

elte | ppk

2018

XVIII. Országos Neveléstudományi Konferencia

Absztrakt kötet

Kutatási sokszínűség • Oktatási gyakorlat • Együttműködés

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR

BUDAPEST, 2018. NOVEMBER 8–10.

KUTATÁSI SOKSZÍNŰSÉG, OKTATÁSI GYAKORLAT ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

ABSZTRAKT KÖTET

SZERKESZTETTE:

FEHÉRVÁRI ANIKÓ, SZÉLL KRISZTIÁN, MISLEY HELGA

**MTA PEDAGÓGIAI TUDOMÁNYOS BIZOTTSÁG
ELTE PEDAGÓGIAI ÉS PSZICHOLÓGIAI KAR**

Tudományos Programbizottság:

Csapó Benő (Szegedi Tudományegyetem)

Fehérvári Anikó (Eötvös Loránd Tudományegyetem, a konferencia elnöke)

Halász Gábor (Eötvös Loránd Tudományegyetem)

Kerülő Judit (Nyíregyházi Egyetem)

Pukánszky Béla (Eszterházy Károly Egyetem, Szegedi Tudományegyetem)

Pusztai Gabriella (Debreceni Egyetem)

Varga Aranka (Pécsi Tudományegyetem)

Szervezőbizottság:

Bíró Edit (Pro Psychologia Alapítvány)

Csányi Kinga (ELTE PPK, általános koordinátor)

Fehérvári Anikó (ELTE PPK, a konferencia elnöke)

Kovács Tamás (ELTE PPK, honlap-felelős)

Misley Helga (ELTE PPK, kommunikációs koordinátor)

Pesti Csilla (ELTE PPK, hallgatói koordinátor)

Széll Krisztián (ELTE PPK, a konferencia titkára)

A konferencia honlapja: <http://onk2018.elte.hu>

Webmester: Kovács Tamás

E-mail: onk2018@ppk.elte.hu

Borítóterv, grafika: Misley Helga

Felhasznált fotók: <https://pixabay.com>

ISBN: 978-963-489-051-5

TARTALOM

KÖSZÖNTŐ	20
<i>Striving for achievement – A double-edged sword?</i>	22
<i>Education Values in Policy and Practice</i>	23
SZIMPÓZIUMOK	24
<i>Nevelj jedít! – Pedagógiai dilemmák a fantáziavilágokban</i>	25
Stephen King – A Vesztesek Klubja.....	27
Bullying a Harry Potterben.....	28
Így neveld a sárkányodat, avagy pedagógiai kultúraváltás a Hibbant-szigeten	29
A tanulás és tanítás elméletének játékos oktatása a Harry Potter fantáziavilágán keresztül	30
<i>Kölcsönös felelősségtudatra építő, innovatív iskolai egészségnevelési program</i>	31
Tudatos epigenetika az egészségpedagógia eszköztárában	32
Multidiszciplinaritás és kooperáció: lehetőségek és kihívások a köz- és felsőoktatásban egy kortárs egészségnevelési program bemutatásán keresztül	33
Tanulni a másiktól általában jó, pláne, ha az egy gyerek – A kortársoktatás fogalmának alakulása.....	34
Az önreflexió szerepe a kortársoktatás gyakorlatában.....	35
Iskolai egészségnevelési kortársoktatási programok bemutatása, gyakorlati elemeinek részletes ismertetése	36
<i>Az oktatási szegregáció ügye napjainkban: oktatáspolitikai környezet, megoldási lehetőségek</i>	37
Szabad iskolaválasztás: a szegregálás fokozatai	38
Hol tart ma az oktatási integráció ügye?	39
Az oktatási szegregáció enyhítésének lehetőségei.....	40
Iskolák között – a csobánkai általános iskola deszegregációs folyamata	41
<i>A szociálisprobléma-megoldás sokféle arca – óvodától egyetemig</i>	42
Óvodások érzelmszabályozása és problémamegoldása.....	43
A perfekcionizmus és a problémamegoldás összefüggései serdülők körében	44
A negatív problémaorientáció mögött meghúzódó kognitív folyamatok vizsgálata EEG-vel 18–22 évesek körében	45
A problémamegoldás kapcsolata az élettől való elégedettséggel és az iskolai jólléttel – középiskolások és egyetemisták longitudinális vizsgálata.....	46
<i>Vonzások és választások Karácsony Sándor szakmai erőterében</i>	47
Karácsony Sándor gyakorlati pedagógiához kapcsolódó művei.....	48
Karácsony Sándor viszonya a népi kultúrához és a népi kultúra feltárására irányuló kezdeményezésekhez.....	49
Karácsony Sándor pedagógiája a klasszikus és az új nevelés kettős vonzásában	50
Hasonlóságok és különbségek Németh László és Karácsony Sándor pedagógiájában	51

<i>Nézőpontváltások – A gyermekvédelmi rendszeren belüli együttműködés az intraprofessionalizmus tükrében.....</i>	<i>52</i>
A reziliencia mérési lehetőségei: az iskolai és gyermekvédelmi közösségekbe való beilleszkedés, a gyermeki reziliencia és a szülői kompetencia	53
A gyermekotthoni vagy nevelőszülői ellátás kérdése a nevelőszülői hálózatok toborzási tevékenysége tükrében	54
A gyermekjóléti szolgáltatásban és a köznevelési rendszerben érintettek együttműködési lehetőségei és jellemzői.....	55
Gyermekvédő hívószám. A jelzőrendszer negyedik szintje.....	56
<i>Egy gyakorlóiskola eredményességét befolyásoló tényezők feltárása.....</i>	<i>57</i>
Az iskola önfejlesztő tevékenysége	58
Az iskola mint szervezet.....	59
Kiemelt figyelmet igénylő tanulók méltányos fejlesztése	60
Az iskolai légkör és a szakmai-fejlesztő iskola összefüggései: egy hazai gyakorlóiskolai kutatás eredményei	61
<i>IKT eszközökkel támogatott módszertani- és nyitott tananyagfejlesztés a szakképzésben .</i>	<i>62</i>
Hasadék, avagy szakadék: digitalizáció és a saját eszközhasználat hatása a nyitott tananyagfejlesztés támogatásában.....	63
A digitális tartalomfejlesztés szakképzésre gyakorolt szemléletformáló hatása empirikus vizsgálatok alapján.....	64
Nyitott tananyagfejlesztés: innovatív lehetőség a tanulás motiválására a szakképzésben	65
Munkaerőpiaci kompetenciák fejlesztésének lehetőségei a korszerű oktatási rendszerekben	66
<i>Kutatási sokszínűség a gyógypedagógiában</i>	<i>67</i>
„Fókusz”-ban a szülő és a pedagógus kapcsolata – Egy kvalitatív tartomelemzés margójára.....	68
Integráló óvodai közösségek IKT alapú szociometriai állapotmegismerése.....	69
Tanulásban akadályozott gyermekek szótanulási folyamatainak elemzése eltérő oktatási környezetben	70
Integráltan és szegregáltan tanuló enyhén értelmi fogyatékos gyermekek idiómaértése ..	71
Autizmussal élő diákok kortársmentorainak szakmai támogatása – egy kísérleti program	72
<i>A modern magyar oktatási rendszer történetének néhány aspektusa nemzetközi összehasonlításban.....</i>	<i>73</i>
A dualizmus kori gyermekvédelem nemzetközi perspektívái.....	74
A polgári iskola pedagógusainak helykeresése a magyar oktatási rendszerben, és a német tanárság professzionalizációjának rokonfolyamatai	75
A 19. századi magyar népoktatás jellemzői nemzetközi összehasonlításban	76
A tanítói pálya feminizációja Magyarországon a dualizmus időszakában nemzetközi összehasonlításban	77
<i>Paragon – Interkulturális kompetenciák a koragyermekkorai pedagógusképzésben.....</i>	<i>78</i>
Interkulturális kompetenciák a kora-gyermekkorai pedagógusképzés kurrikulumban	79
Egy innovatív szemléletű tanulószervezetként működő bölcsőde tudásmegosztó szerepe a kora-gyermekkor pedagógusainak gyakorlati képzésében.....	80
Az egészség-és környezettudatos nevelés szerepe a kora gyermekkorai pedagógusképzésben.....	81
A korai literáció kialakulásának támogatása irodalommal a kora-gyermekkorai pedagógusképzésben.....	82

<i>Személyes narratívák, elbeszélte történelem és történelemtanítás</i>	83
Videóinterjúk használata a holokauszt-oktatásban: egy kismintás hatáselemzés eredményei	84
A szemtanúkkal készült interjúk összekapcsolása új tanulási stratégiák alkalmazásával a történelemtanításban.....	85
Személyes narratívák és a történelemtanítás értékvilága	86
Történelemtanár szakos hallgatók történelemről és történelemtanításról alkotott nézeteinek vizsgálata	87
Szemtanúkkal készült videóinterjúk alkalmazása 1956 tanításában és az első kísérleti órák tapasztalatai.....	88
<i>Longitudinális mérések az iskola kezdő szakaszában</i>	89
A fonológiai tudatosság online vizsgálata és a mérőeszköz előrejelző ereje	90
Korai numerikus készségek vizsgálata és a mérőeszköz előrejelző ereje	91
Induktív gondolkodás vizsgálata és a mérőeszköz előrejelző ereje.....	92
Az iskolakezdő mérőeszköz-csomag eredményei a Szegedi Iskolai Longitudinális Programban.....	93
<i>A pedagógiai tervezés és értékelés elsajátításának kezdeti szakasza tanárszakosok körében</i>	94
Hogyan tanulnak tanárjelöltek egy előadáskurzuson?	95
A tervezési kompetencia fejlődésének megítélése tanárjelöltek körében.....	96
Az értékelési kompetencia fejlődésének mérése és önértékelése tanárjelöltek körében...	97
Az önreflexió kérdőív pilot vizsgálata tanárjelöltek körében	98
<i>Együttműködések és innovációk a logopédiában</i>	99
A szókincs nagysága az olvasási, szövegértési és tanulási képességek tükrében.....	100
Az artikulációs mozgások modellezésének felhasználási lehetősége a logopédiai munkában, a „Száj Velem Módszer” kialakulásának előzményei.....	101
Új utak a logopédiai gyakorlatban, a perifériás beszédszervek működésének fejlesztése a LingualBalance orofaciális taktilis-kinesztéziás tréninggel.....	102
Dadogó és folyamatosan beszélő gyermekek beszéddel kapcsolatos magatartása	103
<i>Kisebbségi magyar felsőoktatás a Kárpát-medencében</i>	104
Oktatási részvétel és továbbtanulási szándékok a Kárpát-medencei kisebbségi magyar fiatalok körében.....	105
Kisebbségi felsőoktatási perzisztens hallgatók a Kárpát-medencében.....	106
Túl az etnikai dimenzió – kisebbségi magyar szülők óvodaválasztási stratégiái	107
Kárpátaljai magyar hallgatók tanulmányi eredményessége a Balassi Intézet példáján ..	108
<i>Iskolai klíma, iskolai kötődés</i>	109
Az iskolai légkört befolyásoló attribútumok.....	110
A szervezeti bizalom és a pedagógusok társas hálózatai.....	111
Milyen az iskola? Fiatalok iskolaképének, iskolával kapcsolatos nézeteinek vizsgálata	112
Az iskolai és a pedagógiai kötődés empirikus vizsgálatának lehetőségei	113
Tanulói eredményesség és iskolai kötődés a szakképzésben	114
<i>Differenciálódó oktatói szerepek a felsőoktatásban</i>	115
Az oktatói identitás és szakmai fejlődés értelmezése az életutakban.....	116
Szakmai professzionalizáció támogatásának lehetőségei – Egy felsőoktatás- pedagógiai program értékelésének tanulságai	117
Szerepek és együttműködés az interdiszciplináris képzési programfejlesztés- és menedzsment területén	118
Témavezetői szerepek a doktori képzésben	119
Mentortanárok a tanárképzésben: oktatói szerepfelfogás, funkciók és kompetenciák.....	120

<i>A táborozás pedagógiája</i>	121
A táborozás pedagógiai kultúrája történeti hálóban.....	122
A táborozáspedagógia és a pedagógiai rendszertan	123
Táborozástipológia	124
A táborozás és helye	125
<i>A zenei nevelés kurrikuláris és extrakurrikuláris dimenziói</i>	126
Műfajok vetélkedése? – avagy egy vita és ami mögötte van.....	127
Az extrakurrikuláris népzeneoktatás bemutatása – Interjúelemzés.....	128
Az Orff koncepció és a Kodály koncepció módszertani implementációjának összehasonlító elemzése.....	129
A zenei ízlésformálás extrakurrikuláris lehetősége.....	130
Családi milió és zenetanulás	131
<i>Személyes tudás és nevelés a reformpedagógia kezdeteitől napjainkig</i>	132
Rejtett tudásformák a pedagógiai- és az életreform törekvések gyakorlatában	133
A reformpedagógia gyermekképe Isadora Duncan és Raymond Duncan táncpedagógiájában	134
A buddhizmus helye és szerepe a magyar köz- és felsőoktatásban	135
Rituálékutatás a „MondoCon” szimbolikus világában	136
<i>„... Ha majd a jognak asztalánál Mind egyaránt foglal helyet ...”</i>	137
Cigány/roma nemzetiségi oktatás.....	138
A cigány/roma nemzetiségi népismereti tantárgy iskolai megszervezésének kérdései	139
Cigány népismeret oktatás középiskolában – Tanterv és gyakorlat tükrében.....	140
A cigány/roma nemzetiségi oktatás presztízisének emelése – beás nyelvi játékokkal	141
A horvát nyelv és népismeret oktatása hazai köznevelésben	142
<i>A felsőoktatási tanulmányi alkalmasság mérésére kidolgozott rendszer a Szegedi Tudományegyetemen: a 2017-es adatfelvétel eredményei</i>	143
A felsőoktatási tanulmányi alkalmasság mérése: elméleti keretek, célok és lehetőségek	144
Egyetemi tanulmányaikat kezdő hallgatók matematikai gondolkodásának és problémamegoldó képességének fejlettségi szintje	145
Egyetemi tanulmányaikat kezdő hallgatók induktív és kombinatív gondolkodásának fejlettsége.....	146
Egyetemi hallgatók felsőfokú tanulmányaik elején: hogyan olvasnak, mit és miért?.....	147
Elsőéves hallgatók tanulási stratégiáinak, motívumainak és attitűdjeinek jellemzői	148
<i>Az iskolai kipróbáláson alapuló tartalomfejlesztés</i>	149
A kísérleti tankönyvfejlesztés céljai és szakmai koncepciója.....	150
A kísérleti tankönyvek kipróbálásának folyamata és eszközrendszere.....	151
A tankönyvek szerepe a tanítási-tanulási folyamatban	152
Tankönyv- és taneszköz fejlesztés rendszerelméleti megközelítésben	153
<i>Roma szakkollégiumok itt és most</i>	154
Tehetséggondozás egy roma szakkollégiumban	155
Kompetenciafejlesztés szakkollégiumi keretekben	156
Reziliens szakkollégisták és a „törékeny ugródeszka” jelenség	157
A Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium a felsőoktatási eredményességhez való hozzájárulása értékszociológiai megközelítésben (2014–2018)	158

<i>A felsőoktatási lemorzsolódás jelenségének többdimenziós vizsgálata</i>	159
A lemorzsolódás rendszerszintű szabályozása és intézményi perspektívái.....	160
A lemorzsolódás képzési területi, képzési szint szerinti mintázatai.....	161
Lemorzsolódott és perzisztens hallgatók összehasonlítása.....	162
Különböző motiváción alapuló munkavállalás-típusok a lemorzsolódás hátterében.....	163
Doktoranduszok fokozatszerzésének és lemorzsolódásának tudományterületi, intézményi mintázatai.....	164
<i>Utak a kiemelt figyelmet igénylő tanulók neveléséhez</i>	165
Gyógypedagógus-képzés az adatok tükrében.....	166
Helyzetkép a sajátos nevelési igényű gyermekek együttneveléséről.....	167
Atipikus fejlődésű diákok és a digitális pedagógia lehetőségei – egy tanári attitűdvizsgálat tükrében.....	168
Tehetséggondozás a szülő és az iskola viszonyrendszerében.....	169
Egy borsodi kisiskola tehetséggondozásának története.....	170
<i>Innovatív, minőségorientált intézményfejlesztés a felsőoktatásban – tanulási minőség fókuszú szervezetfejlesztés a Kodolányi János Főiskolán</i>	171
Felsőoktatás minőség a 21. században: a felsőoktatás globális és regionális kormányzása – nemzetközi kihívások és KJF megoldásai.....	172
Hogyan támogatja a korszerű felsőoktatási szervezet az intézmény pedagógiai és kutatási tevékenységét?.....	173
Tanulási környezet, képzési formák, minőség.....	174
Egy Service Design alapú kutatás alkalmazása a KJF tanulási környezetének fejlesztésében.....	175
A középiskolások tanulási kompetenciáinak változása és mérése Békés megyében.....	176
<i>Az Arany János Programok átfogó vizsgálata</i>	177
Az Arany János Programok területi elemzése.....	178
Tanulói eredményesség az Arany János Programban.....	179
Programvezetők az Arany János Program rezilienciát támogató hatásáról.....	180
Az Arany János Programok sorsfordító ereje.....	181
Fókuszcsoportos interjúk interpretációja az országosan lefedett Arany János kutatás „értékeléséhez”.....	182
<i>Család és karrier az egyetemisták jövőterveiben</i>	183
Családalapítási aspirációk és karriertervek.....	184
Apaszerepek megítélése az egyetemi hallgatók körében.....	185
Magyar egyetemisták karriertervei.....	186
Reziliensigéreték párkapcsolati mintázatai és családalapítási tervei.....	187
Hallgatók migrációs tervei.....	188
<i>Tanár–diák kooperáció pedagógiai lehetőségei a nyitott tartalomfejlesztésben</i>	189
Interaktív-kollaboratív megközelítések a szakképzés módszertani fejlesztésében.....	190
Tanár–diák kooperáció a nyitott tartalomfejlesztésben az iskolarendszerű szakképzés közgazdaság ágazat területén.....	191
A tanulók közötti online kollaboráció tanári értékelése a nyitott tananyagfejlesztésben.....	192
Nyitott tananyagfejlesztés-támogató mikortartalomkezelő rendszer tervezési és működtetési szempontjai.....	193
<i>Közösségi tanulás és társadalmi innováció</i>	194
Társadalmi innováció és közösségi tanulás.....	195
Közös Érték – közösségi és kulturális tanulás Tézenfán.....	196
A sport és a tanulás kapcsolata, a sport fejlesztő szerepe egy-egy térség életében.....	197
A KFKK konstrukció mint társadalmi innováció.....	198

<i>Autizmus, oktatási-társadalmi integráció és annak támogatása: kvantitatív kutatási eredmények és kutatás-fejlesztési módszertani kérdések</i>	199
Autizmussal élő gyermekek szüleinek életminősége és az intézményes neveléssel összefüggő tényezők szerepe a pszichológiai jól-lét alakulásában	200
Kutatásmódszertani dilemmák az életminőség és az intézményes ellátás-oktatás kapcsolatának feltárásában, autizmussal élő személyek hazai mintáján.....	201
Autizmus spektrum zavarral élő diákok befogadását támogató tudásformáló programok áttekintése	202
Kortárs-tudásformáló program evidencia-alapú fejlesztése az autizmussal élő diákok befogadásáért.....	203
<i>Egyházi fenntartású nevelés és oktatás komparatív megközelítésben</i>	204
Imádkozva és dolgozva. Helyzetkép a tiszántúli református általános iskolákról.	205
Az egyéni és fenntartói jellemzők szerepe a lemorzsolódásban	206
Tipikusak? Egyházi középiskolai telephelyek és eredményességük	207
Félelmek az egyházi iskolák iskolaválasztásával kapcsolatban	208
Példaképek és értékek koegzisztenciájának vizsgálata a felekezeti és a nem felekezeti iskolás tanulók körében.....	209
<i>Iskolavezetés Magyarországon – változó hangsúlyok, eltérő perspektívák</i>	210
Hangúlyváltások a közoktatási intézmények vezetésében	211
Foglalkozása: iskolaigazgató – állandósult és Változó jellemzők két évtized tükrében	212
Az iskolavezetés szerepe a szakpolitikai beavatkozások megvalósulásában.....	213
Iskolavezetési megközelítések Magyarországon.....	214
Az oktatás minőségét befolyásoló tényezők eltérő státuszú iskolák vezetői szerint	215
<i>Gyermekkori végrehajtó funkciók fejlesztése</i>	216
A gyermekkori végrehajtó működése fejlesztését célzó intervenciók hatékonyságának összehasonlítása: metaanalízis	217
Mindfulness-alapú intervenciók hatása a figyelmi problémákra és impulzív viselkedésre gyermekkorban: metaanalízis	218
Hogyan lehet meditálni gyerekekkel? A bizonyítékokon alapuló mindfulness intervenciók tartalmi analízise.....	219
Cerebral paretikus gyerekek hátránya a végrehajtó funkciók működése terén	220
<i>A felsőoktatásban tanulók és a munkaerőpiac</i>	221
Mérnökhallgatók felkészítése a munkaerőpiac elvárásaira.....	222
A karrier én-hatékonyság, az érdeklődés és az oktatási céltudatosság fejlesztése a műszaki egyetemi képzésekben.....	223
A tanulási stílus és a pályamegfelelőség kapcsolata.....	224
Az interneten elérhető források valóság tartalmának elemzése	225
Diplomások pályakövetése az Óbudai Egyetemen, különös tekintettel a mérnöktanár-képzésre	226

TEMATIKUS SZEKCIÓK	227
<i>Nevelés- és oktatástörténet: egészségpedagógia, szellemi elit, nővita</i>	228
Néhány adalék az első Iskolaszanatórium működéséhez és a hazai kórház- pedagógia korai gyakorlatához	228
Német orvosok pedagógiája a 19. század első felében	229
Testnevelés tanítása: fókuszban az egészséghez köthető tartalmak	230
A protestáns szellemi elit reprodukciós útjai a 19. századi Magyarországon.....	231
A Tudományos Gyűjtemény nővitájának nőnevelés- és olvasástörténeti aspektusa.....	232
<i>Felnőttkori tanulás, élethosszig tartó tanulás</i>	233
Az autonóm tanulás fejlesztésének lehetőségei a felnőttkori tanulás kontextusában	233
Az élethosszig tartó tanulás és a szervezeti tudásmenedzsment összefüggései – Tudásmenedzsment modellek komparatív elemzése.....	234
A nem formális felnőttkori tanulás vizsgálata életkori csoportok szerint.....	235
A humán erőforrás-menedzsment dolgozók munkahelyi tanulása	236
Tanulási lehetőségek és azok kihasználása a magyar börtönökben	237
Börtönről börtönre – egy ÚNKP kutatóút margójára.....	238
<i>Tanári együttműködések, pedagógusok kollaboratív tanulása</i>	239
A kollaboráció és kooperáció színterei a tanárképzésben	239
A tanári kompetenciák fejlesztése együttműködésen alapuló továbbképzési formában.....	240
A pedagógusok kollaboratív tanulásának sajátosságai – esetelemzés nemzetközi térben.....	241
Sajátos nevelési igényű tanulók integrációjában jelen lévő utazó gyógypedagógusok nézetei, egy a pedagógusi kollaborációt segítő projektben.....	242
A tanári együttműködés az intézményvezetők nézeteinek tükrében	243
Metaforák és nézetek református óvónő- és tanítójelöltek szerepértelmezésében.....	244
<i>Pszichológiai vizsgálatok: kognitív fejlődés, személyiségfejlődés, szerepattitűdök</i>	245
Végrehajtó funkciók és proszociális viselkedés gyermekkorban	245
A családi háttér szerepe a perzisztáló primitív reflexek kialakulásában.....	246
Korrigált életkor, korrigált lelki életkor.....	247
Eltérő szerepattitűdű édesapák tanítási és nevelési szokásainak vizsgálata az iskola előtti felkészítő szakaszban.....	248
Az érzelmi intelligencia fejlődése az Érzelmiskála-naptár hatására 10–14 éves gyerekek körében	249
<i>Mérés-értékelés: dimenziók, vizsgálatok</i>	250
Az adatvezérelt döntéshozatal elméletének pedagógiai vonatkozása	250
Mérés-értékelés a XXI. század iskoláiban	251
Az értékes gyermek: az értékelés negyedik dimenziója – egy lehetséges fogalmi keretrendszer vázlata	252
A perfekcionizmus dimenziói és mérésének lehetőségei	253
Tanulói válaszok értékelése a feladat megértésével összefüggő kritériumok alapján felsoroló kombinatív problémák esetén	254
<i>Foreign Language Education, Bilingual Education</i>	255
Listening and Reading Self-Concepts in the English and Russian Languages	255
The development of a diagnostic test assessing young learners' knowledge of lexical phrases.....	256
Motivation in learning English language: A case study at Vietnam National University	257
The relationship between English reading comprehension and inductive reasoning.....	258
English language teachers' view on assessment and their reflection on teaching practices: A Mongolian case study	259

<i>Állampolgárságra nevelés, közösségi szolgálat, nemzeti identitás</i>	260
A tanulási célú ausztriai ingázás nemzeti identitás alakulására gyakorolt hatásának vizsgálata az osztrák–magyar határ menti régióban.....	260
Állampolgárság, identitás és iskola: összehasonlító iskolai etnográfia.....	261
Az Iskolai Közösségi Szolgálat sajátosságai a kulturális és közösségi területen.....	262
A közösségi szolgálat szerepe a fiatalok civil aktivitásában.....	263
<i>Óvodapedagógia: óvodapedagógus hallgatók, óvodapedagógusok</i>	264
Koragyermekkorai pedagógusjelöltek tanulásának támogatása.....	264
Óvodapedagógus hallgatók pályamotivációjának, pályaképének vizsgálata.....	265
Hogyan vélekednek a szülők a pályakezdő óvodapedagógusokról?.....	266
Óvodapedagógusok vélekedései a játék támogatásáról és a szabad játék fejlődésben betöltött szerepéről.....	267
Egészségműveltség alakítása a koragyermekkorai nevelésben.....	268
<i>A tanulás és tanítás elméleti és gyakorlati megközelítései</i>	269
A „gyakorlat” mint tudományelméleti fogalom és mint tudásforma.....	269
A tanulás szimbolikus modelljének alkalmazása az iskolai gyakorlatban.....	270
A didaktikai folyamatok modellezése.....	271
A tanulásról alkotott vélemény változásának vizsgálata alsó tagozat elejétől végéig....	272
A tanulási stratégiák és a tanulói jóllét összefüggéseinek empirikus vizsgálata középiskolás tanulók körében.....	273
<i>Oktatási esélyek, reziliencia az oktatásban</i>	274
Keretmodell a reziliencia kialakulásához hozzájáruló tényezők rendszerezéséhez és hatásvizsgálatához.....	274
Az iskola nem sziget? A reziliencia lehetősége az iskola és helyi közösség átalakuló viszonyai mellett.....	275
Az iskola nem sziget: osztályközösségek társadalmi viszonyrendszerének szociometrikus vizsgálata.....	276
Hogyan tanítsuk nyelvre a hátrányos helyzetű tanulókat?.....	277
Ma jó voltam? – retrospektív esettanulmány.....	278
<i>Iskolafenntartás múltja és jelene</i>	279
A Tiszántúli Református Egyházkerület közoktatási politikája a Horthy-korszakban.....	279
Az iskolák államosítása (1945–1948).....	280
Ahol csak egyházi iskola van.....	281
A fenntartóváltások hatása az iskolaigazgatók vezetői autonómiájára.....	282
<i>Művészeti nevelés, vizuális kultúra</i>	283
A narratívum mint a párbeszéd tere a többszörösen különleges alkotók tevékenységének megismerésében.....	283
A színházi nevelés alkalmazása a bullying kezelésében.....	284
A térszemlélet fejlődésének vizsgálata, és a fejlesztés lehetőségeinek feltárása.....	285
A tárgyi és épített környezetünk megismerésének új nevelési lehetőségei a Demo Wood tevékenységeinek segítségével.....	286
A 21. század képi nyelvének tanítása, a digitális kor kihívásai és a vizuális média jelenléte a közoktatásban.....	287
<i>Iskolai, osztálytermi tanulás, motiváció, társas közeg</i>	288
Az osztályterem motivációs jellemzőinek feltárása a célorientációs elmélet alapján.....	288
Iskolához fűződő egyéni és csoportos normák vizsgálata középiskolás osztályközösségekben.....	289
Az osztálytermi tanulási élmény a bevonódás tükrében.....	290
Diverzitás, motiváció és tehetségfejlesztés lehetőségei a kollégiumpedagógiában.....	291
Iskolai vizsgálat a szelektív szervezés feltételezhető hatásáról és az első évfolyam jelentőségéről.....	292

<i>Tehetséggondozás, tehetségfejlesztés, innováció</i>	293
A tehetségbarát intézményi tanulási módszerek elmélete és gyakorlata	293
A középiskolán innen és túl – A közoktatás és a privát oktatási intézményrendszer kapcsolódási pontjai	294
A pedagógusok tehetséggondozással kapcsolatos hiedelmeinek feltárása	295
Sikeres kooperatív tanulás alapos tanári előkészítő munka nélkül	296
Innovációs és pályázási munkaközösség mint az iskolai innováció hatékony szervezeti lehetősége – esettanulmány	297
<i>Tantervi követelmények, tankönyvi tartalmak, tankönyvelemzések</i>	298
A kelet-közép európai térség oktatási rendszereinek összehasonlító vizsgálata a tantervek szempontjából.....	298
Kommunikáció mint keresztantervi kompetencia a szakközépiskolai oktatásban	299
Tantervi követelmények és tankönyvi tartalmak az energiatudatosságra nevelés szolgálatában.....	300
A közoktatás számára készült evangélikus hit- és erkölcstan tankönyvek vizsgálata a problémamegoldó gondolkodásra nevelés szempontjából	301
Eredményes természettudományos tanítás-tanulás és azt támogató tankönyv. Tankönyvelemzési keret, kódolási kategóriák és előzetes eredmények	302
<i>Egészségnevelés, környezetpedagógia</i>	303
Szülői fogyasztás – gyermeki tanulás.....	303
A mindennapos testnevelés egyes céljainak megvalósulása az észak-alföldi régió pedagógusainak véleménye alapján	304
A soproni 1–7 éves korosztály nevelésére készülő első éves pedagógusjelöltek egészségtudatos magatartásának változása az elmúlt 8 évben.....	305
Középiskolások fogászati egészségműveltségi szintjének vizsgálata	306
A gyerekeknek szóló tanösvények tervezésének pedagógiai sajátosságai	307
<i>Zenei nevelés, ének-zene oktatás</i>	308
Innováció az óvodapedagógusok ének-zenei képzésén.....	308
Zenei képességfejlesztés az általános iskolák alsó tagozatos osztályaiban	309
Ének-zenei attitűd teszten elért eredmények és a háttérváltozók közötti összefüggések vizsgálata 4–8. évfolyamos tanulók körében.....	310
A pedagógusszemélyiség szerepe és lehetőségei az érték közvetítésben és a művészeti pedagógiában	311
Tanulói és szülői nézetek az ének-zene oktatás presztízsről és céljáról	312
<i>Nevelés- és oktatástörténet: tanítóképzés, tanárképzés</i>	313
A polgári iskolai tanárképzés professzionalizációjának szakaszai (1868–1947)	313
Középiskolai tanárképzés a fővárosban az első világháborút követően.....	314
Az érettségire alapozott rapid középfokú tanítóképzés története.....	315
A nők szerepének és lehetőségeinek változásai a magyarországi zeneelmélettanárképzés történetében	316
<i>Felsőoktatási stratégiák, nemzetköziesedés, mobilitás</i>	317
Nemzetközi közös képzések megvalósításának regionális, nemzeti és intézményi keretei	317
Nemzetköziesedés a magyar felsőoktatásban és ebben az oktatók szerepe egy friss kutatás tükrében	318
A munkaerőpiac kompetenciafejlesztési igényei, és ezek implementálása a felsőoktatási intézmények működési stratégiáiba.....	319
Felsőoktatási stratégiák a demográfiai változások tükrében.....	320
Felsőoktatási hallgatók térbeli mobilitásának mintázatai – a jogi kari hallgatók esete...321	

<i>Gyógypedagógia: képzés és gyakorlat</i>	322
Könnnyen érthető kommunikációra felkészítő szakemberképzési programok	322
A gyógypedagógus-képzés szerkezeti és tartalmi megújulása az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karon.....	323
Az „Inkluzív fejlesztő szakpedagógia” megjelenése a Kárpát-medencei Felsőoktatási Társég- programban	324
A segítőkutya hatása gazdáik társadalmi integrációjára – egy inkluzív kutatás bemutatása	325
<i>Kórházpedagógia, gyermekvédelem</i>	326
Krónikus beteg gyermekek reintegrációját támogató programok.....	326
Gyógyító tanulás – KórházSuli Program	327
Tanítva tanulni a KórházSuliban	328
Árvácskától Öcsödig – A gyermekotthoni vagy nevelőszülői ellátás kérdése a nevelőszülői hálózatok toborzási tevékenységének tükrében	329
„Sokszor tragédiát előzünk meg”	330
<i>Pedagóguspálya: pedagógusképek, pályavizsgálatok, attitűdök</i>	331
Út a tudományos élet felé: természettudományos pályavizsgálat a Debreceni Egyetem hallgatói körében	331
Pedagógusképek a felvételizők szemével: a pályaaorientációs vizsgálatokban megjelenő pedagógusképek tartalmi elemzése.....	332
A kognitív disszonancia okai tanár szakos diákok pedagóguspályához való viszonyában.....	333
A közismereti tantárgyakat oktató középiskolai tanárok eredményesség- értelmezésének fő kérdései.....	334
Pedagógusképzésben résztvevők attitűdjei a gyászfeldolgozás segítségével kapcsolatban	335
<i>Nevelés- és oktatástörténet: regionális és nemzetközi kutatások</i>	336
Közép-Európa fővárosainak kulturális interakciói: Bécs, Berlin, Prága és Varsó reprezentációja a Magyar Paedagogia című folyóiratban (1892–1947)	336
Székesfehérvár iskolastruktúrájának differenciálódása a 19. században	337
Adalékok az iskolán kívüli népművelés gyakorlatához, különös tekintettel Baranya megyére a 20. század első felében.....	338
A kárpátaljai iskoláztatás kérdése a magyar sajtóvilágosságban 1927–1930	339
<i>Felsőoktatás: mentorálás, oktatói eredményesség</i>	340
Hogyan támogatják a szakmentorok A hallgatókat?.....	340
Mentorálás a doktori képzésben	341
A hatékony egyetemi oktatóról alkotott kép megítélése az oktatásszervezési eljárások keretében	342
Különböző elvárások a köz- és felsőoktatásban? Hogyan lehet sikeres a felsőoktatási karrier?	343
A teljesítményértékelés módszertana és megoldásai a hazai felsőoktatásban	344
<i>Felsőoktatás: mentorálás, oktatói eredményesség</i>	345
Digitális átállás az oktatásban – egy pedagógusok körében végzett fókuszcsoporthoz interjúsorozat tapasztalatai	345
Érintéstől a kattintásig: internethasználat óvodáskorban.....	346
Megtanulok tanulni az Internet segítségével	347
A tanulói kreativitás fejlesztése IKT-eszközökkel támogatott tanulási környezetben.....	348
Helytörténeti séták digitális eszközökkel.....	349
A digitális történetmesélés kompetenciafejlesztő hatásrendszere az eltérő didaktikai jellemzők tükrében – Egy nagy mintán végzett kutatás eredményei.....	350

<i>Testnevelés, sportolás, egészségnevelés és -fejlesztés</i>	351
Egészségmagatartási szokások vizsgálata a mindennapos tanórai testnevelés bevezetésének időszakában	351
A testnevelő tanár és a testnevelésórák mint az egészséges életmód szükségletének feltételei	352
Kárpát-medencei egyetemek egészségfejlesztésben alkalmazott jó gyakorlatai	353
Tanulói egészségmagatartási csoportok jellemzői és azok területi megoszlása	354
A csapatépítés konfliktusai a sport környezetében.....	355
<i>Idegen nyelvi oktatás, kétnyelvűség</i>	356
A kétnyelvű óvodai nevelés szülői szemmel – elvárások és látható eredmények.....	356
Tabula rasa: magyar és orosz gyermekek gyermekképe és nyelvi tudatossága 4–5 éves korban	357
Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók idegennyelv-tanulási motivációja az angol és a német nyelv tükrében	358
Projektalapú nyelvoktatás bevezetése egyetemi hallgatók körében – Egyetemi kutatócsoportunk eddigi eredményei.....	359
Csak a papír miatt? Kelet-magyarországi felsőoktatási hallgatók nyelvtanulási attitűdjének vizsgálata	360
<i>Teachers and Assessment in Education</i>	361
Teacher communication with herder parents: Goals, forms, and frequency.....	361
Teachers view on how effective teaching reading is in L1 and L2 classes	362
Development of Reading Skills of 6th and 8th graders in English, Kazakh, and Russian from the perspective of young learners' backgrounds in Pavlodar	363
Do boys and girls have different level of skill in inductive reasoning? – Case of Indonesia	364
Returns to education in rural and urban China: An empirical study	365
<i>Nevelés- és oktatástörténet: gyermeknevelés, ifjúságkutatás</i>	366
Nevelési törekvések a felvilágosodás kori és reformkori gyermekkönyvek olvasmányanyagában	366
A Fortepan képi adatbázis rituálé központú vizsgálata.....	367
Gyermek a bölcsődében – A Tétényi úti Bölcsőde 1970-es évekbeli fotóinak elemzése ...	368
Rendelkezések az óvodai nevelés történetében /szülőket is érintő előírások/.....	369
A CIA, a magyar ifjúság és a VIT (1949–1959)	370
<i>Felsőoktatás: társas kapcsolatok, értékek, motivációk, erőforrások</i>	371
Társas kapcsolati kultúra a felsőoktatásban	371
Az egészség tudományi képzésből kilépő hallgatók pályaszocializációs értékrendjének változása.....	372
A hallgatói bevonódás és a motivációk szerepe a felsőfokú képzésben való benmaradásban	373
Tanulást támogató pszichológiai erőforrások jellemzői elsőéves egyetemi hallgatók körében.....	374
A megjelenés szerepe a felsőoktatási dolgozók munkájában.....	375
<i>Digitális lehetőségek az oktatásban: platformok, virtuális technikák</i>	376
Digitális platformok a felsőoktatásban megvalósuló tanítási-tanulási folyamatban	376
Videójátékok a felsőoktatásban – egy egyetemi kollokvium tapasztalatainak elemzése a Debreceni Egyetemen.....	377
Virtuális alapképességek és mikrotársadalmi jellemzők összefüggései	378
Egyetemek és főiskolák online: hogyan használják a magyarországi felsőoktatási intézmények a weboldalakat és közösségi médiafelületeket?	379
Népi, laikus pedagógia az internet világában: a tutorálás módszertanának terjesztése az interneten	380

<i>Pedagóguspálya: pedagógusképzések, továbbképzések.....</i>	<i>381</i>
A tanárihiány és a 10 féléves közismereti tanárképzés felvételi adatai (2013–2018).....	381
Öt év távlatából – avagy az osztatlan tanárképzés eddigi tapasztalatai a Debreceni Egyetemen.....	382
Kísérlet egy online pedagógus-továbbképzési rendszer koncepciójának kidolgozására.....	383
Technology Acceptance Model konvertálása és alkalmazása egy pedagógusképzés sikerességének vizsgálatában	384
A pedagógiai munka támogatása, pedagógus-továbbképzések: tartalom, elérhetőség, eredményesség	385
A hallgatói gyakorlatok módszertani lehetőségei a kollégiumpedagógiában.....	386
<i>Cigánysággal kapcsolatos kutatások.....</i>	<i>387</i>
Kitörési pont az iskola – cigány, roma családok viszonya a tanuláshoz és a tudáshoz hátrányos helyzetű településeken.....	387
Csökkenthető-e az előítélet?.....	388
Romani (lovári) nyelvhasználati vizsgálat Berkesden.....	389
A magyar anyanyelvű roma tanulók oktatási hátrányai duplán kisebbségi létben	390
Az európai roma kisebbség és az élethosszig tartó tanulás.....	391
<i>Stressz és mindfulness</i>	<i>392</i>
Hogyan függ össze az alacsony szocioökonómiai státusz és a kortizol hormonszint gyermekkorban?.....	392
Valóban csökkenti a stresszt a meditáció?	393
Tényleg tudnak az óvodások meditálni?	394
Egy rövid mindfulness-alapú program hatása az iskolakezdés körüli stresszre: egy randomizált kontrollált vizsgálat.....	395
<i>Pedagóguspálya: szakmai önértékelés, fejlődés, eredményesség</i>	<i>396</i>
Hogyan és mikor hatékony a tanár?.....	396
Tanórai hospitálás pedagógusszemmel	397
A pedagógusok kompetenciamintázatának és a ráépülő fejlődési tervének a vizsgálata	398
A pedagógusok szakmai önértékelésre vonatkozó nézetei egy kvantitatív kutatás tükrében	399
A videóval támogatott felidézés alkalmazása a tanárjelöltek és a pályakezdő tanárok folyamatos szakmai fejlődésének támogatásában	400
<i>Reformpedagógiai megközelítések.....</i>	<i>401</i>
Nem-marxista neveléskoncepciók megjelenése a pedagógiai szaksajtóban (1945–1970)	401
Sacré Coeur iskolák térben és időben: iskolai terekbe rejtett múltunk jelenkori feltárásának innovatív módjai.....	402
A Rogers-pedagógia mai értelmezése a hazai és nemzetközi gyakorlatban – Két iskola nevelésfilozófiájának és gyakorlatának összehasonlítása.....	403
A tolsztojánus eszmék hatása a magyarországi pedagógiai és életreform törekvésekre	404
Kokas Klára gyermekképeinek elemzése „A zene felemeli a kezeimet” című könyve alapján.....	405

<i>Szakképzés, szakmai pedagógusképzés.....</i>	<i>406</i>
Vonzások és választások: szakmai tanárok (pedagógus) pályaelhagyása	406
Hová lettek/lesznek a szakmai tanárok?.....	407
Szakmai tanárok karrier-útjai és folyamatos szakmai fejlődése.....	408
Vállalati képzőközpontok humánerőforrás fejlesztése mint a szakmai tanárképzés fejlesztésének indikátora	409
Kutatások a szakképzés kompetenciakínálatának és a munkaerőpiac keresletének összefüggéseiről	410
A tanulók reflektív gondolkodásának fejlesztése a szakképzésben: fókuszban a reflektív naplók.....	411
<i>Gyógypedagógia: vizsgáló eljárások, szakmaközi együttműködések.....</i>	<i>412</i>
A Diszkalkulia Pedagógiai Vizsgálata (DPV) – gyógypedagógiai vizsgáló eljárás	412
Az írás és a felső végtag mozgásfunkcióinak összefüggése cerebrális paretikus tanulók esetében.....	413
A szakértői bizottsági komplex állapotfelmérés jelentősége a súlyosan-halmozottan fogyatékos tanulók iskolai ellátásának helyzetében	414
Korai ambulancia és szakmaközi műhely a korai intervenciós ellátásban	415
Szakmaközi együttműködés: szerkesztők és tankönyvírók közösen a minőségi munkáért.....	416
<i>Iskolai életutak, esélyek</i>	<i>417</i>
Az iskolázottsági egyenlőtlenségek növekedése a 2010-es években	417
A korai iskolaelhagyáshoz vezető tényezők az iskolarendszer három szereplője szerint ..	418
Javaslat egy új inklúziós indikátor kifejlesztésére.....	419
Ez egy ilyen láthatatlan probléma szerintem: középiskolai tanárok és diákok nézetei a nemek közti iskolai esélyegyenlőségről	420
Kulturális közegváltás: Budapest – vidék; gimnázium – egyetem	421
<i>Teacher Training and Teaching Profession</i>	<i>422</i>
The importance of understanding teacher learning in innovative schools.....	422
Teacher's image, teachers' career, self-reflection	423
Emotions and effects during the teacher training – a self-study research	424
Perceptions of professional ethics and morality: A comparison of Hungarian and Mongolian teachers of english.....	425
Hungarian teachers' perceptions: professional development needs	426
<i>Nevelés- és oktatástörténet: szocialista nevelés és oktatáspolitiká</i>	<i>427</i>
A Szocialista Nevelés Könyvtára: törekvés a szocialista pedagógia kialakítására (1949–1957).....	427
A „társadalmi vita” a szocialista oktatáspolitikában (1960)	428
Szocialista oktatáspolitiká és Makarenko az 1950-es években	429
Nőkép a kommunista időszak Magyarországon az általános iskolai történelemtankönyvek tükrében.....	430
A tantermi berendezések vizsgálata az 1960-as évek magyarországi középiskoláiban ..	431
<i>Az éneklés, a zenetanulás és a zeneművészet alternatív dimenzió</i>	<i>432</i>
A toldalékcső ellenállását minimalizáló és növelő, éneklés bemelegítő gyakorlatok hatásának összehasonlítása.....	432
Zeneművészeti szakgimnazisták életvezetési kompetenciái a családi háttérváltozók tükrében	433
A zene mindenkié?	434
„Rájöttem, mindenkit másképp kell tanítani!” – Vak muzikusok és tanáraik sztereotípiákról, kompetenciákról, a zenetanulás mindennapjairól	435
Akiket Bartók lenyűgözött: súlyosan halmozottan fogyatékos személyek figyelmének EEG vizsgálata zenehallgatás közben.....	436

<i>Fogyatékossgal kapcsolatos felfogásmódok, attitűdök</i>	437
A kulturális fogyatékossgtudomány és a sokszínűség pedagógiájának összefüggései ..	437
Fogyatékossgal kapcsolatos felfogásmódok a Nat tananyagtartalmaiban	438
My special hero – Fogyatékossgal élő emberekkel kapcsolatos szemléletformálás digitális történetmeséléssel.....	439
Fogyatékossgal élők sportolási szokásainak megítélése sportszakos hallgatók körében	440
Szakiskolában tanuló SNI fiatalok fogyatékossgal kapcsolatos attitűdje	441
<i>Könyvtárak szerepe az oktatásban, olvasási szokások</i>	442
A neveléstudományi terminológia és a korszerű információszolgáltatás	442
A könyvtárak oktatási tevékenysége	443
Az iskolai könyvtár szerepe az általános iskolai tanulói eredményességben	444
A gyermekeink életét meghatározó rejtett kulturális összefüggésekről.....	445
Olvasási szokások és PIRLS-eredmények a Visegrádi Együttműködés országában	446
<i>Nemzetközi kitekintés, összehasonlító vizsgálatok: oktatási rendszerek, nevelési programok</i>	447
Nemzetközi kvalitatív neveléstudományi vizsgálatok metaszintű elemzése az Atlas.ti szoftver tükrében	447
Nemzetközi olimpiai nevelési programok gyakorlatának vizsgálata	448
A szavak forradalma, az oktatás forradalma? – avagy a positive education, hazai és nemzetközi kitekintésben.....	449
A Complex Instruction és a Komplex Instrukciós Program összehasonlító elemzése	450
A tanítási-tanulási folyamat sajátosságai az ír alapfokú oktatásban	451
Az oroszán és a gyermek – gyermekkép a japán és magyar mesékben	452
<i>Iskolák, pedagógusok, tanulók a határon túl</i>	453
Kovácsna megyei pedagógusok véleménye az előkészítő osztályról	453
A szerbiai egyetemi hallgatók bitcoinnal kapcsolatos nézőpontja	454
A vajdasági általános iskolában tanuló roma/cigány nemzetiségű tanulók meglátásai az iskolabiztonsági megoldások területén.....	455
A mélyszegénységben élő vajdasági roma/cigány nemzetiségű családok megélhetési problémái a 21. században	456
<i>Tanulási környezet, tanár-diák kapcsolatok</i>	457
Az iskolai viselkedés-szabályozás néhány amerikai modellje: hatékony módszerek a szabályok, normák interiorizációjának folyamatában.....	457
A tanuló-tanító kapcsolatának feltárását célzó Student-Teacher Relationship Scale (STRS) mérőeszköz magyarországi és vajdasági pilot kipróbálása	458
Tanár-diák szerepviszonyok a Facebookon – kísérlet egy szerepmodell kialakítására	459
Az iskola funkcionális tereinek vizsgálata a fuzzy-set Qualitative Comparative Analysis segítségével.....	460
Az intézmények digitális átállásának mérése (DIÁK) a Kvalitatív Komparatív Analízis módszerével.....	461
<i>Tanulási környezet, tanár-diák kapcsolatok</i>	462
A kutatási készségek vizsgálata középiskolások és egyetemisták körében.....	462
Hatékony-e a kutatásalapú kémiaoktatás? – Egy longitudinális vizsgálat eddigi tapasztalatai.....	463
A kutatásalapú tanulás/tanítás lehetőségei a fizikaoktatásban	464
Biológus hallgatók természettudományos kompetenciái – a szakmai tudás és a problémamegoldó képesség összefüggései.....	465
Kutatásalapú tanítás/tanulás sikere a felsőoktatásban	466

<i>Policy-making in Education, Learning, Knowledge</i>	467
Levels of Cooperation: Voluntary Educators in Premarriage Education – First results of a Qualitative Research in Hungary.....	467
Early school leaving in Hungary.....	468
Promoting the early phase of lifelong learning in Hungarian public education	469
Sleep quality in college students: a literature review.....	470
POSZTERSZEKCIÓ	471
<i>Posztterek</i>	472
The possibilities of lifelong learning in Hungarian Prison Service	472
Érzelmi intelligencia fejlesztése 7–11 éves kor között.....	473
A kompetenciamérések eredményeit befolyásoló tényezők a kisebbségi oktatásban.....	474
A távoktatásban részt vevő hallgatók motiválása online.....	475
A nyelvvizsga megszerzésének támogatása – a HASIT idegen nyelvi alprojektje	476
Inspiráló tanulás: jövőképtől az értékajánlat készítésig – esettanulmány a Service Design alkalmazásáról a felsőoktatásban	477
Avatar, avagy a virtuális segítőtárs – online programmal a sikeres hallgatóért	478
A Közös Európai Referenciakeret szaknyelvvoktatást befolyásoló tényezői.....	479
Hasznos-e a tréning, avagy sem? – Projekt hatásvizsgálat tréninggel segítve és anélkül.....	480
Helyzetkép a kárpátaljai magyar nyelvű romák iskoláztatásáról.....	481
Szövegrögzítés tízujjas gépeléssel: a „vakírás” tanítása a közgazdasági szakmacsoportban	482
Egyenlő partner szeretnék lenni: fogyatékosággal élő személyek részvétele az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben	483
Tanárok digitális kompetenciájának fejlesztése kooperáción alapuló, saját eszközökkel (BYOD) végezhető mérésekkel.....	484
Metakognitív matematika.....	485
Sportolói életpályamodell a köznevelésben – a lemorzsolódás hátterében álló faktorok	486
Mire jó és mitől jó az alapozó házaspáros képzés? Neveléstudomány az elméletben – civil innovációk a gyakorlatban.....	487
Az első és második osztályos ének-zene tankönyvek zenehallgatási anyaga	488
Az egészséggel kapcsolatos tévképzetek evolúciója a közneveléstől a felsőoktatásig	489
A pályaaorientáció, a munkavállalás, a társas kapcsolatok és az egészségmagatartás szerepe a felsőoktatási lemorzsolódásban.....	490
Developing foreign language competences via environmental education	491
A szakmai tanárképzés kontra a szakképzési igények, együtt egy irányba vagy egymással szemben – tények és perspektívák.....	492
A mentálhigiénés fejlesztés lehetőségei a mentorálás folyamatában	493
A szakmai én vizsgálata self-study eljárással és én-központú hálózatkutatásokkal.....	494
A munkahelyi egészségfejlesztés magyarországi tevékenységprofilja és a direkt egészségnevelés megjelenése	495
A meteorológiai tudás felmérése a 9–10. osztályban, a meteorológiai oktatás modernizálása, módszertanának átalakítása a földrajzoktatásban	496
A közösség ereje? A Debreceni Labdarúgó Akadémia kialakulási körülményeinek a vizsgálata, a helyi, közösségi erők esetleges szerepvállalása.....	497
A kommunikációs kompetencia fejlesztése az Iskolai Közösségi Szolgálat programjaiban	498
A földrajz iránti érdeklődés vizsgálata debreceni iskolákban	499
Diákok kompetenciája csillagászati földrajzból egy tudományos teszt kitöltése alapján.....	500
Fókuszban az együttélés – egy tudományos előadásorozat tapasztalatai	501

A késleltetett diplomaszerezés és lemorzsolódás hátterében álló tényezők feltárása egy, a pedagógus hallgatók körében végzett kvalitatív kutatás alapján.....	502
A tanulóközösségek szerepe és működése az online környezetben folytatott tanulás során	503
KórházSuli Program – a betegség miatt magántanuló státuszban lévő gyermekek rendszerszemléletű oktatási rehabilitációja	504
Interdiszciplináris workshop fejlesztés: Egyén és Város.....	505
RÖVID PROGRAM.....	506
RÉSZLETES PROGRAM.....	514

K Ö S Z Ö N T Ő

A XVIII. Országos Neveléstudományi Konferencia Tudományos Programbizottsága és Szervezőbizottsága nevében köszöntjük a konferencia résztvevőit és e kötet olvasóit!

A Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága 2001-ben indította el az Országos Neveléstudományi Konferencia (ONK) szervezését, amely mára a magyar neveléstudomány reprezentatív szakmai eseményévé vált. Az éves konferencia célja a neveléstudomány és határterületein elért tudományos eredmények bemutatásán és megvitatásán túl, hogy teret biztosítson a résztvevő tudományos közösség tudásmegosztásához, kapcsolatépítéséhez. Ennek érdekében az ONK követi a nemzetközi tudományos konferenciák formai kereteit és kialakult szokásait, így a munkaformák között megjelennek plenáris és tematikus előadások, szimpóziumok és poszterek, valamint újabban kerekasztal-beszélgetések is gazdagítják a programot.

A formai kereteken túl a konferencia tematikája is igazodik a nemzetközi trendekhez, így az idei év központi témája: *Kutatási sokszínűség, oktatási gyakorlat és együttműködések*. E témaválasztás tükrözi a neveléstudomány interdiszciplináris jellegét, utal a különböző tudományos paradigmák, megközelítések egymás mellett élésére, egymást megtermékenyítő hatására, továbbá megjeleníti, hogy a kutatás nem értelmezhető a praxis nélkül, célja a társadalmi, gyakorlati hasznosulás. Emellett arra is rámutat, hogy mind a kutatóműhelyekben, mind a nevelési-oktatási gyakorlatban felértékelődik az együttműködés, a hálózatok kialakítása, mely egyaránt elősegíti a tudományos eredmények gyarapodását, terjedését és kontrollját.

Az ONK 18 éves múltjában az Eötvös Loránd Tudományegyetem több alkalommal adott otthont a konferenciának. Törekszünk arra, hogy ezúttal is méltó szellemi közeget biztosítsunk, megtartva egyetemünk tradícióit és teret adjunk az új irányoknak is. E szemlélet jegyében született – többek között – a konferencia számára fejlesztett applikáció is, amely nem csak környezettudatos megoldás, de a részletes programkínálaton túl interaktív, szakmai párbeszédet elősegítő megoldásokat is biztosít a résztvevők számára.

Az Országos Neveléstudományi Konferencia szervezői és az Eötvös Loránd Tudományegyetem nevében minden résztvevő (és olvasó) számára hasznos, tartalmas, élményekben gazdag szakmai időtöltést kívánunk!

Fehérvári Anikó
a konferencia elnöke

Széll Krisztián
a konferencia titkára

**PLENÁRIS
ELŐADÁSOK**

STRIVING FOR ACHIEVEMENT – A DOUBLE-EDGED SWORD?

Markku Niemivirta

Faculty of Educational Sciences, University of Oslo
Faculty of Educational Sciences, University of Helsinki

The model of adaptive learning argues that in learning and performance situations, students balance between the goals of increasing competence and maintaining well-being. Both goals serve an adaptive function, but for different reasons and through different mechanisms. Thus, success in learning activity has different meaning depending on what one seeks to attain in a situation and for what purpose. Students' appraisals of learning and performance situations are a function of the beliefs they hold about themselves and how "the world operates" as well as how they perceive and interpret the situation and its features. In this presentation, I will examine the patterning of goals and beliefs that constitutes the motivational lens through which the students view achievement-related situations as well as the antecedents, correlates and consequences of such patterning. I will draw on various sources of findings ranging from neuroscientific studies to cross-cultural comparative studies in order to identify a network of variables that contribute to how students approach learning tasks and how they engage in them. The key questions are: i) how should we understand the striving for achievement, and ii) is there a price for success?

EDUCATION VALUES IN POLICY AND PRACTICE

Meg Maguire

School of Education, Communication & Society,
Faculty of Social Science & Public Policy, King's College London

Education values are always at play in education practices. They underpin the work of schools, even if they are only sometimes glimpsed and are somewhat inchoate in practice. They steer policy directives and influence how policies are interpreted and enacted in practice in primary and secondary schools. In the process of enactment, when education policies are made sense of, mediated and sometimes struggled over through the sense-making of a range of teachers, leaders and other adults in schools who have to make things work, different sets of values can be involved. In the daily life of the school, policy actors use 'the lenses they have developed through experience to filter their awareness' (Spillane, 2004: p.7) and to enact policies in practice in relation to their values, beliefs and educational commitments.

Drawing on research in four secondary schools and in two primary schools, the presentation will consider some of the ethical dilemmas that emerge because of a values clash or because of prioritising different values. The focus will mainly explore the 'work' undertaken to 'boost' children's attainment and the ways in which teachers' attempt to hold onto their beliefs while meeting accountability demands in high stakes arenas. At the centre of this presentation is a concern with a values shift that may be eroding and erasing much of what has stood as core in education practice in relation to the emotional, social and academic needs of the child/student and the subjectivity of the teacher.

Spillane, J. P. (2004) Standards Deviation. How Schools Misunderstand Education Policy, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

SZIMPÓZIUMOK

NEVELJ JEDIT! – PEDAGÓGIAI DILEMMÁK A FANTÁZIAVILÁGOKBAN

Elnök: Nagy Ádám, Excenter Kutatóközpont

Opponens: Forray R. Katalin, Pécsi Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

Szimposiumunkban azt igyekszünk a gyakorlat talaján bizonyítani, hogy a gamifikált helyzetekben, speciálisan a fantáziavilágok eseményei alapján és apropóján valóban sokszor könnyebb megérteni egyes pedagógiai folyamatokat, neveléstudományi konstruktumokat, társadalmi intézményeket, mint a valóságban. Valóban olyan vonzó iskola a Roxfort, ahol mindennaposak a tanári zaklatások és ahol halálos csapdák leselkednek a diákokra? Milyenek is valójában a roxfordi tanárok? Megfelel-e a tesztelmélet alapvetéseinek a Star Trek Kobayashi-Marú próbája? Ölve vagy ülve jó az éjfúria, s milyen tantárgyakat oktatna a Hibbant-szigeteki „új iskola”? Pennywise vagy a felsőbbéves zaklatók okoznak nagyobb lelki törést a diákokban? Ezen univerzumok ugyanis tele vannak neveléstudományi dilemmákkal. E szimpóziumban a szerzők a fantasztikus világokban és azzal kapcsolatos pedagógiai jellegzetességek kapcsán igyekeznek vizsgálandni, miközben bebizonyítják, hogy a fantáziavilágoknak igenis van helye mind a közoktatásban, mind a pedagógusképzésben. (A fantasztikus irodalom három fő iránya, a sci-fi, a horror és a fantasy, amelyekben a cselekmény a magyarázhatótól a csodásig terjedő skálán különböző helyet foglal el.) A munka eredményeképp találkozunk a Harry Potter univerzumból különböző tanárszerepekkel, bullyinggal, morális dilemmákkal; szembesülünk azzal, hogy a Star Trek Kobayashi Maru próbája milyen etikai, irodalmi, történelmi és pedagógiai tanulságokkal szolgál; az Így neveld a sárkányodat Hibbant szigete a pedagógiai paradigmaváltás ékes példája; s Stephen King világa is erős párhuzamokat mutat az iskolai zaklatásokkal. Felmerül természetesen, hogy képzelt világok vajon beletartozhatnak-e a neveléstudomány értelmezésébe, egy ilyen szellemi játék, vajon része-e a tudománynak, de legalább a szakmának. Megítélésünk szerint három indok is megalapozza ezen univerzumok „fantáziapedagógiai” elemzését. Egyrészt egyes folyamatok, szerepek, pedagógiai-társadalmi konstruktumok sokkal tisztábban látszanak, mint a hétköznapiok sosem modelltisztaságú valóságában. Másrészt vélhetőleg több érdeklődő, mondhatnánk úgy is, hogy „érintett” érezheti megszólítva magát az elemzések kapcsán, s harmadrészt ezen érintetteknek megmutatható, hogy a neveléstudomány, a pedagógiai elemzés is lehet kedvelhető, izgalmas tevékenység is. Ez a fajta gamifikált helyzet ugyanis – bár nem helyettesíti a neveléstudomány strukturált munkáját – distresszmentesíti az ismeretszerzést. „Ha hajót akarsz építeni, ne azzal kezd, hogy fát gyűjtösz és szó nélkül kiosztod ... a szerszámokat, rámutatva a tervrajzra. Ehelyett először keltsd fel a végtelen tenger iránti olthatatlan vágyat” – írja a Saint Exupéry-nek tulajdonított mondás. A szimpózium is erre tesz kísérletet, illetve arra, hogy bebizonyítsa: a képzelt univerzumok pedagógiai helyzetei alkalmasak a végiggondolásra, elemzésre, ismeretátadásra. És még izgalmasak is.

A no win helyzetek társadalmi és pedagógiai tanulságai a Star Trek Kobayashi-Maru próbájának apropóján

ELŐADÁSOK

Nagy Ádám, Excenter Kutatóközpont

Az előadás a fantasztikus világok apropóján egy gamifikált szituáción keresztül mutat be egyes pedagógiai konstruktumokat, etikai dilemmákat, történelmi párhuzamokat és irodalmi jellegzetességeket. A Kobayashi Maru talán a legismertebb Star Trek motívum. Az ún. semleges zónából – amely a Föderáció és a Klingon Birodalom közötti demilitarizált terület – segélyhívás érkezik a Kobayashi Maru szállítóhajóról. A szállítón 81 fős személyzet és 300 főnyi utas tartózkodik. A hajó szerkezeti integritása vészesen csökken, a létfenntartáshoz és a sebességváltáshoz szükséges energia szökik. Segítség nélkül a helyzetből a hajón lévők számára nincs kiút. Csillagflotta hajójával belépni a semleges zónába egyértelműen a Birodalom és a Föderáció egyezményének felrúgását jelenti, s az álcázásból kilép három klingon csataűrhajó, amely komoly túlerőt jelent az egy csillagflottahajóval szemben. Feláldozza-e magát és legénységét a teszten résztvevő? Sorsára hagyja-e a Kobayashi Marut? Megpróbálja-e megmenteni ezzel mindkettő veszét okozva? A helyzetet nem lehet megnyerni, a problémának nincs jó megoldása, úgynevezett „no win” szituáció. Ha a szituáció nem is nyerhető, de elemezhető. A magyar neveléstörténet és pedagógiai gyakorlat (néhány szándékosan megoldás nélküli matematika példától eltekintve) nem igazán ismer „no win” szituációs próbákat – részben azért, mert a neveléskutatásban csekély szerepet kaptak a szociálpszichológiai, szociálpedagógiai, közösségi szempontok – ugyanakkor nem teljesen egyértelműen elutasító a neveléskutatók álláspontja e téren. Aki ellene van, az jórészt az etikai-jogi problémákat, az eszköz veszélyes mivoltát teszi szóvá, aki mellette van az az életben előforduló hasonló helyzetekre való felkészülés lehetőségével érvel. Leginkább mégis azért nem kapott táptalajt a vesztes játékok világa, mert a mai tanulásfogalmunk a korábbi évszázadokkal ellentétben végre-valahára már alapvetően pozitív világképre épül, azaz a tanulást nem valami gyötrelmeknek fogja fel (most felejtsük el egy pillanatra a magyar iskolák felső tagozatát), hanem örömteli tevékenységnek reméli. S bármilyen fura, de nagy eredménynek könyvelhető el, hogy a magyar neveléskutatás legalább elméletben eljutott a pozitív tanulásfogalomig. A no win szituációkra a magyar pedagógiai gondolkodás még nem igazán érett, pedig a rossz alternatívák közötti választás az önismeret, a morális érzék és az etikus döntéshozatal fejlesztésében elkerülhetetlen lenne.

STEPHEN KING – A VESZTESEK KLUBJA

Lőrincz Andrea, Miskolci Egyetem

ELŐADÁSOK

Stephen King történetei egytől egyig hátborzongató elemekkel tarkítottak és szőrszálhasogató tényekre alapozódnak. Munkája során az emberi lélek és elme legmélyebb bugyrait tárja ki, mindennapos és emberközeli eseményeket sorakoztat fel, melyek pontosan hétköznapiságuktól válnak rémisztővé. Tudatosítja a befogadóban, hogy a veszély minden percben az ő feje felett is lebeg. A King-univerzum gyermek-, és tinédzser karakterei elsősorban olyan fiatalok, akik családon belüli erőszak, illetve iskolai pszichoterror áldozatai. „Hetén voltak, gyerekek – mind a heten a másság számkivetettjei” – kezdődik King Az c. regényének utószava. Munkám során ezt a számkivetettséget, a „másság” okozta diszkriminációt helyezem a fókuszba, kiemelve az iskolai pszichoterror, a súlyos bullying jelenségét. Mindezek a jelenségek a King-univerzum állandó velejárói, számtalan történetének fő-, vagy mellékszála a gyermekek valamilyen jellegű bántalmazása. Elsősorban az Az c. regény alapján – a megelőző bullying elemzésen túl – arra keresem a választ, hogy miként válhat horrorrá az iskolai csúfolódás? Ha nem tudjuk felmérni, hogy egy társadalmi probléma mennyire tekinthető égetőnek, akkor érdemes Stephen King regényeit lapozgatni, hiszen ő leginkább azt írja meg, azt burkolja misztikus köntösbe, ami a hétköznapi emberével történik. Jelen téma során a Carrie, a Rage és az Az tekinthető releváns írásoknak, hiszen ezek középpontjában az iskolai zaklatás és bántalmazás áll. Ezek a regények több szempontból is hozzájárulhatnak ahhoz, hogy mélyebben megértsük, mi történik az iskolákban, mi történik (történhet) minden nap a gyermekeinkkel. De miben segíthet nekünk a bullyinghoz kapcsolódó neveléstudományi kérdések megvitatásában? a) Bemutatja a legtöbb iskola általános légkörét, amelyben a hierarchikus berendezkedés, a versengés, a klikkesedés és az ezekből fakadó mérgező atmoszféra a domináns. b) Bemutatja az iskola „színház funkcióját”, és a benne kialakuló szerepeket, azok milyenségét és ezzel megragadhatóvá teszi az Olweus-féle bullying modell (áldozat-szemlélődő-bántalmazó) minden elemét. c) Bemutatja azokat a tipikus bullying karaktereket, a „másság számkivetettjeit”, akik valamilyen oknál fogva (vallás, bőrszín, nem, családi háttér stb.) a rendszer áldozatai lesznek. d) Megkönnyíti a téma feldolgozását, hiszen egy nagyon szenzitív része ez a pedagógia tanulmányoknak. Minden bizonnyal a legtöbben ismertünk olyat, vagy mi magunk voltunk azok, akik áldozatul estek az iskola élet kegyetlenségének. Ez a téma, a felszínre törő emlékek, fikcióba, misztikumba ágyazva talán kevésbé viselhetik meg az egykori áldozatokat. Mindezeket túl és ezeket erősítve, King sohasem kínál megoldási javaslatokat, nála nincs feloldozás. Az olvasót kényszeríti arra, hogy átgondolja az aktuális problémát és keressen kifutási lehetőségeket.

BULLYING A HARRY POTTERBEN

ELŐADÁSOK

Melinda Mikusová, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A fikció nem csak szórakoztató értéket képvisel, hanem inspirálhat, motiválhat és taníthat is minket. Ez alól a science-fiction világok sem képeznek kivételt. Mikor egy ilyen fantasztikus világba lépünk, nem csupán a szereplőket – azok gondolatait, tetteit – és ezen keresztül az írókat ismerjük meg, hanem akarva, akaratlanul azonosulunk a karakterekkel és egyfajta kívülálló perspektívából magunkról is új dolgokat tanulhatunk. Megfigyelhetjük, hogy a karakterek, hogyan állnak helyzet különböző szituációkban, levonjuk a következtetéseket és azokat a saját életünkre is rávetíthetjük. A science-fiction egyfajta lehetőséget nyújt, hogy elszakadjunk a hagyományos gondolkodási sémáktól és olyan témákat feszegezzünk, illetve vázoljunk fel, melyek a komfort zónánkon kívül esik. Ez a gondolatmenet nyújt inspirációt a jelen előadáshoz is, mely a Harry Potter világot és a bullying jelenségét próbálja egyesíteni. Arra a tényre mutat rá, hogy Harry Potter, sokak számára csábító, varázslatos világa sem mentes az iskolai – sőt az iskolán kívüli – zaklatások (bullying) alól. Az előadás ebből a mágikus világból sorakoztat fel példákat, melyek segítségével mutatja be a leggyakrabban alkalmazott tipizálási szempontot, a bullying fő szereplőit illetve azok jellemrajzát. A bullying – úgy, mint a mi világunkban – Harry Potter világban is a diákok életének szerves részét képezi. A szakirodalom kiemeli, hogy a tanárok feladata – lenne – ezen zaklatások elleni felvilágosítás (prevenció) és az azok elleni fellépés és megakadályozás (intervenció) is. A Roxfort Boszorkány- és Varázslóképző Szakiskolában viszont úgy tűnik a tanárok nagyon keveset tesznek a zaklatások ellen, sőt egyes tanárok, mint például Perselus Piton vagy Dolores Umbridge nyíltan – s szemlátomást élvezettel – zaklatják a saját diákjaikat. Érdekes tény, hogy a főszereplők – még a regényben jónak is feltüntetett szereplők – is nem csak áldozatul esnek a bullying egyes fajtáinak, de ők maguk is gyakran a zaklatók szerepét öltik magukra. Például Ginny a regényfolyam ötödik részében viccet csinál Luna Lovegood különbségéből, furcsaságából és Lúke Lovegoodnak csúfolja a lányt. James Potter, Harry édesapja évekig nyíltan megalázza Perselus Pitont, a Roxfort tanárát, míg George és Fred Weasley a könyvsorozat végéig viccet csinál a szereplők nagy részéből, sőt azokat a varázsedességeikkel, mint a Rókázó Rágcsa, az Orrvérző Ostya vagy a Lázralobbantó testileg is bántalmazzák. Az előadás olyan kérdésköröket feszeget, mint: Vajon a fent említett zaklatások mennyivel különböznek a Mardekárosok, Malfoy vagy „Tudjukki” zaklatásaitól? Ha mindenki zaklatja a másikat, hogyan dönthetjük el, hogy ki számít az áldozatnak? Miképp a való életben, a tanárok itt is elnézőbbek kedvenceikkel, és lehetséges, hogy élnek köztünk Piton és Umbridge professzorok, akik előszeretettel alázzák meg, csinálnak viccet a diákjaikból?

ÍGY NEVELD A SÁRKÁNYODAT, AVAGY PEDAGÓGIAI KULTÚRAVÁLTÁS A HIBBANT-SZIGETEN

ELŐADÁSOK

Karlowits-Juhász Orchidea, Miskolci Egyetem

„300 éve én vagyok az első viking, aki képtelen megölni egy sárkányt. (...) Nem öltem meg, mert ugyanolyan rémült volt, mint én. Ránéztem, és magamat láttam” – magyarázza barátnőjének az *Így neveld a sárkányodat* című animációs film főhőse, Hablaty, akinek egy általa megsebesített sárkánnyal való kapcsolata nemcsak az ő, hanem egész faluja életét gyökeresen megváltoztatja. A sárkánnyal kialakuló kapcsolat, barátság nyomán a fiú számára teljesen új szocializációs színtér nyílik meg. A történetben egy alapjaiban téves tudásra és ártalmas nézetekre épülő tradíció végóráinak lehetünk tanúi. E változás jelentős hatást gyakorol a Hibbant-sziget egész kultúrájára és társadalmára, és nyilván nem hagyhatja érintetlenül a családi és az intézményes nevelést sem. Előadásomban a pedagógiai kultúraváltás kérdéskörét vizsgálom részletesen. Levezetem, hogy Hibbant-sziget intézményesült nevelése olyan komplex organizmus, amelyet nem lehet egyik napról a másikra megváltoztatni. Ha jobbító szándékkal hozzá akarnánk nyúlni egyik eleméhez, nagy eséllyel azt tapasztalnánk, hogy visszapattanunk a többi összetevőből épült merev falakról. Ahhoz tehát, hogy Hibbant oktatási-nevelési rendszere érdemi változáson menjen keresztül, nem elég annak egy-egy területén változást kezdeményezni. Önmagában az, hogy például átírjuk az egytankönyvű rendszer (Sárkánykódex) által közvetített tananyagot, vagy hogy a gyakorlati képzés már nem a sárkányok megöléséről, hanem megüléséről szól, még korántsem biztosíték arra, hogy a pedagógiai kultúra is megváltozik. Ha azonban a pedagógiai kultúra nem alakul át alapjaiban, az újabb nemzedékek mentalitásában sem számíthatunk érdemi változására. Olyan komplex folyamatról van szó, amelynek az intézményes nevelés minden elemét összehangolt módon kell érintenie: a tantervet, a módszertant, a tankönyveket, a taneszközöket, az értékelést, a pedagógusok szemléletét, a tanár-diák viszonyt, az iskola és a család kapcsolatát stb. Előadásomban ezek Hibbant-szigeti vonatkozásait vizsgálom. A történettel szintetizálva elemzem azokat a pedagógiai kultúraváltáshoz szükséges alapelveket, amelyeket a viking világ és a sárkányok ügyeiben kevésbé járatos szerző egy kis európai ország közoktatásának helyzetén borongva fogalmazott meg, hangsúlyozva, hogy ezek az alapelvek kizárólag együtt, egymást erősítve értelmezhetők (Knausz, 2015). A Hibban-sziget univerzumában vizsgált pedagógiai kultúraváltás felveti a kérdést – itt és most: az iskola, amely a társadalmi viszonyokat tükrözi, meg tudja-e változtatni azokat, hozzá tud-e járulni a társadalom fejlődéséhez? „Ez különösen komoly problémakör egy olyan kulturális közegben, ahol a társadalom demokrácia és autonómia iránti igénye nem egyértelműen erős, és kevés hagyománya van az együttműködésnek.” (Einhorn, 2015)

A TANULÁS ÉS TANÍTÁS ELMÉLETÉNEK JÁTÉKOS OKTATÁSA A HARRY POTTER FANTÁZIAVILÁGÁN KERESZTÜL

ELŐADÁSOK

Horváth László, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A diákok/hallgatók motiválatlansága rendre középpontba kerül, mint a tanulás-tanítás, illetve a tanárképzés területének központi kihívása. A motivációval kapcsolatos kutatások kapcsán Fromann (2014) kiemeli a hagyományos jutalmazó-büntető mechanizmusok meghaladását, amelyek leépítik a belső hajtóerőt, kiemeltképp az exploráció motívumát. A generáció-elméletek (X, Y, Z generáció, stb.) általános megállapításain túl fontos az adott generációk szocializációs mintázatainak figyelembe vétele is, elsősorban a digitális szocializáció tekintetében (Fromann, 2013), amely feltételezi az azonnali visszajelzés, illetve a tartós és belső motiváció felértékelődését. Hogyan tud ezekre a kihívásokra felelni a tanárképzés? Az egyik lehetséges válasz lehet a kíváncsiságra, felfedezésre épülő motiváció kiaknázása, a kreatív, játékos tanulás segítségével. A tanárképzés jelenlegi osztatlan formájában viszonylag kevés óraszám jut a pedagógiai-pszichológiai felkészítésre. A pedagógiai tárgyak esetében viszonylag kevés idő jut a tanulás-tanítás elméletének alapos áttekintésére, a hallgatói visszajelzések sem maradéktalanul pozitívak. Ebben a kihívásban játszhat kulcsszerepet a terület játékosítása, az érdeklődés és a belső motiváció felkeltése a fantázia (fantasy, science-fiction és horror) világokban megjelenő tartalmak pedagógiai tárgyú elemzésén keresztül. Erre tesz kísérletet a Nagy Ádám szerkesztésében megjelent „Nevelj jedi” tanulmánykötet, amelyben az egyik tanulmány kifejezetten a tanárszerepekre és fontosabb didaktikai kérdésekre fókuszál a Harry Potter univerzum felhasználásával (Horváth, 2018). A tanulmány változatos lehetőségeket kínál a feldolgozásra, illetve a továbbgondolásra. Tartalmilag az oktatás, tanulás és nevelés fogalmainak értelmezésén keresztül a tanári viselkedés modelljei és a pedagógiai megközelítések bemutatása jelenik meg elsősorban. A tanulmány a Harry Potter univerzumhoz köti ezeket a tartalmakat, építve az olvasók előzetes tudására, a fantázia világ szeretetére, vagy ennek hiányában az absztrakt, elvont elméletek gyakorlati megjelenítésére. Mindez felhasználható motiváló bevezetésként (pl. a pedagógiai megközelítések sajátosságainak bemutatása a tanárkaraktereken keresztül), gyakorlati példaként (pl. hogyan vezette végig Lupin, a Sötét Varázslatok Kivédése tanára Harryt a patrónus-bűbáj tanítása során a Bloom-taxonómia elemein), a kritikai gondolkodás fejlesztésére (pl. hogyan értelmezhető objektív, szakmai szempontból Umbridge tanfelügyelőként való megjelenése és miért probléma a tanár/kolléga és a külső értékelő szerepének összemosása), vita-témaként (pl. a házrendszer szerepe a tanulók személyiségfejlődésében, az iskola és a család értékrendjének ütköztetésében és a kulturális sajátosságok újratermelésében a Mardekár ház példáján) vagy probléma-megoldó feladatként (pl. a tanulás tanórán kívüli forrásainak feltárása, nem-formális és informális tanulási lehetőségek azonosítása a Gardner-i többszörös intelligencia-elmélet alapján).

KÖLCSÖNÖS FELELŐSSÉGTUDATRA ÉPÍTŐ, INNOVATÍV ISKOLAI EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAM

Elnök: Falus András, MTA Támogatott Kutatócsoportok Irodája

Opponens: Csíkos Csaba, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Szimposium-összefoglaló

A szimpózium a kortársoktatással megvalósított komplex egészségnevelés gyakorlati tapasztalatait és potenciális továbbfejlesztési lehetőségeit mutatja be. A szakirodalom tényadatai (Southgate és Aggleton, 2016) és eddigi saját kutatómunkánk során tapasztaltak (Feith és mtsai, 2015, 2016; Lukács és mtsai, 2018) egyértelműen arra utalnak, hogy a kortársoktatás, mint egy lehetséges pedagógiai módszer, kiemelt és bizonyíthatóan hatékony lehetőséget nyújt a XXI. századi fiatalabb generációk által igényelt és az egymás közötti, újszerű interaktív és multidiszciplináris tudásátadáshoz. A szimpózium előadásai az MTA Tantárgypedagógiai pályázat keretében és támogatásával végzett első két éves kutatómunkán alapulnak. Bemutatjuk a kutatóműhelyünk létrejöttének tudományos hátterét, céljait, valamint az oktatási- és a tudományos kutatási program szerkezetét, az egyes tudományterületek és felsőoktatási intézmények közötti együttműködésekben rejlő új pedagógiai megoldásokat. Ismertetésre kerülnek a tudományos programunkban megvalósított kvantitatív, kvalitatív, valamint fizikai kutatási módszerekkel egyaránt tesztelt kísérleti oktatási - és nevelési program hatékonyságának első eredményei a tudásszint, egészségmagatartás, attitűdváltozás dimenziók tekintetében. A reflexiós naplók célzott elemzése időben és mélységében is kiterjeszti a kutatás eredményeinek, illetve esetenkénti sikertelenségének értelmezési lehetőségeit, a kortársoktatók önreflexiós fejlődését és a kortársoktatás pedagógiai intervenciót körülölelő pozitív változásait, de nehézségeit is. Eredményeink szerint ugyanez a hatékonyságnövelés érhető tetten a középiskolás és hallgatói kortársoktatók, illetve a tanártutorok felelősségtudatának fokozásában, illetve tudás – átadás – elsajátítási motivációban is. Mindezek túllépnek, a hazai egészségfejlesztési programokban egyébként döntően jelen levő „frontális” oktatási megrögzöttségek sémáin. Így a kooperativitás emlékezetes közösségi élményét is nyújtják a gyakorlati tudás megszerzésében és a társadalmi (egészség)kultúra szintjének emelésében, alkalmat és kipróbálási lehetőséget nyújtva újszerű és konstruktív kortársoktatási megoldások innovációjára és fokozatos adaptálására. Ilyen például az, az egyik előadásban bemutatni kívánt újszerű megoldás, amikor a gyerekek kis csoportokban, megfelelő tutorális és hallgatói, valamint középiskolai kortársoktatói előkészítéssel és tutori kontrollal, mintegy „körkörös” és egyben kölcsönösen egymást tanítják. A többszörös és reciprok szerepvállalás az azonos életkorú kiscsoportokban a szó legszorosabb értelmében kortársképzést jelent. A konkrét kísérleti modellek (pl. kézhigiéncia, folyadékfogyasztás) releváns adattömegének eddigi értékelése, a folyamatban levők (pl. újraélesztési programok) és egyéb gyakorlati egészségtudatos cselekvési formák bevezetése a kortársoktatás gyakorlatában számos jövőbeli, a neveléstudomány számára is hasznosítható eredményt ígér.

TUDATOS EPIGENETIKA AZ EGÉSZSÉGPEDAGÓGIA ESZKÖZTÁRÁBAN

ELŐADÁSOK

Falus András, Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar
Darvay Sarolta, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Kolosai Nedda, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Nagyné Horváth Emília, Bem József Általános Iskola
Feith Helga Judit, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

A genetikai és környezeti faktorok együtt határozzák meg a biológiai folyamatokat egészségben és betegségben egyaránt. A mentális epigenetika fogalmkörét, mely többek között a szociális, nevelési és lelki hatásokat is magába foglalja először a nemzetközi elismertségű Hungarostudy elemzés kapcsán Kopp Mária írta le (2009). A környezeti (epigenetikai) tényezők jelentős része reverzibilis módosulásokhoz vezet, amelyek úgy módosítják a genetikai információ kifejeződését, hogy egyidejűleg nem változtatják meg a genom (DNS) örökölt nukleotid sorrendjét (Urban és mtsai, 2012). Az epigenetikai módosulásokat kiváltó eddig felismert hatások közé tartoznak a következők: anyai hatás a magzati élet során, táplálkozás, mozgás, fertőzések, mérgek, hőmérsékleti hatások, fény, zene, stressz, szociális környezet. Az epigenom vizsgálatai révén az egészséges életmód hatásának immár molekuláris szinten is azonosítható pozitív következményeivel ismerkedünk meg (Rozek és mtsai, 2014; Stevens és mtsai, 2017). Az előadás a környezeti körülmények közül elsősorban a szülői és iskolai nevelés nem rég felismert epigenetikai hatásaival foglalkozik. Különös figyelmet fordítunk az egészségtudatosság- és nevelés korai gyermekkortól történő életkor-specifikus megvalósítására, azaz a tudatos életmód megalapozására és az optimális pedagógiai megoldások kialakítására. Ez indokolja multidiszciplináris kutatóműhelyünk tudományos programjának létét és jelentőségét. Ennek érdekében hoztuk létre 2012-ben komplex egészségnevelésre irányuló nevelési és oktatási munkacsoportunkat.

MULTIDISZCIPLINARITÁS ÉS KOOPERÁCIÓ: LEHETŐSÉGEK ÉS KIHÍVÁSOK A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSBAN EGY KORTÁRS EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAM BEMUTATÁSÁN KERESZTÜL

Feith Helga Judit, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar
Karacs Zsuzsanna, Tamási Áron Ált. Isk. és Német Két Tannyelvű Nemzetiségi Gimn.
Kitzinger István, Érdi Vörösmarty Mihály Gimnázium
Füzi Rita Andrea, BFKF II. Ker. Hivatala Népegészségügyi Osztály
Falus András, Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar

„Az egészséges népesség a társadalmi célok elérésének kulcstényezője.” (WHO, 2010) Ennek érdekében nélkülözhetetlen a minél fiatalabb gyermekkorban megkezdett egészségtudatos nevelés. Ebben a folyamatban a közoktatási intézmények fontos és társadalmi egyenlőtlenségeket is moderáló színterekké válhatnak. Az oktatási intézményeken átívelő kortársoktatás, mint lehetséges pedagógiai módszer, jól alkalmazkodik a XXI. századi fiatalabb generációk által igényelt újszerű tudásátadáshoz. A vonatkozó nemzetközi szakirodalomban évtizedek óta találunk kortársoktatással foglalkozó egészségnevelési programokat, azonban az alkalmazott pedagógiai módszertan keretei, a megvalósítás folyamata, valamint a tudományos hatékonyságmérés hiányosságokat mutat (Lukács és mtsai, 2018). Jelen előadás célkitűzése az, hogy bemutassa multidiszciplináris kutatóműhelyünk létrejöttének tudományos indoklását, céljait, valamint az oktatási és a tudományos kutatási program szerkezetét, különös tekintettel az egyes tudományterületek, egyetemek, valamint a felsőfokú- és közoktatási szintek, diákok és tutortanáraik közötti együttműködésekre. Az elmúlt két évben a kísérleti programban két hazai és egy marosvásárhelyi egyetem (benne 119 pedagógus- és egészségtudományi képzés kortársoktató hallgató), 3 óvoda, 7 alap- és középfokú oktatási intézmény (benne 24 középiskolai kortársoktató) vett részt. Megközelítőleg 1600 óvodás, általános- és középiskolás diák részére történt kortársoktatásra épülő egészségnevelési program: kézhigiéne, folyadékfogyasztás és újraélesztés témakörökben. Programunk kvantitatív (kérdőíves felmérések), kvalitatív (reflexiók naplók, fókuszcsoportos beszélgetések), valamint fizikai kutatási módszerekkel (kézszkenelési mérések) egyaránt teszteli a kísérleti oktatási program hatékonyságát, a benne részt vevők elégedettségét a felsőoktatási képzési szinttől kezdve a célpopuláció részére tartott oktatási programokig bezárólag, folyamatosan korrigálva az oktatási folyamat egészét. Eddig feldolgozott eredményeink szerint, amellyel, hogy a kortársoktatás hatékony a tudásátadás, egészségmagatartás, attitűdváltozás dimenziók tekintetében, a gyermekek számára vonzó pedagógiai módszeren alapul. A programban részt vevő kortársoktató hallgatók folyamatos tanártutori segítség mellett valódi gyakorlati tudásra tesznek szert; növekszik a kooperációs képességük; különböző tudományterületekről érkező hallgatókkal történő együttműködési képességük; team-munkában, de önállóan történő hatékony és kreatív munkavégzésük; probléma és konfliktus megoldási képességük; valamint felelősségvállalási szintjük. Ugyan a nemzetközi trendeknek nem megfelelő hazai merev, valamint vertikálisan és horizontálisan is szükségtelenül élesen elkülönülő felsőoktatási és közoktatási rendszerbe nehézséget okoz beilleszteni egy korszerű, kortársoktatáson alapuló interaktív programot, jelen előadásban ismertetni kívánt tapasztalataink szerint alapos előkészítéssel és koncepciózus tervezéssel megoldható.

TANULNI A MÁSIKTÓL ÁLTALÁBAN JÓ, PLÁNE, HA AZ EGY GYEREK – A KORTÁRSOKTATÁS FOGALMÁNAK ALAKULÁSA

Kolosai Nedda, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Darvai Sarolta, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Falus András, Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar

Füzi Rita, BFKH II.Ker. Hivatala Népegészségügyi Osztály

Lukács J. Ágnes, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Kutatásunkban empirikus adatokat nyertünk a kortársoktatás lényegéről egy általunk teremtett újszerű tanulási helyzetben, új kutatási perspektívából: közvetlenül a tanulóktól (Golnhofer és Szabolcs, 2005). Komplex pedagógiai, nevelési-oktatási folyamatot vizsgáltunk 3 iskola 30 osztályában, osztályonként 4x45 perces tevékenységekben, megteremtve a kutatás ökológiai validitását (Csíkos, 2010). Célunk az általunk kidolgozott kísérleti modellel, módszeregyüttessel – amelyben a kortársoktatást vizsgáltuk – átstrukturálni a tanulás tereit, újrakonstruálni a tanulás interakcióit. Kutatási célunk a kortársoktatás fogalmát definiálni, megvizsgálni kritériumait a gyermekek perspektívájából. Osztálytermi kísérletet végeztünk 2018 tavaszán, N=289 és N=95 kísérleti helyzetben résztvevő tanuló, valamint N=242 kontroll csoportot alkotó tanuló részvételével, az általános iskola nyolc évfolyamát bevonva. Kialakítottunk egy olyan tanulási környezetet, ahol csoportokban dolgozva (Nádasi, 2012), egymással kooperálva sajátították el a gyerekek egészségmagatartásukat, saját egészségükért vállalt felelősségüket pozitívan alakító tartalmakat. Ebben az általunk kialakított tanulásszervezésben, téri elrendezésben biztosítottunk egy olyan helyzetet, amikor a gyerekek közvetlenül taníthatták egymást. 11 és 28 itemből álló Likert skálát tartalmazó állítások, illetve nyitott kérdések segítségével tártuk fel a kísérleti kortársoktatási helyzet tanulói tapasztalatait. Ezzel párhuzamosan a tanulócsoporthoz munkáját felnőtt megfigyelők (N=74 fő) is értékelték meghatározott szempontrendszer alapján. Adatainkat SPSS 22 statisztikai programmal és kvantitatív, kvalitatív tartalomelemzéssel dolgoztuk fel. A gyerekek élménye osztálytársaiktól való tanulásukról elsősorban pozitív, azokban az esetekben is, amikor a felnőtt megfigyelők nehézségeket, problémákat jeleztek saját perspektívájukból az értékelő lapokon. A gyerekek megragadták a folyamat, tanulásukat szolgáló aspektusait: 'jobban emlékszem rá', 'könnyebben megértem', 'fenntartja a figyelmemet, amikor az osztálytárs tanít'. Szinte életkortól függetlenül, minden osztályban megjelent, hogy összekapcsolták a tanulási helyzet örömeit annak hatékonyságával: 'viccesebben mondja el, így sokkal jobban megjegyzem'. Illetve a baráttól, kortárstól való tanulást már önmagában értéknek tekintik többek között amiatt, hogy egy nyelvet beszélnek. Reflexióikban a kortársoktatás fogalmának tisztázásán túl, a tanulást mint kölcsönös, konstruktív viszonyt (Knausz, 2013; Nahalka, 2002) definiálták az osztálytermi kísérlet kontextusában. Eredményeink megmutatják, a kortársoktatás általunk alkalmazott módszer-együttese megfeleltethető a kooperatív tanulásszervezés struktúrájának (Kuhn, 2002; Arató, 2010), amely túlmutat a technikák szintjén, így a jövőben intézményfejlesztési, rendszerszintű modellek egyaránt felállíthatók segítségével (Arató, 2010).

AZ ÖNREFLEXIÓ SZEREPE A KORTÁRSOKTATÁS GYAKORLATÁBAN

ELŐADÁSOK

Darvai Sarolta, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Gradwohl Edina, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Soósné Kiss Zsuzsanna, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Nagyné Horváth Emília, Bem József Általános Iskola

Bihariné Kerekó Ilona, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Számos tanulmány felhívja a figyelmet arra, hogy a pedagógiai munka szerves része a reflektív gondolkodás, ezért már a pedagógusképzésben is kiemelt szerepet kell kapnia a szóbeli és az írásbeli reflexió alkalmazásának (Reynolds, 1999; Hunya, 2014; Szivák, 2014). A reflexiós napló annak igazolására szolgál, hogy a hallgató teljesítette a saját maga által vállalt tevékenységeket, másrészt önreflektív módon dokumentálja saját munkáját. Az előadás fókuszában kézhigiéne és folyadékfogyasztás egészségnevelési témákban, kortársoktatással megvalósuló egészségnevelési program kapcsán készített reflexiós naplók elemzése áll. Kutatásunk két felsőoktatási intézmény, az SE ETK és az ELTE TÓK hallgatóinak meghirdetett, közös, szabadon választható tantárgy keretében valósult meg 2017 tavasza óta. A program célja az egészségmagatartás formálása, pedagógusnak és egészségügyi szakembernek készülő hallgatók közreműködésével, a kortársoktatás módszerének segítségével. Az egészségügyi és pedagógiai célokra koncentrálnak dolgoztuk ki a felkészítés anyagát. Ezeket túl a hallgatók önreflexiós képességének, éhatékonyságának fejlesztése és a csoportdinamikai tréning is a prioritások közé tartozott. A 4-4 fős hallgatói csoportokhoz mentortanárt választottunk. A kutatás célja, hogy módszeresen feltárja a pedagógiai kísérlet során alakuló kortársoktatási gyakorlat részleteit, a módszer megvalósítása során fellelt előnyeit, erősségeit, esetleges gyengeségeit, majd a reflektált tapasztalatokat, tanulságokat beépítse a kortársoktatási munka folyamatába és fejlesztésébe, ezzel is fokozva annak hatékonyságát. Az empirikus anyagot 2017 tavaszán, az ELTE TÓK nappali tagozatos tanító, óvodapedagógus, kisgyermeknevelő, és a(z) SE ETK dietetikus szakos, nappali és részidős képzésben résztvevő hallgatóinak 4 tanórás tevékenység tervezetere fókuszáló reflexiói képezték. Az iskolai kutatásban 14 iskolai osztály, (333 iskolás gyermek), míg az óvodai kutatásban 13 óvodai csoport (255 óvodás gyermek) vett részt. Kutatásunkban 35 egyetemista reflexiós naplójának szövegét elemeztük. A feldolgozás módszere kvantitatív és kvalitatív tartalomelemzés volt (Szokolszky, 2004; Szabolcs, 2001). A tartalomelemzést előre meghatározott szempontok alapján végeztük el. A kortársoktatás folyamatát megfigyelő 8 pedagógussal és a tervezésben aktívan közreműködő 11 tanártutorral fókuszcsoporthoz interjút készítettünk. A számszerűsített adatok alapján képet kaptunk a tervezett egészségnevelési és pedagógiai célok megvalósulásának sikeres teljesítéséről, egyben kirajzolódottak a kortársoktatási kompetenciák. A kvalitatív elemzés visszajelzést adott a csoportok együttműködéséről, a hallgatók fejlődését segítő tényezőkről. Kutatásunk eredményei ugyan korlátok között értelmezhetőek, programunk sikeres folytatásához elengedhetetlenek: hozzájárulnak a kortársoktatás tevékenységrendszerének pedagógiai tisztázásához, valamint a résztvevő intézmények kutatás alapú, reflektív fejlesztő munkájához.

ISKOLAI EGÉSZSÉGNEVELÉSI KORTÁRSOKTATÁSI PROGRAMOK BEMUTATÁSA, GYAKORLATI ELEMEINEK RÉSZLETES ISMERTETÉSE

Gradwohl Edina, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar
Fritúz Gábor, Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar
Zombori Judit, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar
Lehotsky Ákos, HandInScan Zrt. Országos Onkológia Intézet
Lukács J. Ágnes, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar

Egészségnevelési programunk fő célkitűzése az óvodai, valamint az alap- és középfokú oktatáshoz kötődő korosztályok egészséges életmódra való nevelése, egészségtudatos magatartásuk pozitív irányba történő formálása. A valós, reális és hosszútávú megoldások egyike lehet, ha az ifjúság egészségtudatos nevelésének, egészségmagatartásának és attitűdjének megváltoztatása már a legkisebb gyermekkortól megkezdődik. Számos kutató kiemeli, hogy a jobb, hatékonyabb tudás megszerzése a gyermekek, fiatalok oktatásában érhető el (Lorenz, 2005). Vizsgálatunk módszertani alapjául a kortársoktatás, a kortárs egészségfejlesztő programok szolgáltak. Jelen előadás célja, programunk eddig bevezetett három fő témakörének: folyadékfogyasztás, kézhigiéné, elsősegélynyújtás hatékonyságának bemutatása, valamint néhány, a gyakorlatban megvalósított pedagógiai elemének ismertetése. Egészségpedagógiai projektünk 2017 tavaszán indult a folyadékfogyasztás és a kézhigiéné programmal, ami 2017 őszén kiegészült az újraélesztés programmal. Kvantitatív szociológiai felmérésünkben három fő dimenziót vizsgáltunk: tudás, attitűd, egészségmagatartás, emellett vizsgáltuk a programokkal való elégedettséget. A folyadékfogyasztás és kézhigiéné programban a hallgatók 4 és/vagy 8 tanórán tartották a korosztályspecifikus foglalkozást a célpopuláció számára. Az eddigi eredmények alapján elmondható, hogy kortársoktatói programjaink hatékonysága megkérdőjelezhetetlen rövid és hosszabb távon. Így például 2017 tavaszán, az intervenciót megelőzően a 4, illetve 8 tanórás kézhigiéni kortársoktatási programban részt vett kisiskolásoknak (N=75) csak 16,0%-a adott helyes választ a legjobb kéztörletési módra, míg 4 tanórás programunk után már 77,3% válaszolt (N=77) helyesen. A 8 órás programon résztvevőknél ez az arány tovább emelkedett (90,6%; N=32). A 3,5 hónappal történő visszamérés után a kisdíákok 70,3%-a (N=74) adott helyes választ erre a kérdésre ($p < 0,001$). Az újraélesztési programban a 7. és a 9. osztályos diákok újraélesztésre vonatkozó segítő attitűdje a program hatására 62,0%-ról 83,5%-ra emelkedett. Ugyancsak emelkedett az újraélesztésre vonatkozó tudásszintjük. Az intervenciót megelőzően csupán 30,3% tudta helyesen (N=102), hogy milyen mélyre kell lenyomni a mellkast mellkaskompresszió során, míg a programot követően már 83,7%-uk (N=91) ($p < 0,02$). Lényeges megállapításunk, hogy a kortársoktató személye rendkívül fontos, hiszen például a folyadékfogyasztás programban minél szimpatikusabbak voltak a kortársoktatók a diákoknak, annál nagyobb volt az egészséggel kapcsolatos pozitív attitűdváltozásuk ($r = 0,77$; $p < 0,01$). A pilot eredmények alapján a mérési rendszerek és a program hatékonyan működik iskolai környezetben. Kutatócsoportunk folyamatosan fejleszti programjait: a kortársoktatói felkészítés, a célpopuláció számára tartott programok és a vizsgálati mérőeszközök tekintetében egyaránt.

AZ OKTATÁSI SZEGREGÁCIÓ ÜGYE NAPJAINKBAN: OKTATÁSPOLITIKAI KÖRNYEZET, MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEK

Elnök: Fejes József Balázs, SZTE Neveléstudományi Tanszék

Opponens: Fehérvári Anikó, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi
Intézet

Szimposium-összefoglaló

A rendelkezésre álló adatok szerint Magyarországon a tanulók elkülönítése folyamatosan erősödik, akár társadalmi-gazdasági, akár etnikai háttér szerint vizsgáljuk a jelenséget (pl. Hajdu, Hermann, Horn és Varga, 2015, 2018; Radó, 2018). Az oktatási szegregáció – szakmai körökben jól ismert – kedvezőtlen következményei ellenére az utóbbi évtizedben alig látható előremutató intézkedés e téren. A szimpózium arra vállalkozik, hogy e problémakör néhány központi kérdését megragadja – az okok alaposabb megértésének, valamint erre építve a lehetséges megoldások bemutatásának céljával. A közvélemény a szabad iskolaválasztást és a szerkezetváltó gimnáziumokat általában a hazai iskolarendszer pozitívumai között tartja számon. E vélekedések a tanulók egy része tekintetében valóban igazak lehetnek, ugyanakkor rendszerszinten biztosan megkérdőjelezhetők. A szimpózium első előadása azt a kérdést járja körül, hogy iskolarendszerünk e sajátosságai hogyan erősítik a szelekciót, illetve miért stabil a támogatottságuk. A szimpózium második előadása az utóbbi évek jogszabályi változásainak és oktatáspolitikai intézkedéseinek szegregációra gyakorolt hatását, valamint az ezek mögött kitapintható kormányzati hozzáállást elemzi, ezzel egy aktuális helyzetképet felvázolva az oktatási integráció ügyében. A szimpózium harmadik előadása rendszerszintre fókuszálva tekinti át és rendszerezi azokat a lehetőségeket, amelyek az oktatási szegregáció mérséklésében kulcsfontosságúak lehetnek. Az esettanulmányon alapuló negyedik előadás egy konkrét deszegregációs kísérlet ismertetésén keresztül kínál fontos tapasztalatokat abban a tekintetben, hogy milyen módon csökkenthető egyiskolás településeken a szegregáció, valamint arról, hogy milyen nehézségek kísérik, továbbá milyen módon tehetők hatékonyabbá hasonló intézkedések.

SZABAD ISKOLAVÁLASZTÁS: A SZEGREGÁLÁS FOKOZATAI

ELŐADÁSOK

Berényi Eszter, ELTE Szociológiai Intézet

Az oktatás szelektivitásáról folytatott viták mindig is a kritikai oktatásszociológia központi kérdései közé tartoztak. Az „Új oktatásszociológia” (Banks, 1974), többek között Bourdieu munkáiból merítve, hangsúlyozta a hatalom és a habitus szerepét az oktatási egyenlőtlenségek kialakulásában. Az elmúlt évtizedek kritikai oktatáskutatása pedig arra mutat rá, hogy az oktatás elemzésekor nem hagyható figyelmen kívül az a közpolitikai kontextus, amelyben az iskolázás végbemegy (Ball, 1997; Ozga, 1987). A közpolitika szociológiai vizsgálata kiemelt figyelmet fordít arra, hogy miként, milyen érdekek és hatalmi viszonyok mentén jönnek létre a közpolitikai elképzelések, hogyan használják vagy viselik el a különböző szereplők és érdekelt felek a közpolitikát, milyen módon fordítják le a közpolitikát mindennapi gyakorlatuk során, milyen jelentést tulajdonítanak neki. Az oktatásszociológiai elméleti háttérből építkező prezentáció bemutatja, hogy milyen, az oktatásról vallott implicit vélekedések bújnak meg a mögött, ahogyan a szabad iskolaválasztás működik Magyarországon, s hogy vajon miért ez az az gyakorlat, amihez a legkevésbé sem nyúltak hozzá a különböző, egymással amúgy ádáz harcot vívó oktatási kormányzatok; s hogyan egészíti ki az alsófokon (oktatásba való belépés előtt!) létrejövő, kemény oktatási szelekciót a szerkezetváltó gimnáziumoknak köszönhetően létrejövő „lágy” szelekció: miközben a korai iskolaválasztás és a „tradicionális” középfokú szelekció látványosan hozzájárul az iskolai szegregációhoz, addig a szerkezetváltó gimnáziumok jelenléte általános dezintegrációs tendenciákhoz kapcsolódik. Az Országos Kompetenciamérés és a KIFIR adatbázis segítségével az előadás bemutatja azt is, hogy a szerkezetváltó gimnáziumok jelenléte hogyan járul hozzá a klasszikus oktatási egyenlőtlenségek termelődéséhez, és azt is, hogy milyen új típusú egyenlőtlenségeket hoznak létre ezek az intézmények. Az iskolaválasztás magyarországi jelensége, és elsősorban a szerkezetváltó gimnáziumi felvételi folyamat azt is példázza, hogy jelenleg zéróösszegű játszmacént tekinthetünk a kisgimnáziumi szelekcióra, ahol a folyamatnak nemcsak a sikeres felvételizőkre, hanem ennél jóval nagyobb körre vannak negatív hatásai.

Az előadás anyagául szolgáló kutatás a PD 123954 számú, A Nemzeti Kutatási és Fejlesztési Innovációs Alapból biztosított Posztdoktori Kiválóság pályázati program finanszírozásában valósul meg.

HOL TART MA AZ OKTATÁSI INTEGRÁCIÓ ÜGYE?

ELŐADÁSOK

Fejes József Balázs, SZTE Neveléstudományi Tanszék

Szűcs Norbert, SZTE Felnőttképzési Intézet

A 2010 után a korábban kiemelt célként kezelt oktatási integráció kikerült a fókuszról. Az oktatási rendszer jelentős mértékű átalakítása sok tekintetben teremtett új helyzetet (CKP, 2017; Ferge, 2015), ugyanakkor ezek értékelése az oktatási integrációval összefüggésben eddig nem történt meg. Az előadás célja, hogy áttekintést kínáljon arról, az utóbbi évek beavatkozásai hogyan befolyásolták az oktatási integráció ügyét. E munka a releváns jogszabályi változások és oktatáspolitikai intézkedések szegregációra gyakorolt hatását elemzi, következtetéseit hozzájárulhatnak a szegregáció enyhítését támogató megoldási lehetőségek kidolgozásához. A rendelkezésre álló adatok szerint a tanulók elkülönítése erősödött az utóbbi években, akár társadalmi-gazdasági, akár etnikai háttér szerint vizsgáljuk (Hajdu, Hermann, Horn és Varga, 2015; CKP, 2017). 2013-tól a hátrányos (HH) és halmozottan hátrányos helyzet (HHH) jogszabályi meghatározása módosult, aminek hatására a HHH tanulók aránya közel negyedével csökkent, míg a HH tanulók aránya harmadára esett vissza, miközben a gyermekszegénység erősödött hazánkban (Gábos és Tóth, 2017). Mindezzel párhuzamosan e mutatók jelentősége csökkent a szegregációs folyamatok nyomán követésében, egyrésztől önmagában a kategóriába tartozó tanulók létszámának csökkenése, másrésztől a 2013 előtti és utáni adatok összevetésének korlátozottsága miatt. 2010 után számos oktatási intézmény került egyházi fenntartásba, főként az elmaradottabb régiókban, kisebb településeken. E területi jellemzők ellenére az egyházi iskolák a hátrányosabb régiókban, kisebb településeken is elsődlegesen a kedvezőbb helyzetű tanulók oktatását végzik, vagyis segítik a helyi elit menekülését az állami fenntartású iskolákból (Hermann és Varga, 2016), ennek következtében az egyházi iskolák szerepe a szegregáció erősítésében jelentősen növekedett. 2013-ban a korai iskolaelhagyás kezelése érdekében indultak el a hídprogramok, amelyek eredményességéről keveset tudunk, ugyanakkor a magyar oktatási rendszer egy további szelekciós pontjaként értelmezhetők. Az Integrációs Pedagógia Rendszernek számos pozitív eredménye ismert (Varga, 2018), kivezetésével az iskolák számára a legfontosabb lehetőség tűnt el az oktatás méltányosságának javítását célzó pályázatok közül. Összességében a 2010 óta eltelt időszakban inkább visszalépésnek lehetünk tanúi az oktatási integráció ügyében. Egyrészt korábbi törekvések elhaltak, másrészt újabb szegregációs mechanizmusok jelentek meg, illetve korábbiak felerősödtek. Az oktatási méltányosság ügyében tapasztalható problémák nem új keletűek, évtizedek óta jelen vannak, ugyanakkor a 2010-től induló átalakítások következtében már nemcsak a korábban is ismert egyenlőtlenségek enyhítése, hanem az utóbbi években indított változások hatásának tompítása is szükségesnek látszik.

A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta. Fejes József Balázs a közlemény megírása alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

AZ OKTATÁSI SZEGREGÁCIÓ ENYHÍTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

ELŐADÁSOK

Szűcs Norbert, SZTE Felnőttképzési Intézet

Fejes József Balázs, SZTE Neveléstudományi Tanszék

Bár a 2000-es évek második felében, az esélyegyenlőség-elvű támogatáspolitikai időszakában jelentős erőforrásokat mozgósított a kormányzat a szelekció, szegregáció mérséklésére, az eredményeket tekintve komoly sikerekről nem, mindössze kis lépésekről beszélhetünk (pl. Varga, 2018). Ugyanakkor egyrészt az ezredforduló első évtizedében felhalmozódott tapasztalatok (pl. Szűcs, 2018; Szűcs és Kelemen, 2018), másrészt a szelekciós mechanizmusok ismerete (pl. Berényi, 2018; Ercse, 2018; Radó, 2018) alapján felvázolhatók azok a beavatkozások, amelyek segítségével az oktatási szegregáció mérsékelhető lehet. Az előadás célja, hogy áttekintse, milyen elvek és intézkedések mentén lehetne a siker reményével deszegregációs programokat elindítani Magyarországon. A stratégiák tipizálásának talán legnyilvánvalóbb lehetősége a nagyobb, többiskolás települések, valamint az egy-két iskolával rendelkező kistelepülések közötti különbségtétel. A többiskolás településeken alapvetően két megoldással lehet a tanulók családi háttere szerinti megfelelő arányokat elérni. A nyitás a szegregált iskola vonzóvá tételét, kinyitását jelenti a jobb pozíciójú szülők gyermekei körében (pl. mágnesiskolák az USA-ban, melyek például infrastrukturális fejlesztéssel, tehetséggyógyító programokkal vonzzák egyszerre a különböző társadalmi pozíciójú családok gyermekeit). A zárás, azaz a hátrányos helyzetű tanulók átirányítása kedvezőbb státuszú közösségekbe, például iskolabezárással, iskolák összevonásával, valamint az iskolakörzetek átrajzolásával, melynek során a hátrányos helyzetű tanulók egyenletes iskolák közötti elosztása kiemelt cél. A kistelepüléseken az intézményrendszer racionalizálásán keresztül, a költséghatékonyságot is növelve, a kínálati oldal csökkentésével, főként a szegregált kistelepülési iskolák bezáráásával lehetne az integrációt erősíteni. Kivételes esetekben, amennyiben a körülmények nem teszik lehetővé – elsősorban településszerkezeti adottságok miatt – egy-egy településen a szegregált iskolák megszüntetését, abban az esetben a minőségi oktatás feltételeinek magas szintű megteremtésére kell törekednie az államnak. Ez az átlagosnál jelentősebb ráfordítást igényel (pl. képzett pedagógusok, kisegítő munkaerő). Ki kell vezetni a szerkezetváltó gimnáziumokat, hídprogramokat, valamint az állam által fenntartott iskolákkal azonos feltételeket kell támasztani az egyházi iskolákkal szemben. Javasolható egyrészt, hogy a pedagógusjelölteket felkészítő gyakorlóiskolák közé olyan iskolák kerüljenek, amelyek integrált oktatást folytatnak, másrészt a jelenlegi gyakorlóiskoláknak fokozatosan részt kellene vállalniuk az integrált oktatásból, növelve a hátrányos helyzetű tanulók arányát. Bár szűk mozgástérrel, de ezekben a folyamatokban civil közreműködők is jelentős szerepet vállalhatnak.

A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta. Fejes József Balázs a közlemény megírása alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

ISKOLÁK KÖZÖTT – A CSOBÁNKAI ÁLTALÁNOS ISKOLA DESZEGREGÁCIÓS FOLYAMATA

ELŐADÁSOK

Bakó Boglárka, ELTE, Kulturális Antropológia Tanszék

Esettanulmányon alapuló előadásomban egy Pest megyei településen, a helyi szegregált iskola többszöri bezárása nyomán kialakult deszegregációs folyamat tapasztalatait elemzem. A csobánkai hátrányos helyzetű tanodás gyerekek iskolai beilleszkedésének bemutatásán keresztül arra keresem a választ, hogy mennyire lehet sikeres egy – a résztvevőkkel nem egyeztetett, felülről irányított – deszegregáció? Milyen szerepet tölthet be a deszegregációs folyamatban egy tanoda és annak mentor rendszere? Végül pedig milyen lehetőségeket teremthet egy önkéntes civil tanoda arra, hogy hátrányos helyzetű gyerekek bent maradjanak az iskolarendszerben? 2014-ben a megyei Klebelsberg Intézményfenntartó Központ úgy döntött, hogy a csobánkai szegregálódott általános iskolát bezárják; az iskolába ekkor 35 hátrányos helyzetű, zömében cigány származású gyerek járt. A csobánkai diákokat a szomszéd település három iskolájában akarták elhelyezni, osztályonként egy-két gyereket. A szomszéd településen élő lakosok és iskolák tiltakoztak: kezdetben aláírásokat gyűjtöttek, később falusi fórumot szerveztek, majd politikai pártok segítségét kérték abban, hogy ezt megakadályozzák. 2014 szeptemberében ennek hatására a KLIK az iskolabezárás döntését felülbíráltta, a csobánkai iskolát újra megnyitották. A korábbi tanárokkal és diákokkal újra nyitott iskolában az oktatás színvonala alacsony volt, az iskolai szabályokat sem a tanárok, sem a diákok nem tartották be következetesen, egyfajta anómia alakult ki. A 2015/16-os tanév végén a kis tanuló létszámmal, szegregáltan működő általános iskolát a KLIK ismét bezáratta. A szomszéd településen mindez újabb tiltakozáshullámot, aláírásgyűjtést indított el. Hónapokig tartó egyezkedés után augusztus végén a KLIK úgy döntött, hogy a csobánkai hátrányos helyzetű gyerekeket a távolibb nagyváros, Szentendre iskoláiba helyezik el. Új iskoláikban – kevés kivétellel – az első évük sikertelen volt, pedagógusaik, tanodás mentoraik és saját igyekezetük ellenére több tárgyból buktak a szegregált iskolában hármas-négyes-ötös tanulók, iskolai hiányzásuk kritikus határt ért el év végére. A tanulólétszám csökkenésének kezelése és a szegregáció enyhítésének követelményei a jövőben vélhetően több településen hasonló intézkedések szükségességét vetítik előre. Az esettanulmány alapján megfogalmazható következtetések ezen intézkedések sikerét segíthetik elő.

A SZOCIÁLISPROBLÉMA-MEGOLDÁS SOKFÉLE ARCA – ÓVODÁTÓL EGYETEMIG

Elnök: Kasik László, SZTE Neveléstudományi Intézet; SZTE Szociális Kompetencia
Kutatócsoport

Opponens: Sándor Mónika, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Szimpózium-összefoglaló

Szociálisprobléma-megoldásunk – vagyis miként viszonyulunk társas problémáinkhoz és hogyan oldjuk meg azokat – jelentős mértékben meghatározza társas kapcsolatainkat, befolyásolja pszichés jóllétünket és tanulmányi-szakmai előmenetelünket egyaránt (pl. D’Zurilla és mtsai, 2007; Eskin, 2012). A szociálisprobléma-megoldás módjai mint kognitív-érzelmi-viselkedéses jellemzők kisgyermekkorától nem elszigetelten, hanem sok más területtel – különböző mértékben – összefonódva alakulnak, változnak. A problémamegoldási módok már az óvodai évek alatt is jól azonosíthatók, illetve besorolhatók a „klasszikus hármas” – racionális, impulzív, elkerülő – valamelyikébe. Ehhez kapcsolódik a szimpózium első előadása: óvodások körében azonosítottuk és tipizáltuk a problémahelyzetben megjelenő kortársi distresszre adott gyermeki válaszokat, melyek sok tekintetben igazolják a külföldi vizsgálatok eredményeit, ám rámutatnak számos kulturális jegy és a nevelésről alkotott vélekedés meghatározó szerepére. A szociálisprobléma-megoldás motivációs bázisának és a megoldási módok, stílusok perfekcionizmussal való serdülőkori – 12, 15 és 18 évesekre jellemző – kapcsolatáról nem egyértelműek a kutatási adatok, amit a második előadásban bemutatott vizsgálat eredményei is megerősítenek, és rámutatnak a kognitív háttér alapos feltárásának szükségességére. Bár a társas viselkedés mögött meghúzódó kognitív folyamatok azonosítására egyre gyakrabban alkalmaznak EEG-s vizsgálatot, nem ismerünk olyan kutatást, amelyben a szociálisprobléma-megoldás motivációs bázisára (pozitív és negatív orientációra) fókuszálnak, illetve nemcsak kérdőívet, hanem rövid történetet használnak az eljárás során. A harmadik előadásban egy történetalapú EEG-s kutatás tapasztalatait foglaljuk össze, mely során kizárólag a negatív orientáció mögött meghúzódó kognitív folyamatokat elemeztük 18–22 évesek körében. Az adatok más megvilágításba helyezték mindazt, amit eddig a kérdőíves elemzések alapján megfogalmaztunk a személyközi problémákkal kapcsolatos negatív orientáltság alakulásáról, és felhívják a figyelmet például az ismételt mérések fontosságára. A szimpózium utolsó előadásában a problémamegoldás, az étellel való elégedettség és az iskolai jóllét közötti összefüggéseket feltáró, középiskolások (15–16 évesek) és egyetemisták, tanárjelöltek (18–20 évesek) körében zajlott longitudinális vizsgálat első eredményeit mutatjuk be, mely területek kapcsolatainak mintázatairól – főként a felsőfokú tanulmányaikat végzők esetében – eddig igen keveset tudtunk. Az látható, hogy sok esetben nincs számottevő különbség a két vizsgált csoport között, ami több rendszerszintű problémát – egyben lehetőséget is – felvet a tanárképzéssel kapcsolatban.

ÓVODÁSOK ÉRZELEMSZABÁLYOZÁSA ÉS PROBLÉMAMEGOLDÁSA

ELŐADÁSOK

Hegedűs Szilvia, SZTE Neveléstudományi Intézet

A társas problémák kezelése az egyén mellett a másik személy reakcióinak is függvénye. A fejlett szociális és érzelmi készségek segítségével lehetővé válik az érzelemmegértés, a nézőpontváltás, valamint a proszociális viselkedés, melyeknek köszönhetően az egyén képessé válik a környezetében megjelenő problémás szituációk és az azzal kapcsolatos affektív tényezők megfelelő értelmezésére, valamint a fennálló helyzet kezelésére (Rose-Krasnor, 1999). Nemzetközi vizsgálatok a negatív állapotokkal járó óvodai szituációk kezelésére a segítséget, a megosztást és a vigasztalást mint proszociális viselkedésformákat azonosították (pl. Dunfield és Kuhlmeier, 2013). A gyermekek ekkor még főként a családi környezetből hozott, valamint az óvodában a pedagógusok által közvetített viselkedési normákat, problémamegoldási formákat sajátítják el, melyek nagyban megalapozzák későbbi problémáik kezelését. Az előadásban bemutatott vizsgálat során 3–4 éves gyermekek (N=189) reakcióit figyeltük meg mesterségesen előidézett problémás helyzetekben. A négy szemkört történő játékok keretében egy negatív érzelmi állapottal kísért szituáció kapcsán kellett észlelniük a vizsgálatot végző személy által szimulált distresszt, majd a megfelelő válaszreakcióval mérsékelni a felmerülő negatív érzelmi állapotot. A gyermeki reakciók értékelése egy általunk kidolgozott, nyolc kategóriából álló rendszer alapján történt. Az eredmények alapján az egyes szituációkban jelentősen eltér a gyermekek segítő, megosztó és vigasztaló viselkedése. A négy szemkörti szituációkban a legmagasabb arányban a segítségnyújtást produkálták a problémás szituáció megoldásakor, illetve a tárgyak megosztása is jellemző volt, ugyanakkor a vigasztalás igen kis arányban jelent meg. Utóbbi esetben jellemzően észlelték a másik személy negatív érzelmi állapotát, ennek ellenére a probléma kezelése elmaradt. A segítség megjelenésében a szociális tanulás során elsajátított viselkedési formák előhívását feltételezzük, ami óvodai környezetben jellemzően megjelenik a nevelés során. A vigasztalás ritka előfordulásának oka az érzelemmegértés nem megfelelő fejlettsége lehet, ami magyarázhatja a hatékony problémamegoldás elmaradását. Az eredmények jelentős hasonlóságot mutatnak a nemzetközi adatokkal: a segítő viselkedés a legjellemzőbb problémamegoldási forma ebben az életkorban. Az előadás során részletesen kitérünk a problémakezelés elmaradásának okaira, valamint a háttérváltozók befolyásoló szerepére is. Az eredmények hozzájárultak ahhoz, hogy a szociális problémák óvodai kezelésének egyik módját alaposabban megismerjük, és információkat kapjunk a tényezők életkori jellemzőiről, ami mindenképpen segítheti az intézményes környezetben történő fejlesztést.

A PERFEKCIONIZMUS ÉS A PROBLÉMAMEGOLDÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI SERDÜLŐK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Fehér Orsolya, SZTE Neveléstudományi Intézet

Kasik László, SZTE Neveléstudományi Intézet; SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Az utóbbi években egyre gyakrabban vizsgálják a szociálisprobléma-megoldás és a perfekcionizmus serdülőkori kapcsolatát, hiszen a korábbi kutatási eredmények nem egyértelműek, számos kérdést felvetnek. A perfekcionista személyt leginkább a hibátlanságra való törekvés és a teljesítményre vonatkozó túlzottan magas – elsősorban önmagával szembeni, illetve több területre kiterjedő – elvárás jellemez. Ez lehet adaptív és maladaptív is, és leginkább e két forma mentén azonosíthatók igen különböző mintázatok a szociálisprobléma-megoldás mint folyamat motivációs bázisával és a megoldási stílusokkal egyaránt (Chang és mtsai, 2004; Frost és mtsai, 1990). Kutatásunk célja e két terület életkori jellemzőinek és kapcsolatrendszerének feltárása volt 12, 15 és 18 évesek (N=155) körében. A mérés során az SPSI–R (D'Zurilla és mtsai, 2002) általunk adaptált magyar változatát (Szociálisprobléma-megoldás kérdőív) és a Frost-féle (Frost és mtsai, 1990) perfekcionizmus kérdőívet (Dobos és Pikó, 2017) használtuk. Az SPSI–R a pozitív és a negatív orientációt, valamint a racionális, az impulzív és az elkerülő megoldói stílust, a másik mérőeszköz a perfekcionizmus hat területét (hibák feletti aggodalom, személyes elvárások, szülői elvárások, szülői kritika, kételyek, szervezettség) méri. Az SPSI–R mindegyik életkori mintán jó megbízhatósággal működött (Cronbach- $\alpha=0,81$ felett), a perfekcionizmust mérő skála elfogadhatóan (Cronbach- $\alpha=0,65$ felett), ami felveti a kérdőív faktorszerkezetének jövőbeni felülvizsgálatát is. Az eredmények alapján más-más mintázatok rajzolódnak ki a három életkori csoportban, ugyanakkor a perfekcionizmus faktorainak negatív problémaorientációval való pozitív kapcsolata mindegyik csoportban markáns. A 15 éveseknél a racionalitás és a hibák feletti aggodalom, valamint a racionalitás és a szülői elvárások közötti pozitív összefüggés a legerősebb, míg a legidősebbek körében a pozitív orientáció és a hibák feletti aggodalom, a személyes elvárások, a cselekedetekkel kapcsolatos kételyek és a szervezettség közötti pozitív kapcsolat a legerősebb. A vizsgálat egyik fontos üzenete, hogy azok a 12 évesek, akikre magas perfekcionizmus jellemző, negatívan viszonyulnak társas problémáik megoldásához, holott korábbi vizsgálatainkban ebben a korosztályban magas pozitív orientáltságot azonosítottunk. A korábbi elemzéseknél tapasztalt racionalitás és elkerülés igen ritka erős kapcsolatának értelmezését segítette az az eredmény, miszerint a 15 és a 18 évesek körében azok, akik nagyon magas mércét állítanak fel magukkal szemben, illetve félnek a hibázástól, kivétel nélkül magas értékkel bírnak a racionalitás faktoron. Mindenképpen fontos lesz a jövőben nagyobb mintán elvégezni az összefüggés-vizsgálatokat, ám már ezek az adatok is megerősítik a korábbi külföldi eredményeket, miszerint ezen területek kapcsolata nem egységes a serdülőkorban.

Kasik László a kutatás alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

A NEGATÍV PROBLÉMAORIENTÁCIÓ MÖGÖTT MEGHÚZÓDÓ KOGNITÍV FOLYAMATOK VIZSGÁLATA EEG-VEL 18–22 ÉVESEK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Kasik László, SZTE Neveléstudományi Intézet; SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport
Gál Zita, SZTE Pszichológiai Intézet; SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport
Csibri Péter, SZTE Általános Orvostudományi Kar Élettani Intézet

Bár a társas viselkedés mögött meghúzódó kognitív folyamatok azonosítására egyre gyakrabban alkalmaznak EEG-s vizsgálatot, nem ismerünk olyan kutatást, amelyben a szociálisprobléma-megoldás motivációs bázisára (pozitív és negatív orientációra) fókuszálnak, illetve nemcsak kérdőívet, hanem rövid történetet használnak az eljárás során. A társas (interperszonális, szociális) problémákkal kapcsolatos negatív orientáció (pl. D'Zurilla és mtsai, 2004) mögött meghúzódó kognitív folyamatok általunk végzett EEG-s vizsgálata két előzménnyel bír: 2015-ben tártuk fel, milyen problémákkal küzdenek leggyakrabban serdülők és egyetemisták, valamint 2017-ben fejlesztettük ki a 21 faktoros NEGORI-t (Negatív orientáció kérdőív), amivel a személyközi problémákkal kapcsolatos negatív orientáció hat területe (problémahárítás, pozitív és negatív következmény, várakozás, negatív énhatékonyság, szokás/minta) mérhető. A 18–22 évesek leggyakoribb problémái (együttműködés hiánya, segítség hiánya, az egyén kihasználása mások által, másik negatív belső tulajdonsága) alapján rövid történeteket alkottunk, melyek véleményezése (meg akarja oldani vagy sem; ha igen, hogyan; ha nem, miért) a NEGORI faktoraihoz tartozó kijelentések mint válaszok mentén történik. A 2018 áprilisában induló és jelenleg is tartó (N=35) EEG-s vizsgálat során mindezt monitoron olvassák a részt vevő egyetemisták. A vizsgálat során az N400-as hullám változásai alapján ismerjük meg, milyen kognitív folyamatok zajlanak a történetek olvasása és történetenként az értékelő funkcióval bíró kijelentés kiválasztása alatt. Azt feltételezzük, hogy az N400-as hullám erős változást mutat akkor, ha olyan társas helyzetről olvasnak a résztvevők, amely ellentmond a fejükben lévő (tapasztalataik alapján kialakult), az adott szituációval kapcsolatos forgatókönyvnek. Ennek megfelelően a regisztrált hullámok elemzésekor abból indulunk ki, hogy a rendkívül bonyolult társas kapcsolatok szövevényes rendszerében vannak megdöbbenő és nem megdöbbenő, egyértelmű és nem egyértelmű, illetve hazugságnak és nem hazugságnak gondolt helyzetek, melyekhez különbözőképpen viszonyulnak az emberek. Az eddigi eredmények (N=18) megerősítették azt, hogy ezen helyzetek jól tükröződnek a vizsgálati személyek válaszadásai mögött, több és egymástól nagyon jól elkülöníthető folyamatstratégia azonosítható. Már e részminta eredményei alapján is úgy tűnik, hogy ezen EEG-eredmények pontosabb magyarázatához többször ismételt vizsgálatra, illetve egyéb dimenziókat (pl. külső vagy belső kontroll) vizsgáló eszközök alkalmazására van szükség. A komplex kutatás eredményei egyrészt megalapozzák további vizsgálatainkat, másrészt hozzájárulnak ahhoz, hogy a szociálisprobléma-megoldás negatív motivációs bázisának kognitív-szociális-emocionális hátterét minél alaposabban megismerjük.

A kutatást az NKFIH (OTKA) K119591 pályázat támogatja.

A PROBLÉMAMEGOLDÁS KAPCSOLATA AZ ÉLETTEL VALÓ ELÉGEDETTSÉGGEL ÉS AZ ISKOLAI JÓLLÉTTAL – KÖZÉPISKOLÁSOK ÉS EGYETEMISTÁK LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATA

Gál Zita, SZTE Pszichológiai Intézet; Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Jámbori Szilvia, SZTE Pszichológiai Intézet; Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Fejes József Balázs, SZTE Neveléstudományi Intézet; Szociális Kompetencia Kutatócsoport

Kasik László, SZTE Neveléstudományi Intézet; Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A társas problémák és megoldási módjaik (racionális, impulzív, elkerülő) jelentős hatást gyakorolnak az egyének jóllétére, pszichés állapotára, kapcsolataira és tanulmányi-szakmai teljesítményére egyaránt (pl. Eskin, 2013). A kiegyensúlyozottabban teljesítők kevesebb interperszonális problémával és hatékonyabb problémamegoldással bírnak, ugyanakkor a problémamegoldás negatív érzelmi-motivációs bázisa negatívan hat a tanulmányi munkára és negatívan befolyásolja a tanulmányok befejezését követő pályaválasztást is (pl. D'Zurilla és mtsai, 2004). A pszichés állapot vizsgálata során kiemelt kutatási terület az élettel való elégedettség és a szubjektív jóllét. Utóbbi egy többdimenziós konstrukció, amit fizikai, pszichológiai, kognitív, szociális és környezeti tényezők befolyásolnak. Az iskolához kapcsolódó jóllétet elsősorban a pozitív iskolai közérzettel és a pozitív érzelmekkel hozzák összefüggésbe, ami az iskolába lépéstől változik, befolyásolja az iskolai teljesítményt, a társas kapcsolatok alakulását és az önértékelést (Hascher, 2008). Feltételezhető tehát, hogy az iskolai jóllét kapcsolatban áll a szociálisprobléma-megoldással, a negatív orientáció mértékével és az élettel való elégedettséggel. Kutatásunkban 9. évfolyamosok (N=163) és elsőéves tanár szakos hallgatók (N=188) vettek részt. Az iskolai jóllétet vizsgáló kérdőív (Wohlbefinden in der Schule – Hascher, 2004) magyar változatát a középiskolások töltötték ki, és mindkét almintán alkalmaztuk a Social Problem Solving Inventory–Revised (D'Zurilla és mtsai, 2004) magyar változatát (Szociálisprobléma-megoldás kérdőív, saját adaptálás), a negatív problémaorientációt mérő kérdőívet (NEGORI, saját fejlesztés) és az Élettel való elégedettség kérdőív magyar változatát (Martos és mtsai, 2014). A mérőeszközök mindegyik életkori mintán jó megbízhatóságúak (Cronbach- α =0,75–0,91). A problémamegoldás esetében a negatív orientáció és az elkerülés is jellemzőbb az idősebbekre. Ezen adatokat összehasonlítva egy korábbi, 18 évesekkel végzett vizsgálatunk eredményeivel, az értékek nagyon hasonlóak, vagyis e téren folytonosság feltételezhető. Mindkét életkori csoport magas értéket ért el a problémahárítás és a negatív következménytől való félelem faktorokon. A középiskolások iskolai jóllétét elsősorban az iskolában átélt konfliktusok, a társakhoz való viszony és a teljesítmény megítélése befolyásolja, illetve összefügg az élettel való elégedettséggel és a problémamegoldás módjaival is. Az egyetemisták körében az élettel való elégedettség és a szociálisprobléma-megoldás elkerülés faktora között negatív a kapcsolat, és a negatív problémaorientáció várakozás, problémahárítás és negatív következményektől való félelem faktoraival is negatívak a kapcsolatok. Kutatásunk eredményei hozzájárulnak a társas problémamegoldás viszonyulásai, megoldási módjai és a jóllét közötti összefüggések alaposabb megértéséhez.

A kutatást az EFOP-3.6.1-16-2016-00008 azonosítójú, EU társfinanszírozású projekt támogatta.

VONZÁSOK ÉS VÁLASZTÁSOK KARÁCSONY SÁNDOR SZAKMAI ERŐTERÉBEN

Elnök: Brezsnay László, Debreceni Egyetem

Opponens: Bognárné Kocsis Judit, Pannon Egyetem

Szimposium-összefoglaló

A Karácsony-irodalomban gyakran felbukkan Németh László mágneseMBER metaforája, amikor a tanári és előadói egyéniségének varázsáról, szuggesztív stílusáról kívánnak árnyalt képet rajzolni az értékelők. A metafora telitalálatnak tekinthető: ahogy a mágnesnek van pozitív és negatív pólusa, úgy Karácsony pályáján és kapcsolatrendszerében is egyértelműen kimutathatók azok a vonzások és taszítások, amelyek a neveléstudományos közösségben őt különutassá, életművét pedig zárvánnyá tették. A szimpózium a pedagógiai tapasztalatok és a professzor szakmai és kulturális kapcsolatrendszerének feltérképezéséhez kíván hozzájárulni. A vonzások közül első helyen az iskolai gyakorlat megtermékenyítő ereje áll, ebben a tekintetben Karácsony markánsan különbözik neveléstudós kortársaitól. A habilitációs bemutatkozása, magántanári és professzori előadásai is szorosan kapcsolódtak az iskolai gyakorlat kérdéseihöz. Szimpóziumunk első előadása arra keresi a választ, hogy a professzor milyen személyes diákkori és tanári tapasztalatokra alapozta a tanait, hogyan mutatkozik meg az iskolai élmények „életzagúsága” a műveiben. A pedagógia korabeli egyetemi tanárai közül Karácsony az egyetlen, akinek közvetlen kapcsolata volt a népi mozgalomnak nevezett irányzat egyes alkotóival, élénk figyelemmel, bölcs reflexiókkal kísérte a népi kultúra feltárására irányuló kezdeményezéseket. A második előadás a népi kultúra iránti elköteleződés bizonyítékait tárja fel, az idevágó műveinek elemzése és a kortárs emlékezők tanúságtételeinek bemutatása segítségével. A Karácsony és a reformpedagógia viszonyáról szóló publikációk inkább csak utalásként mutatnak rá azokra a hatásokra, amelyek befolyással lehettek Karácsony nézeteire. A kritikákból és a saját szövegeiből képet alkothatunk a reformpedagógiai tájékozottságáról. Az előadás arra kíván rámutatni, hogy kettős vonzásban alakult ki a rendszere. Azok közé tartozik, akik szintézisalkotással próbálkoztak. A gyermekszemlélet tekintetében a „modern pedagógia” hívei és képviselői, a nevelés célja és értéktartalma szempontjából pedig a klasszikus, értékközpontú pedagógiák közé sorolhatjuk. Németh László pedagógiája, amely a vásárhelyi kísérlet éveiben nyert élesebb körvonalakat, bár kidolgozottságában messze elmarad Karácsony rendszere mögött, érdemes arra, hogy alapelveit összevessük a debreceni professzor iskolai nevelésre vonatkozó gondolataival. Németh éppen a tanár-diák kapcsolat karácsonyi modelljét nevezte meg az ő tanári szerepmegvalósítása legnagyobb antagonistájaként, miközben a módszerek szerepéről, az önképzőkörök és a kísérletezés fontosságáról, a felnőttek oktatásáról a Karácsonyéihez igencsak hasonló nézeteket fogalmazott meg. A negyedik előadás a két nagy gondolkodó pedagógiai univerzumának azonosságait és különbségeit veszi nagyító alá a két életmű eddig kevés figyelemre méltatott, kisebb tanulmányaira, és a tanítványi emlékezésekre támaszkodva.

KARÁCSONY SÁNDOR GYAKORLATI PEDAGÓGIÁHOZ KAPCSOLÓDÓ MŰVEI

ELŐADÁSOK

Fenyő Imre, Debreceni Egyetem

A Karácsony személyét övező narratívák közül kiemelkedik egy, mely a legszélesebb körben elfogadott és a leginkább időtálló. E narratíva egy kortárs megfogalmazása szerint „Isten kegyelméből való, született tanár ő, aki életének minden percét, hatalmas energiájának teljes egészét a magyar diákságnak szenteli” (Magyarság, 1925. június 7.). Ha kevésbé emelkedett hangon, az utókor kritikai távolságából vizsgáljuk ezt a narratívát úgy fogalmazhatunk, Karácsony Sándor pedagógia professzoraink sorában egyedülálló módon szoros kapcsolatban állt az iskolai neveléssel, a pedagógiai gyakorlattal. Még bírálói is elismerték erőit ezen a területen, sőt gyakran kiemelték, amikor jellemezni kívánták – tulajdonképpen gyakran azonosították ezzel a szereppel. Életében és munkásságában csakugyan elemi jelentőségű ez a rész, legfontosabb műveinek a sorából sem a kortárs hivatalos bíráló, sem az utókor nem hagyhatja ki azokat a műveket, melyekben Karácsony pedagógiai gyakorlathoz kapcsolódó viszonyát tárgyalja. Előadásunk ezért ezeket a műveket kívánja sorra venni, ezzel mintegy bemutatva Karácsony iskolai élményeinek a sorát is. A sort a megélt iskolai élmények időrendi logikája szerint a Holdbéli diákélet (1948) nyitja, gyermekkori iskolai tapasztalatait feldolgozva, ezt követi A Siccki banda (1938) kassai tanárságának történeteivel, majd A csucsai front (1928) budapesti, Zrínyi gimnáziumban eltöltött tanáréveit téve reflexió tárgyává. Természetesen azt sem feledhetjük el, hogy Karácsony ifjúsági lapszerkesztőként is gyakran merített élményeiből, ezért ilyen jellegű tevékenységét is bevonjuk az elemzésünkbe. Elsősorban azokat az írásait soroljuk ide, melyek a diákok iskolai életét írják le, vagy számukra adnak gyakorlati tanácsokat. Karácsony gyakorlatának megfelelően ezekből az írásokból önálló kötet is megjelent, mint például a Leckék a leckéről (1931) vagy a Nyolcéves háború (1944). Tartalomelemző megközelítésünk eredményeként előadásunkban bemutatjuk Karácsony gyakorlati pedagógiai tapasztalatainak sorát és elkötelezettségét a tényleges mindennapi iskolai események jelentősége iránt. További forrásként támaszkodunk Karácsony egykori tanítványainak visszaemlékező soraira, melyek sajátos módon adnak kontrasztot pedagógiai műveinek. Kutatásunk eredményeként fel tudunk mutatni Karácsony írásait megerősítő beszámolókat, de erősen kritikai megjegyzéseket is. Az így feltárt forrásanyag alapján, az egyes művek bemutatásán túl igyekszünk megrajzolni azt a diskurzust, amely tulajdonképpen alapját képezi a „Karácsony a gyakorlati pedagógus” narratívának. Előadásunkat megalapozó kutatásunk során tartalomelemzési és diskurzuselemzési módszertani eljárásokat alkalmaztunk. Forrásként Karácsony Sándor önálló kötetben megjelent műveire, folyóiratcikkeire, tanítványainak (esetenként nem publikált, kéziratos formában archivált) beszámolóira támaszkodtunk.

KARÁCSONY SÁNDOR VISZONYA A NÉPI KULTÚRÁHOZ ÉS A NÉPI KULTÚRA FELTÁRÁSÁRA IRÁNYULÓ KEZDEMÉNYEZÉSEKHEZ

ELŐADÁSOK

Bíró István Ferenc, Debreceni Egyetem

Karácsony Sándor Kodály Zoltán és Bartók Béla népzene gyűjtői, tudósi és zeneszerzői munkásságáról vallott gondolatai, a belőlük megrajzolható „modell” elemei segítenek megérteni Karácsonynak a népi kultúrához fűződő viszonyát, tágabb értelemben a művészetekről vallott teóriáit. A kultúra és a nyelv összefüggéseit vizsgálva megállapítja ugyanis, hogy amit Kodálynak és Bartóknak a zene területén sikerült véghezvinni, azt a kultúra egyéb területein lehetetlen megtenni, hiszen a két említett zeneszerző a teljes európai zenei kultúra ismeretével mélyült el a hazai paraszti kultúra tanulmányozásában. Mindeközben elvégeztek három nélkülözhetetlen feladatot: a népzenei emlékek gyűjtését, az összegyűjtött anyag rendszerezését, valamint a népi kultúrát alkotó motívumok beépítését a magaskultúrába, aminek eredményeként a magyar zenekultúra egyenrangúvá vált az európaival. Hazánkban ez időtájt a gyermekkórusok, az elemi népoktatás, a cserkészmozgalom és a rádió ismeretterjesztési igyekezetének köszönhetően a társadalmi rétegektől független nemzeti zene megteremtése oly mértékig sikeresnek bizonyult, hogy a művelt közönség az 1940-es évek végére jobban ismerte Kodály és Bartók feldolgozásait, mint a még eredeti közegükben elérhető népdalokat. Kutatásunkban Karácsony Sándor és az általa felkarolt regőscserkészlet e területen vállalt szerepére, valamint a karácsonyi modell napjaink művészeti nevelésében is érezhető hatásaira fókuszálunk. Műveinek vizsgálatát a korszak népi kultúrával foglalkozó meghatározó tanulmányok kontextusában, összevető elemzés formájában végeztük el. Elemzésünk kiterjedt a 101 magyar népdal című gyűjteményre is, melynek pedagógiai jelentőségét sürgősen bizonygatni, hiszen 1929 és 1945 között hét kiadást élhetett meg a Kodály Zoltán, Kodály Zoltánné, Bartók Béla, Lajtha László, Molnár Antal, Vikár Béla, Mathia Károly gyűjtéseiből, Karácsony és Mathia közreműködésével Bárdos Lajos által szerkesztett kiadvány. Vizsgálatunk eredményeit részben pedagógiai, részben néprajzi keretben értelmezzük, hiszen a regőscserkészlet e két terület érintkezési pontját jelenti, és mindkét terület módszereit alkalmazta. Megállapításaink a népi kultúra-értelmezések jelenkori cizellálásában is segítséget nyújthatnak, valamint az intézményes népzeneoktatás közvetlen előzményeként felfogható táncmozgalom rejtett ideológiai gyökereit is pontosabban megragadhatják.

KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGIÁJA A KLASSZIKUS ÉS AZ ÚJ NEVELÉS KETTŐS VONZÁSÁBAN

ELŐADÁSOK

Brezsnyánszky László, Debreceni Egyetem

Karácsony Sándor (1891–1952) közismerten a legtöbbet vitatott 20. századi magyar pedagógiai gondolkodók közé tartozik. Ellentétes megítélések keresztüzében élte az életét, végezte szerteágazó tevékenységét és publikálta áradó gondolatait. Tanár, cserkészvezető és hitoktató, pedagógia professzor, aki igen fogékony volt a kor, a 20. század első felének számos tudományos eszméje iránt. A pedagógián túl vagy éppen ennek keretében filozófiai, pszichológiai és nyelvtudományi témákban tartott hatásos előadásokat és jelentetett meg terjedelmes köteteket. A folyóiratok, de a könyvek egy részét is kifejezetten a fiatalabb korosztályoknak szánta. A neveléstudomány szempontjából az évszázad első fele igen dinamikus időszak, amely a gyermekek pedagógiai folyamatban betöltött szerepének felértékelődését hozta (Flitner, 1992). Ha a gyermek évszázada nem is jött el, ahogyan ezt a századforduló pedagógiai avantgardistái hirdették és remélték, de az mindenképpen megtörtént, hogy a szakma, a közvélemény, sőt az üzleti világ is fokozott figyelemmel fordult a gyermekek, gyermekkor igényei felé. Kutatásra ösztönző a kérdés: Karácsony Sándor, a pedagógia professzora hogyan viszonyult a reformpedagógiához, amely az élete során bontakozott ki számos irányzatával és talált követőkre külföldön és hazánkban egyaránt? Mit tudott, mit fogadott el az új elvekből, gyakorlatból, illetve mit tett a nevelés megújításáért? Fontos kérdés az is, hogy Karácsony Sándor pályája során az új pedagógia milyen hullámaival, intézményeivel és alkotóinak milyen körével ismerkedhetett meg. A Karácsony és a reformpedagógia viszonyáról szóló publikációk inkább csak utalás formájában mutatnak rá azokra a hatásokra, amelyek befolyással voltak, lehettek Karácsony nézeteire, rendszerére (Heltai, 2012; Lányi, 2000; Mátrai, 1979; Pukánszky, 1996). Arra vállalkoztunk, hogy a kritikákból és a professzor saját szövegeiből képet alkossunk a tájékozottságáról. Kerestük, hogy milyen irányzatokat, kiket említ meg név szerint a reformpedagógia képviselői közül, és életművének elemzői kiknek a hatását vélik felismerni a sajátos pedagógiai rendszerében. Kérdés továbbá az is, hogyan sikerült a saját nézeteiben a klasszikus és a gyermekközpontú nevelés gyakran szembeállított paradigmáját összeilleszteni? Az előadás arra kíván rámutatni, hogy kettős vonzásban alakult ki a rendszere. Jól ismerte az új nevelés mozgalmát és az alapelveket. A neveléstudományi gondolkodás 20. századi történetében pedig azok közé tartozik, akik szintézisalkotással próbálkoztak. A gyermekszemlélet tekintetben a „modern pedagógia” hívei és képviselői, a nevelés célja és értéktartalma szempontjából pedig a klasszikus, értékközpontú pedagógiák közé sorolhatjuk a pedagógiáját.

HASONLÓSÁGOK ÉS KÜLÖNBSÉGEK NÉMETH LÁSZLÓ ÉS KARÁCSONY SÁNDOR PEDAGÓGIÁJÁBAN

ELŐADÁSOK

Vincze Tamás, Debreceni Egyetem

A XX. század két nagy hazai pedagógusegyéniségének nevelői gondolkodását ugyan külön-külön alaposan feltárták, e munkálatok eredményei beépültek az elmúlt száz év eszmetörténetét összegző neveléstörténeti munkákba, mindeddig azonban senki sem tett kísérletet arra, hogy a két jeles szerző pedagógiai gondolatait összevesse, azokban párhuzamosságokat és eltéréseket állapítson meg. Pedig a „nemzetragasztó” szerepet vállaló író és a „magyar” jelzőnek új jelentést adó tudós írásait olvasva kiderül, hogy javarészt ugyanazokra a hiátusokra és problémákra mutattak rá, azonos ideológiai kötődésük (népi mozgalom) és részben azonos származásuk ellenére is más alapállásból, más szemléleti korlátok közül. Ugyanazokhoz a megállapításokhoz (pl. a kortárs didaktikák által sulykolt módszeresség elutasítása, az önképzőkörök kiüresedésének kritikája, a felnőttoktatás jelentőségének felismerése, a tehetségmentés lehetőségeinek tisztázása, az oktatási rendszer demokratizálódásának szükségessége, iskola és élet közelítésének igénye) azonban más súlypontú, értelmezési keretű és fogalmi rendszerű érvelések útján jutnak el, így esetükben valós eszmei interferenciákról nem beszélhetünk. (Még annak tudatában sem, hogy életútjuk néhányszor keresztezte egymást, ismerték egymás munkásságát és reflektáltak is egymásra.) Zárvány jellegű pedagógiai univerzumuk egybevágó részleteire túl egyszerű magyarázat lenne az azonos szellemi miliő és a hasonlóan erős nevelői küldetéstudat, a pedagógia mindkét életmű mélystruktúrájában fundamentumként és kötőanyagként egyszerre való jelenléte. Vizsgálódásunk alapját egyrészt a két szerző életművének azok a pedagógiai vonatkozású írásai képezik, amelyekben az őket megszólító problémák értelmezései, kritikáik és megoldási javaslataik, a kortárs kezdeményezések értékelései, nevelői önmeghatározások, pedagógiai krédók, módszertani eszmeifuttatások jelennek meg. Emellett a tanítványok emlékezéseit is megvizsgáltuk, hogy a nevelői magatartásukban rejlő különbségeket árnyaltabban bemutathassuk. Vizsgálati módszereinket – mindkét szerző esetében olyan szövegekről lévén szó, amelyek normatív és elemző részeket egyaránt tartalmazó prózai írások, a tudományos tanulmányhoz közelítő esszé és az igényes publicisztika határán – a filológia eszköztárából vettük kölcsön. Az explication de texte módszerében, ebben a részletek feltárására irányuló szövegmagyarázó eljárásban azért találtunk biztos fogódzót, mert két nagyon karakteres nyelvi világgal szembesültünk a két alkotónál. Ezt egészíti ki a hermeneutikai elemzés, amelynek során a kiválasztott művek kritikai vizsgálatával, újraértelmezésével bontottunk ki eddig feltáratlan tartalmakat. Kutatásunk fő eredményét abban látjuk, hogy a finomelemzéseknek köszönhetően fel tudtuk térképezni a két szerzőnél az azonos megállapításokhoz vezető eltérő szellemi utakat, az eltérések okainak megvilágításakor pedig felszínre kerültek olyan tényezők is, amelyek a két életmű értékelőinél eddig nem kaptak hangsúlyt.

NÉZŐPONTVÁLTÁSOK – A GYERMEKVÉDELMI RENDSZEREN BELÜLI EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ INTRAPROFESSZIONALIZMUS TÜKRÉBEN

Elnök: Gönczi Ibolya, Debreceni Egyetem

Opponens: Jankó Krisztina, Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Szimposium-összefoglaló

A szimpózium előadásai a gyermekvédelem területén végzett empirikus munkák eredményeinek bemutatását vállalják. A prezentációk összekötő tartalmi elemei a köznevelés-, a gyermekvédelem alap-és szakellátás rendszerében kitapintható együttműködések fontosságában, az elvárható és megvalósuló innovációs törekvésekben jelennek meg. A kutatások tapasztalatai rámutatnak az eredmények és visszatérő problémák gyakorlati relevanciájára. A gyermekjóléti szolgáltatásban és a köznevelési rendszerben érintettek együttműködési lehetőségei és jellemzői c. előadás rávilágít a hazai gyermekvédelem jogszabályi környezetében, és a szakmai protokollokban megjelenő indokolt változásokra, valamint a gyermekjóléti jelzőrendszer működésében a köznevelési intézmények és gyermekjóléti központok közötti együttműködés sajátosságaira, dilemmáira. A reziliencia mérési lehetőségei: az iskolai és gyermekvédelmi közösségekbe való beilleszkedés, a gyermeki reziliencia és a szülői kompetencia összefüggéseinek tükrében című előadásban bemutatásra kerül a nemzetközi és hazai validitási folyamat során a gyermek és ifjúsági reziliencia mérőeszköz kidolgozásának és alkalmazhatóságának folyamata. A szerző beszámol a mérőeszköz tesztelése kapcsán nyert adatokról is. A gyermekotthoni vagy nevelőszülői ellátás kérdése a nevelőszülői hálózatok toborzási tevékenysége tükrében c. előadásban a gyermekvédelmi szakellátásban a nevelőszülői munkát érintő jogszabályi módosulások indokoltsága fogalmazódik meg. A nevelőszülők kiválasztási, képzési, majd a munka kontrollmechanizmus folyamatának elemzése igazolja, hogy a „nevelt gyerekek” családdias elhelyezése eredményesebben járul hozzá az érintettek rezilienciájának fejlesztéséhez. Családkép és az általa kirajzolódó gyermekvédelmi rendszer(disz)funkciók c. előadás bemutatja a nevelésbe vett gyermekek vérszerinti családjáról hogyan vélekednek a gyermekvédelem alap-és szakellátás intézményeinek szakemberei. A szerző rávilágít arra is, hogy az érintett szülők, gyerekek hogyan reflektálnak az életüket érintő beavatkozási mechanizmusokra, miként jellemezhető a gyermekvédelem szakmai mentalitása. Gyermekvédő hívószám. A jelzőrendszer negyedik szintje c. előadás feltárja a gyermekvédelmi rendszerben ismert gyermekvédő hívószám (készenléti szolgálat) működésének tapasztalatait, amelyek ráirányítják a figyelmet ebben a lehetőségben jól kitapintható bizonytalanságokra, valamint a (jelzőrendszer) hatékonyság-növelésének lehetőségeire.

A REZILIENCIA MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI: AZ ISKOLAI ÉS GYERMEKVÉDELMI KÖZÖSSÉGEKBE VALÓ BEILLESZKEDÉS, A GYERMEKI REZILIENCIA ÉS A SZÜLŐI KOMPETENCIA

ELŐADÁSOK

Homoki Andrea, Gál Ferenc Főiskola

A 2015/2016. tanévben előkutatás során, kis mintán végeztünk el egy nemzetközi és egy hazai gyermek és ifjúsági reziliencia mérőeszköz validálási folyamatot. A CYRM 28 nemzetközi skála (RRC Halifax, Dalhousie, Ungar és mtsai, 2013) magyar adaptációjával és egy hazai gyermek és ifjúsági reziliencia mérőeszköz (GYIRM 25-20) érvényességének, megbízhatóságának egyidejű tesztelése céljából országosan 2016 nyár elején pilot kutatást végeztünk családban és családból kiemelt serdülők körében (N=200). Az előkutatásban a két skála pszichometriai mutatóinak elemzését követően a mérőeszközök alkalmazhatósága bebizonyosodott. A prezentációban gyermeki reziliencia mérőeszközök gyakorlati alkalmazhatóságának bemutatását tesszük meg. A skálákkal tudományosan megalapozott módon mérhető a 12-17 éves korosztályba tartozók nehézségek ellenére való aktuális boldogulási képességszintje. A hazai gyermekvédelmi és oktatási rendszerben az elmúlt két évben a gyermekek reziliencia szintjét mérő skála tesztelése során nyert kutatási tapasztalatainkról és eredményeinkről számolunk be az előadás során. Eredményeink szerint a skála hatékonyan alkalmazható iskolákban, család és gyermekjóléti szolgálatok innovációt célzó programjainak hatékonyságvizsgálatainál és a gyermekvédelmi szakellátás gondozási helyein történő felülvizsgálatok során. A kutatás elméleti és a gyermekvédelmi gyakorlat szempontjából is hasznosítható tanulságokkal szolgál; hozzájárulhat a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek rezilienciájának fejlesztését segítő feltételek kialakításához.

A GYERMEKOTTHONI VAGY NEVELŐSZÜLŐI ELLÁTÁS KÉRDÉSE A NEVELŐSZÜLŐI HÁLÓZATOK TOBORZÁSI TEVÉKENYSÉGE TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Nagy Krisztina, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Módszertani Főosztály

A 2014 januárjában a magyar gyermekvédelmi rendszerben életbe léptetett változások következtében a gyermekvédelmi szakellátásba kerülő 12 év alatti gyermekek esetében az otthont nyújtó ellátás biztosítását lehetőleg nevelőszülőknél kell megoldani, valamint törekedni kell arra, hogy a családjukból kiemelt gyermekek ne gyermekotthonban nőjenek fel. A gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek szocializációját, rezilienssé válását jobban segíti a családi környezet (Homoki, 2017; Rácz, 2017; V. Gönczi, 2017). A célkitűzés megvalósításához sok felkészült és képzett nevelőszülőre van szükség. A kutatás célja, hogy feltárja: melyek az elmúlt évek jellemző tendenciái (mennyiségi kritérium) és hogyan történik a nevelőszülők toborzása az egyes nevelőszülői hálózatoknál (minőségi kritérium). A leendő nevelőszülők kiválasztásának és képzésének gyakorlata meghatározó jelentőségű lehet a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermekek rezilienciájának fejlesztése szempontjából is. A kutatás módszere: statisztikai adatok gyűjtése (a nevelőszülők és a nevelőszülői hálózatok számának alakulása, a szakellátásban a különböző gondozási helyeken ellátott gyermekek számának, arányának alakulása), valamint a nevelőszülői hálózatok toborzási gyakorlatának elemzése (dokumentumelemzés). A kutatás legfontosabb eredményeinek bemutatása (a szakellátásban élő, nevelőszülőnél elhelyezett gyermekek számának növekedése, a nevelőszülői hálózatok bővülésének nyomon követése) lehetőséget ad arra, hogy rámutassunk: a mennyiségi követelmények mellett a minőségi (alkalmasság) kritériumok fontosabb szerepet játszanak a rendszer működtetése szempontjából. A leendő nevelőszülők kiválasztása és specifikus képzése elengedhetetlen, akik a családjából kiemelt, súlyos traumákat átélt gyermekek nevelését, segítségét választják hivatásként. A nevelőszülői ellátás bővülésével párhuzamosan megjelenő tendencia, hogy a gyermekotthonokban és lakásotthonokban végül azokat a kamasz gyerekeket helyezik el, akik több nevelőszülőnél is eltöltöttek hosszabb-rövidebb időt, és többszöri gondozási hely változtatás után kerülnek be ezekbe az intézményekbe. A kutatás elméleti és a gyermekvédelmi gyakorlat szempontjából is hasznosítható tanulságokkal szolgál; hozzájárulhat a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek rezilienciájának fejlesztését segítő feltételek kialakításához.

A GYERMEKJÓLÉTI SZOLGÁLTATÁSBAN ÉS A KÖZNEVELÉSI RENDSZERBEN ÉRINTETTEK EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEI ÉS JELLEMZŐI

ELŐADÁSOK

Gönczi Ibolya, Debreceni Egyetem

Az éppen 21 éve elfogadott és hatályossá vált gyermekvédelmi törvény (1997. évi XXXI. Gyvt), valamint a hozzá illeszkedő jogszabályi környezet, a különböző szakpolitikák alapvetései (család- és szociálpolitika, egészségügy, oktatás, igazságügy), és az európai jogi normatívák szem előtt tartásával épült ki egy, elméletileg átlátható, korszerű ellátási struktúra. A szakmai szempontok megfelelő érvényesülésének szempontjából azonban említést érdemel a nehezen elfogadható, a hatékony és eredményes munkát akadályozó számtalan zavaró anomália is. Fontos alapelv, hogy a gyermekvédelmi ellátási rendszerbe kerülő családok egyik területen se érezzék magukat személyiségükben sértve, megalázva, hanem egyedi szükségleteikhez igazodva kapjanak segítséget, gondozást. Hangsúlyozva és erősítve azt a szemléletet, törekvést és praxist, hogy a szociálpolitika, a gyermekvédelem nem csak a már krízishelyzetbe jutott, veszélyeztetett vagy hátrányos helyzetű egyéneket, családokat segíti, hanem kiterjed az egész társadalomra, hatékony megelőzési stratégiával (Protokoll, 2016. EMMI). A kutatás az elmúlt két évben pedagógus továbbképzésben résztvevő, különböző korú, és különböző infrastruktúrával jellemezhető, eltérő településeken működő köznevelési intézményekben dolgozó pedagógusok gyermekvédelmi esetek megoldásában vállalt feladatainak elemzését vállalja. A mintában 50 eseteleírást vizsgálunk az érvényben lévő szakmai szempontok alapján. A cél, rámutatni az óvodai, iskolai gyermekvédelmi tevékenységben résztvevő pedagógusok, szaktanárok probléma-megoldási, valamint az érintett családokkal, a gyermekjóléti szolgálatokkal/központokkal megvalósuló együttműködés sajátosságaira, dilemmáira. Az előzetes eredmények rávilágítanak a legalapvetőbb nehézségekre, mint pl. a szakemberek fluktuációja, időhiány, kommunikációs zavarok az érintettek között, szakmai kompetenciák eltérő értelmezése, a változó jogszabályok hiányos ismerete. A szakmai protollokban kidolgozott, azonban azoknak ellentmondó mechanizmusok áthidalása, megszüntetése elősegítheti, elősegíthetné a gyermekvédelmi ellátásban valamennyi érintett szereplő hatékony kooperációját.

GYERMEKVÉDŐ HÍVÓSZÁM. A JELZŐRENDSZER NEGYEDIK SZINTJE

ELŐADÁSOK

Ráczné Németh Teodóra, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság Módszertani Főosztály

A gyermekvédelmi törvényben nevesített feladat szerint a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság gondoskodik a jelzőrendszer hatékony működését és fejlesztését szolgáló módszertan kidolgozásáról, és egy 24 órás, ingyenesen hívható telefonos szolgáltatás (gyermekvédelmi hívószám) működtetéséről. E célkitűzés két fő feladatra fókuszál: a gyermek veszélyeztetettsége ügyében történő jelzés fogadása, valamint a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének, hatékonyságának javítása érdekében a veszélyeztetettséget jelző rendszer tagjai, a gyermekjóléti és gyermekvédelmi szakemberek részére történő segítségnyújtás. A kutatás célja, hogy feltárja a gyermekvédelmi hívószám működtetésének kezdeti tapasztalatait, az első hónapok jellemző tendenciáit a bejövő hívások tekintetében (kik, hányan, mikor, mi célból) használják ezt a szolgáltatást. A kutatás módszere: dokumentumelemzés, a forgalmi napló alapján statisztikai adatok elemzése (a beérkező hívások számának alakulása, a hívószám mutatói a hívó fél, a hívás időpontja, a hívás jellege, célja szerinti bontásban.) A kutatás legfontosabb eredményeinek bemutatása: 2018. január 1. és április 30. között összesen 213 bejövő hívás regisztrálása történt, melynek 14%-a szakemberektől, 82%-a a lakosságtól érkezett, jellemzően hétköznap a nappali órákban. Csupán egy esetben volt a hívó fél gyermek. A hívás célja (80%) főként információkérés volt, de veszélyeztetettséget is sok esetben jeleztek (17%), és előfordult közvetlen beavatkozást igénylő helyzetből érkező hívás is. A módszertani segítség kérése elenyésző volt a vizsgált időszakban. Az előadás keretében az adatok részletesebb bemutatásával érzékelhetővé válik az, hogy a gyermekvédelmi hívószám az észlelő- és jelzőrendszer negyedik szintje a jelzőrendszer hatékonyságát erősítő szereppel bír. A gyermekvédő hívószám új alternatívát kínál a jelzések megtételére, valamint lehetőség egy-egy eljárási folyamat elakadási pontjainak beazonosításában, és erre módszertani válaszok adásában. A kutatás elméleti és a gyermekvédelmi gyakorlat szempontjából is hasznosítható tanulsággal szolgál: ráirányítja a figyelmet azokra a bizonytalanságokra, beavatkozási dilemmákra, amelyek esetében nem egyértelmű a problémát érzékelő személyek számára, hogy kinek, hol, milyen segítő beavatkozást, intézkedést kell tennie a gyermekek védelme, jólléte érdekében. Azokban a témakörökben, amelyekre vonatkozóan több hívás, kérdés érkezik, célirányosabb információnyújtás által lehet segíteni az észlelő- és jelzőrendszer tagjait. A gyermekekkel kapcsolatos különféle élet- és problémahelyzetekre vonatkozó alternatívák elemzése, elméleti, tudományos alapokra épített beavatkozási protokollok kidolgozása hozzájárulhat a gyermekvédelmi tevékenység professzionálisabbá válásához, a szakemberek közti hatékonyabb együttműködések kialakításához.

EGY GYAKORLÓISKOLA EREDMÉNYESSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK FELTÁRÁSA

Elnök: Falus Iván, Eszterházy Károly Egyetem

Opponens: Rapos Nóra, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

A szimpóziumban ismertetésre kerülő kutatás célja egy olyan diagnózis felállítása volt, amelyre alapozva megtervezhető egy gyakorlóiskola szakmai-fejlesztő iskolává, regionális képzési és továbbképzési központtá alakulása (Darling-Hammond, 1994; Kotschy, 2003; Lynch és Smith, 2012). A szakmai-fejlesztő iskolává válás fontosabb területei a következők: (a) az iskola oktatási tevékenységének magasabb szintre emelése; (b) felkészülés az iskola folyamatos önfejlesztésére, az iskola pedagógusai számára a folyamatos szakmai fejlődés feltételeinek megteremtésére; (c) a pedagógusok felkészítése a régió belül jelentkező továbbképzési feladatok és a regionális támogatói feladatok ellátására, a modell szerep betöltésére a régió iskolái számára; továbbá (e) a közoktatás és a pedagógusképzés szempontjából fontos kutatások végzésére; valamint (f) az egyetem és a gyakorlóiskola egységes szervezetté formálása, az iskolai autonómia biztosítása. A kutatást az alábbi részterületeken végeztük: (1) az iskola mint szervezet; (2) az iskola légköre; (3) az iskola színvonala, eredményessége, vonzereje; (4) az iskola külső megítélése; (5) pályázatok hatása az iskolai szereplőkre, innováció az iskolában; (6) a kiemelt figyelmet igénylő tanulók méltányos fejlesztése; (7) az iskola szerepe a pedagógusjelöltek felkészítésében; (8) az iskola önfejlesztő tevékenysége; (9) az iskola és az egyetem kutatás-fejlesztésben történő együttműködése. Kutatásunkban megvizsgáltuk az iskolai dokumentumokat, valamint a pedagógusoknak, tanulóknak, szülőknek, tanárjelölteknek, egyetemi oktatóknak, a beiskolázás előtt álló óvodások és a városi 8. osztályos tanulók szüleinek szóló kérdőívek adatait elemeztük kvalitatív és kvantitatív módszerekkel. A mérőeszközök kidolgozását, az adatok felvételét, elemzését és a következtetések megfogalmazását egy 22 fős, egyetemi oktatókból, gyakorlóiskolai tanárokból és doktoranduszokból álló csoport végezte. A kutatócsoport formájában megvalósult együttműködés nem csak a téma sokoldalú megközelítését tette lehetővé, hanem a résztvevők egymástól való tanulását, szakmai fejlődését is elősegítette. A konferenciára a fenti részterületek közül választottunk ki néhányat, ezek főbb eredményeit mutatjuk be a szimpózium keretében, továbbá a szimpózium végén sor kerül az iskolavezetés, a pedagógusok, egyetemi oktatók, egyetemi vezetés számára megfogalmazható javaslatok áttekintésére is.

AZ ISKOLA ÖNFEJLESZTŐ TEVÉKENYSÉGE

ELŐADÁSOK

Zagyváné Szűcs Ida, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A pedagógushivatásnak mint professzióknak fontos követelménye a szakmai ismeretek folyamatos fejlesztése. Kutatásunk tárgya az Eszterházy Károly Egyetem gyakorlóiskolájában végbemenő szakmai önfejlesztés és az arra vonatkozó pedagógusi, tanulói, szülői, oktatói és hallgatói nézetek. A nemzetközi trendekkel (The Holmes Group, 1986, 1990; Shen, 1993; Romerdahl és Gehrke, 1993; Darling-Hammond, 1994; Teitel, 2004; Vega, 2013; Krist, White és Whitelaw, 2016) és a hazai fejlesztési elképzelésekkel összhangban (Kotschy, 2003; Falus, 2004; Nagy, 2004; Lisko, 2004) az egyetem távlati céljai között szerepel a szakmai-fejlesztő iskolává történő átalakulás, ez teszi szükségessé a kiinduló helyzet felmérését. Kutatási célként fogalmazzuk meg a pedagógusok, a pedagógusjelöltek és oktatók nézeteinek megismerését arról, hogy az iskola milyen lehetőségeket biztosít számukra a folyamatos szakmai fejlődéshez, és ezek hogyan javítják a szakmai munka hatékonyságát. Célunk volt megismerni, hogy a tanulók és szüleik mennyire tartják fontosnak, hogy a pedagógusok (és a pedagógusjelöltek) korszerű szakmai ismeretekkel rendelkezzenek, és hogyan ítélik meg az iskola önfejlesztő tevékenységét; illetve szerintük mitől lehet jó egy gyakorlóiskola a szakmai önfejlesztés terén. Kutatásunkat kérdőíves felmérés formájában végeztük a pedagógusok (N=102), a diákok (N=255) és szüleik (N=247), a pedagógusjelöltek (N=22) és az oktatók (N=12) körében. Legfontosabb eredményeink a következőkben foglalhatók össze. (1) Az iskolavezetés és a pedagógusok nézetei megegyeznek abban, hogy a pedagógusok szakmai tudásának tervszerű és tudatos fejlesztése az iskola fejlődésének záloga. (2) A tudásmegosztásban történő szerepvállalás kimagasló a pedagógusoknál, és ez összefügg azzal, hogy saját szakmai tudásszintjüket hogyan ítélik meg. (3) Bár a gyakorlóiskola szakmai-fejlesztő iskolává válásában a pedagógusok fontosnak tartják az egyetemmel közös kutatásokat, a ténylegesen kutatást végző pedagógusok számában ez nem tükröződik. (4) A pedagógusok magas szintű szakmai tudása és a pálya iránti elkötelezettsége hat a pedagógusjelöltek nézeteire, ugyanakkor a pedagógusok kevésbé törekednek a pedagógusjelöltek bevonására az iskola szakmai önfejlesztő tevékenységébe. (5) A szülők iskolával kapcsolatos elvárásaiban fontos szerepet kap a szakmai színvonal, amely gyermekeik fejlődésének alapvető feltétele, ez az iskolaválasztás alapja, a későbbiekben azonban az iskolai élet szervezésével és infrastruktúrájával kapcsolatos kérdések kerülnek előtérbe. (6) A pedagógusok szakmai fejlődése tetten érhető a diákok nézeteiben, ami erősíti a tanuláshoz való hozzájárulást. Szándékunk szerint eredményeink irányt mutathatnak a célok megvalósításának módjára vonatkozóan, és hozzájárulhatnak az iskolafejlesztés általános kérdéseinek megválaszolásához is. Javaslatunkban az együttműködés, az egyenrangú partneri viszony tudatos kiszélesítését és a gyakorlati problémák megoldását segítő innovációk támogatását azonosítottuk.

AZ ISKOLA MINT SZERVEZET

ELŐADÁSOK

Borsodi Csilla Noémi, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Az iskola szervezeti kultúráját érintő kutatásunk értelmezési kerete szerint a szervezet státuszok és szerepek rendszere, pozíciók együttese, melyeket az egyes egyének elhagyhatnak, helyükre újak léphetnek (Kozma, 1999); míg a kultúra az értékek (a szervezet deklarált értékrendje, például a Szervezeti és Működési Szabályzat), mítoszok, hősök, szimbólumok (a szervezet alapvető és rejtett értékei, értékrendje; követendő és elfogadott szerepmodellek, elvárások) valamint normák, szabályok, rituálék együtteséből áll (Hofstede, 1991; Golnhofer, 2006; Csapó és Csécséi, 2011). Az előadás alapját képező kutatás az Eszterházy Károly Gyakorlóiskola mint szervezet működésének főbb mechanizmusait hivatott feltárni, melyet az intézmény pedagógusai (N=95) és a diákjainak szülei (N=247), valamint a gyakorlatukat az intézményben töltő tanárjelöltek (N=22) körében, kérdőíves felmérés módszerével vizsgáltuk. Legfontosabb eredményeink a következőkben foglalhatók össze. (1) A pedagógusok együttműködését és identitását formáló elsődleges csoport a szaktanári közösség (N=55), ugyanakkor a személyes szimpátia (N=38), azonos képzési forma (N=38) és az azonos iskolaépület (N=36) is lényeges közösségépítő erőnek számít. (2) A szülők pedagógusokkal való kommunikációjának jellegzetessége, hogy az osztályfőnökökkel szülői értekezleten, míg más pedagógusokkal fogadóórákon beszélnek. Ennek oka vélhetően mind az osztályfőnökök, mind más pedagógusok esetében jellemzően a közösség életében (pontosabban szervezési feladattal) kapcsolatos részvétellel függ össze. A diákokat nem osztályfőnökként tanító pedagógusok általában nem keresik a kapcsolatot a szülőkkel. (3) A tanárjelöltek bevonódottság-érzete alacsony, ugyanakkor elégedettek a számukra biztosított szakmai autonómiával. Válaszában egyetlen fő sem utalt arra, hogy inkább vagy teljes mértékben fejlődött volna a szülőkkel való együttműködés terén, többségük (86%) egyáltalán nem alakíthatott ki velük kapcsolatot, és nagy részük (77%) egyáltalán nem vehetett részt nevelőtestületi értekezleten. Ugyanakkor többségük (64%) úgy érzi, hogy megvalósíthatta saját nevelési-oktatási ötleteit, és közel ugyanennyien (68%) vannak azok, akik úgy nyilatkoztak, hogy teljes önállóságot élveztek egyes pedagógiai feladatok megoldása során. A kutatás eredményei alapján kiemelt feladatként azonosítottuk a szülők és pedagógusok, a pedagógusok és tanárjelöltek közti együttműködés javítását, a tanárjelöltek fokozottabb bevonását a szervezet mindennapjaiba (például a nevelési értekezleteken való részvétel által), továbbá az egy osztályban tanítók és a két iskolaépületben dolgozók közti együttműködés fejlesztését. Utóbbi terület esetében megoldást jelenthet az offline és online szakmai együttműködési lehetőségek bővítése, például a nyitott pedagógiai műhelyek létrehozásának és működtetésének ösztönzése.

KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ TANULÓK MÉLTÁNYOS FEJLESZTÉSE

ELŐADÁSOK

Dobosné Földi Brigitta, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A méltányos pedagógia területén végzett nemzetközi (pl. Brooks és Witherspoon, 2013; Darling-Hammond, 2015) és hazai (pl. Lannert, 2004; Réthy és Vámos, 2006; Révai, 2015) kutatások igazolják, hogy olyan befogadó iskolák létrehozása szükséges, amelyek valódi esélyeket tudnak biztosítani a tanulók számára. Az Eszterházy Károly Egyetem gyakorlóiskolájában végzett részkutatásunk tárgya a kiemelt figyelmet igénylő tanulók fejlesztése és annak gyakorlati keretek között történő megvalósulása volt. A kutatás fókuszában a pedagógusok, a szülők és diákok nézeteinek feltárása állt az iskolában megvalósuló tehetséggondozásról, felzárkóztatásról, valamint a tanárjelöltek felkészítése az egyéni bánásmód pedagógiai megvalósítására. Kutatásunkban a kiemelt figyelmet igénylő tanulók fejlesztésére szolgáló eljárások előfordulását szerettük volna megvizsgálni az iskolai dokumentumokban, valamint az iskolában dolgozó pedagógusok nézeteit kívántuk feltárni a különleges bánásmódot igénylő gyermekek fejlesztéséről. Célunk volt továbbá a gyakorlóiskolában zajló egyéni fejlesztéssel, tehetséggondozással kapcsolatos tanulói és szülői vélemények elemzése, illetve a kiemelt figyelmet igénylő tanulók fejlesztésére szolgáló eljárások megjelenésének vizsgálata a tanárjelöltek felkészítésében. A kutatás hipotézisei egyrészt a gyakorlóiskolában megvalósuló tehetséggondozáshoz, felzárkóztatáshoz kapcsolódtak, másrészt az egyetemi képzés és a gyakorlóiskolai felkészítés közötti összhangra fókuszáltak. Kutatási módszerként dokumentumelemzést és kérdőíves felmérést választottunk, utóbbit a pedagógusok (N=113), a diákok (N=255) és szülei (N=247), valamint a pedagógusjelöltek (N=21) körében végeztük. A kutatási eredmények igazolták, hogy (1) a gyakorlóiskolában nagy hangsúlyt fektetnek a kiemelt figyelmet igénylő tanulók fejlesztésére, bár (2) az ezzel kapcsolatos, az iskolai dokumentumokban kijelölt céloknak csak egy része valósul meg, és (3) a tanárjelöltek számára kevésbé biztosítják a tehetséggondozással, felzárkóztatással kapcsolatos feladatokba való bekapcsolódást. (4) A pedagógusok fontosnak tartják az egyéni fejlesztést, amelyet különböző módszerek, egyéni foglalkozások, versenyek, fejlesztő órák keretében valósítanak meg. (5) A tehetséges tanulókat kiemelten fejlesztik, a felzárkóztatás területén azonban eltérő kép rajzolódik ki a pedagógusok és a diákok véleményében, a tanulók ugyanis ezen a téren nagyobb támogatást várnának az iskolától. (6) A pedagógusok véleménye megoszlik a továbbképzésekről, de legtöbben a tehetséggondozásról és felzárkóztatásról tanulnának szívesen. Eredményeink alapján azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a szakmai-fejlesztő iskolává váláshoz szükség lenne az egyetem és a gyakorlóiskola szorosabb együttműködésére a pedagógusjelöltek felkészítésében, valamint a gyakorlóiskolában a fejlesztést igénylő tanulók számának növelésére, az egyéni segítségnyújtás magasabb szintre emelésére és a témában gyakorlati tudást nyújtó továbbképzések szervezésére.

AZ ISKOLAI LÉGKÖR ÉS A SZAKMAI-FEJLESZTŐ ISKOLA ÖSSZEFÜGGÉSEI: EGY HAZAI GYAKORLÓISKOLAI KUTATÁS EREDMÉNYEI

ELŐADÁSOK

Gaskó Krisztina, Klebelsberg Központ

Az iskolai légkör többdimenziós megközelítései (pl. Arter, 1987; Cohen és mtsai, 2009; Santiago, 2002; Thapa és mtsai, 2013; idézi Széll, 2016) segítségével többek között olyan tényezőket vizsgálhatunk, mint az iskola cél-, norma- és értékrendszere, az intézmény pedagógiai környezete, belső és külső kapcsolatrendszere, strukturális és tárgyi környezete, fizikai és érzelmi biztonsága. A szakmai-fejlesztő iskola koncepciója (Kotschy, 2003) alapján az iskola légkörét meghatározó tényezők a következők: (1) közös értékek és ezek iránti meggyőződés; (2) demokratikus intézményvezetés; (3) az egyéni fejlődés, a tanulók aktív részvételének személyre szabott támogatása; (4) a pedagógusok folyamatos önfejlesztésére való törekvése és ennek támogatása; (5) az optimális munkafolyamatok és munkakörülmények megteremtésének elősegítése; (6) a kutatás, fejlesztés iránti elköteleződés. A szakmai-fejlesztő iskolák esetében az iskolai légkör szempontjából kulcsfontosságú tényezők feltárását segítheti a „kreativitást, a kreatív tanulást támogató iskolai légkör” megközelítése (Ekvall, 1983), amely mind a tanulók, mind a pedagógusok, mind a szervezet tanulása, fejlődése, önfejlesztése esetében is értelmezhető. Kutatásunkra egy hazai gyakorlóiskola komplex vizsgálata keretében került sor, kérdőíves felmérések formájában. Hipotéziseinkben a pedagógusok (N=125), az iskolába járó felső tagozatos és középiskolás tanulók (N=255), a tanulók szülei (N=247), a tanár szakos hallgatók (N=22), valamint az egyetemi oktatók (N=20) által adott válaszoknak az eltéréseit vizsgáltuk. A kérdőívek kérdéseit az iskolakutatást végző kutatócsoport tagjaival közösen, a komplex iskolakutatás koncepciójához igazodva fogalmazzuk meg, valamint két kérdőív (Kreatív Iskolai Klíma kérdőív: Péter-Szarka, Tímár és Balázs, 2015; Pedagógiai Klíma Percepció Teszt: Tímár, 1999, 2006) kérdéseit adaptáltuk a mérőeszközök kialakítása során. Az eredmények azt jelzik, hogy a gyakorlóiskola legjellemzőbb tulajdonsága a pedagógusok szerint a külvilágra való nyitottság és a fejlődésre való ösztönzés, míg a diákok szerint elsősorban a közösségi jelleg, a fejlődésre való ösztönzés és a külvilágra való nyitottság. A szülők gyermekeikhez nagyon hasonlóan látják a gyakorlóiskolát, hiszen szerintük a gyakorlóiskola elsősorban közösségi színtér, de jellemző még rá az is, hogy nyitott a külvilágra és ösztönzi a fejlődést. Érdemes kiemelni, hogy mind a diákok, mind a pedagógusok véleményében különbség mutatkozik a tekintetben, hogy melyik iskolaépületbe járnak, illetve dolgoznak, ami a két iskolaépület klímájának eltéréseire enged következtetni. Az eredmények hozzájárulhatnak a gyakorlóiskola szakmai-fejlesztő iskolává válásához, s többek között arra hívják fel a figyelmet, hogy a változás folyamatában más-más területekre érdemes fókuszálni az iskola különböző polgárai esetében.

IKT ESZKÖZÖKKEL TÁMOGATOTT MÓDSZERTANI- ÉS NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉS A SZAKKÉPZÉSBEN

Elnök: Molnár György, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Opponens: Mészáros Attila, Széchenyi István Egyetem

Szimposium-összefoglaló

A szimpózium előadásai egy olyan közös kutatás megvalósításához és bemutatásához kívánnak hozzájárulni, amelynek célja a tanuló-tanár együttműködésén alapuló, közös tartalom előállítás és megosztás, a szakképzési tananyag korszerűsítésének jegyében, nyitott tananyagfejlesztés (OCD). A 21. században tapasztalható hazai és nemzetközi, IKT-alapú tendenciák, digitalizációs folyamatok és tartalomfogyasztási, valamint előállítási szokások egyaránt alátámasztják a megújulás igényét a szakmai tartalomban és az alkalmazott pedagógiai-módszertani kultúrában (Pölöskei, 2018; Bihall, 2018; Varga, 2018). A digitális kompetencia keretrendszere (Digcomp2.1, digcomp.org, digcom.edu) és az annak fejlesztésére szolgáló nemzetközi és hazai törekvések (DJP, DOS, DES) is jól alátámasztják e jövőbeli igények fontosságát. A szakképzésnek emellett rugalmasan és gyorsan kell reagálnia az ipari és gazdasági folyamatok változásaira, a vállalati igények kielégítésére, melyet korszerű tankönyvek és digitális tartalmak segítségével, valamint a modern, újgenerációs módszertani megoldások alkalmazásával érhet el. A szimpózium előadásai e kérdéskörben keresik a konkrét válaszokat, megoldási javaslatokkal. Ilyen megoldást kínál az első előadó a digitalizáció és IKT alapú saját eszközhasználat támogatásával, annak bevonásával a közös, kooperáló tananyagfejlesztésbe, melyet a valós tanulói igények vizsgálatára épülő, empirikus kutatással támaszt alá a második előadó, aki a tanulói motiváció mellett, a szemléletformálás jelentőségére is felhívja a figyelmet. A harmadik előadás a motivációt, mint a tanulás egészére kivetített folyamatot veszi górcső alá elméleti, történeti és összehasonlító elemzésekkel az önirányító és a közös, nyitott tananyagfejlesztéssel összefüggésben. A negyedik előadó mindezen fejlesztési folyamatot a szakmai tanárok által igényelt kompetenciák felől vizsgálja meg egy empirikus kutatás keretében, figyelembe véve az aktuális munkaerőpiaci igényeket is. Az ötödik, egyben utolsó, előadás a nyitott tananyagfejlesztések gyakorlati hatását tárja fel gyakorló pedagógiai munkájában az SNI-s tanulói célcsoportban, valós iskolai környezetben. Mindegyik előadás előremutató, konstruktív javaslatokat fogalmaz meg a szakképzés tartalmi és módszertani irányvonalainak kijelölésére, fejlesztésére.

HASADÉK, AVAGY SZAKADÉK: DIGITALIZÁCIÓ ÉS A SAJÁT ESZKÖZHASZNÁLAT HATÁSA A NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉS TÁMOGATÁSÁBAN

ELŐADÁSOK

Molnár György, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Napjainkban az információs és kommunikációs társadalom kifejezések egyaránt utalnak a társadalom technikalizálódására és a technika társadalmiasulására. Az IKT oktatásban történő elterjedése alapvetően megváltoztatta nemcsak a szakképzés, hanem az oktatás minden színterén és fokán a tanítás-tanulás tervezését, szervezését, eszközszerét és ezen keresztül a módszereket is. Az e-tanulás, mint elektronikusan közvetített tanulás egy olyan modell alkalmazását jelenti, amelyben a digitalizálás hatásait az oktatás módszertanára is kiterjesztették. E hatások vizsgálatával számtalan hazai (Kárpáti, 2017; Molnár, 2015; Buda, 2017; Benedek, 2013; Simonics, 2015; Tóth, 2014; Ollé, 2013; Kis-Tóth, 2015; Forgó, 2017) és külföldi (Piet, 2017; Baptista, 2016; Siemens, 2015) kutató foglalkozik tanulmányaiban. A pedagógusképzésben oktatókat is sokszor fogja el a kétség, hogy ebben a gyorsan változó világban milyen képességek fejlesztését kell célul tűzni, ami a mában a jövő eszközeinek a használatához (is) segítséget nyújtana. Az ipar 4.0-val jelzett innováció, a digitalizáció és a médiakonvergencia jelenségei, valamint az iskolai digitalizáció különféle mikro trendjei, modelljei, mint Flipped classroom, BYOD, BYOC, BYOT módszer és a gamifikáció (Viswanathan, 2017; Főző, 2017; Casey, 2015) egyre inkább átalakítja az oktatási rendszerünk pedagógiai, módszertani kultúráját, valamint oktatástechnológiai hátterét. Előadásom célja elméleti és tapasztalati úton megmutatni, hogy a napjainkban érzékelhető digitalizációs folyamatok és IKT- alapú mikrotrendek hogyan segíthetik elő a szakképzésben tanító szakmai tanárok tananyagfejlesztő munkáját, illetve oktatásmódszertani megújulásukat. Kutatási módszerként az elméleti szakirodalmi források feldolgozása mellett a kvantitatív alapú online kérdőíves felmérés eszközt használtuk empirikus vizsgálataink során, amelyet 2017 őszén végeztünk el egy N=149 fős egyszerű rétegzett, keresztmetszeti mintavétel segítségével. A célcsoportot szakképző intézmények oktatói, valamint szakmai tanárszakos hallgatók alkották a felsőoktatás bázisán. A kapott eredményeket az egyszerű leíró statisztika módszerével dolgoztuk fel, illetve tettük szemléletessé grafikus és szöveges elemzések útján. Kutatásunk eredményei bizonyították az igényt a tartalmi, pedagógiai, módszertani és technológiai megújulásra korszerű digitális, felhőalapú LMS rendszerek és a saját eszközhasználatok, valamint digitális tartalomfejlesztés támogatásával. Ezek értelmében az új tananyag-feldolgozási és módszertani megoldások közvetlenül hasznosíthatóak egyfelől a szakmai tantárgyak tartalmának megújításánál. Másfelől a gyakorlatban is kipróbált és bevált, korszerű, mobil IKT alapú technológia és újgenerációs interaktív módszerek hatása jól érzékelhető a tanulási eredményekben, valamint az együttműködő, közös tanulási folyamatban is. Úgy véljük, ezen eredmények jelentősek lehetnek a megújuló és a 21. sz. kihívásaira választ adni kívánó neveléstudomány számára.

A DIGITÁLIS TARTALOMFEJLESZTÉS SZAKKÉPZÉSRE GYAKOROLT SZEMLÉLETFORMÁLÓ HATÁSA EMPIRIKUS VIZSGÁLATOK ALAPJÁN

ELŐADÁSOK

Orosz Beáta, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Kutatócsoporti kutatásunk fókuszában a szakmai anyagok online fejlesztési és aktualizálási lehetőségei állnak, mely teendőkre a gyorsan elavuló szakmai anyagok miatt van szükség. A tanári tananyagfejlesztésen túl, az oktatás minőségét tovább javítandó, kísérletet tettünk a tanulók bevonására a munkába. Ennek függvényében egyik elsődleges célként a diákok motivációinak és igényeinek szakmától független megismerése, és olyan általános érvényű megállapítások keresése jelenik meg, melyek adaptálhatók későbbi évfolyamokra is. A kutatási projekt résztvevőjeként azt vizsgáltam, hogy milyen tényezőkre van szükség a sikeres tanár–diák kollaborációhoz, az online munkának van-e közösségformáló hatása, valamint választ kerestem arra a kérdésre, hogy a kooperáció során a tanár, mint külső koordinátor, vagy mint a közösség részese jelenik meg a folyamatban. A témában elvégzett empirikus kutatásom eredményeit megfigyelés, tapasztalat, kérdőíves megkérdezés, valamint 4 tanulóval való szorosabb együttműködés és mélyinterjú alapján mutatom be. Eddigi vizsgálataim során arra a megállapításra jutottam, hogy a motiváció a pedagógusnál a folyamatos fejlődés és élethosszig tartó tanulás koncepciójában, míg a diákoknál a jobb jegyek és vizsgák reményében, illetve a személyes érdeklődésben gyökeredzik. A minőségi együttműködéshez személyes szimpátia, valamint az intenzív és közvetlen kommunikáció elengedhetetlen, ebben egyre nagyobb szerepük van a tanulók által preferált közösségi oldalaknak és alkalmazásoknak. A digitális platformokon keresztül történő rendszeres kapcsolattartás – nyitottságot követelve minden résztvevőtől, – elmosza az iskola és magánélet közötti éles határokat, ezáltal valódi partneri viszony kialakulását teszi lehetővé a felek között, így a pedagógus egyre inkább a közösség részesévé válik, ez a minősége fokozza a kollaboráció hatékonyságát. Az OCD koncepció egyik legnagyobb előnye és eredménye, hogy az elméleti és módszertani háttér, valamint az online tananyagfejlesztés tapasztalatai a mindennapos tanulás-tanítási folyamatba adaptálhatók. A tanulók igényeinek és logikájának megismerése, és alkalmanként az ő munkájuk bemutatása lehetőséget teremt arra, hogy megemelkedett ingerküszöbüket kihasználva aktivitásra és gondolkodásra bírjuk őket, szemben a korábbi statikus és lineáris tananyagátadással, állandó tanári dominanciával és passzív tanulói szereppel. Szemléltetéssel, a digitális eszközök bevonásával, kreatív használatával és használtatásával a diákok érdeklődőbbé, motiváltabbá tehetők, mely tényezők hatására a tanulási kedvük megemelkedhet, ami élményalapú tanuláshoz-tanításhoz vezet. Mindez egy együttműködésen alapuló eredményesebb tanulási kimenetet eredményezhet a szakképzésben tanulók esetén.

NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉS: INNOVATÍV LEHETŐSÉG A TANULÁS MOTIVÁLÁSÁRA A SZAKKÉPZÉSBEN

ELŐADÁSOK

Feketéné Szakos Éva, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Régi pedagógusi tapasztalat, hogy a diákokat kevésbé lehet eredményesebben motiválni, mint a tanítási folyamatba való bevonásukkal. Különösen is releváns lehet ez a hazai szakképzésben, ahol a tanár gyakran szembesül a tanulók érdektelenségével (Fehérvári, 2015, 2016; Benedek, 2016; OFI, 2009). Maguk a diákok is részt vehetnek csoportosan vagy egyénileg a saját, IKT eszközök alkalmazásán alapuló módszerekkel egy olyan kollaboratív folyamatban, amely a szakképzési tananyag kiegészítésére vagy tanulhatóbbá tételére irányul. Az előadásban ismertetendő kutatás célja a fenti megoldásmód mellett érvelés elméleti elemzésekkel és korábbi empirikus kutatások eredményeinek felhasználásával. Kutatási módszerként elméleti, történeti és összehasonlító elemzéseket, elméleti és empirikus kutatási eredmények másodelemzését (desk research) alkalmaztunk. Elemzési szempontok: a felkutatott klasszikus és újabb, hazai és nemzetközi szakirodalmi forrásokban (pl. Székely és Szabó, 2017; Pásztor-Kovács, 2016, Koch, 2015; Dorner és Konyha, 2015; Verók és Vincze, 2011; Józsa, 2007; Réthiné, 2003; Lee, 2003; Bábosik, 2004, Dewey és Kilpatrick, 1933) az önirányító és a kollaboratív tanulásban rejlő motivációs lehetőségeket kerestük a nyitott tananyagfejlesztéssel összefüggésben. Másrészt, globalizálódó, digitális korunkban az IKT eszközökkel megvalósítható, új tanuláskultúra (Benedek, 2017; Molnár, 2018; Joosten, 2012; Ollé, 2011; Gruber, 2009) motiváló elemeit és esetleges veszélyeit szelektáltuk a nyitott tananyagfejlesztés merőben új gyakorlatára vonatkoztatva. Az eredményekből: mivel egy együttműködésen alapuló folyamatról van szó, amelyben a technológia alkalmazásképes ismerete elengedhetetlen a fejlesztő által ismert és ábrázolni kívánt tananyagelemek kreatív, virtuális megjelenítéséhez, nemcsak az egyén saját tudásterületeinek, hanem a résztvevők (tanár és az egyes diákok, illetve kollegiális együttműködés esetén a sokféle tudásterületet birtokló tanárok és közösen munkálkodó diákok) eltérő tudásterületeinek sajátos, aktív átfedései, kombinációi jönnek létre. Ez a kreatív önkifejezést elősegítő folyamat általában minden résztvevő számára innovatív tanulást és új, megosztható, megvitatható és továbbfejleszthető tudásproduktumot eredményez. Emellett a tanulási motivációs elméletek kategóriáinak elemzésével választottuk ki azokat, amelyek a nyitott tananyagfejlesztés során aktivizálhatók. Következtetések és javaslatok: a nyitott tananyagfejlesztés egy intelligens (smart) tanulási feladatnak tekinthető, amely magas önhatékonyság elérését teszi lehetővé. Ha felnőtt résztvevőkre fókuszálunk, az életen át tartó tanulás instrumentalizációja, mint trend mellett az új perspektíva a tanulásbiográfiára való vonatkoztatás lehet. A kutatás elméleti keretül szolgálhat további empirikus kutatásokhoz is.

MUNKAERŐPIACI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A KORSZERŰ OKTATÁSI RENDSZEREKBE

ELŐADÁSOK

Nagy Katalin, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Szenkovits Bence, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Hazai (Kincsesné, Farkas és Málovics, 2017) és nemzetközi kutatások (Blömeke, Troitschanskaia, Kuhn és Fege, 2013) alapján, valamint az eddigi oktatói tapasztalataink alapján, a felsőoktatásban részt vevő hallgatók többségét foglalkoztatja az a kérdés, hogyan tudná önmagát, készségeit és kompetenciáit fejleszteni, olyan gyakorlati tudásra szert tenni, hogy azt majd álláskeresés közben, a munkaerőpiacra kikerülve, vagy a munkája során hasznosítani tudja. Kutatásunk részeként kérdőíves igényfelmérő vizsgálatot végeztünk 2017 őszén mérnök- és közgazdász tanár szakos egyetemi hallgatók körében, melyben felmértük, hogy mennyire vannak tisztában azzal, milyen kompetenciákat várnak el tőlük a munkaerőpiacon, a szakképzés rendszerében tanárként; ezeket a tanulmányaik alatt hogyan tudják fejleszteni, továbbá azt is, hogy ezek a kompetenciák mennyire fontosak, hogyan rangsorolnák. Kutatásunk eredményeiből kiderült többek között, hogy az elvárt gyakorlati tudást nem feltétlenül kapják meg a képzésük során, tehát a felsőoktatásnak e gyakorlati kompetenciák fejlesztésére kellene koncentrálnia. A kutatás részeként, az eredmények figyelembevételével készítettünk egy szabadon választható tantárgy mintatantervét, amelynek az a célja, hogy a kívánt kompetenciákat fejlesszük a tanulóknál. A tantárgy felépítésében teljesen eltértünk az eddig megszokottaktól, hiszen úgy véljük, hogy nem szükséges ehhez minden esetben, minden feladatnál az órai jelenlét, továbbá mindenképpen ki kell használnunk a digitális környezet és eszköztudás adta lehetőségeket is. A tantárgy tanításának támogatásához fejlesztettünk egy mobil alkalmazást, amelynek demó változatán jelenleg is dolgozunk. A ULearn nevű programalkalmazás segítségével a hallgatóink oly módon teljesíthetik a féléves tantárgy követelményeit, hogy mindeközben játékos formában fejleszthetik önmagukat, vagy erősíthetik a már meglévő kompetenciáikat. Mindezek mellett, az ULearn applikációba beleépítettük a gamifikációt, azaz a játékosítás eszközeit is, ezzel motiválva a hallgatókat a használatára. Ennek része a tananyagok digitálisan fejlesztett és kis egységekre bontott tananyagelemeinek kiterjesztése az oktatásban. A gamifikációs eszközök közé tartozik az avatar alkalmazása, a pontszerzés és ezzel a szintlépés lehetősége a játékban. Az applikációhoz egy kihívás rendszer is tartozik. A kihívások által a tanulók úgy érezhetik, hogy játszanak, és nem tanulnak, ami jobb eredmény elérésére sarkallhatja őket, segítve a csoportos együttműködés lehetőségeit.

KUTATÁSI SOKSZÍNŰSÉG A GYÓGYPEDAGÓGIÁBAN

Elnök: Papp Gabriella, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Opponens: Perlusz Andrea, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai és Módszertani Intézet

Szimposium-összefoglaló

A tágan értelmezett gyógypedagógia számos határtudománnyal kölcsönhatásban fejlődik (Gordosné, 2004). A szűken értelmezett, fogyatékoságspecifikus kutatásokban tükröződik a sokszínűség mind a fókuszált célok, mind kutatási dizájnok tekintetében. A szimpózium öt előadásán keresztül egy kutatóműhely enged betekintést az együttnevelés több szereplőjének különböző szintű és területi megoszlású együttműködését támogató vizsgálatokba. A témák nemzetközi elméleti és gyakorlati keretben, az interdiszciplinaritás jegyében a neveléstudomány, valamint a gyógypedagógia keresztmetszetében kerülnek bemutatásra. Az első előadás az iskola és szülők együttműködésének lehetséges formáit vizsgálja az inkluzív értékek metszetében (Epstein 2005, 2011; Booth-Ainscow, 2000, 2011). A sikeres iskolai teljesítményt keretezi a szülői ház. Annak a feltárása, hogy a szülők és az iskola kapcsolatát milyen együttműködési mechanizmusok erősítik, milyen információs gátak hátráltatják, ráirányítja a figyelmet a szereplők közös érdekelttségére. A második előadás egy több éve folyó kutatás, fejlesztés legfrissebb eredményeit mutatja be. A SMETRY keretrendszerben nyújtott IKT alapú szociometriai állapotmegismerés alkalmazása ezúttal integráló óvodai csoportokban történt. Az együttnevelés szempontjából is fontos és kritikus életkorban ezzel az eszközzel korábban nem elérhető adatok, tudás áll rendelkezésre az óvodások együttműködéséről, szociális helyzetéről a csoportban, segítve az óvodapedagógusok, gyógypedagógusok munkáját (Horváth és Szekeres, 2017; Horváth, Kiss és Szekeres, 2017). A harmadik előadás a szülői ház, óvoda után az iskola világába kalauzol. A tanulásban akadályozott tanulók szókincsének összehasonlítása különnevelés és együttnevelés esetében a tanulási képességgel kapcsolatos tudást bővíti. Az evidencia alapú eredmények által a kommunikációs képességek fejlesztésének módszertanát is gazdagítja. A szimpózium előadásában közös, az együttnevelést szolgáló szándék értelmében pedig hozzájárul a kutatás ahhoz, hogy a beszéd közlésének és befogadásának vonatkozásaiban a nehezített kommunikáció ellenére is az önszabályozott tanulás sikerességét erősítse. A negyedik előadásban bemutatott kutatás szorosan kapcsolódik az előzőhöz. A tanulásban akadályozott, enyhén értelmi fogyatékos tanulók idiómamérésnek vizsgálata több célt is szolgál. A saját fejlesztésű mérőeszköz validálása, a kapott eredmények értelmezése mind az együtt, mind pedig a külön nevelt tanulók teljesítményével kapcsolatos tudást gyarapítja. Az ötödik előadás az atipikus fejlődésű tanulók egy másik csoportjára, az auizmussal élő fiatalokra hívja fel a figyelmet. Az együttműködés újabb szereplői jelennek meg, a kortársak. A nemzetközi gyakorlatban használt kortársmentor program hazai adaptálásának, a program alkalmazásának eredményeit mutatja be az előadás. A vizsgálat hozzájárulhat az auizmussal élő középiskolás fiatalok szorongásmentes mindennapjaihoz és a sikeres együttneveléshez.

„FÓKUSZ”-BAN A SZÜLŐ ÉS A PEDAGÓGUS KAPCSOLATA – EGY KVALITATÍV TARTALOMELEMZÉS MARGÓJÁRA

ELŐADÁSOK

Papp Gabriella, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet

Marton Eszter, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Az együttnevelés elve mögött az a gondolat húzódik meg, hogy nem a gyermekben kell keresni a sikertelenség okait, hanem a környezetében (WHO, 1980; UNESCO, 1994). Ez a közvetlen családon kívül magába foglalja az oktatási - nevelési intézmény makro és mikrokörnyezetét is az összes szülővel, gyermekkel, pedagógussal, segítő szakemberrel együtt. Hazánkban a szülők befogadó, támogató magatartását többnyire a sajátos nevelési igényű tanulók szüleinek vonatkoztatva kutatták (Bánfalvy, 1987; Ligeti, 2002), a pedagógusok szemléletére vonatkozó kutatások száma már jelentősebb (Réti és Csányi, 1997; Papp, 2004, 2017; Schiffer, 2012; Réthy, 2013; Szekeres és mtsai, 2013). Mit kell tennie egy iskolának és az azt körülvevő környezetnek annak érdekében, hogy az egyre heterogénebbé váló tanulói társadalom hatékony oktatása, társadalmi beilleszkedése sikeresen megvalósuljon? Kutatásunk középpontjában az iskola és a szülők kapcsolatának a feltérképezése áll. Célunk, hogy kvalitatív kutatási eszközök segítségével megvizsgáljuk az együttnevelés gyakorlatát is folytató oktatási-nevelési intézmények szülőkkel történő kapcsolattartási szokásait, az Epstein (2011) által leírt modell alapján a szülők iskolai életbe történő bevonódásának, részvételének a formáit; valamint a Booth-Ainscow (2011) szerzőpáros által összeállított inkluzív értékek megjelenését a szülők és a pedagógusok gondolkodásában. Előadásunk a kutatás során szülővel (N=20; 4 FCS) és pedagógusokkal (N=22; 5 FCS) felvett fókuszcsoportos beszélgetések kvalitatív tartalomelemzését (MAXQDA) mutatja be. Kiemelten foglalkozunk a grounded theory kódolási folyamatával, a létrejött kódrendszer bemutatásával. A fókuszcsoportos beszélgetések során keletkezett szöveg kódolása, majd a kódok családokká és superkódokká rendezését követően a szülők és a pedagógusok nézetrendszerét felvillantó, egymással összevethető kódrendszert kaptunk. A két vizsgált célcsoport nézetrendszerét összehasonlítva megállapítható, hogy mindkét fél hasonló módon látja a szülő – iskola kapcsolatát, mindkét fél részéről erőteljesen megjelenik az egymás hibáztatása, ugyanakkor megfigyelhető az együttműködés, a támogatás, segítségnyújtás igénye. Szülői részről erőteljesebben jelenik meg az iskolai életben való részvétel szándéka. A félreértések hátterében legtöbbször az információ, a tájékoztatás, tájékozódás hiánya áll. A kutatás szakmai és társadalmi jelentőségét az adja, hogy a hazai szülő-iskola kapcsolatának feltérképezése, valamint a kiválasztott nemzetközi gyakorlatokkal (Epstein 2005, 2011, Booth és Ainscow, 2000, 2011), illetve a hazai oktatási rendszer működésével, jellegzetességeivel való összevetése ráirányíthatja a figyelmet a szülő és az iskola aktív kapcsolatának fontosságára, a szülő létfontosságú szerepére az együttnevelés gyakorlatában.

INTEGRÁLÓ ÓVODAI KÖZÖSSÉGEK IKT ALAPÚ SZOCIOMETRIAI ÁLLAPOTMEGISMERÉSE

ELŐADÁSOK

Horváth Endre, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet

Herbainé Szekeres Erika, Pest Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Gödöllői Tagintézménye
Szekeres Ágota, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet

A gyermekek megismerésében egyre nagyobb szerepet kapnak az olyan vizsgálatok, melyek digitális környezetben jelennek meg. Korábbi kutatásaink már bizonyították, hogy a SMETRY keretrendszerrel megismerhető és monitorozható a változatos összetételű és életkorú tanulói közösségek társas szerkezete (Horváth és Szekeres, 2017; Horváth, Kiss és Szekeres, 2017). A többszemponú szociometria módszerét alkalmazva és továbbfejlesztve olyan gyermekcsoportok is elérhetővé váltak, amelyek számára életkori vagy egyéb sajátosságaik miatt eddig nem volt hozzáférhető a módszer (Horváth és Szekeres, 2016). Az előadás célja a SMETRY keretrendszerben nyújtott szociometriai állapotmegismerés integráló óvodai csoportokban történő alkalmazásának bemutatása, a kapott eredmények mennyiségi és minőségi elemzése. A vizsgálatban négy nagycsoport egyszeri szociometriai adatfelvétele valósult meg. A mintát 65 tipikusan fejlődő és 12 atipikusan fejlődő gyermek alkotta. Az adatfelvétel minden esetben IKT alapon, táblagép alkalmazásával történt, kétszemélyes helyzetben. A gyermekek a táblagép képernyőjén megjelenő fényképek segítségével választották ki társaikat a segítő kérdései mentén. A SMETRY keretrendszer nyújtotta IKT alapú adatfelvételi eljárás lehetővé tette a többszemponú szociometria alkalmazását olyan gyermekcsoportok esetében is, ahol eddig az írás-olvasás szükségessége miatt ez nem valósulhatott meg. A kétszemélyes helyzet lehetőséget adott az egyéni megsegítésre, biztosítva, hogy a gyermekek képességeit figyelembe véve valósulhasson meg az adatfelvétel, növelve a módszer megbízhatóságát. A kapott eredmények arra mutatnak, hogy a módszer alkalmazható a vizsgált gyermekcsoportok esetében is, ugyanakkor kirajzolódnak annak korlátai, illetve azon körülmények, melyek kiemelt figyelmet igényelnek az alkalmazótól (például instrukcióadás, kérdések magyarázata). A szociogramok és számított mutató értékek kielégítően jellemzik a csoportokat, a minőségi elemzés minden esetben egybevágott az óvodapedagógusok jellemzésével. A kirajzolódó szerepek, illetve adott esetben azok hiánya az életkori sajátosságoknak megfelelő képet mutatták. Az IKT alapú adatfelvétel motiváló volt a gyermekek számára, a folyamat a legtöbb esetben gördülékenyen zajlott az atipikusan fejlődő gyermekek esetében is. A kapott adatok megerősítik korábbi megállapításainkat, miszerint a többszemponú szociometria alkalmas lehet alacsonyabb életkorú csoportok vizsgálatára is, viszont az adatok értelmezése megfelelő felkészültséget vár el az alkalmazótól. Szintén megerősítést nyert korábbi módszertani fejlesztéssel kapcsolatos észrevételünk, miszerint a szociogramon kirajzolódó szerkezeti típusból nem következik egyértelműen a közösség fejlettségi foka és fordítva.

TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT GYERMEKEK SZÓTANULÁSI FOLYAMATAINAK ELEMZÉSE ELTÉRŐ OKTATÁSI KÖRNYEZETBEN

ELŐADÁSOK

Macher Mónika, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet

A tanulásban akadályozott gyermekek esetében a tanulási képesség nagymértékben befolyásolhatja a mentális lexikon terjedelmét, az egyes elemeinek kombinatorikáját és a hozzáférési stratégiákat. Korábbi nemzetközi, és integráló oktatási környezetben készült hazai kutatások a nehezen tanuló gyermekeknél korlátozott szókészletről, a tanulásban akadályozott gyermekeknél az aktiválási folyamatok mennyiségi és minőségi szempontú elmaradásáról számolnak be a tipikus fejlődésű gyermekek teljesítményéhez képest. A vizsgálat célja, hogy rámutasson az integrált és szegregált oktatási keretek között tanuló általános iskolás tanulásban akadályozott gyermekek szótanulási folyamatainak jellegzetességeire: állapotára 7, 10 éves korban; fejlődésére az életkor előrehaladtával; a szótanulás folyamatában tapasztalható nehézségekre és típushibákra. A Meixner-féle aktív szótanuláspróba felvételével jól nyomon követhető a szókincsgyarapodás természetes módja. A vizsgált célcsoportok a következők voltak: szegregált oktatási környezetben tanuló 7 éves (N=25) és 10 éves (N=25), illetve integráló oktatási környezetben tanuló 7 éves (N=25) és 10 éves (N=25) diákok. A kontrollcsoport a célcsoportba tartozókkal azonos osztályokban vagy évfolyamon tanuló tipikus fejlődésű gyermekekből tevődött össze. Az olvasás és beszédfeldolgozás területén végzett vizsgálatok eredményeihez hasonlóan a szegregált oktatási környezetben tanulók szignifikánsan gyengébben teljesítenek mennyiségi és minőségi szempontból a szótanulás folyamatában az integrált környezetben tanuló gyermekek eredményeihez képest. A fejlődés mértéke az életkor előrehaladtával nem lineáris. A hibatípusok feldolgozása során az eredmények jellegzetes képet mutatnak csoportonként. A vizsgálat során a szemlélet és a célirányos, személyre szabott, szakszerű fejlesztés szempontjából dinamikus, a kommunikációs kompetencia főbb befolyásolható területeinek bemutatására törekszünk. A részletező adatelemzés során kapott eredmények jelentős mértékben segíthetik a tanulásban akadályozott gyermekek megértését, és a gyakorlatban megvalósuló komplex fejlesztő programok tervezését elsősorban az anyanyelvi nevelés, illetve a kommunikációs képességfejlesztés módszertana esetében. A vizsgált célcsoportban a tanulási képesség kihat a beszéd közlésének és befogadásának vonatkozásaiban, nehezítve a kommunikációt, illetve az önszabályzott tanulás sikerességét.

INTEGRÁLTAN ÉS SZEGREGÁLTAN TANULÓ ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS GYERMEKEK IDIÓMAÉRTÉSE

ELŐADÁSOK

Höfflerné Pénzes Éva, ELTE BGGyK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai
Intézet

Horváth Endre, ELTE BGGyK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Szenczi Beáta, ELTE BGGyK Atipikus Viselkedés és Kogníció Gyógypedagógiai Intézet

Marton Klára, ELTE BGGyK, Graduate Center of the City University of New York

Szakirodalmi adatok arra engednek következtetni, hogy a neurotipikus és az értelmi fogyatékos személyek más-más kognitív forrásokra támaszkodnak az idiomatikus kifejezések értelmezésekor. A kérdés számunkra az, hogyan jelenik meg mindez enyhén értelmi fogyatékos tanulók (továbbiakban EÉF) esetében. Kutatásunk célja, hogy (1) megvizsgáljuk az általunk kialakított idiómaértést vizsgáló mérőeszköz (Idióma feladatsor) reliabilitását, validitását; (2) segítségével képet kapjunk az EÉF gyermekek, fiatalok idióma-értelmezési képességéről; valamint (3) feltárjuk az esetleges különbségeket az integráltan és a szegregáltan tanuló diákok teljesítménye között. Az általunk kidolgozott Idióma feladatsor három rész-feladatsorból áll. Kialakítása során kiindulópontként szolgált Schnell (2005) tanulmánya a feleletválasztós (továbbiakban: FV) és a történet értelmezését igénylő feladatot (továbbiakban: T) illetően. A képes feladat (továbbiakban K) összeállításánál a Verseghi és Zelei-féle (1990) idióma vizsgálatot vettük alapul. Kutatásunkban 104 fő integráltan és 139 fő szegregáltan tanuló 6., 8. és 10. osztályos diák vett részt. A mérőeszköz validitását faktoranalízissel ellenőriztük ($KMO=0.83$). A teljes minta esetében a változórendszer öt egynél nagyobb sajátértékű faktorba rendeződött. Az FV rész-feladatsor esetében az itemek négy, T esetében pedig három külön faktorba rendeződtek. A K rész-feladatsor esetében a faktorstruktúra alátámasztotta az itemek összerendeződését. A mérőeszköz reliabilitása a teljes minta esetében nagyon jó ($Cronbach-\alpha=0,87$). Hasonló eredmények mutatkoznak az iskolatípus (integráló vagy szegregáltan működő iskola) szerinti bontásban is, bár az így létrehozott alcsoportokban a faktorstruktúra szórtabb. Az eredmények alapján az körvonalazódik, hogy nincs szignifikáns különbség az integráltan és a szegregáltan tanuló diákok teljesítménye között az egyes rész-feladatsorokban. Osztályfokokra lebontva, a 8. osztályos tanulók szignifikánsan jobban teljesítenek az FV rész-feladatsorban, mint a 6. osztályos diákok. A tizedik osztályos tanulók teljesítményét illetően ellentmondásos eredmények születtek, ennek hátterében feltehetőleg ennek az alcsoportnak az alacsony létszáma áll. Eddigi eredményeink alapján megfogalmazhatjuk, hogy az általunk kidolgozott mérőeszköz megfelel az alapvető mérési követelményeknek és alkalmas enyhén értelmi fogyatékos tanulók idiómaértésének vizsgálatára. A faktorstruktúra és tanulók teljesítménye további elemzést igényel.

Köszönjük a tanulóknak és a gyógypedagógusoknak, hogy részvételükkel és segítségükkel lehetővé tették a kutatás megvalósítását.

AUTIZMUSSAL ÉLŐ DIÁKOK KORTÁRSMENTORAINAK SZAKMAI TÁMOGATÁSA – EGY KÍSÉRLETI PROGRAM

ELŐADÁSOK

Havasi Ágnes, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet

Autizmus spektrum zavarban az eltérő idegrendszeri fejlődés következtében sajátos viselkedés- és képességmintázatok jönnek létre. A korlátozott kölcsönös kommunikáció és társas megértés minden esetben megnehezítik a kortárskapcsolatok kiépítését, az integrált oktatásban való részvételt, s kihívást jelent nem csak az autizmussal élő diák, hanem környezete számára is. Az autizmussal élő diákok társas részvételének növelésének egyik – a nemzetközi szinten is elfogadott – módszere a kortársmentorálás, melyhez a nem autizmussal élő kortárs-segítők felkészítése elengedhetetlen. Előadásomban egy – kilenc autizmussal élő diákot is oktató-nevelő – budapesti középiskolában megvalósított kortársmentor-felkészítő program előzményeit, kidolgozását, megvalósítását mutatom be. Az előadás első felében a kortársmentorálással kapcsolatos, a nemzetközi porondon már összegyűlt tudásra és a közvetlen helyi előzményekre támaszkodó program kidolgozásának menetét tekintem át. Az előadás második felében bemutatom a program kipróbálásának folyamatát, a tapasztalatait, illetve a visszajelzések figyelembevételével módosított programot. A képzés tematikájának kidolgozását az iskola gyógypedagógusaival közösen végeztük, így ötvöződött a mentorált tanárok hely- és diákismerete és a mentor elméleti és gyakorlati tudása; mely során lehetőség nyílt a tudások és tapasztalatok kölcsönös megosztására. A tizenkét kortárs-mentor havi rendszerességgel, fél éven át kapott felkészítést. A program során folyamatosan kértem a diákok és gyógypedagógusok visszajelzéseit, befejeztével pedig anonim online kérdőívvel monitoroztam a programot. A felkészítés során és eredményei alapján született meg egy ó alkalmas ajánlott program kortársmentorok felkészítésére, illetve egy ajánlott program a kortársak által tartott tudásformáló előadásra. A kortárssegítők jelenléte nagyban hozzájárulhat az autizmussal élő diákok szorongásmentes mindennapjaihoz és a sikeres együttneveléshez, ugyanakkor ehhez a kortársmentoroknak megfelelő felkészítést kell biztosítani. Programunk ehhez kíván hozzájárulni. Későbbiekben a módosított program további megszervezésére és hatásainak vizsgálatára szükség lenne, hiszen valódi célunk felé elmozdulást – hogy az autizmussal élő diákok is sikeresen, boldogan és könnyedebben vegyenek részt az iskolai életben és kortárs kapcsolataik javuljanak – jelenleg csak remélni tudjuk; ennek bizonyításához további vizsgálatokra volna szükség.

A program az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. által meghirdetett AUTMENTOR2017 kódjelű Autizmus-specifikus nevelés és oktatás támogatása VII.című pályázat keretében valósult meg.

A MODERN MAGYAR OKTATÁSI RENDSZER TÖRTÉNETÉNEK NÉHÁNY ASPEKTUSA NEMZETKÖZI ÖSSZEHAISONLÍTÁSBAN

Elnök: Nóbik Attila, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző
Intézet

Opponens: Pusztafalvi Henriette, PTE Egészségtudományi Kar

Szimpózium-összefoglaló

A magyar neveléstörténet-írás a modern magyar oktatási rendszer kialakulásának számos részjelenségét feltárta, csakúgy mint a magyar neveléstudomány vagy a pedagógusszakmák fejlődésének jellegzetességeit. Ezek során természetesen rendszeresen figyelmet fordított a vizsgált jelenségek nemzetközi hátterére, a magyar fejlődést tágabb, kelet-közép európai összefüggésekbe helyezve. Kutatócsoportunk, amely a korábbi Országos Neveléstudományi Konferenciákon elsősorban a dualizmus-kori néptanítás és a szakajtó vizsgálatára fókuszált, szintén kutatta az egyes jelenségek nemzetközi hátterét is. Jelen szimpózium épít ezekre az előzményekre, ugyanakkor a modern magyar oktatási rendszer történetének néhány aspektusát új szempontú nemzetközi összehasonlításban vizsgálja. A négy előadásban megjelennek az elsődleges forrásokra épülő kutatások is, legnagyobb újdonságát azonban a korábban nem vizsgált témák és kontextusok beemelése jelenti. Az első előadás a magyar szakirodalomban is kevésbé kutatott gyermekvédelmi rendszer nemzetközi perspektíváit mutatja be, jogszabályokra, parlamenti jegyzőkönyvekre és gyermekvédelmi intézmények elsődleges forrásaira támaszkodva. A magyar polgári iskolai tanárképzéssel kapcsolatos kutatások számos új eredményt hoztak az elmúlt években, amelyek nyomán világossá vált, hogy a polgári iskolai tanítók-tanárok professzionalizációja sajátos, „harmadik” úton járt. A magyar polgári iskolai tanárokat jellemző útkeresés azonban nem csak hazánkban volt jelen, hanem ez jellemezte a német területek bizonytalan státuszú iskolai pedagógusainak professzionalizációját is. A második előadás ezen folyamatok összehasonlítását adja. A magyar neveléstörténet-írás egyik kurrens témáját jelentik a népoktatási rendszer és a néptanítás történetének különböző szeletei. A harmadik előadás a jelenség szokásos kelet-közép európai elemzési kontextusán túltekintve mutatja be a népiskolák és a néptanítók történetének nemzetközi jellemzőit. A negyedik előadás egy szűkebb csoportra, a tanítónőkre fókuszál, azt bemutatva, hogy a néptanítói szakma feminizációja folyamatának milyen lehetséges értelmezései és elméleti megközelítései vannak, illetve mi jellemzi a folyamatot a modern oktatási rendszerekben a 19. században és a 20. század elején.

A DUALIZMUSKORI GYERMEKVÉDELEM NEMZETKÖZI PERSPEKTÍVÁI

ELŐADÁSOK

Hegedűs Judit, Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészeti Magatartástudományi Intézet

Előadásunkban a dualizmuskori gyermekvédelem nemzetközi hátterét elemezzük. Az 1878-as Csemegi Kódex, az 1901-es gyermekvédelmi törvények és az 1908-as Büntetőnovella parlamenti vitájának elemzésével arra a kérdésre keressük a választ, vajon milyen hatást gyakorolt a magyar gyermekvédelemre a német, a francia, illetve az angolszász gyermekvédelem? Mit és hogyan vettek át mind a jogi szabályozás, mind pedig a gyakorlati megvalósítás terén. A parlamenti vitákról készített jegyzőkönyvek elemzése során egyértelművé vált, hogy elsősorban „példálózási” cézzal említették meg a nemzetközi gyakorlatot: itt is elsősorban az ellenzéki képviselők a francia, olasz és angol intézményalapítási és jogalkotási munkát dicsérték hangsúlyozva ezzel is Magyarország elmaradottságán ezen a területen (is). A jogszabályok megalkotásának folyamatában egyértelműen tetten érhető, hogy a korabeli képviselők tájékozottak voltak a nemzetközi tudományos életben, hiszen mind a szociológiai, mind a pszichológiai, mind pedig a pedagógiai irányzatokra utaltak, a gyermekvédelem fejlesztésében például gyermektanulmányozást, a bűnelkövetői viselkedést magyarázó közvetítői iskola elméletet tartották mérvadónak. A parlamenti viták jegyzőkönyvein túl két gyermekvédelemhez tartozó intézmény (egy árvaház és egy javítóintézet) működését vizsgáltuk meg elsődleges (elsősorban levéltári) és másodlagos források segítségével az alábbi szempontok mentén: milyen pedagógiai alapelvek tükröződnek az iratanyagokból? Kik és hogyan foglalkoztak a gyermekekkel? Milyen külföldi kapcsolatai voltak az intézményeknek? A feljegyzések, visszaemlékezések arról tanúskodnak, hogy elsősorban Pestalozzi pedagógiája érvényesült ezekben az intézményekben: a kéz, a fej és a szív művelésére egyaránt kiemelt figyelmet szántak. Bár ekkor még speciális képzésben nem részesültek az itt dolgozók, de a külföldi jó gyakorlatokról, melyekről a hazai pedagógiai sajtóból értesültek, feljegyzéseik szerint tájékozottak voltak. Összességében véve elmondható, hogy a 19. és 20. század fordulóján a hazai gyermekvédelem nemzetközileg beágyazódott volt: a német, az angolszász és az olasz hatás egyaránt tetten érhető, az itt született elméleti és gyakorlati minták szolgálták alapul a magyar gyermekvédelem professzionalizálódásához.

A POLGÁRI ISKOLA PEDAGÓGUSAINAK HELYKERESÉSE A MAGYAR OKTATÁSI RENDSZERBEN, ÉS A NÉMET TANÁRSÁG PROFESSZIONALIZÁCIÓJÁNAK ROKONFOLYAMATAI

ELŐADÁSOK

Fizel Natasa, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

A magyar polgári iskola előfutárának is tekintett új iskolatípus Európában a 18. században jött létre. Előzményének tekinthető a pietista alkotású reáliskola, a Guizot francia közoktatásügyi miniszter által 1833-ben létesített école primaire supérieur, valamint a svájci Sekundärschule. Egyes német államokban szintén alakult hasonló – az elemi iskolát követő, pragmatikus tudást nyújtó – iskola, például Bürgerschule, Mittelschule, Hauptschule, Realschule, Stadtschule, Rektoratschule stb., különböző és időnként változó szervezettel, alkalmazkodva a hely és a kor igényeihez. A polgári iskolát nem kötötték hagyományok, mint a gimnáziumot, így már kezdetben is új törekvések hordozóivá vált. Szinte születése pillanatától bevezette az anyanyelvi oktatást, nagyobb teret biztosított a természettudományoknak, a munkaoktatás és a szemléltetés elvét tudatosan és széleskörűen alkalmazta, praktikus szemléletet alakított ki. Ezeket a törekvéseket jórészt tetten érhetjük az Eötvös-féle 1868-ban bevezetett polgári iskola tantervében is. Kutatásom során górcső alá vettem a magyar polgári iskola fejlődésének lépcsőfokait és Harold Wilensky szekvenciaelmélete alapján rekonstruáltam az iskolatípus pedagógusainak professzionalizációs folyamatát 1868 és 1947 között. Andrew Abbott elmélete alapján három nagyobb szakaszra bontottam ezt a nyolc évtizednyi változást, így meghatározva a szakmásodás, a szemi professzió és a teljes professzió szakaszát. Előadásomban ebből a folyamatból a polgári iskola helykeresését emelem ki, amely során az elemi iskola és a középiskola közé beékelődött iskolatípus öndefiníciójának alakulása alapján hol a népiskolai tanítósághoz, hol a középiskolai tanársághoz, így az egyetemi képzéshez törekszik. Ezt a folyamatot vetem össze a német nyelvterületen zajló változásokkal, bemutattva, hogy a két nagy szakmai csoport, a gimnáziumi és a népiskolai tanárok képzésének módja, időtartama, és elsősorban tartalma hasonló viták tárgya, mint hazánkban. Előadásom során bemutatom a két szakasz közé beékelődött különböző elnevezésű, a mi polgári iskolánkéhoz hasonló funkcióval rendelkező középfokú iskolák helyét ebben a rendszerben, valamint azokat a kísérleteket, amelyek a középiskolai- illetve a népiskolai képzés részéről a középfokú iskolák kiváltására, az azok által kínált tudásanyag átadásának megszerzésére irányultak. Vizsgálatomhoz a magyar polgári iskola esetében elsősorban primer forrásokat (törvények, rendeletek, az Országos Polgári Iskolai Tanáregyesületi Közlöny évfolyamai, stb.) használtam fel, a német iskolarendszerre vonatkozó adatok felkutatásához elmúlt években Németországban napvilágot látott tanulmányok, folyóiratcikkek voltak a segítségemre.

A 19. SZÁZADI MAGYAR NÉPOKTATÁS JELLEMZŐI NEMZETKÖZI ÖSSZEHOSONLÍTÁSBAN

ELŐADÁSOK

Baska Gabriella, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Jelen előadás egy, a 19. századi népoktatás történeti összehasonlító pedagógiai vizsgálatának eredményeire épül. A kutatás során nemzetközi térben igyekszem elhelyezni elsősorban a dualizmuskori magyarországi népiskolákat és néptanítókat. Az összehasonlító vizsgálatok különféle típusai az 1920-as évektől jelentek meg a történeti kutatásokban, egyik korai művelője és elméletalkotója Marc Bloch volt. A hazai neveléstörténet-írásban az utóbbi időkig kevésbé volt jellemző e sokarcú megközelítés alkalmazása. Kortárs neveléstörténészeink közül leginkább Németh Andrásnak, a neveléstudomány fejlődéstörténetével kapcsolatos összehasonlító, szintetizáló munkái emelhetők ki. A 19. század során lezajló változások, a tankötelezettség bevezetése körüli népiskolázás tanítókat érintő mikrotörténeti kérdései Európa és az USA szerte az 1980-as évek óta foglalkoztatja a kutatókat. Azóta születnek publikációk az egyes európai országok, illetve az Egyesült Államok és Kanada népoktatásának kiépüléséről és működésének körülményeiről. Különösen gyakran vizsgált problémakör a jövedelem, az élet- és munkakörülmények, az önszerveződés fórumai, vagy a társadalmi presztízs problémája. Mindez összefügg a szélesebb értelemben vett professzionalizációs folyamatok iránti kutatói érdeklődéssel. Napjainkra tehát összeállni látszik egy olyan széleskörű dokumentáció, amelynek segítségével különféle kultúrák, illetve politikai szerveződések népoktatásának korai fázisa összehasonlíthatóvá válik. Előadásomban a nemzetközi szakirodalomra alapozva a fent jelzett mikrotörténeti, mentalitástörténeti témák összehasonlító elemzésére vállalkozom, a magyar mellett néhány nyugat- és észak-európai – francia, angol, finn, svéd – valamint egy tengerentúli – kanadai – példa segítségével. Az összehasonlítás részben a vizsgált társadalmak különbségeire, részben hasonlóságaira és azok háttértényezőire igyekszik rámutatni.

A TANÍTÓI PÁLYA FEMINIZÁCIÓJA MAGYARORSZÁGON A DUALIZMUS IDŐSZAKÁBAN NEMZETKÖZI ÖSSZEHASONLÍTÁSBAN

ELŐADÁSOK

Nóvik Attila, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézet

A modern oktatási rendszerek számos alapvető jellegzetessége közül az egyik a nők számának folyamatos emelkedése a különböző iskolafokok pedagógusai között. A jelenség, amelynek számos aspektusát a nemzetközi szakirodalom alaposan feltárta, eddig kevésbé került a magyar neveléstörténet-írás érdeklődésének homlokterébe. A témával foglalkozó neveléstörténeti kutatások elsősorban a statisztikai adatokra fókuszáltak, jellemzően nem érintették a jelenség tágabb társadalomtörténeti hátterét. A magyar pedagógiai szakirodalomban a kortárs oktatásszociológiai kutatások foglalkoztak részletesebben a feminizációval és következményeivel. Előadásomban először a nemzetközi szakirodalomra támaszkodva a feminizációval kapcsolatos elméleti megközelítéseket mutatom be, amellel érvelve, hogy érdemes a magyar (neveléstörténeti) szakirodalomban használt elnőiesedés helyett a jelenséget tágabban leíró feminizáció koncepciójából kiindulni. Előadásom második részében a szakirodalom alapján a modern pedagógusszakmák feminizációjának jellegzetességeit ismertetem. Bemutatom, hogy miközben maga a jelenség alapvetően mindenhol jelen van a modern iskolarendszerekben, sem a kiváltó okokra, sem a jelenség terjedésének sebességére nem lehet mindenhol érvényes közös jellemzőket azonosítani. Néhány olyan alapjelenség azonban azonosítható, amely a legtöbb modern nyugati iskolarendszerre jellemző. Az előadás harmadik részében a magyarországi tanítói pálya feminizációjának dualizmus-kori jellegzetességeit mutatom be. A kutatás során azt is vizsgáltam, hogy a feminizáció hatott-e a néptanítók szakmai diskurzusaira, vagyis, hogy a növekvő számú tanítónő képes volt-e érdemben befolyásolni az alapvetően patriarchális pedagógustársadalom működését. Kutatásomban szakmai folyóiratokat (Néptanítók Lapja, Család és Iskola, Nemzeti Nénevelés) vizsgáltam az ott publikáló szerzők összetételének és témáinak szempontjából. A kutatás alapján arra következtethetünk, hogy a vizsgált időszakban a tanítónők a folyóiratokban jóval országos arányszámuk alatt tudtak publikálni, és témáik jellemzően igazodtak a folyóiratok fő, „férfi” témáihoz, nem jelenik meg bennük a sajátos tanítónői hang. Az előadás záró részében azt mutatom be, hogy ez korántsem egyedülálló jelenség, más országokban szintén hasonló tendenciák és a kényszerű alkalmazkodás stratégiája figyelhető meg. Nem csupán a jelenség lehetséges elméleti megközelítésére teszek javaslatot, de felvetem, hogy a tanítónők kizárása a szakmai diskussziókból megkérdőjelezheti a néptanítói szakmásokkal kapcsolatos elfogadott elképzeléseinket is.

PARAGON – INTERKULTURÁLIS KOMPETENCIÁK A KORAGYERMEKKORI PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN

Elnök: Bajzáth Angéla, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Opponens: Szombathelyiné Nyitrai Ágnes, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

Szimposium-összefoglaló

A kutatás célja egy összehasonlító elemzés megvalósítása a koragyermekkorai gondozás és nevelés témájában három országban, (Olaszország, Toszkána – Magyarország, Budapest – Spanyolország, Katalónia), a készség-és kompetenciaelemzésen, a nevelők képzéseinek és tanulmányainak, a referenciarendszereknek és a szabályozásoknak az elemzésén, és a nevelési-gondozási szolgáltatások megfigyelésén keresztül. Az átfogó célkitűzés hosszú távon hozzájárul a hátrányos helyzetű gyermekek inklúziójának fejlődéséhez, készségeik fejlesztéséhez, az iskoláztatási esélyegyenlőség és a jó tanulási eredmények eléréséhez szükséges képességeik biztosításához, mivel a koragyermekkorai nevelés hozza a legnagyobb megtérülést a gyermekek eredményei és a szociális alkalmazkodásuk tekintetében. A társadalmi kirekesztés által veszélyeztetettnek ítélt gyerekek a projektben különösen a kulturális kisebbségek (roma) és a bevándorlók, és a szegénység által veszélyeztetett vagy a szegénységi küszöb alatt élő gyermekek. Az első előadása a befogadó és inkluzív nevelési környezet kialakításának lehetőségeit elemzi. Az előadás áttekinti azokat a kérdéseket, amelyek a gyermekek kompetens és magabiztos felnőtté válásában a kora gyermekkorai intézményes nevelés tekintetében relevánsak lehetnek. A kutatás során azonosítottuk az ehhez kapcsolódó pedagógusképzési igényeket is. A környezeti feltételek megteremtésében a kora gyermekkorai nevelésben meghatározó az egészséges táplálkozás körülményeinek biztosítása. A második előadás áttekinti azokat a területeket, amelyek meghatározzák az egészségtudatos nevelés kialakítását. Kitér a szülőkkel való kapcsolattartás meghatározó szerepére, konkrét példákat ismerhetünk meg arra vonatkozóan, hogy hogyan ismerheti meg a család a bölcsődei nevelés egészségneveléshez kapcsolódó alapelveit. A gyermeki igényre felelő, élménytechnikákra épülő, a korai literáció megteremtéséhez szükséges készségek kialakításának lehetőségeit mutatja be az irodalmi projektről készült harmadik előadás. Felvázolja azt a kreatív felfedező és alkotó irodalmi folyamatot, amelyet vezetésével a kisgyermeknevelők bejártak. A negyedik előadás a szakmai közösségfejlesztés és a kutatás során megszerzett nemzetközi tapasztalatok alapján elemzi a szervezetfejlesztés kezdeti szakaszait. A közös gondolkodás során megfogalmazott célokat akkor tudjuk eredményesen megvalósítani, ha megosztjuk tapasztalatainkat, és így leszünk képesek közös konstruktumok alkotására. Az előadás bemutatja azokat a lépéseket, amelyek segítségével a szervezet tagjai felkészültek a szervezeti átalakítások megvalósítására.

INTERKULTURÁLIS KOMPETENCIÁK A KORA-GYERMEKKORI PEDAGÓGUSKÉPZÉS KURRIKULUMÁBAN

ELŐADÁSOK

Bajzáth Angéla, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Serfőző Mónika, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Sándor Mónika, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Aggné Pirka Veronika, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Nem könnyű olyan kora gyermekkori nevelési környezetet létrehozni, amely befogadó és inkluzív a pedagógusok, a gyermekek, a szülők és a társadalom számára egyaránt, hiszen valamennyi kora gyermekkori közösség egyedi. Az inklúzióról alkotott képünk szerint egy ilyen közösség valamennyi tagja érzi, hogy odatartozik, része és értékes tagja a befogadó csoportnak (Dervin, 2015). Magyarországon a dokumentumok szintjén léteznek ugyan a befogadást támogató szabályozók, azt viszont minden egyes intézménynek magának kell megterveznie, hogy milyen úton képes leginkább megvalósítani a befogadást. Még a leginkább támogató társadalmi környezet is kihívásokkal találja szembe magát, amikor lokális szinten kell megkeresnie a legjobb megoldásokat. Ahhoz, hogy a gyermekek kompetens és magabiztos felnőttekké válhassanak, olyanok, akik képesek az élethosszig tartó tanulásra, a jó érdekképviselőre és önérvényesítésre, biztosítani kell, hogy érezzék és tudják is, hogy hasznos tagjai az adott társadalomnak (Ogay-Edelman, 2016). Ahhoz, hogy olyan intézményi támogatást tudjunk tervezni, amely megteremti a társadalmi változásokhoz szükséges nevelési környezetet, arra van szükség, hogy világos irányelvek mentén, nagy meggyőződéssel valódi támogatást tudjunk kínálni azoknak a pedagógusoknak, szülőknek és közösségnek, akik részt vesznek a fejlesztési folyamatban. Valójában nem is az a kérdés, hogy szükség van-e a fejlesztésről való komplex gondolkodásra, hanem az, hogy az adottságokat figyelembe véve melyek lehetnek a leghatékonyabb megoldások. Hogyan alakítható ki egy olyan intézményi környezet, amely képes hatékonyan támogatni az együtt gondolkodást az eltérő kulturális hagyományok viszonyai mentén (Leberman-McDonald, 2016). A magas színvonalú pedagógiai munka elemi része kell, hogy legyen a globalizációról született elméletekben való alapvető jártasság, a kultúrák színessége és a köztük zajló interakciók iránti érdeklődés. Azzal, hogy egyre inkább aktív részesei vagyunk a kultúrák átstrukturálódásának és újjáéledésének, sajátunkon kívüli kulturális környezeteknek, komplexebb képet kaphatunk a körülöttünk létező világról (Jones és mtsai, 2017). A szervezetekben a folyamatos innovációs kényszer viszont nem mindig hagy elegendő időt arra, hogy a gyakorlati felhasználók is adekvát módon tudjanak bekapcsolódni és benn maradni a fejlesztési folyamatba(n.) Ennek elkerülésére jó módszer a szervezet számára, ha maga azonosítja a problémákat és tervezeti meg a lehetséges adaptív megoldásokat (Strekalova és mtsai, 2017). Kutatásunkban arra keressük a választ, hogy milyen képzési igények azonosíthatóak a kora-gyermekekori pedagógusképzésben és továbbképzésben az interkulturális kompetenciák kialakításának és támogatásának érdekében.

EGY INNOVATÍV SZEMLÉLETŰ TANULÓSZERVEZETKÉNT MŰKÖDŐ BÖLCSŐDE TUDÁSMEGOSZTÓ SZEREPE A KORA- GYERMEKKOR PEDAGÓGUSAINAK GYAKORLATI KÉPZÉSÉBEN

ELŐADÁSOK

Kocsóné Kolkopf Judit, Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék

A globális piacok, a belső és külső politikai és gazdasági változások mára már az állami szektorban is lehetetlenné teszik, hogy a szervezetek a múltbeli működési mechanizmusukhoz ragaszkodjanak (Kotter, 1999). A tanulószervezet a változási/változtatási stratégiák azon összességéből emelkedik ki, amit minden típusú szervezet annak a segítésére használ/hat, hogy ezeket a kihívásokat kezelni tudja. Egyre inkább érték lett a kreativitás, a környezetfigyelés és az a készség, hogy a szervezet képes legyen a változásra, megújulásra, innovációra (Bakacsi, 2010). Ez a helyzet eredményezi azt, hogy a technikai fejlesztések mellett manapság divatos beszélni olyan középpontba kerülő emberi értékeket képviselő tényezőkről, mint például a bizalom, motiváció, érzelmi intelligencia, megbecsülés, megbízhatóság, tanulás és tudásmegosztás (Bencsik, 2009). Az szervezet, amelynek napi tevékenységébe ágyazott innovációit az előadás bemutatja inkrementális és radikális változtatásokkal teli utat járt be az utóbbi négy évben – tanulószervezetté alakult –. Mára a dolgozók személyes jövőképektől indulva egy közös jövőkép mellett köteleződtek el, melynek fókuszában a professzionális, tudományos alapokra helyezett innovatív kisgyermeknevelés és a dolgozók támogatott tanulása és belső képzése áll. A szervezet 'a benne dolgozók szervezete lett', ahol jó együtt dolgozni (Senge, 1998). A modellbe a folyamatos tanulás, a kérdezés és párbeszéd, a csapatban tanulás, a közösségépítés, az együttműködés a felhalmozódott tudás elemzésének-, megragadásának és megosztásának az igénye került. A gyermekek és szülők bevonásával megújult az irodalmi nevelés, az esztétikai érzelmek támogatása, az egészséges táplálkozásra nevelés melyek az inkluzív multikulturális pedagógiát is megalapozzák. Ebben a bölcsőde intézményben prioritást élvez, hogy a szülők a legnagyobb biztonságban tudják a gyermekeiket, a szülők egyenrangú partneri viszonyban legyenek az intézménnyel. A pedagógiai munka pedig a kor elvárásaira reagáló és lehetőségeket felkínáló legyen.

AZ EGÉSZSÉG-ÉS KÖRNYEZETTUDATOS NEVELÉS SZEREPE A KORA GYERMEKKORI PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN

ELŐADÁSOK

Darvay Sarolta, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Hill Katalin, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Természettudományi Tanszék

Bárdi Árpád, KRE Tanító- és Óvóképző Kar Természettudományi Tanszék

Nagy Melinda, Selye János Egyetem Tanárképző Kar Biológia Tanszék

A projekt célja, hogy az egészség, az egészségfejlesztés elvei és az egészségtudatos magatartás az intézményi és hallgatói kultúra fontos részévé váljon. A program elkötelezett a hallgatók testi, lelki, szociális egészségének védelme, az egészségtudatos gondolkodás kialakítása mellett az egészségfejlesztő működésnek, amely a felsőfokú intézmények fenntarthatósági stratégiájának egyik alapeleme. A korszerű egészségtudomány meghatározó része a rendszerszemlélet. Az egészségünk és betegségeink kizárólagosan együttesen – genetikai, biológiai, pszichológiai és társadalmi összefüggésben érthetőek meg. Az epigenetikai hatáson keresztül az étkezésünk akár a két generációval későbbi nemzedék sorsát is befolyásolja, hiszen a korábbi elképzelésekkel szemben, a környezeti hatások – beleértve a tápanyagainkat is – az öröklött tulajdonságokra is kihatnak. Cél, hogy a hallgató, mint leendő pedagógus, vezető, legyen tudatában a saját és a társadalom egészsége iránti felelősségének, ismerje a szakmája egészségre gyakorolt hatását, multiplikátor hatását figyelembe véve, felelős mind a saját környezete, mind a munkája eredményeként érintett szélesebb társadalmi körben történő egészségfejlesztésnek. A kisgyermeknevelő ismeri a gyermek a személyiségét, hangulatát, egyéni igényeit, szokásait, sajátosságait az étkezések tekintetében. Jelen van az étkezéseknél, meghatározza az étkezések hangulatát. Fontos, hogy az evésnek a gyermek is mindig aktív részese legyen. Figyelnünk kell a jelzésére, és el kell fogadnunk egyéni igényét az ételek ízét, állagát, mennyiségét illetően, el kell fogadnunk a döntését, ha be akarja fejezni az étkezést. A kisgyermeknek is meg kell adni az aktivitás, saját döntés, saját ízlés jogát. A kövérség előfordulása az utóbbi évtizedekben rohamosan nő mind a fejlett, mind a fejlődő országokban, és egyre súlyosabb népegészségügyi problémát eredményez. Komoly gondot jelent a gyermekkorban megjelenő túlsúly, különös aggodalomra ad okot a kisgyermekkorban és kamaszkorban elhízás. A túlsúly és az elhízás független kockázati tényezői a krónikus nem-fertőző megbetegedéseknek, mint a szív- és érrendszeri betegségek, a 2. típusú cukorbetegség, egyes daganatok és mozgásszervi megbetegedések (Henter, 2016; OECD, 2017; Wijnhoven és mtsai, 2014). Egyre gyakoribb gyermekkorban a szénhidrátanyagcsere zavarának súlyosbodása és a 2-es típusú cukorbetegség kialakulása (Fodor és Sófi, 2013). Az előadás során intézményi jó gyakorlatok kerülnek bemutatásra, pl. mentálhigiénés programok, táplálkozással, mozgással, környezeti és testi higiénével, egészséges életmóddal kapcsolatos programok, mint a legfontosabb beavatkozási területeken működő hallgatóknak nyújtott szolgáltatások. A projekt e pillére az egészségtudatos és környezettudatos gondolkodást, a tudatos fogyasztást, az egészséges életmód kialakítását támogató programrész, melynek során a testi jóllét feltételeinek javítását célzó programok kerülnek bemutatásra, új módszerek kerülnek kidolgozásra és kipróbálására.

A KORAI LITERÁCIÓ KIALAKULÁSÁNAK TÁMOGATÁSA IRODALOMMAL A KORA-GYERMEKKORI PEDAGÓGUSKÉPZÉSSEN

ELŐADÁSOK

Bereczkiné Záluszkai Anna, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A pszichológusok, az olvasáskutatók, a pedagógiai szakemberek tudományos munkái egyre többet foglalkoznak azzal a konkrét problémával, hogy az intézményi nevelésben miként lehet érzelemdomináns bensőséges irodalmi élménnyel ellensúlyozni a kisgyermek vizualitás-központú információszerzéssel töltött idejét. Abban mindenki egyetért, hogy a koragyermekkorai literációs készségek megfelelő fejlesztéséhez, a beszédfejlődés támogatásához szükség van olyan gyerekirodalmi antológiákra, amelyek esztétikummal telített anyagot biztosítanak a modern szemléletváltáshoz, s a célirányos motivációk és élménytechnikák kidolgozásához. Az újító törekvések következő fázisaként a bölcsődék meghívott szakértők részvételével előadásokat szerveztek az intézmények dolgozóinak és a szülőknek az anyanyelvi nevelés és a korai literáció témaköreiben. A továbbképzések anyagába – többek között – beépült a nyelvi-kommunikációs fejlődés támogatásával és az irodalmi művek kimunkált előadásmódjával kapcsolatos alapinformációk megismerése. A kurzusok résztvevői a mondatfonetikai eszközök helyes használatával olyan praktikákat is elsajátíthattak, amelyekkel színesebbé, átélhetőbbé tehető a gyermekfolklórt, a klasszikus és a kortárs gyerekirodalmat reprezentáló remekművek előadásmódja. A nevelők az új ismeretek birtokában hangszín-, hangfekvés-, hangerőváltásokkal, a szövegek hangsúly- és dallamviszonyainak megtervezésével, a megfelelő tempó- és szünettartásokkal közelebb vihették a gyermekekhez az elmondásra szánt művek üzenetét. Az előadásokon helyet kapott még a kisgyermeknevelők empatikus személyiségéhez kapcsolódó érzelemdús attitűd erősítése és a beszédfejlődés támogatásához elengedhetetlen helyes mintaadás tudatos fejlesztése. „A gyerekkönyvekben (színes albumokban, leporellókban, válogatásokban) és a média által közvetített változatokban sok torz, elferdített meseváltozattal találkozhatunk. A mese itt már nem önálló esztétikai kategória, hanem eszköz. A könyvekben hatásvadász képekhez választanak ki és írnak át néhány meserészletet. Ezek a kiadványok megjelenésükkel, eladhatóságukkal csak a mese felszínes látszatát keltik, üres és túl könnyed szórakoztatás szintjére süllyeszti a történeteket.” (Tancz, 2015). Az irodalmi tallózásnál tehát kiemelt feladat, hogy a nevelő a gyermek új fejlődési szakaszához igazodva mindig megfelelően tudjon választani a rendelkezésére álló irodalmi repertoárból. Boldizsár Ildikó szerint a jó gyerekirodalmi művek több rétegűek, a felnőttek számára is élvezetesek és hasznosak, és sem első olvasásra, sem pedig újraolvasva nem okoznak csalódást. (Boldizsár Ildikó, 2004). A kerületi bölcsődékben tartott szakmai összejöveteleken a nevelők és a szülők támpontokat kaptak az életkornak megfelelő jó gyerekkönyvek kiválasztásához: az értékes és az értéktelen fércművek elkülönítéséhez, a jó és a rossz művek általános és specifikus jellemzőinek feltárásához.

SZEMÉLYES NARRATÍVÁK, ELBESZÉLT TÖRTÉNELEM ÉS TÖRTÉNELEMTANÍTÁS

Elnök: Jancsák Csaba, MTA–SZTE Elbeszélt Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport

Opponens: Pászka Imre, SZTE Bölcsészettudományi Kar

Szimposium-összefoglaló

A szimpózium centrumában a kutatási tényeken alapuló tananyagfejlesztés, az oktatási gyakorlat és az oktatáskutatás kongruenciája áll. Megvalósítása akadémiai kutatócsoport, egyetemek és partneriskolák együttműködésével történik. A szimpózium első két előadása empirikus oktatáskutatási eredmények alapján kíván mélyebb ismereteket nyújtani a történelem és állampolgári ismeretek tantárgy, illetve a történelemtanítás értékvilágáról. Az első előadás (Személyes narratívák és a történelemtanítás értékvilága) empirikus forrását a magyarországi történelemtanítók körében történt kérdőíves adatfelvétel és gimnáziumok végzős osztályaiban készült kérdőíves adatfelvétel (2018) jelentik. A kutatási adatokból kirajzolódik a felnőtt és a fiatal generációk (tanárok és diákok) értékítéleteinek szerkezete, a történelemtanítás hozzáadott értékeiről alkotott vélekedései. A második előadás (Tanárok és egyetemi hallgatók történelemről és történelemtanításról alkotott nézetei) kiinduló állítása, hogy a tanárok és a diákok történelemről és történelemtanításról vallott nézetei alapvetően befolyásolják az osztálytermi munkát. Az előadás kutatás közbeni eredményekkel szolgál a gyakorló történelemtanítók körében készült félig strukturált interjú vizsgálatról. A szimpózium második felében az oktatási gyakorlat oldaláról árnyaljuk a témát. A harmadik előadás (A szemtanúkkal készült interjúk összekapcsolása új tanulási stratégiák alkalmazásával a történelemtanításban) kiinduló állítása az, hogy egy dokumentumfilm, vagy részlet levetítése a történelemórán önmagában nem teszi korszerűbbé és eredményesebbé a történelemtanítás folyamatát. Az előadás empirikus alapját jelentő kutatás az interjúk történelemtanulásba történő beépítését összekapcsolja a tanulók aktivitását igénylő új tanítási módszerek, elsősorban az inquiry based learning és a project based learning szemléletmódjával. A negyedik előadás a Holokauszt történelem órai tanítását helyezi a középpontba (Túlélőkkel készült videointerjúk a magyarországi Holokauszt tanításában). Elsődleges célja, hogy megvizsgálja a videointerjúkat használó tananyagok hatását a diákok társadalmi értékeire. Hipotézisünk szerint a videointerjúk tananyagok használata olyan készségeket és kompetenciákat fejleszt, amelyek fejlesztésére egy hagyományos történelemórán nincs lehetőség, a személyes történelmen keresztül jelentősebb hatást tud gyakorolni és támogatja a témáról való tanulást. A kutatás kvantitatív és kvalitatív módszereket is használ (kérdőívek és fókuszcsoporthoz tartozó interjúk). A szimpózium utolsó előadása 1956 tanításának tematikai egységében, szemtanúkkal készült videointerjú-részleteknek az általános és középiskolai történelemoktatásban való kísérleti alkalmazását mutatja be, valamint a kísérleti tanórák oktatásszociológiai tapasztalatait. A hozzászólásokra, felvetésekre és vitára nyitott szimpózium értékeléssel és diskusszióval zárul.

VIDEÓINTERJÚK HASZNÁLATA A HOLOKAUSZT-OKTATÁSBAN: EGY KISMINTÁS HATÁSELEMZÉS EREDMÉNYEI

ELŐADÁSOK

Szönyi Eszter Veronika, MTA-SZTE Elbeszélt Történelem és Történelemtanítás
Kutatócsoport

Jancsák Csaba, MTA-SZTE Elbeszélt Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport

A kutatás célja, hogy a holokauszt történelemórai oktatásában megvizsgálja a multimédiás, azon belül a videóinterjúkat használó tananyagok hatását a diákok egyes készségeire, kompetenciáira és társadalmi értékeire. Kifejezetten fontosnak látjuk, hogy kutatásunk fókuszában egy olyan téma áll, amely a magyar társadalomban, valamint történelemoktatásban sem kellően feldolgozott. A videóinterjúk holokauszt-oktatásban való használata, egyrészt behozza a személyes történelmet a formális oktatás keretei közé, másrészt olyan modern oktatási eszközöket használ, amely a digitális generáció korában fontos és szükséges. A projekt első fázisában tananyagfejlesztésre került sor, a Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért és a USC Soá Alapítvány közreműködésével. A tananyagokat részben a kutatásban részt vevő tanárok, részben a Zachor Alapítvány munkatársai készítették, a USC Soá Alapítvány Vizualis Történelmi Archivumában található, holokauszt-túlélőkkel és szemtanúkkal készült videóinterjúk felhasználásával. A projekt második fázisában a videóinterjúk tananyagok hatásának vizsgálatához kismintás kutatást végeztünk az ország három különböző településén. A kutatás kvantitatív és kvalitatív módszereket is használ, annak érdekében, hogy minél mélyrehatóbban láthassuk a videóinterjúkat használó tananyagok hatását. A kutatásban részt vevő iskolákban egy hagyományos, tankönyv-vezérelt és egy videóinterjúkat használó tanóra került sor, melyen megfigyelő vett részt. A diákok a tanóra előtt és után is kitöltöttek egy-egy kérdőívet, továbbá minden osztályban fókuszcsoportos interjúkat készítettünk diákokkal. Hipotézisünk szerint a videóinterjúk tananyagok használata olyan készségeket és kompetenciákat fejleszt, amelyek fejlesztésére egy hagyományos történelemórán nincs lehetőség, jelentősebb hatást tud gyakorolni társadalmi értékekre a személyes történeteken keresztül, valamint a témáról való tanulást is elősegíti. Az adatok jelenleg feldolgozás alatt vannak, a megfigyelés és az interjúk alapján előzetesen elmondható, hogy a videóinterjúkat használó tanórák jobban lekötötték a diákok figyelmét, továbbá a személyes történetek által diákokhoz közelebb került a magyarországi holokauszt története. Ez különösen erősen megjelenik azokban az esetekben, ahol a személyes történetek a diákok lakóhelyének történetéhez kapcsolódnak. A videóinterjúk olyan kérdéseket is megnyitottak a diákok számára, mint a továbblépés és feldolgozás.

A SZEMTANÚKKAL KÉSZÜLT INTERJÚK ÖSSZEKAPCSOLÁSA ÚJ TANULÁSI STRATÉGIÁK ALKALMAZÁSÁVAL A TÖRTÉNELEMTANÍTÁSBAN

ELŐADÁSOK

Kojanitz László, MTA-SZTE Elbeszél Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport

A kutatási projekt célja, hogy minél szélesebb körben elterjedjen a történelemtanításban a szemtanúkkal készült interjúk alkalmazása. A mai technikai lehetőségek már lehetővé teszik, hogy ilyen interjúkat a legkülönbözőbb témákról a tanárok és a diákok is az interneten megtalálhassanak, sőt arra is, hogy ilyeneket akár maguk is készíthessenek. Egy-egy ilyen interjú levetítése a történelemórákon azonban önmagában nem teszi korszerűbbé és eredményesebbé a történelemtanítás folyamatát. A kutatócsoport ezért fontos feladatának tartja, hogy az interjúk történelemtanulásba történő beépítését összekapcsolja a tanulók aktivitását igénylő új tanítási módszerek, elsősorban az inquiry based learning és a project based learning kipróbálásával és elterjesztésével. A nemzetközi kutatások ugyanis bebizonyították, hogy e két tanulási modell alkalmazása a történelemtanulás terén is jelentősen javítja a diákok motiváltságát és teljesítményét. Mindkét tanulási modellhez jól kidolgozott és kipróbált tanítási algoritmusok álltak rendelkezésre. Az előadás bemutatja, hogy ezek tudatos alkalmazása miként javíthatja az interjúk felhasználásával megtartott foglalkozások eredményességét, és milyen új lehetőségeket nyit a történelmi interjúkkal alkalmazásával összefüggő kutató és fejlesztő munka számára is. Külön is szó lesz arról, hogy a jelenlegi kutatás keretében, miként került kipróbálásra és összehasonlításra többféle megoldás. Megvizsgáltuk, hogy egy történelmi téma feldolgozásának hányféle szakaszában (pl. a feladat elején, az információk összegyűjtése során vagy tanulói munka lezárásaként) és hányféle különböző funkciót (pl. érdeklődés felkeltése, a történelmi kontextus érzékeltetése, problémafelvetés a kutatási kérdés(ek) megfogalmazása, információk összegyűjtése, következtetések helyességének ellenőrzése, eredmények bemutatása) betöltve lehet nagyon hasznos ismeretforrás az interjú. E lehetőségek kipróbálása során arról is nagyon sok továbbadható tapasztalatot gyűlt össze, hogy milyen feltételek mellett, és milyen buktatókat elkerülve lehet a legeredményesebben felhasználni az interjúkat a feldolgozás különböző szakaszában. A kutatás keretében egy olyan feladatszerkesztő eszköz terve is készül, amelynek a segítségével a tanárok az általuk kiválasztott videókat különböző kiegészítésekkel és feladatokkal láthatnák el. Ezzel olyan multimédiás elemek is tartalmazó interaktív digitális tananyagokat készíthetnének, amely alkalmas lenne online megosztásra és a tanulók válaszainak interneten keresztül történő összegyűjtésére és értékelésére.

SZEMÉLYES NARRATÍVÁK ÉS A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS ÉRTÉKVILÁGA

ELŐADÁSOK

Jancsák Csaba, MTA-SZTE Elbeszelt Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport

Az előadás empirikus forrását jelentő kérdőíves adatfelvétel két almintán történt: 28 középiskola végzős diákjainak körében (N=869), illetve történelemtanárok körében (N=113). A kvantitatív kutatás első hullámában azt vizsgáltuk, hogy az ifjúsági kortárscsoportokban melyek azok a történelmi események, amelyek – mint a transz-történelmi értékek szimbolikus hordozói – generációkon átívelve megőrzésre kerülnek. Kutatásunk eredményei rámutatnak arra, hogy a kortárscsoport, a család és az iskola, mint a történelmi múlt értelmező közösségei igen fontos szereppel bírnak, ugyanakkor napjainkban e feladat, a fiatalok egy új ifjúsági korszakba lépésével, mint kiterjesztett szerepelvárás jelenik meg a történelemtanárok előtt. Az előadás másik fókuszát annak bemutatása jelenti, hogy a történelemtanárok milyen vélekedésekkel és tapasztalatokkal bírnak az info-kommunikációs technológiák, illetve a digitális tartalmak oktatási folyamatokba való bevonásával kapcsolatban. Kutatásunk során azt állapíthattuk meg, hogy részben a fiatalok IKT-státusza, részben pedig az új nemzedék „screenager” életvilága okán komoly figyelmet kell kapjon a digitális tartalmak oktatási folyamatokba való fokozott bevonása, egyes témák esetében pedig éppen a szemtanúkkal készített videóinterjúk mint szabadon hozzáférhető online „elbeszélő” tartalmak bevonása. Mindezek módszertanilag megalapozott használata lehetőség a „történelmi gondolkodás” iskolai fejlesztése, és a történelmi események/mérföldkövek kollektív emlékezetben való megőrzése szempontjából is, továbbá hozzájárulhatnak a társadalmi értékek generációkon átívelő megmaradásához.

TÖRTÉNELEMTANÁR SZAKOS HALLGATÓK TÖRTÉNELEMRŐL ÉS TÖRTÉNELEMTANÍTÁSRÓL ALKOTOTT NÉZETEINEK VIZSGÁLATA

ELŐADÁSOK

Kósa Maja, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A XXI. század felgyorsult világában az állandóan bővülő ismeretanyag egyre nagyobb kihívást jelent a neveléstudományi kutatók, a történelemtanárok és a diákok számára egyaránt. Az utóbbi évtizedekben hazai és nemzetközi viszonylatban is előtérbe került a történelmi gondolkodás fogalma, amely megközelítés szerint a történelemtanítás célja elsősorban az események elemzése, értékelése és értelmezése az adatok és tények memorizálása helyett (pl. Seixas, 2017; Körber, 2015; Kojanitz, 2015, 2014, 2013; Van Drie és Van Boxtel, 2008). Ennek a célnak az eléréséhez elengedhetetlen a történelem természetének megértése, ezért a tanárok és a diákok episztemológiai nézetei alapvetően befolyásolják az osztálytermi munkát (pl. Stoel és mtsai 2017; Wansink és mtsai, 2017; Retz, 2016; Voet és De Wever, 2016; VanSledright és Reddy, 2014; McCrum, 2013; Maggioni és mtsai, 2009). A történelemre és történelemtanításra vonatkozó nézetek feltárása nemzetközi viszonylatban egyre hangsúlyosabb, ugyanakkor eddigi ismereteink szerint hazánkban a téma empirikus vizsgálatára még nem került sor. Célunk egy olyan kérdőív megalkotása, amely lehetővé teszi történelemtanár szakos hallgatók történelemről és annak tanításáról alkotott nézeteinek vizsgálatát. A kutatás első szakaszában félig strukturált interjúkat készítettünk gyakorló történelemtanárokkal (n=9), amelyben a történelem és a történelemtanítás jellegével kapcsolatos kérdéseket tettünk fel. A válaszok alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a tervezett kérdőívben a következetes fogalomhasználat mellett a kontextuális tényezők (pl. a kötelező érettségi, az osztályterem felszereltsége) hatásának vizsgálatára is szükség van. A kutatás második szakaszában egy diszciplína-specifikus kérdőív (Stoel és mtsai, 2017; fordította Kojanitz László) adaptálási folyamatát kezdtük meg. Pilot vizsgálatunkban elsőéves egyetemistákat (n=59), valamint 11. (n=29) és 12. (n=29) évfolyamos diákokat vontunk be. A papíralapú kérdőív 26 állítását 6-fokú Likert skálán kellett értékelni. Az eredmények alapján a kérdőív jól alkalmazható hazai viszonylatban is, a résztvevők pedig egyértelműen pozitívan fogadták a témát. Az előadás célja kettős: (1) egyrészt bemutatjuk az előzetes kutatásaink alapján elkészített kérdőívünket, (2) másrészt ismertetjük a történelemtanár szakos hallgatókkal végzett vizsgálatunk eredményeit. Hosszútávú célunk egy, történelemtanár szakos hallgatók nézeteinek feltárására alkalmas diagnosztikus eszköz kialakítása.

SZEMTANÚKKAL KÉSZÜLT VIDEÓINTERJÚK ALKALMAZÁSA 1956 TANÍTÁSÁBAN ÉS AZ ELSŐ KÍSÉRLETI ÓRÁK TAPASZTALATAI

ELŐADÁSOK

Képiró Ágnes, MTA-SZTE Elbeszélte Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport
Jancsák Csaba, MTA-SZTE Elbeszélte Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport

Az előadás célja prezentálni 1956 tanításának témakörében általános és középiskolai történelemoktatásban alkalmazott szemtanúkkal készült videóinterjú-részletek kísérleti alkalmazását, valamint a kísérleti tanórák oktatásszociológiai kutatásának tapasztalatait. Kiinduló állításaink szerint a tanórákon vetített állóképes-szöveges digitális tananyagok, valamint a feladatlapok és a magyarázatok nagyszerűen kiegészíthetők audiovizuális tartalmakkal, melyeknél különös hangsúly helyeződik az egyéni példamutatások, szerepek kiértékelésére a látott videó alapján. A diákok egyrészt a video-életútinterjú részletek használata során az alkalmazott IKT-technikának és tanításmódszertani elemeknek köszönhetően közelebb kerülnek a téma megismeréséhez, másrészt az interjúk megtekintése alkalmával látott képkivágatnak köszönhetően interjúszituációba helyezik magukat: nemcsak figyelemmel kísérik a visszaemlékező mondanivalóját, hanem ők is kérdéseket fogalmaznak meg, a megszólaltatott személy sorsát, történelmi szituációját, illetve a témát illetően, mely megalapozza az anyagok megtekintése után következő interaktív megbeszélést, diskurzust, vitát, diszkussziót. A kutatás során vizsgált tanórákon használt videóinterjúk részint már meglévő dokumentumfilmek, interjúk felhasználásával, részint a tananyagfejlesztők által (tanárok vagy projektmunkában tanárok és diákok együttműködésével) készülnek a történelmi eseményen érintett személlyel. A tananyagok első tesztelésére 2018 tavaszán került sor, a következő tesztelési szakaszra 2018 őszén történik, mindkét esetben általános és középiskolában is tanító partnerpedagógusok által, valamint előzetes és utólagos mérésekkel zajlik a kutatás, melynek érdeklődésének centrumában a tananyagok alkalmazásának szakmethodikai tanulságokat hordozó módozatainak és a diákok vélekedéseire gyakorolt hatásainak vizsgálata áll. A kutatás első eredményei szerint ezen digitális tartalmak napjaink screenager nemzedéke esetében támogatni tudják a családi körben ki-/meg-nem-beszélt történelmi mérföldkő (1956-os forradalom és szabadságharc) mint érték-hordozó szimbólum a történelemtanítás során érték-transzfer folyamatokba való eredményes bevonását, illetve a történelmi gondolkodás fejlesztését.

LONGITUDINÁLIS MÉRÉSEK AZ ISKOLA KEZDŐ SZAKASZÁBAN

Elnök: Pásztor Attila, MTA–SZTE Képességfejlesztés Kutatócsoport

Opponens: Lénárd Sándor, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kutatások igazolják, hogy az iskolába lépő tanulók között nagyok az egyéni különbségek, a tanulók iskolakészültsége meghatározó szerepet játszik a későbbi tanulmányi eredményeik alakulásában (Csapó, 2013; Hódi és Tóth, 2016), a differenciált fejlesztést tehát célszerű minél korábban elkezdni (Nores és Barnett, 2010). A hatékony intervenciók feltétele, hogy a mindennapi pedagógiai gyakorlatban is könnyen alkalmazható eszközök álljanak rendelkezésre a kiindulási állapotok megismeréséhez és a tanulók fejlődésének monitorozásához. A papíralapú és szemtől szembeni eljárások a módszerek sajátosságai miatt csak korlátozottan tudják betölteni ezeket a funkciókat (Csapó és mtsai, 2012; Fáyiné, Dombi, Hódi és Kiss, 2016). A fentiek figyelembevételével Szegedi Iskolai Longitudinális Program (SZILP) keretében egy online iskolakezdő mérőcsomagot fejlesztünk ki, amely jelenleg öt terület vizsgálatát teszi lehetővé: számítógépesegér-használat, feladattartás, fonológiai tudatosság, korai numerikus készségek és induktív gondolkodás. Eddigi kutatásaink megmutatták, hogy a mérőeszközök megfelelő pszichometriai mutatókkal rendelkeznek, azonban keveset tudunk a mérőcsomag előrejelző erejéről. A szimpózium célja az online iskolakezdő mérőcsomag előrejelző erejének vizsgálata. A kezdeti minta 5996 első osztályos tanulóból állt, ami hozzávetőlegesen az adott évfolyam, a 2015. évet megkezdő diákok 6%-át jelenti (átlagéletkoruk 7,08 év, szórás=0,49; fiúk aránya 50,3%). A mintavételezés országos lefedettségű volt, a kutatásban 178 iskola 292 osztálya vett részt. Az első adatfelvétel 2015 őszén zajlott az iskolakezdő mérőcsomag felvételével, majd a tanév végén három további online teszt követte olvasás-szövegértés és matematika területeken. Ez utóbbi mérőeszközökben a tudás olyan három dimenziója jelenik meg, amelyek a tanítás-tanulás céljainak is megfeleltethetők: a tantárgyi, a gondolkodási és az alkalmazás dimenziók (Csapó, 2010). Ezt követően 2016-ban és 2017-ben is, a tanév végén a tanulók egy olvasás-szövegértés, valamint egy matematika tesztet oldottak meg. Minden adatfelvétel az iskolák számítógéptermeiben, az eDia rendszer alkalmazásával valósult meg (Molnár, Makay és Ancsin, 2018; Csapó és Molnár, 2017). A szimpózium első három előadásában a fonológiai tudatosság, a korai numerikus készségek, valamint az induktív gondolkodás előrejelző erejét vesszük górcső alá. A negyedik előadás átfogó jellegűen, az eddigi méréseket egységesen tárgyalva vizsgálja az iskolakezdő mérőcsomag tesztjeinek előrejelző erejét. Kutatásaink megmutatják az online tesztelésben rejlő lehetőségek alkalmazását, segítve a mérési eredmények mindennapi pedagógiai gyakorlatba történő integrálást, a tanulói szintű visszacsatolásra épülő differenciált fejlesztések megvalósulását. Elemzéseink hozzájárulnak az iskolakezdő mérőcsomag továbbfejlesztéséhez, valamint a sikeres iskolakezdés feltételeinek részletesebb megismeréséhez is.

A FONOLÓGIAI TUDATOSSÁG ONLINE VIZSGÁLATA ÉS A MÉRŐESZKÖZ ELŐREJELZŐ EREJE

ELŐADÁSOK

Hódi Ágnes, SZTE Tanító- és Óvóképző Intézet Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia
Tanszék

Tóth Edit, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Számos kutatás igazolja, hogy a fonológiai tudatosság a későbbi olvasási és szövegértési képesség megbízható előrejelzője (Blomert és Csépe, 2012). Hazánkban több fonológiai tudatosságot is mérő eszközt fejlesztettek (l. 3DM-H, GMP), azonban az iskolaérettség vizsgálatát célzó, a fonológiai tudatosság több dimenzióját lefedő online teszt nem készült. Vizsgálatunk célja egy olyan fonológiai tudatosságot vizsgáló online teszt pszichometriai jellemzőinek vizsgálata, amely alkalmas lehet az olvasási nehézség mögött meghúzódó fonológiai eredetű problémák beazonosítására. Elemzéseink mintáját 3556 tanuló alkotja (átlagéletkor=7,09 év; szórás=0,49 év). A vizsgálat céljaira négy mérőeszközt fejlesztettünk: (1) egy fonológiai tudatosság bementi tesztet (51 item), (2) ennek rövidített változatát a fejlődés követésére (22 item), (3) egy folyamatos formátumú szövegértés tesztet (19 item) és (4) egy három különböző formátumú szöveget tartalmazó szövegértés tesztet (73 item). A bemeneti fonológiai tudatosság teszt (Cronbach-alfa=0,90) a konstruktum kilenc dimenzióját fedi le. A mérőeszköz a fonológiai tudatosság fonéma és szótagszintjének fejlettségét mérő feladatokat tartalmaz. A feladatok különböző méretű nyelvi egységeket szintetizálására, szegmentálására, valamint törlésére irányultak. A fonémaszintű feladatok azonosítási műveletek elvégzését is igényelték (Cronbach-alfa=0,82). A szövegértés tesztek az olvasás alkalmazási dimenzióját vizsgálják (Csépe és Csapó, 2012) (Cronbach-alfa=0,86). Az adatfelvételek 2015 őszén, 2016 tavaszán és 2017 tavaszán zajlottak. A megerősítő faktorelemzés (CFA) igazolta a konstruktum elméleti struktúráját. Az illeszkedésmutatók szerint a kilenc dimenziós modell adja a fonológiai tudatosság legjobb reprezentációját ($\chi^2=8385,36$, $df=1188$, $p<0,001$, $CFI=0,935$, $TLI=0,931$, $RMSEA=0,032$). A fonológiai tudatosság teszt rövid változatán a két mérési pont között szignifikáns fejlődést mutattak a tanulók ($t=58,20$, $p<0,01$). Első évfolyam elején 55,53%p (szórás=19,90), míg első évfolyam végén 72,25%p (szórás=19,05) volt az átlagteljesítmény. A korreláció elemzések szerint a bemeneti fonológiai tudatosság teljesítmény és a későbbi szövegértés teljesítmények között közepes erősségű értékeket kaptunk ($r=0,49$, $r=0,43$). Útelemzést végeztünk a fonológiai tudatosság szerepének feltárásához az alkalmazási dimenziót vizsgáló első év végén illetve második év végén felvett szövegértés tesztek teljesítményében, továbbá a modellben vizsgáltuk az első évfolyamos szövegértés teszt prediktáló erejét. A modell illeszkedése megfelelő volt (Khi-négyzet=410,69; $p<0,01$; $CFI=0,953$; $RMSEA=0,049$). A regressziós együtthatók rendre a következőképpen alakultak: szövegértés 1. évfolyam=0,54; szövegértés 2. évfolyam=0,31; illetve 0,46 (szövegértés első évfolyam). Adataink azt mutatják, hogy a fonológiai tudatosság mérőeszköz alkalmas lehet az olvasási nehézségek mögött meghúzódó, fonológiai készségek zavarából, hiányosságaiából eredő lemaradások beazonosítására.

KORAI NUMERIKUS KÉSZSÉGEK VIZSGÁLATA ÉS A MÉRŐESZKÖZ ELŐREJELZŐ EREJE

ELŐADÁSOK

Rausch Attila, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A korai numerikus készségek képezik az iskolai matematikatanulás alapját, iskolakezdéskori fejlettségük meghatározó szerepét többszörösen igazolták már (Jordan és mtsai, 2009; Aunio és Niemivirta, 2010). A sikeres iskolakezdéshez szükséges alapkészségek, közöttük a korai numerikus készségek vizsgálata napjainkban már technológia alapú mérésen keresztül is lehetséges (Csapó, Molnár és Nagy, 2014). Miközben az új online mérőeszközök megbízhatóságáról és konstruktum-validitásáról gyorsan szerezhetünk információt, az ilyen eszközök prediktív validitása kevésbé ismert. Vizsgálatunk célja az online korai numerikus készségek teszttel végzett iskolai bemeneti mérés eredményeinek összevetése a tanulók későbbi matematika teljesítményével. Longitudinális vizsgálatunkban 4277 első évfolyamos tanuló vett részt, átlagéletkoruk az iskolakezdő mérésnél 7,1 év volt. Az online korai numerikus készségek teszt 40 itemből állt, az eszköz megbízhatósága (Cronbach-alfa=0,89) és konstruktum validitása jónak bizonyult (Khi-négyzet=5089,56; $p < 0,001$; CFI=0,928; RMSEA=0,034). A teszten elért átlagteljesítmény 82,6 %p volt (szórás=15,5 %p). Az első évfolyam végén felvett matematika teszt, amely a matematikai gondolkodási, alkalmazási és szaktárgyi feladatokat tartalmazott, összesen 50 itemből állt (Cronbach-alfa=0,94). A tanulók 50,0 %p-os átlagteljesítményt értek el (szórás=22,8 %p). Az adatfelvételt az iskolák számítógépes termeiben bonyolítottuk le az eDia platformon keresztül (Molnár, 2015), a két mérés között 6 hónap telt el. A két teszten elért teljesítmény között szignifikáns pozitív összefüggést találtunk ($r=0,53$; $p < 0,001$). A strukturális egyenletek modellezés (SEM) eredményei alapján a korai numerikus készségek teszten elért teljesítmény szignifikáns hatást gyakorol az első évfolyam végi matematika teszt eredményeire, a standardizált regressziós együttható a két fő faktor között 0,63 ($p < 0,01$). Második modellünkben a korai numerikus készségek hatását külön-külön is megvizsgáltuk a három matematika részteszt eredményére. A gondolkodásnál 0,48-as, az alkalmazásnál 0,51-es, a tantárgyi dimenzióknál 0,55-ös regressziós együtthatókat találtunk, amelyek mindhárom esetben szignifikánsak ($p < 0,05$). Az első (Khi-négyzet=363,41; $p < 0,001$; CFI=0,972; RMSEA=0,055) és a második (Khi-négyzet=355,73; $p < 0,001$; CFI=0,973; RMSEA=0,057) SEM-modell illeszkedése is jónak tekinthető. Eredményeink megmutatták, hogy az online korai numerikus készségek teszt megbízható, és annak konstruktum és prediktív validitása is megfelelő. Az eszközzel a technológia alapú mérésekben rejlő automatikus kiértékelés és azonnali visszacsatolás lehetőségeit kihasználva tudjuk azonosítani azokat a tanulókat, akik iskolakezdéskor lemaradásban vannak. A mérések eredményeire alapozott felzárkóztatással elősegíthető iskolai eredményességük az iskolai tárgyak között kiemelkedő jelentőséggel bíró matematika területén.

INDUKTÍV GONDOLKODÁS VIZSGÁLATA ÉS A MÉRŐESZKÖZ ELŐREJELZŐ EREJE

ELŐADÁSOK

Pásztor Attila, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Az induktív gondolkodást az általános értelmi képességek egyik kiemelt indikátorként, a fluid intelligencia egyik meghatározó faktoraként is értelmezik (Carroll, 1993). Számos területe, mint például a sorozatok, az analógia vagy az osztályozás műveletei már kisgyerekkorban is mérhetőek és fejleszthetőek (Klauer, 2008; Molnár, 2011; Nagy, 2015; Piaget, 1967; Pásztor, 2016). Az általános értelmi képességek meghatározó szerepét az iskolakészültség egyéb területeiben és a későbbi tanulmányi sikerességben több kutatás is alátámasztja (Demetriou és mtsai, 2017). A tanulmányi sikeresség, avagy a tanítás-tanulás céljainak meghatározásakor számos értelmezési keret felmerülhet, azonban három dimenzió visszatérően megjelenik: a tantárgyi ismeretek elsajátítása, a tanulók gondolkodásának fejlesztésének fontossága, illetve a tudás alkalmazásának segítése dimenzió (Csapó, 2010). Kevés kutatás ismeretes, ahol az induktív gondolkodás előrejelző erejét mindhárom dimenzió mentén vizsgálják. Kutatásunk célja az induktív gondolkodás előrejelző erejének vizsgálata a három említett dimenzió vonatkozásában. A vizsgálatban 4439 tanuló vett részt (átlagéletkor=7,08 év; szórás=0,5 év; fiúk aránya 51,7%). A 2015 őszen felvett online induktív gondolkodás tesztben figurális sorozatok, analógiák és osztályozás feladatok szerepeltek (41,2%p; szórás=22,2%p). A 32 ítemes teszt megbízhatósága (Cronbach-alfa=0,89) és konstruktum validitása is megfelelő volt (Khi-négyzet=6122,03; $p < 0,01$; CFI=0,932; RMSEA=0,045). A 2016 tavaszán kiközzetített online tesztek pszichometriai jellemzői is megfelelőek voltak (matematika teszt, 50 ítem: Cronbach-alfa=0,94; átlag=50,0%p; szórás=22,8%p; olvasás-szövegértés teszt, 64 ítem: Cronbach-alfa=0,91; átlag=63,9%p; szórás=17,3%p). A mérések az iskolák számítógépteremiben zajlottak az eDia rendszer alkalmazásával (Molnár és mtsai, 2018; Csapó és Molnár, 2017). Útelemzést alkalmaztunk az induktív gondolkodás szerepének vizsgálatához az olvasás-szövegértés és a matematika tesztek három tudásdimenziójának teljesítményeiben. A modell illeszkedése megfelelő volt (Khi-négyzet=121,77; $p < 0,01$; CFI=0,994; RMSEA=0,038). A regressziós együtthatók a következőképpen alakultak: olvasás tantárgyi=0,45 olvasás gondolkodás=0,43; olvasás alkalmazás=0,50; matematika tantárgyi=0,55; matematikai gondolkodás=0,47; matematika alkalmazás=0,50. Az induktív gondolkodás által megmagyarázott variancia értékek pedig a következők: olvasás tantárgyi=20% olvasás gondolkodás=19%; olvasás alkalmazás=25%; matematika tantárgyi=31%; matematikai gondolkodás=22%; matematika alkalmazás=25%. Eredményeink arra utalnak, hogy az induktív gondolkodás a különböző területeken és dimenziókban nyújtott teljesítményeket hasonló nagyságrendben prediktálja. Kutatásunk megerősíti az induktív gondolkodás kiemelkedő szerepét a tudás elsajátításban, fejlesztése széleskörű transzferhatásokat feltételez. Ugyanakkor a varianciák nagy aránya maradt megmagyarázatlan, jelezve további faktorok befolyásoló hatását is.

AZ ISKOLAKEZDŐ MÉRŐESZKÖZ-Csomag EREDMÉNYEI A SZEGEDI ISKOLAI LONGITUDINÁLIS PROGRAMBAN

ELŐADÁSOK

Csapó Benő, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Pásztor Attila, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Molnár Gyöngyvér, Szegedi Tudományegyetem Oktatásemélet Tanszék

A 2013-ban indult Szegedi Iskolai Longitudinális Program (SZILP) a diákok fejlődését rendszeres felmérésekkel követi. A programba négyévenként egy újabb minta lép be, a legutóbbi 2015-ben indult, amelynek vizsgálatában nagyobb hangsúlyt kap az óvoda-iskola átmenet tanulmányozása egy új technológia-alapú mérőeszköz-csomag segítségével. Az előadás célja az eszközök longitudinális kontextusban való alkalmazásának és az első eredményeknek a bemutatása. Az iskolakészültség megbízható mérése világszerte kiemelt kutatási-fejlesztési területté vált. Mivel ebben az életkorban a papíralapú tesztek felvétele nem jöhet szóba, a mérések főleg a tesztek szemtől-szembeni felvételére épülnek. Ilyen eszköz Magyarországon a DIFER tesztcsomag, aminek a fejlesztése több évtizedre tekint vissza, szélesebb körű használatának egyetlen korlátja munkaigényessége. Ezt a problémát kívánja áthidalni egy új generációs tesztcsomag kifejlesztése, amely egyrészt épít a DIFER tapasztalataira, másrészt kihasználja a technológia-alapú tesztelésben rejlő lehetőségeket. Számos korábbi vizsgálat elemezte az iskolába lépéskor mért készségszintek későbbi tanulmányokban játszott szerepét. Az itt bemutatott elemzés arra a kérdésre keresi a választ, hogyan jelzi előre az iskolakezdekori végzett mérés a második tanév végén elért eredményeket az iskolázás szempontjából két meghatározó jelentőségű területen, a szövegértésben és a matematikában. A vizsgálat mintája (reprezentatív a teljes iskolába lépő népességre) a SZILP negyedik kohorsza volt, az első méréskor 5996 fő (az életkor átlaga 7,1, szórása 0,49 év). Az első adatfelvételre 2015-ben a tanév elején, a másodikra a 2017-ben a tanév végén került sor. A mérőeszközök kidolgozása és az adatfelvétel az eDia rendszer segítségével valósult meg. A felhasznált tesztek (zárójelben a Cronbach-alfa reliabilitás-mutató) a következők voltak: számítógépes egér-használat, (0,62), feladattartás (0,91), induktív gondolkodás (0,89), fonológiai tudatosság (0,90), korai numerikus készségek (0,90) az iskolakezdő mérésekben, továbbá olvasás (0,89) és matematika (0,88) teszt a második tanév végén. A tanulók az online tesztek az iskoláikban rendelkezésre álló számítógépeken oldották meg. A számítógépes készségek mérésének célja annak ellenőrzése volt, hogy a tanulók tudják-e az eszközöket kezelni, rendelkeznek-e a tesztek megoldásához szükséges IKT készségekkel. A kritériumot el nem érő diákok lehetőséget kaptak a gyakorlásra, ezért e teszt eredményeit a további elemzésekből kihagyjuk. A korrelációk a négy iskolakezdő és a két tanév végi teszt között 0,34 és 0,51 szint között voltak, ami a teljes mintára azt jelzi, hogy a kezdetben mért különbségek meglehetősen stabilak. A meghatározottság valamivel erősebb az olvasás, mint a matematika terén, ezt erősítette meg egy részletesebb út-elemzés (path analysis) is. Az eredmények egyrészt jelzik az induló különbségek kiegyenlítésének szükségét és lehetőségeit, másrészt a mérőeszközök továbbfejlesztésének irányait is.

A PEDAGÓGIAI TERVEZÉS ÉS ÉRTÉKELÉS ELSAJÁTÍTÁSÁNAK KEZDETI SZAKASZA TANÁRSZAKOSOK KÖRÉBEN

Elnök: Vígh Tibor, SZTE Neveléstudományi Intézet

Opponens: Bárdossy Ildikó, Pécsi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

A pedagógusmunka eredményességének növelése az egyes oktatási rendszerekben kiemelt prioritásként jelenik meg. A tanárképzésben kitüntetett figyelmet kap a szakmai fejlődés jellemzése és fejlesztése az egyes tanári kompetenciaterületeken. Kevesebb információval rendelkezünk azonban arról, hogy mi jellemzi a tanárképzésben résztvevők elsajátítási folyamatát. A szimpóziumban bemutatott akciókutatásunk célja annak vizsgálata, hogyan sajátítják el a tanárképzés kezdetén lévő tanárjelöltek a tanári tervezés és értékelés területét, hogyan jellemezhető a reflexiójuk. Az osztott és osztatlan tanárképzés egyik kötelező moduljának célja a tanárjelölteket megismertetni az oktatási rendszer bemeneti és kimeneti szabályozásának elemeivel, és olyan ismeretek, képességek és attitűdök fejlesztése, amelyek birtokában a tanárszakosok a pedagógiai folyamatot tervezni és értékelni tudják. E modulhoz egy kötelező előadás és két kötelezően választható gyakorlat tartozik. Akciókutatásunkat ezeken a kurzusokon végeztük a 2017/18-as tanév első és második felében. Kérdőíves vizsgálatokkal a diákoktól gyűjtött visszajelzések és önértékelésük alapján elemeztük a pedagógussá válásuk folyamatának kezdeti szakaszát. Az első előadás azt mutatja meg, hogy a tantervelmélettel és a pedagógiai értékeléssel kapcsolatos előadaskurzuson milyen módon sajátították el a tanárjelöltek a tananyagot, milyen módon használták ki a kínált tanulási lehetőségeket. Eredményeink rámutatnak olyan problémákra, amelyek kezelése érdekében célirányos fejlesztés szükséges. A tantervfejlesztéssel és pedagógiai értékeléssel kapcsolatos gyakorlatokon a diákok számára többféle aktív tanulási alkalmat kínáltunk, amelyek alapvető célja az elmélet és a gyakorlat közti kapcsolatok felfedeztetése, e területen az ismereteik, képességeik és attitűdjeik fejlesztése. A tanárjelöltek tervezéssel és értékeléssel kapcsolatos gondolkodásának megismerése és a tudásváltozásuk megítélésének vizsgálata céljából kérdőívet hoztunk létre, amelyben a tanári életpályamodell eredeti, kutatásalapú tudásszintleírásait (Kotschy, 2011) fogalmazzuk át a diákok által megíthető, önértékelő állításokká. A második és harmadik előadás azt mutatja be, hogy e területeken hogyan ítélték meg a diákok a szakmai fejlődésük változását. A pedagógiai folyamat tervezését és értékelését jelentősen meghatározza a magas szintű reflexió. A fejlesztés alapja lehet a diákok általános reflektivitása, amelyről azonban keveset tudunk. A negyedik előadás célja az önreflexió megismerésére fejlesztett kérdőív működésének vizsgálata, és annak bemutatása, hogy e területen milyen induló tudásszintet feltételezhetünk. Vizsgálatunk információt szolgáltat a tanárképzésben résztvevők szakmai fejlődéséről a vizsgált két területen. Eredményeink szerint a képzési célok és a tanárjelöltek elsajátítási folyamata között találhatunk egyezéseket, a hatékonyság növelése érdekében azonban szükséges az általános és szakmai reflexió, valamint az önértékelés célirányos fejlesztése.

HOGYAN TANULNAK TANÁRJELÖLTEK EGY ELŐADÁSKURZUSON?

ELŐADÁSOK

Vígh Tibor, SZTE Neveléstudományi Intézet
Molnár Edit Katalin, SZTE Neveléstudományi Intézet

A tanári tudás fejlődése intenzíven kutatott terület, de e folyamat kezdetére, különösen az oktatás fogalmi alapjainak az elsajátítására viszonylag kis figyelem irányul. Bár a tanárrá válás első lépéseinek támogatása a formális képzés keretében oktatási rendszerként eltér, a fejlesztést meghatározó – és stakeholder csoportonként is eltérő – különböző paradigmákat ritkán vizsgálják. Akciókutatásunk annak feltárására irányul, hogyan használták ki a tanárjelöltek a tanulást támogató lehetőségeket, amelyeket egy kurzuson kínáltunk 2017 őszén egy magyar egyetemen. Elemzésünkben azt vizsgáljuk, hogy (1) a résztvevők mennyire találták hasznosnak a tanulást segítő e-tananyagot, (2) milyen tanulási stratégiákkal dolgozták fel az egyes tartalmakat, (3) hogyan ítélték meg a vizsgát és (4) milyen mögöttes okoknak tulajdonították a vizsgateljesítményüket. A további háttérváltozók közül (5) a megajánlott jegy választása és a képzési forma hatását (osztott/osztatlan tanárképzés) elemeztük. A kurzus egy, a tanárképzésben kötelező pedagógia előadás volt. A heti előadások és a kötelező irodalmak anyagát elektronikus felületen írt, zárt itemekből álló vizsgateszttel kértük számon. A félév elején a diákok választhattak másik teljesítési lehetőséget is: az előadáson való részvétel és két teszt a szorgalmi időszakban. A tanulás segítésére e-guide-ot készítettünk: ebben a témák rövid összefoglalását, az irodalmak feldolgozását segítő feladatokat, az alapfogalmak definícióit és rövid teszteket adtunk. A kollokvium letétele után a résztvevőket anonim online kurzusértékelésre kértük, amelyben a kutatási kérdéseknek megfelelő nyílt és zárt kérdések szerepeltek. Most a kvantitatív adatokat tárgyaljuk. 70 diák (a résztvevők 19,4%-a) közölt adatokat. (1) Az e-guide-ban az összegzéseket, a példákat és a teszteket találták hasznosnak. Bár a kötelező irodalmakat nehéznek minősítették, a feldolgozásukhoz nem használták az e-guide-ot. (2) A kidolgozási stratégiák és az együttműködés, együtt tanulás nem volt jellemző. (3) A vizsgát nehéznek tartották, ám nagy többségük a tudását reálisan tükrözőnek látta a jegyet. (4) A válaszadók fele érezte úgy, hogy az olvasási képessége szintje és negyede úgy, hogy a számítógépes környezet befolyásolta a teszteredményét. Attribúciós indexeket hoztunk létre a kontroll helye alapján. A teljes mintát tekintve a diákokra megítélésük szerint jobban jellemzők a belső attribúciók ($t=3,47$, $p=0,001$). (5) Az alternatív teljesítést választók az aktív tanulás mélyebb megértéshez vezető hatását emelték ki, és szignifikánsan magasabb a belső kontroll indexük. Az osztott képzésben résztvevők külső attribúciói szignifikánsan alacsonyabbak. Eredményeink szerint a tanulás és a szakmai fejlődés terén fogalmi és motivációs problémák tapinthatók ki a tanárjelöltek között. Mivel ezek komolyan veszélyeztetik a jövő pedagógusainak eredményességét és hatékonyságát, célzottabb fejlesztés szükségességére mutatnak rá a tanárképzés során ezeken a területeken.

A TERVEZÉSI KOMPETENCIA FEJLŐDÉSÉNEK MEGÍTÉLÉSE TANÁRJELÖLTEK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Molnár Edit Katalin, SZTE Neveléstudományi Intézet

A hatékony tervezés a tanítási folyamat nagy tudást és érzékeny reflexiót követelő eleme. A pedagógusok által készített tervek a hazai minősítési eljárásban lényeges szerepet kapnak, illetve jól ismertek a különbségek a kezdő és szakértői szintű pedagógiai gondolkodás között, ugyanakkor a tervezési kompetencia fejlődésének kezdeti ívéről, befolyásoló tényezőiről keveset tudunk. Mivel a tervezés és a tanítás tanulása szorosan összekapcsolódik, és mindkettő javarészt szemmel nem látható kognitív folyamat (vö. Strauss, 2002), fontos tudnunk, hogy a tanárjelöltek számára mennyire nyilvánvalóak a tervezés elemei és kihívásai. Akciókutatásunkban ezért N=63 másodéves, osztatlan tanárképzésben részt vevő diákot (kétharmaduk nő) kérdeztünk ki arról, hogyan jellemzik a saját tervezési kompetenciájukat, majd önértékelésük változását elemeztük. Mindannyian felvettek egy tervezést fejlesztő kurzust; ennek során közösen és egyénileg is terveztek pedagógiai folyamatot, terveik egy részét kipróbálták és közösen értékelték. A kérdőívben a tanári tudás kutatásalapú szintleírásai (Kotschy, 2011) jelentek meg elemekre bontva (30 Likert skálás item: gyakorlatra bocsátás feltétele, végzett és véglegesített pedagógus szintje), illetve háttéradatként a tanítási tapasztalat és a tanári pályára lépés szándéka. Két adatfelvétel történt, a kurzus elején és végén. A mérőeszköz jó megbízhatóságú volt mindkét mérési ponton (Cronbach $\alpha = 0,95$ és $0,93$). A félév elején a diákok tipikusan a skála középpontja körüli értékekkel jellemezték magukat, a félév végén pedig ennél szignifikánsan magasabb átlagokkal, míg a szórások tipikusan csökkentek. Az egyes tudáselemek félév eleji és végi megítélése változatos erősséggel korrelált ($-0,015 < r < 0,608$; a $0,260$ feletti értékek szignifikánsak). Az egyes tudásszinteket jellemző itemekből szint-indexeket hoztunk létre. Egyik mérési ponton sem volt különbség az első két szint között, míg ezeknél jóval jellemzőbbnek ítélték a diákok magukra a véglegesített pedagógus leírását. A résztvevők háromnegyedének volt korábbi rendszeres tanítási tapasztalata (főként informális keretek között). A félév elején ez nem jelentett szignifikáns különbséget, és a félév végén is csak öt item megítélésében. A félév végén a diákok kis része, 9 fő nyilatkozott úgy, hogy nem biztos a tanári pálya választásában, vagy ellene döntött. Az ő átlaguk az első ponton két, a második ponton kilenc itemben volt szignifikánsan alacsonyabb a határozottan tanári pályára készülőknél. Az eredmények arra utalnak, hogy a diákok úgy vélték, viszonylag magas szintről indulnak, majd a kompetenciájuk fejlődését érzékelték; a fejlődési mintázataik egyénekenként erősen eltérnek; a tervezési tudás komplexitása iránt nem lettek érzékenyebbek. A korábbi tanítási tapasztalat és a biztos pályaválasztás valamelyest segítette a kurzus tanulási lehetőségeinek kihasználását. Mindez megerősíti, hogy a képzés során fontos az eddiginél strukturáltabb, explicitebb fejlesztés a tervezés támogatására.

AZ ÉRTÉKELÉSI KOMPETENCIA FEJLŐDÉSÉNEK MÉRÉSE ÉS ÖNÉRTÉKELÉSE TANÁRJELÖLTEK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Vígh Tibor, SZTE Neveléstudományi Intézet

Kiss-Kovács Renáta, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Az oktatási rendszerek eredményességének egyik meghatározó tényezője a pedagógusok szakmai tudásának színvonala. Ezért szükséges a tanárjelöltek kompetenciáinak fejlesztése, amelyek közé tartozik a pedagógiai folyamatok és a tanulók értékelése is. E tudás, az értékelési kompetencia jellemzésére értékelési standardokat dolgoztak ki, amelyek leírásai a tanárképzés kimeneti követelményeiben is megjelennek. Kutatásunk célja (1) egy, a hazai standardokon alapuló (Kotschy, 2011), az értékelési kompetencia megítélésére fejlesztett kérdőív pszichometriai mutatóinak és a tanárjelöltek önértékelésének vizsgálata (2) az egyes tudásszintek és (3) értékelési területek mentén. Akciókutatásunkat egy pedagógiai értékelés gyakorlaton végeztük, amelynek célja a tanárjelöltek mérés-értékeléssel kapcsolatos tudásának fejlesztése. Ezért a kurzuson többféle formatív értékelési helyzetet teremtettünk, a félév végére pedig a diákok egy tantárgyi tudásszintmérő tesztet készítettek. A félév elején és végén kitöltött anonim kérdőívben a tanárszakosok három tudásszinthez (tanítási gyakorlatra bocsátható, záróvizsgázott és véglegesített pedagógus) tartozó 35 állításról ötfokozatú Likert-skála alapján dönthették el, mennyire találják azokat önmagukra vonatkozóknak. A kérdőívet összesen 77, a félév végén 55 diák töltötte ki. Közvetlenül a gyakorlati jegyek megismerése előtt a diákok a saját tudásukat részjegyek formájában becsülték meg, amit egymintás t-próbával az oktatói értékeléssel hasonlítottunk össze. Eredményeink (1) nyolc alskála érvényességét igazolták ($KMO=0,86$), amelyek egyenként 3–9 kérdőív-tételt tartalmaznak. Az alskálák megbízhatósága (Cronbach-alfa) 0,6 és 0,9 közötti. (2) A tanárjelöltek a félév elején mindhárom tudásszinthez tartozó tételről hasonlóan vélekedtek, a félév végén a gyakorlatra bocsátás feltételeit leíró állításokat jellemzőbbnek tartották, mint a másik két szinthez tartozó leírásokat (mindkét esetben $p<0,01$). A záróvizsgázott és véglegesített tanárt jellemző leírások között nem volt szignifikáns különbség. (3) A félév elején az attitűdöket leíró állításoktól alacsonyabb ($t=10,5$; $p<0,001$) öt alskála megítélése (mérési eredmények értelmezése, tanári önértékelés, pedagógiai folyamat értékelése, tanulói önértékelés támogatása, értékelési tevékenység végzése); a diákok ezektől kevésbé tartották jellemzőnek a mérés-értékeléssel kapcsolatos tudást leíró tételket, és a szaktárgyi értékelést ($t=2,8$; $p<0,01$). A félév végén mindegyik alskálát szignifikánsan magasabban értékelték, leginkább a mérés-értékeléssel kapcsolatos tudásterületen érzékelték változást ($t=16,4$; $p<0,001$). A félév végi önértékeléskor adott és az oktatóktól kapott részjegyek nem különböztek szignifikánsan. A létrehozott kérdőív megbízhatóan vizsgálja a tanárjelöltek értékelési tudásában érzékelt változást. Alkalmazásával lehetővé válik az elsajátítás folyamatának nyomon követése, amely segítheti a célirányos fejlesztés megvalósítását.

AZ ÖNREFLEXIÓ KÉRDŐÍVES PILOT VIZSGÁLATA TANÁRJELÖLTEK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Kiss-Kovács Renáta, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A reflexió jelentősége a professzionalizálódás folyamatában diszciplínákat átívelően egyre jobban igazolt és kutatott. A hazai neveléstudományban jobbra a pedagógusok szakmai fejlődésében játszott szerepe vizsgált, elsősorban kvalitatív módszerekkel (pl. Szivák, 2014). A reflexió tágabb, mezőfüggetlenebb, pl. a problémamegoldásban, tanulásban betöltött szerepe is felismert, így akár hétköznapi helyzetekben is értelmezik (vö. Boud, Keogh és Walker, 1985; Jordi, 2010). Bár ez a megközelítés segítheti a szakmai szocializáció korai szakaszát, hazánkban nem jellemzőek a szakértelemtől függetlenül értelmezett reflexió-kutatások. Ezért adaptáltunk egy, az önreflexiót mindennapi szituációkban vizsgáló, megfelelő jószágmutatókkal rendelkező (l. Silvia és Phillips, 2011), nemzetközi pszichológiai kutatásokban gyakran használt kérdőívet. Az előadás célja ennek a pilot mérésnek a bemutatása: a Töprengés/Reflexió Kérdőív (Reflection–Rumination Questionnaire, Trapnell és Campbell, 1999) pszichometriai mutatóit, valamint a működését másodéves, osztatlan tanárszakos mintán (N=64). Az anonim adatfelvételre 2018 tavaszán került sor. A kérdőív 24 állítást tartalmaz, melyek az énré irányuló fókusz alapján két alskála mentén csoportosíthatók: az ideges személy aggodalmaskodó töprengése (rumination), valamint a filozofikus személy emocionális és intellektuális tapasztalatszerzése (reflection). Mindkettő hasonló kognitív folyamat, a különbség mentálhigiénés szempontok mentén ragadható meg: a reflexió, az önértékelés tekinthető produktív tevékenységnek, míg a rágódás, töprengés negatívnak. A kérdőív tételeinek faktoranalízisekor (KMO=0,71) hét faktor keletkezett: (1) Múltbeli történések felidézése; (2) Saját érzések, gondolatok értelmezése; (3) Történetek újragondolására vonatkozó attitűd; (4) Önelemzés iránti attitűd; (5) Elvont gondolkodás szokásszerűsége; (6) Reflexió mint az önismeret része; (7) A személyre, önmagára vonatkozó elmélkedés. Ezek a faktorok egyenként 2–9 állítást tartalmaznak, az általuk megmagyarázott variancia 68,28%. A nemzetközi irodalomban hasonló faktorsúlyok és átlagok szerepelnek. Az egyes alskálák, valamint a teljes kérdőív megbízhatósága (Cronbach-alfa) 0,70–0,85; ezek a mutatók alacsonyabb értékűek a nemzetközi irodalomban publikáltaknál. Ennek hátterében fordítási nehézségek, valamint mintaválasztási és kulturális különbségek állhatnak. A faktorok mentén integrált változókat képeztünk, hogy a vizsgált mintára vonatkozó eredményeket fogalmazhassunk meg. A tanárjelöltekre a történetek újragondolásának attitűdje volt a leginkább jellemző ($x=4,57$; $d=0,41$), az önelemzés iránti attitűd pedig a legkevésbé ($x=3,08$; $d=0,45$). Az összesített indexértékeik alapján a reflexió és a töprengés hasonlóan jellemző a vizsgált tanárjelöltekre. A bemutatott mérőeszköz kis változtatás után alkalmas lesz az általános reflexió jellemzésére, így lehetővé válhat az általános és a szakmai reflexió fejlődésének, fejlesztésének összekapcsolása.

EGYÜTTMŰKÖDÉSEK ÉS INNOVÁCIÓK A LOGOPÉDIÁBAN

Elnök: Tóthné Aszalai Anett, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-
képző Intézet

Opponens: Magyar Adél, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-
Képző Intézet

Szimposium-összefoglaló

A logopédia a beszéd- és nyelvi zavarral küzdő gyermekek és felnőttek megismerésével, diagnosztikájával, terápiás lehetőségeivel, a beszédkórképekkel kapcsolatos ismeretterjesztő és tájékoztató tevékenységekre irányul. A terápia akkor lehet sikeres, ha az evidenciaalapú módszereket alkalmaz, valamint sokszínű együttműködésre épül: a beszédhibás személy és környezete között, a szakemberekkel, a képző intézményekkel, kutatóműhelyekkel. A szimpózium 4 olyan előadást mutat be, melyek a beszéd- és nyelvi zavarral küzdő gyermekek különböző csoportjait sajátos megközelítésből mutatják. A kutatások a logopédia speciális területeit érintik (artikulációs zavarok, myofunkcionális beszédzavarok, dadogás, diszlexia), ezért hiánypótlók. A szókincs fejlettségi szintje döntően meghatározza az olvasási, a szövegértési és a tanulási képességeket is. Az első előadás szerzői vizsgálatukban összehasonlítják az általános iskola alsó tagozatos diszlexiás gyermekek óvodáskori aktív szókincsvizsgálati eredményét tipikus fejlődésű gyermek óvodáskori eredményeivel, elemzik a hibatípusokat. Az eredményekből egyenesen következik, hogy nemcsak általánosan kell szókincsfejlesztést végezni, hanem specifikusan kell figyelni már az óvodai anyanyelvi nevelésben a gyakori hibatípusok alapján tudatosan összeállított feladatok beépítésére. A második előadás középpontjában a logopédiai fejlesztő tevékenység egyik frekvenciált területe az artikulációs zavarok terápiája áll. A kutatás hipotézisei szerint a teljes test, a kar, az alkar, a kézfej poszturális, pozicionális állapotai, valamint mozgásai képesek modellezni a nyelv helyzetét és mozgását. Az esettanulmányok tapasztalatai szerint a módszer elemeinek alkalmazása gazdagítja a hangfejlesztés eljárásainak sorát és növelheti azok hatékonyságát. A beszéd alaki részének támogatása több beszédkórkép logopédiai terápiájának alapvető feladata. A harmadik előadás egy innovatív utat mutat be az orálmotoros fejlesztés területén. A LingualBalance OTKT (orofaciális taktilis-kinesztéziás tréning) taktilis stimulációval, valamint a perifériás beszédszervek analógiás jellegű mozgástevékenységével direkt célú fejlesztést végez az orofaciális funkció (beszéd, nyelés, rágás) és ezzel együtt a szájérzékelés (orálszenzitivitás) fejlődése érdekében. A negyedik előadás a kommunikációs viselkedés sajátosságait mutatja be dadogó és folyamatosan beszélő gyermekeknél. Keveset tudunk arról, hogy vajon az óvodáskorú gyermekek hogyan vélekednek a nem folyamatossági tüneteikről. A beszéddel kapcsolatos magatartás megismerése fontos adalékkal szolgálhat a dadogó gyermekek terápiájához, valamint jól hasznosítható a gyermekkori nem folyamatosság differenciáldiagnosztikájában is.

A SZÓKINC S NAGYSÁGA AZ OLVASÁSI, SZÖVEGÉRTÉSI ÉS TANULÁSI KÉPESSÉGEK TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Juhász Valéria, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Magyar és Alkalmazott
Nyelvészeti Tanszék

Radics Márta, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézet

A szókincs fejlettségi szintje döntően meghatározza az olvasási, a szövegértési és a tanulási képességeket is. Nation (1993) szerint, a szövegek 95%-át lefedi a leggyakoribb 3000-nyi szócsalád, kb. 5000 szó. Nagy József (2004) is ugyanezt az adatot közli magyar nyelvű szövegeken végzett vizsgálata során. A tankönyvi szövegek vizsgálata során a Magyar Pedagógiai Társaság Szókincsháló Szakosztálya (Varga, é. n.) arra az eredményre jutott 3–8. osztályos tankönyvek szókészletét vizsgálva, hogy átlagosan egy tankönyvcsalád 40.000 szót tartalmaz. Továbbmenve Nagyék mérése szerint az általános iskola 2. évfolyamának elején olvasással a tanulók átlagosan 3600 szót ismernek föl. A 4. év elejéig ez több mint 4000 szó, vagyis a 4. évfolyam elején az országos átlagot tekintve a tanulók a szövegszavak 95 százalékát kitevő szókészlettel rendelkeznek. Ha a Varga Kornél-féle adatokat összehasonlítjuk a Nagy által leírt kritikus szókincssel, látható, hogy az 5000-es kritikus szókincs igen kevéske ahhoz, hogy megértsék a tankönyvi szövegeket, ha a 40 ezres átlagot vesszük, akkor csupán 12,5%. Az látható, hogy az iskolában használt szövegek megértéséhez a fenti adatok alapján feltételezhetően jóval alacsonyabb a gyerekek szókincse. Ahhoz tehát, hogy növeljük az iskolai tanulás sikerességét, tisztában kell lennünk a tanulók szókincsének méretével, sőt „minőségével” is. Kutatásunkban bemutatjuk a magyar szókincsvizsgáló eljárásokat. A vizsgálatunkban összehasonlítjuk 53 fő általános iskola alsó tagozatos diszlexiás tanuló óvodáskori szókincsvizsgálati eredményét 62 fő tipikus fejlődésű gyermek óvodáskori eredményével, melyhez a LAPP aktív szókincsvizsgáló eljárást használjuk. A szakirodalmi adatok alapján azt feltételeztük, hogy a diszlexiás gyermekek szókincse elmarad a tipikus fejlődésű gyermekek szókincsének méretétől már óvodáskorban, továbbá hogy a diszlexiás gyermekek szókincshibáiban jelentősen több hibatípus jelenik meg a tipikus fejlődésű gyermek hibatípusaihoz képest. Első hipotézisünk, miszerint kimutatható az elmaradás a tipikus fejlődésű és a diszlexiás gyermekek szókincse között, valamint hogy a diszlexiás gyermekek szókincshibáiban több hibatípus jelenik meg a tipikus fejlődésű gyermek hibatípusaihoz képest már iskoláskor előtt, bebizonyosodott. Második hipotézisünk, hogy a később diszlexiadiagnózist kapott óvodáskorú gyermekek a képmegnevezések során ejtett leggyakoribb hibái közé a specifikus kategória helyett főfogalom használat és az azonos fogalmi körön belüli tévesztés jelenik meg, szintén igazolódik. Az eredmények alapján megállapíthatjuk, hogy a szókincsfejlesztés során specifikusan kell figyelni az óvodai anyanyelvi nevelésben a gyakori hibatípusok alapján tudatosan összeállított feladatok beépítésére már a korai életkorban, azaz a kiscsoportos kortól kezdődően. Ezzel jelentősen befolyásolható a későbbi szövegértés szintje, ami a hatékony, önálló tanulás egyik kulcsa.

AZ ARTIKULÁCIÓS MOZGÁSOK MODELLEZÉSÉNEK FELHASZNÁLÁSI LEHETŐSÉGE A LOGOPÉDIAI MUNKÁBAN, A „SZÁJ VELEM MÓDSZER” KIALAKULÁSÁNAK ELŐZMÉNYEI

ELŐADÁSOK

Kocsisné Kálló Veronika, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző
Intézet

Előadásunkban azt mutatjuk be, hogyan támogathatják teljes testtel, karral és kézzel kialakított poszturális helyzetek, valamint ezekkel végzett dinamikus mozgások az artikulációs mozgásokat, illetve hogyan épülhetnek be az egyes beszédhangok kialakításának terápiás folyamatába. A logopédiai fejlesztő tevékenység egyik frekvenciált területe az artikulációs zavarok terápiája. A normatív izolált hangzóejtés kialakításának lépései között szerepel az érintett beszédhang képzési mozzanataihoz igazodó nyelv-és ajakmozgás kivitelezésének támogatása oro-motoros, facio-motoros, linguo-motoros gyakorlatokkal. Ezek célja az arc-, ajak-és nyelvizomzat normotónusának biztosítása (szükség szerint kialakítása), valamint olyan komplex praxiás mozgás-kombinációk végrehajtásának lehetővé tétele, melyek megalapozzák az egyes beszédhangok magyar anyanyelvi beszédnormához illeszkedő ejtését. Ép intellektusú, artikulációs zavar terápiájában részesülő, de diszpraxiában, nyelvfejlődési zavarban, beszédészlelési zavarban nem érintett gyermekek számára is fokozott kognitív és motoros terhelést jelent az egyes beszédhangok kialakításának többfázisú, szukcesszív feldolgozását és kivitelezését követően ugyanazok szimultán érvényesítésének módja – ahogyan az az úgynevezett hangfejlesztés terápiás tevékenység-elemének felel meg. Hipotéziseink szerint a teljes test poszturális, pozicionális állapotai, valamint mozgásai képesek modellezni a nyelv helyzetét és mozgását, több gyermek (csoportos logopédiai fejlesztés) esetén a környező, artikulációs báziselemek is megjeleníthetők statikus és dinamikus formában. Kutatási kérdéseink fókuszában az a feltételezés áll, mely szerint a modelláló statikus poszturális, pozicionális, illetve a dinamikus mozgáselemek és sorozatok taktilis-kinesztéziás-motoros és proprioceptív megerősítéssel azonos idejűen támogatják az adott nyelvmozgás artikulációs mozgásmintázatának, valamint az artikulációs izomzat normotónusának kialakítását. A kutatási kérdésben foglaltak meg kívánják alapozni egy nagyobb mintán elvégzendő felmérés relevanciáját, mely a hangfejlesztésnek egy alternatív változataként való alkalmazhatóságra irányul. Kutatásunkban 5 gyermek esettanulmányán keresztül mutatjuk be a „Száj Velem Módszer” egyes elemeinek alkalmazását a 's' és a 'sz' hangzó kialakításának folyamatában. Az esetek leírását fotó-és videó-dokumentáció támogatja. Az esettanulmányok tapasztalatai szerint a módszer elemeinek alkalmazása gazdagítja a hangfejlesztés eljárásainak sorát és növelheti azok hatékonyságát.

ÚJ UTAK A LOGOPÉDIAI GYAKORLATBAN, A PERIFÉRIÁS BESZÉDSZERVEK MŰKÖDÉSÉNEK FEJLESZTÉSE A LINGUALBALANCE OROFACIÁLIS TAKTILIS-KINESZTÉZIÁS TRÉNINGGEL

ELŐADÁSOK

Havadi-Nagy Marian, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző
Intézet

A beszéd alaki részének támogatása több beszédkórkép alapvető feladata, ezek közé soroljuk elsődlegesen az artikulációs zavar, a szabálytalan nyelésfunkció (nyelvlökéses nyelés) valamint a diszartria terápiáját is. A külső (perifériás) beszédszervek mozgáskoordinációjának fejlesztése egyrészt logopédiai feladatkör, másrészt a fentiek szerint beszédkórkép-specifikusan is létezik. A normatív szinten működő, megfelelően koordinált ajak- és nyelvgyakorlatok hozzájárulnak a hangképzés, és ezzel együtt a beszédprodukciónak sikerességéhez. A klasszikus logopédiai ajak- és nyelvgyakorlatokon túl innovatív utak is megjelennek az orálmotoros fejlesztésen belül. A LingualBalance OTKT (orofaciális taktilis-kinesztéziás tréning) taktilis stimulációval, valamint a perifériás beszédszervek analógiás jellegű mozgástevékenységével direkt célú fejlesztést végez az orofaciális funkció (beszéd, nyelés, rágás) és ezzel együtt a szájérzékelés (orálszenzitivitás) fejlődése érdekében (Havadi-Nagy, 2017). A tréning egyik jellemzőjeként, szemben a klasszikus megközelítéssel, a vertikális és horizontális irányok összekapcsolásával keresztező irányú gyakorlatokat szerepeltet, melyben célzott eszközhasználatot alkalmaz. A standard gyakorlatokkal szemben, nincs számasság a végrehajtás során, a változatos formában, differenciáltan fellépő feladatoknál egy-egy, pontosságra törekvő kivitelezés valósul meg. A perifériás beszédszervek (kiemelten: nyelv) működése terén utalunk Thoroczkay (2003) felosztására. A LingualBalance OTKT klasszifikációja nem csak a lingvális funkcióra, hanem a teljes orofaciális területre érvényes, így strukturális felépítése tágabb megközelítésében is más. A klasszikus logopédiai gyakorlatban megjelenő ajak- és nyelvgyakorlatok szűkebb keresztmetszetben járulnak hozzá az intraorális szenzitivitás pozitív irányú változásához, ezért a részterület bemutatásával a logopédiai gyakorlati munka változatosságához, megújulásához szeretnénk egy lehetséges utat felvázolni.

DADOGÓ ÉS FOLYAMATOSAN BESZÉLŐ GYERMEKEK BESZÉDDEL KAPCSOLATOS MAGATARTÁSA

ELŐADÁSOK

Tóthné Aszalai Anett, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző
Intézet

A dadogás logopédiai értelemben a beszéd folyamatosságának zavara. Multifaktoriális kórkép, ami megmutatkozik az összetett etiológiai képben és az erre épülő terápiák sokszínűségében. A diagnosztikai munka során is sok szempont figyelembevétele szükséges, mivel a háttérben különböző okok húzódnak meg, pl. organikus tényezők, örökletesség, a szűkebb és tágabb környezet. A dadogó személy saját beszédéről alkotott képe, negatív hozzáállása hozzájárulhat a tünetek kialakulásához, fennmaradásához (Bloodstein és Bernstein Ratner, 2008). A tünetek leggyakrabban 2 és 5 éves kor között alakulnak ki, amikor a gyermekek mondatokban kezdenek beszélni (Bloodstein, 2006). Több szerző szerint már az óvodáskorú gyermekek is tisztában lehetnek a beszédfolyamatossági tüneteikkel, aminek terápiás következményei lehetnek (Wesierska és Vanryckeghem, 2015). Előadásunk középpontjában a kommunikációs viselkedés megismerése áll dadogó és folyamatosan beszélő gyermekeknél. Az előadás első részében a dadogó gyermekek logopédiai szempontú megismerésében alkalmazott eljárások kerülnek elemzésre. A hazai logopédia hagyományosan beszédorientált, a beszédzavarok diagnosztikájában több informális és formális eljárás is használatos. Ugyanakkor a beszéd- és a nyelvi zavarok diagnosztikája nagymértékben fejlesztendő (Tóthné Aszalai, 2017; Gerebenné és mtsai, 2012). Az előadás második részében a külföldi gyakorlatban alkalmazott vizsgáloélejárásokat ismertetjük: Test of Childhood Stuttering (Gillam, R. B., Logan K. J. és Pearson, N. A.), Stuttering Prediction Instrument for Young Children (Riley, G. D.), Stuttering Severity Instrument-Fourth Edition (Riley, G. D.), KiddyCat (Vanryckeghem és Brutten). Az előadás harmadik részében saját kutatásunkat mutatjuk be. Vizsgálatunk célja az volt, hogy adatokat szerezzünk az óvodáskorú gyermekek beszéddel kapcsolatos magatartásáról. Feltételeztük, hogy a dadogó és nem dadogó gyermekek beszéddel kapcsolatos magatartása különbségeket mutat. A vizsgálathoz 15 kérdésből álló kérdőívet készítettünk, amit 50 3-7 éves gyermek körében vettünk fel. Vizsgálatunk jól kiegészítheti a logopédiai praxisban alkalmazott metodikát, hiszen egy olyan területet vizsgál, ami hiánypótló lehet a gyakorlat számára a kisgyermekkorú dadogás differenciáldiagnózisában. A beszédviselkedésben tapasztalt eltérések fontos adatokkal szolgálhatnak a terápia megtervezésében, hatékonyságában. Eredményeink összhangban vannak a nemzetközi irodalommal (pl. Wesierska és Vanryckeghem, 2015; Bernardini és mtsai, 2012).

KISEBBSÉGI MAGYAR FELSOÓKTATÁS A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

Elnök: Papp Z. Attila, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Opponens: Kovács Klára, Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

A rendszerváltás óta számos kutatás foglalkozik a határon túli magyar kisebbségek több szempontú vizsgálatával. Leggyakrabban egy-egy régióra vonatkozó demográfiai, társadalmi, kulturális, gazdasági, oktatási és kisebbségpolitikai munkák születnek. A határon túli magyar fiatalok számára elérhető felsőoktatás intézményhálózatáról és felsőoktatási képzési kínálatáról is számos statisztikai, történeti és pedagógiai elemzést olvashatunk, azonban a diákok pályaválasztásáról, egyéni motivációjáról, aspirációjáról és tanulmányi eredményességéről eddig keveset tudunk. Ez a megközelítés azért is különösen fontos, mert kisebbségi hallgatók esetében a tudományos pálya, az akadémiai karrier egyes szintjeire való bejutás, a későbbi sikeres munkaerőpiaci pozíció megszerzése, de a hatékony kisebbségi érdekérvényesítés megszervezése miatt is megköveteli az eredményes szakmai életutat. A szimpózium előadásai a határon túli kisebbségi hallgatók egyéni továbbtanulási életstratégiáit vizsgálja az óvodától, valamint felsőoktatási előkészítő tanulmányoktól kezdve a felsőoktatásig. A prezentációk egyaránt ki fognak térni az egyéni döntéshozatali szintre, illetve az intézményi szintre, ugyanakkor olyan elemzés is lesz, amely a továbbtanulás strukturális, szociológiai okaira koncentrál. A szimpóziumban az óvodaválasztásról is szó lesz, amely kisebbségi kontextusban azért releváns, mert a Kárpát-medencei magyar kisebbségek anyanyelvű továbbtanulásának egyik szükséges, de nem kizárólagos feltételének értelmezzük. Valamennyi előadás friss empirikus elemzések adatait dolgozza fel.

OKTATÁSI RÉSZVÉTEL ÉS TOVÁBBTANULÁSI SZÁNDÉKOK A KÁRPÁT-MEDENCEI KISEBBSÉGI MAGYAR FIATALOK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Papp Z. Attila, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

A továbbtanulás, iskolai eredményesség vagy a legmagasabb végzettség társadalmi meghatározottsága az oktatásszociológia és mobilitásvizsgálatok egyik alapkérdése. Minél inkább a családi háttér határozza meg az egyén iskolai végzettségét, annál zártabbnak tekinthetjük a társadalmat, hiszen az újabb generációk majdani életlehetőségei így predesztinálva vannak. (ld. például: Andor és Liskó 2000; Bourdieu, 1978; Coleman, 1966; Pusztai, 2009). Elemzésem összességében azt akarja feltárni milyen mértékben zártak a határon túli magyar közösségek a továbbtanulási aspirációk tekintetében. Előadásom első részében a GeneZYs 2015 kutatás adataira támaszkodva a Kárpát-medencei magyar fiatalok oktatási, képzési helyzetét ismertetem, illetve kitérek arra is, a fiatalok milyen továbbtanulási aspirációkkal rendelkeznek. A prezentáció második részében az anyanyelvi tanulás, illetve az anyanyelvi továbbtanulás szociológiai meghatározottságait igyekszem feltárni. Az első részben ki fog derülni többek között, hogy a megkérdezettek 35 százaléka tanul jelenleg, a vizsgált négy régió közül a legalacsonyabb értéket pedig Kárpátalja mutatja (itt csak 20 százalék tanul jelenleg). Megállapítható az is, hogy a jelenleg tanuló Kárpát-medencei fiatalok több mint 70 százaléka magyar nyelvű képzésben vesz részt, de iskolai szintek szerint lényeges eltérések vannak: míg a majdani érettségiző középiskolások mintegy 90 százaléka magyarul tanul, addig a szakiskolai képzésben résztvevők csak 69 százalékban tanulhatnak anyanyelven. A felsőoktatásban jelenleg résztvevőknek 40 százaléka államnyelven és további 4–5 százalékuk más nyelven folytatja tanulmányait. A legmagasabb iskolai végzettségre vonatkozó részletesebb adatokból kiderül, a fiatalok közel felének iskolai végzettsége középfokú, és valamivel több mint negyede már valamilyen posztsekundér, felsőfokú végzettséggel rendelkezik. A 18 évnél idősebbek között 12 százaléknak csak legfeljebb 8 osztályt végzett, ami azt is jelenti e prekariátus réteg komoly munkaerőpiaci kockázatnak van kitéve. A prezentáció második részében azt vizsgálom, a felsőoktatásba való bekerülés társadalmilag és kulturálisan milyen mértékben meghatározott, és vizsgálom azt is, kisebbségi kontextusban a vallásosságnak van-e érezhető hatása van. Az anyanyelvi továbbtanulás jellemzőinek elemzése során a családi nyelvhasználat, a különféle szabadidős tevékenységek, a társas kapcsolatok etnikai homogenitásának hatásait is vizsgálom.

KISEBBSÉGI FELSŐOKTATÁSI PERZISZTENS HALLGATÓK A KÁRPÁT-MEDENCÉBEN

ELŐADÁSOK

Márkus Zsuzsanna, Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD)

Az egyre bővülő határon túli magyar (felső)oktatási intézmények működésével, a nyelvi hátrányok megszűnése ellenére a statisztikák még mindig arról számolnak be, hogy a kisebbségi magyarok felsőoktatási részvétele és iskolázottsága minden régióban elmarad a többségi társadalométól. Továbbá azt is tudjuk, hogy minél kisebb egy közösség, annál iskolázottabb, aminek egy lehetséges magyarázata, hogy az asszimilációnak elsősorban az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők vannak kitéve. Emiatt a kisebbségi közösségek egzisztenciális kérdése az iskolázottság növelése, amit a felsőoktatási hallgatók számának folyamatos emelése és a képzésben már bent lévők sikeres diplomaszerezése garantál. Nem ismerjük a kisebbségi magyar felsőoktatási intézmények pontos lemorzsolódási arányszámait, azonban számos nemzetközi kutatás bizonyítja, hogy leginkább az ún. nem tradicionális hallgatók vannak kitéve a lemorzsolódás kockázatának. Korábbi kutatásaink egyértelműen bizonyítják, hogy a nemzeti kisebbségi diákokat nem tradicionális hallgatóknak kell tekintetünk a vizsgálataink során. Emiatt kiemelt figyelmet érdemel a kisebbségi hallgatók felsőoktatási pályafutásának vizsgálata, és azoknak az intézményi és egyéni tényezőknek az azonosítása, amelyek növelik a sikeres diplomaszerezés esélyét. Elemzésünk célja, hogy azonosítsa a lemorzsolódás kockázatának kitett és a perzisztens kisebbségi hallgatókat, definiálja a lemorzsolódás egyéni és intézményi rizikó faktorait, illetve ezzel párhuzamosan meghatározza a védő tényezőket. Célunk, hogy az egyéni és az intézményi tényezőket együtt vizsgáljuk, vagyis azonosítsuk a hallgatói attitűd- és tevékenységstruktúra és az intézményi környezet kölcsönhatását is. Empirikus adataink egy nemzetközi kérdőíves adatfelvételre támaszkodnak. Az adatfelvétel egy határon átnyúló felsőoktatási térség intézményeinek nappali tagozatos, államilag finanszírozott és költségtérítéses hallgatóinak körében történt 2015-ben. Az intézmények adatszolgáltatása alapján kialakított mintavétel eredményeképpen 2017 elsősorban a képzésük elején és végén lévő hallgató került a mintába. Elemzésünk eredményeiből kiderült, hogy az egyéni tényezőkön túl a közösségi és az intézményi hatások is döntő jelentőségűek a hallgatók életében és ezek alapján különböző intézményi környezeti típusok rajzolódnak ki a Kárpát-medencei kisebbségi magyar felsőoktatási intézmények között.

TÚL AZ ETNIKAI DIMENZIÓN – KISEBBSÉGI MAGYAR SZÜLŐK ÓVODAVÁLASZTÁSI STRATÉGIÁI

ELŐADÁSOK

Ferenc Viktória, Nemzetpolitikai Kutatóintézet

A tapasztalatok szerint annak, hogy egy külhoni településen a magyar gyermekek anyanyelvi óvodai ellátásban részesüljenek, két fő akadálya van: férőhely hiánya miatt nem tudnak minden jelentkezőt felvenni, vagy az érintett szülők egy része nem akarja magyar óvodába írni a gyermekét. Mindkét problémának része lehet a pedagógusállomány mennyiségi és minőségi jellemzője. A szülők óvodaválasztási motivációival már több kutatás is foglalkozott, de ezek nagy része csak kisebb területekre koncentrált, esettanulmány jelleggel. A kutatások megállapítják, többek között, hogy a többségi tannyelvű intézmény preferenciájának lehetséges oka az, hogy nincs magyar intézmény a településen, vagy a magyar intézményben nincs hely, nem szimpatikus az óvodapedagógus, a gyermek későbbi boldogulása szempontjából a többségi nyelv tannyelv általi elsajátítása élvez elsőbbséget, vagy a magyar intézményben a magyar anyanyelvű cigány gyermekek jelenléte okoz problémát (bár ez inkább az iskolai szinteknél érezhető erősebben). Jelen előadás alapjául egy a 2017-18-as tanév során készült óvodaválasztással kapcsolatos kutatás szolgál. Az óvodaválasztás dilemmáiról csak a szülők tudnak mérvadóan nyilatkozni, ezért őket kérdőíves lekérdezés keretében értük el. Arra a kérdésre próbáltunk meg választ adni, hogy az olyan helyzetekben, ahol az óvodáskorúak létszáma és az intézményi ellátottság is megfelelő volna ahhoz, hogy a magyar gyerekek magyar tannyelvű intézményekben kezdhessék meg az intézményes oktatást, a gyakorlat mégis miért mutat más irányba? A négy nagyobb külhoni magyar régióra (Erdély, Felvidék, Kárpátalja, Vajdaság) kiterjedő kutatás során összesen 152 településen, 161 intézményhez kötődően, 1977 szülővel kérdőíveztünk. Az óvodaválasztásban számos pedagógiai, felszereltségi, vagy akár emberi szempontot is figyelembe vesznek a szülők, amelyek fontossági sorrendjét igyekeztünk megragadni. A válaszok alapján a jó pedagógiai munka a legfontosabb, második helyen, picivel lemaradva jelenik meg az óvónéni/bácsi személyisége, szimpatikus tulajdonságai, harmadik helyen a kognitív szempont, vagyis, hogy a gyermek mindent megértse, majd ehhez szorosan kapcsolódva a nyelvi folytonosság, vagyis az óvoda szerepe a magyar iskolára való felkészítésben. A négy legfontosabb tényező tehát két nagyobb csoportra osztható: a legfontosabb a minőségi szempont, amely etnikailag semleges. Csak ezután jelenik meg az etnikailag meghatározott anyanyelvi szempont. A biztonságos környezetre utalnak az ezután, de még az inkább fontos tényezők között megjelenő elemek, mint az óvoda környéke, a nagy udvar, a jó állapotú épület, a jó felszereltség.

KÁRPÁTALJAI MAGYAR HALLGATÓK TANULMÁNYI EREDMÉNYESSÉGE A BALASSI INTÉZET PÉLDÁJÁN

ELŐADÁSOK

Pallay Katalin, Debreceni Egyetem

A tanulmányi eredményesség több szempontból megközelíthető. Kimutathatjuk a hallgatók és az intézmény eredményességét külső és belső mutatók alapján. Korábbi kutatások igazolják, hogy érdemes megvizsgálni a hallgatói célú mobilitás lehetőségével élő hallgatók eredményességét (Vö. Rédei, 2008; Dusa, 2014, 2015). Kárpátaljáról számos hallgató tanul magyarországi felsőoktatási intézményben. A kárpátaljai fiatalok hallgatói célú mobilitásának speciális célintézménye a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzése (korábbi nevén Nemzetközi Előkészítő Intézet). Az előkészítő intézet sajátos helyet foglal el a magyarországi oktatási intézmények között. Az intézet megalakulásakor a világ különböző részeiről érkeztek diákok, a rendszerváltás óta jórészt külföldi hallgatók képzésével foglalkozik, akiket tíz hónap alatt fel kell készíteni az érettségi vizsgákra. Az intézet nem teljes egészében felsőoktatási intézmény, mégis a felsőoktatás részeként tekintenek rá (Somos, 1976; Major, 1986; Epare, 2008). Az előadás célja a kárpátaljai mobilis hallgatók eredményességének vizsgálata a Balassi Intézet egyetemi előkészítő képzés példáján. A tanulmányi eredményesség elméleti bemutatásán túl az eredményesség kulturális ökológiai elméletére kívánunk rátérni a kisebbségek példáján. Az előadás további részében a Kárpátalján élő magyar nemzeti közösség mobilitási lehetőségét és mobilitási okait vázoljuk fel. Vizsgálatunkat a kárpátaljai hallgatók tanulmányi célú mobilitásában kiemelt szerepet játszó célintézmény eredményesség mérésével folytatjuk. Ez utóbbi részt egy kvalitatív feltáró empirikus kutatás alapján kívánjuk alátámasztani mélyinterjúk segítségével. Az interjúzást a Balassi Intézet egykori hallgatóival végeztük. A kutatás relevanciáját jól igazolja, hogy az adott vizsgálati populációt és intézményt nem kutatták, így hiánypótló jelentőséggel bír.

ISKOLAI KLÍMA, ISKOLAI KÖTŐDÉS

Elnök: Zsolnai Anikó, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Opponens: Vidákovich Tibor, SZTE Neveléstudományi Intézet

Szimpózium-összefoglaló

Egyre több hazai és nemzetközi kutatás eredménye hívja fel a figyelmet arra, hogy a tanulmányi eredményesség és sikeresség alakulásában kiemelt szerepet játszik az iskolai klíma és az iskolához való kötődés. A releváns szakirodalom az iskolai klíma/légkör négy alapvető dimenzióját különbözteti meg: (1) biztonság, (2) tanulás és tanítás, (3) kapcsolatok, (4) környezeti-strukturális dimenzió. Ezek további alkategóriákra oszthatók, melyek a konkrét légkörtényezőket tartalmazzák. Az egyes dimenziók szorosan összefüggnek, közöttük nincsenek éles határvonalak. Annak ellenére, hogy a különböző elemzések más-más csoportba sorolják a légkörtényezőket, a vizsgálatok többnyire a biztonság, a kapcsolatok minősége, valamint a tanulás, tanítás fejlesztési folyamatához köthető jellemzők fontosságát emelik ki. A szimpózium előadásai e dimenziókból kiindulva vizsgálják az iskolai légkör, illetve az iskolai kötődés jellemzőit. Az első előadásban bemutatásra kerülő kutatás alapvető célja annak feltárása volt, hogy az egyes légkördimenziók tekintetében milyen mértékben különböznek a vizsgálatba bevont 8 évfolyamos általános iskolák, valamint, hogy a szerzők által kialakított légkörmutató, a tanulói összetétel és az eredményesség alapján elkülönített iskolacsoportok milyen további változók (például infrastruktúrális jellemzők, az iskolában alkalmazott tanulás-szervezési eljárások) mentén különböznek egymástól. A második előadás azon empirikus kutatás eredményeit összegzi, mely a pedagógusok társas hálózatai és az intézmény szervezete, valamint vezetése iránti bizalom közötti összefüggések feltárását tűzte ki célul. A következő prezentáció egy olyan empirikus vizsgálat eredményeit mutatja be, mely az iskola társadalmi funkciójához, illetve az iskola belső világához kapcsolódó 10. évfolyamos tanulói értelmezéseket, attitűdöket tárta fel. A negyedik előadás egyrészt az iskolai és a pedagógiai kötődés definiálásából fakadó eltéréseket és tartalmi különbözőségeket foglalja össze nemzetközi és hazai vizsgálatok tükrében, másrészt bemutatja azokat a mérési technikákat és eljárásokat, melyek alkalmasak az ilyen típusú kötődések feltérképezésére. A szimpózium utolsó előadása 9. és 11. évfolyamos, szakképzésben (szakközép- és szakiskola) tanuló diákok iskolai kötődésének vizsgálati adatait és az ezek elemzéséből kapott összefüggéseket mutatja be.

AZ ISKOLAI LÉGKÖRT BEFOLYÁSOLÓ ATTRIBÚTUMOK

ELŐADÁSOK

Széll Krisztián, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Fehérvári Anikó, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az iskolai klíma szakirodalomban fellelhető fogalommagyarázatai igen széles spektrumát ölelik fel a jelenség értelmezési lehetőségeinek. A kutatók többsége egyetért abban, hogy a légkör a különféle szociális, műveltségi (akadémiai) és fizikai tényezők által formált többdimenziós konstrukció, így az iskolai légkörkutatások célkeresztjébe elsősorban az iskola belső és/vagy külső világát befolyásoló dimenziók feltárása kerül (Tímár, 1994; Creemers és Reezigt, 1999; Szabó, 2000; Brand és mtsai, 2003; Cohen és mtsai, 2009, Osher és Kendziora, 2010; Thapa és mtsai, 2013; Bacskai, 2015). Álláspontunk szerint minden iskolának egyedi légköre van, melyre hatnak az adott iskola fizikai jellemzői, tanítási-tanulási formái, belső és külső kapcsolatrendszere, pedagógusainak és diákjainak iskolához való viszonya, valamint az osztálydinamikák is. Mindezekből kiindulva, kutatásunk alapvető kérdése, hogy az egyes légkördimenziók tekintetében milyen mértékben különülnek el a vizsgálatunk fókuszában álló 8 évfolyamos általános iskolák, valamint, hogy az általunk kialakított légkörmutató, a tanulói összetétel (szociokulturális jellemzők) és az eredményesség (pedagógiai hozzáadott érték) alapján elkülönített iskolacsoportok milyen további változók (méret, elhelyezkedés, infrastrukturális jellemzők, pedagógus-ellátottság, iskolában alkalmazott tanulásszervezési eljárások stb.) mentén különböznek egymástól. Az iskolai-tanulási légkör igen összetett jelenség, melyet nagyon nehéz egzakt módon megragadni. A hazai és a nemzetközi tanulóiteljesítmény-mérések a légkördimenziókat elsősorban a tanulók motivációjára, magatartására, a tanórai figyelemre és fegyelemre, illetve a tanár-diák, iskola-család kapcsolatokra vonatkozó kérdésekkel operacionalizálják. Elemzésünk elsődlegesen az Országos kompetenciamérés (OKM) évenként összekapcsolt telephelyi szintű adatbázisain alapul, melyet kiegészítettünk a köznevelési statisztikai adatgyűjtés (KIR-STAT) adatbázisaival. A kapcsolt adatbázisból számos, tanulási és iskolai légkörre vonatkozó információ nyerhető ki, vagyis olyan releváns légkörtényezők vizsgálatára nyílik lehetőség, mint például a biztonság (fegyelmi problémák, devianciák) vagy a tanulói motiváció. Az ezen mutatókból kialakított légkörindex, a tanulói összetétel és az eredményesség dimenziói alapján klaszterelemzés segítségével kialakított iskolacsoportokat egyrészt különbözőségvizsgálatok, másrészt kontextuális elemzés segítségével vizsgáljuk. Eredményeink szerint az iskolák légkör tekintetében (is) igen széles skálán mozognak. A kedvező légkör kialakulása valószínűbb azokban az iskolákban, ahova kedvezőbb családi háttérrel rendelkező tanulók járnak, továbbá a magasabb légkörmutató nagy valószínűséggel együtt jár a tanulók eredményességével is. Ugyanakkor elemzésünk arra is rámutat, hogy az iskolarendszerben található olyan atipikusnak tekinthető iskolák is, ahol az előbbieken ismertetett összefüggések másfajta sajátosságokat mutatnak.

A SZERVEZETI BIZALOM ÉS A PEDAGÓGUSOK TÁRSAS HÁLÓZATAI

Paksi Borbála, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Schmidt Andrea, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet; Moholy-
Nagy Művészeti Egyetem Elméleti Intézet

Magi Anna, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; Pszichológiai
Doktori Iskola

Vörös András, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet; ETH Zürich
Department of Humanities, Social and Political Sciences

Felvinczi Katalin, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet

Az előadás célja pedagógusok társas hálózatai és az intézmény szervezete, valamint vezetése iránti bizalom közötti összefüggések vizsgálata. Az előadás empirikus hátterét jelentő kutatás hat – a pályaelhagyás tekintetében szélső elhelyezkedésű, alacsony és magas pályaelhagyási rátájú – intézményben zajlott. A mintába kerülő intézmények kiválasztása szakértői mintavétellel történt. A kiválasztott intézményekben a teljes munkaidős, főállású pedagógusok teljes körű megkérdezésére törekedtünk. A bruttó minta 210 fő, a megvalósult nettó minta nagysága pedig 163 fő. Az adatfelvétel során személyes megkereséssel zajló, kevert – azaz a face to face kérdezési módszert önkitöltős elemekkel kombináló – kérdezési technikát alkalmaztunk. Az előadás során a kutatás két kérdéskörét használjuk, egyrészt a Szervezeti Bizalom Skála (Sass, 2005), másrészt a pedagógusok szakmai és személyes hálózatok feltérképezésére irányuló kérdések mentén kapott adatokat. A Szervezeti Bizalom Skála kilenc dimenzió (Igazságos, a beosztottakat bevonó vezető; Integritás a szervezeti működésben; Kölcsönös munkatársi törődés; Kontroll eredményezte kiszámíthatóság; Munkatársi visszaélés hiánya; Önfeltárás akadályozottsága, Munkatársi munkamorál kétsége; Merev szabálybetartatás) mentén vizsgálja a vezetővel kapcsolatosan, a szervezet működésében, a munkatársak közötti kapcsolatokban, illetve az intézményen belüli szakmaiság vonatkozásában percipiált bizalmi szintet. A pedagógusok szakmai és személyes hálózatok feltérképezésére irányuló kérdések a következő témákra terjedtek ki: az intézményen belüli szakmai hálózatok; az intézményen belüli személyes hálózatok; a szakmai szervezeti részvétel; személyes és szakmai kapcsolatok háttere. A pedagógusok társas hálózatai és az intézmény szervezete iránti bizalmuk közötti összefüggések vizsgálata alapján elmondható, hogy a nagyobb negatív hálózattal rendelkező pedagógusok tipikusan kevésbé bíznak az iskolai szervezetben. Az eredmény arra utal, hogy az iskolai szervezet iránti általános bizalmatlanság konkrét esetekben, az egyes kollégák iránt érzett bizalmatlanság, ellenézés formájában is megjelenik. A pedagógusok kapcsolathálói és a szervezeti vezetés iránti bizalmuk közötti kapcsolat vizsgálata alapján hasonló megállapítást tehetünk: a nagyobb negatív hálózattal rendelkező pedagógusok kevésbé bíznak az intézmény vezetésében, mint kollégáik.

MILYEN AZ ISKOLA? FIATALOK ISKOLAKÉPÉNEK, ISKOLÁVAL KAPCSOLATOS NÉZETEINEK VIZSGÁLATA

ELŐADÁSOK

Czető Krisztina, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az előadás egy, a 15-17 éves fiatalok iskolaértelmezéseit feltáró kutatás eredményeit mutatja be. A kutatás tematikusan azokhoz a vizsgálatokhoz kapcsolódik, melyek célja – az interpretatív szemléletmód (vö. Corsaro, 2015) érvényesítésével – a fiatalok hangjának megismerése. A modernizációs folyamatok a gyermekkor észlelésében és értelmezésében is jelentős fordulatot képviseltek. A modern gyermekkor kialakulásával, a gyermekkor intézményesülésével párhuzamosan kialakuló kötelező iskolarendszerek a gyermekek számára alkalmas társadalmi térré az iskolát tették, elszeparálva ezzel más társadalmi terektől a gyermekeket. A gyermekkor mint önálló életszakasz a generációs-, az iskola pedig a társadalmi struktúra szerves részévé vált, és a 'tanuló' gyermek konstrukciója a modern gyermekkor elválaszthatatlan eleme lett (Jensen és McKee, 2003; Zeiher, 2009; Gillis, 2009). Ugyanakkor a 20. század második felében megjelenő új szociológiai megközelítések a gyermekkor értelmezésekben annak társadalmi, kulturális és történeti beágyazottságára világították rá. Az új szociológia szembehelyezkedett a modernitás által létrehozott passzív, a szocializáció során a társadalom tagjává formálандó gyermekképpel, és a gyermekekre mint társadalmi aktorokra tekintett. Az interpretatív, illetve interakcionista nézőpontok felerősödésével előtérbe kerültek azok a kutatások, melyek a gyermekekre mint hiteles információforrásokra tekintettek, és céljuk a gyermekek és fiatalok nézőpontjának megismerése volt (Jenks, 1996; James és Prout, 1997; Prout, 2005; Goddard, 2005; Jenks, 2009; Qvortrup, 2009; Corsaro, 2015). A gyermekkor/fiatalkor újrakonstruálásának diskurzusában döntő szerep van az iskoláról alkotott értelmezések feltárásának, melynek egyik útja a fiatalok értelmezéseinek megismerése. Az iskolai attitűd megragadásához több nézőpontból is közelíthetünk. Az iskolai attitűd fogalma felölelhet egyfajta pozitív orientációt az iskola felé, kifejezheti az érzelmi és szociális közelség percepcióját, de jelölhet egyfajta azonosulást az iskolai szellemiségével, mely egy köteléket is leír (Stern, 2012). A nézetek és attitűdök feltárásához egy négy dimenzió mentén szerveződő kérdőívet alakítottam ki, illetve mélyfúrászerűen fókuszcsoportos interjúk készültek. Így vizsgáltam a (1) gyermekkorhoz kapcsolódó szociológiai narratívákhoz, az (2) iskola társadalmi funkcióihoz, illetve az (3) iskola belső világához kapcsolódó attitűdöket és nézeteket, valamint a (4) jövő iskoláiról alkotott forgatókönyveket. Képzési típus és fenntartó alapján véletlenszerű mintavétel során választottam ki fővárosi iskolákat. A vizsgálat 816, 10. évfolyamos tanuló bevonásával történt. az előadás az iskola társadalmi funkcióhoz és az iskola belső világához kapcsolódó tanulói értelmezéseket mutatja be, feltárja a tanulói attitűdök alapján megrajzolható faktorstruktúrákat, illetve az interjúk alapján leírható iskolaértelmezéseket.

AZ ISKOLAI ÉS A PEDAGÓGIAI KÖTŐDÉS EMPIRIKUS VIZSGÁLATÁNAK LEHETŐSÉGEI

ELŐADÁSOK

Zsolnai Anikó, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Fontosságához képest kevés adattal rendelkezünk az iskolai és a pedagógiai kötődések alakulásáról és hatásáról, holott ezek a kapcsolatok jelentős befolyással bírnak mind a pedagógusok, mind a tanulók iskolai jóllétére, eredményességére. Bár a kutatások már több évtizede megkezdődtek, az iskolai és a pedagógiai kötődés mérése természetüknél fogva nehéz, értelmezésükben pedig sincsen egység a kutatók körében. Az előadás első részében a két jelenség definiálásából fakadó eltéréseket és tartalmi különbségeket mutatjuk be nemzetközi és hazai vizsgálatok tükrében. Az iskolai kötődés magas szintű érzelmi viszonyulás a tanuló részéről az iskola felé, mértéke pedig összefügg azzal, hogy a diák mennyire szeret iskolába járni és mennyire elégedett az intézménnyel, ahova jár (Nagy és Zsolnai, 2016; Szabó és Virányi, 2011). Az iskolai kötődés fogalma a különböző vizsgálatokban általában összefonódik az iskolai és az osztálylégkör, valamint az iskola, mint szervezet klímájának elemzésével, ugyanakkor a jelenség pontos tartalmát ritkán definiálják (Duckenfield és Reynolds, 2013; Schneider, 2005). Az iskolai kötődés fogalmához hasonlóan a pedagógiai kötődéssel kapcsolatban sincs egységes definíció (Cassidy, 2008; Verschueren és Koomen, 2012). A nemzetközi szakirodalomban sokszor szinonimaként értelmezik a pedagógushoz való kötődés (attachment to teacher), a kötődés nem-családtag gondviselőhöz (attachment to nonparental caregiver) és a szoros tanár-diák kapcsolat (close/high quality teacher-child relationship) fogalmát. Az eltérő tartalmi megközelítések ellenére egyre több nemzetközi kutatás foglalkozik az iskolai és a pedagógiai kötődések mérésével. Az előadás további részében a vizsgálatok során alkalmazott mérési technikákat és eljárásokat – kérdőív, interjú, szociometria – ismertetjük. Közülük részletesen az egyik legismertebb és leggyakrabban használt mérőeszközt, a Student-Teacher Relationship Scale (STRS), illetve annak rövid változatát mutatjuk be (STRS-SF), melyet Pianta (2001) dolgozott ki. A teljes kérdőív a közelség, a konfliktus és a függőség dimenziója szerint értékeli a tanár-diák kapcsolatot. A pedagógusoknak 28 állítás esetében ötfokú Likert-skálán kell nyilatkozniuk arról, hogy az adott állítás mennyire jellemző az egyes tanulókkal való kapcsolatukra. Az STRS-SF mérési célja ugyanaz, azonban mindössze 15 kérdőívteletből áll, és nem része a Függőség skála. A kétféle kérdőív hazai adaptációja folyamatban van (Huszka, 2018; Szabó, 2015), közülük az előadás az STRS-SF pilot mérés eredményeit fogja összefoglalni. A nemzetközi mérésekkel összehasonlítva a hazai vizsgálatok száma jóval kevesebb (Nagy és Zsolnai, 2016; Szabó és Vitányi, 2011; Szabó és mtsai, 2015; Zsolnai, 2001), pedig az így feltárt adatok sokat segítenének az iskolához fűződő és az ott kialakuló kapcsolatok megértésében, a kommunikációs zavarok és az interakciós problémák megelőzésében.

TANULÓI EREDMÉNYESSÉG ÉS ISKOLAI KÖTŐDÉS A SZAKKÉPZÉSBN

ELŐADÁSOK

Kurucz Orsolya Ágnes, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Az előadás elméleti háttérét azok a kutatások adják, melyek az iskolai kötődés és iskolai, tanulói eredményesség kapcsolatát vizsgálják. Az iskola mint másodlagos szocializációs közeg fontos színtere a tanuló életének. Az intézményben eltöltött évek során a kezdeti laza kapcsolódásból – amely lehet pozitív és negatív egyaránt – kialakulhat egy magasabb szintű érzelmi kötődés, amit a szakirodalom iskolai kötődésként definiál. A kötődés hatással van a tanuló iskolai aktivitására, szabálykövetésére, iskolai normákhoz való alkalmazkodására, tanulói teljesítményére, a kötődés szintjét pedig nagyban befolyásolja az iskolával, tanárokkal való elégedettség mértéke (Hill és Werner, 2006). Korábbi kutatások rámutattak arra, hogy egyértelmű összefüggés van az iskolai kötődés és az eredményesség között. Az iskolához erősen kötődő tanulók sokkal jobban teljesítenek, tanuláshoz való viszonyuk pozitívabb, mint azon a társaiknak, akik kevésbé kötődnek oktatási intézményükhöz (Wiatrowski, Hansell, Massey és Wilson, 1982). A kötődés mértéke valószínűsíti a fiatalok továbbtanulásával kapcsolatos aspirációit, tanulmányi előmenetelét is (Bond, Butler, Thomas, Carlin, Glover, Bowes és Patton, 2007). Az előadás egy, az iskolai eredményesség jelenségkörét feltáró, nagymintás országos képzési típusra, szakmacsoportra, településtípusra és régióra reprezentatív kutatás eredményeiből merít, melynek fókuszában pedig a szakképzésben – szakközép- és szakiskolások egyaránt – tanulók iskolai kötődésének vizsgálata áll. A kutatásban mintegy 14 ezer 9. és 11. évfolyamos tanuló vett részt. Jelen előadás leíró és többváltozós statisztikai elemzéseken keresztül ismerteti az iskolai kötődés kialakulásában szerepet játszó lehetséges faktorokat, valamint azt, hogy a különböző dimenziók (képzéstípus, szakmacsoport, nem) mentén leírható tanulói csoportok esetében milyen összefüggést mutat a tanulók iskolai teljesítménye, továbbtanulási vagy foglalkozási aspirációja az iskolai kötődéssel, vagy annak hiányával. Az eredmények várhatóan igazolják a szakirodalmak alapján felállított hipotéziseket, miszerint azok a tanulók, akik esetében kialakult a pozitív érzelmi kötődés az iskola és annak tanárai iránt, jobban teljesítenek, kevésbé fenyegeti őket a lemorzsolódás veszélye, és határozottabb elképzeléseik vannak a jövőjükkel kapcsolatban is.

DIFFERENCIÁLÓDÓ OKTATÓI SZEREPEK A FELSŐOKTATÁSBAN

Elnök: Kálmán Orsolya, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Opponens: Derényi András, Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Szimposium-összefoglaló

A nemzetközi térben egyre több szó esik a felsőoktatásban a tanulás-tanítás funkcióinak felértékelődéséről, az oktatás minőségének javításáról (OECD IMHE, 2012), arról, hogy a kutatás és oktatás egyensúlyát újra meg kell teremteni, hogy az oktatók szakmai fejlődésével, pedagógiai képzésével foglalkozni kell, hogy az oktatás fejlesztésének ösztönzése elengedhetetlen, hogy a tanítás nem lehet oktatók, hallgatók egyéni ügye, hanem intézményi, kormányzati támogatás szükséges hozzá (EC, 2013). Az oktatásra irányuló figyelem mellett a tanítással kapcsolatos új elvárások növekedése (pl. nemzetköziesedés, tanulási eredményekre fókuszálás, hallgatóközpontú tanítás), s ezáltal a tanítás és az oktatói szerepek, feladatok fokozódó komplexitása és differenciálódása figyelhető meg (pl. Whitchurch és Gordon, 2009). A tanítási feladatok komplexitásának növekedését jól jelzik a tanulási eredmények tervezésének és értékelésének, a hallgatók bevonásának és támogatásának új kihívásai egyéni és intézményi szinten, vagy az oktatás- és képzésfejlesztéssel járó új feladatok (pl. Trigwell és Prosser 2014, Taylor és Colet 2010). Mindez pedig az oktatói professzionalizálódásra (Kreber, 2002, 2013) irányítja a figyelmet: egyfelől az oktatók kompetenciáira, nézeteire, szerepértelmezésére (Thomas és mtsai 2016, Kálmán, 2016), másfelől pedig azokra az egyéni, közösségi és intézményi tanulási folyamatokra (pl. Boud és Brew, 2013, Cox, 2004, McDonald és Cater-Steel, 2017), amelyek a professzionalizálódást támogatni tudják. A szimpózium célja, hogy a hazai felsőoktatás e még kevésbé feltárt területének megismeréséhez járuljon hozzá, azaz elemezzük az oktatói szerepértelmezéseket, az új szerepekkel, feladatokkal járó tapasztalatokat, valamint a szakmai fejlődés és támogatás lehetőségeit a változó hazai felsőoktatás egyes területein. A szimpózium az oktatók oktatási tevékenységéhez kötődő szerepeit, feladatait járja körbe, nem a teljességre, hanem az aktuális változások, trendek feltárására fókuszálva. Így kerül a szimpózium középpontjába egyfelől az oktatók és a doktoranduszok szakmai fejlődése, tanulása; másfelől az olyan új vagy változó felsőoktatási szerepek értelmezése mint a programfejlesztő/szakfelelős, a témavezető, valamint a mentor. Az oktatói státuszhoz kötődő kutatói, közéleti szerepeket viszont csak az oktatói szereppel összefüggésben érintjük. Kutatási megközelítésünkre a módszertani sokszínűség jellemző, a narratív és kvalitatív interjúk használata, az alapozott elmélet és a fenomenográfia elemzési módszere csakúgy, mint a hazai adatbázisok másodelemzése. Eredményeinkkel hozzá kívánunk járulni az oktatók személyre szabott és gyakorlatba ágyazott tanulási lehetőségeinek azonosításához; az oktatói szerepekhez, tevékenységekhez kötődő innovációk, jó gyakorlatok elemzéséhez; az oktatás eredményességének árnyalt értelmezéséhez; valamint hosszú távon a kutatásokon alapuló intézményi fejlesztésekhez és a tanításra vonatkozó tudományosság megerősödéséhez a felsőoktatásban.

AZ OKTATÓI IDENTITÁS ÉS SZAKMAI FEJLŐDÉS ÉRTELMEZÉSE AZ ÉLETUTAKBAN

ELŐADÁSOK

Kálmán Orsolya, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A felsőoktatásban az oktatással szembeni társadalmi, gazdasági, oktatáspolitikai és szakmai elvárások folyamatosan növekszenek (pl. Brancato 2003), erősödik az igény, hogy a felsőoktatás kapcsolódjon jobban a munka világához, reagáljon a technológiai változásokra, nemzetköziesedjen, váljon hallgatóközpontúvá stb.. Hazánkban a magas hallgatói lemorzsolódás, a csökkenő hallgatói létszámtól való félelem (Derényi 2018) szintén az oktatás minősége felé fordítja az intézmények figyelmét. Mindez pedig hozzájárul ahhoz, hogy az oktatói felkészültség, az oktatók tanulása, szakmai fejlődése felértékelődjön. Számos kutatás jelent meg az oktatók tanítással és tanulással kapcsolatos nézeteiről (pl. Kember, 1997; Prosser, Trigwell és Taylor, 1994; Prosser, Martin és Trigwell, 2007), ugyanakkor az oktatók szakmai fejlődésének vizsgálata ennél kevésbé feltárt terület (kivétel pl. Åkerlind, 2003, 2011), különösen a hazai felsőoktatásban. A szakmai fejlődés kutatásában az oktatói nézetek feltárása mellett felerősödik a szakmai identitás vizsgálata, amiben központi szerepet tölt be az életút során folyamatosan újrakonstruálódó szakmai identitás (Beijaard és mtsai, 2004), és az erre épülő szakmai fejlődés (Swennen és mtsai, 2010). A kvalitatív kutatás célja, hogy feltárja, hogyan gondolkodnak az oktatók szakmai fejlődésükről és oktatói identitásukról, mi jellemzi tanulási tapasztalataikat az oktatói karrierjük során. Fő kérdéseink: Milyen nézetekkel és tanulási tapasztalatokkal rendelkeznek az oktatók a szakmai fejlődésükről? Milyen sajátos szakmai szerepekhez, identitásokhoz kapcsolódnak a fejlődés, tanulás lehetőségei? Milyen főbb fordulópontok, kritikus események azonosíthatók az oktatói fejlődésben? Narratív és tematikus interjú keretében 12 oktatót kérdeztünk a jogi, közgazdasági, orvostudományi és tanárképzési területről. Mintavételben figyeltünk, hogy kezdő, tapasztalt és a képzésfejlesztést, -szervezést végző oktató is megjelenjen, az eljárás szakértői-, majd hólabda-elv szerint történt. Az eredmények azt mutatják, hogy az oktatók szakmai fejlődése erősen összekapcsolódik a tanítási tevékenységek fokozatos bővülésével (pl. előadások tartása, választható órák hirdetése), amelyet főként a kezdeti időszakban a személyes, szűkebb oktatói közösséghez való tartozás támogat. Az oktatói életút kritikus eseményei nem okoznak radikális változásokat, inkább az oktatói identitás gazdagodásáról, az oktatói szerep komplexitásának növekedéséről van szó. Kivételt ez alól a képzésfejlesztői, -menedzseri szerep jelent, ami számos feszültséget vet fel a szakmai életútban. Az oktatói identitás formálódásához kapcsolódó kritikus események közt meghatározóak: a hallgatók eredményességéről, tanulásáról való gondolkodás megváltozása; a 'nem hagyományos' nappali képzésben tanuló hallgatók tanítása; valamint a felsőoktatáson kívüli gyakorlati, fejlesztői munka. Az oktatói szerepek, az életút fordulópontjainak differenciált képe pedig hozzájárulhat az oktatói karrier eredményes támogatásához.

SZAKMAI PROFESSZIONALIZÁCIÓ TÁMOGATÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI – EGY FELSŐOKTATÁS-PEDAGÓGIAI PROGRAM ÉRTÉKELÉSÉNEK TANULSÁGAI

ELŐADÁSOK

Dorner Helga, Central European University Centre for Teaching and Learning
Swapna Kumar, University of Florida, College of Education

A felsőoktatás fejlesztésére irányuló törekvések egyik kulcsfontosságú területe az oktatók, illetve leendő oktatók szakmai professzionalizációjának (academic professionalism) (Kreber, 2013) elősegítése a tanulás-tanítás folyamatára koncentráció tudományosság (scholarship of teaching) (Kreber és Cranton, 1997, 2000) támogatásán keresztül. Ez a támogatás a nemzetközi intézményi gyakorlatban az oktatók közreműködésével megtervezett formális képzés keretein belül valósul meg (Mårtensson és Roxå, 2015). Az oktatók szakmai fejlődését elősegíteni hivatott programok és képzések számos intézmény esetében hatékonyak bizonyultak, ezt a résztvevő oktatók és hallgatók bevonásával végzett programértékelések eredményeiből tudjuk (Pleschová és McAlpine, 2016; Saroyan és Trigwell, 2015). Ugyanakkor Trigwell (2012) tanulmányában felhívja a figyelmet arra, hogy az eredményesség és hatékonyság empirikus úton való bizonyítása nem minden esetben mutat rá az egyes képzések sikerének valódi okára. A klasszikus programértékelések és hatásvizsgálatok protokolljaikból adódóan egy adott kritériumrendszert vesznek alapul és ahhoz viszonyítva mérik a program hatását, ez azonban nem feltétlenül ad átfogó és kellőképpen alapos áttekintést a programról és annak kontextusáról. Előadásunkban egy a leendő oktatók szakmai professzionalizációt segítő felsőoktatás-módszertani képzés értékelésére vonatkozó empirikus vizsgálatot és részeredményeit mutatjuk be. Ennek során holisztikus megközelítést alkalmaztunk és a kimeneti kritériumok helyett az elérni kívánt változást (theories of change) és az arra épülő pedagógiai intervenciókat vizsgáltuk. Így a merev kimeneti kritériumrendszer „ellenőrzése” helyett egy a résztvevők reflexióira (lived experiences) épülő komplex empirikus folyamat valósult meg. A vizsgálatot egy magyar-amerikai akkreditációval rendelkező egyetem felsőoktatás-módszertani képzését elvégző bölcsész- és társadalomtudományi területen doktoráló hallgatói körében végeztük el (N=22). Az előadás a doktoranduszokkal készült félig strukturált interjúk adataira épül. Az interjúkat az alapozott elmélet (Glaser és Strauss, 1960) módszertanát követve elemeztük. Az eredmények alapján három területen mutatkozott különböző mértékű konceptuális változás a program nyomán. (1) Az adott diszciplína oktatására vonatkozó oktatási stratégiák, azaz az ún. signature pedagogies területén kialakuló kritikus megközelítés, ezzel összefüggésben megjelent (2) a pedagógiai innovációra való hajlandóság, valamint (3) a szakmai professzionalizáció kontextusában a tanítás fontosságáról és relevanciájáról alkotott nézetek felülbírálása az ahhoz társuló reflektív gondolkodás eredményeképpen. Az interjúadatok alapján a három területen zajló konceptuális változás katalizátoraiként a multidiszciplinaritást és a kollaborációt azonosítottuk. Előadásunkban áttekintjük azt is, hogy az alkalmazott vizsgálati módszer mennyiben nyújt alternatívát a hasonló programok értékelési mechanizmusaihoz képest.

SZEREPEK ÉS EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ INTERDISZCIPLINÁRIS KÉPZÉSI PROGRAMFEJLESZTÉS- ÉS MENEDZSMENT TERÜLETÉN

ELŐADÁSOK

Horváth László, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Rónay Zoltán, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A felsőoktatás világát számos kihívás éri és trend befolyásolja, mint többek között az expanzió, a kínálat diverzifikálódása, a minőség és eredményesség előtérbe kerülése, valamint az irányítás és vezetés átalakulása (Halász, 2009). Ezek a kihívások új és átalakuló feladatokat, feladatköröket jelentenek. A tanulás-tanítás fogalmának kitágulásával elsősorban az oktatásfejlesztéshez kapcsolódóan jelennek meg a képzési program tervezésével, menedzselésével és minőségfejlesztésével kapcsolatos elvárások (Trigwell és Prosser, 2014). Magyarországon a képzési programok meghatározása, kialakítása és szervezése terén a felsőoktatási intézmények nem rendelkeznek olyan fokú autonómiával, mint több európai intézmény, a képzési struktúra nehezen változik, és nehezen reagál a változásokra (Derényi, 2018). Mindez megerősíti és kiemeli a képzési programfelelősök szerepét. Amíg azonban az intézményen kívüli folyamatok jelentős mértékben (túl)szabályozottak, azoknak az egyes intézményeken belüli kialakításában még tetten érhetők az egyetemi autonómia egyes elemei, azaz megnő a belső szabályozás jelentősége. Jelen előadás fókuszában így a képzési programfelelős/szakfelelős munkakörének és felelőségének értelmezése áll. A feladat- és felelősségkörök intézményi szervezeti struktúrához kapcsolódó megjelenésének és az ezeket befolyásoló szervezeti- és diszciplináris kultúrának vizsgálatához a Becher és Trowler (2001) által megállapított tipológia mentén (tisztalkalmazott; kemény-puha tudományok) választva az egyes területekről félig strukturált interjút készítünk négy interdiszciplináris képzési program szakfelelősével. Az interjúkat dokumentumelemzéssel egészítjük ki (jogszabályi háttér, akkreditációs dokumentumok, szervezeti szabályzatok stb.), hogy differenciáltabb képet kapjunk a képzési programfelelősi szerep megvalósulásáról. Az esetelemzéseken keresztül bemutatjuk a képzési programfelelősi szerep értelmezését, megvalósulásának jó gyakorlatait, lehetőségeit és akadályait, dilemmáit. A kutatás keretében vizsgáljuk a többek által is javasolt (Drótos, 2009; Santos és mtsai, 1998), oktatást és kutatást szétválasztó, de mégis integráló mátrix-szervezeti struktúra megvalósíthatóságának lehetőségeit is a képzési programfelelősök szemszögéből. Eredményeinket az alábbi struktúra mentén mutatjuk be: tudás- és innovációmenedzsment; erőforrások megteremtése és erőforrás-feltételek; támogató szervezeti struktúra; folyamatok definiálása és sztenderdizálása, együttműködések. Ennek körében bemutatjuk, hogy a hatályos jogszabályi keretek között hol és milyen módon, milyen részletezettséggel rendezik e kérdéseket az intézmények, továbbá, hogy ezek a megoldások összevethetők-e néhány a magyar felsőoktatás szempontjából releváns külföldi – elsősorban a magyar szabályozás során leginkább mintának tekintett németországi (vö. Pautsch és Dillenbulger, 2011; Hartmer és Detmer, 2017) – példával.

TÉMAVEZETŐI SZEREPEK A DOKTORI KÉPZÉSBEN

ELŐADÁSOK

Halász Gábor, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Saad Judit, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Erdei Luca Alexa, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A témavezetés meghatározó szerepet játszik a doktori képzés eredményességében. Az elmúlt évtizedben látványosan bővült azoknak a kutatásoknak a száma, amelyek a doktori képzéssel, ezen belül a témavezetői szereppel foglalkoznak. Jones (2013) irodalomelemzésében 995 olyan publikációt elemzett, melyek 1971 és 2012 között a doktori képzés témájában jelentek meg: ezek 15%-ának volt középpontjában a témavezetők és doktori hallgatók kapcsolata, miközben a témavezetés kérdése természetesen több más publikációban is megjelent. A publikációk közül kiemelt figyelmet érdemelnek azok, amelyek a témavezető szerepét próbálják értelmezni, esetenként kísérletet tette azoknak a kompetenciáknak a definiálására, amelyekre a témavezetőknek az eredményes munkavégzéshez szükségük van. Egy gyakran idézett publikáció (Hyatt és Williams, 2011) például 5 kompetencia és viselkedéscsoportban 35 kompetenciát és viselkedésbeli jellemzőt említett. Egyes szerzők (Halse és Malfroy, J. (2010) a témavezetést olyan önálló szakmaként definiálják, amely sajátos felkészítést igényel, és amellyel kapcsolatban más szakmához hasonlóan önálló szakmai standardokat lehet és szükséges meghatározni. Lee (2008) a témavezetői szerep öt komponensét különböztette meg (funkcionális/diszciplináris tudást közvetítő, az akadémiai közösségbe bevezető, kritikai gondolkodást fejlesztő, emancipáló és kapcsolati komponensek), ezeket a témavezetői tevékenység, az ehhez szükséges tudás/képességek és a doktori hallgatók ezekhez köthető viselkedésének a perspektívájából elemezve. A témavezetői szerepek jelentős átformálódásával járnak a doktori képzés olyan globális trendjei, mint a munka mellett tanulók arányának növekedése, a szakmai orientáltságú doktori képzés (professional doctorate) terjedése, a több egyetem együttműködésében szervezett doktori képzések és a társas témavezetés (supervisor teams) gyakoribbá válása (Blessinger és Stockley, 2016). A témavezetés jelentősége a doktori képzés 2016-ban történt reformját követően Magyarországon is nagymértékben felértékelődött. E reform a doktori képzésnek a kurzusok látogatását hangsúlyozó korábbi „iskolás” formájával szemben az egyéni kutatómunkára épülő, a témavezető(k) támogatásával folyó tanulásra helyezte a hangsúlyt. Általában a doktori képzésről és ezen belül a témavezetői szerep és viselkedés sajátosságairól kevés nagyobb mintára kiterjedő empirikus hazai kutatás zajlott (Fináncz, 2008). Az előadás átfogó irodalomelemzés alapján mutatja be a témavezetői szerep átalakulásának globális trendjeit, kiegészítve ezt a témavezetés kérdését is érintő korábbi és jelenleg is zajló hazai empirikus vizsgálatok adatainak másodelemzésével. Ezek a Doktorandusztok Országos Szövetségének hallgatói vizsgálata, a 2016-ban a neveléstudományi doktori iskolák körében végzett adatgyűjtés, és az oktatási innovációs folyamatokat vizsgáló kutatás. Bemutatjuk, milyen tényezőktől függ a hazai doktori iskolákban dolgozó oktatói és témavezetői kör pedagógiai újításokra való nyitottsága.

MENTORTANÁROK A TANÁRKÉPZÉSBEN: OKTATÓI SZEREPELFOGÁS, FUNKCIÓK ÉS KOMPETENCIÁK

ELŐADÁSOK

Káplár-Kodácsy Kinga, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A tanítási gyakorlat megszerzése világszerte kiemelt jelentőséggel bír a tanárképzésben, így a felsőoktatás tanárképzésért felelős szereplői és a mentortanárok közötti együttműködés, a mentori szerepek és tevékenységek definiálása is egyre több figyelmet kap (Mathur, Gerkhe és Kim, 2013). A mentor oktatói szerepével és az elvárt kompetenciákkal számtalan kutatás foglalkozik, ugyanakkor a vizsgálatok ritkán térnek ki a felsőoktatás által elvárt és a megvalósult tevékenységek kapcsolatára vagy ennek akadályozó tényezőire (Cameron, 2017). A Magyarországon 2011-től szakvizsgálóhoz kötött mentori tevékenység egy olyan kétféléves képzésre épül, amely egyrészt közvetlen kapcsolatot létesít a mentorok és a mentori programokat vezető tanárképző szakemberek között, másrészt felkészíti a mentorokat többek között a mentori stratégiák változatos alkalmazására, adminisztratív feladatok ellátására, következetes reflektív gyakorlat kialakítására. A megváltozott keretrendszerben a hangsúly a folyamat szereplői között létrejövő partnerségre és kollegiális együttműködésre kerül (Szivák, Lénárd és Rapos, 2011). A kutatás célja, hogy feltárja az iskolai mentorok saját oktatói szerepükhöz kapcsolódó koncepcióit és meghatározza ezek viszonyát a mentorképzési programok tervezőinek és vezetőinek elsődleges elképzeléseihez és a folyamathoz kapcsolódó reflexióihoz. A kérdés vizsgálatához egy két féléven át nyolc különböző középiskolában mentoráló tanár hangzó naplóját (Crozier és Cassel, 2015), a kutatást bevezető és lezáró félig strukturált interjúit (n=12), valamint a nyolc különböző felsőoktatási intézményben működő mentorképzés vezetőivel és tervezőivel, a tanárképzési mentorálási folyamatában is közreműködő szakembereivel készült félig strukturált interjúkat (n=8) használtam fel. A rendelkezésre álló adatokat a fenomenográfia módszerével elemzem (Marton és Booth, 1997). A programok tervezői és vezetői, valamint a tanári gyakorlat folyamatában mentorként megjelenő tanárok egyetértenek a mentori tevékenység tanárképzésre gyakorolt hatásában, a mentorok kiemelt szerepében. Ugyanakkor a programokban megfogalmazott szerepfunkciók és kompetenciák kontúrozott formában jelennek meg a mentorok gyakorlati tevékenységében, a személyes és szakmai önmeghatározás esetében. A mentorok szerepkoncepciói és az ezzel szoros kapcsolatban lévő mentori stratégiáik összefüggést mutatnak a felsőoktatási támogatás igényével, szakmai fejlődésük vágyával. A mentorok felsőoktatási szerepének tudatosulását jelentős mértékben befolyásolják a mentorképzés tapasztalatai, a mentori tevékenység folyamatkövetése, a közvetlen szakmai kapcsolat és partnerség kezdeményezése. Előadásomban elemzem a mentori szerepfelfogás(ok) szerkezetét, valamint részletesen tárgyalom az alkalmazott mentori stratégiákat a szakmai önmeghatározás kontextusában. A kutatás új eredményekkel szolgálhat a mentorképzések vezetői és a folyamatot működtető szakemberek számára a mentorprogramok további fejlesztéséhez.

A TÁBOROZÁS PEDAGÓGIÁJA

Elnök: Trencsényi László, Új Helikon Bt.

Opponens: Karlowits-Juhász Orchidea, Miskolci Egyetem Tanárképző Intézet

Szimposium-összefoglaló

A táborozás méltatlanul maradt (került) a neveléstudományi igényű reflexió árnyékos oldalára. Miközben igazolhatóan jelentős aránya a népességnek – így vagy úgy – átesett azon az élményzuhaton, amit az otthontól, más intézményektől távol sajátos irányítási kultúra mellett töltött el vélhetően jól megrajzolt szocializációs szándékok, nevelési programok mentén. A gyermekek és felnőttek sajátos (ideiglenes) együttléte mint szocializációs közeg, akár mint nevelési színtér pedig kiált a pedagógiai, szociológiai, szociálpszichológiai, neveléslélektani, kulturális antropológiai, stb. elemzés után. Neveléstörténeti szempontból a XX. századelő (urbanizáció, szekularizáció stb.) áldásai és átkai közepette több jellegzetes helyszínen és pedagógiai műhely körül (amerikai „pionirok” és „indiánok”, angol forrású cserkészlet, német eredetű egészségkultúra és szociális, egyben szociálpedagógiai érzékenység – Wandervogel, Freiluftschule – liberális-baloldali humanista kezdeményezések – a varsói Korczak J., a moszkvai Sz. Sackij, a budapesti Gábor Ignác és mások) jönnek létre az első táborok. Jelek mutatnak arra, hogy az I. világháború traumája után erősödnek fel a militáris és politikai-attributumokkal való telítődése a táborozásoknak. A kétpólusú világrendszer felszámolása után a piacodás, a minőségbiztosítás megkéte vagy hiánya mutat új táborozáspedagógiai kultúrákat. Ezt a mintegy százéves empiriát tekintik át a tervezett szimpózium előadói. Kísérletet teszünk egy, a „klasszikus” neveléstudományi narratívához illesztésére e jelenség- és normavilághoz, áttekintjük infrastruktúrájából adódó „rejtett tanterveit”, megismerjük „fonákját” is: a táborozási gyermek- és kamaszélmények feketepedagógiai tükrét is fel kívánjuk mutatni. Valóban összekeverjük a vágyainkat a lehetőségeinkkel? A mamutok kimúlnak jöjjenek az elefántok? Nincs már igény a táborozás sajátos unikalitására, az interakciók kiszélesedő mintázata pótolja az intenzív együttlét és az ilyenfajta közösségis pedagógiai hatásait (esetleg nincs is szükség ezen mintázatokra)? Vagy a táborozás újabb hőskorszakába lépünk, amikor a gazdasági okok és a generációs távolág miatt újra előtérbe kerül a kortárs csoportok laissez faire, de legalábbis indirekt pedagógiai hatása? Úgy hisszük, a táborozás és ezáltal annak pedagógia nem ítéltetett kihalásra, a XXI. században – ha sokszor más-más formában is – de szükség van arra a szabadidős szocializáció közegbeli tevékenységre, amely ellenpontozza, de legalábbis kiegészíti a család adottságbeli és az iskola kötelezettségalapú pedagógiai világát.

A TÁBOROZÁS PEDAGÓGIAI KULTÚRÁJA TÖRTÉNETI HÁLÓBAN

ELŐADÁSOK

Trencsényi László, Új Helikon Bt.

A XX. századelő (urbanizáció, szekularizáció stb.) áldásai és átkai közepette több jellegzetes helyszínen és pedagógiai műhely körül (amerikai „pionirok” és „indiánok”, angol forrású cserkészlet, német eredetű egészségkultúra és szociális, egyben szociálpedagógiai, érzékenység - Wandervogel, Freiluftschule - liberális-baloldali humanista kezdeményezések - a varsói Korczak J., a moszkvai Sz. Sackij, a budapesti Gábor Ignác és mások, reformpedagógiai ihletettség) jönnek létre az első táborok. Az előadás alaptétele, hogy az első világháborús vereség után átpolitizálódó közép-európai, magyarországi gyermek- és ifjúsági közéletben a szociális és egészségnevelési ihletettségű táborozás-pedagógia új feladatokkal és tartalmakkal „gazdagodott”. Az ideológiai nevelés vállalt vagy erőltetett kényszere új formákat, módszereket is „kitermelt”, melyek többnyire igyekeztek az előző korszak hagyományaihoz, nemkülönben a gyerekvilág sajtószerepeihez igazodni. Másfelől a metodika - nem kis részt a katonai kultúrából táplálkozva - képes volt „ideológiafüggetlen” is maradni (alkalmazható volt keresztény-nemzeti tartalmak, máskor ateista-kommunista eszmék - akár élményszerű - közvetítésére is), de továbbélhetett „ideológiasemleges” (vagy csillapodó ideológiájú) korszakokban, tábori kultúrákban is. Ezen elemek: zászlófel- és levonás, sátorszemle, parancshirdetés, hadijátékok, ügyeleti rend stb.) E táborok cserkész-, illetve úttörő változataira tekintünk ki hasonlóságok és különbségek felmutatásával. Szólunk belső alternatívák megjelenéséről (a cserkészek legendás vági tutajútja, az Úttörő Köztársaság utópiája, az úttörő-vándortáborok, csillebérci saktáborok stb.). A dolgozat (e részében) szó esik az államtámogatta szervezeten kívüli már-már illegális „ellenkulturálisnak” mondható alternatívákról (Cseh Tamás indiánosdijáról, Leveleki Eszter Bánkjáról stb.). Kitekintéssel zárul az előadás a minőségbiztosítás, -ellenőrzés mélküli táborozási piac jelenségeiről, a piac diktálta új táborozási kultúra erősségeiről és gyengeségeiről.

A TÁBOROZÁSPEDAGÓGIA ÉS A PEDAGÓGIAI RENDSZERTAN

ELŐADÁSOK

Nagy Ádám, Excenter Kutatóközpont

Rengeteg meghatározása van a tárgyalt fogalomnak – kezdődnek a szakcikkek, majd hosszasan elemzik a meghatározások közti különbséget, de legalábbis bemutatják a definíciókat. Sajnos a táborozás rendszertana nem küzd a bőség ilyenén zavarával. „...A tábor, sajátos, külön világ, ahol – az együtt töltött napok idejére – a gyerekek a maguk törvényei szerint szeretnének élni, mintegy próbára tenni saját világukról alkotott elképzelésüket” (Jánosi, 1985:171). „A táborok kihatnak az egész gyermeki karakterre” (Kádár, 1967). E kijelentések érvényessége 30–50 év óta mit sem változott, de korántsem definíciós jellegű. A magyar neveléstudomány ugyanis máig adós a tábor, táborozás fogalmának szabatos meghatározásával. Még azok az anyagok is nagyvonalúan átugranak tárgyuk definiálásán, amelyek tananyagként tűzik ki maguk elé a táborpedagógia oktatását (Tóth, 2015; Dorka, é.n.) vagy szakmai működésük alapjának tekintik a táboroztatást. A táborpedagógia jellegzetességeit talán könnyebb összeszedni. Célját tekintve nyílt végű, ugyanis nincs olyan előzetes elrendelt tartalom (pedagógiai cél igen), amelyhez köthető lenne a pedagógiai folyamat sikeressége. Csak ajánlott tartalom vagy forma létezik, egyfajta útmutatás, elvárás nélkül („guidance without dictation”). Létrejöttében egyszerre kell érvényesülnön a pedagógiai szándék és a projektjelleg. Szemlélete non-direktív, azaz a tervezett célok nem közvetlenül jelennek meg a pedagógiai folyamatban. Szituatív és nemformális tanulási jellegű. Megközelítése az egyéni mellett a közösségiség és a kisközösségi kooperáció hangsúlyozása. Módszereiben jóval inkább megjelenik az önálló döntés, amelyet a laissez-faire pedagógia alapoz meg. A pedagógiailag felhatalmazott személy nem gyakorol közvetlen és kizárólagosan követendő befolyást a folyamatokra, szocializációs mintaadása nem tölti be a hagyományos tanár szerepét. Alkotó tevékenységalapúság, amely a közösségi környezet normatív szerepére és az önértékelés fontosságának talajára helyezkedik. Értékelését tekintve nem teljesítmény-alapú, bár mérés ezen a területen belül is létezhet. Ugyanakkor a nonformális és a szituativitás miatt is a teljesítményértékelés nagyon más alakban érhető tetten, mint a hagyományos intézményes pedagógiai viszonyok esetében. Az öntevékenység, önkormányzás, indirekt módszerek már a 60-as években is jelentkeztek. Nonformális és szituatív jellege, valamint tevékenységalapúsága miatt fejlesztési tartalma nem strukturáltan sajátítható el. Mit is tekinthetünk tehát ma tábornak, táborozásnak? Van-e konszenzusképes meghatározása a táborpedagógiának? Ezen kérdéseket igyekszünk az előadásban megválaszolni.

TÁBOROZÁSTIPOLÓGIA

Trencsényi László, Új Helikon Bt.
Nagy Ádám, Excenter Kutatóközpont

ELŐADÁSOK

A táborozás pedagógiájának meghatározásával felmerül a kérdés, hogy hogyan helyezhető az el a neveléstudományok világában. A táborozás pedagógiája mely neveléstudományi területek része, s melyekkel áll szoros kapcsolatban? Hogyan klasszifikálhatóak a táborok? Ezen kérdésekre igyekszünk választ adni. Ehhez egyfelől megkeressük a táborozáspedagógiát a pedagógiai nevezéktanban: áttekintjük az MTA Nomenklaturáját, a Zsolnai féle nevezéktant, az Egyetemes Tizedes Osztályozást és a kutatók alkotta akadémiai tudományos közösségeket. Másfelől megkeressük rokonterületeit, amelyekkel közös elemeket az alábbiak szerint lelhetünk fel: a szociálpedagógiával a nyílt tanulási terek értelmezésében található közös platform; az élménypedagógiával közös a komfortzónától való eltávolodás; a szabadidőpedagógiával közös napi, heti és éves szabadidős ciklusbeli értelmezettség; a környezetpedagógiában elsősorban a természeti, de a társadalmi-gazdasági és technikai környezettel való szimbiotikus viszony a kapcsolat; az animációval a non-direktivitás és kisközösségi aktivitás a közös pont. Ugyancsak nem kerülhető meg egy táborozáselmélet felépítéséhez a táborozástipológia alapjainak meghatározása, azaz azon jellegzetességek számba vétele, amely alapján megkülönböztethetőek a táborozás pedagógiájának belső mechanizmusai. A tábor nyílt célja szerinti besorolás: konkrét projektcélokat tartalmazó táborok, tematikus táborok, szabadidős táborok. Célcsoport szerinti besorolás: felelős gyermekkorúak, serdülők, fiatal felnőttek, szűkebb célcsoportok, más célcsoportok. Résztevők szerinti besorolás: korábbi csoportok vs. új közösségek. Szerkezeti dimenzió: mennyire szándékozik a mindennapokból kiszakítani a tábor résztvevőjét. sajátos szabályokat, rituálékat, kereteket. Egyik végén a teljesen hétköznapi előírások, a másik szegélyén a lehetőség szerint maximálisan újraalkotott szabályrendszer szerepel. A tábor ideje szerinti besorolás: nyári és nem nyári táborok. A tábor helye szerinti besorolás: álló és mozgótáborok. Specialitás: ide soroljuk a dimenzionálásunkból eddig kimaradt osztályozásokat. Ilyen pl. a tábor időtartama szerintiség (pár napostól a több hetesig), vagy a résztvevők száma szerinti besorolás (pár főtől a kétszáz főig) stb. Infrastrukturális és szervezetelméleti szempontok (sátor vs. telepített tábor, stb.).

A TÁBOROZÁS ÉS HELYE

ELŐADÁSOK

Tóbiás László, Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar

A szocializmus táborrendszere megyei, illetve a járási/városi/kerületi táborhelyei léteznek. A több száz fős nyári szállások iránt eléggé kevés az igény, ezek általában minden tárgyi feltételükben lelakottak, ilyenek a négyeszezonos működésre elvileg alkalmas hajdani megyei KISZ-iskolai része is a megyei táboroknak. A 100–200 fős helyek használati módja is megváltozott. Ritkán van igény rá, hogy egy szervező az egész táborhelyet kibérelné, inkább kisebb csoportok használják ezeket – művészeti, edző- stb. – szaktáboraik megrendezéséhez. Sok helyen maga a fenntartó is szervez egyéni jelentkezők számára csoportot, üdülést kínálva. Kialakult egy ugyanilyen méretű és használati módú táborhely-kategória új fejlesztésű üdülőtelepek részeként is. A gazdasági koncepció alapja az, hogy az üdülőhely szolgáltatásait folyamatos töltés mellett könnyebb fenntartani, alacsony díjról indulva, nagyon összetett árazást alkalmazva. Az ehhez szükséges mennyiségű fogyasztót biztosítja az ifjúsági táborhely, ami legalább részben négyeszezonos. A telep működése azt ösztönzi, hogy a használók egyéni döntéseik szerint vegyenek igénybe szolgáltatásokat, így a fiatalok is gyakran egymás mellett üdülnek és nem táboroznak. Önkéntelenül is igazolja ezt több módszertani útmutató is, melyeket az ilyen programok szervezésében kétségtelenül jártas szerzők jegyeznek, és tanácsaik kiterjednek arra is például, hogy legyen büfé, ahol a gyerekek elkölthetik pénzüket, különüljön el a szakmai programok vezetőinek szállása, hogy kipihenhessék magukat fárasztó munkájuk után stb. Kimondottan a táborhelyek építészetéről nem nagyon találunk irodalmat, így a kortárs iskolaépítészet és gyermekjóléti-szociális intézmények építészetének néhány nemzetközi érdeklődést kiváltott elméleti írására hagyatkozhatunk, elvéve építészetkritikákra, illetve újabb táborhelyek alkotóinak bemutató írásaira. Jól sikerült táborozási terek alkotói is azt válaszolják, általános tudásuk alapján dolgoztak, esetleg a település régebbi épületei adtak formai ihletet. Szűk értelemben vett – az üdültetést szigorúan elkülönítő – tábor céljaira szolgálnak régebbi helyek, erdei iskolák (gyakran a nyári szezonra nagyobb létszámú táborrá alakulva), ugyanilyen konstrukcióban erdészetek jóléti szolgáltatásai részeként felújított és új építésű erdei házak, menedékházak. Erdészetek biztosítanak vízzel, szennyvízkezeléssel, esetleg árammal erdei táborozási lehetőséget saját felszereléssel rendelkezőknek. Most épülnek olyan szociális farmok, melyek táborozó vendégeket is fogadni fognak, akár úgy is, hogy együtt dolgozhatnak, élhetnek a farm fogyasztóssággal élő lakóival. Országszerte találni elhagyott plébániákat, iskolákat, ahová akár ingyen is fogadnak táborozókat, és vannak, akik faluhelyen nagy portával örökölt házban, esetleg saját nyaraló kertjében maguk szerveznek táborokat. Az ilyen helyek jó része a legalkalmasabb valódi tábori pedagógiai programok megvalósítására, hátrányos helyzetű csoportokkal is eljutva táborozni.

A ZENEI NEVELÉS KURRIKULÁRIS ÉS EXTRAKURRIKULÁRIS DIMENZIÓI

Elnök: Váradi Judit, Debreceni Egyetem

Opponens: Bocsi Veronika, Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

Az ezredforduló után az oktatás kulcsszerepet játszik a társadalmi kohézió erősítésében és segítséget nyújthat azoknak a globális társadalmi problémáknak a megoldásában, amelyek befolyásolják az egyén mentális állapotát, mivel a tanulás és a munka nem csak magánügy. A zenei nevelés személyiségformáló erejének gondolata magával az emberrel egyidős, a zenei nevelést és a gyermeknevelést összhangba állító elméletek nagy hangsúlyt kaptak. Öt évvel ezelőtt megalakult kutatócsoportunk tantárgypedagógiai, metodikai vizsgálatokat végez. A szimpózium előadásai a zenepedagógia által közvetített értékeket, előnyöket kutatják változatos módszertani eszközökkel az oktatás különböző szintjein. Az érték, az eredetiség aspektusából szemlélve foglalkozunk a népi kultúra és kultúraterjesztés tömegigényeket kiszolgáló popularizációjával a szocialista kultúrpolitikában. A szimpózium előadásai kiemelten kutatják a közoktatást kiegészítő alternatív zenepedagógiai irányzatok helyét és szerepét. Foglalkozunk a zeneoktatás pragmatikájával, a különböző oktatási színterek sajátosságaival és szerepével kiemelten fókuszálva a népzeneoktatás extrakurrikuláris színtereire és a hozzájuk kapcsolódó intézményrendszerre. A szimpózium harmadik előadásában arra vállalkozunk, hogy az Orff és a Kodály koncepció komparatív vizsgálatát végezzük el az egyes rendszerek módszertani implementációjának mentén. A zenei nevelés formális és non-formális módszereinek, lehetőségeinek feltérképezésével azt vizsgáljuk, hogyan lehet a formális zenei nevelést az élőzenei bemutatók extrakurrikuláris lehetőségeivel kiegészíteni. Tudományos érdeklődésünk az élménypedagógia megvalósításának lehetőségeire fókuszál, az alternatív zenepedagógiai módszerek beemelése a közoktatásba milyen innovatív lehetőséget hordoz magában, amely hozzájárul az ének-zene oktatás hatékonyságához és élményszerűségéhez. A zenetanulásnak és a diákok eredményességének kapcsolatát kutatva célul tűztük ki annak felderítését, hogy milyen szocio-ökonómiai háttérrel rendelkeznek a zenetanuló gyermekek, hogyan alakul a tanulmányi eredményességük, milyen attribútumokkal rendelkeznek a zenét nem tanuló társaikhoz képest. A családi miliő feltárásával alátámasztottuk, hogy a zenetanulás szempontjából a család kulturális tőkéje a legmeghatározóbb. Eredményeink szerint a gyermekek testi, lelki, szellemi fejlődésében támogató faktorként jelenhet meg a zenetanulás, amely meghatározhatja felnőtt életüket is. Kutatócsoportunk célja, hogy a materiális értékek felé orientálódó társadalmunk megismerje a zenei nevelésben rejlő láthatatlan erőforrásokat, amelyek segítséget nyújtanak egy műveltebb, empatikusabb, magasabb értelmi intelligenciával rendelkező ifjúság neveléséhez.

MŰFAJOK VETÉLKEDÉSE? – AVAGY EGY VITA ÉS AMI MÖGÖTTE VAN

ELŐADÁSOK

Bíró István Ferenc, Debreceni Egyetem

Kutatásunkban a mai intézményes népzeneoktatásban uralkodó népzenei paradigma kialakulásának előzményeit, kezdeti nehézségeit, polémiait helyeztük vizsgálatunk fókuszába. A vizsgálat kezdeti szakaszában tisztáztuk a megértéshez szükséges alapvető fogalmakat (népi kultúra, elit- vagy magas kultúra, populáris- vagy tömegkultúra), a vizsgált kultúratípusok határait, összefüggéseit. A fogalmak tisztázásán túl bemutattuk az 1970-es években jelentkező népzenei újhullám újszerűségét a korábbi „felfedezési” időszakokhoz viszonyítva. Rámutattunk, hogy az újonnan jelentkező szemlélet, bár fogadtatása, és közművelődési jelentősége már az említett időszakban is figyelemre méltó volt, megítélése korántsem volt olyan egyértelmű, mint azt gondolhatnánk. A televízió által 1969–1970-ben megrendezett első Röpülj, páva! vetélkedő hatására a városi fiatalság figyelme ismételen a paraszti kultúra felé irányult. Jelentős különbségként értelmezhető, hogy a XX. század megelőző időszakaihoz képest a városi értelmiségi fiataloknak a paraszti kultúra mélyebb rétegeit sikerült elérniük, és felszínre hozniuk, amiben a korszak folkloristái nyújtottak nélkülözhetetlen segítséget számukra. A népzenei újhullám magával hozta a néptáncmozgalom megújulását is, melynek újszerűsége a színpadi környezettől, valamint a koreográfiák kötöttségeitől mentes, szabad táncolás volt. Az 1981-ben megrendezett második Röpülj páva! vetélkedő elhibázott műsorpolitikája felszínre hozta az addig is érezhető feszültséget, mely a korszak értelmiségi rétegének szerepvállalásának köszönhetően széles publicitást nyert. A vitában megszólalók közül többek között Kiss Ferenc, Deme Tamás, Vargyas Lajos, Szokolay Sándor, Kocsár Miklós adott hangot véleményének, amit az Élet és Irodalom, valamint az Új Tükör hasábjain közöltek. A több szálon futó vita diskurzuselemzése felszínre hozta, hogy a polémia nem konkrétan a vetélkedő nyilvánvalóan elhibázott alap gondolatának bírálatáról szólt. A műsor csupán megfelelő „ürügyként” szolgált arra, hogy az értelmiség rávilágítson a korszak művelődés- és kultúrpolitikájának tarthatatlan törekvéseire, mely a népi kultúrát saját érdekeinek megfelelően, hamis köntösbe bújtatva használta fel. A műfaji határokat elmosva, a magyar nóta stílusjegyeivel ellátva, átdolgozva, mintegy uniformizálva juttatta vissza a közönség számára a népdalokat. Az érték, az eredetiség mint alapelvek teljes mértékben háttérbe szorultak, helyükbe a tömegigényeket kielégítő popularizált, „iparszerűen előállított” feldolgozások kerültek.

AZ EXTRAKURRIKULÁRIS NÉPZENEOKTATÁS BEMUTATÁSA – INTERJÚELEMLÉS

ELŐADÁSOK

Dragony Gábor, Debreceni Egyetem

A népzeneoktatás a művészeti nevelés része és extrakurrikuláris színtereken is megvalósul. Az extrakurrikuláris helyszíneken azonban korábban is léteztek és a jelenlegi zeneiskolai rendszerrel párhuzamosan is működnek olyan oktatási formák, amelyekről tudományos értelemben keveset tudunk. Kutatásom célja ezek feltárása, és az eredmények közvetve hozzájárulhatnak a népzeneoktatás mint pedagógiai tevékenység eredményességének, hatékonyságának növekedéséhez. Mind az iskolai, mind az iskolán kívüli népzeneoktatás a hagyományokból gyökerezik, a táncmozgalom indította útjára, és a népzeneoktatás tudományos eredményein is alapul (Dobszay, 1991; Kiss, 2006; Sebő, 2009). Funkciói, céljai, feladatai, azaz szerepei az oktatás különböző színterein hasonlóak és különbözőek. Az extrakurrikuláris jelző vonatkozik iskolai tanórán kívüli, illetve iskolán kívüli alkalmakra is, ezeket a kutatásban sokféle szempont szerint lehet elkülöníteni és összehasonlítani (Báthory, 1997; Páskuné és Münnich 2000; Nahalka, 2003; Trencsényi, 2006; Bárdossy, 2011). A színterek saját rendszerének kialakítása segítséget nyújt a kutatási kérdések vizsgálatához (Váradi, 2010, 2015, 2017; Körmendy, é. n.). Az extrakurrikuláris színterek közül kiemelkednek a szakkörök, táborok, tanfolyamok (Báthory, 1997; Mihályi és Szathmári 2010; Kertész, 2015). A színterek mibenlétének, hatásának és eredményességének egyik vizsgálati, feltáró kutatási módszere a kisszámú személy bevonásával készített interjú. Az önkényes mintavételi móddal kiválasztott interjúalanyok nagy múltú és jelentős szerepet töltenek be a népzeneoktatásban. Válaszaikból körvonalazódik a szakemberek számára a népzeneoktatás jellemzőinek rendszere, illetve a népzeneoktatásnak az általuk kívánatosnak gondolt jövőbeni állapota, fejlesztendő területei. További vizsgálat más módszerekkel még részletesebben feltárhatja az extrakurrikuláris népzeneoktatás szerepei közül a tehetség gondozást, tehetségfejlesztést és az élménynyújtást (Bábosik, 2004; Janurik, 2007; Turmezeyné, 2010).

AZ ORFF KONCEPCIÓ ÉS A KODÁLY KONCEPCIÓ MÓDSZERTANI IMPLEMENTÁCIÓJÁNAK ÖSSZEHAJONLÍTÓ ELEMZÉSE

ELŐADÁSOK

Szalai Tamás, Debreceni Egyetem

„Kodály országában” kevés tudományos ismerettel rendelkezünk a különböző 20. században kialakuló alternatív zenepedagógiai módszerekkel. Egyrészt azért, mert a hazai ének-zene oktatás a Kodály koncepcióra épül, másrészt ebből fakadóan az egyéb zenepedagógiai rendszerek kevésbé terjedtek el, illetve vannak használatban Magyarországon, ezáltal kevés gyakorlati tapasztalattal rendelkezik arról a hazai zenepedagógia. Tanulmányunkban arra vállalkoztunk, hogy az Orff koncepció és a Kodály koncepció komparatív vizsgálatát végezzük el az egyes koncepciók módszertani implementációjának mentén, ezáltal mélyebb ismereteket szerezhethetünk a vizsgált módszertani szegmensekről az adott koncepciókra vonatkozóan, valamint az összehasonlítás mentén fényt deríthetünk az említett zenei nevelési rendszerek módszertani erényeire és hiányosságaira. A tanulmány másik fő célja az ezzel a témával foglalkozó hazai és nemzetközi szakirodalmi példák összegyűjtése és áttekintése. Ennek következtében szélesebb képet kaphatunk arról, hogy a témát eddig milyen mélységeiben vizsgálták, valamint milyen módszer alapján hasonlították össze azokat. Vizsgálatunkban az Orff koncepció és a Kodály koncepció összehasonlítását végeztük el, elemezve az adott módszertanra vonatkozó eszközhasználatot, improvizációt és mozgásos tevékenységet. Az Orff koncepció módszertani elemzéséhez a Musik für Kinder kottakötet első részét tartottuk relevánsnak, a Kodály koncepció esetében az Ádám Jenő: Módszeres énektanítás a relatív szolmizáció alapján című munkáját. Kutatásunk eredményeképp megállapítottuk, hogy mindkét koncepció esetében a zenei nevelés kezdeti szakaszában az élménypedagógia a legjelentősebb perspektíva, valamint a Kodály koncepció módszertanában is nagymértékben megjelenik az eszközhasználat és a mozgásos tevékenység.

A ZENEI ÍZLÉSFORMÁLÁS EXTRAKURRIKULÁRIS LEHETŐSÉGE

ELŐADÁSOK

Váradí Judit, Debreceni Egyetem

A művészeti értékek megismertetése a felnövekvő generációval kiemelt fontosságú. A család és a szociális tér szerepe meghatározó a művészeti nevelésben, az inkorporált kulturális tőke, az ember saját személyéhez kötött tudás azonban nem örökölhető, csak az elsajátításra, képzésre ráfordított idővel érhető el. A tanárok, zenepedagógusok és tudósok többsége egyetért abban, hogy az aktív befogadói attitűd kialakítása érdekében a zene befogadását tanítani kell, mert az emberek többsége egész életében befogadóként vesz részt a folyamatban. A szakirodalmi előzmények ismeretében a formális és non-formális oktatás összefüggéseinek és kölcsönhatásának vizsgálatával feltételezzük, hogy az extrakurrikuláris oktatás mint élménypedagógiai tényező beépülve az iskola mindennapos pedagógiai gyakorlatába jelentősen bővíti a köznevelést és segíti a gyermeket a klasszikus zenei értékek megismerésében. Kutatásunk (N=805) foglalkozik a zenei nevelés rendszerének feltárásával, a kurrikuláris és extrakurrikuláris módszerek megismerésével, és a zenei nevelés non-formális lehetőségeinek feltérképezésével nemzetközi kitekintésben. A Magyarországon, Romániában, Szerbiában és Szlovákiában folyó zenei nevelési gyakorlat metszetének elemzésével vizsgáljuk a tanulók zenei kultúrájának kialakulására ható tényezőket és a zenehallgatás pedagógiáját, a koncertpedagógia gyakorlati megvalósulását. A diákoknak készült kérdőív mellett az őket tanító pedagógusokkal készített kvalitatív felmérés feltárja a gyermekek és pedagógusok klasszikus zenei attitűdjét, a zenei ízlésformálás gyakorlati lehetőségét és szükségességét.

CSALÁDI MILIÓ ÉS ZENETANULÁS

Szűcs Tímea, Debreceni Egyetem

ELŐADÁSOK

Az oktatáskutatás nemzetközi szakirodalmában (Bresler, 2002; Catterall, Chapleau és Iwanaga, 1999; Miksza, 2007 munkáiban) hangsúlyos kutatási terület a gyermekek szocio-ökonómiai státuszának, a zenetanulásnak és a diákok eredményességének kapcsolata. Ezek a kutatások megerősítik, hogy jelentős különbségek vannak a zenei tevékenységben részt vevő és a zenét nem tanuló diákok iskolai eredményességében, a zenét tanulók javára. Továbbá az alacsonyabb társadalmi státuszú zenét tanuló diákok jobban teljesítenek, mint azt a társadalmi helyzetük alapján elvárnánk. Hazánkban is végeztek kutatásokat a zenetanulók körében (Bácskai, Manchin, Sági és Vitányi, 1972; Gévayné, 2010), amelynek során szintén azt tapasztalták, hogy jobb eredményeket érnek el a zenét tanuló diákok a testi ügyességre, a tantárgyi eredményességre vonatkozó, valamint a szociometriai vizsgálatok szerint egyaránt. Ezért célul tűztük ki annak felderítését, hogy milyen szocio-ökonómiai háttérrel rendelkeznek a zenetanuló gyermekek, hogyan alakul a tanulmányi eredményességük, milyen attribútumokkal rendelkeznek a zenét nem tanuló társaikhoz képest. Az empirikus kutatás elemzésének alapját önállóan tervezett és felvett adatbázis képezte: a „Zenetanulás Magyarországon 2017”. Az adatfelvétel 2016 júniusa és 2017 januárja között történt. A kutatás során kvantitatív módszert alkalmaztunk, önkitöltős, papíralapú kérdőív formájában. A felmérésben három megyeszékhely nagy múltra visszatekintő alapfokú művészeti iskolájának nyolcadik osztályos tanulóit (n=269 fő) és kontrollcsoportként településenként két általános iskola szintén nyolcadik osztályos tanulóit kérdeztük meg (n=282 fő). A kontrollcsoport esetén ügyeltünk arra, hogy csak zenét nem tanuló gyermekek válaszoljanak. A kérdőív kérdéscsoportjai a rekrutáció, a társadalmi-, kulturális-, és gazdasági tőke, a tanulmányi eredmények, az IKT eszközök használata, a motiváció valamint a továbbtanulási szándék területeit érintették. Hipotézisünk szerint a zenét tanuló diákok olyan családok gyermekei, akik befektetésnek tekintik a különböző extrakurrikuláris tevékenységeket, ezzel is segítve a társadalmi hierarchián való feljebb jutást vagy a meglévő státuszuk megőrzését. Hipotéziseink vizsgálata során SPSS programot használtunk, módszerek terén pedig varianciaanalízist, két és háromdimenziós keresztábrát, logisztikus regressziót és klaszteranalízist végeztünk. Eredményeink azt mutatják, hogy valóban találunk különbségeket a zenét tanuló és nem tanuló gyermekek rekrutációjában és tanulmányi eredményességében, a zenét tanulók javára. A családi milió csoportjai között szintén jelentős eltéréseket találtunk, amelynek legmeghatározóbb összetevője a család kulturális tőkéje. Véleményünk szerint a gyermekek testi, lelki, szellemi fejlődésében támogató faktorként jelenhet meg a zenetanulás, amely meghatározhatja felnőtt életüket is.

SZEMÉLYES TUDÁS ÉS NEVELÉS A REFORMPEDAGÓGIA KEZDETEITŐL NAPJAINKIG

Elnök: Balogh Brigitta, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Opponens: Horváth H. Attila, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi
Intézet

Szimpozium-összefoglaló

A szimpózium célja olyan pedagógiai – illetve pedagógiai implikációkkal is bíró – kezdeményezések és gyakorlatok vizsgálata, amelyek különféle módokon a személyes tudás egyes típusainak egyéni és társas kamatoztatására fókuszálnak. A személyes tudás Polányi Mihály által a 20. század közepén kidolgozott fogalma a mai neveléstudományi kutatásokban aktuálisabb, mint valaha. A redukcionista pozitivistá tudomány szemlélettel szemben Polányi a tudományelméleti érdeklődés homlokterébe állította a tudás hallgatólagos/tacit formáit, kiemelte a társas térben beágyazott gyakorlatok szerepét, illetve tudományelméletileg artikulálta olyan tényezők alapvető szerepét az emberi kognícióban, mint a személyes érzelmek és az elköteleződés. (Polányi, 1994) Annak indokát, hogy a szimpózium középpontjába a személyes tudás Polányi által kidolgozott fogalmát állítsuk, az adja, hogy a kortárs neveléstudományi kutatásokban egyre elismertebb a tacit tudás meghatározó volta a pedagógiai munkában (Carr, 2003; Hargreaves, 2000; Oakley, 2003; Oancea és Furlong, 2007), valamint az informális tanulás formáinak jelentősége az emberi élet legkülönbözőbb szinterein, a formális oktatás tereit is beleértve (Van Noy, Heather és Bedley, 2016). A 2000-es évek „gyakorlati fordulatának” (practice turn; Hager, 2011) jegyében a neveléstudományi diskurzusok egyre árnyaltabban képesek kezelni a pedagógiai gyakorlat „phronétikus” és transzformatív jellegét, vagyis azt a sajátosságát, hogy egészében formalizálhatatlan, a teljes személyiségen keresztül ható folyamat, amelynek vizsgálatában megkerülhetetlenek a személyiségfejlődés és személyiségfejlesztés, illetve az identitásformál(ód)ás szempontjai (Oancea és Furlong, 2007; Dunne, 2003). A szimpózium keretében a következő előadásokat tervezzük: (1) Rejtett tudásformák a pedagógiai- és az életreform törekvések gyakorlatában; (2) A reformpedagógia gyermekképe Isadora Duncan és Raymond Duncan táncpedagógiájában; (3) A buddhizmus helye és szerepe a magyar köz- és felsőoktatásban; (4) Rituálékutatás a „MondoCon” szimbolikus világában. Az előadások keretében a személyes tudásnak központi szerepet biztosító pedagógiai kezdeményezéseket, illetve pedagógiai relevanciával bíró gyakorlatokat vizsgálunk részben történeti, részben antropológiai megközelítésben. A két megközelítés kapcsolatát egyrészt az biztosítja, hogy a történeti megközelítésben tekintett, jellemzően a 20. század elején induló jelenségeket – az életreform-törekvésekkel összefonódó reformpedagógiai mozgalmakat, a Magyarországon is teret nyerő buddhista pedagógiát, valamint a Duncan-testvérek mozdulatpedagógiáját – napjainkig mutató hatásaikban is vizsgáljuk, másrészt pedig az, hogy mind a történeti relevanciájú, mind a kortárs jelenségek tárgyalásakor a személyes tudás személyiség- és identitásformáló jellegét helyezzük előtérbe.

REJTETT TUDÁSFORMÁK A PEDAGÓGIAI- ÉS AZ ÉLETREFORM TÖREKVÉSEK GYAKORLATÁBAN

ELŐADÁSOK

Vincze Beatrix, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az előadás célja, hogy rávilágítson a reformpedagógiai és a vele szorosan összefüggő életreform mozgalmak által kitűzött új, személyiségközpontú, érdeklődésen, aktivitáson alapuló egyéni és/vagy közösségi tanulás mögött lévő rejtett tudásformák és a hozzájuk kapcsolódó módszerek közötti összefüggésre. Rávilágítson arra, hogy a 20. századra intézményesülő reformpedagógiai iskolák és életreform törekvések a tanulás és az életvezetés megújításával miként építettek a non-formális tanulásra. A téma az Reformpedagógia és életreform - recepciós tendenciákat, intézményesülési folyamatokat vizsgáló recepciótörténeti kutatás része, amely a korabeli forrásokat vizsgálja, és főként dokumentum- és tartalomelemzésére épít. Az iskola- és az életreformerek újradefiniálták a valósággal, a természettel, a társadalommal való viszonyukat. A reformiskolák tudásértelmezésében kiemelt figyelmet kapott a cselekvésorientált, az élet közeli, az iskolán kívüli tanulás (munkaiskolák, vidéki nevelőiskola, Labor School), kooperatív tanulás, a projektmódszer, műhelymunka. Az iskolai tanulást kiegészítették az ifjúsági mozgalom által kínált tevékenységek (például cserkészet, túramozgalom, éneklő ifjúság). Az egyén és a közösség, az egyén és a természet új harmóniáját megteremtő életreform mozgalmak (vallásos és világi) formáinak önkéntes követői olyan rejtett tudásformákat sajátítottak el, amelyek nemcsak az egyéni, hanem családjuk, közösségük, sőt a társadalom boldogulását szolgálták. Változatos formái voltak: a kommunák, egyéni életvezetési reformok (vegetarianizmus, nudizmus, terápiák), illetve szociális reformok (szövetkezeti termelés). Az új iskola és új életmód hívei tevékenységi formáikban a személyes kompetenciákra építettek, új készségek, képességek fejlesztését célozták meg. Az identitásukat keresők megerősítették az önismeretüket, felelősségvállalásukat, együttműködési készségüket, toleranciájukat. A szociális mozgalomból kinövő életreformok többsége mára intézményesült, szolgáltatássá vált. Műveltség, szocializáció és az anyagi helyzet függvénye, hogy ki, milyen módon válik fogyasztójává. Kérdésként merül fel, hogy az életreformokban lévő differenciált tudásformák, hogyan váltak és válnak társadalmilag hasznos és elismert tudássá? A 21. század új tanulás-értelmezései – az élet egészét átfogó (LLL) és az élet minden területére kiterjedő (LWL) tanulás – az egyén oldaláról közelítik meg az oktatás hatékonyságát (EC 1996, 2000, 2001), és felhívják a figyelmet a formális tanulás mellett a non-formális és az informális tanulás jelentőségére, azok komplementer jellegére. Az oktatás gazdasági, munkaerő piaci, szociális, egészségügyi hatásaira fókuszálnak, de figyelmet kap az egyén és a társadalom boldogulásának kérdése (a személyes tanulás és a leszakadó rétegek társadalmi integrációja). A non-formális tanulás és az informális tanulás növekvő szerepe új feladatokat ad a szakképzésnek, a tanárképzésnek, de a rejtett tudás hitelesítése az egész társadalomnak.

A REFORMPEDAGÓGIA GYERMEKKÉPE ISADORA DUNCAN ÉS RAYMOND DUNCAN TÁNCPEDAGÓGIÁJÁBAN

ELŐADÁSOK

Balogh Janka, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Fenyves Márk, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A 19. század vége felé és a 20. század első felében a gyermekekről alkotott vélekedésben kettősség érvényesült. Egyrészt a századvég racionalista pozitívista szemlélete jutott érvényre, amely az élet javításában a tudományok pozitív szerepét deklarálta. Másrészt pedig a több évszázados humanisztikus gyermekszemlélet keveredett a romantikus gyermekmítoszok narratíváiba menekülő elvagyódás gondolatával, amelyet a századvég komplex társadalmi-gazdasági változásainak mentális következményei, az életreform- és művészeti mozgalmak történései befolyásoltak. A reformpedagógiai elképzelések szorosan kapcsolódtak a kor szellemi-kulturális területeihez, a különböző életreform-törekvésekhez, és megjelentek a művészeti oktatásban is. A 20. század elején a kor új szellemű táncművészeinek pedagógiai elképzelései is reform jellegűek voltak, amelyek szembe fordultak a kor szigorú, engedelmességre, pontosságra, szorgalomra és az egyéni szabadság elfojtására irányuló oktatási módszereivel. A modern kori iskolateremtők, Isadora és Raymond Duncan táncpedagógiai törekvései a reformpedagógia első szakaszára jellemző tendenciát tükrözték, amely a gyermeki individuum önállóságát, spontán önkibontakozását és szabadságát hirdette. Előadásunkban a korabeli fotografiai hagyaték empirikus/hermeneutikai elemzésével, illetve magyar és angol nyelvű elsődleges (a Duncan-testvérek írásai) és másodlagos források (leírások, visszaemlékezések, elemzések) felhasználásával bemutatjuk a Duncan-testvérek tánciskoláinak, kísérleteinek sokszínű értékvilágát, romantikus, humanista, gyermekközpontú táncpedagógiai nevelési módszerüket. Isadora nem hagyományos értelemben vett tánctechnikát adott át, hanem olyan, személyes tudásra alapozott, tartalom nélküli formát oktatott, amely a test tudatos ellazítására, fizikai és lelki energiák összekapcsolására és felszabadítására irányult. Raymond sajátos táncpedagógiai elképzelése a megértésről, értelmezésről, a tanári szerep háttérbe viteléről, a mutató-értelmezés-gyakorlat hangsúlyával tovább árnyalja ezt a duncanista képet. A Raymond-féle nizzai, párizsi együtt élő művészközösség (kommuna) gyermeknevelési elvei és szokásai kiváló példái a kor életreform szélsőségeinek. Mindkettőjük pedagógiájának középpontjában a szuverén, alkotó, önmagát kifejezni tudó személyiség eszménye áll.

A BUDDHIZMUS HELYE ÉS SZEREPE A MAGYAR KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSBAN

ELŐADÁSOK

Földiné Irtl Melinda, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Komár Lajos, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A buddhizmus intézményes jelenléte Magyarországon összefonódik az orientalizmus európai térhódításával. Kőrösi Csoma Sándor, Duka Tivadar és Stein Aurél munkássága, illetve az 1873-ban a Pázmány Péter Egyetemen, Mayer Aurél professzor vezetésével létrehozott Indoeurópai Tanszék, a 19. század végétől már magyar nyelven is megjelenő buddhizmushoz kapcsolódó művek nyomán a 20. század első felére jelentős népszerűsége telt szert Buddha tana a művelt középosztály, különösen művészek, filozófusok, pedagógusok körében. Gyakorló közösségek alakultak, melyek tagjai különféle életreform és reform pedagógiai törekvésekben kamatoztatták eme keleti filozófiai eszméket. Az elmúlt évszázad során a magyarországi buddhizmus helyzetét és szerepét az aktuális politikai háttér erőteljesen szabályozta, hasonlóan az egyéb nagy történelmi vallások egyházi tevékenységéhez. A rendszerváltást követően nyílt lehetőség a buddhista tanítások és ezen keresztül a buddhista pedagógia elveinek bevezetésére a köz- és felsőoktatásban. 1991-től folyik államilag akkreditált felsőfokú képzés A Tan Kapuja Buddhista Főiskolán (jelenleg BA, MA). 2004-től buddhista szemléletű közoktatási tevékenység zajlik a Kis Tigris Iskolában (mai nevén A Tan Kapuja Buddhista Gimnázium és Szakiskola) és 2007-től a Dr. Ambédkar Iskolában is. Az iskolai keretek között végzett Buddhista hit- és erkölcsstanoktatást az 1997-ben létrejött Tejút Iskola és Ifjúságnevelő Alapítvány utódként 2013-tól A Tan Kapuja Buddhista Egyház (TKBE) szervezeteként működő Tejút Buddhista Pedagógiai Központ látja el jelenleg (a résztvevő gyermekek száma a 2018. márciusi összefoglaló alapján 515 fő). A buddhista hit- és erkölcsstan oktatás keretein belüli innovatív pedagógiai gyakorlat és módszertan a „learning by doing” elveit követi, de természetes dinamizmusa és dogmatizmustól mentes szemléletmódja okán nyitott az egyéb meglévő alternatív pedagógiai módszerek integrálására és implementációjára (művészet-, múzeumpedagógia). A modern pedagógiai kihívásokkal szemben (konfliktuskezelés, kiégés) illetve a kooperativitás-, interaktivitás-, szintetizáló képesség, tacit tudás és egyéb kompetencia területek direkt és indirekt fejlesztésében is kitűnő alternatívákat kínál ez a 2500 éves hagyomány gyermekek és pedagógusok számára, vallási és felekezeti hovatartozástól függetlenül. A tacit, rejtett, szubjektív vagy személyes tudás elsősorban az intuíció vagy ösztönös ráérzés révén nyilvánul meg, amely a koncentrációt fejlesztő gyakorlatokkal előhívható. A nyugati világban a buddhista meditációs előkészítő gyakorlatok ezt a folyamatot ösztönzik az éber, megfigyelő, tudatos jelenlét állapotának megismertetése révén.

RITUÁLÉKUTATÁS A „MONDOCON” SZIMBOLIKUS VILÁGÁBAN

ELŐADÁSOK

Szente Dorina, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kutatásom során a serdülőkort mint átmeneti szakaszt vizsgáltam egy iskolán kívüli közösségi program, a „MondoCon” keretein belül. Az antropológia és a pszichológia egyaránt átmeneti időszaknak tekinti ezt az életszakaszt, amelyben az identitás kialakulása, a személyiség formálódása, az én meghatározása bekövetkezik. A kortárskapcsolatok, közösségi identitás iránti vágyat az iskolán kívüli lehetőségek sokszínűsége mutatja a legjobban. A vizsgált rendezvény központi eleme a játék, amely lehetővé teszi számunkra, hogy kilépjünk a mindennapi életünkből, túllépjünk az élet azonnali szükségletein, gondjain. Mindezeket túl pedig tudattalanul a játékon, jelmezeken keresztül az elfogadásra, közösségre, önbizalom kiépítésére tereli a fiatalokat. Míg otthon, a számítógép mögött félelmet nem ismerve minősítik egymást, élőben nem tudják, hogyan közeledjenek egymáshoz, az alapvető kommunikációs technikáknak híján vannak. A tematikus rendezvény, a játékok felébresztik és megtanítják átélni a gyermeki, örömteli létállapotot. Kutatásom során két kutatási kérdést fogalmaztam meg, melyeket a tartomelemzés és a megfigyelés módszereivel dolgoztam ki. Az egyik a látott jelenség elméleti megközelítésére irányul; arra kérdez rá, hogy milyen szerepük van az iskolán kívüli közösségeknek a serdülőkor átmeneti szakaszában. A másik közvetlenül a vizsgált rendezvényre irányul; arra keresi a választ, hogy milyen rituális elemek jelennek meg a „MondoCon” rendezvényen, illetve azok miként segítik elő a serdülőkori átmeneti élethelyzetek feldolgozását. Az előadás első felében a téma elméleti hátterének megalapozása, a rituálé különböző értelmezési lehetőségei kaptak szerepet. Majd az átmeneti rituálék, a serdülőkor mint átmeneti állapot kifejtésére törekedtem. Az előadás második felében a rendezvény helyszínén írt naplóbejegyzéseimmel tűzdelt reflexió által elemezem az iskolán kívüli közösség fontosságát. A serdülőkor bizonytalanságokkal teli átmeneti állapotában a MondoCon-hoz hasonló rendezvények lehetőséget biztosítanak a szabadságra, kilépésre a mindennapok világából. Átrendezik az online tér által keltett feszültségek struktúráit, és a játék eszközével tudat alatt vezetik vissza a fiatalokat a természetes gyermek állapotába.

„... HA MAJD A JOGNAK ASZTALÁNÁL MIND EGYARÁNT FOGLAL HELYET ...”

Elnök: Orsós Anna, PTE Bölcsészettudományi Kar

Opponens: Papp Z. Attila, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató
Intézet

Szimpózium-összefoglaló

Magyarországon tizenhárom törvényben elismert nemzetiségi közösség él. A szabályozás azonos jogállást biztosít valamennyi nemzetiség esetében lélekszámtól, jellemző társadalmi-szociális helyzettől, társadalmi beágyazottságtól, földrajzi elhelyezkedéstől és minden más jellemzőtől függetlenül. Az Alaptörvény és 2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól a nemzetiségi oktatáshoz való jogot közösségi, egyéni és oktatási jogként is definiálja. A nemzetiségi nevelés-oktatás különös súlyát, kivételes jelentőségét a kisebbségi közösségek lassú felbomlása és gyors nyelvvesztése adja. Jelen helyzetben a nemzetiségi oktatás adhat esélyt arra – feltéve, ha ennek hatékonyságát társadalmi akarat és állami támogatás megnöveli –, hogy megállítható és (esetleg) visszafordítható legyen ez a folyamat. Jelenleg inkább aggodalomra, semmint bizakodásra van ok. A szimpózium célja, hogy tárgyilagos betekintést nyújtson a hazai nemzetiségi oktatás és nevelés jelenlegi tényleges helyzetébe – két nemzetiség (a legnagyobb létszámú cigány/roma valamint a horvát nemzetiség) oktatási helyzetének bemutatásával. Magyarországon a nemzetiségi nevelés, oktatás két tantárgy keretei között a nyelvoktatás és a népismeret oktatása során valósul meg. E tantárgyak tanításának célja, hogy hozzájáruljanak a hazai nemzetiségek kultúrájának közvetítéséhez és az identitás tudatosításához. A célok teljes körű megvalósulását nehezíti, hogy bár a valóságban a nemzetiségi nevelésben, oktatásban való részvétel nem alanyi és másokat kizáró jog, az Alaptörvény formálisan is lehetővé teszi, hogy a nemzetiséghez tartozókkal egy sorban a nemzetiséghez nem tartozók is a nemzetiségi pedagógiai program szerint tanuljanak, mégis a korábbi szabályozást érdemben megismételve – továbbra is kifejezetten a Magyarországon élő nemzetiségek (alanyi) jogaként jelöli meg az anyanyelvű oktatáshoz való jogot. Így még mindig kevés lehetősége nyílik a nem az adott nemzetiséghez tartozóknak megismerni egy másik nép kultúráját. A jelenlegi jogszabályi környezet nemzetiségi oktatásra gyakorolt hatásainak megismerése miatt több széleskörű vizsgálatot folytattunk a cigány/roma valamint a horvát nemzetiségi oktatást folytató köznevelési intézmények körében, melyek eredményeiről az alábbiakban számolunk be. A kutatásaink során igazolódtott az a kiinduló hipotézis, miszerint a rendszerszintű hátrányok (a nem megfelelő vagy hiányos nemzetiségi tanárképzés, személyi, tárgyi feltételek egyenetlensége) hozzájárulnak ahhoz, hogy azt mondhassuk: a nemzetiségi oktatás, nevelés tekintetében több nemzetiség esetében nem valósul meg a minőségi oktatáshoz való hozzáférés.

CIGÁNY/ROMA NEMZETISÉGI OKTATÁS

Orsós Anna, PTE Bölcsészettudományi Kar

ELŐADÁSOK

A nemzetiségi nyelv tanulásának és a nemzetiségi hagyományok ápolásának is elsődleges terepe az iskola. Nem véletlen, hogy az ombudsman és a nemzetiségi jogterületért felelős helyettese kiemelt figyelmet fordított/fordít arra, hogy a nemzetiségi köznevelési rendszerünk e feladatát hogyan, milyen hatékonysággal látja el. Azért, hogy lássuk, hogyan alakult a nemzetiségi oktatás célja, illetve annak küldetése, valamint az érvényben lévő jogszabályi környezet milyen irányba tereli a nemzetiségi oktatást, a KIRSTAT adatbázisában szereplő cigány/roma nemzetiségi oktatást folytató intézmények körében vizsgálatot folytattunk, melynek eredményeiről adunk számot. Miközben a cigányság töredékrészére jellemző a sajátos „élő kultúra” – a többi nemzetiség kultúrájával azonos rangban – jogilag és társadalmilag is „támogatott másság”, addig a hazai cigányság elsöprő többségét érintő státuszbeli másság nem vagy nem kellően támogatott, amit a társadalmi előítéletesség is súlyosbít. A nemzetiségi oktatás „jogalanyi szabadsága” a cigány származású, s köztük jelentős arányban hátrányos helyzetű tanulók vonatkozásában speciális problémát is felvet. A nemzetiségi oktatás választásának szabadsága lehetővé teszi ugyanis, hogy a nemzetiségi oktatás sajátos szelekciós mechanizmusként is működjön, a cigány tanulóktól „abszolúte jogszerűen” különíthessék el a nem cigány tanulókat. Leválik a cigány és a hátrányos helyzetű tanulókról (a kettő között nagy az átfedés) a nemzetiségi hovatartozású tanuló, de leválhat/elkülönülhet az is, aki a nemzetiségi oktatást csak az idegennyelv-tanulási lehetőség miatt választja. Kutatási eredményeink igazolják, hogy a kisebbségi nevelést is folytató intézmények fenntartói több esetben nem a szülői igényekhez igazítják a feladatellátás kereteit, hanem fordítva, pénzügyi szempontok alapján meghatározzák, hogy kisebbségi nevelést hány csoportban, milyen gyermeklétszámmal lehet ellátni. Amíg a nemzetiségi oktatáshoz kiegészítő normatíva is társult, a nemzetiségi oktatás beindítása is gyakran az intézmény érdekeihez (megmaradásához) kapcsolódott. A nyelvoktató nemzetiségi nevelés bevezetése során a cigány csoportok nyelveit érintő megengedő jellegű rendeletmódosítások (óraszám, alkalmazási feltételek), e nyelvek presztízsét, más kisebbségi nyelvekkel összehasonlítva, nem emelik. Sem a nyelvoktatás, sem a népismeret oktatásának a feltételei nem teremtődtek meg kielégítő módon a köznevelés, és a felsőoktatás szintjén, ezért a nemzetiségi nevelés, oktatás céljainak megvalósulása is részleges. A cigány nyelvoktatás és főleg az anyanyelvű oktatás megvalósítása ugyan hosszabb időt igénybe vevő folyamat, ám évek óta komoly előrelépés nem történt ez ügyben. Miként kutatásaim empirikus adatai is alátámasztják, a nyelvvesztés, a nyelvi asszimiláció folytatódik, hovatovább visszafordíthatatlanná válik, ezért a munkát haladéktalanul el kell kezdeni.

A CIGÁNY/ROMA NEMZETISÉGI NÉPISMERETI TANTÁRGY ISKOLAI MEGSZERVEZÉSÉNEK KÉRDÉSEI

ELŐADÁSOK

Kovácssevicsné Tóth Marianna, Kétújfalui Konrád Ignác Általános Iskola

A multikulturális nevelés, a cigány hagyományok ápolása, a cigány kultúra beépítése a napi gyakorlatba új lehetőséget nyújt és innovációt igényel az iskoláktól. A taneszközök, tartalomhordozók csekély száma és hiányának áthidalása, a tanári kompetencia hiánya miatt a kitűzött cél azonban sok intézményben csak terv marad. Az Oktatási Hivatal által szervezett „Roma népismeret oktatása-kerettantervtől a tanóra gyakorlati megvalósításáig” című képzésen több mint 200 pedagógus vett eddig részt. Betekintést adott a képzés a cigány/roma népismeret tanításának iskolai körülményeibe. A nemzetiségi – cigány/roma – népismereti tantárgy iskolai megszervezésének helyzetét, kérdéseit is érintette. A kutatás arra keres választ, hogy a 2013 óta bekövetkezett jogszabályi változások eredményeként önálló tantárgyként tanítandó cigány/roma népismeret oktatás feltételrendszerében történt-e elmozdulás. A cigány nemzetiségi oktatás módszertani és tartalmi megvalósítását a köznevelés rendszerében a tartalomszabályozók, tartalomhordozók és a képzéstartalom befolyásolja. Ezzel kapcsolatban a vizsgálat az alábbi kérdésekre keresi a választ: (1) Mennyire tesznek eleget a nemzetiségi népismeretet bevezető iskolák magyar nyelvű cigány/roma nemzetiségi nevelés-oktatás hatályos jogszabályi előírásainak? (2) A tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiben megfogalmazódik-e a romológiai alapismeret kompetenciaelvárásként? (3) A nemzetiségi tanító és nemzetiségi nyelvtanár esetében az Nkt. 3. melléklet 21-24. sora előírja a tantárgy tanításához szükséges végzettséget. Milyen képesítési előírást határoz meg a jogszabály a roma népismeretet oktatók esetében? (4) Milyen eszközrendszer segíti cigány/roma népismereti kerettanterv követelményének teljesítését? (5) A nemzetiségi Irányelvekben meghatározott fejlesztési feladatok figyelembevételével készültek-e az iskola stratégiai dokumentumait: pedagógiai program, helyi tanterv? A kérdőíves adatgyűjtésen és a fókuszcsoportos megbeszélésen kívül dokumentumelemzéssel a tartalmi és formai jellemzők feltérképezésére is sor kerül. A feltárt hiányosságok megállapításai lehetőséget adnak a roma nemzetiségi népismereti tárgy tanítása során kialakult bizonytalanságok, tárgyi tévedések, és hiteltelenség elkerüléséhez szükséges változtatások megfogalmazására. A feltételek hiányának megszüntetése szükséges ahhoz, hogy a cigány/roma népismereti oktatásban résztvevők számára is a minőségi szolgáltatáshoz való egyenlő hozzáférés biztosítva legyen a tanulók identitástudatának megerősítéséhez.

CIGÁNY NÉPISMERET OKTATÁS KÖZÉPISKOLÁBAN – TANTERV ÉS GYAKORLAT TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Gergye Eszter, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola

A 2012 szeptemberében hatályba lépett A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény mellékleteként kiadott Nemzeti Alaptanterv (NAT) rendelkezései határozzák meg a magyarországi nemzetiségi nevelés-oktatás kereteit és feltételeit, így a roma, cigány népismeretre vonatkozó tartalmakat és kereteket is. A 9-12. évfolyamokra (illetve 1-4 és 5-8. évfolyamokra) elkészítették a tantárgy kerettanterveit, ami mindenképpen pozitív előrelépés ez ügyben. Azonban számos probléma övezi még e tárgy minőségi taníthatóságának/tanulásának feltételeit. Orsós Anna Cigány/roma nemzetiségi oktatás- A romani és /vagy beás nyelvet oktató intézmények helyzete a 2014/15-ös tanévben című munkájában foglalja össze a legégetőbb problémákat, azok közül is kiemelve: törvényileg nincs szabályozva, hogy szakképzett népismereti tanárok oktathassák ezt a tárgyat (mint ahogyan a többi nemzetiségi népismereti tárgynál sem). Hangsúlyozza, hogy egy olyan komplex tantárgyról van szó, mely több tudományterületet érint (néprajz, történelmét, társadalomföldrajz, stb), ezért is elengedhetetlen a szakirányú nemzetiségi népismereti tanárok képzése. (Orsós, 2015) Ezen felül képzett roma, cigány népismereti, gyakorló tanárként számos más nehézséggel is találkozom. Jelen formában a heti egy tanóra lehetővé teszi-e, hogy a kerettantervben foglaltakat minőségileg is teljesíteni lehessen? Mit tud tenni egy képzett nemzetiségi népismereti tanár, hogy javuljanak tárgyának oktatási feltételei és mit tud tenni a törvényi szabályozás szintje az ügy érdekében? Összevetve a tantárgyat meghatározó dokumentumok szintjét (NAT, kerettanterv, stb.) és a mindennapok gyakorlatában tapasztaltakat próbál válaszokat találni ez az elméleti munka a feltett kérdésekre.

A CIGÁNY/ROMA NEMZETISÉGI OKTATÁS PRESZTÍZSÉNEK EMELÉSE – BEÁS NYELVI JÁTÉKOKKAL

ELŐADÁSOK

Láng Eszter, Gandhi Gimnázium, Kollégium és Alapfokú Művészeti Iskola

Fishman nyolcfázisú skálája szerint, ha egy közösség a skála minél magasabb fokán helyezkedik el, annál kevésbé van esélye a nyelvcsere folyamatának visszafordítására, mint ellenkező esetben. A beás nyelv a kritikus hatodik szinten áll, ahonnan még visszafordítható a nyelvcsere, mely nagyon fontos külső társadalmi és gazdaságpolitikai tényezőktől függ, de fontosak a belső feltételek is. Ilyen az emberek belső mentalitása, a nyelvhez kapcsolódó értékrendszer, attitűdök. Ezek határozzák meg, hogy melyik irányban és hogyan folyik a nyelvcsere. A nyelv családon belüli presztízsének visszaállításában az iskolának kell segítenie. Magyarországon a cigány/roma nemzetiségi oktatás, nevelés két tantárgy keretei között, a beás/romani nyelvoktatás és a cigány népismeret oktatása során valósul meg. Nincs könnyű dolga annak, aki e két tárgy valamelyikét akarja tanítani. Nem állnak rendelkezésre megfelelő oktatási segédanyagok, a cigány nyelvek esetében hiányoznak az anyanyelvi oktatás személyi és tárgyi feltételei, nincs nyelvtanárképzés és hiányoznak a tankönyvek, segédanyagok is. Mindkét tárgyról elmondható az is, hogy a rendelkezésre álló taneszközök, oktatási segédanyagok mennyisége és minősége is nagy kívánnivalót maga után. Következik a kérdés: ilyen feltételek mellett hogyan lenne képes az iskola emelni egy nyelv presztízsét? Cigány nyelveket elsőként az 1994-ben induló Gandhi Közalapítványi Gimnáziumban kezdtek el oktatni. Az ekkor megjelent első kiadványok jelentették a beás nyelv írásbeliségének tényleges kezdetét. 2015-ben jelent meg egy kutatási beszámoló, mely a cigány/roma nemzetiségi oktatás helyzetét vizsgálta a 2014/15-ös tanévben. Ebből kiderült, hogy a beás nyelvet oktató intézmények 20 év elteltével is ugyanezeket a kiadványokat használják, szinte csak néhány gyerekverseket/dalokat tartalmazó kötet jelent meg azóta. Ugyanitt a cigány népismeretet oktató intézmények is azt jelezték, hogy oktatási segédanyagok alig állnak rendelkezésükre. Azt is megtudhatjuk ebből a kutatási beszámolóból, hogy az intézmények beás nyelvi taneszközei között nem található egyetlen saját fejlesztésű tankönyv, munkafüzet sem. A felsorolt taneszközök között azonban szerepelt egy olyan tankönyvsorozat 1–2. kötete is, melynek megjelenése különös visszhangot keltett szakmai körökben. A sorozat egyik folytatáskötetének tankönyvvé minősítési eljárása is problematikus. Vizsgálom a beás nyelv és hozzá kapcsolódóan a népismeret oktatásához rendelkezésre álló taneszközök, oktatási segédanyagok fejlesztésének szükségességét és ennek lehetőségeit. Vázolom, hogy miért lenne fontos új módszerek és eljárások alkalmazása, illetve a nyomtatott és multimédiás tananyagfejlesztés. Bemutatok néhány kezdeményezést is, illetve az általam összeállított játékgyűjteményt, melyhez útmutatót készítettem, illetve módszertani javaslatokat teszek a nyelvi játékok alkalmazásához. A gyűjtemény reményeim szerint oktatási segédanyagként használható lesz a továbbiakban.

A HORVÁT NYELV ÉS NÉPISMERET OKTATÁSA HAZAI KÖZNEVELÉSBN

ELŐADÁSOK

Bockovac Tímea, PTE Bölcsészettudományi Kar

Magyarországon a horvát nyelv és népismeret oktatása többféle modell mentén, magas állami támogatottsággal valósul meg, ennek ellenére azonban hiányoznak az oktatás hatékonyságára irányuló vizsgálatok, -melyek tapasztalataim szerint szorosan összefüggnek a tanulói kétnyelvűség fokával-, az országos mérések kidolgozása, valamint az érettségi vizsga és a tanulmányi versenyek (OÁTV, OKTV) eredményeinek elemző feldolgozásai is. A horvát mint nemzetiségi nyelv középiskolai oktatása kiemelt figyelmet érdemel, melynek kapcsán a 2016/2017-es tanév folyamán elvégzett kérdőíves kutatásom célja a 9-12. osztályos korosztály (két)nyelvi állapotának, nyelvhasználati színtereinek és nyelvi attitűdjének vizsgálata volt, melyek megismerése lehetőséget teremt az esetleges nyelvi beavatkozás tervezett elvégzésére. A felmérésben 166 tanuló vett részt, a két hazai (Budapest, Pécs), két tanítási nyelvű (horvát-magyar) gimnáziumok tanulói összlétszámának (223 fő) 74%-át alkotva. A kérdőív adatainak rögzítése és statisztikai elemzése a Microsoft Excel program alkalmazásával és a Statistical Package for Social Science (SPSS) Windows operációs rendszerben működő program felhasználásával történt. Az adatfeldolgozás folyamán az egyváltozós, leíró statisztikai kimutatás és a többváltozós eredmények elemzése egyaránt megtörtént. A kapott adatokból megállapítható, hogy a nyelvileg homogén életterű tanulók jelentős része a másodlagos szocializáció folyamán, intézményesített környezetben sajátította el a horvát nyelvet. A nyelvi egyensúlymutató gyenge horvát és erős magyar nyelvi dominanciát mutatva jelzi, hogy szemléletváltásra van szükség az (anya)nyelvi oktatás stratégiái kapcsán. A kutatás rámutat az horvát nyelv és népismeret oktatás fontosságára, mivel a vizsgált középiskolás populációra a támogatott, endogén, magyar nyelv domináns, szukcesszív kétnyelvűség jellemző. A jelenlegi horvát nyelvi tervezés elsősorban a horvát nyelv oktatási színtereinek bővítésére irányul, de további kutatandó terület a kisebbségi tankönyvek identitáselemeinek vizsgálata, a tankönyvek és a nyelvészeti ideológia összefüggése, a kétnyelvűség és a nyelvpolitika kisebbségi vonatkozásainak tanítása, illetve fontos a leendő vagy gyakorló pedagógusok nyelv és kisebbségpolitikáról meglévő ismereteinek bővítése is.

A FELSŐOKTATÁSI TANULMÁNYI ALKALMASSÁG MÉRÉSÉRE KIDOLGOZOTT RENDSZER A SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEMEN: A 2017-ES ADATFELVÉTEL EREDMÉNYEI

Elnök: Molnár Gyöngyvér, SZTE Neveléstudományi Intézet Oktatáselméleti Kutatócsoport

Opponens: Stéger Csilla, Oktatási Hivatal

Szimposium-összefoglaló

Az oktatás, így a felsőoktatás sikerességének egyik kulcsa, hogy a hallgatók mindig azt tanulják, aminek az elsajátítására felkészültek, amihez rendelkeznek a szükséges alapokkal. A hallgatók előzetes tudásához igazodó támogató rendszer kialakításának első lépése, hogy reális képet alkossunk a tanulóikról kezdők felkészültségéről. Ennek keretében a Szegedi Tudományegyetemen 2015, 2016 majd 2017 szeptemberében is egy átfogó felmérésre került sor a frissen felvett hallgatók körében, melynek célja a tanulási sikeresség szempontjából meghatározó erővel bíró területeken a tanulók felkészültségének feltérképezése (Csapó és Molnár, 2016). Az adatfelvétel a program harmadik évében minden hallgató számára egységes volt. A mérés kiterjedt a felsőoktatási tanulmányokhoz nélkülözhetetlen kognitív és nem kognitív területekre, mint a szövegértésre, a matematikai gondolkodásra, az új ismeretek elsajátításának és létrehozásának sikerességét erősen meghatározó induktív és kombinatív gondolkodásra. Ezekhez csatlakozott a tanulók általános problémamegoldó képességét vizsgáló teszt, valamint a diákok tanulási stratégiáit, módszereit feltérképező kérdőív. A szimpózium keretein belül bemutatásra kerülő elemzések a 2017-es adatfelvételben részt vett N=1682 első éves (51% lány), tanulmányaikat kezdő nappalis egyetemista hallgató válaszain nyugszanak (résztvételi arány 43,4%). A felmérésekre az eDia online teszt-platform (Molnár, Makay és Ancsin, 2018) alkalmazásával mérési biztosok segítségével az egyetemi könyvtár 150 főt befogadó számítógéptermben került sor. Az adatfelvétel két hétig tartott, diákonként kétszer két órányi tesztelési időt igénybe véve. A diákok a tesztek megoldása után azonnal megtudták százalékos eredményüket, majd a mérés után egy héttel személyre szabott, viszonyítási pontokkal és fejlesztési javaslatokkal ellátott visszacsatolást kaptak. A szimpózium előadásai egy átfogó képet adnak a kutatás elméleti háttéréről, gyakorlati megvalósításáról és az eredmények megbízhatóságáról. A szimpózium kognitív területekre vonatkozó elemzései az átlagos teljesítmények mellett kísérletet tesznek a hallgatók azon arányának becslésére, akik feltehetőleg tanulási nehézségekkel nézhetnek szembe az egyetemi éveik alatt, és ezáltal potenciálisan ki vannak téve a lemorzsolódás veszélyének is. A kutatásban megjelenő affektív területek közül a diákok által alkalmazott tanulási stratégiákról kapunk egy átfogó képet. Az elemzések alapján megállapítható, hogy kidolgozható egy olyan kognitív és affektív területet is átfogó számítógép-alapú értékelési rendszer, amely azonnali visszacsatolás mellett alkalmas annak megállapítására, hogy a hallgatók milyen induló tudásszinttel, tanulási potenciállal kezdik meg egyetemi tanulmányaikat. Az eredmények hozzájárulnak a tanulmányi eredményességet javító egyetemi és kari szintű stratégiák kidolgozásához, illetve személyre szóló visszajelzést adnak a hallgatóknak egyéni erősségeikről és fejlesztendő területeikről.

A FELSŐOKTATÁSI TANULMÁNYI ALKALMASSÁG MÉRÉSE: ELMÉLETI KERETEK, CÉLOK ÉS LEHETŐSÉGEK

ELŐADÁSOK

Csapó Benő, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Az ezredforduló körüli években mind a neveléstudományi kutatás, mind a szélesebb körű pedagógiai alkalmazás terén a figyelem középpontjába kerültek a különböző tudásszint-, készség- és képességmérések. Ebbe a trendbe illik a Szegedi Tudományegyetemen elindított tanulmányi-alkalmasság mérés, ami aktuális magyarországi problémákra keres megoldást, építve a felsőoktatásban tapasztalható nemzetközi törekvésekre és az info-kommunikációs technológiák új lehetőségeit kihasználó technológia-alapú tesztelésre. A méréseket kiváltó legfőbb közvetlen ok a felsőoktatásban tapasztalható nagymértékű lemorzsolódás, ami összefügg azzal is, hogy a középiskola-felsőoktatás átmenetet nem segítik objektív mérések, amelyek megbízhatóan irányítanak a diákokat a számukra legmegfelelőbb intézménybe illetve szakra. A 2015-ben elindított, és azóta minden szeptemberben lebonyolított mérések közvetlen feladata olyan eszközrendszer kidolgozása, amely alkalmas annak felmérésére, hogy rendelkeznek-e a diákok azzal az előzetes tudással, amely a sikeres tanulmányokhoz szükséges, feltérképezze, miben vannak hiányosságok, és nagy valószínűséggel előre jelzi, ha diplomaszerezéshez további, kiegészítő, felzárkóztató tanulmányokra van szükség. A leghosszabb, évszázados múltra visszatekintő szelekciós eszköz az Egyesült Államokban használt Scholastic Aptitude Test kezdetben csak két fő területre, a verbális és a numerikus képességre fókuszált, a közelmúltban azonban kibővült egyes diszciplínák tartalmához kapcsolódó tesztekkel. A Szegedi Tudományegyetemen, alkalmazkodva a magyar sajátosságokhoz, a bemeneti mérés ezzel ellenétes irányban fejlődik. Az első évben a három kötelező érettségi tárgy (magyar, matematika és történelem) mellett a természettudomány és az angol nyelt tudását vizsgálta. Tekintettel az egyre markánsabban jelentkező igényre, már az első év tematikájába bekerült a dinamikus problémamegoldás mérése (ugyanaz a konstrukció, amely a PISA 2012-es problémamegoldás), és a magyar diákok közismerten (már az első PISA felmérés által is dokumentált) inadekvát tanulási módszereire, egy tanulási stratégiákat felmérő kérdőív. A mérések tematikája az évek során fokozatosan módosult, a magyar teszten belül meghatározóvá vált a szövegértés, a matematikában a gondolkodás, és további területekkel bővültek a mérőeszközök, többek között a munkamemória, a kombinatív és az induktív gondolkodás tesztjeivel. A mérések adatai a közvetlen gyakorlati hasznosításon (a diplomaszerezés esélyét javító beavatkozások megalapozásán) túl számos elméleti vagy gyakorlati szempontból fontos kérdés megválaszolására is alkalmasak. Így meg lehet vizsgálni, hogy milyen összefüggés van a diákok érettségi eredménye és a tesztekkel mért tudása között, hogyan jelzik előre az érettségi eredmények és az egyetemi tanulmányok kezdetén felvett tesztek a problémamegoldás és a gondolkodási képességek fejlettségét. Az egyetemi tanulmányi adatokkal való kapcsolatok elemzése pedig megmutatja az egyes tesztek előrejelző erejét.

EGYETEMI TANULMÁNYAIKAT KEZDŐ HALLGATÓK MATEMATIKAI GONDOLKODÁSÁNAK ÉS PROBLÉMAMEGOLDÓ KÉPESSÉGÉNEK FEJLETTSÉGI SZINTJE

ELŐADÁSOK

Molnár Gyöngyvér, SZTE Neveléstudományi Intézet Oktatáselméleti Kutatócsoport

A hallgatók sikeres képzésének fontos feltétele, hogy ismerjük azon tudás- és képességterületeken való felkészültségüket, melyek meghatározó erővel bírnak tanulási sikerességük tekintetében (Csapó és Molnár, 2016). Ezen területekhez sorolható többek között a problémamegoldó képesség és a matematikai gondolkodás. A Szegedi Tudományegyetemen 2017 szeptemberében immáron harmadjára került sor a frissen felvett hallgatók átfogó felmérésre (N=1682, 51% lány). Mind a 70 itemes matematika teszt, mind a 25 itemes dinamikus problémamegoldó képességet vizsgáló teszt feladatai a korábbi évek tesztjeinek továbbfejlesztett változatai voltak. A matematikateszt az iskolában elsajátított tudás alkalmazási képességét, valamint a diákok matematikai gondolkodásának fejlettségi szintjét mérte. A problémamegoldás teszt azt a modern társadalmakban gyakran előforduló helyzetet modellezte, amikor konkrét korábbi tudás nélkül kell újszerű problémákat megoldani, miközben csak az adott környezettel interakcióba lépve lehet szert tenni arra a tudásra, ami az adott probléma megoldásához szükséges. A problémák első részében a diákok interakcióba léptek a rendszerrel, megfigyelték, hogy az hogyan reagál a különböző beavatkozásokra, majd a felismert szabályok alapján a rendszert egy megadott célállapotba kellett eljuttatni (Greiff és mtsai, 2013). Az adatfelvételre az eDia platform (Molnár, 2015) segítségével került sor. A tesztek megoldására egyenként 60 perc állt a diákok rendelkezésére. Mindkét teszt megbízhatósága (Cronbach- $\alpha_{\text{mat}}=0,93$; Cronbach- $\alpha_{\text{prob}}=0,89$) kiemelkedően jó volt. Az elemzés során a valószínűségi tesztelméletek eljárásait (Molnár, 2013) alkalmaztuk. Az összegyetemi átlagos teljesítményt 500 pontra transzformáltuk (100 pont szórással). Mind a diákok átlagos matematikai gondolkodása, mind átlagos problémamegoldó képessége között jelentős egyéni és kari különbségek detektálhatóak. A legjobban (átlag $_{\text{mat}}=540$; átlag $_{\text{prob}}=545$) és leggyengébben (átlag $_{\text{mat}}=430$; átlag $_{\text{prob}}=434$) teljesítő kar diákjainak átlagos teljesítménye között több mint 100 pont eltérés, azaz igen jelentős tanulási potenciálbeli különbség tapasztalható. Ez a különbség a diákok szintjén még erősebben realizálódik. A diákok ötöde mindkét területen több mint egy szórásnyival gyengébben teljesített, mint átlagos képességszintű társai, ők a lemorzsolódás szempontjából veszélyeztetettebb csoporthoz tartoznak. A matematika érettségi eredmény és a matematikai gondolkodás teszten nyújtott teljesítmény közötti korreláció közepesen erős volt ($r_{\text{közepszint}}=0,552$, $r_{\text{emeltszint}}=0,577$, $p<0,01$), azaz előbbi a tanulók matematika tudásának más dimenzióját jellemzi. Összegyetemi szinten mindkét területen a fiúk átlagosan magasabb képességszintűnek bizonyultak ($t_{\text{mat}}=7,25$, $t_{\text{prob}}=17,4$, $p<0,01$), mint a lányok. A kutatássorozat eredménye fontos információval szolgálhat az egyetemista diákok tanulmányi sikerességét alapvetően befolyásoló képességek méréséhez.

EGYETEMI TANULMÁNYAIKAT KEZDŐ HALLGATÓK INDUKTÍV ÉS KOMBINATÍV GONDOLKODÁSÁNAK FEJLETTSÉGE

ELŐADÁSOK

Pásztor Attila, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

A tudás alapú társadalmak igényei megkövetelik, hogy a népesség minél nagyobb aránya szerezzen felsőfokú képesítést (COM, 2010). A felsőoktatás expanziójával ugyanakkor számos új kihívás jelent meg, többek között az is, hogy a társadalom egyre szélesebb rétegei lépnek be a felsőoktatásba. Ezzel megnőhet a variancia a hallgatók képességeinek fejlettségében is, megfelelő beavatkozások híján a gyengébb képességű hallgatók diplomaszerezése elhúzódhat vagy lemorzsolódhatnak. A hatékony intervenciók megtervezéséhez hozzájárulhat, ha pontosabb képünk van a tanulmányaikat megkezdő hallgatók általános gondolkodási képességeinek fejlettségi szintjéről. Az inductív és a kombinatív gondolkodás is alapvető gondolkodási folyamatok, kiemelt szerepet töltenek be a természettudományos gondolkodásban, a kreativitásban vagy a problémamegoldásban (Dunbar és Fugelsang, 2005; English, 1993; Lockwood, 2013; Wu és Molnár, 2018). Az inductív gondolkodást továbbá a fluid intelligencia meghatározó faktorának tekintik, gyakran hozzák összefüggésbe a tanulási potenciállal is (Resing, 1993). Az inductív és a kombinatív gondolkodás tehát megfelelő indikátorai lehetnek az általános értelmi képességeknek. A kutatás célja egyetemi tanulmányaikat kezdő hallgatók inductív és kombinatív gondolkodásának fejlettségének a vizsgálata. A kutatásban 1355, a Szegedi Tudományegyetemen tanulmányaikat megkezdő nappali tagozatos hallgató vett részt. A 38 itemet tartalmazó inductív gondolkodás tesztben 8 figurális sorozat, 8 figurális analógia, valamint 11-11 számsorozat és számanalógia szerepelt (Pásztor és mtsai., 2017). A kombinatív gondolkodás teszt 7 feladatot tartalmazott, három esetében képekből, öt feladat során pedig betűkből és számokból kellett különböző összeállításokat megadni (Csapó és Pásztor, 2015). Az adatfelvétel 2017 szeptemberében zajlott az eDia rendszer alkalmazásával (Molnár, Makay és Ancsin, 2018; Csapó és Molnár, 2017), az egyetem könyvtárának számítógépparkjában, a kitöltést mérési koordinátorok felügyelték. A mérőeszközök megbízhatósága (Cronbach-alfa) megfelelő volt: inductív teszt=0,84; kombinatív teszt=0,79. Az inductív feladatokon nyújtott átlagos teljesítmény 66,5%p (szórás=16,2%p), míg a kombinatív teszt átlagos teljesítménye 69,3%p (szórás=21,9%p) volt. Bár az átlagos teljesítmények nem alacsonyak, az eloszlások vizsgálata, valamint az egyes feladatok követelményeinek és azok megoldottságának az elemzését követően feltételezhető, hogy a tesztek kitöltő hallgatók egynegyede tanulási nehézségekkel nézhet szembe az egyetemi éve alatt. Ezen hallgatók potenciálisan ki vannak téve a lemorzsolódás veszélyének is. Megállapításaink hipotézisként értelmezhetők, a részletesebb képhez további kutatások szükségesek, többek között a hallgatók nyomon követése egyetemi tanulmányaik során. Vizsgálatunk empirikus alapot szolgáltathat a felsőoktatási expanziót követő új kihívások alátámasztására, valamint hozzájárul a kihívások természetének részletesebb megismeréséhez is.

EGYETEMI HALLGATÓK FELSŐFOKÚ TANULMÁNYAIK ELEJÉN: HOGYAN OLVASNAK, MIT ÉS MIÉRT?

ELŐADÁSOK

Hódi Ágnes, SZTE Tanító- és Óvóképző Intézet Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia
Tanszék

Tóth Edit, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

Az egyetemi tanulmányokat megkezdő hallgatók tanuláshoz szükséges képességei és motivációja széles skálán változik. A sikeres tanulás egyik alappillére a szövegértés optimális fejlettségi szintje, amely feltétele a tanulmányokban való előrehaladásnak, hiánya a lemorzsolódás jelzője lehet. Jelen vizsgálat azt a célt tűzte ki, hogy képet adjon a felsőfokú tanulmányokat megkezdő hallgatók szövegértési teljesítményéről és olvasási attitűdjéről a lemorzsolódás megelőzése érdekében. A mintát 1351 felsőfokú tanulmányokat megkezdő egyetemi hallgató alkotja ($N_{ffi}=51,7\%$). Közülük 887 fő érettségizett az adatfelvétel évében, 2017-ben. A vizsgálatban részt vevő hallgatók szövegértését négy, különböző típusú (elbeszélő, magyarázó, grafikon és fadiagram), folyamatos és nem folyamatos formátumú szöveggel és azokhoz tartozó feladatokkal (74 item) vizsgáltuk (Cronbach's $\alpha=0,76$). Az itemek 58%-a folyamatos szövegekhez kapcsolódott, kétötöde a nem folyamatos szövegek megértését mérte (OECD, 2017). A potenciális fejlesztési pontok beazonosítása érdekében a hallgatók olvasási attitűdjéről is gyűjtöttünk adatokat egy adaptált mérőeszköz (28 item, Cronbach's $\alpha=0,95$) segítségével (Conradi és mtsai, 2013; Tunnell, Calder és Justin, 1988). A hallgatók teljesítményátlaga az összeszeten 84,53% ($SD=7,21$). A tanulók 10%-a nem érte el a 75%-ot, 57%-a teljesített 85% fölött. A hallgatók a folyamatos formátumú, elbeszélő típusú szövegen és a folyamatos formátumú magyarázó típusú szövegen ($M_{elbeszélő}=83,73\%$, $SD_{elbeszélő}=10,13\%$; $M_{magyarázó}=85,07\%$, $SD_{elbeszélő}=9,02\%$) nyújtott átlagteljesítménye nem különbözik szignifikánsan. A nem folyamatos szövegek közül a fadiagram megértéséhez kapcsolódó feladatok bizonyultak a nehezebbnek ($M_{grafikon}=84,99\%$, $SD_{grafikon}=9,62\%$; $M_{fadiagram}=84,37\%$, $SD_{fadiagram}=13,24\%$) a hallgatók számára. Az adatokból nem rajzolódik ki az a magyar közoktatásban részt vevő tanulók esetében általános tendencia, miszerint jobb teljesítményt nyújtanak a folyamatos szövegek megértését igénylő feladatokon, mint a nem folyamatos szövegeken. Az olvasási attitűd kérdőív adatai szerint a válaszadók pozitívan viszonyulnak az olvasás iránt, 73,2%-ukat az olvasás jó érzéssel tölti el, csupán 10,0%-uk számolt be az olvasással kapcsolatos negatív érzésekről. Az olvasást a válaszadók többsége (74,4%) egyáltalán nem tekinti időpazarlásnak, csak 8,4%-uk tekinti unalmas tevékenységnek azt. Az olvasás iránti pozitív viszonyulást az is jelzi, hogy a válaszadók 17%-a olvas csak akkor, ha erre kötelezik. Az adatokból az is kiderül, ha a hallgatók érdeklődésüknek megfelelő könyvet találnak, akkor örömet lelik az olvasásban (90,4%). A válaszadók közel négyötöde gyakran keres könyveket vagy cikkeket, hogy többet tudjon meg őt érdeklő témákról. Vizsgálatunk adatai arra utalnak, hogy a vizsgált populáció túlnyomó része rendelkezik az egyetemi tanulmányokhoz szükséges szövegértési képességgel és pozitív attitűddel rendelkezik az olvasás iránt.

ELSŐÉVES HALLGATÓK TANULÁSI STRATÉGIÁINAK, MOTÍVUMAINAK ÉS ATTITŰDJEINEK JELLEMZŐI

ELŐADÁSOK

D. Molnár Éva, SZTE Neveléstudományi Tanszék

Gál Zita, SZTE Szociál-és Fejlődépszichológiai Tanszék

A tanulási stratégiák, motívumok és az iskolai teljesítmény közötti összefüggés a korai és a kurrens szakirodalomban is bizonyított (Oxford és mtsai, 2014). A hatékony tanulás általános feltételei közé tartozik a minél gyorsabb elsajátítás, valamint a tartós és pontosan felidézhető ismeret, tudás (Watkins és mtsai, 2007). Ennek eléréséhez magas önszabályozás, hatékony kognitív és metakognitív tanulási stratégiák használata, a tanulás affektív és szociális tényezőinek felhasználása, fejlődésre törekvés szükséges. Kutatásunk célja az egyetemi éveiket megkezdő hallgatók tanulási szokásainak feltérképezése, a tanulói és tanulási mintázatok megismerése és ezek kognitív képességekkel való összefüggéseinek feltárása, valamint a lemorzsolódás szempontjából veszélyeztetett csoportok beazonosítása. A vizsgálat 2017 őszén, az egyetemi bemeneti mérés keretében valósult meg 1682 elsőéves (51% lány) hallgató részvételével. A hallgatók a TAMS – Tanulási attitűdök, motívumok és stratégiák kérdőívet töltötték ki az eDia (Molnár, 2016) felületén. A kérdőív tanulási és én-attitűdöt (63 item, PISA, 2015), tanulási stratégiákat (45 item) és tanulási motívumokat (20 item) vizsgál (D. Molnár, 2013; Cronbach- $\alpha=0,91$). Az eredmények alapján a tanulmányaikat megkezdő hallgatók nagy aránya (74%) magas szinten használja a memorizálás stratégiáját, de a segítségkérés (69%), tervezés (60%) is jellemző tanulásukra. Alapvetően pozitív motivációs mintázattal rendelkeznek (elsajátítási motívum magas szintje 86%-ra, az akadémiai önhatékonyság magas szintje 71%-ra, a másokkal való együttműködés 82%-ra jellemző), és több mint felükre (58%) jellemző egy általános megelégedettség. A tanulási mintázatok kialakításánál öt főkomponens (erőfeszítésen alapuló szervezett tanulás, maladaptív tanulási attitűd, magabiztosságon alapuló fejlődésre törekvés, együttműködés és rugalmasság, teljesítésorientáció) rajzolódott ki (KMO=0,870; 57,66% m. variancia). Az összefüggésvizsgálatok azt mutatják, hogy leginkább a magabiztosságon alapuló fejlődésre törekvés az, ami pozitív összefüggéseket mutat a vizsgált kognitív képességekkel (induktív gondolkodás $r=0,15$, matematika $r=0,19$, olvasás $r=0,19$; $p<0,01$) és a felvételi pontszámmal ($r=0,25$, $p<0,01$). A tanulói mintázatok alapján a lemorzsolódás szempontjából főként azon tanulói csoportokra érdemes fokozottan figyelni, akik rosszul tanulnak (magas maladaptív tanulási attitűddel rendelkeznek, miközben alacsony az erőfeszítéses tanulásuk, a fejlődésre törekvésük és az együttműködésük is). Mindemellett a hallgatók 20%-ára jellemző „lézengők” csoportja is külön figyelmet igényel, akiket a tanulás nem, csak a társas együttlét, a másokkal való jó kapcsolat érdekel. Kutatásunk céljának megfelelően feltártuk a tanulmányaikat megkezdő hallgatók tanulási és tanulói mintázatait, azonosítottuk a lemorzsolódás szempontjából veszélyeztetett csoportokat, ami jó alapot jelent a jövőbeni feladatokat kijelölése, a tanulásfejlesztés és a prevenció terén.

AZ ISKOLAI KIPRÓBÁLÁSON ALAPULÓ TARTALOMFEJLESZTÉS

Elnök: Kojanitz László, Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Opponens: Halász Gábor, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

A nemzetközi kutatások (TIMMS, PIRLS) arról tanúskodnak, hogy a magyar pedagógusok gyakorlatára fokozottan jellemző a tankönyvhasználat. Ez indokoltá teszi a tankönyvhasználat foglalkozó hazai kutatások megerősítését és az eredmények minél szélesebb körben való megvitatását. 2013-tól 2018-ig a TÁMOP 3.1.2/B és az EFOP 3.2.2. projekt keretében először valósult meg egy olyan tankönyvfejlesztés Magyarországon, amelynek keretében szervezett módon, részletesen dokumentált formában a gyakorló tanárok és diákok javaslatai is összegyűjtésre kerültek, és a tankönyvek végső változatainak elkészítése ezek figyelembe történt. Összesen 110 db új általános iskolai és 70 db új középiskolai tankönyv és munkafüzet került kipróbálásra és átdolgozásra. A feladatban több mint 300 iskola és 1800 tanár vett részt. A kipróbálás során természetesen nagyon sok információ és tapasztalat összegyűlt a tanárok tankönyvhasználatáról is. A szimpózium keretében bemutatásra kerül a projektben zajló tartalmi fejlesztés és az ehhez kapcsolódó fejlesztés alapú kutatás szakmai koncepciója. Arról is szó esik, hogy a koncepcióban megfogalmazott célok és alapelvek gyakorlati megvalósítása során milyen problémák merültek fel, és ezekre milyen megoldások születtek. A fejlesztési folyamat tapasztalatai, a kutatás eredményei és a tanároktól beérkezett vélemények dokumentációja nagyon hasznos alapul szolgálhat a későbbi fejlesztések és a tankönyvhasználattal összefüggő további kutatások számára is. Külön előadás foglalkozik azzal, hogy milyen kutatási eszközrendszer került kidolgozásra a kísérleti tankönyveket kipróbáló tanárok- és diákok gyakorlati tapasztalatainak összegyűjtésére. A feladatokat irányító kutató bemutatja az ehhez használt kvalitatív (kérdőívek), kvantitatív (interjúk, fókuszcsoportos beszélgetések) eszközöket, illetve a kvantitatív és kvalitatív elemeket egyaránt tartalmazó elektronikus munkanapló fő jellemzőit, valamint a használat során szerzett tapasztalatokat is. A harmadik előadás egy egészen friss, 2018-ban lezajlott kutatás eredményeit mutatja be, amely ugyancsak a pedagógusok tankönyvhasználatával foglalkozott. Az alap- és középfokú oktatási intézmények pedagógusai, valamint 7. és 10. évfolyamos tanulói körében végzett kérdőíves kutatás egyebek mellett megerősítette azt a korábbi tapasztalatot, hogy a tankönyveknek a tanulási folyamat tartalmának megtervezésében meghatározó szerepük van. A szimpózium utolsó előadása tágabb összefüggéseket keresve elemzi és értékeli a kísérleti tankönyvfejlesztést körülvevő politikai, szakmai és társadalmi környezetet. Külön is megvizsgálva annak jelentőségét és következményeit, hogy a fejlesztés produktumai az interneten folyó közösségi diskurzusuk témájává váltak. A retrospektív elemzés arra is választ próbál adni, hogy milyen feltételeket kell mindenképpen figyelembe venni a későbbi projekt alapú tartalomfejlesztések megtervezésekor annak érdekében, hogy a megvalósítás eredményes és sikeres legyen.

A KÍSÉRLETI TANKÖNYVFEJLESZTÉS CÉLJAI ÉS SZAKMAI KONCEPCIÓJA

ELŐADÁSOK

Kojanitz László, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

2013-tól 2018-ig a TÁMOP 3.1.2/B és az EFOP 3.2.2. projekt lehetőséget adott az egyetemek bevonására is a tartalomfejlesztés szakmai előkészítésébe. A háttértanulmányok műveltségterületenként feltárták, melyek azok a szemléletbeli és módszertani újdonságok, amelyek eredményességét a nemzetközi és a hazai vizsgálatok megerősítették, és amelyek adaptálása a tankönyvek korszerűsítése során fontos lehet. Mindezek beépültek a kísérleti tankönyvek készítői számára elkészített közös szakmai koncepcióba is. E koncepció már a projekt megvalósulásának ideje alatt interneten is elérhető volt bárki számára, így a koncepció alapján készülők tankönyveket kipróbáló tanároknak is. Közös szakmai elvárás volt, hogy a kísérleti tankönyvek korszerű ismereteket tartalmazzanak, és segítsék elő, hogy a pedagógusok a lényeges ismeretekre, összefüggésekre és kompetenciákra koncentrálhassanak. Keltsék fel a tanulók érdeklődését a különböző témák iránt, ösztönözzék őket önálló gondolkodásra. Adjanak mintákat a hatékony tanulási stratégiák és módszerek elsajátításához és alkalmazásához. Teremtsenek minél több kapcsolatot az iskolai tananyag és a mindennapi életben tapasztalt jelenségek és problémák között. Tegyék lehetővé, hogy a tanulók az olvasottakra folyamatosan reflektáljanak, illetve, hogy az új információkat a korábbi ismereteikkel összekapcsolják. A tankönyvek kérdései, feladatai és problémafelvetései biztosítsák, hogy a tanulók már új ismeretek megismerése során is aktív szerephez jussanak. Támogassák a tanulók közötti kooperáción alapuló, csoportmunkában végezhető tanórai feladatok megtervezését és megvalósítását. Segítsék elő az olvasási és szövegértési képességek folyamatos fejlesztését és a különböző ismeretforrások együttes használatát a tanulásban. Adjanak segítséget a pedagógusoknak a személyre szabott tanulás megvalósításához. Az is elvárás volt, hogy a kísérleti tankönyvek teremtsenek változatos lehetőségeket a gyerekek tapasztalatainak, élményeinek mozgósítására és felhasználására a tanulás során. A közös elvárások között nagy hangsúlyt kapott digitális eszközök és az internet integrálása a tanítás és a tanulás egész folyamatába. Az új tankönyvek azt a tanítási gyakorlatot kívánták támogatni, amely az ismeretek alkalmazása során fokozatosan háttérbe húzódik, minél több teret adva a diákok önálló munkájának. Az előadásban példákon keresztül bemutatásra kerül, hogy a fenti célkitűzéseket milyen megoldásokkal igyekeztek elérni a projekt keretében elkészült tankönyvek a különböző műveltségterületeken. Ezenkívül arról is szó lesz a pedagógusok miként fogadták a tankönyvekben megjelenő tartalmi és módszertani újdonságot.

A KÍSÉRLETI TANKÖNYVEK KIPRÓBÁLÁSÁNAK FOLYAMATA ÉS ESZKÖZRENDSZERE

ELŐADÁSOK

Kerber Zoltán, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A kipróbálás legfontosabb célja az volt, hogy a kísérleti tankönyvek fejlesztése a tanárok- és diákok tapasztalatainak beépítésével fejeződjön be. A taníthatóságáról a tanárok, a tanulhatóságáról a diákok tudnak leginkább beszámolni, ők az elsődleges érintettek. A tanárok aktív részesei lehettek a fejlesztési folyamatnak. Leginkább a tanórai tapasztalataikról adtak részletes szempontrendszer alapján beszámolót a pedagógusok, a tankönyv minden egyes leckéjét értékelve. A javaslatok felhasználásával zárult le egy-egy tankönyv fejlesztése. Ez valójában három éves folyamatot jelentett: az első évben történt a tankönyvek megírása, a másodikban a kipróbálás, a harmadikban pedig a visszajelzések alapján történő javítás, átdolgozás zajlott. A TÁMOP 3.1.2/B projekt először valósított meg egy olyan tankönyvfejlesztést Magyarországon, amelynek keretében szervezett módon, részletesen dokumentált formában a gyakorló tanárok javaslatai is összegyűjtésre kerültek és így beépülhettek a tankönyvek átdolgozott változataiba. Összesen a három év alatt 1830 pedagógus 76 tankönyvet próbált ki. A tankönyvkipróbálás ilyen méretű és szervezetszerű megvalósítására nemzetközi szinten sem lehet példát találni. Hangsúlyozottan kipróbálásról és nem bevérvizsgálatról volt szó, az előadásban ezt a különbséget is tisztázzuk. A tanári tapasztalatok felhasználásának igénye a tankönyvfejlesztésben már a korábbi kutatásaink eredményeiben is megjelent. A kipróbálást megvalósító eszközzrendszer kialakítása egy pilot kutatás keretében történt 2013-14-ben a legelső kísérleti tankönyv bevonásával. Minden lehetséges eszközt teszteltünk, hogy melyek felelnek meg legjobban céljainknak, és a kutatás volumenének. Az eszközöket a tapasztalatok alapján pontosítottuk, javítottuk. A kipróbálás során kvalitatív (kérdőívek), kvantitatív (interjúk, fókuszcsoportos beszélgetések), illetve vegyes, kvantitatív és kvalitatív elemeket is tartalmazó (elektronikus munkanapló) eszközöket használtunk. Az előadás bemutatja a kipróbálási folyamatban használt mérőeszközöket, azok fő jellemzőit, előnyeit, korlátait, és azt, hogy ezek az eszközök hogyan épültek egymásra. A beérkező adatokból a tankönyvek átdolgozását segítő összegzések készültek: gyorsjelentés az év végi kérdőív eredményeiről, interjúk (tanári és diák is) összegzései tankönyvenként, leckékre bontott összesítések a munkanaplók alapján, statisztikai táblázatok, vezetői összefoglalók, melyek tankönyvenként mutatták be az összes fontos kutatási eredményt. Ezek az összesítések szolgáltak alapul a szerkesztő és szerzők számára, amikor a kipróbálás tapasztalatai alapján történő átdolgozást megtervezték. Az előadás példákat is mutat arról, hogy ezek az adatok hogyan segítették ezt a folyamatot. Az előadás zárásaként röviden azt is bemutatjuk, hogy a létrejött óriási adatbázis metaelemzése milyen további tanulságok levonására lehet alkalmas, illetve, hogy a három éves kutatási-fejlesztési folyamatot elemző összegzéseknek mik a legfontosabb tanulságai.

A TANKÖNYVEK SZEREPE A TANÍTÁSI-TANULÁSI FOLYAMATBAN

ELŐADÁSOK

Szemerszki Marianna, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A tankönyvkutatási irányok többféle csoportosítása lehetséges (Weinbrenner, 1995; Dárdai, 2013; Fan, 2013), amelyek között egyre gyakrabban lelhetők fel a tankönyvhasználatra, a tankönyvek tanítási-tanulási folyamatban játszott szerepének a vizsgálatára fókuszáló kutatások. E terület kutatása módszertani szempontból ugyanakkor meglehetősen összetett eszközrendszert igényel, hiszen a tankönyv és minden olyan taneszköz, ami a tanulást segíti, nem önmagában van jelen a pedagógiai gyakorlatban, s nem önmagában hat, hanem egy komplex rendszer egyik elemeként. A tankönyvhasználati kutatások kitüntetetten vannak jelen bizonyos tantárgyak vonatkozásában: jelentős hányaduk irányul a matematika tantárgyra, s gyakori még az idegen nyelvek és a természettudományos tárgyak vizsgálata is. A matematika elsődleges szerepét magyarázhatja, hogy a kutatások szerint a tankönyvhasználatnak a matematikatanításban jellemzően nagyobb a szerepe, mint más tantárgyak esetében (Robitaille és Travers, 1992), továbbá lökést ad ezeknek a vizsgálatoknak a nemzetközi kontextus lehetősége (országok közötti jobb összehasonlíthatóság, nemzetközi teljesítménymérések) is. A TIMMS és a PIRLS felmérések idősoros adatai szerint a tankönyvhasználat terén vegyes tendenciák érzékelhetők: míg egyes országokban növekedett a tankönyvhasználat gyakorisága, máshol csökkent, illetve évfolyamok és tantárgyak szerint is megfigyelhetők eltérések (OECD, 2014; Mullis, Martin, Foy és Arora, 2012). Ez utóbbit tekintve közös jellemző, hogy negyedik évfolyamon általában nagyobb a tankönyvek szerepe a tanításban, mint nyolcadikban. A TIMMS-adatok alapján nemzetközi összevetésben mind a természettudományok mind a matematika terén a magyar pedagógusok a gyakoribb tankönyvhasználók közé tartoznak, s ugyanezt mutatják a negyedik évfolyamon felvett PIRLS-mérés háttérkérdőívének adatai is. A 2018 tavaszán alap- és középfokú oktatási intézmények pedagógusai, valamint 7. és 10. évfolyamos tanulói körében végzett kérdőíves kutatásunk a tankönyvhasználat hazai sajátosságait próbálja feltárni. A kérdőíves kutatást megelőzően 18 pedagógus körében részletes interjúkat végeztünk, amelyek eredményei arra mutattak rá, hogy a pedagógusok a tankönyvet részben a diákok önálló tanulását segítő eszköznek tekintik, másrészt a saját tanórai munkájukat támogató „vezérfonalnak”. Az online adatfelvétel adatai ezt megerősítik: a pedagógusok túlnyomó többsége nagyjából vagy teljes egészében a tankönyv alapján halad, s kilentizedük megköveteli, hogy a diákok maguknál tartsák a könyvet. Jóllehet a tankönyv fontos tanítási eszköz, kutatásunkban nemcsak a tankönyvek használatára tértünk ki, hanem az egyéb tartalomhordozó eszközök tanulásba/tanításba történő bevonására is. Előadásunkban ezeket az eredményeket is bemutatjuk, kitérve a tantárgyi és a képzéstípus szerinti sajátosságokra is, célul kitűzve, hogy eredményeink a későbbi fejlesztések számára is hasznosítható inputokat adjanak.

TANKÖNYV- ÉS TANESZKÖZ FEJLESZTÉS RENDSZERELMÉLETI MEGKÖZELÍTÉSBN

ELŐADÁSOK

Török Balázs, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Az előadás „A Nemzeti Alaptantervhez illeszkedő tankönyv-, taneszköz-, és Nemzeti Köznevelési Portál fejlesztése című kiemelt projekt” megvalósulását vizsgálja a politika, az oktatás, a média, valamint a gazdaság részrendszereinek kontextusában. Az Unió koordináció és a nemzeti kormányzat a jogrendszer, a fejlesztéspolitikai célválasztás, valamint forrásallokáció eszközrendszerével keretezte a projektet. A projekt indulása előtt a politikum által generált strukturális átalakítások lehetővé tették, hogy a tartalom előállítás folyamatait a kvázi piaci koordinációs mechanizmusok helyett az állami szerepvállalás szervezze rendszerbe. (A vizsgált dokumentumok a vonatkozó nemzeti stratégiák, a pályázati felhívás, illetve az ennek megfelelően elkészített megvalósíthatósági tanulmány.) A politikum által definiált feltételrendszer mentén az oktatási rendszeren belül megvalósult a tartalomfejlesztés funkcióterületének szakmai újra konstruálása. A tartalomfejlesztés újító eljárásrendjei (pl. kipróbálási folyamatba ágyazott fejlesztés), a tartalom közvetítés pedagógiai módszertani korrekciója szakmai kihívást jelentettek mind a tartalomfejlesztők, mind a pedagógusok számára. A projekt szakmai sajátosságait – eltéréseit korábbi hasonló szerepű programoktól – a tanulási környezet projektbeli fogalmi lehatárolása alapján mutatjuk be. A disszeminációs feladatok megvalósítása, a politikum által közvetített teljesítményelvárás, de még inkább a média társadalmi rendszerének működése eredményezte, hogy projekt a közfigyelem terében rendszeresen gondozott témaként jelent meg. Újszerű, hogy az oktatási rendszeren kívül is terjesztett produktumok révén a megvalósítás eredményei az internetes közösségi nyilvánosság terében is diskurzusuk témájává váltak. A média politikai értékválasztásokon alapuló differenciáltsága, valamint rendkívüliségre érzékeny információkezelési gyakorlata egyaránt oda hatottak, hogy a projekttermékek szimbolikusan generalizált, és ebben az értelemben szimplifikált értelmezési keretben váljanak az ítéletalkotások tárgyává. A médiumokban forgalmazott vélemények nehezítették, hogy a projekt produktumok megvitatása a szakmai minőségértelmezés kontextusában legyenek tarthatók. Az informatikai alapú tartalomszolgáltatás célja mentén piaci versenyfeltételek mellett működő cégek bevonása is lehetővé vált. Az informatikai fejlesztéseket érintő programelemek, a technológiát előtérbe helyező feladatspecifikálás és rendszerfejlesztés e projektben is kulcstényezőnek bizonyult. A projektirányítás és az ennek háttérét adó közintézmény minőségi garanciák mellett kísérelt meg szolgáltatásokat vásárolni a primordiálisan gazdasági érdekeik mentén tevékenykedő szereplőktől. Retrospektív elemzésünk kísérletet tesz arra, hogy bemutassa milyen feltételrendszert célszerű figyelembe venni a tartalomszolgáltatást érintő projekt alapú fejlesztési modellek optimális tervezése és működtetése érdekében.

ROMA SZAKKOLLÉGIUMOK ITT ÉS MOST

Elnök: Trendl Fanni, PTE Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és
Nevelésszociológia Tanszék

Opponens: Orsós Anna, Pécsi Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

A roma szakkollégiumi hálózat létrehozása fontos oktatáspolitikai döntés volt a hazai cigányság esélynövelő támogatása érdekében. A hálózat 11 pontján működő – felsőoktatási vagy egyházi fenntartású – szakkollégiumok kiterjednek az ország nagy részére és összességében közel 300 hátrányos helyzetű, többségében roma/cigány felsőoktatásban tanuló fiatal sokrétű támogatását végzik. Lényeges látni, hogy ez az intézménytípus miféle pedagógiai elvek és célok mentén működik, milyen személyes élethelyzetekre, közösségi igényre ad válaszokat. A szimpózium előadásai különböző nézőpontú vizsgálati eredmények bemutatásával négy különböző roma szakkollégiumba engednek betekintést. Elsőként megismerhetjük, hogy a nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium a felsőoktatási eredményesség javítása érdekében milyen tevékenységeken keresztül fejleszti hallgatóinak személyes és szociális kompetenciáit. Az előadásban bemutatott vizsgálat igazolta, hogy az idejéről roma szakkollégisták induláskori hátrányait a szakkollégium sokrétű tevékenységei képesek fejleszteni. A második előadás a szegedi Keresztény Roma Szakkollégiumba kalauzol. Azt mutatja be, hogy a felsőoktatásban és a szakkollégiumi munkában egyaránt formálódó szakkollégisták milyen felsőoktatási és munkaerő-piaci eredményességet értek el. Kitér a vizsgált roma szakkollégium közösségi létének, illetve a formális és nem formális módszereket alkalmazó pedagógiai programjának hatására is. A harmadik előadás egy kelet-magyarországi felekezeti roma szakkollégiumban vizsgálja az „ugródeszka jelenség”-et, amikor minél mélyebbről indul valaki, annál magasabbra lendíti az ugródeszka. Az ugródeszka törékenységét jelzik a bemutatott kutatás eredményei. Rámutatnak arra, hogy számtalan megterhelő életesemény, és azok negatív hatása jellemzi a roma szakkollégisták felsőoktatási karrierjét, melyek ellensúlyozásában kiemelkedő szerepe van a vizsgált szakkollégiumnak. Végezetül a Pécsi Tudományegyetem roma szakkollégiumába járó hallgatók élethelyzetét ismerhetjük meg a velük felvett életút interjúk narratív tartalomelemzésén keresztül. Bizonyítást nyert, hogy a hallgatók zömét interszekcionalitás jellemzi, rezilienciájuk kialakulását és fenntartását pedig a tehetséggondozást fókuszban tartó inkluzív szakkollégiumi környezet segíti. A négy előadás más-más szemszögből és különböző szakkollégiumot választva mutat rá a roma szakkollégiumok hiánypótló szerepére a magyarországi felsőoktatásban.

TEHETSÉGGONDOZÁS EGY ROMA SZAKKOLLÉGIUMBAN

ELŐADÁSOK

Trendl Fanni, PTE Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és
Nevelésszociológia Tanszék

Varga Aranka, PTE Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és
Nevelésszociológia Tanszék

Vezden Katalin, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola

Több olyan hazai és nemzetközi kutatás látott napvilágot, melyek új fogalmi kereteket alkotva vizsgálták a társadalmi hátránnyal induló fiatalok sikeres iskolai előrehaladását. Az interszekcionalitás az egymást erősítő hátrányok mibenlétét mutatja be (Asumah, 2015), a reziliencia az egyéni megküzdés tényezőit veszi sorra (Masten, 2008), az empowerment pedig a közösségi elköteleződés folyamatát tárja fel (Travis-Bowman, 2015). Mindezekben meghatározó az egyént körülvevő inkluzív iskolai környezet erőssége (Varga, 2015), annak tehetségfejlesztő hatása (Gyarmathy, 2013). Egy pécsi roma szakkollégiumban végzett kutatásunk első szakasza (2017) ezen elméletek mentén narratív tartalomelemzéssel vizsgálta a hallgatók körében (27 fő) felvett strukturált életút interjúkat. Kérdésünk, hogy az interszekcionalitással jellemezhető fiatalok életútjában milyen inkluzív környezeti elemek azonosíthatók, és miként hatottak rezilienciájuk kialakulására. Feltételeztük, hogy számtalan külső támogatást fogunk találni, melyek a belső elköteleződést erősítették, és amelyek sorába illeszkedik a jelenlegi szakkollégiumi működés is. A legfontosabb kutatási eredmények, hogy az intézményi segítség mellett sok említést kapott a családi támogatás, kiugró a belső motiváció erőssége és láthatóvá vált a közösségi elköteleződés folyamata. Az élettörténetekben hangsúlyosan megjelent a tehetség kérdésköre, így a kutatás 2. szakasza a téma mélyebb elemzésére irányult. A tehetséggondozás elméleteiben, modelljeiben a hátrányos helyzet és a tehetség szavak kis százalékban kerülnek elő egyidőben. Ennek oka lehet a tehetséggondozás gyakran elitizmussal vádolt szemlélete (Gyarmathy, 2013), vagy a magyarországi iskolarendszert átható látens szelekciós mechanizmusok működése (Lannert, 2015), melynek tipikus példája a társadalmi egyenlőtlenségek képességbeli különbségekként való értelmezése. A szakkollégiumi dokumentumok és az mélyinterjúk elemzésre támaszkodva arra voltunk kíváncsiak, hogy a vizsgált roma szakkollégium miként illeszkedik a megismert tehetséggondozó szervezetek sorába. Megállapítottuk, hogy a vizsgált roma szakkollégiumban a tehetségfejlesztés átszövi a tevékenységek döntő részét. Személyes gondoskodásként értelmezve közösségi keretbe helyezve a tudományos életet megcélozva jut érvényre. Ez az eredmény azt a megközelítést erősíti, mely szerint a tehetség felismerésében és annak alkotóvá válásában a környezet döntő szerepet játszik a belső tulajdonságok mellett (Gagné, 2008). Az életút interjúk elemzése a hallgatók oldaláról mutatta meg, hogy a társadalmi hátránnyal küzdők esetén milyen további előnyökkel jár a tehetség felismerése, gondozása, és mindez miféle pszichológiai, szociálpszichológiai mechanizmusok mentén jut érvényre.

KOMPETENCIAFEJLESZTÉS SZAKKOLLÉGIUMI KERETEKBEN

ELŐADÁSOK

Kerülő Judit, Nyíregyházi Egyetem

Jenei Terézia, Nyíregyházi Egyetem

A felsőoktatási eredményességgel kapcsolatos kutatások, valamint a felsőoktatási kimeneti követelmény-leírások egybehangzóan azt mutatják, hogy a munkaerőpiac, valamint a hallgatók részéről a szakmaspecifikus kompetenciák mellett egyre nagyobb az igény a habitusban, affektív tényezőkben, készségekben gyökerező generális kompetenciákra (Pusztai, 2014, 2015; Derényi és Vámos, 2015). A generális kompetenciák fejlettségi szintjét az alap- és kulcskompetenciák minősége, az egyén szociokulturális háttere nagymértékben befolyásolja. Kutatások sora bizonyítja, hogy az egyházi fenntartású szakkollégiumok a tanulási eredményesség ösztönzésén túl a hátránykezelést, a kulturális és társadalmi tőke pótlását is felvállalják (Pusztai, 2011, 2014; Marton, 2012; Demeter 2013; Kardos, 2014). Előadásunkban azt mutatjuk be, hogy a nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium a felsőoktatási eredményesség javítása érdekében milyen tevékenységeken keresztül fejleszti hallgatóinak személyes és szociális kompetenciáit. Kutatási eredményeink dokumentumok elemzéséből, a hallgatók által írott esszék tartalmi elemzéséből, valamint az intézményvezetővel készített interjúból származnak. Vizsgálatunk azt igazolta, hogy az idejártó hallgatók jelentős hátrányokkal rendelkeznek. Főként a szakmai tevékenységüket megalapozó és támogató személyes és szociális kompetenciák szorulnak fejlesztésre. Gondot jelent továbbá a szakmai szocializációhoz nélkülözhetetlen anyanyelvi (és idegen nyelvi) kommunikáció, az infokommunikációs eszközök ismerete és alkalmazása is. A szakkollégium csapatépítő, önismereti, kommunikációs tréningekkel, mentori és tutori rendszer működtetésével, gyülekezeti alkalmakhoz kapcsolódó szakmai programokkal, valamint civil szervezetekben, egyházi fenntartású intézményekben végzett önkéntes munka szervezésével segíti a hallgatók én-tudatosságának, önismeretének, empátiájának és társas készségeinek fejlődését.

REZILIENS SZAKKOLLÉGISTÁK ÉS A „TÖRÉKENY UGRÓDESZKA” JELENSÉG

Ceglédi Tímea, Debreceni Egyetem

Hüse Lajos, Debreceni Egyetem

Számos kutatás alátámasztotta, hogy az életút során megtapasztalt nehézségek negatív hatással vannak az iskolai karrierre. Amikor azonban reziliens, azaz hátrányaik ellenére sikeres iskolai karriert magukénak tudó fiatalok a vizsgálat alanyai, olykor ellentétes hatást fedezhetünk fel. Ezt ugródeszka jelenségnek nevezhetjük: minél mélyebbről indul valaki, annál magasabbra lendíti az ugródeszka (Ceglédi, 2017). Erre a jelenségre vallanak azok a kutatások, amelyek kimutatták, hogy a negatív életeseményeket átélők olykor felülműlják az e tekintetben kedvezőbb helyzetű csoportokat például a felsőoktatásba való sikeres bejutásban, a pszichológiai rezilienciában vagy a diplomaszerezés utáni karrier egyes sikertényezőiben (Nyüsti, 2012; Veroszta, 2015, 2016a, 2016b; Goncalves és mtsai, 2017; Máté, 2015; Ceglédi, 2012). Újabb kutatásainkban az ugródeszka törékenységre is rámutattunk reziliens középiskolások körében: a túlzottan terhelt életút teljesítményromláshoz vezet, de egy közepesen magas terheltség hasonló iskolai eredményességgel jár együtt, mint a védettség (Hüse és Ceglédi, 2018). Előadásunkban annak járunk utána, hogy törékeny-e az ugródeszka egy felekezeti roma szakkollégium tagjai körében. Azaz a megterhelő életesemények negatív hatása jelentkezik-e felsőoktatási karrierjükben. A kontrollcsoport vizsgálatával arra is választ kaphatunk, hogy ebben a szakkollégiumnak van-e szerepe. Kérdőívünket a 2017/2018-as tanévben egy kelet-magyarországi felekezeti roma szakkollégium csaknem minden tagja kitöltötte. A szakkollégisták többsége által látogatott szakokról gyűjtöttük a kontrollcsoport tagjait (N=141, ebből 30 fő szakkollégista). A megterhelő életeseményeket a RÉS-skálával mértük. (Hüse, Huszti és Takács, 2016) A felsőoktatási karrier eredményességét egy kurrikuláris (tanulmányi átlag) és egy extrakurrikuláris mutatóval ragadtuk meg. A csoportok összehasonlításához varianciaanalízist alkalmaztunk. Eredményeink azt mutatják, hogy a szakkollégistáknak több nehézséggel kellett szembenézniük életük utolsó 3 évében, mint a nem szakkollégistáknak. A tanulmányi átlag nem függ össze a megterhelő életeseményekkel (legyenek azok 3 évnél korábbiak vagy régebbiek). A felsőoktatási eredményesség kötelező kurikulumhoz kapcsolódó mutatójával kapcsolatban tehát nem beszélhetünk ugródeszka jelenségről. A szakkollégisták és a nem szakkollégisták között nincs különbség ebben a tekintetben. Az extrakurrikuláris tevékenységeket összegző mutatóban ugyanakkor már a szakkollégisták járnak az élen, ami szakkollégiumi aktivitásuknak is köszönhető. Figyelemreméltó, hogy körükben az elmúlt 3 év megterhelő életeseményei nem függnak össze ezzel az eredményességgel. A 3 évnél régebbi életeseményekre vonatkozóan azonban már feltűnő az ugródeszka jelenség érvényessége. Ugyanis minél súlyosabban terhelt az életútjuk e szakasza, annál aktívabbak az extrakurrikuláris tevékenységekben.

A kutatás az Evangélikus Roma Szakkollégium–EFOP- 3.4.1-15-2015-00006 támogatási számú projektje keretén belül valósult meg.

A SZEGEDI KERESZTÉNY ROMA SZAKKOLLÉGIUM A FELŐOKTATÁSI EREDMÉNYESSÉGHEZ VALÓ HOZZÁJÁRULÁSA ÉRTÉKSZOCIOLÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSSEN (2014–2018)

ELŐADÁSOK

Jancsák Csaba, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Az oktatásszociológiai szemléletmódú kutatás érdeklődésének homlokterében a felsőoktatási háttérintézmény hozzáadott értékeinek vizsgálata áll. Az előadás empirikus forrásait a 2014 őszén és a 2018 tavaszán egykori és mai szakkollégisták (teljes lekérdezés) körében történt kérdőíves adatfelvételek (2014 N=22, 2018 N=31), életútinterjúk (N=6) és két fókuszcsoporthoz tartozó interjú jelentik. A kutatás a szakkollégium eredményességét a szakmai-közösségi-értelmisségi dimenziók metszetében értelmezi. Az SZKRSZ a sikeres felsőoktatási életszakaszhoz való hozzáadott értékének mélyebb megismerését célzó 2014-ben indult kutatási program középpontjában az áll, hogy a felsőoktatásban és a szakkollégiumi munkában egyaránt formálódó nézetrendszerű fiatalok felsőoktatási és munkaerő-piaci eredményességének vizsgálata mellett, ismereteket szerezzünk a szakkollégiumi közösségi létnek, illetve a szakkollégium formális és nem formális módszereket alkalmazó pedagógiai programja célrendszerének beválásáról. A kutatás kiinduló állításai során azt fogalmaztuk meg, hogy a szakkollégium hozzáadott értéket jelent a sikeres felsőoktatási életúthoz (1) és a munkaerőpiacra való átmenet első időszakának sikerességéhez (2), továbbá ezen szcenárió értékvilágának belső mintázatára leginkább a kollégiumi közösség (3) és a kollégiumi oktatási program (4) van hatással. A kutatás második, 2018 májusában történő hullámának adatait a négy évvel korábbi eredményekkel összevetve elemezzük. Az interjúk során a nyomkövetéses vizsgálat további adalékokkal szolgál annak megrajzolásához, hogy milyen – a szakkollégium feladatvállalására reflektáló – felsőoktatási és munkaerő-piaci tapasztalatokat és vélekedéseket alakítottak ki az egykori szakkollégisták.

A FELSŐOKTATÁSI LEMORZSOLÓDÁS JELENSÉGÉNEK TÖBBDIMENZIÓS VIZSGÁLATA

Elnök: Pusztai Gabriella, Debreceni Egyetem

Opponens: Kozma Tamás, Debreceni Egyetem

Szimposium-összefoglaló

A hallgatói eredményesség indikátorait és összefüggéseit vizsgáló kutatásaink során fény derült arra, hogy a hallgatói sikeresség komplex fogalom, melynek esszenciáját a nemzetközi kutatótársadalom egy része a hosszútávú eredményesség prediktorait keresve tartja megragadhatónak (Paccarella és Terenzini, 2005; Pusztai, 2011; Pusztai és Kovács, 2015). Mások viszont negatív irányból közelítenek a hallgatói eredményességhez, s a hallgatói sikertelenség, lemorzsolódás, bukás, tanulmányi célokból vagy a saját intézményből való kiábrándulás jelenségét vizsgálják (Tinto, 1993; Astin, 1993). A bejutás és a diplomaszerezés mérföldkövei között indokolt a bennmaradás vagy lemorzsolódás törvényszerűségeit vizsgálni, hiszen a magyarországi statisztikai adatok szerint a beiratkozók kétötöde az alapképzést, egyötöde a mesterképzést, mintegy fele a doktori képzést hagyja el végzettség nélkül (Pusztai, 2009; Varga, 2010; Derényi, 2015; Szemerszki, 2015; Fenyves és mtsai, 2017). A jelenség tényei vizsgálhatók az intézmények szemszögéből. Ebben az esetben a félbehagyott képzésekkel, egy hallgatói kohorsz következő évfolyamra való továbblépési arányaival vagy a felvettek és a diplomaszerezők arányával számolnak a kutatók (Mortenson, 2012). A jelenség egyéni oldalát tanulmányozva a diplomaszerezés felé töretlenül haladó hallgatók és a soha diplomát soha nem szerzők csak két pólus, melyek között sokféle átmenet létezik (Hagedorn, 2012). A jelenség magyarázatait keresve egyesek a hiányos kompetenciakészletre, mások a rizikót fokozó társadalmi státusmutatókra koncentrálnak, megint mások az oktatás és a nevelés intézményi sajátosságaiban keresik a magyarázatot, melyek befolyással bírnak a lemorzsolódás-cél melletti kitarthatás dilemmájában formálódó döntésre. A lemorzsolódás eme összetett jelenségével foglalkozó kutatásunk első évében született eredményeit összegezzük szimpóziumunkban. Az első előadás lemorzsolódást érintő jogi és intézményi szabályozással foglalkozik rendszerszintű és képzésterületi perspektívában. A második előadás a hallgatói lemorzsolódás képzési szintekre és tudományterületekre jellemző mintázatait mutatja be. A harmadik előadás a lemorzsolódott hallgatók és a tanulmányaik befejezésében töretlenül bízó ún. perzisztensek eltérő vonásait ismerteti hallgatói kérdőíves vizsgálatok adatai szerint. A negyedik előadás a részidős munkát vállaló hallgatók körében vizsgálja a munkavállalási motiváció típusa és a lemorzsolódási kockázat kapcsolatát. Az ötödik előadás doktoranduszok fokozatszerzésének és lemorzsolódásának tudományterületi, intézményi mintázatait vizsgálja meg.

A 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A LEMORZSOLÓDÁS RENDSZERSZINTŰ SZABÁLYOZÁSA ÉS INTÉZMÉNYI PERSPEKTÍVÁI

ELŐADÁSOK

Pallay Katalin, Debreceni Egyetem
Tóth Dorina Anna, Debreceni Egyetem
Karászi Zsuzsanna, Debreceni Egyetem
Váradi Judit, Debreceni Egyetem
Szűcs Tímea, Debreceni Egyetem

A felsőoktatás szempontjából máig sarkalatos kérdés a hallgatói lemorzsolódás. A fogalom meghatározásának európai országokban is tapasztalható sokféleségéből eredő vizsgálati nehézségekre a European Journal of Education Research tematikus száma is felhívta a figyelmet (Kehm, 2014), s rámutatott a flexibilis vagy merev szabályok különböző elemzési szinten való megjelenésére (Wolter és mtsai, 2014). Ennek ellenére kevés a fogalmi interpretációkat tisztázó kutatás született. Előadásunkban a lemorzsolódás-kutatások első lépéseként a jelenség rendszerszintű, képzési terület-specifikus és intézményi szabályozási aspektusait vizsgáljuk. Többféle módszer együttes alkalmazásával közelítettünk a kérdéshez, a rendszer- és intézményi szintű szabályozás sajátosságainak feltárására dokumentumelemzést végeztünk, hogy megismerjük a felsőoktatási törvények és a felsőoktatási intézményi szabályozás által kirajzolt korlátokat és lehetőségeket. Ezután a legalacsonyabb lemorzsolódást mutató képzési terület képzési helyeire koncentráltunk. Az alacsony lemorzsolódású intézmények azonosítása céljából felhasználásra került az Oktatási Hivatal Felsőoktatási Információs Rendszer adatbázisa (FIR), majd az intézményi szintű prevenció és problémakezelés megismerése érdekében intézményvezetői interjúkat elemeztünk. A kutatás eredményei egyrészt a rendszerszintű szabályozás eltéréseire mutatnak rá. A hazai szabályozást két szomszédos ország (Románia és Ukrajna) szabályozásával vetettük össze. A vizsgált dimenziókban történő összehasonlításból kirajzolódott a rendszerszinten flexibilis, hallgatókat maradásra (illetve a tanulmányok befejezésére) ösztönző jogi szabályozás, illetve ennek ellenkezőjeként az a szisztéma, amelyben a felsőoktatás-szabályozó elemei között nem találtunk marasztaló, hallgatói mulasztásokat elnéző rendelkezéseket. Az intézményi szempontok érvényesülését egy speciális képzési területen vizsgáltuk. A statisztikai eredmények alapján megállapítottuk, hogy a felsőoktatásban a művészeti képzésben a legkevesebb a tanulmányait megszakító hallgató. Annak ellenére elmondható ez, hogy a művészképzés a kétszintű Bologna-rendszer szerint zajlik, tanári diplomát az osztatlan tanári mesterszak rendszerében lehet szerezni, a képzések közötti átjárás nehézkes, a struktúra nagyon bonyolult, a bejutás szakmai alkalmassági vizsga teljesítéséhez kötött. A felsőfokú művészeti képzés intézményrendszerének önálló intézményei mellett ország többkarú egyetemek keretében több vidéki képzőhelyen tanulnak a hallgatók, s a tanulmányok megszakításának prevenciója, a lemorzsolódás csökkentése évek óta központi kérdés. Az kutatás során fény derült a képzés magas megtartó erejét erősítő intézményi magatartás sajátosságaira.

A 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K-17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

A LEMORZSOLÓDÁS KÉPZÉSI TERÜLETI, KÉPZÉSI SZINT SZERINTI MINTÁZATAI

Tóth Dorina Anna, Debreceni Egyetem

Szemerszki Marianna, Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Szabó Barbara, Debreceni Egyetem

Kutatásunk egy komplex lemorzsolódás-kutatás részét képezi, amely a magyar felsőoktatásban relatíve nagy arányban jelen lévő, az emberi és anyagi tőke ösztársadalmi, egyéni, intézményi veszteségét jelentő hallgatói lemorzsolódás időbeli változásainak, valamint társadalmi, területi egyenlőtlenségeinek és szervezeti differenciálódásának vizsgálatát tűzte ki célul. Ennek részeként jelen kutatásunk célja egyrészt a magas lemorzsolódási kockázatú képzési szintek és képzési területek azonosítása, továbbá a lemorzsolódás mintázatainak megrajzolása a rendelkezésre álló országos adatok segítségével. A felsőoktatási lemorzsolódás jelenségének adatalapú vizsgálata – figyelembe véve a hallgatói diverzitás növekedését és az atipikus hallgatói életutak nagy arányú jelenlétét a tömegessé vált felsőoktatásban – nem nélkülözheti a fogalmak tisztázását, s annak elméleti áttekintését, hogy a lehetséges indikátorok közül melyek milyen módon alkalmazhatók a jelenség megértésére. Ebben a tekintetben a nemzetközi gyakorlat is igen sokféle (Vossensteyn és mtsai, 2015), előadásunkban megpróbáljuk a leginkább illeszkedő mutatókat megragadni. Kutatásunkhoz a Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) adatbázisát elemeztük, közülük kiemelten két hallgatói csoportot: a tanulmányaikat valamely érettségire épülő képzésben 2010-ben illetve 2014-ben megkezdőket. Vizsgáltuk a tanulmányokban való előrehaladás legfontosabb jellemzőit, továbbá az esetleges megtorpanásokat, így többek között a kreditakkumuláció folyamatát, az aktív és a passzív félévek számának alakulását, illetve a passziválás és a lemorzsolódás okait. A passzív félévek vizsgálata azért is fontos, mert adataink azt mutatják, hogy azok magas száma a tanulmányok során szoros összefüggést mutat a lemorzsolódással. Adataink szerint a lemorzsolódás mértéke képzési területek és munkarend szerint is jelentősen eltér, s – részben az előbbiekkal összefüggésben – a tanulmányok finanszírozási módja és néhány demográfiai háttérváltozó mentén is különbségek rajzolódnak ki mind a lemorzsolódás mértékét, mind annak okait tekintve. Az adatokat alaposabban górcső alá véve a lemorzsolódás okait három fő csoportba tudtuk besorolni. Az első a pénzügyi okok miatt történő lemorzsolódás, a második csoportban hallgatói mulasztásról, képzésből való kilépésről, míg a harmadikban tanulmányi eredménytelenségről beszélhetünk. A pénzügyi okok miatti félbeszakítás jellemzően a képzések elején jellemző, s magasabb arányban a levelező munkarendben tanulókra és az alapképzést folytatókra. A tanulmányi eredménytelenség okán lemorzsolódók között felülreprezentáltak a műszaki, informatikai, természettudományi képzésekben résztvevők, s részben ezzel összefüggésben a férfiak. A kritikus ebből a szempontból a második-ötödik félév időszaka. A különböző képzési szinteken eltérő súllyal vannak jelen az egyes okok.

A 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K-17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

LEMORZSOLÓDOTT ÉS PERZISZTENS HALLGATÓK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

ELŐADÁSOK

Pusztai Gabriella, Debreceni Egyetem

Kovács Klára, Debreceni Egyetem

Markos Valéria, Debreceni Egyetem

A statisztikai adatbázisok a tanulmányok megszakításának több típusát azonosítják, ennek ellenére nem rendelkezünk elég tudással arról, hogy mi a különbség a lemorzsolódott és a perzisztens hallgatók között (Fenyves és mtsai, 2017). A leggazdagabb statisztikai adatbázisok alapján is talányos marad a kép a tanulmányok félbehagyásáról. A hallgatók keresztmetszeti és kohorszvizsgálataiból épp a lemorzsolódók válaszai hiányoznak. Ennek a problémának nyomába szegődve lemorzsolódott hallgatók kvantitatív, kérdőíves vizsgálatát végeztük el (DEPART 2018, N=500) azok körében, akik 10 évnél nem régebben kezdték el a felsőfokú tanulmányaikat, de félbehagyták azt. Az adatfelvétel hólabda mintával történt, ennek ellenére csaknem minden képzési terület képviselteti magát az adatbázisban. A kutatás elsődleges célja az volt, hogy felderítsük milyen hátráltató tényezők miatt nem fejezték be elkezdett tanulmányaikat és milyen folyamatok vagy döntések eredménye, hogy nem jutottak diplomához a válaszadók. A vizsgált témakörök az iskolai pályafutás, a tanulmányi tapasztalatok, a család tanuláshoz való viszonya, a pályaorientáció, a felsőoktatási tanulmányi és társas tapasztalatok, a versengő tevékenységek és a szocioökonomiai jellemzők voltak. A lemorzsolódó hallgatók jellemzőit a hallgatói kérdőíves vizsgálatok (HERD 2012, N=2619; IESA 2015, N=2017) adatai alapján perzisztensnek bizonyult hallgatók társadalmi és demográfiai jellemzőivel, iskolai pályafutásával, felsőoktatási intézményi és önkéntes közösségi (civil, sport és vallási csoporthoz kötődő) beágyazottságával vetettük össze. A perzisztencia vizsgálatához 2012 óta egy 9 itemes, magas reliabilitású skálát alkalmazunk. Kutatásunk elméleti háttérét Coleman (1961) társadalmi tőke koncepciójára, Tinto integrációs, Astin részvételi teóriájára valamint Pascarella és Terenzini (2005) intézményi beágyazottságról szóló elméletére alapoztuk, s a hipotéziseinket arra építettük fel, hogy a hallgatókat nem elsősorban társadalmi, demográfiai jellemzőik, hanem a tanulmányaik során átélt permanens mérlegelési helyzetben szerzett intézményi tapasztalataik, interakcióik kormányozzák a benmaradás-lemorzsolódás kockázatait közepette, s erre támaszkodva hoznak döntést a benmaradásukról vagy lemorzsolódásukról. Az eredmények az intézményi és a kapcsolathálózati tényezők individuális mutatóknál erősebb, szignifikáns befolyását tükrözték. A felsőoktatási beágyazódás intézményes formái fontos hatást gyakorolnak a tanulmányok melletti kitartásra. Lényeges különbséget találtunk az intra- és extrakampusz valamint az inter- és intragenerációs hatások között. Eredményeink felhívják a figyelmet a hallgatói lemorzsolódás megelőzésére irányuló intézményi prevenciók empirikus kutatási megalapozásának szükségességére.

A 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K-17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

KÜLÖNBÖZŐ MOTIVÁCIÓN ALAPULÓ MUNKAVÁLLALÁS-TÍPUSOK A LEMORZSOLÓDÁS HÁTTERÉBEN

ELŐADÁSOK

Kocsis Zsófia, Debreceni Egyetem

Kovács Karolina Eszter, Debreceni Egyetem

A felsőoktatási lemorzsolódás jelentős oktatáspolitikai kérdés, amelynek háttérében számos befolyásoló faktor állhat. Az egyik legjelentősebb tényezőt a motiváció jelenti, s habár nehéz az öndeterminált és a külső, mások által szabályozott motivációs szegmenseket élesen elkülöníteni egymástól, általánosságban véve elmondható, hogy a belső motiváció a perzisztenciával korrelál, míg a külső motiváció inkább a lemorzsolódással hozható összefüggésbe. A lemorzsolódás másik lehetséges okaként jelenik meg a munkaerőpiac vonzása. Az egyetemisták életében már nincs egy előre meghatározott, bejósolható időszak, amikor bekapcsolódnak a munka világába, a munkába állás időpontja nem esik egybe a diploma megszerzésének időpontjával (Bocsi, 2013). Mivel Magyarországon nagymértékű a hallgatói lemorzsolódás (Pusztai, 2009; Derényi, 2015), felmerül a gyanú, hogy az intenzív hallgatói munkavállalás hozzájárul a gyengébb tanulmányi eredményhez, a követelmények teljesítésének halasztásához, sőt előbb-utóbb lemorzsolódáshoz vezet. Kutatásunkban e két típusú motiváció munkavállalásra, illetve a hallgató tanulmányok befejezésével kapcsolatos elszántságára, a perzisztenciára gyakorolt hatását vizsgáltuk meg egy nemzetközi hallgatói adatbázison (N=2017) keresztül. Hipotézisünkben azt feltételezzük, hogy a külső motiváció szerepe szignifikáns a felsőoktatási tanulmányok melletti munkavállalás tekintetében, s ezen keresztül hat a lemorzsolódásra is, miközben a belső motiváció mellett folytatott munkavégzés jellemzően a személy elkötelezettségét reprezentálja, s nagyobb valószínűséggel vezet perzisztenciához. Ennek vizsgálata lineáris regresszióanalízis segítségével történik meg a háttérváltozók kontrollálása mellett, a külső és belső motivációs faktorok és a munkavállalás független változóként történő kezelésével. Az eredmények hozzájárulhatnak a magas lemorzsolódási ráták mögötti összefüggések felismeréséhez, valamint a perzisztenciát elősegítő faktorok feltárásához, amelynek erősítésével csökkenthetővé válik a lemorzsolódás mértéke hazánkban.

A 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K-17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

DOKTORANDUSZOK FOKOZATSZERZÉSÉNEK ÉS LEMORZSOLÓDÁSÁNAK TUDOMÁNYTERÜLETI, INTÉZMÉNYI MINTÁZATAI

ELŐADÁSOK

Szigeti Fruzsina, Debreceni Egyetem

Az OECD országok trendjeihez képest Magyarországon alacsony a felsőoktatásban első végzettségüket szerzők aránya, különösen doktori szinten (OECD 2015), noha az elmúlt két és fél évtizedben hazánkban is megnövekedett a PhD-képzés iránti igény az expanzió hatására (Veroszta, 2010, Központis Statisztikai Hivatal, 2017). Az Európai Bizottság (2015) jelentése szerint a 25 és 34 év közötti magyar lakosság körében a PhD-fokozattal rendelkezők aránya 0,8 százalék (ezer főhöz viszonyítva), ami nem mondható túlságosan kedvezőnek (Európai Bizottság, 2015). Hátterében a lemorzsolódás, a tanulmány-megszakítás állhat (Ahola és Kivinen, 1999; Nerad, 2002; Róna és Tas 2003; Kehm, 2007; Fináncz, 2008; Molnár, 2011; Mihály, 2013). Vizsgálatom célja a doktoranduszok fokozatszerzésének és lemorzsolódásának tudományterületi, intézményi mintázatainak feltérképezése. Mely csoportokra jellemző, hogy már a (2 vagy 3 éves) képzési időn belül megszakítják a tanulmányaikat? Mely tudományterületek képviselői rendelkeznek a legmagasabb abszolutórium szerzési aránnyal, s kik azok, akik a legtöbb fokozatot tudhatják magukénak? Feltételezésünk szerint a doktori iskolákba felvételt nyert hallgatók kb. egyötöde már a képzési időn belül megszakítja a tanulmányokat, abszolutóriummal mintegy kétharmaduk, fokozattal kevesebb mint 50 százalékuk rendelkezik (Fináncz, 2008; Mihály, 2013). A doktori törzstagok 2008-as vizsgálata a doktoranduszok tudományos kapcsolathálóba való beágyazottságának tudományterületi eltéréseire mutatott rá (Pusztai, 2009). A képzési területekre vonatkozó korábbi kutatások eredményeit figyelembe véve lényeges kérdés, hogy folytatódik-e az a trend, mely szerint a természet-, az orvos- és az agrártudományok területén tevékenykedők esetében a legalacsonyabb, míg a gazdálkodás és szervezés valamint az állam és jogtudomány esetében a legmagasabb a lemorzsolódási arány (Fináncz, 2008; Mihály, 2013; Györffy, 2015). Kutatásom alapját a teljes körű statisztikai adatbázis, a Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) biztosítja, melyben a 2010/2011-es valamint a 2014/2015-ös tanév őszi szemeszterében felvételt nyert PhD-hallgatók szerepelnek.

A 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

UTAK A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ TANULÓK NEVELÉSÉHEZ

Elnök: Kállai Gabriella, Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet

Opponens: Varga Aranka, Pécsi Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

Bár nem vitatható, hogy minden gyermek különleges és egyéni oktatási-nevelési szükségletekkel rendelkezik, léteznek olyan jól körülhatárolható csoportok, melyek az átlagosnál sérülékenyebbek, és a különféle akadályok miatt időszakos vagy állandó speciális nevelési igények merülnek fel (Bayliss, 1995). Az átlagtól való eltérés iránya egyaránt lehet negatív vagy pozitív (OECD, 2000). Az érintett gyermekek életlehetőségeit, ezzel összefüggésben nem ritkán családjuk helyzetét is befolyásolja, hogy időben felismerik-e, azonosítják-e problémáikat és hozzájutnak-e a számukra megfelelő fejlesztő vagy terápiás szolgáltatáshoz (Kereki, 2010). A hazai köznevelési törvényben megjelenő fogalomhasználat szerint a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló fogalmán belül különleges bánásmódot igénylő gyermeknek, tanulónak minősül mind a sajátos nevelési igényű, mint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, mind a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló. A beavatkozás szempontjából sajátos nevelési igényű gyermekek esetében kifejezetten nagy jelentőséggel bír a korai felismerés, míg a különböző tehetségterületek nem egy adott időpontban, hanem különféle életszakaszokban bontakoznak ki. Ennek segítségével a köznevelési intézményeknek is kiemelkedő szerepük van, ugyanakkor kihívást is jelent számukra a feladatnak való megfelelés, különös tekintettel az együttnevelés sajátosságaira, feltételrendszerére. A szimpózium előadásai többféle nézőpontból, főként országos szintű, empirikus kutatások segítségével arra keresik a választ, milyen általános és speciális, objektív és szubjektív feltételek adottak és lennének szükségesek a különleges bánásmódot igénylő gyermekek fejlődésének elősegítéséhez a hazai köznevelési rendszerben. Az első előadás a szakember-ellátottság egy szegmensére koncentrálna, a gyógypedagógus-képzés adatainak az utóbbi két évtizedben történt változásait tekinti át. A második előadás témája a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelő köznevelési intézmények adottságainak, lehetőségeinek, eszközeinek és igényeinek bemutatása. A pedagógiai eszközök közül kiemelten, külön előadásban jelenik meg a digitális pedagógia, mint egyénre szabott, így a különleges bánásmódot igénylő gyermekek, tanulók bármely csoportja számára is fejlesztési lehetőségeket kínáló eszköz, és szó esik terjedésének korlátairól is. A fejlesztések sikeréhez az intézményi adottságokon és szakemberek közti együttműködésen túl elengedhetetlen a szülők bevonása is, melynek lehetőségeit a tehetségfejlesztés-tehességgondozás területéről vett példákkal mutatjuk be. A szimpózium utolsó előadása egy iskolai esettanulmány segítségével képet ad arról, milyen külső és belső tényezők generálhatnak intézményi szintű változásokat.

GYÓGYPEDAGÓGUS-KÉPZÉS AZ ADATOK TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Szemerszki Marianna, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A 2000-es években jelentősen megváltozott az SNI-gyerekek, tanulók oktatásának gyakorlata Magyarországon, a gyógypedagógiai ellátásra specializálódott intézményhálózat mellett egyre nagyobb számban és arányban nevelnek, oktatnak SNI-gyerekeket, tanulókat normál intézményekben, a többi tanulóval együtt. Mindezzel párhuzamosan a gyógypedagógiai ellátást igénylők száma is megnőtt, a 2001/02-es és a 2009/10-es tanév között mintegy 30%-kal. (Fehérvári, Imre és Tomasz, 2011) A megváltozott körülményekhez a gyógypedagógus-képzés lassan tudott alkalmazkodni, a szakemberhiány a megfelelő színvonalú integráció gátjaként jelentkezett az óvodákban (Vágó, 2008), illetve az általános iskolákban is, sok esetben területi hátrányokkal is kiegészülve (Kállai, 2016; Mártonfi, 2016). Magyarországon a 2006-ban bevezetett bolognai képzési rendszer változásokat eredményezett a gyógypedagógusok képzésében is. Az oklevélszerzési adatok szerint a végzetek létszámában kezdetben erőteljes csökkenés, majd stagnálás volt megfigyelhető, amely kedvezőtlen az utánpótlás szempontjából. Előadásunkban arra keressük a választ, hogy a képzéssel összefüggő jellegzetességek között találunk-e olyanokat, amelyek a szakemberhiány tartós fennmaradását eredményezik, illetve a területi hiányokra reflektálnak, s amelyek mentén célzott, a problémákra reflektálni képes támogatórendszer kerülhet kialakításra. Adatelemzésünkhöz a 2008–2016 közötti felsőoktatási jelentkezési és felvételi adatokat, továbbá azt a FIR adatbázist használjuk, amelyik az e szakon tanulmányaikat 2008-ban illetve 2010-ben megkezdők tanulmányi életútját követi. Adataink azt mutatják, hogy a képzésre első helyen jelentkezők száma 2006–2012 között folyamatosan csökkent, azóta viszont töretlenül növekszik, a jelentkezők száma azonban mindvégig jóval magasabb a felvettekénél. Emiatt a bekerülési esély mutatója más szakokhoz képest alacsony, jöllehet 2016-tól kezdve nő. A javuláshoz minden bizonnyal hozzájárult az, hogy a korábbi szűkös képzőhelyi kínálat újabb intézményekkel, kihelyezett képzésekkel bővült. A felvételi keretszámok növelése, a területi szélesítés, továbbá a Klebelsberg ösztöndíj gyógypedagógus képzésben tanulóakra való kiterjesztése hozzájárulhat a képzés vonzóbbá tételéhez, illetve a területi hiányok oldásához. Ugyanakkor a bemenet szélesítése nyilvánvalóan nem elég, szükséges feltárni a képzés közbeni lemorzsolódás, elakadások jellemzőit is. A gyógypedagógus-képzés a pedagógusképzés más szakjaihoz képest az átlagosnál magasabb, bár intézményenként és munkarend szerint eltérő lemorzsolódási arányokkal jellemezhető, s ugyancsak jellemző a képzések időbeli túlfutása. Az adminisztratív adatok szerint a lemorzsolódás jelentős része mind a levelező, mind a nappali képzésben az első három félév valamelyikében következik be. Az oklevél megszerzése terén a nappali képzésben résztvevők vannak előnyben, a levelező képzésben magasabb valamivel azoknak az aránya, akik csak az abszolutóriumig vagy a záróvizsgáig jutottak el.

HELYZETKÉP A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ GYERMEKEK EGYÜTTNEVELÉSÉRŐL

ELŐADÁSOK

Kállai Gabriella, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Több évtizedes európai és tágabb nemzetközi fejlődés eredményeként, külföldi példák, szülői kezdeményezések és szakmai érdeklődés mentén a hazai iskolarendszerű oktatásban is teret kaptak azon csoportok, amelyek az előző időszakokban kiszorultak a mindenki számára elérhető szolgáltatások köréből, ilyen módon a tankötelezettséget speciális, szegregált intézményrendszer falai között teljesítették (Kállai, 2016). Az integráción túlmutató inklúzió, mint szemléletmód arra keresi a választ, hogyan lehet átalakítani az oktatási rendszereket és más tanulási környezeteket úgy, hogy azok meg tudjanak felelni a tanulói sokféleségnek (Balázs és Kőpatakiné, 2008). A befogadás egyfelől általános követelményeket állít az oktatási rendszer elé, mivel a megfelelő ellátás csak akkor valósulhat meg, ha a nevelés-oktatás általános feltételei is megfelelőek. Másfelől speciális feladat is, hiszen a komplex eljárások alapján végzett diagnózis alapján típusonként más és más speciálisan képzett szakemberek és feltételek megteremtését teszi szükségessé (Halász, 2004). Megfigyelhető, hogy elméleti szempontból egyre megalapozottabb és hatékonyabb eszközök állnak rendelkezésre, a feladat mégis egyre összetettebb és növekvő kihívást jelent (Artiles, 2006). Az előadás egy kvantitatív és kvalitatív eszközökkel végzett kutatás (köznevelési intézmények vezetőinek körében végzett kérdőíves adatgyűjtés és 20 integrált vagy inkluzív neveléssel foglalkozó szakemberrel készített, félig strukturált interjú és megfigyelésekkel is kiegészített esettanulmány) segítségével képet ad az intézményi ellátás helyzetéről, lehetőségeiről és korlátairól. Tereptapasztalataink azt mutatják, hogy helyenként, a különböző igények mentén ismét életre kelnek a szegregált osztályok. Kutatási eredményeink szerint gyakran okoz problémát az integrált nevelésben részt vevő intézményekben a speciális személyi és tárgyi feltételek hiánya, azaz a (be)fogadó iskolákból nemritkán hiányzik vagy kevés időt tölt az intézményben a szakirányú végzettséggel rendelkező gyógypedagógus vagy a pedagógus munkáját is segítő gyógypedagógiai asszisztens. A tárgyi feltételeket tekintve jelenik meg a speciális, sérülésspecifikus, tapasztalatszerzést segítő szemléltetőeszközök, tankönyvek, munkafüzetek és fejlesztő eszközök igénye. Ha a pedagógiai feltételeket vizsgáljuk, a hatékony tanulás segítésének eszköze a tanulók egyéni szükségleteihez igazított, differenciált oktatás, e területen azonban az intézményvezetők és gyógypedagógiai munkát végzők egybecsengő véleménye szerint a pedagógusok egy részénél szemléletváltásra lenne szükség, melyet segíthet például integrációt támogató pedagógus végzettségű mentor. Ugyancsak fontos lenne, de a gyakorlatban további fejlesztéseket igénylő terület a pedagógusok és gyógypedagógusok, valamint más szakemberek együttműködése és együttgondolkodása mellett a szülői háttér bevonása és megerősítése is.

ATIPIKUS FEJLŐDÉSŰ DIÁKOK ÉS A DIGITÁLIS PEDAGÓGIA LEHETŐSÉGEI – EGY TANÁRI ATTITŰDVIZSGÁLAT TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Jakab György, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Számtalan nemzetközi és hazai felmérés (EAVI, 2014; Ollé, 2010) mutatja, hogy egyre nagyobb szakadék nyílt a digitális pedagógia „élharcosai” és követői, valamint a hagyományos pedagógiai kultúra képviselői között. A digitális pedagógiát, mint módszert alkalmazók szerint az új technológia nemcsak a társadalmi kommunikáció egészét, hanem magát az iskolai tudásátadást is radikálisan átalakítja (Jakab, 2014). A tanulás lényege eszerint az ismeretek befogadása és felidézése helyett az ismeretszerzés képességének elsajátítására és készségszintű alkalmazására irányul, a pedagógus pedig az ismeretszerzés folyamatának a szervezője aktív ismeretátadás helyett. A tanítás folyamatának újabb és újabb korszerűsítési hullámai helyett elsősorban a diákok tanulási környezetének konstruktív átalakítására helyeződik a hangsúly (Radó, 2017). Az előadás egy online és offline eszközök segítségével lebonyolított országos tanári attitűdfelmérés adatainak segítségével arra keresi a választ, mit jelent ma a tanárok számára – az eszközhasználat elterjedtségének vizsgálatán túl – a digitális pedagógia, milyen kihívásokat érzékelnek ezzel kapcsolatban, milyen tapasztalataik vannak mind a tanulók egyéni fejlesztésével mind tehetséggondozásával kapcsolatban. Azt is bemutatjuk, milyen lehetőségeket látnak a digitális pedagógiai kultúrában, és hogyan viszonyulnak a játékosításra törekvő pedagógiához, milyen esetleges ellenérzéseik vannak. Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy a nagyjából még hagyományos tanulási környezetben, vagyis a 19. századi „technológiára” épülő tényleges iskolai gyakorlatban a pedagógusok inkább csak illusztrálásra (web.l., digitális „palatábla”) használják a digitális technológiát, ugyanakkor érzékelik azt is, hogy olyan készségek, képességek fejlesztése is feladatuk, amelyek az információs társadalomban akár a túléléshez, akár a sikerek eléréséhez szükségesek. Ugyanakkor ezen elvárások mellé kevés támogatást kapnak, holott erre különösen nagy szükségük lenne, hiszen az új eszközök használata számukra is tanulási folyamatot jelent. Esettanulmányok segítségével bemutatjuk néhány intézmény atipikus fejlődésű diákokra alkalmazott digitális pedagógiai innovációit, gyakorlatát és eredményeit. Kitérünk arra is, hogy miként lehet a jelenlegi, a kutatási eredmények tükrében sok tekintetben homogénnek tekinthető hazai iskolai közegbe a digitális kultúra által kínált személyre szabott, kollaboratív pedagógiai innovációkat, módszereket beépíteni.

TEHETSÉGGONDOZÁS A SZÜLŐ ÉS AZ ISKOLA VISZONYRENDSZERÉBEN

ELŐADÁSOK

Imre Nóra, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A tehetséggondozási folyamat kimenetele, annak sikeressége vagy nagyobb hatékonysága nemcsak a gyermek képességeitől, készségeitől függ, hanem az őt körülvevő társadalmi környezet jellegzetességeitől. A gyermek egyéni képességein, motivációin és kreativitásán túl jelentős szerepet játszanak azok a környezeti tényezők (iskola, család, társak), melyek lehetőségként, vagy éppen akadályként befolyásolják az egyéni képességek kibontakozását (Heller és mtsai, 2000; Renzulli, 2004). Számos elemzés foglalkozik a tehetséges tanulók képességének fejlesztési lehetőségeivel, az ebben vállalt szülői feladatokkal, továbbá vizsgálja azokat az attitűdöket, elvárásokat, melyeket a szülők támasztanak az intézményekkel szemben (Garn és mtsai, 2010; Grantham, 2005; Karnes és Karnes, 1982). Az elmúlt évtizedekben hazánkban is több szakmai tanulmány született a tehetséggondozás témakörében, de ezek közül csak néhány érinti részletesebben a szülő, mint partner szerepét ebben a folyamatban (Balogh és mtsai, 2014), vagy a családi nevelés viszonylatában (Gyarmathy, 2012). Egy országos szintű program részeként került sor a kutatási téma egészét érintő kvantitatív vizsgálatra, melynek keretében kérdőíves adatfelvétel valósult meg a mintába került alap- és középfokú intézményekben. Az intézményvezetői személyes-, és a pedagógusi online lekérdezés mellett – egy szűkebb témakörben – kvalitatív vizsgálat (25 egyéni, félig-strukturált interjú) is történt, mely célzottan azokat a szülői attitűdöket, elvárásokat, nézetrendszereket kutatta, melyek kapcsolatban állnak a tehetséggondozás folyamatával. Kutatásunk fő célja az volt, hogy feltárjuk a szülők tehetséggel, tehetséggondozással kapcsolatos beállítódását, az iskolai tehetséggondozással kapcsolatos viszonyulást. Fő kutatási kérdéseink a szülő és az iskola viszonyrendszerére fókuszáltak. Többek között arra, hogy a szülők milyen igényekkel és elvárásokkal fordulnak a tehetséggondozó rendszer különböző elemei felé, milyen problémákat és nehézségeket érzékelnek az együttműködés kapcsán, valamint az intézmények milyen elvárásokat, igényeket fogalmaznak meg a szülők felé. Előzetes eredményeink szerint a szülő és az iskola közötti kapcsolattartás szorosabb a tehetséges tanulók esetében, a tanárok többnyire szívesen együttműködnek a szülőkkel. A szülők legfőbb nehézségét e területen a személyes leterheltség és az időhiány jelenti, az iskolán kívüli foglalkozásokkal járó anyagi kiadások mellett. A kvalitatív vizsgálat eredményei szerint azonban a szülő és az iskola közötti együttműködés formáit nagymértékben meghatározzák a tanulók egyéni adottságai, képességei, motivációi, valamint a szülő elkötelezettsége, ambíciói.

EGY BORSODI KISISKOLA TEHETSÉGGONDOZÁSÁNAK TÖRTÉNETE

ELŐADÁSOK

Jankó Krisztina, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Mind a nemzetközi, mind a hazai szakirodalomban a tehetség fogalmát sokféleképpen értelmezték és értelmezik a mai napig. A tehetség egy olyan képesség, mely velünk született adottságokra épül. Megfelelő gyakorlás, céltudatos fejlesztés mellett átlag feletti eredményeket tud létrehozni az emberi tevékenység egy bizonyos vagy több területén (Harsányi, 1984). A magyar iskolarendszerben évszázadok óta komoly hagyományai vannak a tehetséggondozásnak, a tehetséges tanulókkal már a 18-19. században foglalkoztak különböző iskolák. Fontos megemlíteni, hogy az egyházak elsőként támogatták a tehetséges gyerekeket, ugyanakkor az állami iskolák is szükségesnek tartották, hogy a tehetséges tanulók családi, illetve szociális helyzetüktől függetlenül a képességeik kibontakoztatása érdekében támogatásban és segítségben részesüljenek (Bodnár, 2013), ezzel mobilitási utat is nyitva számukra. A tehetséggondozással kapcsolatos jogi szabályozás területén markáns fordulatot hozott a 2011. évi köznevelési törvény, egyrészt, mert kiemelt céljai között szerepel a tehetséggondozás is, másrészt a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek közé sorolja a kiemelten tehetséges tanulókat is (Kállai, 2016). A magyarországi tehetséggondozás helyzetéről több jelentős munka látott napvilágot. Különös figyelmet érdemelnek a 20-21. századi helyzetelemzések és ún. jó gyakorlatok. Az előadás egy hátrányos helyzetű térségben működő, egyházi fenntartású, kistelepülési iskola tehetséggondozásának történetét mutatja be, és arra keresi a választ, hogy az általános iskolában miként teremtették meg és valósítják meg a minőségi oktatáshoz szükséges személyi- és infrastrukturális feltételeket, hogyan és milyen módszerekkel történik az ott tanuló gyerekek tehetségterületeinek feltárása-azonosítása, milyen tehetséggondozási tevékenységeket végeznek, valamint kik azok az aktorok, akik hozzájárulnak a folyamat sikeres megvalósításához. A vizsgálat az intézmény vezetőjével, pedagógusaival, tanulóival illetve más kulcsszereplőivel készített interjúkra, óramegfigyelésekre, helyben gyűjtött dokumentumok elemzésére, valamint az iskola és a település statisztikai adataira épül, vizsgálva többek közt a tanulók iskolafokonkénti továbbhaladását, különféle versenyeredményeit és más, e tekintetben fontos mutatókat. Az előadás rámutat a tehetséggondozás jelentőségére, azaz megmutatja, hogy egy hátrányos helyzetű térség iskolájában is lehet az oktatásban nagy dolgokat elérni, ahol minden gyermek az egyéni szükségleteihez igazodó bánásmódban részesül, és senki sem érzi magát kirekesztve, hanem ellenkezőleg mindenkinek van egy saját „tehetség csillaga”.

INNOVATÍV, MINŐSGORIENTÁLT INTÉZMÉNYFEJLESZTÉS A FELSŐOKTATÁSBAN – TANULÁSI MINŐSÉG FÓKUSZÚ SZERVEZETFEJLESZTÉS A KODOLÁNYI JÁNOS FŐISKOLÁN

Elnök: Horváth László, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Opponens: Halász Gábor, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Szimposium-összefoglaló

A szimpózium egy komplex felsőoktatási intézményfejlesztési folyamatot mutat be, amelynek a fókuszában a tanulás minősége, a tanulási környezet fejlesztése áll a versenyképesség növelése és a munka világában értéket jelentő diploma megszerzése érdekében. A szimpózium a Kodolányi János Főiskola PIQ&Lead fejlesztésére, ennek implementációjára és ehhez kapcsolódóan a tanulási környezet fejlesztésére fókuszál. A fejlesztést és hatásait nyomon követő kutatás sokszínű: desk research, szakpolitika elemzés, dokumentumelemzés, kérdőív stb. egyaránt szerepet kap. A szimpózium ötvözi a különböző érintetteket és a különböző diszciplináris tartalmakat (szervezet- és vezetéselmélet, tanulástudomány, service design). A terület különösen fontos a felsőoktatás-kutatás szempontjából, hiszen kevés empirikus tapasztalat áll a rendelkezésünkre felsőoktatási változásmenedzsment folyamatokról (Horváth, 2016). Az első előadás célja annak bemutatása, hogy a Kodolányi János Főiskola (KJF) kutatásaiban a felsőoktatási minőség értelmezési kereteit érintő, a globális és európai regionális közpolitikák, a minőség szolgáltatástudományi és üzleti modelljeinek nézőpontjainak feltárása, azok ütköztetése a foglalkoztatási szükségletekkel, hogyan vezetett el egy felsőoktatási minőség-innovációs modell – a PIQ&Lead – megalkotásához és bevezetéséhez. A második előadás empirikus vizsgálatokra alapozva mutatja be az összefüggéseket a korszerű, költséghatékony és minőségorientált intézményi szervezet és az oktatási tevékenység modernizációja között. Az előadás reflektál a felsőoktatás megváltozott szerepére a 21. században és megoldásként a cégszerű szervezet és az akadémiai modell integrációját elemzi, amit az előadás a KJF szervezetfejlesztési folyamatain keresztül mutat be. A harmadik előadás kulcstémája a tanulási környezete fejlesztése. Az előadás a képzési formák (nappali, levelező, távoktatás) jellemzőit és közelíthetőségét vizsgálja, elemzi a felsőoktatásban kevésbé alkalmazott tanulásszervezési formák (probléma alapú tanulás, tematikus hetek stb.) működését, hatását. A negyedik előadás célja a KJF-en tanuló hallgatók tanulási élményének felmérése, a szervezeti tanulás támogatási formáinak azonosítása, a tanulási célok és motivációk feltárása. A kutatás a Service Design módszertanára épül. Az előadás bemutatja a KJF működéséhez igazított eszközeit, a mintaválasztás, adatfelvétel eljárását, valamint az első feldolgozás eredményeit, összegzi a legfontosabb következtetéseket, és felvázolja a vizsgálat alapján mutatkozó fejlesztési irányokat. A szimpózium utolsó előadása bemutatja a Békés megyei középiskolások tanulási kompetenciáinak, pályaorientációjának sajátosságait és a téma kapcsolódását a KJF működésének stratégiájához, amelynek kulcseleme a felsőoktatás, a vállalati szféra és a közoktatás összekapcsolása. Az előadás összekapcsolja az eredményeket a PIQ&Lead modellel és összegzi a tapasztalatokat, amelyek alapján a KJF fejleszteni tudja saját tanulási környezetét.

FELSŐOKTATÁS MINŐSÉG A 21. SZÁZADBAN: A FELSŐOKTATÁS GLOBÁLIS ÉS REGIONÁLIS KORMÁNYZÁSA – NEMZETKÖZI KIHÍVÁSOK ÉS KJF MEGOLDÁSAI

ELŐADÁSOK

Hervainé Szabó Gyöngyvér, Kodolányi János Főiskola

Az első előadás az intézményfejlesztés elméleti megalapozását szolgálja. Célja annak bemutatása, hogy a KJF kutatásaiban a felsőoktatási minőség értelmezési kereteit érintő, a globális és európai regionális közpolitikák, a minőség szolgáltatástudományi és üzleti modelljeinek nézőpontjainak feltárása, azok ütköztetése a foglalkoztatási szükségletekkel, hogyan vezetett el egy felsőoktatási minőség-innovációs modell megalkotásához és bevezetéséhez. Az előadás a nemzetközi multiszektorális hálózatok elemzésére építve írja le a felsőoktatásban a minőségről szóló viták, szakmai standardok változásait. Vizsgálja ezek kapcsolatát az üzleti és a szolgáltatási minőség komponenseivel, valamint összeveti a munkáltatói kompetenciaelvárásokkal. Az előadás második része bemutatja a PIQésLead Modell (professzió, innováció, minőség, vezetői alkalmasság) kidolgozásában a társadalmi innováció szakaszait, a modell kulcselemeit, a bevezetésétől várt hasznokat (Hénard és Roseveare, 2012; CM/Rec(2012)13, 2012; Baldrige Excellence Framework (education), ESG 2005, Teichler, Arimoto és Cummings, 2013) Az előadás bemutatja, hogy a KJF PIQésLead modelljének bevezetése egyértelműen új képzési paradigma érvényre juttatását tükrözi, elmozdulást a diszciplína központú képzési módszertantól a képesség/alkalmasság központú nézőpont felé. Akadémiai innovációt az interdiszciplináris tartalom és képességek, a standard központú szolgáltatásszervezés és minőségértékelés, a hallgatói jól-létközpontú képzésfilozófiák beemelése eredményezett. Az előadás egyediségét a közpolitikai és az intézménypolitikai folyamatok kölcsönhatásaiban bemutatott nézőpontok összekapcsolása és az intézményi szabályozásokra gyakorolt hatás bemutatása adja.

HOGYAN TÁMOGATJA A KORSZERŰ FELSŐOKTATÁSI SZERVEZET AZ INTÉZMÉNY PEDAGÓGIAI ÉS KUTATÁSI TEVÉKENYSÉGÉT?

ELŐADÁSOK

Szabó Péter, Kodolányi János Főiskola

Az előadás rövid kitékintéssel indul a felsőoktatási rendszerek és intézmények számára a 21. század elején megfogalmazható kihívásokról és a lehetséges modell-értékű intézményi válaszokról. Ezen a ponton szorosan kapcsolódik a szimpózium első, a globális és európai közpolitikákat, a szolgáltatási modelleket bemutató előadásához. Vizsgálja és elemzi az ebből származó inspirációkat, amelyek a hagyományos felsőoktatási szervezeti keretektől elvezettek annak megalkotásához, hogy a korszerű, céges szervezeti modell hogyan hozható harmóniába az akadémiai szabadsággal (Csath, 1993; Csath, 2016; Szabó, 2013; Szabó, 2014). Az előadás következő részében részletesen bemutatásra kerül a 2005–2015 között megvalósult szervezetfejlesztési folyamat ennek céljai, eljárásai, eszközei, amely a Kodolányi János Főiskolán zajlott. A bemutatás során az egyes fejlesztési fázisokhoz tartozó organogram is megjelenítésre kerül, valamint betekintést nyerhetünk a folyamat költségekre és a szakmai működésre gyakorolt hatásába, hiteles adatokra támaszkodva. Az előadás utolsó szakaszában kerül kifejtésre, hogy az immár korszerűnek mondható, céges szervezet hogyan támogatja a szakmai fejlesztést, és valójában hogyan működik az európai innováció-díjas PIQésLead (professzió, innováció, minőség, vezetői alkalmasság) képzési modell szervezeti háttere (Quality Innovation of the Year Competition, 2014). A modell és működése egyben bemutatja azokat a szinergiákat, amelyek az igényes elmélet átgondolt gyakorlattá formálásában rejlenek.

TANULÁSI KÖRNYEZET, KÉPZÉSI FORMÁK, MINŐSÉG

ELŐADÁSOK

Kovács László, Kodolányi János Főiskola

Elméleti orientációjú előadásomban a tanulási környezet fejlesztésének lehetőségeit vizsgálom a felsőoktatásban megjelenő különböző képzési formák (nappali, levelező, távoktatás) egyes jellemzőinek kontextusában. A virtuális nyitott tanulási környezet akkor működhet igazán hatékonyan, ha az interaktivitás magas foka és az intenzív kommunikáció jellemzi (vö.: Schulmeister, 2005). E környezet megvalósításáról már számos tapasztalat áll rendelkezésünkre tanulmány formájában is. Himpl-Gutermann, Blaschitz, Gutermann és Baumgartner (2011) a Blended Learning sikerfaktorait vizsgálták a Kremsi Donau Egyetemen. Az önálló tanulás, a kontaktórák és a támogatott online-tanulás egymást erősítő hatásaira hívják fel többek között a figyelmet. A virtuális technikák, a Blended Learning alkalmazása ugyanakkor azt is jelenti, hogy még nagyobb figyelmet kell fordítani az egyes tanegységek megtervezésére. Ennek egyik lehetséges módja a MOMBI (Model of Model-Based Instruction; Hanke, 2008; Hanke és Winandy, 2014). Előadásomban részletesen kitérek a releváns elméleti háttérodalmakra. Elemzésük révén ugyanakkor azt kívánom bemutatni, hogy más intézmények tapasztalataiból, elméleti munkákból kiindulva saját kontextusunk – elsősorban a PIQésLead modell – ismeretében hogyan alakítjuk intézményünkben a tanulási környezetet. A teljes idő, a levelező és a távoktatási képzések egyes elemeit közelítettük egymáshoz, e folyamat révén sikerült mindegyik képzési formában magasabb hallgatói aktivitást lehetővé tevő, ezáltal magasabb minőségű tanulási környezetet kialakítani. A nappali tagozaton is megjelentek az eddig csupán a távoktatásban használt eszközök, illetve a tematikus hetek új, a felsőoktatásban eddig ritkábban előforduló módszertani megoldások alkalmazását teszik lehetővé (pl. csoportmunka, problémaalapú tanulás). A levelező és a távoktatási képzési formák közötti eltéréseket majdhogynem megszüntettük, ezek az előadások és szemináriumok a tanteremben és az interneten is látogathatók, méghozzá úgy, hogy az interaktivitás a tantermi és a webes csoport résztvevői között valós időben is biztosítható. Eddig egy tanév tapasztalata van mögöttünk, ezért a tanulási környezet átalakítása folyamatos monitorozást igényel, és szükséges lesz egy szisztematikus hatásvizsgálat kidolgozása is, amelynek első lépése a most elindított tanulási élmény vizsgálat. A konkrét gyakorlat motivációinak, egyes elemeinek bemutatásán túl célok, hogy a felsőoktatás-módszertan, ezen belül a tanulási környezet elméleti vonatkozásait is bevonjam a gondolkodásba, hiszen elsősorban a KJF-en kidolgozott PIQésLead modelltől következnek a tanulási környezet változásait megcélzó reformok, e modell pedig, felsőoktatás-pedagógiai és általános didaktikai alap kutatásokon túl, kapcsolódik ahhoz a felsőoktatásban lassan haladó paradigmaváltáshoz is, amelynek a célja a tanulási eredmény alapú megközelítés.

EGY SERVICE DESIGN ALAPÚ KUTATÁS ALKALMAZÁSA A KJF TANULÁSI KÖRNYEZETÉNEK FEJLESZTÉSÉBEN

ELŐADÁSOK

Baráth Tibor, Qualitas TésG Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Az előadás rövid kontextusteremtéssel indul, aminek három eleme van: a globális trendek hatása a felsőoktatásra (European Commission 2003; Halász, 2010; High Level Group, 2014; OECD, 2016), az LxLab által a Service Design-ra (Schön, 1983; Agarwal, Selen és Roose eds., 2015; Stickdorn és Schneider, 2012; Stickdorn és mtsai, 2014) épített kutatások és fejlesztések mint a jelen vizsgálat előzményei (Baráth R. és Cseh, 2016; Baráth T., 2017.), végül a kutatási program hozzáillesztése a KJF elvárásaihoz. Az előadás második része bemutatja a tanulási élmény, a hallgatói tanulási út vizsgálatát célzó kutatás kérdéseit, fő hipotéziseit, a kérdőív fejlesztési koncepcióját, az eszköz struktúráját. A kérdőív tartalmaz olyan kérdéseket, amelyek általában a felsőoktatásban való tanulásra való elégedettségre kérdeznek rá. A további kérdések végigkísérik a hallgatót egy félév eseményein a kurzusfelvételtől a vizsgaidőszakig, és ezekhez kapcsolódva tárható fel, mi működik megfelelően, min kellene javítani a sikeres tanulás érdekében. A kérdőív egy további része arról ad információt, hogy: a) milyen a tanulás szervezése és támogatása a főiskolán; b) milyen tanulási célok és szokások jellemzik a hallgatók tanulását; c) milyennek látják a hallgatók a leggyakoribb oktatási formákat és oktatóik tanulásszervező tevékenységét. Ez a rész mutatja be a mintaválasztás eljárását és az adatfelvételt. A harmadik rész az adatok elemzésére, az eredmények bemutatására koncentrálnak. Itt három fókuszpontot emelünk ki. Milyen a tanulás élménye a KJF-en, milyenek ítékelhető ez a korábbi kutatási eredmények alapján. A következő rész a hallgatók céljainak, motivációinak elemzésére irányul, míg a harmadik kiemelt elem a szervezet tanulást támogató jellemzőit, kapacitásait teszi vizsgálat tárgyává a hallgatói vélemények, észlelések alapján. (Populáció: N=1216, válaszadói minta: N=386; részminták: N(A)=140; N(B)=125, N(C)=121) Az előadás az elemzést összekapcsolja a PIQésLead modellel. Az előadás végül néhány olyan következtetést, fejlesztési irányt fogalmaz meg, amelyek elősegíthetik a KJF stratégiai céljainak megvalósítását a tanulási környezet fejlesztésében, ennek eredményeként a tanulási élmény és siker növelésében.

A KÖZÉPISKOLÁSOK TANULÁSI KOMPETENCIÁINAK VÁLTOZÁSA ÉS MÉRÉSE BÉKÉS MEGYÉBEN

ELŐADÁSOK

Mócz Dóra, Kodolányi János Főiskola
Malatyinszki Szilárd, Kodolányi János Főiskola
Szabó Péter, Kodolányi János Főiskola

A Kodolányi János Főiskola küldetésének tekinti, hogy intézményének székhelyén Orosházán és a kapcsolódó várostérségekben, az új gazdaság, a szolgáltatások, a tudásgazdaság (IKT NBIC technológiák), a fenntartható fejlesztés elmaradott, periférikus, térséget felemelni képes diszciplináris (gazdálkodás és az üzleti szolgáltatások, a társadalomtudomány, a bölcsészettudomány, művészetek és pedagógusképzés) és interdiszciplináris területein oktasson, kutasson, innovációs szolgáltatásokat nyújtson. Ehhez kapcsolódóan Békés megyei középiskolások tanulási szokásait felmérő kutatás célja az volt, hogy a Dél-Békés térségben élő tehetséges középiskolás fiatalok közül minél többen kapcsolódjanak be a felsőfokú tanulmányokba, majd a felsőoktatási képzésében az explicit tudáson kívül a számukra releváns „soft skills”, vagyis kommunikációs, szociális és vállalkozói kompetenciákat is adjunk az életen át tartó tanulás korszerű tartalmának megfelelően. Az életen át tartó tanulás korszerű tartalmával kapcsolatban Zachár (2003) hangsúlyozza, hogy az mára a munkaerő-piaci Apozíció megtartásának, vagyis a foglalkoztathatóság fenntartásának eszköze. Benedek (2007) a kifejezés értelmezésében azt a jellegzetességet emeli ki, hogy az egyén a munkaerőpiacra való belépéskor meglévő tudásával már nem képes megtartani társadalmi és gazdasági pozícióját, ezt csakis folyamatos és önálló fejlődésen, képzésen, művelődésen keresztül teheti meg. Kutatásunk célja, hogy feltárja a térségben élő középiskolások, és frissen végzett, de felsőoktatásba felvételt nem nyert fiatalok pályaválasztási és továbbtanulási igényeit, motivációját, valamint képet adjon a válaszadók pályaválasztáshoz kapcsolódó önismeretéről, felsőoktatással, leendő munkáltatóval kapcsolatos elvárásairól. Hipotézisünk szerint a felmérés eredményeképpen az alaptantárgyakba a karrierösvényekre való felkészítés kompetenciáinak fejlesztése és a jellemtulajdonságokra való felkészítés beemelhetővé válik. Előadásunkban bemutatjuk kutatásunk eredményeit, melyben 216 fő Békés megyében élő, pályaválasztás előtt álló fiatal pályaaorientációját vizsgáltuk. Megtudhattuk a jövőbeli munkahely kapcsán, hogy az anyagi motiváción túl más jelentős tényezők is befolyásolják a munkahelyválasztást; jó légkör, jó társaság, rendezett környezet, fejlődési lehetőség, stb. A előadásunkban bemutatjuk a leendő hallgatók felsőoktatási intézménnyel kapcsolatos elvárásait, nézőpontjait, sőt a továbbtanulással kapcsolatos információszerzés új útjait. A PIQ és LEAD modellbe a kutatásunk visszacsatolással szolgál, hiszen az ismeretszerzés módjait felhasználjuk a felhasznált oktatási eszközök és módszerek dimenziójában, míg a motivációs területet, témákat, értékorientációt a beiskolázási, szakválasztási munkánkban.

AZ ARANY JÁNOS PROGRAMOK ÁTFOGÓ VIZSGÁLATA

Elnök: Varga Aranka, Pécsi Tudományegyetem

Opponens: Szemerszki Marianna, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Szimposium-összefoglaló

A 2000 óta hazánkban működő Arany János Program (AJP) közel 4500 hátrányos helyzetű tanuló középfokon való sikeres előrehaladását támogatja három alprogramján keresztül. A program tudományos vizsgálata nem előzmény nélküli, azonban az AJP 3 alprogramjának egyidejű és sokrétű feltárása eddig nem történt meg. A szimpózium az AJP valamennyi programjában lezajlott komplex kutatás eredményeit kívánja bemutatni. A kutatás fókuszában a tanulói reziliencia és az inkluzív iskolai környezet összefüggéseinek feltárása áll. Elemzi a társadalmi mobilitást célzó országos program hatékonyságát, eredményességét és méltányosságát. Az első előadás az oktatás társadalmi és területi meghatározottságára hívja fel a figyelmet. Az elemzéshez felhasználja az országos reguláris intézményi adatbázist (KIRSTAT), továbbá a jelenleg AJP-ben tanulók teljes körű online kérdőíves adatfelvételét. Bemutatja, hogy az egyes kollégiumok földrajzi helyzete mennyiben illeszkedik az ország hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulóinak területi elhelyezkedéséhez, és kiemeli területi egyenlenségeit. Arra is rávilágít, hogy az egyes alprogramokba milyen társadalmi-gazdasági, etnikai háttérű fiatalok kerülnek be. A második előadás szintén az online tanulói kérdőívre (elemszám 3279 fő) támaszkodva többváltozós statisztikai eszközök segítségével mutat be néhány összefüggést a programba való bekerülés, a programmal való elégedettség, valamint iskolai út témákban. A következő két előadás az AJP-t működtető intézményekben (38) lezajlott terepmunka eredményeiről szól. Elsőként az AJP-s intézmények vezetőivel készített mélyinterjúk alapján vizsgálja, hogy a támogatott tanulói csoport körében mit tekinthető eredménynek, sikernek, illetve kudarcnak. Áttekinti mindezekkel összefüggésben a belső (személyi) és külső (pedagógiai, intézményi) tényezők fontosságát, bemutatva a reziliencia és inklúzió összefüggését az AJP-ben. A negyedik előadás az AJP-s intézmények tárgyi ellátottság jellemzőinek átfogó képével indít, majd az AJP-s diákok körében készített fókuszcsoporthoz készített beszélgetések eredményeit mutatja be. Az interjúk jól reprezentálják az AJP-ben tanulók horizontális összképét, lefedik a bemeneti nehézségeket, a programban kialakult változásokat, és a kimenetnél tapasztalható trendeket. Végezetül az AJP-ben – 5-8 éve – végzett fiatal felnőttekkel (41 fő) felvett életút interjúk narratív tartalomelemzésének eredményei hangzanak el. Az interjú azt tárta fel, hogy a döntően hátrányos helyzetből érkező fiatalok életútja során miként alakult megküzdő képességük, és ehhez miként járult hozzá az AJP inkluzív környezete. A szimpózium a bemutatott kutatás eredményeire támaszkodva arra kívánja ráirányítani a figyelmet, hogy a másfél évtizede működő hátránykompenzáló, tehetség gondozó program döntő szerepet játszik a benne lévő diákok rezilienciájának kialakításában, társadalmi mobilitásuk támogatásában. E mellett kiemeli, hogy melyek azok a területek, ahol az inkluzivitás növelése érdekében szükséges a vizsgált programot fejleszteni.

AZ ARANY JÁNOS PROGRAMOK TERÜLETI ELEMZÉSE

ELŐADÁSOK

Híves Tamás, Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutató és Fejlesztő Intézet

Az előadás elméleti keretét azok a korábbi kutatások adják, amelyek az oktatás társadalmi és területi meghatározottságára hívják fel a figyelmet (pl. Coleman, Bourdieu, Meusburger). A társadalmi-gazdasági helyzet alapvetően meghatározza gyermekek iskolai útját. A témával foglalkozó hazai kutatók a területi adottságokat mindig a környezeti feltételrendszer elemeinek tekintetik. Abból a hipotézisből indulnak ki, hogy a térbeli környezet elemei befolyást gyakorolnak a köztük zajló társadalmi folyamatokra, s ezek a feltételek módosításával alakíthatók (Forray és Kozma, 1986). A magyar oktatási rendszerben is jelen vannak az egyenlőtlenségek mint területi, mint társadalmi szinten. Az oktatáspolitikai számos beavatkozással igyekezett enyhíteni ezeken, lehetővé téve az alacsony társadalmi státuszú csoportok gyermekei számára a társadalmi mobilitást. Ilyen beavatkozás a 2000-ben indult Arany János Program. Az előadás a programot vizsgáló empirikus kutatás legfontosabb eredményeit mutatja be elsősorban területi szempontból. De felhasznál országos reguláris intézményi adatbázist is (KIRSTAT). Cél annak elemzése, hogy a megfelelő tanulói csoportok kerülnek-e be az egyes alprogramokba (valóban az alacsony társadalmi státuszú csoportok gyermekei jutnak-e be), valamint mennyiben tekinthetők eredményesnek az alprogramok. Az előadás során e kutatásnak elsősorban a területi vonatkozásai kerülnek kiemelésre településtípusok és földrajzi elhelyezkedés szerint. Milyen területi eltérések vannak a hálózatban a hátrányos helyzetű diákok és a program viszonyában. A kutatás a 2017/2018-ban teljes körű online kérdőíves adatfelvételen alapul, amely a program valamennyi tanulójának és kollégiumának 84%-os beküldési arányban valósult meg. A területi elemzés térképek és a fent említett statisztikai adatok elemzésével készült. Az előadás elemzi, hogy az egyes kollégiumok földrajzi helyzete mennyiben illeszkedik az ország hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulóinak területi elhelyezkedéséhez. Bemutatja a három alprogram területi egyenlőtlenségeit. Emellett arra is rávilágít, hogy az egyes alprogramokba milyen társadalmi-gazdasági, etnikai háttérű fiatalok kerülnek be, mi jellemzi iskolai útjukat. Az eredmények alapján az előadás arra vonatkozóan is következtetéseket fogalmaz meg, hogy e programok mennyiben járultak hozzá a hátránykompenzációhoz, az egyenlőtlenségek csökkentéséhez és a társadalmi mobilitás esélyének növeléséhez. Az elemzésből látszik, hogy hol szükséges fejleszteni a programot, vagyis hol vannak programhiányos térségek.

TANULÓI EREDMÉNYESSÉG AZ ARANY JÁNOS PROGRAMBAN

ELŐADÁSOK

Fehérvári Anikó, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, ELTE
Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az előadás elméleti vázát azok a kutatások adják, amelyek az oktatás társadalmi meghatározottságára hívják fel a figyelmet (Coleman, 1966; Bourdieu, 1978), vagyis arra, hogy a szülők társadalmi-gazdasági státusza alapvetően meghatározza gyermeke iskolai útját, az iskola világában a társadalmi egyenlőtlenségek képesség szerinti egyenlőtlenségekké képződnek. A magyar iskolarendszer rendkívüli szelektivitása miatt az alacsony társadalmi, gazdasági státuszú csoportok számára igen nehéz a munkaerőpiacon használható versenyképes iskolai, szakmai végzettség megszerzése. A társadalmi különbségek iskolarendszeren belül képességkülönbségekben manifesztálódnak és ezek a különbségek a tanulási út előrehaladásában egyre fokozódnak (Liskó és Fehérvári, 1998; Róbert, 2000, 2010; Nagy, 2010; Varga, 2017). Az elmúlt évek adatai pedig azt mutatják, hogy az oktatáspolitikai egyenlősítő beavatkozásai nem jártak sikerrel, drámai a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók leszakadása az iskolai eredményesség terén (Varga, 2018). Az Arany János Programot 2000-ben hozták létre hátrányos helyzetű tehetséges tanulók számára, támogatva őket abban, hogy az ország legjobb középiskolaiban tanulhassanak tovább és ezzel segítve őket a felsőoktatásba való bekerülésben. A program az elmúlt évtizedben már számos értékelésen esett át, 2017-ben egy újabb vizsgálatsorozat indult, melynek fókuszában a hátrányos helyzetű, valamint a roma/cigány közösségekből érkező fiatalok családi hátterének, személyes sorsának alakulása, továbbá a tanulói sikeresség és a támogató programok összefüggéseinek feltárása áll. A kutatási keret kvalitatív (interjúk, fókuszcsoportos beszélgetések) és kvantitatív (teljes körű tanuló kérdőíves vizsgálat) eszközökből épül fel, célcsoportjai a tanulók és a programok vezetői. Az előadás a tanulói kérdőív (elemszám 3279 fő) eredményeiből (többváltozós statisztikai eszközök segítségével) mutat be néhány összefüggést a programba való bekerülés, a programmal való elégedettség, valamint tanulók iskolai útja témákban. A kvantitatív eredmények azt mutatják, hogy minél inkább hátrányos helyzetű csoportról van szó, annál inkább hozzájárul a program a hátránykompenzációhoz, az egyenlőtlenségek csökkentéséhez és a társadalmi mobilitás esélyének növeléséhez.

PROGRAMVEZETŐK AZ ARANY JÁNOS PROGRAM REZILIENCIÁT TÁMOGATÓ HATÁSÁRÓL

ELŐADÁSOK

Mártonfi György, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A 2000-es évek elején indított Arany János Program a hátrányos helyzetű tanulók eredményességének elősegítésével egy tipikus reziliencia támogató program, ha ezzel a kifejezéssel nem is illették kidolgozása és bevezetése során. A támogatás szociális és pedagógiai elemei számos olyat tartalmaznak, amelyet a reziliencia szakirodalma is kiemelten tárgyal, ajánl. A szakirodalom semmiképpen nem tekinthető egységesnek abban a tekintetben, hogy a reziliens hatás mennyiben érhető el ezeknek az elemeknek az alkalmazásával, súlyozásával (Benard, 2000; Ceglédi, 2012; Masten és Mtsai, 2008). Ugyancsak kevésbé igazít el a szakirodalom még abban a tekintetben is, hogy a sikeres pályára állás mennyiben köszönhető belső, részben veleszületett vagy kis korban megalapozott, illetve külső támogató hatásoknak. Az Arany János Program mintegy másfél évtizedes, viszonylag egységes keretek közötti története és 41 programjának jó részében évtizedes tapasztalattal rendelkező vezetői véleményének megismerése lehetőséget biztosított arra, hogy a reziliens hatásról további ismereteket szerezzünk. Egy kutatás keretében 2017 végén és 2018 elején a 41 programból 38-nak a vezetőjével (vagy vezetőivel) sikerült interjút készítenünk, melyekben a reziliens hatás összetevőiről próbáltunk információt szerezni. Mindenekelőtt feltérképeztük, hogy a támogatott tanulói célcsoport körében mit tekintenek a vezetők eredménynek, sikernek, illetve kudarcnak. Ezt követően az ezekhez vezető, illetve a kudarcot elkerülni segítő tényezőkről beszélgettünk, a belső (személyi) és külső (pedagógia, intézményi) tényezők fontosságáról, illetve egy kérdésben explicit módon is rákérdeztünk: elsajátítható-e a reziliencia képessége. Az előadás során azt a sokszínűséget próbáljuk strukturáltan bemutatni, amely a vezetői interjúkból kiolvasható. Az eredmények bemutatása során reflektálni fogunk arra is, hogy ez a négyezres nagyságrendű tanulói célcsoport és a regionális, illetve intézményi környezet is igen eltérő (mikro)világokat takar, amely egyes vezetői véleménymegoszlásokkal gyaníthatóan összefügg. A kutatás eredményei azon túl, hogy a rezilienciáról való, jelenleg még hiányos ismereteinket bővíti, praktikus hasznót is kínál az Arany János Programnak – amely másfél évtizede tartalmi-pedagógia innováción nem esett át – az esetleges megújításához.

AZ ARANY JÁNOS PROGRAMOK SORSFORDÍTÓ EREJE

ELŐADÁSOK

Varga Aranka, Pécsi Tudományegyetem

Pápai Boglárka, Pécsi Tudományegyetem

Az Európai Unió elvi alapvetései között a társadalmi kohézió és inklúzió kiemelt helyet foglal el (Presidency Conclusion, 2000). Oktatási szempontból mindez azt jelenti, hogy a társadalom minél szélesebb rétegeinek sikeres iskoláztatásával kívánják növelni az országok gazdasági fejlődését. Az inklúzió elveinek oktatási gyakorlatba ültetésétől a korai iskolaelhagyás (early school leaving) folyamatos csökkenését várják (Az Európa Tanácsa ajánlása, 2011). Magyarországon viszonylag magas és növekvő tendenciát mutat a korai iskolaelhagyók aránya (Fehérvári, 2015), mely háttérben sokféle (pull és push) hatás húzódik meg (Imre, 2015). Ez a helyzetkép különösen indokoltá teszi az ellensúlyozást célzó hazai oktatáspolitikai beavatkozások megerősítését, kiterjesztését (Varga, 2017). Ehhez kíván hozzájárulni az a kutatás, amely a középfokon történő sikeres tanulói előrehaladást támogató Arany János Program átfogó vizsgálatát tűzte ki célul. A kutatás fókuszában a hátrányos helyzetű, főként roma/cigány közösségekből érkező fiatalok személyes sorsának alakulása, továbbá a tanulói sikeresség (reziliencia megléte) és a támogató programok (inkluzív környezet) összefüggéseinek feltárása állt. A kutatócsoport többféle eszközzel dolgozott: makro-statisztikai elemzéseket végzett, on-line kérdőívet vett fel, fókuszcsoporthoz és strukturált interjúkat készített AJP-s intézményekben (38). A vizsgálat fontos része volt az AJP-ben – 5-8 éve - végzett fiatal felnőttek megkeresése és életút interjúk készítése. Az interjú alapvetően a reziliencia témakörére fókuszált, azt firtatva, hogy a döntően hátrányos helyzetből érkező fiatalok életútja során miként alakult megküzdő képességük, jelenleg mennyire célorientáltak, van-e biztos jövőképük. Feltételeztük, hogy az Arany János Programban kialakított inkluzív környezet meghatározó volt az interjúalanyok életében és így rezilienciájuk kialakulásában. Az interjúban több – alapvetően implicit - kérdés irányult az inkluzivitás feltárására: a múltbéli emlékek mellett a jelenlegi élethelyzetükre való hatást jártuk körbe. A 41 fővel felvett életút interjúk feldolgozása narratív tartalomelemzéssel történt. Az eredmények megerősítették a még programban lévő diákok online kérdőívben adott válaszait. A már felnőtt interjú alanyok döntő része visszatekintve az Arany János Programra úgy látta, hogy támogatása nélkül alacsonyabb végzettséggel lépett volna a munkaerőpiacra. Szembetűnő, hogy minden megkérdezett az interjú valamely (vagy több) pontján kiemelte, hogy életében döntő szerepet játszott a program. Saját életszínvonaluk és a családjaik számára is elengedhetetlenül fontos volt a program nyújtotta anyagi, tanulmányi támogatás, a személyre szabott segítség, valamint az információnyújtás és a kapcsolati háló. Ezek azok az inkluzív környezeti elemek, amelyek hatottak a programban végzetek rezilienciájának kialakulására, még akkor is, ha a programot követően már nem folytatták tanulmányaikat.

FÓKUSZCSOPORTOS INTERJÚK INTERPRETÁCIÓJA AZ ORSZÁGOSAN LEFEDETT ARANY JÁNOS KUTATÁS „ÉRTÉKELÉSÉHEZ”

ELŐADÁSOK

Schäffer János, Pécsi Tudományegyetem

Dobó Tibor, Pécsi Tudományegyetem

Kristály Christopher, Pécsi Tudományegyetem

Végh Zoltán, Pécsi Tudományegyetem

A Magyarországon 2000 óta működő Arany János Programok (AJTP, AJKP, AJKSZP) átfogó vizsgálata több kutatócsoport együttműködésében valósult meg 2017/2018-ban. A kutatás elméleti háttere a reziliencia és az inklúzió metszetében helyezkedik el (Masten, 2008; Varga, 2015). Kiindulópontként tekint a vizsgálat az elmúlt másfél évtized az Arany János Programokra vonatkozó tudományos vizsgálatok (Liskó és Fehérvári, 2006; Fehérvári, 2008, 2013, 2015) eredményeire. A komplex kutatás részeként a kutatócsoport 3 intézmény kivételével valamennyi (38) AJP-t működtető intézménybe eljutott. A terepmunka során olyan vezetőkkel készült mélyinterjú, akik felelősek az AJP-t működtetéséért. E mellett – a kutatásban résztvevő roma szakkollégium hallgatói – pályaorientációs interaktív foglalkozást tartottak a végzős AJP-s diákok számára. Ehhez kapcsolódóan helyszínenként 5–6 érdeklődővel fókuszcsoporthoz beszélgetést is lebonyolítottak a szakkollégisták. Ugyanekkor az adott intézménnyel kapcsolatos személyes benyomásaikat adatlapon rögzítették, beleértve az épület és a tárgyi ellátottság jellemzőit, és az ottélók informális közléseit. Az előadás elsőként bemutatja az intézményi adatlapok elemzésének eredményeit, kiemelve azokat a feltételeket, amelyek a kutatás fókuszában lévő inkluzív iskolai környezet tényezőiként azonosíthatók. Ezt követően az előadás a fókuszcsoporthoz interjúk elemzésére tér ki. Vizsgálati szempont volt, hogy az AJP-s diákok miként kerültek a programba, illetve előrehaladásukhoz milyen segítséget nyújt a program, miben várnának még támogatást. Az interjúk jól reprezentálják az AJ programban tanulók horizontális összképét, lefedik a bemeneti nehézségeket, a programban kialakult változásokat és a kimenetnél tapasztalható trendeket. A tanulói csoportos interjúk árnyalják a vezetői interjúk nyújtotta képet, vagyis a reziliencia kérdésére adott válasz többretegűvé vált. Láthatóvá vált, hogy a diákok fontosnak tartják az Arany János Programot, viszont számtalan szegmensénél megújulást várnak.

CSALÁD ÉS KARRIER AZ EGYETEMISTÁK JÖVŐTERVEIBEN

Elnök: Engler Ágnes, Debreceni Egyetem

Opponens: Jancsák Csaba, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Szimposium-összefoglaló

A szimpózium az egyetemi hallgatók jövőterveivel foglalkozik, különös tekintettel a magánéleti és a szakmai tervekre. A család és a karrier összehangolása a munkaerőpiaci életpályán komoly erőfeszítéseket kíván (pl. Clark, 2000; Greenhaus és Collins, 2003; Gauthier, 2005; Nagy, 2008; Tardos, 2014). Kíváncsiak voltunk arra, a leendő értelmiségi fiatalok terveiben, a jelenlegi társadalmi-gazdasági viszonyok között hogyan jelenik meg a két terület, illetve azok összeegyeztetése. A magyar társadalom alapvetően értéként tekint a családra, gyermekeire, a megszületett gyermekek száma azonban mégis alulmarad a tervezetthez képest, különösen a felsőfokú végzettségű nők körében (Kopp, 2010). A felsőfokú oktatásban résztvevő fiatalok, illetve a frissdiplomások a családalapítás szempontjából ideális korban vannak, de a tanulmányi idő kitolódása, a szakmai alapok megvalósítása, a karrier kiépítése jelentősen kitolja a magánéleti eseményeket, amelynek következtében a többedik gyermek megszületésének esélye is csökken. A szimpózium célja több szempontból megvizsgálni azokat a tényezőket, amelyek hatást gyakorolhatnak a magánéleti tervek kialakulására és a szakmai elképzelésekre. Kutatási kérdéseink közé tartozik, milyen folytatását tervezik a szakmai fejlődésüknek, mikor és milyen elképzelésekkel szándékoznak a fiatalok belépni a munka világába, milyen családalapítási tervekkel rendelkeznek, mely területek élveznek prioritást elképzelésükben. Hipotézisünk szerint a két szféra közül a karrier élvez elsőbbséget az időzítésben és a megfontolásban egyaránt. A szimpózium előadásainak alapját képező országos kutatás 2017-ben valósult meg, 11 egyetem részvételével. A kvantitatív vizsgálatot fókuszcsoporthoz interjúk előzték meg az intézményekben. A tapasztaltok és a szakirodalom alapján összeállított papíralapú kérdőív 1600 hallgatóhoz jutott el, 1502 értékelhető válasz érkezett. A mintavételi eljárás során rétegzett mintavételt alkalmaztunk, az alapsokaságot a teljes munkarendben tanulók képezték, kivéve frissen belépőket (BA első évfolyam és osztatlan képzés első évfolyamai). Az előadások a felmérés különböző fókuszpontjait hivatottak megvilágítani. Így beszámolunk azokról az eredményekről, amelyek a hallgatók családalapítási terveire vonatkoznak, amelyekben a párkapcsolat, a családtervezés ugyanolyan, sőt, némileg fontosabb hangsúlyt kap, mint a szakmai életút feletti dilemmák. Kitérünk a szülői, ezen belül az apaszerepekre vonatkozó eredményekre, amelyek szerint a fiatalok a hagyományos és a modern szülőképek dilemmájában terveznek. A család és munka összehangolásának szükségszerűségével a megkérdezettek többsége már előre számol az ideálisnak vélt munkahely kapcsán. A karriertervezésben komoly értékeket látunk felsorakozni, a tehetség és a vallásosság egyéni rajzolatot biztost, a földrajzi mobilitási szándék (külföldi munkavállalás) pedig a vártnál alacsonyabb mértékű. Összességében az egyetemisták komoly, megfontolt attitűdje körvonalazódott a jövőtervek vizsgálatában.

CSALÁDALAPÍTÁSI ASPIRÁCIÓK ÉS KARRIERTERVEK

ELŐADÁSOK

Engler Ágnes, Debreceni Egyetem

Joó Orsolya, Debreceni Egyetem

Az elmúlt évtizedekben Európa-szerte megállíthatatlannak tűnő népességfogyásnak lehetünk tanúi. Az élveszületések száma rohamosan csökken, jelentősen visszaesett a házasságkötések száma, ugyanakkor növekedett a válások száma, a fiatalok egyre később és egyre kevesebb gyermeket vállalnak. (Vaskovics, 2002; Bukodi, 2002; Földházi, 2009; Buda, 2013) A megváltozott demográfiai magatartás mögött rejlő mechanizmus egyik gyakran említett mozgatórugója a fiatalok tanulmányi idejének kitolódása. Az iskolapadban eltöltött évek, majd a pályakezdés, a tanult munkaerőpiaci kamatoztatása kitolják a családalapítást. A kívánt és a realizálódott gyermekszám közötti különbség az iskolai végzettség emelkedésével növekszik, különösen igaz ez a felsőfokú végzettséggel rendelkező nők esetében. (Kopp, 2010) Ez leginkább a munka és magánélet között feszülő dilemmáknak köszönhető (Frey 2001, Siebers, 2001; Schulte, 2002; Blaskó, 2005; Nave-Herz, 2009; Spéder és Pongrácz, 2011; Engler, 2017). Előadásunk célja az egyetemisták karrierterveinek, illetve családalapítási szándékainak felderítése. Kérdésünk, hogyan tervezik további szakmai útjukat, szeretnének-e egyáltalán gyermeket, ha igen, mennyit és milyen időzítéssel. További kutatási kérdésünk, hogyan gondolják el a gyermeknevelés és a munkavégzés összeegyeztetését. Hipotézisünk szerint a családalapítási szándék erőteljesen megjelenik a fiatalok terveiben, de a karrierút későbbi szakaszában. Mivel a gyermekvállalás időzítése, így az erről való gondolkodás is különösen meghatározott nemi szempontból, ezért feltételezünk a férfiak és nők közötti eltérő magánéleti stratégiaalkotást. A kutatás alapsokaságát Magyarország nappali tagozatos képzésben tanuló hallgatók képezték, kivéve a frissen belépő elsőéveseket. A mintavételi eljárás során rétegzett mintavételt alkalmaztunk. A mintába került 11 felsőoktatási intézménybe összesen 1600 nyomtatott kérdőívet juttattunk el 2017-ben, 1502 értékelhető kérdőív érkezett vissza. Eredményeink alapján a megkérdezett fiatalok döntő többsége biztos abban, hogy családban szeretne élni. A többség legalább két gyermekben gondolkodik, de egyhuszaduk a nagycsaládot is elképzelhetőnek tartja. A nők inkább több, a férfiak inkább kevesebb gyermeket terveznek. A hallgatók több mint fele a 25 és 30 év közötti életkort tartja ideálisnak az első gyermek megszületéséhez, a férfiak jellemzően későbbre datálják apává válásukat (30 év felett). A válaszadók több mint egytizede azonban akár a végzést követő években is családot alapítana, nagyobb arányban a nők.

APASZEREPEK MEGÍTÉLÉSE AZ EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Fényes Hajnalka, Debreceni Egyetem
Fehérvári Brigitta, Debreceni Egyetem

Eladásunkban a felsőoktatási hallgatók apa-szereppel kapcsolatos attitűdjeit tárjuk fel. Az elméleti részben az apaszerepek alakulásával, és a szerepfelfogások változásával foglalkozunk. A korai, családi szocializáció során a gyermekek elsajátítják a nemi szerepekre vonatkozó elvárásokat, és ha a társadalomba kilépve ezzel ellentétes elvárásokat tapasztalnak, szerepkonfliktusokkal lehet számolni (Spéder, 2011). A kutatásunk célja volt feltérképezni, hogy milyen (hagyományos vagy modern) apaszerepekkel azonosulnak a felsőoktatási hallgatók, és ezek az attitűdök milyen háttérváltozókkal függnek össze. A hallgatókat reprezentatív mintavétellel, csoportosan kérdeztük le, biztosítva a minta valószínűségi jellegét. Az adatfelvétel 2017-ben zajlott, az empirikus kutatásban 11 magyarországi felsőoktatási intézmény adatait dolgoztuk fel (N=1502). Az empirikus részben elsőként az apaszerepekkel kapcsolatos állítások értékelését mutatjuk be nemenként az összehasonlító átlagok módszerével, majd az apaszerepek mentén kialakított hallgatócsoportokat elemezzük, melyeket az egyes állításokkal való egyetértés vagy éppen egyet nem értés alapján alakítottunk ki. Kutatásunkban ezután hét hipotézist állítottunk fel a klaszterbe tartozás és a háttérváltozó összefüggéseire. Eredményeink szerint sokan a családközpontú és köztes, azaz inkább a modern felfogású apaszerepekben gondolkodnak, azonban az is megfigyelhető, hogy a hallgatók számára a hagyományos apafelfogás is erős relevanciával bír, és a kevert apai attitűdöt is ez a tényező határozza meg leginkább („a férfiak legfontosabb feladata, hogy anyagilag biztosítsák a család megélhetését”). A kutatás eredménye még, hogy a nők modernebben gondolkodnak az apaszerepekről, mint a férfiak, összhangban a szakirodalommal. További eredmény, hogy a faluról jött hallgatók tradicionálisabban gondolkodnak az apaszerepekről, míg a kutatás ideje alatt párkapcsolattal rendelkezők inkább családközpontú apaszerepeket vallanak. Azon eredményünk, miszerint az apa és férfiszerepekkel kapcsolatban a modern szerepek nagyobb elfogadottsága jelenik meg a hallgatók körében, mint a felnőtt lakosság körében, ez egyfajta naivitásból és tapasztalathiányból is eredhet, és a későbbiekben még megváltozhat. Fontos lenne tehát, hogy a modern attitűdök nagyobb elfogadottsága fennmaradjon az egyetemisták későbbi életpályája során is, és ne változzon meg a „rossz” tapasztalatok miatt. Az egyenlőbb teherviselés a családban csak ekkor tud megvalósulni, és a nők terhei is ekkor csökkenhetnek igazán. Kutatásunk eredménye egyfajta helyzetkép a jövő családjainak szerepattitűdjeiről, és fontos feladat, hogy megtaláljuk azokat az eszközöket, amelyekkel a modern, családi életbe is bevonódó apakép az aktív szülőségben is megmaradhasson, illetve, hogy maguk a férfiak is elfogadóbbak legyenek a megváltozott feladatrendszerrel.

MAGYAR EGYETEMISTÁK KARRIERTERVEI

ELŐADÁSOK

Márkus Zsuzsanna, Debreceni Egyetem

Pongrácz Attila, Széchenyi István Egyetem

Életünk két alapvetően meghatározó, egymással szoros kölcsönhatásban lévő pillére a munka és a magánélet. A teljes értékű emberi élethez elengedhetetlenül szükséges a munkavégzés, amely egy sajátosan emberi tevékenység, és az értékteremtés egyik lehetséges és szükséges módja. Emberi mivoltunk kiteljesítéséhez a munkán (tanuláson) túl a magánéletünk megfelelő minősége, azon belül is a családdal kapcsolatos tapasztalataink megélésének a lehetősége is nélkülözhetetlen tényezők. A témában született korábbi kutatások rávilágítanak, hogy a munka és a magánélet egyensúlya a különféle életciklusok során dinamikusan változik, és az egyes generációk életében eltérő preferenciákkal jelenik meg. A szakmai életpálya kezdetén a karrierépítés hangsúlyosabb, míg a családalapítással nő az igény a magánéletre fordított időre vonatkozóan. A felsőoktatásban tanulók esetében a munka és magánélet egyensúlyi törekvéseihez hozzáadódik egy harmadik pillér, a tanulmányoké. Előadásunkban a felsőoktatási hallgatók munkavállalói elképzeléseiket és magánélet egyensúlyának távlati ideáit tekintjük át. Arra kerestük a választ, hogy napjaink egyetemistáinak milyen munkavállalói percepcióik vannak, illetve ezek alapján milyen elképzeléseik vannak jövő munkájukról és családalapításukról. Kíváncsiak voltunk arra is, hogy a vizsgált kérdésekben tapasztalt különbségek milyen más tényezőkkel magyarázhatók. Kutatásainkban egyaránt használtunk nagymintás kérdőíves kutatásból származó kvantitatív adatokat és fókuszcsoporthoz beszélgetések kvalitatív eredményeit. Eredményeink világosan rámutatnak, hogy a hallgatók felelősségteljesen és tudatosan készülnek a munkaerőpiacon és magánéletükben betöltött szerepeikre és ezek összehangolására. A munka és magánélet balansza, a családbarát munkahelyek és intézkedések, a társadalom családközpontú gondolkodása elvárásként jelenik meg jövőterveikben. Ugyanakkor azt is látjuk, hogy a hallgatók neme, a felsőoktatási intézmények, a hallgatók képzési szintje és szakjuk tudományterülete alapján figyelemfelkeltő különbségek mutatkoznak.

REZILIENSÍGÉRETEK PÁRKAPCSOLATI MINTÁZATAI ÉS CSALÁDALAPÍTÁSI TERVEI

ELŐADÁSOK

Ceglédi Tímea, Debreceni Egyetem

Előadásunk középpontjában a reziliensígeretek állnak. Akkor tekintünk valakit reziliensnek, amikor sikeres az iskolai pályafutása annak ellenére, hogy társadalmi jellemzői alapján ezt nem valószínűsíthetnénk. Az ígéret jelző a felsőoktatás kontextusában érvényes megközelítés, hiszen friss kutatások rávilágítottak arra, hogy a belépéskor tapasztalt reziliencia csak egy ígéret a későbbi boldogulásra. Előadásunkban annak járunk utána, hogy mi jellemzi a reziliensígeretek párkapcsolati mintázatait és családdal kapcsolatos jövőterveit. Azt a kérdést tesszük fel, hogy e mintázatokat és terveket illetően hogyan pozicionálják magukat abban a kettős elvárásmezőben, amely egyik oldalról hátrányosabb társadalmi háttérükből, másik oldalról pedig a reménybeli diplomájukkal megcélzott társadalmi közegeből táplálkozik. Az egyik oldalt a korai elköteleződés és gyerekvállalás, a karrier háttérbe szorulása jellemzi, míg a másik későbbi elköteleződéssel és gyermekvállalással, karriercentrikussággal, ugyanakkor stabilabb családszerkezettel és biztosabb fészekrakással írható le (Engler, 2014a, 2014b, 2015; Bukodi, 2001; NCSSZI, 2012; Csurgó és Megyesi, 2006; KSH, 2012, 2014; Kapitány és Spéder, 2015). Elemzésünkhöz a CSAK 2017 országos kutatás hallgatói adatbázisát használtuk fel. A családi háttér- és bemeneti eredményességindexek mátrixában négy csoportot különítettünk el: 1) A reziliensígereteket magas eredményesség és kedvezőtlen háttér, 2) a nyerteseket magas eredményesség és kedvező háttér, 3) a közömbös-tékozlókat alacsony eredményesség és kedvező háttér, 4) a sodródókat pedig alacsony eredményesség és kedvezőtlen háttér jellemezte. A csoportok összehasonlításához varianciaanalízist, valamint keresztábla elemzést végeztünk Pearson Chi-négyzet és adjusztált sztenderdizált reziduálisok értékelésével. A jelenlegi párkapcsolatokra vonatkozó eredményeink alapján elmondható, hogy a hallgatók összességében hordozzák társadalmi háttérük örökségeit: a reziliensígeretek körében a leggyakoribb az egy évnél hosszabb kapcsolat, az együttélés és a házasság, míg a hasonló eredményekkel belépő, de jó családi háttérűek, a nyertesek a rövidebb távú és lazább elköteleződésű kapcsolatok idejét élik. Ugyanakkor a nyertesek számára a legfontosabb, hogy hasonló családi háttérű párjuk legyen. A reziliensígeretek eközben kevésbé válogatósak a párkapcsolati partnert, s jobban a házastársat illetően. Emellett panaszkodnak az egyetemi világtól távoli kapcsolatokra. Egyik csoport sem rendelkezik a karriernek sem a házasságkötéssel, sem a gyermekvállalással. A gyermekvállalást társadalmi háttérük mintázatainak megfelelően a nyertesek később, a reziliensígeretek korán tervezik. A reziliensígeretek ugyanakkor hangot adtak annak az elvárásuknak is – amely fontos üzenet a döntéshozóknak –, hogy korai gyermekvállalás melletti elköteleződésük megvalósításához megfelelő munkapiaci és családpolitikai feltételek szükségesek.

HALLGATÓK MIGRÁCIÓS TERVEI

ELŐADÁSOK

Bocsi Veronika, Debreceni Egyetem

Dusa Ágnes, Debreceni Egyetem

Szigeti Fruzsina, Debreceni Egyetem

Mind a hallgatói mobilitás, mind a fiatal diplomások munkaerő-piaci célú vándorlása növekvő tendenciát mutat (Golovics, 2018). A 2015-ös DPR kutatás szerint a frissen végzett hallgatók 6,3%-a rendelkezik külföldi munkatapasztalattal és ezen túl még 6,5% a lekérdezés időpontjában is külföldön dolgozott (Veroszta, 2016). Az elemzés célja, hogy egyrészt felmérje a hallgatók migrációs potenciálját, másrészt pedig megpróbálja azonosítani azoknak a társadalmi háttérváltozóknak a rendszerét, amelyek az erre irányuló döntéseket valószínűsítik. A háttérváltozók közé a munkaértékeket is bevontuk, amelyek a munkára irányuló preferenciákat alapvetően meghatározzák, illetve befolyásolják a munkavégzéssel kapcsolatos egyéni döntéseket (Ester, Braun és Vinken, 2006; Hofstede és Hofstede, 2008). Az elemzés adatbázisát egy 2017-es országos lekérdezés adja (N=1502). A válaszadók egyharmada határozottan nem tervez külföldi tanulást, míg egyharmaduk igen (jellemzően kreditmobilitást), és szintén egyharmad azok aránya, akik nem tudják még, hogy mennének-e külföldre tanulni. Az egyetem elvégzését követő külföldi munkavállalási terveket illetően a válaszadók 17,2%-a nyilatkozott úgy, hogy egyértelműen nem szeretne külföldön dolgozni, 32,1% bizonytalan e kérdésben. A hallgatók 25,8%-a rövid távon, 16,7%-a pedig hosszú távon is szívesen vállalna külföldön munkát, 8,2%-uk viszont végleges külföldi letelepedést is tervez. Külföldi letelepedést legmagasabb arányban az agrártudományi (15,4%)-, a művészeti (13,8%)- és az orvostudományi terület (12,6%) hallgatói fontolgatnak. Legmobilabbnak tűnnek a magasabban iskolázott apák gyermekei és azok, akik az önbesorolás szerint legrosszabb anyagi helyzetben érzik a családjukat. A munkaértékek rajzolatai arra utalnak, hogy a fiatalok leginkább extrinzik munkaértékeket preferálnak (biztos munkahely, családdal való összeegyeztethetőség), s az intrinzik, önkitaljesítő elemek, illetve a karrierépítés, valamint a magas kereset itemei hátrébb sorolódnak. A munkaértékek segítségével három faktort alakítottunk ki, önkitaljesítő-családközpontú, szociális, illetve flexibilis-teljesítményközpontú. A migrációs tervekkel jellemezhető minta esetében ez utóbbi faktor magasabb átlagot kapott. A logisztikus regressziós modell alkalmazásával azonosítottuk azokat a háttérváltozókat, amelyek a migrációs terveket negatív vagy pozitív irányban alakították a hallgatói mintában. A szociodemográfiai változók közül a nemi hovatartozás, a szülők családi állapota és a felsőfokú nyelvvizsga alakította a mobilitással kapcsolatos terveket. Fontos, hogy a tudományterületek közül nem mindegyik befolyásolta az erre irányuló döntéseket – az orvosi, művészeti vagy agrárképzések hatása például pozitívnak mutatkozott. A munkaértékek hatása a háttérváltozók mellett is kimutatható volt: az önkitaljesítő-családközpontú beállítottság negatív, míg a flexibilis családközpontú faktor pozitív irányba alakította a külföldi tanulással vagy munkavállalással kapcsolatos terveket.

TANÁR-DIÁK KOOPERÁCIÓ PEDAGÓGIAI LEHETŐSÉGEI A NYITOTT TARTALOMFEJLESZTÉSBEN

Elnök: Benedek András, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Opponens: Lükő István, Pécsi Tudományegyetem

Szimposium-összefoglaló

Az MTA szakmódszertani kutatási programjának keretében az elmúlt két évben megvalósult kutatás a szakképzési tananyag korszerűsítésének támogatására irányult. A hazai (ONK 2017) és nemzetközi (ECER VETNET 2016, EDULEARN 2018; INTED 2017, ICL-IGIP2017) konferenciákon koncepcionális elemeiben és első empirikus eredményeivel ismertetett kutatáshoz kapcsolódó szimpózium a fejlesztési folyamat meghatározó célcsoportjai – tanárok és diákok – közötti fejlesztési kooperáció kérdéskörét a szimpózium négy előadásban elemzi. Az új típusú tartalomfejlesztés sajátosságait, az új tanulási környezetben érvényesülő interaktív-kollaboratív megközelítések szakképzés módszertani hatását elemző első előadás elméleti síkon, a további empirikus munkákat is támogató modellalkotásra vállalkozva tekinti át. A szakmódszertani kutatások-fejlesztések körében a szakképzési sajátosságok, az alacsony tanulói motivációk és az inhomogén tananyag támogatás miatt, az új képzési tartalom tanítása-tanulása a hagyományostól eltérő módszertani megoldásokat igényel, melyben az interaktív módszereket a fejlődő tanulási környezet egyre inkább támogatja, a kooperáció pedig jelentős pedagógiai fejlesztési potenciált hordoz. A nyitott tananyagfejlesztési modell (OCD) módszertani alkalmazásának konkrét tapasztalatait két, a projektbe bekapcsoló gyakorló-kutató pedagógus ismerteti. Előadásaikban a tanár-diák kooperáció pedagógiai lehetőségeit konkrét iskolai gyakorlati összefüggések szintjén, a korszerű info-kommunikációs technológiai (IKT) környezetben a közgazdasági ágazat területén szemléltetik, valamint a tanulók közötti online kollaboráció tanári értékelésére vállalkoznak. Az OCD módszertan alkalmazása során lehetőség nyílt arra, hogy a tanárok a tanulókat is bevonják a tananyagfejlesztésbe, s elemezzék azt, hogy az újszerű tartalmi elemek (mikrotartalmak) előállításuk okoz-e szignifikáns változást a teljesítményükben, befolyásolja-e tanulási hajlandóságukat, illetve mindez miként hat vissza saját pedagógiai munkájukra. A szimpózium záróelőadása a nyitott tananyagfejlesztés-támogató mikrotartalomkezelő rendszer fejlesztési folyamatát ismerteti, bemutatva annak tervezési és működtetési szempontjait, példákkal szemléltetve a fejlesztés folyamatát és eddigi eredményeit. A kutatás-fejlesztés keretei között kiemelt feladat volt a mikrotartalmak létrehozása ötletének támogatása a kivitelezésen át a közösségi és szakmai visszacsatolásig tartó eljárás korszerű informatikai segítségével. E folyamatban figyelembe kellett venni a szerzői adatok elidegeníthetlenségét, a mikrotartalom felhasználási körülményeit és eseteit, a tartalom megosztásának kérdéskörét, a minőségbiztosítást és többek között a publikálás, nyilvánossá tétel lehetőségét. Az előadások mellett érvelnek, hogy, ha a nyitott szakképzési tananyagfejlesztés keretében célirányos módszertani támogatást nyújtunk, úgy az oktatásméleti és módszertani innovációk az iskolai gyakorlat szintjén hatékonyan megvalósíthatóak.

INTERAKTÍV-KOLLABORATÍV MEGKÖZELÍTÉSEK A SZAKKÉPZÉS MÓDSZERTANI FEJLESZTÉSÉBEN

ELŐADÁSOK

Benedek András, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A hazai szakmódszertani kutatások legújabb fejlesztési szakaszában a klasszikus tantárgypedagógiai innovációk mellett helyett kapott a szakképzés módszertani fejlesztése is. A nyitott tananyagfejlesztési kutatásaink részben az új szakképzési didaktikai alapelvekre (Colons és Halvesron, 2009; Beetham és Sharpe, 2013; Gessler és Herrea, 2015) épülnek, részben hatással van rájuk a konnektivista tanulásemeléttel kapcsolatos legutóbbi évtizedben formálódó szakmai diskurzus (Siemens 2005, 2010; Carreño, 2014), valamint a szintén új impulzusokat adó „Triological Learning” megközelítések (Hakkarainen, 2006; Cesareni, 2012; Paavola, 2012), melyek az online tanulási környezetben a kollaboratív pedagógiai hatások jelentőségét mutatták ki. A szakképzésre világszerte jellemző gyors tartalmi változások és a hagyományos tananyagkonstrukciókkal rendkívül nehezen követhető fejlesztési dilemmákat érzékelve, kutatásainkban meghatározott elméleti orientációt jelentett az oktatás-képzés nyitása (Opening up Education) egyfelől építve a pedagógiai innovációk új technológiai alkalmazásokkal történő támogatására, másfelől, s ez a szimpóziumhoz való kapcsolódás lényege: a partnerek körének bővítése, a kutató-fejlesztők mellett a gyakorló pedagógusok fokozottabb bevonása mellett a tanulók tartalomfejlesztési aktivitásának kezdeményezése. Az előadás alapoz a Magyar Tudományos Akadémia Szakmódszertani Kutatási Programja keretében kidolgozott és koncepcionális szinten hazai (ONK 2017) és nemzetközi (ECER VETNET 2018, EDULEARN 2017, 2018; IGIP-ICL 2017,2018) konferenciákon vitára bocsájtott koncepcionális kutatásainkra, ugyanakkor a tanári és tanulói fejlesztési kooperáció jelentőségét kiemelve, a szakmódszertani fejlesztések eddigi tapasztalataira építve olyan modell leírására vállalkozik, melyben a szakképzés területén az – aktív alkotó tevékenység kollaboratív jellegét erősítő – eljárás főbb elemei elemezhetőek. E folyamatban szerepet kap az elméleti alapok rendszerezésén túl, a tanárok célirányos felkészítése, a tananyagfejlesztésbe történő bekapcsolódásuk, valamint az adott képzési keretek között a tanár-tanuló közötti kooperáció új, tartalomfejlesztési, mikrotartalmak konstrukciója általi fejlesztése. A szakmódszertani projektünk keretében formálódó szakképző intézményi hálózatban 9 iskola, 84 pedagógusa kapcsolódott be a képzésbe, s a fejlesztésbe, melynek folyamatában már a tanárok közötti és a tanár-tanulók közötti kollaboratív munka folyamata is elemezhetővé vált. Az előadás az interaktív-kollaboratív neveléstudományi megközelítések szakképzési szempontú kritikai áttekintésével vállalkozik e folyamat modelljének és a gyakorlati eredmények elemzéséhez szükséges összefüggések modell-leírására, ezzel a további empirikus vizsgálatok szempontrendszerének kialakítására.

TANÁR-DIÁK KOOPERÁCIÓ A NYITOTT TARTALOMFEJLESZTÉSBEN AZ ISKOLARENDSZERŰ SZAKKÉPZÉS KÖZGAZDASÁG ÁGAZAT TERÜLETÉN

ELŐADÁSOK

Dobozy Gyöngyi, Kecskeméti Szakképzési Centrum Kada Elek Közgazdasági
Szakgimnáziuma

Az előadásban az iskolarendszerű szakképzés közgazdaság ágazatán belül mutatom be – mint gyakorló közgazdász tanár – a pénzügyi számviteli ügyintéző szakképzés területén hiányzó tankönyvek pótlására új konstrukcióban a diákoknak elektronikusan kidolgozott tananyagokat, amelyek a szakmai vizsga követelményeihez igazodnak, és szükségesek az ágazati érettségi bizonyítvány és az OKJ-s vizsgabizonyítvány megszerzéséhez. A szakmai tanároknak jelenleg – a képzés kezdetétől a vizsga befejezéséig – három fajta (2013, 2016, és 2018 években bevezetett kerettantervek) vizsgakövetelmény szerint kell felkészíteniük diákjaikat a megmérettetésekre. Az újonnan bevezetett kerettantervek folyamatos és gyökeres változtatást jelentenek mind a diákok, mind tanárok részére. A folyamatos tananyagváltozásokat a tankönyvkiadók nem tudják követni, emiatt a szaktanároknak saját maguknak kell a szakmai jegyzeteket és a kisebb tematikai egységek esetében mikrotartalmakat készíteniük a szakórákra. Ez miatt olyan új innovatív módszereket keresünk, melyekkel a szakképzés területén alkalmazható új mikrotartalmakat fejleszthetünk. Kollaboratív módszereket alkalmazunk a szakképzés tanóráin, ahol a régi hagyományos tanítási – tanulási módszereket átalakítjuk a mai generációk (Howe és Strauss, 2001) számára IKT eszközökkel támogatva úgy, hogy a diákok részére a tananyag online feldolgozása is, valamint a tanulás is élmény legyen. További feladatot jelent a fejlesztés során, hogy a meglévő szakképzési tananyagok nagy része elavult, melyet egyrészt aktualizálni kell, másrészt kiegészíteni, illetve vizuálisabb típusú tanulók részére is tanulhatóbbá tenni. Ehhez nyújt/nyújtott segítséget az OCD modell alkalmazása. Iskolai tapasztalataink szerint az átlagos képességtől lefelé eltérő (BTM, SNI) tanulókat, és az átlagos képességtől felfelé eltérő tehetséges tanulókat egyaránt aktivizálta ez a fajta új, digitális módszer, ami lehetővé teszi a differenciált tanulási módszerek alkalmazását a szakóra keretein belül. Így a szaktanárnak lehetősége van az osztály minden tanulóját aktívan és kreatívan bevonni a tudás átadásának folyamatába. Az elmúlt tanévben kísérleti oktatásban kipróbáltuk az új innovatív módszereket a pénzügyi-számviteli ügyintéző szakképzés 13–14. évfolyam elméleti óráin. A bemutatott mikrotartalmakról a diákjaink elmondták a véleményüket, majd folyamatosan vontuk be őket a fejlesztésbe. A kísérleti oktatás annyira jól sikerült, hogy a szakképzős tanulóink is elsajátították az új módszer szemléletét, és a tanévvégi OKJ-s vizsgájukra úgy készülnek, hogy minden szóbeli tételhez készítenek egy-egy mikrotartalmat azért, hogy jobban tudjanak teljesíteni. Az előadás a konkrét tapasztalatokra alapozva leírja és rendszerezi azokat a pedagógiai szempontokat, melyek az adott módszer diákok általi alkalmazásának sikerét meghatározzák, valamint azokat a motivációs tényezőket is elemzi, melyek a diákok tartalomfejlesztési tevékenységbe történő bevonásának folyamatára jellemzőek.

A TANULÓK KÖZÖTTI ONLINE KOLLABORÁCIÓ TANÁRI ÉRTÉKELÉSE A NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉSben

ELŐADÁSOK

Orosz Beáta, META-Don Bosco Szakgimnázium

Gyakorló közgazdász tanárként 2017 őszén kezdtem dolgozni, s szembesültem azzal, hogy a szakképzési könyvek jelentős része elavult (Benedek, 2016; Dobozy, 2017; Molnár, 2017), így a tananyagok összeállítása mindennapos tanári feladat. A szakmai változtatásokat az interneten keresztül lehet nyomon követni, ahol nehéz kiszűrni a hiteles adatokat, tényeket. Mindezeket érzékelve, iskolám is bekapcsolódott a nyitott tananyagfejlesztés szakmódszertani fejlesztési hálózatába, melyben feladatokat vállaltam. A projekt megoldást kínál a szakképzés napi gyakorlati problémáira, elméleti és módszertani háttérrel nyújt a tananyagok digitális fejlesztésére és korszerűsítésére. A szakmai tanárok módszertani tudását korszerűsítő nyitott tartalomfejlesztési (OCD) modell keretein (Benedek és Molnár, 2017) belül alkalmam nyílt tanulókat is bevonni a tananyagfejlesztésbe, így azt vizsgáltam, hogy az újszerű tartalmi egységek (mikrotartalmak) előállítása okoz-e szignifikáns változást a teljesítményükben, befolyásolja-e tanulási hajlandóságukat, illetve visszahat-e saját pedagógiai munkámra. Kutatásom első szakaszában szóbeli és írásbeli megkérdezéseket végeztem, valamint összehasonlítottam a projektben résztvevő tanulók dolgozatainak és feleleteinek eredményét saját korábbi, valamint évfolyamtársaik teljesítményével. A vizsgáltak igazolták feltevéseimet, a résztvevők eredményei javultak, a tanulókat a későbbiekben is hatékonyabban idézték fel, illetve alkalmazták, ezáltal tanórák során is magabiztosabbá, aktívabbá váltak. A már egy évvel ezelőtt elkezdett tanári attitűd-mérést (Molnár és Papp, 2018) követően, kifejezetten a tanulói kollaboráció sajátosságainak elemzési szándékával megvalósítottam egy kérdőíves attitűdvizsgálati felmérést is (n=237), melyben a minta kecskeméti szakgimnáziumi tanulókkal is bővült. Az eddigi 99 válasz egyértelműen igazolja az OCD modell koncepcionális kiindulópontjait, a tanulók döntő többsége nyomtatott tananyagok helyett szívesen alkalmaz IKT-eszközöket (86,9%), illetve az azokkal készített anyagokat a tanulás során. Az előadásomban ismertetésre kerülő eredmények alapján a szakképzésben tanulók egyre növekvő arányban alkalmazzák saját tanulási környezetükben rendelkezésre álló IKT eszközöket a digitális tananyagok keresésére (72,7%), és ezek létrehozására (42,4%), lényeges referenciaként kezelik az e-naplókat is (97%), s nyitottnak vallják magukat a nem hagyományos tanítás-tanulási módszerekre (78,8%). Figyelemre méltó, hogy a tanulók közötti online kollaboráció gyakoribbá válása mellett a tanár-diák közös munka is fejlődésnek indult. Ennek köszönhetően a passzív tanulói szerepet egyre inkább felválthatja az interaktivitás, a diákok logikus és rendszerszemléletű gondolkodása javul, digitális kompetenciáik fejlődnek. A vizsgált tanulói produktumok elemzése során megfigyelhető, hogy a tankönyv lineáris tartalmi szerkezete helyett sokkal inkább gondolattérképekben, ábrákban gondolkodnak.

NYITOTT TANANYAGFEJLESZTÉS-TÁMOGATÓ MIKORTARTALOMKEZELŐ RENDSZER TERVEZÉSI ÉS MŰKÖDTETÉSI SZEMPONTJAI

ELŐADÁSOK

Horváth Cz. János, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A tanulási folyamatban és tartalomfejlesztésben a mikrotartalmak kialakításának lehetőségeivel, különösen az infokommunikációs környezet fejlődése miatt a nemzetközi és hazai szakirodalom az elmúlt évtizedben intenzíven foglalkozik (Nielsen, 2010; Loranger, 2018; Horvath Cz., 2015, 2016). Az előadás a legújabb szakmódszertani kutatási programhoz kapcsolódva a gyakorlati megoldásokat rendszerezve nem csupán értelmezi a mikrotartalom fogalmát, hanem a szakképzési sajátosságok – differenciált és dinamikusan változó tartalom – feltárja e-tananyagok készítésének és felhasználásának egyedi, új formáit. Az empirikus elemzések alapján egy-egy mikrotartalom tanulói feldolgozásához tartozó idő és mentális teljesítmény várható értéke jól becsülhető (a várakozások szerint jóval kisebb a szokásos tartalmi egységekhez képest), így a teljes, tanulásra fordítható erőfeszítések igénye tervezhetővé válik. Amennyiben a mikrotartalmi tanulási egységek (microlearning object – mLO) formai megjelenése és a közreadandó tartalom megalkotása megfelelő szabályok szerint történik, úgy rövid idő alatt számos jó minőségű egység állítható elő. A nagy számasság miatt elengedhetetlen a mikrotartalmak rendszerbe fogása, tiszta és követhető szabályok kialakítása, amellyel egy rendezetlen információhalmaz helyett rendezett, tudatosan bővíthető személyes vagy közösségi tudásvagyon alakítható ki. A Világháló, a WEB világa számos működőképes esetet mutat arra (például Wikipédia), hogyan lehet az érdeklődő résztvevők (gyakran önkéntes) munkáját megszervezni úgy, hogy az elosztott feladatok eredményei összességében a megfelelő kimenetelhez vezessenek. Projektünk keretében, hazai oktatási környezetben első ízben tettünk lépéseket arra, hogy tananyag tartalmakat a közösség (szakmai tanárok, szakemberek, tanulók) bevonásával és erejével hozunk létre. Az egyéni vagy szűk csoportokban zajló tartalomfejlesztéshez képest törekedtünk a célmeghatározás - fejlesztés - ellenőrzés - értékelés/minősítés folyamat nyitottá és átláthatóvá tételére. Így a mikrotartalom ötletének támogatásától a kivitelezésen át a közösségi és szakmai visszacsatolásig tartó eljárás kialakítása mint folyamat is modell-jellemzőkkel rendelkezik. Az előadás áttekinti és viszonyrendszerükben is elemzi ezeket: a szerzői adatok elidegeníthetlenségét, a mikrotartalom felhasználási körülményeit és eseteit, a tartalom megosztásának kérdéskörét, a minőségbiztosítást és többek között a publikálás, nyilvánossá tétel lehetőségét. A projekt eddigi eredményeire építve formálódik a HUNGLE mikrotartalomkezelő rendszer fejlesztése, mely érdemben segíti a tartalomfejlesztésbe bekapcsolódókat abban, hogy a kooperáció kereteiben kidolgozott mikrotartalmak megfelelő digitális alakot kapjanak egy célirányosan felkészített szerkesztő felületen keresztül, biztosítja a tartalmakhoz való hozzáférést, a tartalmak közötti kapcsolatrendszer, tudáshálózat kialakítását, valamint a különböző archiválási feladatokat egyaránt ellátja.

KÖZÖSSÉGI TANULÁS ÉS TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ

Elnök: Márkus Edina, Debreceni Egyetem

Opponens: Forray R. Katalin, Pécsi Tudományegyetem

Szimpozium-összefoglaló

A szimpózium a tanulás és társadalmi innováció kapcsolatát feltáró előadásokat fog össze. Kvantitatív és kvalitatív kutatási módszerekkel vizsgáljuk az ország különböző régióiban, hogy milyen körülmények között alakulnak ki közösségi alapú, együttműködésen alapuló újdonságok, társadalmi újítások. Társadalmi újítás alatt Bradford (2004), Trippel és Toedtling (2008), Kozma (2018) megközelítéséhez hasonlóan olyan új társadalmi tevékenységet értünk, amely egy probléma megoldását célozza, miközben új társadalmi magatartásokat, attitűdöket alakít ki. Kulcsszavai: újdonság; együttműködés, társadalmi hasznosság. Továbbá azt, hogy milyen szerepe van a tanulásnak, a felnőttek tanulásának, a közösségi tanulásnak a hátrányok leküzdésében? Hogyan jelenik meg az egymástól tanulás, tudásátadás? A közösség a hátrányos helyzetből milyen utakon, módokon, milyen erőforrásokat mozgósítva keresheti a kitörést? A tanulás hogyan járul hozzá egy településrész, település, térség fejlesztéséhez, kisebb-nagyobb közösség átalakulásához? A szimpózium az elméleti kereteket felvázoló prezentáció után olyan előadásokból áll, amelyek eseteket vizsgálnak meg különböző hazai térségekben. A fő kérdés, hogy az egyes térségekben mely tanulási területek és hogyan tudnak hozzájárulni a fejlődéshez? Milyen hálózatokba szerveződve, milyen partnerségek keretében jelennek meg innovatív kezdeményezések? Mi jellemzi ezeket? A helyi adottságoknak megfelelően, más-más tanulási tevékenységet (van, aki a formális tanulás helyzetére fókuszál; van, aki a kulturális tanulás egy-egy elemét tárja fel; van, aki a kulturális és közösségi tanulás terén a civil aktivitásra összpontosít) vizsgálnak az egyes előadók. A települések életében meghatározó eseteket tárnak fel. Ezek – a vizsgálódások alapján – különböző területeken jelennek meg, pl. sport, egyházi közösségek, szociális ellátás, kulturális-művészeti élet, gazdaságfejlesztés. Az esetek feltárása kapcsán a következő kérdésekre próbálnak választ találni. Milyen területen – területeken hat fejlesztésként az eset? A tanulás, tudásátadás milyen formában jelenik meg? Kikhez köthetők a tevékenységek, kiket szolgálnak, kik az érdekeltjeik, pl. résztvevők, együttműködő partnerek, hasznélvezők, döntéshozók, finanszírozók, akiknek szerepük van a folyamatban? Melyek a tevékenységek céljai, területi hatóköreik? Milyen feltételek szükségesek a tevékenységekhez? Hogyan tarthatók fent hosszabb távon? Milyen tanulságokkal szolgálhatnak mások számára? Mennyiben szolgálhatnak mintaként?

TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ ÉS KÖZÖSSÉGI TANULÁS

ELŐADÁSOK

Kozma Tamás, Debreceni Egyetem

A kutatás célja a tanulás (közösségi tanulás) szerepének föltárása az innovációkban (társadalmi innováció). Föltételezésünk szerint a partnerség (kollaboráció) nélkülözhetetlen a szűkebben-tágabban értelmezett innovációkban. A társadalmi innováció fogalmát a 2000-es években újra felfedezték, de mindmáig vitatott maradt (Bradford; Phills, Deiglmeier és Miller; Pol és Ville; Mulgan és mtsai; Nichols és Murdock). Fergusont (2017) követve a szerző a társadalmi innovációkat úgy értelmezi, mint a társadalmi hálózatok termékeit, amelyeket időről-időre hierarchikus szervezetek stabilizálnak. Viszont e hierarchikus szervezetektől a társadalmi hálózatok újra meg újra szabadulni akarnak, hogy folytathassák innováló tevékenységüket. A társadalmi hálózatok folyamatosan globalizálódnak, ugyanakkor folyamatosan szeparálódnak is egymástól. Példákat (eseteket) tanulmányozunk, amelyek során problémával szembesülő közösségek új tudások birtokában innovatív válaszokat találnak az őket ért kihívásokra. Meghatározó módszerünk az esettanulmány (Kozma, 1999: 422–433), illetve az ún. történetmondás (story-telling, Hyvarinen, 2012). Hét esettanulmányt készítettünk eddig Magyarország északkeleti, illetve délnyugati térségében. További esettanulmányok készülnek Romániában, Szlovákiában és Ukrajnában a folyamatban lévő kutatásunk keretében. Az eddigi esettanulmányok azt mutatják, hogy a) társadalmi innovációk egy-egy közösségi problémára adott válaszként születnek; b) ezek a válaszok új információk és új tudások birtokában alakulnak ki, amelyeket a közösség meghatározó része megtanul és elfogad; c) ma Magyarországon elsősorban a kulturális szférában születnek ilyen válaszok (pl sport, honismeret, közösségi építkezések, fesztivál szervezést stb.); d) amelyek megágyazhatnak a helyi vállalkozások letelepedésének és népességmegtartó hatásának. Kilátások. A társadalmi innovációk menedzselésének kulcskérdése az, hogyan lehet összekapcsolni az egymástól vertikálisan elkülönült hálózatokat – miközben autonómiájukat is meg tudjuk őrizni. Ehhez újfajta együttműködésekre (partnerségek) van szükség.

KÖZÖS ÉRTÉK – KÖZÖSSÉGI ÉS KULTURÁLIS TANULÁS TÉSENFÁN

ELŐADÁSOK

Boros Julianna, Pécsi Tudományegyetem

Gergey Eszter, Pécsi Tudományegyetem

Magyarországon az 1990-es években egyértelművé vált, hogy az iskolai végzettség, a gazdasági, a kapcsolati és a társadalmi tőkével rendelkezés vagy annak hiánya előnyökhöz és hátrányokhoz vezethet az egyén életében. Az iskola szerepe még inkább felértékelődött. A munkanélküliség okainak leginkább az alacsony iskolai végzettséget és a piacképes szaktudás hiányát tekintették, másrészt a munkahelyek hiányát. (Kertesi, 2000) Az esettanulmány célja, hogy – a Tanuló Régiók koncepció elméletére támaszkodva – olyan innovációra mutasson rá, melynek keretében a helyi közösségi, kulturális és gazdasági erőforrások aktivizálására kerül sor, s a helyi társadalom tagjai aktív részesei, alakítói e folyamatnak. Kutatásunk (2017. szeptember–december) során kvantitatív és kvalitatív módszerekkel dolgoztunk – térségi szinten – elsősorban a KSH, TEIR adatait, egy hazai tanulási indexet kidolgozó kutatás adatbázisát és járási szintű térségi dokumentumokat használtuk fel elemzésünkhöz. Másrészt élettörténeti és félig strukturált interjúkat (4 db) készítettünk a közösségfejlesztése és a közösségi tanulás szempontjai szerint a helyi aktív társadalmi szereplőkkel, ezenkívül helyszíni tereplátogatást tettünk résztvevő megfigyelés módszerét alkalmazva egy helyi közösségi programon (Bőköz-fesztivál). Érdekes, hogy Dél-Dunántúli régióban elhelyezkedő, siklósi járás a gazdasági mutatók alapján hátrányos helyzetű térségnek számít, ezért is fontos ismerni azokat a kezdeményezéseket, melyek a szegénységre, a jövő képre új megoldásokat, lehetőségeket mutatnak. A kutatás helyszíne, Tésenfa települése, a siklósi járásban található. A megközelítőleg 190 lakost számláló településen nem működik sem óvoda, sem iskola, Pécs egyetemvárosának közvetlen vonzaskörzetéből kiesik. Ilyen értelemben, „gazdasági tanuló régióról” nem, azonban „kulturális művelődési” tanuló térségről (Kozma és mtsai, 2015: 49–50) beszélhetünk. Tésenfa, a település esetében is megállapítható, hogy a közösségi és a kulturális tanulás színtere leginkább a következő szempontok alapján: egyrészt a helyi közösségi, kulturális, gazdasági értékek tudatos feltárása és értékmentés folyamata zajlik a kutatott településen, melynek forrásai döntően a lokális közösség és tradíciók. Másrészt a tanulás formái elsősorban közösségi együttlétek kulturális, egyházi és civil (önkéntesség) közösségi keretek között valósul meg. Az előadásunkban bemutatásra kerülnek a Tésenfán működő kulturális, közösségi tanulási folyamatok és eredményeik, a közösség szemléletében bekövetkezett változások, melyek azt mutatják, hogy a korábbiakkal (1990-es évek óta tapasztalható depriváció) ellentétben, az egymás mellett élés formáját lassan felváltja az együtt élés, közösségi szemlélete.

A SPORT ÉS A TANULÁS KAPCSOLATA, A SPORT FEJLESZTŐ SZEREPE EGY-EGY TÉRSÉG ÉLETÉBEN

ELŐADÁSOK

Márkus Edina, Debreceni Egyetem

Szabó Barbara, Debreceni Egyetem

A tanulás (a szó legtágabb értelmében) olyan tevékenység, amely képes meghatározni egy térség kilátásait és jövőjét. Akár élére is állíthatjuk a dolgot: tanulás nélkül az adott térségnek nem lesz jövője. Sőt, talán megkockáztatjuk azt is, hogy minden térség jövője azon múlik, mennyi és milyen tanulás folyik benne (Kozma, 2016). Előadásunk alapját jelentő kutatómunkánkban arra vállalkozunk, hogy megvizsgáljuk, milyen szerepe van, lehet a tanulásnak a hátrányok leküzdésében. A tanulás hogyan járul hozzá egy településrész, település, térség fejlesztéséhez innovatív kezdeményezések által. Elsősorban a kulturális tanulás felől közelítünk. Kulturális tanuláson a Tanuló régiók Magyarországon kutatás fogalom meghatározását vesszük alapul (Juhász és Szabó, 2016). A kulturális tanuláson belül a sport területét vizsgáljuk, a sport és tanulás kapcsolatának, a civil hálózatok, partnerségek, intézményi-civil együttműködések szerepének feltárására törekszünk. A jelenségek mélyebb megértésre terepkutatást végeztünk, eseteket tártunk fel. Kvale (2005) metaforájával élve utazóként fedeztük fel a jelenségeket, megfigyeltünk, beszélgettünk, kérdeztünk, értelmeztünk, és ezek alapján adatokat generáltunk, az általunk hallottakból történetek formálódtak. Helyi kezdeményezéseket társadalmi újításokat kutattunk fel, eseteket vizsgáltunk többek között Hajdúnánáson, Hajdúsámsonban, Hajdúszoboszlón, Debrecenben, Nyíregyházán, az esetleges hasonlóságok és különbségek okait igyekeztünk megismerni. Bemutatni, elemezni, hogy mi van a statisztikákon túl. Az esetek kapcsán a következő kérdésekre próbáltunk választ találni. Milyen területeken vannak kezdeményezések? Milyen kihívásokra születtek ezek? Ki-kik állnak mögötte? Hogyan járulhatnak ezek hozzá a fejlődéshez? Kikhez köthető, kiket szolgál az adott tevékenység? Milyen feltételek szükségesek a tevékenységhez? Hogyan tartható fent hosszabb távon? Az eddigi adataink alapján egyértelműen megállapítható, hogy a „helyi hősöknek” kezdeményezőknél és az ő általuk bevont szereplőknél mekkora értékük és motiváló erejük van a tanulás elindításában, a közösségek formálásában. Az is szembetűnő, hogy számos, különböző háttérű szervezet, szerveződés, intézmény együttműködése révén alakulnak ki fenntartható kezdeményezések. Az előadás több működő, a hátrányok leküzdését szolgáló esetet is bemutat, összpontosítva ezen esetek közös jellemzőire.

A KFVK KONSTRUKCIÓ MINT TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ

ELŐADÁSOK

Tóth Dorina Anna, Debreceni Egyetem

Habár a felsőoktatáspolitikai teremtette meg a közösségi felsőoktatási képzési központ (KFVK) létrehozásának feltételeit, fontos hangsúlyoznunk, hogy a KFVK mégis alulról szerveződő társadalmi innováció. Korábbi kutatásunkban (Kozma és mtsai, 2015) rávilágítottunk arra, hogy azokon a településeken, ahol elmaradnak minőségükben és mennyiségükben a gazdasági innovációk, ott kompenzáló funkcióval felülkerednek a társadalmi innovációk. A KFVK létrehozásához egy települési önkormányzat és egy felsőoktatási intézmény összefogása szükséges, az együttműködés első lépése pedig a helyi hős: a sátoraljaújhelyi példában a város polgármestere. A kutatásunkban arra keressük a választ, hogy a KFVK-ra, a magyar felsőoktatás új intézményére tekinthetünk-e fenntartható társadalmi innovációként. A vidéki, kis létszámú intézmények kudarcain felülkerekedve úgy gondoljuk, hogy a KFVK régiós beágyazottsága, kapcsolatai életképesé és fenntarthatóvá teszi az intézményt. A felsőoktatás érdekcsoportjai képesek befolyásolni, növelni az intézmény versenyképességét, ezért fontos, hogy az intézmény törekedjen az érdekcsoportok igényeinek kielégítésére (Dobni és Luffman, 2003). Kutatásunkban kísérletet teszünk a sátoraljaújhelyi KFVK érdekcsoportjainak azonosítására, fókuszálva a szűkebb régióra. Kutatásunkhoz interjúkat készítettünk a sátoraljaújhelyi önkormányzat vezetőivel (volt aljegyző, jegyző, alpolgármester), a Miskolci Egyetem (gesztor egyetem) oktatási rektorhelyettesével, továbbá felkerestük a városban működő gazdasági vállalatokat, azokat, akik gyakorlati helyszínt biztosítanak az egyetem képzéseikhez. Arra keressük a választ, hogy a szűkebb régióval kialakított kapcsolatokon keresztül megvalósulhatnak-e a közösségi felsőoktatási képzési központhoz fűződő remények: (1) A KFVK-ban végzett diplomás munkaerő kielégítheti-e a gazdálkodó szervezet munkaerő-igényét? (2) A városban marad-e a diplomás munkaerő? Hogyan tudják hasznosítani a humán-erőforrást? (3) Milyen kapcsolatokat alakít ki a KFVK a gazdasági, piaci szféra szereplőivel?

AUTIZMUS, OKTATÁSI-TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓ ÉS ANNAK TÁMOGATÁSA: KVANTITATÍV KUTATÁSI EREDMÉNYEK ÉS KUTATÁS-FEJLESZTÉSI MÓDSZERTANI KÉRDÉSEK

Elnök: Győri Miklós, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE Bárczi
Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Opponens: Csákvári Judit, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai
Pszichológiai Intézet

Szimposium-összefoglaló

Kutatócsoportunk négyéves multidiszciplináris kutatás-fejlesztési programja a rendszerszemléletű pedagógiai kutatás keretibe (is) illeszkedve törekszik az autizmussal élő személyek társadalmi-oktatási integrációját meghatározó tényezőket mélyebben megérteni és a folyamatot evidencia-alapú metodikák kialakításával és validálásával támogatni. Kiindulópontként a személyes és szülői életminőséget, jólétet és megküzdést, valamint e tényezőknek az intézményes ellátással-oktatással való kölcsönhatásait térképezzük fel. A szimpózium eredményeink féldős áttekintését kínálja. A nagymintás kvantitatív kutatásból nyert első eredmények bemutatása mellett különös hangsúlyt helyez a kutatás-fejlesztés ötvözött módszertanára s a vizsgálati célcsoportunk sajátosságaiból és a célok komplexitásából eredő kutatás-fejlesztési módszertani kihívásokra. Az 1. előadás nagymintás, kontrollcsoportos hazai kvantitatív kutatásunk első, de már konsolidált eredményeit mutatja be. Specifikusan azokat, amelyek 6–18 éves korú, autizmussal élő gyermekek körében mutatják (tipikusan fejlődő gyermekekhez hasonlítva) a gyermeki tüneti kép, az intézményes nevelés, az életminőség, valamint a szülői kompetenciaélmény és a társas támogatottság sajátos mintázatait és összefüggéseit. A 2. előadás kutatómódszertani problémákat és megoldási kísérleteiket mutat be és elemez szakirodalmi áttekintés háttérén. Ezek kutatássorozatunk kvantitatív és kvalitatív elemeinek megtervezése és integrálása kapcsán jelentkeztek, részben az autizmussal élő hazai vizsgálati csoport sajátosságaiból eredően. Amellett is érvelünk, hogy explicit diskusziójuk tágabb érvényű tanulságokkal is szolgál. A 3. előadás szakirodalmi áttekintés és elemzés eredményeit mutatja be, amelyek projektünk fejlesztési komponenséhez kapcsolódnak. E munka keretében azt tártuk fel a nemzetközi szakirodalom áttekintésével, hogy milyen az autizmussal élő diákok osztálytársaira fókuszáló tudásformáló programok léteznek, amelyek alkalmazását hatásvizsgálatok is támogatják. Elemzésünk kutatócsoportunk módszerfejlesztő munkáját hiánypótlónak mutatja nemzetközi vonatkozásban is. A 4. előadás ennek a módszerfejlesztő munkának az áttekintése. Az elvégzett munka célja kortárs-tudásformáló program evidencia-alapú fejlesztése az autizmussal élő diákok befogadásáért, s két módszertani pillére, szakirodalmi kutatómunkára és szakértői konszenzusra épült. Az előadás a kutató-fejlesztő munka módszertani részleteit és a intervenciós metodikánk ennek eredményeképp kialakított kereteit mutatja be.

AUTIZMUSSEL ÉLŐ GYERMEKEK SZÜLEINEK ÉLETMINŐSÉGE ÉS AZ INTÉZMÉNYES NEVELÉssel ÖSSZEFÜGGŐ TÉNYEZŐK SZEREPE A PSZICHOLÓGIAI JÓL-LÉT ALAKULÁSÁBAN

ELŐADÁSOK

Vargáné Molnár Márta, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK
Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Stefanik Krisztina, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK
Borsos Zsófia, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK
Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Németh Vivien, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK

Nemzetközi vizsgálatok szerint az autizmus spektrum zavarral (ASD) élő gyermekek szüleinek életminősége átfogóan alacsonyabb, ugyanakkor a szülői kompetenciaélmény a gyermek megfelelő támogatásának hatására javul, s összefüggés van e szülői mutatók és az érintett gyermek intézményes ellátásának minősége közt (Eapen és Guan, 2016). Az ASD-vel élő személyek megfelelő támogatása erőteljesen függ az életkortól (Anderson, 2017), a kihívást jelentő viselkedések mértékétől, a társas képességek színvonalától (Lauderdale-Littin, 2013), a társuló pszichiátriai állapotoktól, az anyagi helyzetétől, illetve a szülők iskolai végzettségétől (Nguyen és mtsai, 2016). A konstruktív életvezetés kialakításának támogatásához evidencia alapú multidiszciplináris kutatások és gyakorlatok elterjedése szükséges (Csapó, 2011), melyben kiemelt szerepe van a család és az intézmény együttműködésének (Guldberg, 2010). Célunk reprezentatív mintán feltárni és az iskolai kortárs befogadást támogató módszerfejlesztésen keresztül előnyösen befolyásolni az ASD-vel élő tanulók intézményes oktatása és családjuk életminősége közötti kölcsönhatást. Jelen előadás célja kontrollcsoportos elrendezésű, keresztmetszeti vizsgálataink eredményeinek bemutatása a fenti összefüggések mentén. 2017-ben ASD-vel élő és neurotipikus személyek szülei körében végeztünk adatgyűjtést on-line kérdőíves eszköztárral. N=512 (ASD=346, kontroll=166) kitöltőtől nyert, 6–18 év közötti tanulókra vonatkozó adatsorokat elemeztünk a szülői kompetenciaélmény, a társas támogatottság, a gyermeki tüneti kép, az intézményes nevelés és az életminőség tekintetében. Csoportösszehasonlításokat és korrelációs elemzéseket végeztünk. Minden domén esetében szignifikáns különbséget találtunk – az autizmussal élő gyermekek szüleinek hátrányára – a két szülőcsoport (ASD/kontroll) életminőség eredményei közt (WHO-BREF, QoLA). Számottevő különbség mutatkozott továbbá a szülői kompetenciaélmény (PSOC, $F=5.172$, $p<0.001$) és a társas támogatottság tekintetében is. Az ASD csoport szülői életminősége és a szülői kompetenciaélmény ellentétes irányú összefüggést mutatott a gyermek tüneti képének súlyosságával (QoLA-A és SCQ: $R=-0.208$, $p<0.001$ és PSOC-T és SCQ: $R=-0.249$, $p<0.001$). Pozitív kapcsolat mutatkozott a szülői életminőség és a gyermek intézményes nevelésével való elégedettség között ($R=0.213$, $p<0.001$). Az autizmussal élő gyermekek csoportjában az érintettek 52%-a tanult integrációban (kontrollcsoport: 99%). Nem találtunk kapcsolatot ASD esetén a szülői életminőség és az intézményi elhelyezés (integráció/szegregáció) között. Eredményeink alapvetően illeszkednek a nemzetközi szakirodalomból ismertekhez, különösen az életminőség illetve a pszichológiai jól-lét tekintetében, s előtérbe helyezik ezen szülők támogatási szükségleteit. Ugyanakkor az autizmussal élő gyermekek csoportjában az intézményes ellátás jellemzőinek szülői vonatkozású kapcsolatértelmezése további elemzéseket igényel.

KUTATÁSMÓDSZERTANI DILEMMÁK AZ ÉLETMINŐSÉG ÉS AZ INTÉZMÉNYES ELLÁTÁS-OKTATÁS KAPCSOLATÁNAK FELTÁRÁSÁBAN, AUTIZMUSSEL ÉLŐ SZEMÉLYEK HAZAI MINTÁJÁN

Győri Miklós, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK
Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Vargáné Molnár Márta, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK
Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Janoch Monika, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK

Ehmann Bea, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; MTA

Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A nemzetközi szakirodalomban intenzíven kutatott téma az intézményes oktatás és az egyéni és családi életminőség közötti összefüggés. Az autizmus spektrum zavarral élő személyek kapcsán ez a fókusz esetenként tágabb: az egyéni és családi életminőség, jól-lét és az intézményes ellátás különféle formái közti összefüggés megértésére irányul, az egész életutat felölelő szemlélettel (Hines és mtsai, 2012). A nemzetközi szakirodalom eredményei egyes szempontokból homogének, ugyanakkor jelentős változatosságot mutatnak a kulturális és szocioökonómiai, valamint az egyéni-családi mintázatok terén. Illeszkedve a neveléstudományi kutatómódszertanok trendjeihez is, ezt a kérdéskört alapvetően nagymintás kvantitatív módszertanokkal közelítik meg, amelyeket esetenként kvalitatív módszertanokkal ötvözve alkalmaznak (Frantzen és mtsai, 2016; Meirsschaut és mtsai, 2010). Kutatási projektünk egyik célja hazai mintán, ötvözött kutatómódszertannal feltárni az oktatási-intézményes ellátás és az életminőség és jól-lét összefüggéseit autizmus spektrum zavarral élő személyek (köztük intézményes oktatásban részt vevő tanulók) és családjaik esetében, különös figyelemmel az egyéni és családi mintázatokon. Jelen előadás a fenti fókuszú kutatások kvantitatív és kvalitatív elemeinek és ezek viszonyának kialakítását meghatározó kutatómódszertani dilemmákat és szempontokat mutatja be. E dilemmák és belátások a nemzetközi szakirodalom áttekintő elemzése és saját kutatómódszertanunk kialakítása során merültek fel. A nemzetközi szakirodalomban kevésbé jelennek meg az ötvözött módszertanok tervezését és konkrét eljárásait meghatározó szempontok a vizsgált területen (Cridland és mtsai, 2015). Ez éles kontrasztban áll azzal, hogy az autizmus számos specifikus kérdést vet fel és sajátos módszertani fogásokat igényel. Saját tervezési folyamatunk kapcsán különösen élesen emelkedtek ki a következő módszertani kérdések: (1) az alapvetően nyitott kvalitatív adatgyűjtési módszertan illesztése a kvantitatív kutatás által felvetett részben konkrét kérdésekhez; (2) az alacsony szocioökonómiai státuszú válaszadói csoportok elérése; (3) a komplex kutatási kérdéskörhöz megfelelően illeszkedő ideális adatgyűjtői profil azonosítása; és végül (4) a szövegelemzési módszertan illesztése a heterogén kutatási kérdéshalmazhoz. Miközben az ötvözött módszertanok alkalmazása kívánatosnak tűnik s egyre inkább teret nyer a kutatásunk fókuszában álló kérdések kapcsán, a nemzetközi szakirodalomban korlátozott a metodológiai reflexió a felmerülő kutatómódszertani dilemmákra, így a kutatómódszertani szttenderdek sem kidolgozottak. Ez mind nemzetközi, mind hazai szintéren fontos feladatot jelöl ki a területen dolgozó kutatók számára, s reményeink szerint ebben előrelépést képvisel elvégzett elemzésünk és kidolgozott módszertanunk.

AUTIZMUS SPEKTRUM ZAVARRAL ÉLŐ DIÁKOK BEFOGADÁSÁT TÁMOGATÓ TUDÁSFORMÁLÓ PROGRAMOK ÁTTEKINTÉSE

ELŐADÁSOK

Ábrahám András, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK
Stefanik Krisztina, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK
Őszi Tamásné, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK
Vígh Katalin, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE Radnóti Miklós
Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium

Az autizmus spektrum zavarral (ASD) élő tanulók száma évről-évre növekszik az együttnevelésben (Waddington és Reed, 2017; KIR, 2017), ugyanakkor a hazai ellátás rendkívül egyenetlen. Az inklúzió alapvető jog, de számos szakmai kérdést is felvet. Az együttnevelés autizmus-specifikus támogatás nélkül jelentős kockázatot rejt magában (Humphrey és Hebron, 2015), ugyanakkor a megfelelően kivitelezett inklúzió előnyökkel jár, ha van specifikus támogatás (Reed, 2016). Ez esetben is érvényesek az alapvető specifikus edukációs elvek és módszerek (Stefanik és őszi, 2013), azonban számos további szempont is felmerül (Simmons és mtsai, 2014). A pedagógusok szakmai felkészültségén, attitűdjén túl, az integráció sikerességéhez a kortársak megfelelő tudása, attitűdje is elengedhetetlen (Campbell és Barger, 2011). A kortársak tudásformálására azonban még kevés bizonyítékon alapuló módszertan áll rendelkezésünkre (Lindsay és Edwards, 2013; Garotte és mtsai, 2017). Szakirodalmi kutatómunkára alapuló vizsgálatunk célja, hogy feltárjuk milyen az ASD-vel élő diákok osztálytársaira fókuszáló tudásformáló programok léteznek, melyek alkalmazását hatásvizsgálatok is támogatják. A hozzáférhető és releváns adatbázisokban (ERIC; Web of Science; PubMed; EbscoHost; Scopus) keresve, a duplikátumokat szűrve 234 tanulmányt értékeltünk a következő bekerülési szempontok mentén: (1) angol nyelvű, hozzáférhető; (2) peer-reviewed; (3) empirikus vagy szakirodalmi áttekintő tanulmány; (4) fókuszában az autizmussal élő gyermek kortársainak tudásformálását célzó program és hatásai állnak; (5) többségi intézményi környezetben történt a beavatkozás a teljes osztály bevonásával; (6) a program, kettőnél több alkalomból épül fel. A szempontok mentén való szűkítés után mindössze öt tanulmány került beválasztásra és elemzésre (Sasso, Simpson és Novak, 1985; Visser és Dudsky, 2009; Staniland és Byrne, 2013; Ranson és Byrne, 2014; Mavropoulou és Sideridis, 2014). A kiválasztott tanulmányok főbb jellegzetességeit az alábbi főbb pontok mentén tekintettük át: a minta jellegzetességei; a vizsgálat célja és felépítése; használt mérőeszközök; a beavatkozás időtartama, típusa és főbb elemei; eredmények és limitációk. Az oktatási anyagok és a kevés komplexebb edukációs program közül nagyon kevés esetben történt hatás és hatékonyságvizsgálat. Ezek esetében is a kutatómódszertani hiányosságok (kontrollcsoport; leírt protokoll; elemszám; utánkövetés) és a vizsgálati csoport életkori fókuszának felfelé tolódásán túl az eredményesség mutatóinak megválasztása is komoly kérdés, hiszen a tanított stratégiák viselkedésre gyakorolt hatásának mérése nem valósult meg. A pedagógusok képzése, bevonása pedig egyik programban sem jelent meg, így fenntarthatóságuk kérdéses. Kisiskolás korosztályra összpontosító komplex, megfelelő módszertannal vizsgált tudásformáló programot nem találunk. Kutatócsoportunk célja ennek kialakítása és vizsgálata (V. Molnár és mtsai, 2017), mely hiánypótló lehet nemzetközi vonatkozásban is.

KORTÁRS-TUDÁSFORMÁLÓ PROGRAM EVIDENCIA-ALAPÚ FEJLESZTÉSE AZ AUTIZMUSSEL ÉLŐ DIÁKOK BEFOGADÁSÁÉRT

ELŐADÁSOK

Stefanik Krisztina, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK
Vargáné Molnár Márta, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK
Gyógypedagógiai Pszichológiai Intézet

Havasi Ágnes, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK
Bertók Csilla, MTA-ELTE Autizmus Szakmódszertani Kutatócsoport; ELTE BGGyK ATIVIK

Az autizmussal élő tanulók inklúziójának fontos pillére a támogató kortárs közösség. Nemzetközi szinten számos olyan program, tájékoztatóanyag elérhető, amely tipikusan fejlődő kortársak autizmus-tudásának formálását célozza. A legtöbb esetben azonban ezek kialakítása kevésbé szisztematikus, s szinte teljesen hiányzik hatékonyságuk és hatásaik ellenőrzése (Maich és Belcher, 2012; Reed, 2016). Áttekintjük azt a szisztematikus fejlesztői folyamatot, amely kortárs autizmus-tudásformáló programunk kialakításához vezetett. A folyamat két módszertani elemre épült: szakirodalmi kutatómunkára és szakértői konszenzusra. Feltártuk a releváns kutatásokat és az elérhető angol és magyar nyelvű autizmus-tudásformáló anyagokat. 20 hozzáférhető programot elemeztünk formai, tartalmi és kutatási szempontból. A szakértői konszenzus-csoport résztvevői nagy tapasztalattal rendelkező autizmus szakemberek és gyakorlott tanítók voltak. A fejlesztői munka 9 forrásra támaszkodott: (1) tudományos tények az autizmus természetéről; (2) az evidencia-alapú, autizmus-specifikus támogatás módszertana (3) az inklúzió autizmus-vonatkozású kutatási háttere; (4) a kortárs-tudásformálás hatásvizsgálatai; (5) tudományos tények a neurotipikus fejlődésről; (6) az elemzett tudásformáló-programok módszertana; (7) a résztvevő tanítók és autizmus szakemberek szaktudása és tapasztalata; (8) az evidencia-alapú gyakorlat kritériumai. Öt tanulmányt találtunk, amely hatásvizsgálatra vonatkozik, ám kutatómódszertani szempontból ezek is erősen kritizálhatóak. A programok többsége a 12-18 éves korosztályt célozza és jellemzően papír-ceruza aktivitásokkal operál. Gyakran hiányzik a módszertani útmutató az implementációhoz. Mindenhol megjelennek az alapvető információk az autizmusról, de a megértését célzó, vagy stratégiákat tanító tartalmak kevésbé egységesen mutatkoznak meg. Tudásformáló programunk (1) a 6–11 évesek igényeihez hangolt, (2) ~50 aktivitást tartalmaz, (3) amelyek illeszthetőek az alsó tagozatos tantervhez, s (4) közülük kiválasztható az osztály számára legmegfelelőbb 15–20 aktivitás. (5) Az implementáció kb. négy hónapon keresztül, (6) a saját tanító vezetésével zajlik; (7) a folyamatot részletes útmutató és tanítói tréning támogatja. A programban (8) az autizmus viselkedéses képének bemutatásán túl, (9) a nehézségek és erősségek hátterének megértése került fókuszba, valamint, hogy (10) a tanulók stratégiákat is elsajátítsanak a nehéz helyzetek menedzseléséhez és autizmussal élő társuk támogatásához. Fontos tartalom (11) az emberi sokszínűség elfogadása és (12) a társadalmi felelősségvállalás is. Az evidencia-alapú gyakorlatok egyik fontos kritériuma, hogy építenek a releváns tudományos eredményekre. Elengedhetetlen azonban, hogy az így kialakított módszerek hatásait teszteljük. Kutatócsoportunk jelenleg végzi tudásformáló programunk alkalmazhatósági vizsgálatait és tervezi a részletes, ötvözött módszertanú hatásvizsgálatot.

EGYHÁZI FENNTARTÁSÚ NEVELÉS ÉS OKTATÁS KOMPARATÍV MEGKÖZELÍTÉSBN

Elnök: Morvai Laura, Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Opponens: Pusztai Gabriella, Debreceni Egyetem

Szimpozium-összefoglaló

Az egyházi nevelés-oktatás vizsgálata szerteágazó lehetőségeket kínál, főleg mivel nem beszélhetünk egy valóban egységes arculatról, hiszen többféle felekezet, többféle céllal működteti intézményeit. Ugyanakkor mégis több elemzés bizonyította, hogy van néhány tipikusnak tekinthető egyházi iskolára jellemző vonás. A rendszerváltozás során kialakult, ezredfordulós struktúrához képest azonban az elmúlt nyolc évben jelentősen átalakult az egyházi iskolák összetétele, s az iskolaválasztók motivációja is változott. A kutatások kedvelt témái közé tartoznak az eredményességre vonatkozó vizsgálatok, melynek kulcsfogalmi több megközelítésben is értelmezhetők. Az eredményesség viszonylag könnyen mérhető mutatóit jelentik a képességmérő tesztek eredményei, vagy a továbbtanulási szándékok vizsgálata, de sokkal nehezebben mérhető az, hogy az értékek átadásában mennyire eredményesek ezek az intézmények, vagy éppen milyen tanulói/hallgatói elkötelezettséget képesek kialakítani. A szimpózium célja ennek a diverz hazai egyházi oktatási rendszer bemutatása komparatív módon. Az egyházi oktatás kutatásának központi témáját jelenti az iskolaválasztók vizsgálata. Az első előadás ennek a kérdésnek a körüljárására vállalkozik. Az előadás rámutat, hogy azokon a településeken, ahol csak nem régiben váltak az intézmények egyházi fenntartásúvá még inkább megjelennek az egyházi iskolát választók között azok, akik jelentős aggályok mellett választják ezeket. A második előadás az Országos kompetenciamérés adataira támaszkodva vizsgálja egy egyházkerület területére eső egyházi általános iskolák eredményességét és diákkompozícióját, összehasonlítva különböző felekezetek által fenntartott egyházi intézmények eredményeit a nem egyházi intézményekével. A harmadik előadás az eredményesség egy másik irányát az értékátadást veszi górcső alá, már egy idősebb korosztályt, a középiskolásokat vizsgálva. Határon túli egyházi és nem egyházi intézmények értékátadó hatását elemzi a többi szocializációs közeg figyelembe vétele mellett. A negyedik előadás az egyházi középiskolák tipizálására vállalkozik, ezáltal bemutatva az egyházi szektor sokszínűségét és azt, hogy az egyes intézményi csoportok milyen eredményességet képesek elérni. Az elemzés olyan komplex csoportosítást alkalmaz, amely kitér az intézmények profiljára, tanulói összetételére, szülői összetételére és a telephelyen uralkodó tanulási attitűdre. Az ötödik előadásban az eredményesség egy újabb aspektusára, a felekezeti felsőoktatási intézményekben tapasztalható lemorzsolódás vizsgálatára irányul. Az intézmények eredményességre gyakorolt hatása mögött különösen fontos szerepe van az intézményi szocializációnak, mely a felekezeti fenntartású (vagy identitású) intézmények esetén az államihoz képest további rétegeket is jelent, főleg ha a hallgatói vallásosság dimenziójával is számolunk.

IMÁDKOZVA ÉS DOLGOZVA. HELYZETKÉP A TISZÁNTÚLI REFORMÁTUS ÁLTALÁNOS ISKOLÁKRÓL.

ELŐADÁSOK

Bacskai Katinka, Debreceni Egyetem

Kelemen Gabriella, Református Pedagógiai Intézet

Magyarországon az oktatási rendszer, jelentős szektorközi átalakulása ment végbe az elmúlt évtizedben. Az egyházi szektor expanziója sok kérdést felvet a kutatók számára. A bővülést néhány kutató csupán az oktatási rendszer lényegét nem érintő változásként tartja számon (Híves, 2013; Györgyi, 2015), vagy mindössze a magyar oktatási rendszer nagyarányú átrendeződéséről beszél (Hermann és Varga, 2016). Pusztai tanulmányában (2014), az átalakulás több szempontú vizsgálatára hívja fel a figyelmet. Véleménye szerint az átalakulás a többszektorú oktatás kölcsönhatásával, az egyházi oktatás újabb bővülési hullámával, egy rendszer kiépülésével, illetve a hátrányos helyzetű tanulók felé fordulással is értelmezhető és magyarázható. Kutatásokból látszik, hogy érdemes külön is vizsgálni a bővülés előtt is egyházi fenntartásban lévő és az újonnan egyházivá vált intézményeket (Morvai, 2017), emellett az is megállapítható, hogy a különböző felekezetek esetében különbözőképpen értelmezhető a változás (Bacskai, 2018). Ebben az előadásban elsősorban a Tiszántúli Református Egyházkerület területén lévő református általános iskolákat vizsgáljuk az OKM 2017-es telephelyi és intézményi adatbázisa alapján. Az egyházkerületben 40 református iskola működik, az említett évben ezek közül 38-nak volt hatodik évfolyama, így a kompetenciamérésbe ezek az intézmények kerültek be. A református iskolák fenntartói hálózata rendkívül színes ebben az egyházkerületben, így érdekes megvizsgálni egyfelől a működési körülményeiket, a diákkompozíciót és az eredményességet. Az adatelemzés egy későbbi tanárkutatás előkészítő vizsgálata, így elsősorban feltáró kutatás, amely a fent megjelölt témákat járja körül. Az eredményeket, összevetettük más egyházkerületekben működő református iskolák adataival, és a vizsgált területen működő egyéb nem egyházi, és más felekezethez tartozó egyházi iskolákéval. Eredményeink azt mutatják, hogy az ország más részén lévő református általános iskolához képest, mivel az egyházmegye Magyarország egyik leghátrányosabb helyzetű területét fedi le (M. Császár, 2016), fontos szerepet töltenek be az oktatási rendszerben. Ugyanakkor azt találtuk, hogy az iskolák között mind működési feltételekben, mind eredményességben nagy szórás mutatkozik, emellett bizonyos iskolacsoportok az állami iskolához hasonló mutatókkal bírnak, míg mások jobban teljesítenek, mint azt a társadalmi kompozíciójuk alapján elvárnánk tőlük.

AZ EGYÉNI ÉS FENNTARTÓI JELLEMZŐK SZEREPE A LEMORZSOLÓDÁSBAN

ELŐADÁSOK

Karászi Zsuzsanna, Debreceni Egyetem

A felsőoktatási intézmények hallgatóinak eredményességét pozitív és negatív aspektusai révén is vizsgálhatjuk (Pusztai, 2015). Tinto és Bean éveken keresztül vizsgálták a jelenséget, és arra a következtetésre jutottak a kutatások során, hogy a tanulmányokat megszakító hallgatók szocializációja volt sikertelen (Tinto, 1975; Bean, 1985; Lukács és Sebő, 2015). A hallgatói sikertelenség, a bukás, a tanulmányi célokból vagy a saját intézményből való kiábrándulás felveti az intézményi környezetek jelentőségét. A nemzetközi kutatások többnyire az expanzió okozta változásokra figyelnek a hallgatói lemorzsolódás problémájának keretén belül (Tinto, 1975; Braxton, 2000; Merill, 2015), de nem hagyható figyelmen kívül a felekezeti fenntartású (illetve identitású) intézmények esetén a hallgatók intézmény iránti elkötelezettsége lehet a lemorzsolódás akadálya, különösen, ha a fiatalok nehezen tudnak azonosulni az intézmény szellemiségével. Jelen előadásban a hallgatók vallásosságának a felsőoktatási lemorzsolódásra gyakorolt hatását kívánjuk megvizsgálni a felekezeti és nem felekezeti fenntartású intézmények összehasonlításában. A kutatás során kvantitatív és kvalitatív vizsgálati eredményekre egyaránt támaszkodunk, 10 hallgatói interjú szövegeit és egy hallgatói kérdőíves vizsgálat adatbázisát (N=2017) elemezzük. Igazolódott az a hipotézisünk, mely szerint a felekezeti intézmények határozott identitásteremtő szerepük révén az önmagukat vallásosként jellemző hallgatókra nagyobb megtartó hatást gyakorolnak, mint a nem vallásosakra. Az a hipotézisünk, hogy a vallásosság mentén szerveződő kapcsolatháló a fenntartótól függetlenül támogató hatással bír, nem igazolódott. Ennek magyarázata egyrészt a tanulástól elvonó külső szervezeti beágyazódás lehet, másrészt az, hogy a felsőoktatás világában az intézmény értékrendjével és céljaival való azonosulás bonyolult, ugyanis a felsőoktatás világára többnyire a szekuláris beállítódás jellemző (Berger, 1999; Geiger, 1999).

TIPIKUSAK? EGYHÁZI KÖZÉPISKOLAI TELEPHELYEK ÉS EREDMÉNYESSÉGÜK

ELŐADÁSOK

Morvai Laura, Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Az egyházi iskolák eredményességének kérdése a szakirodalom kedvelt és sokféle megközelítésből feldolgozott témája. Korábbi kutatásokból tudjuk (Pusztai, 2004; Imre, 2005; Neuwirth, 2005), hogy bizonyos objektív mutatók terén korábban kifejezetten jól teljesítettek az egyházi iskolák, azonban a 2010 utáni iskolaátvételekkel a klasszikus egyházi iskolás jellemzőktől jelentősen elmaradó iskolákkal bővült az egyházi intézményrendszer (Morvai, 2017). Szakirodalomban több próbálkozás történt az egyházi szektor mélyebb vizsgálatára akár felekezetek között (Pusztai, 2004; Kopp, 2017), akár egy konkrét felekezetre koncentrálva (Kopp, 2005), iskolai (Kopp, 2005) és tanulói szinten (Pusztai, 2004; Morvai, 2017), vagy éppen az újonnan egyházivá váló vagy már régebb óta egyházi intézmények szétválasztásával (Morvai, 2017). Jelen kutatásunkban az OKM 2016-os intézményi és telephelyi összekapcsolt adatbázisát használtuk fel. Célunk annak feltárása milyen telephelyi típusok azonosíthatók be az egyházi fenntartású gimnáziumi és szakközépiskolai telephelyek esetén és ezek, hogyan jelennek meg az új és régi egyházi szektorban, valamint, hogyan befolyásolják az eredményességet. Eredményesség kapcsán jelen vizsgálatunkban csak a matematika és szövegértés telephelyi adatokat vesszük figyelembe. A telephelyek tipizálásánál három szempontot elemeztünk a tanulói kompozíciót, a szülői kompozíciót és a telephelyre jellemző tanulási attitűdöt, ezek alapján K-közép klaszterezési eljárással hoztuk létre a képzési profilnak megfelelő klasztereket. A szakirodalom alapján (Pusztai, 2004; Kopp, 2005; Morvai, 2017) azt vártuk, hogy beazonosítható néhány jól körülhatárolható telephelyi csoport. A gimnáziumi telephelyeknél öt, a szakközépiskolai telephelyeknél három-klaszteres megoldást találtunk megfelelőnek. A régi és az új egyházi szektorokban más-más arányban vannak jelen a kimutatott intézménytípusok. Gimnáziumi képzés esetén az új egyházi szektorban felülreprezentált a partikuláris normakövető, a kihívást jelentő tanulókkal dolgozó intézménytípus, ezzel szemben a régi egyházi szektorban a helyi aktív szülői támogatású normakövető intézmények. A szakközépiskolai telephelyeknél három klaszter rajzolódott ki, egy átlagos, egy kedvezőbb és egy kihívásos. Ugyanakkor nem találtunk szignifikáns különbséget a típusoknál a régi és új egyházi intézmények között. Szakközépiskolai telephelyi csoportoknál a matematika kompetenciaeredményekkel, gimnáziumi telephelyi típusoknál mindkét kompetenciaterületnél szignifikáns különbségeket találtunk, ez jól összecseng Morvai (2017) eredményeivel.

FÉLELMEK AZ EGYHÁZI ISKOLÁK ISKOLAVÁLASZTÁSÁVAL KAPCSOLATBAN

ELŐADÁSOK

Inántsy-Pap Ágnes, Szent Atanáz Hittudományi Főiskola

Magyarországon az egyházak által fenntartott iskolarendszer egészen az államalapításig visszanyúló gyökerekkel rendelkezik, így számos neveléstörténeti kutató Mészáros (2000), Rébay (2006) foglalkozott és foglalkozik a felekezeti iskolák történeti vonatkozásaival, ugyanakkor számos nevelésszociológus Imre (2005), Neuwirth (2005), Tomka (2008), Pusztai (2009), Révay (2010), Bacskai (2015), Morvai (2015) is górcső alá vette ezen oktatási intézményeket. A szülő és az egyházi iskola viszonyát is számos oktatáskutató vizsgálta több szempontból is (Pusztai, 2004, 2009; Morvai, 2017). A gyermek számára megfelelő iskola kiválasztása kockázatokkal jár, amikkel való kalkulálás az iskolaválasztás racionális döntési modelljében kap nagy hangsúlyt. Az iskolaválasztással kapcsolatos félelmek feltérképezésére irányuló kutatásunk alapját a „Görögkatolikus iskolát választó szülők motivációi” című kérdőív adatbázisa adta. Az adatfelvételre 2015 szeptember–október hónapokban került sor a görögkatolikus fenntartású általános iskolákba járó 1., 3. és 6. évfolyamos diákok szülei körében, melynek során teljes körű adatfelvételre törekedtünk. Az alapsokaság 1523 fő volt, ebből 1147 fő töltötte ki, ami az alapsokaság 75,3%-a. Mint minden döntés, az iskolaválasztás is magában hordozhatja a helyes döntés meghozatalával kapcsolatos félelmeket. A görögkatolikus iskolát választó szülők 87,6%-ában nem fogalmazódott meg félelem azzal kapcsolatban, hogy az iskola egyházi fenntartású. Megvizsgáltuk azt, hogy melyik iskolatípusban a legnagyobb ez az arány. Azt tapasztaltuk, hogy a szegregátum környékén levő intézményekben a legalacsonyabb azok aránya (7,1%), akik megfogalmazták félelmüket azzal kapcsolatban, hogy az intézmény egyházi fenntartású, a püspöki székhelyeken levő intézményben pedig a legmagasabb (19,9%) ez az arány. A vizsgálat további része arra terjedt ki, hogy milyen típusú félelmek jelennek meg az iskolaválasztással kapcsolatban a különböző iskolatípusokban.

PÉLDAKÉPEK ÉS ÉRTÉKEK KOEGZISZTENCIÁJÁNAK VIZSGÁLATA A FELEKEZETI ÉS A NEM FELEKEZETI ISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Tódor Imre, Debreceni Egyetem

A társadalmi fejlődés során négy nagy szocializációs közeg játszik szerepet a gyerekek, kamaszok felnőttkori karakterének, személyiségének alakulásában, valamint értékeinek rendszerében. Mindezek közül az egyén legelőször a családban tapasztalja meg azokat a hatásokat, impulzusokat, amelyek személyiségét formálják, majd utána következnek az oktatási intézmények, a kortárscsoportok, valamint a tömegkommunikációs eszközök (Kósa, 2015). Empirikus kutatások eredményei azt bizonyítják, hogy a virtuális világ teljesen háttérbe szorítja, és a legtöbb esetben felülírja azokat a normákat, értékeket, szabályokat, amiket addig az egyén számára a család és az oktatási intézmények közvetítettek. A nagy- és kismintás elemzések eredményei arról számolnak be, hogy a szocializáció folyamatában kiemelt jelentőséget a modellek követése, a példaképválasztás és a megfigyeléses tanulás játsza (Gergely, 2012, 2015; László, 2010). Így felvetődik számunkra az a kérdés, mely egyben kutatásunk célja is, hogy milyen korreláció áll fenn a tanulók által választott példaképek és az általuk preferált értékek között és mindez hogyan nyilvánul meg szektorközi összehasonlításban? A szakirodalom feltérképezése valamint saját tereptapasztalatunk alapján azt feltételeztük, hogy: 1) A tanulók számára a legfőbb példakép-kategóriát a család képezi (Gergely, 2014). 2) A magasabb szocio-kulturális családból származó tanulók inkább az értelmiségi körből választják modelljüket (Berta, 2010). 3) Akik korábban a családot jelölték meg példaképnek, azok nagyobb valószínűséggel a tradicionális/közösségi értékrendet preferálják. Kvantitatív kutatásunk célcsoportját a Hargita megyei középiskolás tanulók képezték, amelynek során többlépcsős mintavételt alkalmaztunk: az első lépcsőben minden felekezeti iskola, majd a hozzárendelt nem felekezeti iskolák tanulói, míg a második lépcsőben a 9. és a 11. évfolyam tanulói kerültek be a mintánkba (N=1061). A kutatás eszközeül a kérdőívet alkalmaztuk, amelyet személyesen kérdeztünk le a tanulók körében. A kérdőív kérdéskörei három főcsoportba sorolhatók: 1) családi háttér (szülők végzettsége/iskolázottsága, foglalkozása/munkapiaci státusa, életszínvonala/anyagi helyzete stb.); 2) a tanulók példakép-választási motívumainak; valamint 3) értékek, értékpreferenciáinak vizsgálata. Kutatásunkban a tanulók példakép és értékekkel összefüggő háttérváltozóinak a vizsgálatát végeztük el. A kutatás előzetes eredményeként megállapítható, hogy a tanulók számára a család példakép-kategória (63,6%) képezi a legfőbb példaképet, azon belül is a szülők (43,6%), melyet a média, sikeres felnőttek (21,8%), majd a közvetlen környezet (11,8%) kategóriák követnek. Mindez szektorközi összehasonlításban szignifikáns eltérést mutat, ugyanis, míg a felekezeti iskolák tanulói számára a család képezi a legfőbb példaképet, addig a nem felekezeti iskolák tanulói körében felülreprezentált a média, sikeres felnőttek, valamint a közvetlen környezet példakép-kategóriák.

ISKOLAVEZETÉS MAGYARORSZÁGON – VÁLTOZÓ HANGSÚLYOK, ELTÉRŐ PERSPEKTÍVÁK

Elnök: Kiss Gábor, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Opponens: Baráth Tibor, Qualitas T&G Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Szimposium-összefoglaló

Számos nemzetközi és néhány hazai kutatás is igazolja, hogy a köznevelési intézmények vezetésének minősége jelentős mértékben befolyásolja a diákok tanulási eredményességét, ezért az iskolavezetés témáját a legjobban teljesítő oktatási rendszerekben is kiemelt szakmai és szakpolitikai figyelem övezi (OECD, 2008, 2016). A közoktatási intézményvezetői pozíció azért számít egyedülállónak, mert lehetővé teszi mind a személyre szóló tanulásirányítás, mind az oktatás folyton változó környezete átlátását és megértését. Vagyis az intézményvezetők közvetíthetnek a tanulásirányítással foglalkozó szakemberek (pedagógusok) és az oktatás eredményességért felelős szakpolitikusok, gazdasági szakemberek, végső soron a társadalom minden szereplője között (Szabó, 2018). A szimpózium előadásainak fókuszában a köznevelési intézményeket irányító intézményvezetők és az általuk végzett tevékenység áll, ám a megközelítések szemszöge eltérő. Ennek oka, hogy az elemzések többféle és eltérő céllal készült adatfelvételre épülnek, közös azonban, hogy mindegyik tartalmaz iskolavezetőkre vonatkozó témákat, elemeket. Az iskolavezetés kiemelt jelentőségét, értelmezési lehetőségeit, idő- és térbeli alakulását a nyitó előadás mutatja be; majd az azt követő előadásban feltárulnak az iskolavezetés országos szinten érvényes változó és állandó jellemzői az utóbbi két évtized vizsgálati adatainak tükrében. A harmadik előadásban a nemzetközi szakirodalom feldolgozására is építve, színes és egyben tanulságos képet rajzolódik ki az általános iskolákban bevezetett, 16 óráig tartó nevelésről, mint a hazai szabályozás helyi implementációs gyakorlatáról. Az ezt követő előadásból pedig igazolódik, hogy az iskolák szakmai kapcsolati hálójára, a megosztott vezetés gyakorlata és a belső szakmai együttműködések jellemzői alapján a nemzetközi szakirodalomból megismert vezetési típusok a hazai iskolák főbb szervezeti-strukturális jellegzetességei mentén különülnek el. Végül az utolsó előadásban választ kapunk arra a kérdésre, hogy a tanulói összetétel alapján egymástól eltérő társadalmi-gazdasági státuszúnak tekinthető alapfokú oktatási intézmények vezetői milyen problémákkal szembesülnek, illetve mely tényezők hiánya akadályozza szerintük a minőségi tanítás megvalósítását.

HANGSÚLYVÁLTOZÁSOK A KÖZOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK VEZETÉSÉBEN

ELŐADÁSOK

Szabó Mária, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A 21. század nagy kihívása a közoktatás számára, hogy miképpen tudja megvalósítani a személyre szabott fejlesztést (nevelést és oktatást) a tömegoktatás keretei között. Az oktatás és nevelés eredményességével foglalkozó kutatások föl hívják a figyelmet arra, hogy a tanítási eredményesség egyrészt a pedagógus szakmai professziójával (Mourshed, Chinezi és Barber, 2010) másrészt az iskolában megvalósuló szervezeti folyamatok minőségétől függ. Előbbi elsősorban a pedagógusnak, mint szakembernek a felelőssége, amelyre komoly hatása van az intézményvezetőnek, míg a szervezeti tanulás irányítása, a szervezeti kultúra fejlesztése egyértelműen a vezető feladata és felelőssége (OECD). Az előadás az iskolavezetőkkel foglalkozó kutatások elméleti alapja. A hazai és a nemzetközi szakirodalom alapján áttekinti, hogy miképpen változtak a közoktatási intézmények vezetői felé támasztott elvárások, és az elvárások teljesítéséhez rendelt feladat- és hatáskörök az elmúlt negyed században itthon és a nemzetközi térben. Ennek során kitér az iskola környezetbe való ágyazottságának, valamint a szakmai autonómiának a kérdésére. Bemutatja azokat a – jellemzően az Oktatási miniszterek közép-európai együttműködésének konzorciuma által támogatott projekt keretében megvalósult – fejlesztéseket, amelyek hozzájárultak a köznevelési intézményvezetés feladat-és szakmaprofiljának az alakításához, illetve a pedagógus-minősítési rendszer részeként az intézményvezetői minősítésekhez. A köznevelési intézményvezetők tevékenységstruktúráját leíró elméleti keretrendszer alapján áttekinti a közoktatási intézményvezetői szereppel kapcsolatban a rendszerváltás óta megvalósult változásokat, és ehhez kapcsolódóan az intézményvezetők helyzetének változásait.

FOGLALKOZÁSA: ISKOLAIGAZGATÓ – ÁLLANDÓSULT ÉS VÁLTOZÓ JELLEMZŐK KÉT ÉVTIZED TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Kállai Gabriella, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Az intézményvezetés témaköre kiemelt figyelmet kap a legeredményesebb oktatási rendszerekben, hiszen egyre több kutatás igazolja a vezetés minőségének komoly hatását a tanulói tanulás eredményességére (Baráth és Szabó, 2010). Az előadás olyan idősoros adatokat mutat be, melyeknek gyűjtését a közoktatási intézmények vezetői körében végezték öt alkalommal, 1996/97-től kezdődően. A reprezentatív, alkalmanként 1000 iskolára kiterjedő empirikus vizsgálatok egyik meghatározó célja nem vélemények, hanem reálfolyamatok feltárása volt annak feltárása volt. A vizsgált témák közt a következők szerepeltek: a változó társadalmi-gazdasági környezet, az országos közoktatás-politikai célok alakulása, az irányítási és finanszírozási rendszer módosulásai hogyan csapódtak le az iskolák szintjén, hatással voltak-e az ott folyó oktató-nevelő munkára. Miután a válaszadók intézményvezetők voltak, a személyükhöz (demográfiai jellemzőik, családi háttérük, iskolai végzettségük, kiválasztásuk módja, szakmai előéletük, céljaik, a vezetői munka nehézségei, jövőképük) kapcsolódó kérdések mentén mint vezetőket is lehetőség volt megismerni őket. Az e területekhez kapcsolódó, több adatfelvételben is szereplő kérdéseket mutatjuk be, középpontba állítva a legutóbbi, 2014-ben felvett adatokat. Az adatok tükrében állandósult jelenségként értelmezhető, hogy az igazgatók rekrutációs bázisát döntően a saját intézményben tanító pedagógusok alkotják, akik viszonylag hosszú idő elteltével válnak vezetővé, ám ha ez bekövetkezik, általában csak a nyugdíjazás miatt ér véget e megbízatásuk. A megvalósítandó célok tekintetében szintén a folyamatosság dominál, és nem változtak jelentősen az ideálisnak tételezett iskolavezető tulajdonságai és tevékenységének prioritásai sem. Az együttműködési készséget mindvégig alapvető személyiségjegynek tekintik, munkájukat nem tudják vezetői szakismeretek és a menedzseri képességek nélkül elképzelni, továbbá megítélésük szerint a gyerekek szeretete nélkül sem vállalható ez a professzió. Az inkább változónak értékelhető jelenségek egy része a kor kihívásai nyomán bekövetkezett fejlődés (számítástechnikai tudás teljes körűvé válása, a használható idegennyelv-ismerettel rendelkezők arányának emelkedése, a diplomák számának és minőségének, illetve a vezetői szakismeretekkel rendelkezők számának folyamatos emelkedése), ami egyben a szakma képviselőinek megújulási, reagálási képességét is jelzi. Ez utóbbira véleményük szerint egyre inkább szükség van, mert nehézséget jelent számukra a folyamatosan változó feltételekhez való alkalmazkodás.

AZ ISKOLAVEZETÉS SZEREPE A SZAKPOLITIKAI BEAVATKOZÁSOK MEGVALÓSULÁSÁBAN

ELŐADÁSOK

Imre Anna, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Bár az oktatásügyben a szakpolitikai beavatkozások megvalósítási kérdései döntően komplex összefüggésben értelmezhetőek, mégis valószínűsíthető, hogy intézményi szinten az iskolavezetők töltik be az implementációs folyamatokban a kulcsszerepet. Az előadás a szakpolitikai beavatkozások megvalósulási folyamataival összefüggésben vizsgálja az iskolavezetők szerepét. Az eredményesség-vizsgálatokkal összevetve a szakpolitikai változtatások megvalósulásában az iskolavezető szerepe ennél egyértelműbbnek, jobban megragadhatónak tűnik, ugyanakkor ezek esetében is feltehető a kérdés, vajon valóban az iskolavezető tölti-e be a központi szerepet. További fontos kérdés, hogy eltérő kontextuális adottságok hogyan alakítják a vezetés lehetőségeit, illetve eltérő szerepértelmezések hogyan befolyásolják az implementációs folyamatokat és ezen belül az iskolavezetés szerepét. Az előadás a fenti kérdéseket részben szakirodalmi támpontok, részben empirikus adatok elemzésének segítségével járja körül. Az előadás egy eset, a délután 4-ig tartó általános iskola 2013/2014 tanévben történő bevezetéséhez kapcsolódóan vizsgálja az iskolavezető szerepét, eltérő társadalmi és irányítási kontextusok vonatkozásában. Miután az elemzésben kiemelt eset – a délután négy óráig tartó iskola bevezetése – a pedagógusi feladatok mellett az iskolai tanulási idő, illetve a tanórán kívüli tanulás lehetőségeit érinti, az elméleti megközelítések közül olyan munkákra építünk, amelyek az eredményességet és az iskolavezetés kérdését a tanulói eredményességgel kapcsolják össze. Az elemzés szakirodalmi háttéréhez az iskolavezetéshez kapcsolódó irodalmon (pl. Fullan, 2008; Mulford, 2003; Scheerens, 2013; Hallinger, 2003) kívül az implementáció kérdésével foglalkozó szakirodalomra támaszkodik (pl. Darling-Hammond, 2009; Honig, 2006; Datnow, 2006; Spillane, 2006; Fazekas, 2010). Az előadás empirikus részében bemutatásra kerülnek a kérdéshez kapcsolódó országos szintű adatok, valamint egy 35 általános iskolára kiterjedő kérdőíves vizsgálat fontosabb összefüggései. Az említettek mellett kitérünk az említett vizsgálat kvalitatív komponensét jelentő részére, amely több esettanulmány feldolgozására építve fogalmazza meg a kérdéssel összefüggő legfontosabb tapasztalatokat, megfigyeléseket, valamint az implementációs folyamatok eredményességével kapcsolatos fontosabb következtetéseket.

ISKOLAVEZETÉSI MEGKÖZELÍTÉSEK MAGYARORSZÁGON

ELŐADÁSOK

Sági Matild, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Hazai és nemzetközi kutatási eredmények szerint a pedagógusok egymás közötti együttműködésének és az ezt támogató intézményvezetésnek kiemelt szerepe van a minőségi oktató-nevelő munkában. Az intézményvezetés szerepe az intézményi célok megfogalmazása, az iskolai közösség bevonása a célok eléréséhez vezető tevékenységbe, az együttműködés és kollektív tanulás elősegítése, támogatása. (Baráth, 2006, Halász és Faragó, 2010; Hattie, 2009; Hallinger és Heck, 2010; Mourshed, Chinezi és Barber, 2010; Schratz és mtsai, 2009). Így egyrészt a mindennapi munka során eredményesnek mutakozó tudások és gyakorlatok széles körben alkalmazhatók lesznek, másrészt pedig a közös tevékenység olyan erős elköteleződést eredményezhet, amely a szakmai közösség kollektív kapacitását erősíti (Fullan, 2010, 2011; Hargreaves és Fullan, 2012). Az eredményes iskolák vezetésének jellegzetességeire fókuszáló kutatások a megosztott vezetés gondolatrendszerének elterjedéséhez (Leithwood és Riehl, 2003, 2005; Leithwood és mtsai, 2010; OECD, 2016); ennek továbbgondolása pedig a rendszerszintű vezetés megközelítésmódjához vezetett (Hargreaves, Halász és Pont, 2008). Kutatásunk során arra a kérdésre kerestünk választ, hogy megjelennek-e a magyar iskolákban a nemzetközi szakirodalomból megismert vezetési típusok, illetve hogy a különböző vezetési stílusok elkülönülnek-e az iskolák főbb szervezeti-strukturális jellegzetességei mentén. Elemzésünk egy 2013 őszén végzett, nagymintás online pedagógus kérdőíves vizsgálat intézményvezetői adatbázisára épül. A súlyozott adatbázis 476 feladatellátásihely-vezető válaszait tartalmazza. A hazai iskolák vezetési gyakorlatának főbb jellegzetességeit bemutató, leró szintű elemzést követően felfedező jellegű faktoranalízis segítségével tártuk fel az iskolavezetési gyakorlatok fő típusait. Eredményeink szerint a magyar iskolavezetők körében egyaránt markáns típust képvisel a szakirodalomból jól ismert tradicionális adminisztratív/menedzser és a megosztott iskolavezetés, s külön típusként jelenek meg a rendszerszemléletű iskolavezetők, valamint a fokozott gyerek-, és szülőcentrikus vezetők is. Hazai kutatásunkban két olyan iskolavezető-típus is megjelent, amely a nemzetközi elemzésekben kisebb hangsúllyal szerepel. Ide sorolható az intézményes kapcsolatokra építők viszonylag nagy tábora, akik szinte teljesen elhanyagolják a szervezeten belüli szakmai viszonyrendszer kialakítását és működtetését, valamint a belső személyes kapcsolatra alapozó iskolavezetők, akiket valószínűleg külső segítséggel lehet támogatni abban, hogy befelé forduló, izolált szemléletük nyitottabbá váljon. A megosztott vezetés leginkább a falusi, kisvárosi állami fenntartású általános iskolákra jellemző, a rendszerszemléletű iskolavezetés pedig leginkább a nagyvárosi szakképző iskolákra. A többi feltároló iskolavezető-típus nem mutat rendszerszerű összefüggést az iskola fő szervezeti jellegzetességeivel – tehát e vezetési gyakorlatok leginkább a vezető egyéni beállítódásával állnak kapcsolatban.

AZ OKTATÁS MINŐSÉGÉT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK ELTÉRŐ STÁTUSZÚ ISKOLÁK VEZETŐI SZERINT

ELŐADÁSOK

Széll Krisztián, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az eredményes iskolával foglalkozó kutatások azt mutatják, hogy az iskolák eredményessége nagymértékben függ a tanulói összetételtől, de ugyanígy hatással van rá az iskolavezetés és a pedagógusok elhivatottsága, hozzáállása, aktivitása, pedagógiai kultúrája, vagy a tanári munka értékelési módjai is (Lannert és Nagy, 2006). Az erős, határozott, céltudatos, tanulóorientált, eredményes és hatékony szakmai iskolavezetés az iskolai eredményesség egyik meghatározó tényezője (Edmonds, 1979; Leithwood és mtsai 2004, 2010; Teddlie és Stringfield 2007; Townsend, 2007; Wiseman, 2009; Scheerens, 2013; OECD, 2016), hozzátevé, hogy a különböző metaanalízisek szerint az iskolavezetés hatásának mértéke nagy eltéréseket mutat (Creemers és Kyriakides, 2008; Hattie, 2009; Scheerens, 2013). Az iskolavezetésnek meghatározó szerepe van abban is, hogy az eredményesség és a méltányosság együttesen érvényesüljön az iskolákban, hogy a tanulók hosszú távon leküzdjék a kedvezőtlen családi háttérből, a hátrányos társadalmi-gazdasági státusból esetlegesen adódó kognitív, szociális és emocionális hiányosságait. Az iskolában folyó munka minőségét, a kitűzött célok elérését nagymértékben meghatározza, hogy az iskolavezetők miként vélekednek az iskola működéséről, belső és külső világáról, erőforrásairól, a pedagógiai munkát akadályozó tényezőkről és a tanári kollektíva minőségéről. Ennek értelmében az elemzés egyik fő célja annak feltárása, hogy az eltérő tanulói összetétel alapján eltérő társadalmi-gazdasági státuszúnak tekinthető általános iskolák milyen problémákkal szembesülnek, az iskolák igazgatói szerint milyen tényezők hiánya akadályozza leginkább a minőségi oktatást. Az elemzés a pedagógiai munka minőségét befolyásoló tényezőket vizsgáló, online kérdőíves adatfelvétel második hulláma intézményvezetői kérdőívének eredményeire épül (n=175), s alapvetően leíró statisztikák és különbözőség-vizsgálatok segítségével vizsgálja a kérdéskört. Az eredmények szerint az alacsonyabb társadalmi-gazdasági státuszú általános iskolákban erőteljes hangsúly kerül a fegyelmi kérdések és magatartásproblémák megoldására, ez lényegesen nagyobb prioritást élvez a tanulói eredményességgel szemben. Az eredmények azt is jelzik, hogy ezekben az iskolákban az oktatás minőségét elsősorban az eltérő – a tanulói teljesítmények növelése kapcsán és a pedagógusokkal szembeni elvárások tekintetében is érezhetően inkoherens – célkitűzések, valamint a pedagógusokhoz és minőségi jellemzőikhez köthető tényezők, kompetenciák hiánya akadályozza.

GYERMEKKORI VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓK FEJLESZTÉSE

Elnök: Vekety Boglárka, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Opponens: Futó Judit, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Szimposium-összefoglaló

A végrehajtó funkciók fontos szerepet játszanak a hétköznapi életben való sikeres boldogulásban. Gondoljunk csak arra, amikor impulzív cselekvés helyett hideg fejjel gondolkodunk, mikor mentális műveleteket hajtunk végre a fejünkben lévő információkkal, hosszú időn keresztül koncentrálunk egy feladatra, vagy ellenállunk a kísértésnek. Ezekhez mind, a végrehajtó funkciókra (inhibíció, munkamemória, kognitív flexibilitás) van szükségünk (Diamond és Lee, 2011). Az imént felsorolt képességek fejlesztése, és kutatása azért lényeges, mivel a végrehajtó funkciók már iskoláskor előtt bejósolják a későbbi iskolai előmenetelt (Blair és Diamond, 2008), illetve a társas és érzelmi fejlődést (Carlson és mtsai, 2004). A modern idegtudomány bebizonyította, hogy a végrehajtó funkciókhoz kapcsolódó agyi hálózat rugalmas, és fejleszthető tanulás hatására (Zelazo és Carlson, 2012). Érdekes kutatási terület, hogy mely intervenciókkal tudjuk támogatni a gyerekeket végrehajtó funkcióinak hatékonyabb működését, mely egész életükre pozitív hatással lehet. A szimpóziumon a végrehajtó funkciókat és azokhoz köthető tipikus és atipikus viselkedéseket, illetve a lehetséges fejlesztési programokat járjuk körül a legújabb kutatási eredmények tükrében. Az első előadás egy meta-analízis eredményeit tárja elénk, átfogó képet nyújtva a gyermekkorban alkalmazott különböző, végrehajtó funkciókat fejlesztő programok hatékonyságáról. A végrehajtó funkciók működésének deficitje gyakran együtt jár az idegrendszer fejlődésének zavarával. Második előadásunkban arra kapunk választ, hogy a mindfulness-alapú intervenciók hatékonyan csökkentik-e gyerekeknél a figyelmetlenséget és az impulzív viselkedést, melyek a figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD) fő tüneteiként ismertek. Harmadik előadásunkban a korábbi kutatásaink alapján ígéretesnek bizonyult gyermekkori mindfulness meditációs programok tartalmát és gyakorlatban történő alkalmazását szeretnénk ismertetni. Végül a negyedik előadásban a központi idegrendszeri sérülésről lesz szó. A rendelkezésre álló kevés bizonyíték alapján úgy tűnik, hogy a cerebrál paretikus gyerekek nagyobb eséllyel rendelkeznek alulfejlett végrehajtó funkciókkal (Bottcher, Flachs, és Uldall, 2009). Az előadás során bemutatásra kerül, hogy pontosan mekkora hátrányban vannak a cerebrál paretikus gyerekek a végrehajtó működéseket illetően, illetve hogy a különböző alkézségek mennyiben érintettek.

A GYERMEKKORI VÉGREHAJTÓ MŰKÖDÉSEK FEJLESZTÉSÉT CÉLZÓ INTERVENCIÓK HATÉKONYSÁGÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA: METAANALÍZIS

ELŐADÁSOK

Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kassai Réka, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A gyermekkori végrehajtó működések fejleszthetők. Diamond és Lee (2011) meghatározó narratív szakirodalomáttekintésében többféle intervenciós irányt is tárgyal, a készségek direkt módon való tréningezésétől (számítógépes és nemszámítógépes játékok segítségével) a testmozgáson, küzdősportokon és a mindfulness gyakorlatokon át a speciálisan a végrehajtó működéseket célzó tantervekig. Habár a különböző irányzatok hatékonyságát illetően születtek már metaanalízisek, a jelen vizsgálat során nyolc metaanalitikus elemzésben vizsgáltuk és hasonlítottuk össze a különböző intervenciókat. Egy szisztematikus szakirodalomkeresés eredményeképpen összesen 96 (kvázi-)kísérlet eredményét (amelyek összesen 9175 gyermek adatait tartalmazták) vontuk össze. Az eredmények megerősítettek, hogy valóban fejleszthetők ezek a készségek gyermekkorban. Továbbá azt találtuk, hogy a tipikusan és atipikusan fejlődő minták esetében más-más intervenciók működnek hatékonyan. Amíg az atipikus fejlődésű gyerekek számára a testmozgás, az önszabályozási stratégiák tanulása és a biofeedback intervenciók bizonyult a leghatékonyabbnak (közepes hatásnagyságokkal), addig a tipikusan fejlődő gyerekeknél a mindfulness gyakorlatok és az önszabályozási stratégiatanulás emelkedett ki. Habár a végrehajtó működések direkt módon való gyakoroltatásának (számítógépes vagy nemszámítógépes játék formájában) kicsi-közepes méretű jótékony hatása volt, az pont az atipikus fejlődést mutató gyerekek esetében - akiknek erre szüksége lehet - konzisztensen gyengébb volt. Ezen eredmények fényében nem tűnik logikusnak a direkt tréningezés, ugyanis más, implicit módszerek hasonlóan hatékonyak vagy még hatékonyabbak, valamint élvezetesebben és könnyebben beépíthetőek a gyerekek mindennapjaiba.

MINDFULNESS-ALAPÚ INTERVENCIÓK HATÁSA A FIGYELMI PROBLÉMÁKRA ÉS IMPULZÍV VISELKEDÉSRE GYERMEKKORBAN: METAANALÍZIS

ELŐADÁSOK

Vekety Boglárka, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Alexander Logemann, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Egyre növekszik azon empirikus bizonyítékok száma, amelyek a mindfulness gyakorlatok oktatásban és klinikumban tapasztalt jótékony hatásairól számolnak be gyerekkorban (Zoogman és mtsai, 2014, Kaunhoven és Dorjee, 2017). Egy korábbi metaanalízis eredményei szerint a mindfulness-alapú intervenciók javítják a 3-12 éves korosztály végrehajtó funkcióinak működését. A végrehajtó funkciók működésének zavara gyakran együtt jár a figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD) tüneteivel, melyek sokszor csak iskoláskorban válnak nyilvánvalóvá (Barkley, 2003). Jelen metaanalízis során összevontuk az összes olyan bizonyítékot, amely az óvodás- és iskoláskorban alkalmazott mindfulness-alapú intervenciók hatását vizsgálta a figyelemhiányos és hiperaktív/impulzív tünetekre. Hipotézisünk szerint ezek az intervenciók hatékonyan csökkentik a gyerekek figyelmi problémáit és impulzív viselkedését. Szisztematikus keresés eredményeképpen a kvantitatív elemzésben olyan publikált és nem publikált (pl. disszertációk) tanulmányok szerepeltek, amelyek összehasonlították egy mindfulness-alapú intervenció hatását egy kontroll csoporttal, (kvázi-)kísérleti elrendezésben, a figyelmi problémákat vagy hiperaktív/impulzív viselkedést mérő skálákkal. A minták kora nem haladta meg a 12 évet. Összesen 17 tanulmány alapján az eredmények azt mutatták, hogy a mindfulness-alapú intervenciók kicsi de szignifikáns hatásnagysággal csökkentették a gyerekek figyelmetlen és hiperaktív/impulzív tüneteit ($g=0,32$, $p<0,001$). A mindfulness-alapú intervenciók hatékonyságát szignifikánsan befolyásolták a gyerekek bizonyos karakterisztikumai (pl. életkor, szocioökonómiai státusz), míg az intervenció jellegzetességei (pl. a vezető személye, az intervenció időtartama) nem voltak befolyással a hatékonyságra. Az életkor negatívan korrelált a mindfulness tréningek hatékonyságával. Az alacsony szocioökonómiai státuszú gyerekek tüneteinek pedig szignifikánsan többet javultak az intervenciók hatására a minta többi részéhez képest. Összefoglalva, az eredmények azt mutatják, hogy a mindfulness-alapú intervenciók képesek csökkenteni a figyelmetlenséget és az hiperaktivitást/impulzivitást gyerekeknél. További biztató eredmény, hogy a tanárok által vezetett, és rövidebb mindfulness-alapú intervenciók is hatékonyak bizonyultak. Az eredmények megvitatása, a kutatás korlátai, és jelentősége az előadáson kerülnek majd megvitatásra.

HOGYAN LEHET MEDITÁLNI GYEREKEKKEL? A BIZONYÍTÉKOKON ALAPULÓ MINDFULNESS INTERVENCIÓK TARTALMI ANALÍZISE

ELŐADÁSOK

Kassai Réka, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Vekety Boglárka, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Korábbi eredményeink szerint a mindfulness meditáció egy ígéretes módszernek bizonyul a gyerekek végrehajtó működéseinek és a végrehajtó funkciók deficitjéhez kapcsolódó viselkedési tünetek (figyelemhiány, hiperaktív/impulzív viselkedés) fejlesztése szempontjából. Azonban felmerül a kérdés, hogy hogyan meditáljunk gyerekekkel. Jelen vizsgálat célja volt összevonni és szisztematikusan megvizsgálni a fent említett metaanalízisekbe bevont 19 tanulmányban alkalmazott mindfulness meditációs programok tartalmát. Ennek érdekében tíz program komponenst különböztettünk meg és tanulmányoztunk (Zenner és mtsai, 2014 alapján): tudatos légzés, testpásztázás, gondolatokra és érzelmekre fókuszálás, érzékszervi tudatosság, tudatos kedvesség, tudatos mozgás, pszichoedukáció, csoportos megbeszélés, otthoni gyakorlás. Az előzetes eredményeink azt mutatják, hogy a leggyakrabban előforduló komponensek a következők: minden program során gyakoroltak a résztvevők tudatos légzést. A második leggyakoribb elemek, amelyek a programok 74%-ban előfordultak az érzések és gondolatok megfigyelése volt, illetve az érzékszervi tudatosság (pl. mindful evés), amely a programok 58%-ban volt megtalálható. A felnőtteknek szóló módszerekkel ellentétben tehát, a gyerek mindfulness programokban számos játékos, mesei keretbe ágyazott gyakorlaton keresztül tanítják a tudatos jelenlétet és kevesebb pszichoedukatív elemet, illetve otthoni gyakorlást alkalmaznak. Az előadásban bemutatásra kerül majd több példa a fent említett játékos feladatokból, illetve külön kitérünk majd arra, hogy melyik életkorban, milyen csoportlétszámnál, mely feladatokat érdemes alkalmazni. Emellett bemutatjuk a kutatócsoportunk által kidolgozott és tesztelés alatt álló óvodásoknak szóló egy éves mindfulness program főbb komponenseit és az eddigi eredményeinket, tapasztalatainkat a program gyakorlati megvalósítására vonatkozóan.

CEREBRAL PARETIKUS GYEREKEK HÁTRÁNYA A VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓK MŰKÖDÉSE TERÉN

ELŐADÁSOK

Zimonyi Nóra, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Kassai Réka, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az általános iskolai teljesítmény alapvetően határozza meg a gyerekek életútját és jövőjét. A végrehajtó funkciók, mint a munkamemória, a gátló és tervező készségek és a kognitív flexibilitás fejlettségi szintje meghatározóbb jelleggel bír a gyermekek tanulmányi kimeneteleire, mint az intelligenciahányados (Blair és Razza, 2007). Az iskolai teljesítmény háttérében álló faktorok feltérképezése kulcsfontosságú a tanulmányi előmenetelt befolyásoló fejlesztési programok tervezését tekintve is, mely kifejezetten fontos a sajátos nevelési igényű gyermekek célirányos oktatásában, nevelésében. A végrehajtó működések érintettsége a központi idegrendszeri sérülés kapcsán még pontosan nem ismert. A rendelkezésre álló kevés bizonyíték alapján úgy tűnik, hogy a cerebrál paretikus gyerekek nagyobb eséllyel rendelkeznek alulfejlett végrehajtó funkciókkal, ami hozzájárul tanulási problémáikhoz (Bottcher, Flachs és Uldall, 2009; Jenks, de Moor és van Lieshout, 2009). A jelen vizsgálat során feltételeztük, hogy a központi idegrendszeri sérült gyerekek végrehajtó funkciói alulfejlettek tipikusan fejlődő társaikhoz képest. Arra voltunk kíváncsiak, hogy pontosan mekkora hátrányban vannak ezek a végrehajtó működéseket illetően, illetve hogy a különböző alkészségek mennyiben érintettek. A vizsgált cerebrál paretikus személyek kiválasztásánál, valamint kutatásba történő bevonásánál kritériumként szolgált a központi idegrendszeri sérülés és az egyértelmű, verbális kommunikációs készségek megléte. A mintát adó 72 8–16 éves korú gyerekek száma az eddigi nemzetközi vizsgálatokhoz képest is számottevő. A kontrollcsoportba választott 102 diák egy, a kompetenciamérések alapján átlagos iskola tipikusan fejlődő növendékei voltak, akiket kor és nem alapján illesztettünk a cerebrál paretikus mintához. A kutatás során két egyéni ülés keretében a Vienna Test System számos neuropszichológiai tesztjével mértük fel a gyermekek végrehajtó funkcióit, kiegészítve azt egy számterjedelem tesztel valamint a kártyaszortírozás (Dimensional Change Card Sorting teszt) vizsgálatával. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy szubsztanciálisan nagy különbség fedezhető fel a cerebrál paretikus és a tipikusan fejlődő gyerekek végrehajtó funkciói között. Az előadás során ezt a diszkrepanciát és ezen eredménynek gyakorlati hasznosíthatóságát szeretnénk bemutatni.

A FELSŐOKTATÁSBAN TANULÓK ÉS A MUNKAERŐPIAC

Elnök: Tóth Péter, Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Opponens: Tóth Béláné, Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Szimposium-összefoglaló

„A fokozatváltás a felsőoktatásban” stratégiai terv (2014) szerint az intézmények akkor teljesítik küldetésüket, ha „...a hallgatóknak átadott ismeretek a munkaerőpiacon relevánsak, a kutatási eredmények a társadalom és a nemzetgazdaság számára hasznosak, továbbá az intézmények ellátják regionális katalizátor szerepüket.” Az első misszió kapcsán megállapítható, hogy a felsőoktatás egy lassú átfutású, robusztus rendszer: mire a beiskolázott hallgatók a munkaerőpiacon meghatározó tényezőkké válnak, akkorra egy évtized is eltelik. Ugyanakkor az is igaz, hogy a munkaadók többnyire csak a saját partikuláris elvárásait tudják megfogalmazni, e konkrét követelmények általánosan fejlesztendő kompetenciákká formálása már az oktatásirányítás feladata és felelőssége, figyelembe véve a felsőoktatási intézmények szempontjait is. Miként tud ezeknek, a sokszor egymásnak is ellentmondó kihívásoknak eredményesen megfelelni a hazai felsőoktatás? Komplex kérdés. Elmondható ugyanakkor, hogy az eddigieknél hangsúlyosabban kell fókuszálni a képzés tartalmi elemeinek kiválasztására, a minőségbiztosításra, a felsőoktatás-pedagógiai és módszertani szemléletmódra és a lemorzsolódás mérséklésére. Szimpóziumunk előadásai e kérdéskörökhöz kapcsolódnak. A képzés tartalmi elemeinek összeállításakor hangsúlyozni kell az úgynevezett munkavállalási kompetenciák fejlesztését. Az első kutatás mérnök informatikus hallgatói mintán álláshirdetések és más felsőoktatási kompetenciamérések felhasználásával összeállított kompetenciaeltár segítségével vizsgálja azok szükségességét a munkaerőpiacon vélt megítélésének és az egyén által feltételezett meglétének összevetése alapján. A munkaerő-piaci elvárások és a munkavállalási kompetenciák egy másik aspektusból való vizsgálata jelenik meg a második absztraktban, melynek célkitűzése a hallgatók én-hatékonyságának, érdeklődésének és oktatási céltudatosságának a vizsgálata a pályaérdeklődés és a karriertervezés nézőpontjából. A harmadik kutatás abból a felvetésből indul ki, hogy a lemorzsolódás egyik oka, ha a szakterület szerinti tanulási elvárások jellege és az egyén tanulási preferenciái eltérnek egymástól. A longitudinális kutatás célkitűzése ezen ok és okozati kapcsolat összefüggésének feltárása. Az absztrakt a bemeneti mérés eredményeit ismerteti. A munkaerőpiacon való felkészítés hangsúlyos eleme az élethosszig tartó tanulással összefüggő kompetenciák fejlesztése, s ehhez kapcsolódóan a kritikai gondolkodás fejlesztése. A negyedik kutatás az interneten elérhető források megbízhatósága, validitása megítélésének kérdéskörét vizsgálja mentortanárok körében. Végezetül az utolsó kutatás arról ad számot, hogy a felsőoktatási intézmények által fejlesztett kompetenciák hallgatók általi és munkaerő-piaci megítélése milyen. A 290 végzett mérnököt, illetve intézményvezetőket körében végzett, Diplomás Pályakövető Rendszer általi felmérés a kompetencia-megfelelőségekre és -deficitre világít rá.

MÉRNÖKHALLGATÓK FELKÉSZÍTÉSE A MUNKAERŐPIAC ELVÁRÁSAIRA

ELŐADÁSOK

Holik Ildikó, Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

Napjainkban egyre hangsúlyosabb célként fogalmazódik meg a felsőoktatásban, hogy a képzés felkészítse a hallgatókat a sikeres és színvonalas munkavégzésre. Az utóbbi években több hallgatói kompetenciamérésre is sor került, melyek a hallgatók elhelyezkedéséhez kötődő kompetenciákra irányultak (Biró, Csányi és Vincze, 2007; Hercz, Koltói és Pap-Szigeti, 2013), valamint azt vizsgálták, hogy a hallgatóknak milyen munkavállalási céljaik vannak, milyen kompetenciákat látnak ehhez szükségesnek, és miként szolgálja a képzés a későbbi sikeres életpályát (Kiss, Lerner és Lukács, 2010). Kutatásunk célja a mérnök informatikus hallgatók kompetenciáinak feltérképezése és a fejlesztési lehetőségek mérlegelése volt. Kutatási kérdésként fogalmaztuk meg, hogy milyen kompetenciákat tartanak szükségesnek a vizsgált mérnökhallgatók a munkaerőpiacon, és megítélésük szerint melyek azok, amelyekkel rendelkeznek. A kutatásra a 2016/2017-es és a 2017/2018-as tanévben került sor, összesen 475 első éves mérnök informatikus hallgató körében (90,9%-uk férfi, 9,1%-uk nő, átlagéletkoruk 20,15 év). A válaszadók 77,3%-a már rendelkezik munkatapasztalattal. A kompetenciavizsgálathoz egy álláshirdetések és más felsőoktatási kompetenciamérések alapján összeállított 24 tételes listát alkalmaztunk. Azt vizsgáltuk, hogy a hallgatók szerint az adott kompetencia mennyire szükséges leendő szakmájukhoz, illetve hogy mennyire rendelkeznek jelenleg az adott kompetenciával. A két kompetencialista megbízhatósága jónak bizonyult: a Cronbach alfa értékek: 0,860 és 0,872. A hallgatók szerint leginkább a problémamegoldó készség szükséges a leendő szakmájukhoz (5 fokú skálán 4,9-es átlag). Szintén nagyon fontosnak tartották az összefüggés-megértési képességet (4,8) és a megszerzett tudás alkalmazásának képességét (4,77). Úgy vélték, hogy legkevésbé az íráskészség (2,97), az önismeret (3,2) és a konfliktuskezelés (3,23) lesz számukra szükséges a munkaerőpiacon. A válaszadók (megítélésük szerint) leginkább a megszerzett tudás alkalmazásának képességével (3,97) és az összefüggés-megértési képességgel (3,95) rendelkeznek. Ezek egyikének átlagpontszáma sem éri el a 4-es értéket az 5 fokú skálán, ami azt jelzi, hogy e kompetenciák fejlesztése fontos szerepet játszik a képzésben. A legnagyobb különbséget a jelenlegi és a munkaerőpiacon szükséges kompetenciák között a figyelem-koncentráció, a problémamegoldó készség és a tanulási képesség esetében tapasztaltunk (Wilcoxon-próba alapján $p=0,000$), tehát ezeken a területeken feltétlenül szükséges a kompetenciafejlesztés. A mérnökhallgatók munkaerő-piaci felkészítését olyan kurzusok segítenék elő, amelyek az önismeretet helyezik középpontba, és amelyek változatos módszerekkel fejlesztik a problémamegoldó gondolkodásukat. A kutatási eredmények azt erősítik, hogy a felsőoktatásnak magas színvonalú, a gyakorlati ismereteket előtérbe helyező képzésre kell törekednie. Olyan ismereteket kell nyújtani a hallgatók számára, amelyeket jól tudnak hasznosítani a munkaerő-piacon.

A KARRIER ÉN-HATÉKONYSÁG, AZ ÉRDEKLŐDÉS ÉS AZ OKTATÁSI CÉLTUDATOSSÁG FEJLESZTÉSE A MŰSZAKI EGYETEMI KÉPZÉSEKBEN

ELŐADÁSOK

Pogátsnik Monika, Óbudai Egyetem Alba Regia Műszaki Kar

Az életpálya-építés témakörébe Lent (2005) munkássága eredményeként került be az én-hatékonyság fogalma, mely a tanulószereppel kapcsolatban tapasztalt halogatás, valamint a karrierrel kapcsolatos információszerzési és döntési hatékonyság vonatkozásában jó prediktív tényezőnek bizonyult (Lent, Brown és Larkin, 1986). A karrier-építési én-hatékonyság élményének fokozása a korábban elérhetetlennek látszó célkitűzések iránti aspirációt is növelheti, és jól kapcsolható a különféle érdeklődési irányokhoz is (Lent és Brown, 2001). Kutatásunk célja a hazai műszaki felsőoktatásban tanuló hallgatók tanulmányaikkal kapcsolatos én-hatékonyság érzésének, érdeklődésének és oktatási céltudatosságának vizsgálata. Alapvető kutatási kérdésünk, hogy milyen módon hat az én-hatékonyság érzése a pályatervezésre. Hipotézisünk szerint a műszaki képzésben tanuló fiatalok műszaki pályák iránti érdeklődése, valamint a szakmával, illetve a tanulmányaikkal kapcsolatos céltudatossága és a tanulmányokkal kapcsolatos én-hatékonyság érzése között pozitív irányú összefüggés áll fenn. Az empirikus kutatásunk során kérdőíves módszert alkalmaztunk. A vizsgált minta a két Fejér megyei műszaki és informatikai képzéseket folytató egyetem hallgatói, 6 alapszakon (N=337). Az elemzés során a szociálkognitív pályamodel (SCCT) felhasználásával megvizsgáltuk az egyes mért tényezők egymásra gyakorolt hatását. Az én-hatékonyság az oktatási célokkal mutatja a legerősebb pozitív korrelációt ($r_{EH-OC}=0,507$; $p=0,000$), de az érdeklődés tekintetében is alátámasztást nyert a szignifikáns pozitív korreláció ($r_{EH-ER}=0,284$; $p=0,000$). Megvizsgáltuk azokat a válaszadókat, ahol az átlagtól eltérő viselkedést tapasztaltunk. A vizsgált egyetemisták között a lányok aránya csupán 19 %, azonban a nem érdeklődő, de magas én-hatékonyságú hallgatók fele lány. A lányok bár bíznak a tanulmányaik eredményességében, mégis nagyobb arányban vannak azok, akik kevésbé érdeklődnek a tanult műszaki pálya iránt. A szakját illetően a nagy én-hatékonyság érzésű, de kevésbé érdeklődő kategóriába került hallgatók jelentős többsége a műszaki menedzser szakon tanul, mely alátámasztja azt az előzetes feltételezésünket, hogy ezen a „hibrid” szakon (részben gazdasági, részben műszaki képzés) tanuló diákok pályaválasztása kevésbé tudatos, és határozott. Ugyanakkor a lemorzsolódási statisztikák azt mutatják, hogy a műszaki menedzser szak hallgatói nagyobb arányban tudják sikeresen befejezni a tanulmányaikat a többi műszaki szakhoz képest. Ez igazolja azt, hogy bár kevésbé érdeklődők, az én-hatékonyság érzés és ennek köszönhetően az eredményesség, a többi szakhoz képest nagyobb arányú. A kutatás során alátámasztást nyert az én-hatékonyság érzés kulcsszerepe a pályae érdeklődés és a pályacélok alakulásában. Az iskola kiemelt hatással van az egyén én-hatékonyság érzésére, melynek számos iskolai fejlesztési lehetősége is bemutatásra kerül az előadás során.

A TANULÁSI STÍLUS ÉS A PÁLYAMEGFELELŐSÉG KAPCSOLATA

ELŐADÁSOK

Tóth Péter, Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

A felsőoktatás előtt álló egyik legfontosabb kihívás a lemorzsolódás csökkentése. A „Fokozatváltás a felsőoktatásban” stratégia a 2013-as 35%-os kiindulási értéket alapul véve 10%-kal kívánja mérsékelni 2020-ig a lemorzsolódás mértékét. Különösen is nagy kihívást jelent ez a STEM (MTMI) szakok esetében. A lemorzsolódás csökkentése céljából két pályázat is meghirdetésre került (EFOP 3.4.3. és 3.4.4.), melyek ösztönzik az intézményeket saját programok kidolgozását és megvalósítását illetően. A lemorzsolódás fogalomértelmezése nem teljesen egységes (Bonneau, 2009; Varga, 2010; Glennie és mtsai, 2012) és problematikája sem csak hazai jelenség (OECD, 2015; Merrill, 2015; Fenyves és mtsai, 2017). A szakirodalom számos változót identifikált már eddig is a lehetséges okokat illetően (Tinto, 2004; Pusztai, 2011), ugyanakkor az is megállapítható, hogy még számos kérdés tisztázásra vár (Brundsen és mtsai, 2000; Schnepf, 2014). Az experimentális tanulási stílus elmélet kidolgozója, David Kolb (1985) szerint egyetemi hallgatóknál „... a tanulási teljesítmény leromlását eredményezi, ha szakterületük tanulási igényei, elvárásai nem egyeznek meg a saját tanulási jellemzőikkel, attitűdjeikkel. Ha pedig megegyeznek, akkor a tanulás sokkal eredményesebb lesz.” Longitudinális kutatásunk célkitűzése a tanulási stílus és a lemorzsolódás esetleges kapcsolatának feltárása, vagyis a Kolb által említett „nem egyezés” lemorzsolódási háttérváltozóként való identifikálása. Kutatásainkat az Óbudai Egyetemen és a Selye János Egyetemen kezdtük meg 2017 őszén, melyben 50 mérnök informatikus, illetve 61 tanár szakos hallgató vesz részt. Kutatásunk első fázisában a Kolb-féle elméletet és metodikát követve, online mérőeszköz alkalmazása révén megállapítottuk a hallgatók tanulási stratégiáit, beazonosítottuk tanulási stílusát, majd összevetettük a tanult szak tanulási igényeivel. A KLSI megbízhatósága a nemzetközi eredményekhez hasonlóan alakult, a négy tanulási változó esetében 0.629 és 0.792 közötti érték, ami attitűdskálák esetén elfogadhatónak tekinthető (Horváth, 1997). Mind a négy változó normáeloszlású. Az információ típusa, illetve felvételi módja vonatkozásában a mérnök informatikus és tanár szakos hallgatók között szignifikáns különbség van ($F=10.296$; $p=0.036$), jelentősebb mértékben absztrakt gondolkodásbeli preferenciát mutat ($M(EF-KT)=11.42$ és 7.39 ; $SD(EF-KT)=5.63$ és 7.45). Az információfeldolgozás módját tekintve mindkét csoportban a reflektív megfigyelés a domináns ($M(AK-RM)=-1.18$ és -3.30 ; $SD(AK-RM)=8.56$ és 10.96). Mindezeket figyelembe véve a mérnök informatikus esetében nagyobb arányban adódott konvergens, míg a tanár szakosoknál konvergens és asszimiláló tanulási stílus. Kolb szerint a konvergens tanulási stílussal rendelkező hallgatók inkább az alkalmazott természettudományok, a műszaki tudományok, az informatika tudományok, míg az asszimilálók az oktatás, gyermeknevelés területén dolgozhatnak leghatékonyabban. Kutatási eredményeink ezt látszanak alátámasztani.

AZ INTERNETEN ELÉRHETŐ FORRÁSOK VALÓSÁGTARTALMÁNAK ELEMZÉSE

ELŐADÁSOK

Simonics István, Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

A mérnökstanár hallgatók és mentortanárok munkájában gyakran van szükség olyan előadások és bemutatók tartására is, ami egyrészt nem tartozik közvetlenül a szakmai ismereteikhez másrészt, amiben nem biztos, hogy sikerült megfelelő gyakorlatot szerezniük eddigi tanulmányaik vagy munkájuk során. Az elmúlt időszakban gyakran tapasztaltuk még az államvizsgán is, hogy komoly hiányosságaik, néha félelmek is vannak ezen a területen. 2016 őszén a mentortanárok körében – első, második és harmadik féléves hallgatók, összesen 109 fő – felmérést végeztünk a prezentációs készségekről. Vizsgáltuk a hallgatók technikai ismereteit, felkészültségüket, a prezentációs készségekről alkotott véleményüket és igényüket, valamint ezen a területen elért sikereiket. Visszajelzést kértünk tőlük az eddig tanult tárgyaikkal kapcsolatban is. Az adatokat az SPSS statisztikai szoftverrel elemeztük. Az összefüggések szignifikanciaszintjét Khi-négyzet próba alapján állapítottuk meg, az adatokon korrelációanalízist, faktoranalízist és klaszteranalízist terveztünk. Kutatásunkban abból a hipotézisből indultunk ki, hogy a mentortanárok képzése során hangsúlyt kell helyezni a prezentációs képességek fejlesztésére, a hatékony információfeldolgozási módok elsajátítására. Vizsgáltuk és visszajelzést kértünk arról is, hogy milyen forrásokat használnak előadásaik készítése során. A válaszadók 86%-a jelezte, hogy használ interneten elérhető tartalmakat, 80%-a válaszolta, hogy nyomtatott irodalmat is alkalmaz. Míg a nyomtatott irodalomnál, a források ellenőrzése a lektorálásnál megtörténik, ugyanakkor az internetes források valóságtartalmának, megbízhatóságának, érvényességének kritikai elemzése nem ritkán elmarad. A válaszolók alig több mint fele tartotta fontosnak a prezentációhoz felhasznált szakmai tartalmak forrásainak megadását és jelölését. A kutatás lezárását követően, e problémák elemzése során vizsgáltuk ezek munka-erőpiaci lehetséges hatásait is. A beadott házi feladatok és a bemutatott előadásokban gyakran találoztunk olyan alapvető hiányossággal, hogy a felhasznált adatok validitása nem volt megfelelő. Felhasználtak például pénzügyi elemzéseknél olyan régi, 5–10 éves statisztikai adatokat, amelyekből levezetett következtetések, azok hiányos relevanciája miatt az előadó szakmai presztízse, felkészültsége megkérdőjelezhetővé vált. Hasonló problémát okozott az is, amikor nem hatályos jogszabályok alapján mutattak be intézményeket, vagy vontak le következtetéseket, nota bene még fejlesztési javaslatokat is dolgoztak ki ezek alapján. A mérnökstanár hallgatók felkészítését a plagizálás elkerülésére már a házi feladatok készítése során el kell, hogy kezdődjön, szokjanak hozzá a források elemzéséhez és pontos megadásához. A munkaerőpiac különösen érzékeny a szakmailag jól felkészült, megbízható ismereteket közvetíteni tudó szakemberek felkérésére és alkalmazására.

DIPLOMÁSOK PÁLYAKÖVETÉSE AZ ÓBUDAI EGYETEMEN, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A MÉRNÖKTANÁR-KÉPZÉSRE

ELŐADÁSOK

Makó Ferenc, Óbudai Egyetem Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

A világ legsikeresebb iskolarendszereit vizsgáló kutatások szerint meghatározó tényező abban a tanárok kiválósága. Ezt tükrözi vissza a finn, a lett, a japán, a holland és a lengyel oktatási rendszerekben a tanárjelöltek kiválasztása, majd magas színvonalú képzése. Fontos aspektus továbbá, betanulási időszakuk mentori támogatása. A tanárképzés ilyen irányú minőségfejlesztése szempontjából, érdemi visszacsatolást jelent a képző intézmény számára, a Diplomás Pályakövető Rendszer felmérése, továbbá a munkaadói véleményalkotás, amelynek keretében az 1-3-5 éve végzett hallgatóink kérdőíves felmérésére kerül sor. Az elhelyezkedésre, a megszerzett diploma társadalmi, munkaerő-piaci értékének elismertségére, a szaktudás hasznosíthatóságára, a felsőoktatásból a munka világába történő átmenetre, a munkaerő-piaci életútra és az életpálya-építésre vonatkozó információkat az ISO 9001:2015 minőségügyi tanúsítási rendszer keretei között csatoljuk vissza a képzési főfolyamatok fejlesztésébe. Az egyetemi standard DPR vizsgálat keretében $n=290$ fő végzett mérnökstanárunk válaszadásának, továbbá 70 köznevelési intézményvezető véleményalkotásának feldolgozására került sor. A felmérés kulcsterületei: a tanári szaktudás színvonala, a munkaköri feladatok ellátásához kapcsolódó tanári készségek és képességek értékelése, a Berliner-féle (2004) tanári professzionalizmus elemeinek vizsgálata, továbbá a munkaadói ajánlások köre voltak a képző intézmény felé. A jelöltek szakmai felkészültségével (ötfokozatú skálán mérve) $M=4,24-4,90$ átlagértékekkel minden mért területen elégedettek voltak a munkaadók. A leggyengébb szintűre a pedagógiai kutatási-tervezési és fejlesztési feladatok végzésére történő felkészültség adódott. A munkaköri feladatellátás területén az iskolai szereplőkkel való jó együttműködési készségeket és a munkamódszerek fejlesztését emelték ki. A kompetencia nívószinteket tekintve a leggyengébbre az idegen nyelvtudás használatát ($M=4,50$), még a legmagasabbra a tanári pálya iránti elkötelezettséget, a segítő magatartást értékelték. A kvalitatív értékelés során, fejlesztendő területként jelölték meg a gyakorlatiasabb oktatást, a differenciált módszerhasználatot, az innovatív fejlesztési feladatokra való felkészültséget. A tanulástervezés, tanulásszervezés és tanulástámogatás tanári kompetenciáinak fejlesztése ugyancsak fontos igényként fogalmazódott meg. A tanári professzionalizmust visszatükröző mutatók közül kiemelve a gyors és pontos sémafelismerő készségek, a diákok általi kedveltség, a rutinszerű feladatvégzés mutatói ($M=4,50-4,90$ közötti eredményekkel) jó színvonalú mérnökstanári munkát tükröznek vissza. Ugyanakkor a gazdasági szféra erőteljes elszívó hatása folytán, mind kevesebb, jól felkészült mérnökstanár marad a tanári pályán, a szakképző intézményekben, ami az oktatásirányítás számára jelent komoly kihívást.

TEMATIKUS SZEKCIÓK

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSTÖRTÉNET: EGÉSZSÉGPEDAGÓGIA, SZELLEMI ELIT, NŐVITA

Elnök: Németh András, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

NÉHÁNY ADALÉK AZ ELSŐ ISKOLASZANATÓRIUM MŰKÖDÉSÉHEZ ÉS A HAZAI KÓRHÁZ-PEDAGÓGIA KORAI GYAKORLATÁHOZ

ELŐADÁSOK

Pusztafalvi Henriette, Pécsi Tudományegyetem
Vass Livia, Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

Az Iskolaszánatórium működése perifériás tevékenység volt a hazai nevelés gyakorlatában. A nemzetközi minta alapján létrejövő intézmény egyesületi keretek között szerveződött meg, Magyar Iskolaszánatórium Egyesület néven és nem magán intézetként, mint általában külföldön. Rendkívül fontos szerepet töltött be azoknak a szegény gyermekeknek az életében, akiknek szükségük volt gyógykezelésre, mert hajlamosak voltak a tüdővészre vagy más megbetegedésre. Az intézménynek kettős célja volt a gyógyítás és az oktatás. Vizsgálatunkban fókuszálunk az első, a szentgotthárdi Iskolaszánatórium működésére, létrejöttének körülményeire és működési sajátosságaira. Mivel nehezen kutatható területet vizsgálunk vizsgálatunkban főként másodlagos forrásokat használunk fel, támaszkodunk a korabeli kiadványok, folyóiratok és az intézmény saját kiadású füzeteire (Révai Nagy Lexikona, 21.k. 1935, A Magyar Iskolaszánatórium Egyesület, 1936). Dr. Müller Vilmos orvos, aki később az intézmény főorvosaként irányította az intézményt az ügy megszállottjaként szervezte éveken át (Orvosi Hetilap, 1976) a szánatórium felállítását. Az Iskolaszánatórium a szentgotthárdi régi óragyár épületébe költözött be, amit az 1929-es megvásárlása után átépített az Egyesület. A modernizált, felújított korszerű épületben 120–135 fő gyermek szánatóriumi elhelyezését biztosították. Megtalálhatóak voltak az orvosok számára létrehozott terek, amit a gyógyító tevékenységek végzésére alakítottak ki, és az iskolai terek is. Az épület mellett két holdas park és fürdő szolgálta a gyermekek gyógykezelését, és a szabadban való tartózkodását. A gyermekek oktatása, tavasztól őszig napi 3–5 óra keretben a szabadtéri tantermekben történt, 8 fő képesített tanerő vezetése mellett. Az Egyesület pedagógiai tanács elnöke maga Dr. Kornis Gyula volt. Év végén, az iskolatípusoknak megfelelően „államérvényes vizsgálatot” tehettek a tanulók. A magántanulókra vonatkozó rendelkezések voltak mérvadóak az oktatási kötelezettség tekintetében. A kultuszminisztérium az itt lévő tanulókat támogatta az oktatási díjak mérséklésével. A felvételhez orvosi bizonyítványra volt szükség, amiben az orvos igazolta, hogy fertőző bajban nem szenved a gyermek. A szánatóriumba való felvétel folyamatos volt. A tanítók gyermekei külön támogatásban is részesültek, mivel számukra pályázatot írtak ki, amit a VKM. külön is támogatott nagy kedvezményekkel (Dunántúli Protestáns Lap, 1934). A gyermekek szociális védelme ebben az időszakban kiemelt jelentőségű volt, ezt támasztja alá a gyógyító-nevelő tevékenységet támogató Intézmények létrejötte is.

NÉMET ORVOSOK PEDAGÓGIÁJA A 19. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

ELŐADÁSOK

Pukánszky Béla, Selye János Egyetem; Eszterházy Károly Egyetem; Szegedi Tudományegyetem

Köztudomású, hogy a pedagógiával, neveléssel foglalkozó kézikönyvek szerzői a felvilágosodás korától kezdve – a nevelés egyéb feladatai mellett – már egyre rendszeresebben írtak a testi nevelés, az egészségnevelés szükségességéről és módszereiről is. Egy korábbi tanulmányunkban vizsgáltuk ennek a típusú, orvosi-medikális elemeket is közvetítő tudásnak a megjelenését a 18–19. századi magyar tanítói kézikönyvekben (Pukánszky, 2016). Jelenlegi kutatásunkban „az érem másik oldalát” vizsgáltuk. Újabb pedagógiatörténeti kutatások jelzik, hogy a 19. századi német orvos-szakírók közül néhányan tipikus pedagógiai kézikönyvet is írtak. (Magyar, 2017). Ezekre a megfigyelésekre támaszkodva két német szerző egy-egy művének tartalmát elemeztük. Mindkét esetben tipikus korabeli nevelési tanácsadó munkáról van szó. Az első Johann Christian August Heinroth (1773–1843) lipcsei német orvos pszichiáter „Von den Grundfehlern der Erziehung und ihren Folgen” (A nevelés hibái és annak következményei) címmel 1828-ban megjelent könyve, amelyet szülőknek, nevelőknek és pszichiáter orvosoknak szánt a szerző. A másik mű egy szintén lipcsei ortopéd orvos, Daniel Gottlob Moritz Schreber (1808–1861) könyve, amely 1858-ban jelent meg. Címe: „Kallipädie oder Erziehung zur Schönheit durch naturgetreue und gleichmässige Förderung normaler Körperbildung, lebensüchtiger Gesundheit und geistiger Veredelung und insbesondere durch möglichste Benutzung specieller Erziehungsmittel. Für Aeltern, Erzieher und Lehrer” (Szépészetten, azaz szépre nevelés a normális testalkat, az életerős egészség és a szellemi nemesedés természetes és egyenletes fejlesztésével – különös tekintettel a speciális nevelési eszközök alkalmazására. Szülőknek, nevelőknek és tanároknak). Mindkét művet az adott kor pedagógiai-nevelélméleti kontextusába helyezve, a korabeli tudományos és tudomány-közvetítő kánonok összefüggés-rendszerébe ágyazva elemezzük, és keressük a magyar recepcióra utaló jeleket is.

TESTNEVELÉS TANÍTÁSA: FÓKUSZBAN AZ EGÉSZSÉGHEZ KÖTHETŐ TARTALMAK

ELŐADÁSOK

Vass Lívía, PTE Természettudományi Kar

Pusztafalvi Henriette, PTE Egészségtudományi Kar

A testnevelés tantárgyi tartalma a sportági tevékenységéhez köthető ismeretek mellett komplexen hat a motoros képességek és a mozgáskészség fejlesztésére. Emellett képes a szociális és érzelmi képességek fejlesztésére, továbbá kihat az élethosszig tartó fizikai aktivitásra. Ezekhez köthetően jelentős az egészségmegőrző szokásrendszer, a preventív és egészségtudatos szemlélet kialakítása. Különösen fontos ez akkor, amikor a gyermekek egészségügyi állapota romlik. A testneveléshez szorosan kötődő gyógytestnevelés az 1950-es évektől 2012-ig, a közoktatási/köznevelési törvény megváltozásáig jól ellátta szerepét (Hamar, 2016). Azóta viszont folyamatos szakmai viták folynak jelentősége és megvalósíthatósága körül. (Simon és Kajtár, 2018) Ezért tartjuk fontosnak, hogy megvizsgáljuk azt a folyamatot, amely elvezethetett a napjainkban folyó eseményekhez. Vizsgálatunk központjában A testnevelés tanítása módszertani folyóirat áll, melyet 1969–1989 között a Művelődésügyi Minisztérium adott ki. Célunk volt kiemelten az egészséghez és a gyógytestneveléshez köthető tartalmak felkutatása és összegzése, a szövegek tartomelemzése és diskurzusanalizálása. A mennyiségi számbavétele mellett, fontos kérdés volt, hogy nyomon követhető-e – a törvényi szabályzók mentén – egy szemléletváltás a testnevelés és a gyógytestnevelés viszonyában, vagy tantárgyi tartalmában, módszerében. Az eredmények ismeretében rálátásunk nyílik a pedagógiai és oktatáspolitikai kölcsönhatásokra, melyek a jelenlegi testnevelés-gyógytestnevelés kapcsolatát is nagyban befolyásolják.

A PROTESTÁNS SZELLEMI ELIT REPRODUKCIÓS ÚTJAI A 19. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON

ELŐADÁSOK

Ugrai János, Eszterházy Károly Egyetem

Számok, adatok egyértelműen mutatják, hogy a magyarországi kulturális elitben a 19. század utolsó harmadára már jelentősen felülreprezentáltak voltak a protestánsok. A 18. század egésze során komoly üldöztetéstől fenyegetett, s a 19. század közepéig negatív megkülönböztetésben részesült protestánsok a jelek szerint markánsan eltérő stratégiákat érvényesítettek saját szellemi utánpótlásuk reprodukciója érdekében. Irodalmi példák sora igazolja azt, hogy nagyon mást jelentett debreceni vagy pataki deáknak lenni, mint ahogyan az evangélikus - református metszészvonal is meghatározó volt. Kérdés, hogy valójában hány különböző, egymástól markánsan elütő modellről beszélhetünk, illetve hogy ezek az eltérések mennyire voltak mélyek, a földrajzi, gazdasági, felekezeti stb. különbségek dacára milyen közös nevezők maradtak meg mégis. Évek óta építgetett saját kutatási rész-adatbázisaim, valamint a már hozzáférhető nyilvános prozopográfiai adatbázisok (Csepregi Zoltán, Kovács I. Gábor, Szögi László stb.) adatainak kombinált felhasználásával, különböző minták, csoportok elkülönítésével igyekszem a 19. századi magyarországi protestáns szellemi elit (professzorok, kiemelkedő pályát befutott papok, tudósok) iskoláztatásának jellemző modelljeit elkülöníteni és csoportosított jellemzőiket bemutatni. Az előadás során a prozopográfiai alapú összehasonlító nevelés- és társadalomtörténeti elemzésnek az első eredményeit két időmetszetre (reformkor közepe, dualizmus első évtizedei) vonatkozóan mutatom be.

A TUDOMÁNYOS GYŰJTEMÉNY NŐVITÁJÁNAK NŐNEVELÉS- ÉS OLVASÁSTÖRTÉNETI ASPEKTUSA

ELŐADÁSOK

Maisch Patrícia, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola

A 18–19. század fordulóján, Európa országaihoz hasonlóan, hazánkban is megkezdődött a lánynevelésről folyó diskurzus, a század folyamán pedig kiépült ennek intézményi kerete is. Az olvasás forradalmának köszönhetően – mely szintén erre az időszakra datálható – a lányok nevelésével foglalkozó könyvek mellett a folyóiratok is új perspektívát nyitottak az ügy sürgetői számára. Az első jelentős, tartós ideig megjelenő sajtóorgánum, a Tudományos Gyűjtemény (1817–1841), elsősorban Thaisz András főszerkesztői regnálása alatt (1819–1828) számos olyan írásnak engedett teret, melyek szerzői a lánynevelést fókuszba emelve, a nők művelődésének fontosságát hangsúlyozták, vagy épp vetették el azt. Thaisz főszerkesztőségéhez köthető az első hazai nővita kibontakozása is, melynek „kirobbantója” Takács Éva Sebestyén Gábor műveiről írt elmarasztaló kritikája volt. Ez újabb lendületet adott a nők művelődésével, olvasásával (és írásával) kapcsolatos diskurzusnak. Kell-e magasabb szintű oktatásban részesíteni a lányokat? Olvassanak-e a nők? Ha igen, mit és milyen nyelven? Jelen kutatás a Tudományos Gyűjtemény releváns (a nővitához kapcsolódó publikációk mellett az olvasással, neveléssel foglalkozó) cikkeit, tanulmányait vizsgálja elsősorban a lányok nevelésének és a női művelődésnek, olvasásnak a korabeli kritikáit fókuszba emelve. Ez utóbbi amiatt is különösen releváns, hiszen a hazai lánynevelésnek különös színezetet adott a nemzeti ébredés időszaka, a honleány eszméjének megjelenése, így az analízis e szempontot, a magyar nyelv ügyét és annak a nők körében való „népszerűvé tételét”, illetve az erre való reflexiókat is elemzi. A kutatás metódusát Szabolcs Éva (Szabolcs, 1999) tartalomelemzési modelljének adaptációja biztosítja, melyet a mérési eredmények validitása és reliabilitása szempontjából megfelelőnek tartottam. A kutatás szakirodalmi bázisát egyrészt a hazai nőnevelés-történeti munkák (Kéri Katalin, Pukánszky Béla), másrészt a Tudományos Gyűjtemény, valamint az első hazai nővitával foglalkozó irodalom- és oktatástörténeti szakirodalom (Borbíró Fanni, Fábri Anna, Fehér Katalin, Mader Béla) jelenti. A kutatás várható eredménye, hogy a folyóirat vizsgált cikkeiben erőteljes szerepet kap (bár még nem fogalmazódik meg) a honleányi szerepkör, így a magyar irodalom olvas(tat)ása, a magyar nyelv ismerete a nők körében, s a lánynevelés intézményesítésében ennek egyfajta letéteményesét látják az ügy reformkori sürgetői.

FELNŐTTKORI TANULÁS, ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS

Elnök: Kereszty Orsolya, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Felnőttképzés-kutatási és
Tudásmenedzsment Intézet

Előadások

AZ AUTONÓM TANULÁS FEJLESZTÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI A FELNŐTTKORI TANULÁS KONTEXTUSÁBAN

ELŐADÁSOK

Káplár-Kodácsy Kinga, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Schiller Emese, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Dorner Helga, Közép-európai Egyetem

A tanulói autonómiára törekvés a felnőtt tanuló egyik legfőbb sajátossága, amely a tanulás folyamatában a személyes és az ebből következő szakmai önállóság kialakítását jelenti a kijelölt célok elérése érdekében (Knowles, Holton és Swanson, 2014). A felnőttkori tanulás egyéni fejlődést támogató szemlélete a motivációt és a reflexiót elsőrendű katalizátornak tekinti a kijelölt célok megvalósulásakor. A tanulói autonómia és a saját tanulásért való felelősségvállalás a tanulási folyamat során közvetlenül támogatja a formális és nem formális képzési szakasz után a tacit tudás tudatos alkalmazását is (Boud, 2012). Számtalan empirikus kutatás bizonyítja, hogy a felnőttek eltérő módon reagálnak az autonómiát támogató tudatos tanári hozzáállásra (Harrison, Lowson és Wortley, 2005; Malderez, Hobson, Tracey és Kerr, 2007). Az autonómia foka a felnőttkori tanuló szociális és biológiai sajátosságai mellett (kor, nem, szociális helyzet stb.) nagyban függ a tanulói stratégiáktól és előzetes tanuló tapasztalattól, a tanári stratégiától, a tanár reflektív gyakorlatától és a megjelenő tanári szereptől (Little, 1995; Littlewood, 1996). Az előadás célja, hogy feltárja a felnőttkori tanulás kontextusában a fiatal felnőttek és az időskorúak autonóm tanulásának megjelenési formáit és fejlesztési lehetőségeit két vizsgált eset tekintetében. Az előadás két kismintás, kvalitatív jellegű vizsgálat eredményeit veti össze: egyrészt a közoktatási mentorokkal és mentoráltjaikkal készült hangzó naplók (Monrouxe, 2009; Worth, 2009; Crozier és Cassel, 2015) és az azokat kiegészítő félig strukturált interjúk adatait (n=12), másrészt az időskorúakat oktató nyelvtanárokkal készült félig strukturált interjúsorozat adataiból nyert eredményeket (n=8). Az adatokat a fenomenográfia módszerével elemeztük (Marton és Booth, 1997) annak érdekében, hogy a vizsgálat céljaival összhangban, egy a felnőttek autonóm tanulását támogató tanári stratégiákat és módszereket magába foglaló rendszert tárjunk fel. Ehhez a narratívák kódolásából származó empirikus elemzési kategóriákat használjuk. Közös egyetértés fedezhető fel a mentorok és az időskorúakat oktató nyelvtanárok esetében a felkészítés fontossága valamint a tanulói és tanári autonómia szoros összefüggéseinek jelenléte szempontjából. Az eredmények azt mutatják, hogy a tanári szerepfunkció és a szorosan kapcsolódó tanári stratégiák egyértelműen meghatározzák a tanulói autonómia mértékét és támogatásának módját. A felnőtt illetve időskori tanuló tanulási motivációja összefüggést mutat a tanulói és tanári stratégiákkal, a kollaboráció formáival a tanulás folyamatában és a tanulási célok közös vagy egyoldalú megfogalmazásával. A feltárt rendszerben a felnőttkori tanulók két vizsgált csoportjában elsősorban nem a kor vagy a tanulási tapasztalat vált meghatározó indikátorrá az autonóm tanulás tekintetében, hanem a tanulói önbizalom és a tanárok reflektív gyakorlatát meghatározó partnerség és együttműködési készség.

AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS ÉS A SZERVEZETI TUDÁSMENEDZSMENT ÖSSZEFÜGGÉSEI – TUDÁSMENEDZSMENT MODELLEK KOMPARATÍV ELEMZÉSE

ELŐADÁSOK

Lukács Andrea, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A tudásmegosztás kritikus fontosságú a szervezetek életében. Különösen ott van jelentősége, ahol dinamikus a piaci környezet, nagyok a vevői elvárások, gyorsan követik egymást a változások. A tudásmenedzsment-szemlélet tehát számos előnyt hordoz magában: a kevesebb munkaerővel elérhető jobb eredményeket, az infrastrukturális költségek csökkenését, elégedettebb vevőkör kialakítását, megnövekedett hatékonyságot és innovációt (Nonaka és Takeuchi, 1991). A tanuló szervezet arra épül, hogy a tudás korlátlan erőforrás, ami a használat során újratermelődik. A neveléstudomány új irányzatának a heutagógiának is célja a tanulás határtalan kiterjesztése, az élettel és munkával való összefonódása, azért, hogy az emberek a tanulást mindennapi jelenségként éljék meg. Előadásomban a tudásmenedzsment-rendszerekkel kapcsolatos disszertációs kutatómunkám alapját képező 7 modell komparatív elemzését tárgyalom: Nonaka és Takeuchi – Spirál (SECI) modell (1995), Von Krogh és Roos – A szervezetek ismeretelméleti modellje (1995), Choo – Értelmezés alapú tudásmenedzsment modell (1998), Wiig – A tudás építésének és használatának modellje (1993), ICAS – Intelligent Complex Adaptive System modell, Bukowitz és Williams – Tudásmenedzsment keretrendszer (1999), Watkins és Marsick – DLOQ modell (2003). A munka szakirodalmi metaanalízis, melynek során a modellek tartalmi elemeinek és összefüggéseinek, hasonlóságainak és eltéréseinek leírása és kritikus összevetése a cél. A modellek mindegyike az állandó, soha nem szünetelő fejlődést, tudásgyarapodást és -teremtést helyezi a középpontba, melynek alappillére az élethosszig tartó tanulás gondolata. Az elméletek különböző nézőpontból mutatják meg, hogyan ültethető át a folytonos tanulás eszméje a vállalati gyakorlatba, mik a tudás szervezeten belüli áramlásának törvényszerűségei és a rá ható tényezők, és milyen hasznosítási potenciál rejlik a tudás stratégiai szintű, tudatos menedzselésében.

A NEM FORMÁLIS FELNŐTTKORI TANULÁS VIZSGÁLATA ÉLETKORI CSOPORTOK SZERINT

ELŐADÁSOK

Kispálné Horváth Mária, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Előadásomban empirikus kutatási eredmények alapján mutatom be a felnőttek nem formális tanulását, amely egyre inkább előtérbe kerül nemcsak a valóságban, hanem az andragógiai és gerontagógiai elméleti és gyakorlati munkákban is. A vizsgálatom fő célja egyrészt a felnőttek nem formális tanulási motivációinak elemzése volt, másrészt a tanulásuk hatásainak feltárása a mentális jóllétük, a társas kapcsolataik, az időszerkezetük és a tudásuk, tudásbővülésük vonatkozásában. A kérdőíves felmérésben 350 fő vett részt, akik az adatfelvétel idején különféle nem formális tanulási formákban – főként hobbikörökben (32%), kulturális és művészeti képzésekben (23%) valamint sportklubokban (23%) – képezték magukat. A nem formális tanulási motivációkkal és hatásokkal kapcsolatos eredmények bemutatása során minden esetben összehasonlítom az öt életkori csoportra – a húszas (N=97), a harmincas (N=52), a negyvenes (N=54), az ötvenes (N=54) és a hatvanas vagy idősebb (N=93) korosztályra – vonatkozó adatokat. A felnőttkori tanulási motivációkkal (pl. Bajusz, Jászberényi, 2013; Cross, 1982; Csoma, 2002; Kocsis, 2006; Zrinszky, 2002) kapcsolatban a legfontosabb kutatási eredmény, hogy minden életkori csoport esetében a belső tanulási motívumok a dominánsak, míg a külsők alig vannak jelen náluk. Az intrinzik tanulási motívumok közül az egészség és érdeklődési motívumok minden korosztály számára lényegesek, ezek mellett az időseknél a társas motívumok is erősek. A tanulási hatásokhoz kapcsolódóan a leglényegesebb eredmény, hogy a nem formális tanulás pozitív hatásai valamennyi korosztály vonatkozásában meghatározóan erősebbek a negatív hatásoknál minden vizsgált tanulási dimenzió esetében. A tanulási hatások – mind a pozitívak, mind az esetleges negatívak – meghatározóbbak a fiatalabb korosztályoknál. A válaszadó felnőtt tanulók helyzete szerencsésnek mondható, hiszen a képzésekkel és az oktatókkal kapcsolatos elvárásaik – melyek voltaképpen a tanulási paradigma meghatározó elemei, úgymint a tanulásuk támogatása, a motiváló és segítő oktatók, a stresszmentes tanulási környezet (pl. Feketéné Szakos, 2002; Jarvis, 2004; Kraiciné Szokoly, 2004; Szabóné Molnár, 2009) – és a képzéseik valós jellemzőinek megítélése között szinte nincs különbség, azaz amit elvárnak a képzéseiktől, az meg is valósul az igényeik sorrendje és mértéke szerint. A kutatás során nyert adatok és feltárt összefüggések hozzájárulhatnak a nem formális tanulást, művelődést választó felnőttek motivációinak, elvárásainak és a tanulásuk hatásainak alaposabb megismeréséhez és jobb megértéséhez, amely a képzéseket vezető andragógusok, valamint a képzéseket szervező intézmények, szervezetek számára is fontos információkkal szolgálhatnak.

A HUMÁNERŐFORRÁS-MENEDZSMENT DOLGOZÓK MUNKAHELYI TANULÁSA

ELŐADÁSOK

Szócsová Brigita, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola
Kereszty Orsolya, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Felnőttképzés-kutatási és
Tudásmenedzsment Intézet

A 21. században megjelenő társadalmi, gazdasági, valamint technológiai változások hatására a tanulás fogalmának többszemponú, folyamatos változása figyelhető meg (Szabó, 2008; Tózsér, 2009). Ennek is köszönhető, hogy egyre inkább fontos lesz a munkahelyek felelőssége és elköteleződése, hogy folyamatos lehetőséget biztosítsanak a tanulásra, hiszen a felnőtt egyén egy átlagos napjának egyharmadát és életének legalább 30 évét a munkahelyén tölti (CEDEFOP, 2011). Ez a tény felhívja figyelmünket a munkahelyen eltöltött idő fontosságára és arra, hogy a munkahely mint potenciális, számtalan lehetőséget rejtő tanulási színtér jelenjen meg a munkahelyi tanulás világában (Kopp és Skrabski, 2000). A munkahelyi tanulókkal kapcsolatos kutatásokban a hangsúly főként a munkavállalók tanulási lehetőségeinek, jóllétének fejlesztésére irányul, azonban a munkavállalók fejlesztését támogató szakemberek tanulási folyamata kevésbé kerül előtérbe, holott kulcsszerepet töltenek be munkavállalókat érintő fejlesztési, tanulási tevékenységek megszervezésében. Ahhoz, hogy kellőképpen el tudják látni ezt a feladatot, fontos, hogy biztosítva legyen számukra is a folyamatos információszerezés és kompetenciafejlesztés lehetősége. Kutatásunk egyik legfőbb célja, hogy feltérképezzük hogyan tanulnak, hogyan fejlesztik tudásukat azok a HR területen dolgozó szakemberek, akik munkahelyükön a munkavállalók munkahelyi tanulásának támogatásával foglalkoznak. Fontos kérdés továbbá, hogy esetükben mennyire támogatott tevékenység a tanulás, mindez hogyan illeszkedik bele az őket foglalkoztató munkahely szervezeti kultúrájába, továbbá, hogy milyen tényezők segítik és gátolják a tanulástámogatással foglalkozó HR-es dolgozók munkahelyi tanulását? A kutatás során 10 félig strukturált interjút alkalmazunk, mert annak segítségével részletes betekintést nyerhetünk a tanulástámogatással foglalkozó HR szakemberek munkahelyi tanulásának jelenlegi helyzetébe, a rendelkezésükre álló erőforrások és fejlődési lehetőségek meglétére és hiányosságaira. Az interjúk elemzését követően további releváns kutatási opciókat, területeket fogalmazzunk meg a munkahelyi tanulásukra vonatkozóan. Az eredmények segítségével információkat kapunk a HR szakemberek munkahelyi tanulásának lehetőségeiről és szokásairól, amely támpontokat nyújt a fejlesztendő területek feltárásához. Ezen eredmények feltárása és kiemlése fontos támpontot nyújt a tanulástámogató HR szakemberek munkahelyen történő tanulási folyamatainak célzott facilitálásához.

TANULÁSI LEHETŐSÉGEK ÉS AZOK KIHASZNÁLÁSA A MAGYAR BÖRTÖNÖKBEN

ELŐADÁSOK

Molnár Attila Károly, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A fogvatartottak számára a börtönbeli tanulás nagymértékű segítséget nyújthat a szabadulás utáni életszakasz megtervezésében, a munkaerő-piaci integráció sikerességében (Foucault 1990; Miklósi, 2016). A társadalmi reintegráció céljából az élethosszig tartó tanulás minden formájára (formális, nem-formális és informális tanulás) szükség van a büntetés-végrehajtási intézetekben (Hager, 2011; Rogers és Freiberg, 2013; European Infonet Adult Education, 2014). Magyarországon a szabadságvesztés-büntetésük letöltése után szabadon bocsátott emberek több mint 50%-a ismét bűncselekményt követ el, így visszakerül a börtönbe (Börtönstatisztikai Szemle, 2017). A társadalmi reintegráció egyik legfontosabb eszköze a börtönbeli tanulás, amely segítheti a fogvatartottak társadalomba történő visszailleszkedését, következésképpen csökkentheti a visszaesést (Gorgol és Sponsler, 2011). Három magyarországi büntetés-végrehajtási intézetben (Balassagyarmati Fegyház és Börtön, Váci Fegyház és Börtön, Győr-Moson-Sopron Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet) végzett vizsgálatunkkal arra kerestük a választ, melyek a fogvatartottak ismeretszerzési folyamatainak sajátosságai. Cél feltárni, milyen lehetőségeket nyújt a büntetés-végrehajtás a fogvatartottaknak a tanulás különböző területein (Colletta, 1996), továbbá adatokat gyűjteni a fogvatartottak tanulási motivációiról. Kvantitatív vizsgálatunk anonim kérdőívekkel zajlott, melyekben mind fogvatartottakat (N=137), mind a személyi állomány tagjait (N=27) kérdeztünk meg a börtönbeli tanulóssal kapcsolatos nézeteikről (Hegedűs és Ivaskevics, 2016). A fogvatartotti minta mintegy 4%-a felsőfokú végzettségű, 26%-uk érettségizett, szintén 26%-uk végzett szakmunkásképző intézetet, 29%-uk általános iskolai végzettséggel rendelkezik, 10%-uknak nincs semmilyen befejezett iskolai tanulmánya. A megkérdezett személyi állomány tagjai között szerepelnek reintegrációs tisztek, pszichológusok, osztályvezetők, főelőadók. Kérdéseinkkel arra fókuszáltunk, (1) melyek a börtönbeli tanulás jogi, tárgyi és személyi feltételei, (2) hogyan, milyen mértékben használják ki a fogvatartottak a börtön által kínált tanulási lehetőségeket, továbbá (3) miben járul hozzá a börtönök személyi állománya a fogvatartottak tanulásához. Feltételezéseink: (1) A börtönökben élő fogvatartottak nagy része lehetőséget lát a börtönbeli tanulásban a társadalomba történő visszailleszkedés előkészítésére. (2) Azonban a büntetés-végrehajtási intézetekben korlátozottak a felnőttkori tanulást támogató eszközök. (3) Andragógiai tanulástámogató módszerekkel növelhető a fogvatartottak fejlesztésének lehetősége. A kutatásból kiderült, hogy a börtönbeli tanulás megvalósulásához az egyéni igényekhez illeszkedő képzési kínálat szükséges, továbbá a tanulási lehetőségekkel nem élő fogvatartottak motiválására érdemes több figyelmet fordítani.

BÖRTÖNRŐL BÖRTÖNRE – EGY ÚNKP KUTATÓÚT MARGÓJÁRA

Ács-Bíró Adrienn, Pécsi Tudományegyetem

Az előadás képet ad a felnőttoktatás és felnőttképzés egy speciális célcsoportjáról, a németországi Aichach JVA intézményében szabadságvesztésüket töltő elítéltekről. A börtönt a 2017/18-as ÚNKP ösztöndíjprogram keretében látogathattam meg, 2018 tavaszán. Célom, hogy bemutassam a női részleg (362 fő) oktatási-nevelési sajátosságait, struktúráját, jelenlegi helyzetét és lehetőségeit. A vizsgálat során induktív módon a tapasztalati társadalomtudomány adatgyűjtési módszerei közül a megfigyelés, valamint a félig strukturált interjú módszerét alkalmaztam. A börtönnevelés célja kettős: reszocializál és dekarcerizál. Azaz egyrészt a társadalomba való visszailleszkedést segíti elő, másrészt a börtönártalmakat csökkenti. A németországi intézetben mindezt a hazai gyakorlattól eltérően a művészeti kölcsönhatásra építve valósítják meg. Az alkalmazott pedagógiai módszer esetében nagy jelentősége van az érzelem fejlesztésének. A büntetés-végrehajtás intézményeiben folyó oktatás szemlélete szerint, nem a fogvatartott személyiségének átalakítása a cél, hanem a munkáltatás és szakirányú képzések biztosítása, amelynek segítségével a társadalmi visszailleszkedés esélye nő (Kőszegi, 2010). A művészeti tevékenységek hozzájárulnak nemcsak az egyén stresszkezeléséhez, hanem kedvező hatással vannak a mentális problémák enyhítésére, a kritikai gondolkodásra, továbbá a magatartás, alkalmazkodóképesség fejlesztésére (Csépe, 2011). A művészetek transzferhatása kiemelt jelentőségű a kultúrtechnikák elsajátításában, az egész személyiségre hatva az egyén önértelmezését, képzeletét és cselekvőképességét fejlesztik (Di Blasio, 2016). Az összefoglaló az intézménylátogatás tapasztalatait mutatja be röviden, a kiemelt szempontok alapján a hazai börtönoktatással komparatív szemléletmódban megközelítve a pedagógiai rendszerek elemzését.

TANÁRI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK, PEDAGÓGUSOK KOLLABORATÍV TANULÁSA

Elnök: Rapos Nóra, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

A KOLLABORÁCIÓ ÉS KOOPERÁCIÓ SZÍNTEREI A TANÁRKÉPZÉSben

ELŐADÁSOK

Zank Ildikó, PTE Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet, Nevelés- és Oktatáselméleti Tanszék

A tanári felkészítés képzési és kimeneti követelményeiben is rögzített pedagóguskompetenciák egyike a szakmai együttműködés, ugyanakkor az iskolákban is tükröződik az az összehasonlító nemzetközi felmérésekből ismert jelenség, mely szerint a magyar társadalom alapvetően versengő ahol a szereplők közötti együttműködés általában gyenge. Az OECD által szervezett nemzetközi tanárvizsgálat (TALIS) eredményei azt mutatják, hogy Magyarországon kevésbé jellemző a tanárookra a hivatásbeli együttműködés, azaz a teamben való tanítás, egymás óráinak látogatása és a tapasztalatokra való reflektálás. Ezért a tanári felkészítés keretében megvalósult akciókutatásunk központi elemének az együttműködést és a reflexiót választottuk. Az így kialakított, az akciókutatás körfolyamatába illeszkedő modell két pillére a kooperatív tanulásszervezés valamint a kollaboratív tanítás voltak. A kooperatív tanulásszervezés nemcsak támogatta a hallgatók közötti új együttműködési és tanulási struktúrák kialakulását, hanem „hatékonyabb, eredményesebb és méltányosabb együttműködési feltételeket teremtett”. A tanári felkészítő kurzus során alkalmazott kollaboratív tanítási modell két, illetve három oktatóval valósult meg, így a diszciplináris tartalmak beágyazódtak a gyógypedagógiai, tantárgypedagógiai, interkulturális háttérbe. A kollaboráció szorosan egymásra épülő, egymás ötleteiből merítkező, azt tovább fejlesztő együttműködést jelentett, valamint „kooperáció és tudáskonstrukció is létrejött a kurzust vezető munkatársak között, miután mindhárom közreműködő saját szakértelmét építette az órák menetébe”. A többtanáros modell részét képezte az egyes tanítási blokkok utáni kölcsönös, kollegiális reflektálás, a kutatói introspekció támogatása konstruktív kritikával és új nézőpontok felvetésével. Azt találtuk, hogy ez a modell jól használható egy kölcsönös tiszteleten, elfogadáson és nyitottságon alapuló párbeszéd kialakítására, így alkalmas a tanárok/oktatók pszichológiai immunrendszerének védelmére is. A tanárképzésben megvalósított részvételi akciókutatás hozadéka igen sokrétű: egyrészt a tanárjelöltek bevonása a folyamatba kulcsa a hallgatói szemléletváltozásnak, a reflektív gyakorlat elsajátításának. Másrészt egy olyan kutatói szemlélet elsajátítása, amellyel a tanárok saját hatékonyságukat értékelik és tudatosan keresik a praxisukba illeszkedő alternatív megoldásokat egyben szakmai fejlődésüket is megalapozza (Hine, 2013), továbbá hozzájárulhat a tanári/pedagógusszakma professzionalizálódásához, és ezáltal társadalmi elismertségének növekedéséhez.

A TANÁRI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSE EGYÜTTMŰKÖDÉSEN ALAPULÓ TOVÁBBKÉPZÉSI FORMÁBAN

ELŐADÁSOK

Einhorn Ágnes, BME Idegen Nyelvi Központ

Az előadásban egy hálózati tanuláson alapuló fejlesztési projekt tanulságait összegzem, egy felsőoktatási intézmény idegennyelv-oktatással foglalkozó szervezeti egységének pedagógiai fejlesztése alapján. A szervezet helyzetének kiinduló elemzése alapján megállapítható volt, hogy a nyelvtanárok módszertani eszköztárára és attitűdjeire nehezen alkalmazhatóak a korábbi rutinok megváltoztatására, pedig erre szükség lett volna. Az intézményfejlesztés lényegi eleme volt ugyanis, hogy új tantárgyakat és tananyagokat kell létrehozni, hogy meg kell változtatni a tanulási környezetet. A heterogén csoportok miatt a tanároknak az egyéni tanulási utakat lehetővé tevő korszerűbb tanulásszervezés irányában kellett lépéseket tenniük (vö. OECD, 2010), illetve a fejlesztő értékelés eszköztárát kellett birtokba venniük (Gardner és Mtsai, 2008). A fejlesztési projektben tehát az ehhez szükséges tanári kompetenciák fejlesztésére tettünk kísérletet. A négy féléve tartó fejlesztésben különböző hálózati tanulási formákat próbáltunk ki: problémafeltárás és problémamegoldás gyakorlatközösségben, segítő típusú hospitálások rendszerének kialakítása, tanulási eredményen alapuló óratervezés kipróbálása és lesson study. A gyakorlatközösség, „tanulóközösség” (community of practice, Lerngemeinschaft) jól alkalmazható pedagógiai környezetben is a közös szakmai problémák megoldására (Skaliczky és West, 2011; Suñer, 2018). A projekten belül a tanulói csoportok heterogenitása és a fejlesztő szemléletű értékelés megvalósítása témájához hoztunk létre ilyen közösséget. A segítő típusú hospitálás fejlesztő hatását több kisebb csoportban (5–10 tanár) próbáltuk ki. Mivel a hospitálás erős bizalmi viszonyon alapul, ezekben a csoportokban nagyon erős volt a hospitálások szociális hatása is. Egy csoport (15 tanár) a tanulásieredmény-alapú tervezés (Kennedy, 2007) fejlesztő hatását próbálta ki egy félévig. A tanulási eredmények fogalmának tisztázása után a résztvevők megpróbálták egy-egy órát hangsúlyozottan tanulási-eredményalapúan megtervezni és lebonyolítani. A tapasztalatok megbeszélése azt mutatta, hogy erős formáló hatása volt a tanároknak ennek az aktivitásnak. Egy csoport (5 tanár) kipróbált egy lesson study (Gordon Győri, 2007) típusú aktivitást is. Az előadásban beszámolok a hálózati tanulás alkalmazási lehetőségeiről a felsőoktatásban, az alkalmazott módszerek leírásán túl arról is szót ejtek, hogy milyen lépésekben lehetett a tanári közösséget bevonni, illetve milyen lépésekben próbáljuk meg a résztvevők körét bővíteni. A kétéves kísérlet tapasztalatai arra is rámutatnak, hogy mennyire nehéz egy ilyen fejlesztési projekt alkalmazása, nehéz tartósan fenntartani a tanárok érdeklődését, nehéz igazságos érdekeltségi rendszert kialakítani. Ugyanakkor az eddigi tapasztalatok arra utalnak, hogy a tanárok innovációs hajlandósága megnövekedett a projekt hatására.

A PEDAGÓGUSOK KOLLABORATÍV TANULÁSÁNAK SAJÁTOSÁGAI – ESETELEMZÉS NEMZETKÖZI TÉRBE

ELŐADÁSOK

Rapos Nóra, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Kálmán Orsolya, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Caena (2011) elemzésében egyértelműen a szakmai fejlődés, a pedagógus tanulás eredményességének faktoraként tekint az együttműködésre, a tanuló szakmai közösségekre. S európai viszonylatban is egyre nagyobb szerepet töltenek be az együttműködő tanulás különböző formái a pedagógusok tanulásban (DuFour, Eaker és Many, 2010; Verbiest, 2011). Ugyanakkor a nemzetközi projektek hullámzó eredményessége ráirányítja a figyelmet a kulturális sajátosságok szerepére (Hofstede, 2010). A magyarországi EFFECT program kapcsán is láthatóvá vált, hogy a kollaboratív tanulás nemzetközi keretrendszere (participative professionalism, deep-level collaboration, equity, holistic learning) egyedi mintázatokat írt le (MF, 2016). Az EFFECT projekt célja, egy olyan európai szakmai és módszertani keretet létrehozása, amely támogatni tudja a tanárok és az egyéb oktatási szereplők szakmai együttműködését és kollaboratív tanulását. Kutatásunk célja 1) a nemzeti pilot értékelése az EFFECT project elméleti keretrendszere alapján; 2) valamint a magyarországi kontextusbeli sajátosságok értelmezése. Az kutatás 3 szakmai tanuló közösség alakulását vizsgálta az esettanulmány módszerével. A folyamat elején és végén interjú készült az egyes pilotok koordinátoráival, összesen 3 időpontban kérdőív a pedagógusokkal (n=101), valamint a tanuló közösségek online felületének használatát és a munka során keletkezett dokumentumokat vizsgáltuk. Elemzésünk fő szempontjai a kollaboratív tanulás értelmezése, a pedagógusok értelmezésének, tapasztalatainak változása a kollaboratív tanulásról, valamint a kollaboratív tanulást segítő és gátló tényezők feltárása. A kutatás eredményei alapján azonosíthatóvá váltak a legfőbb együttműködő tanulást támogató és gátló elemek a magyarországi kontextusban. Támogató elemek: 1) sokféle facilitátor szerep párhuzamos működtetése, 2) a tanárok sokféle együttműködési formában történő bevonása a tanulás érdekében; 3) online támogatórendszer „feladat” jellegű működtetése; 4) konkrét visszajelző eszközök; 5) egy iskolából több résztvevő; 6) a pilotvezetők szakértelme a facilitáló szerepkörhöz. Gátló elemek: 1) saját és mások munkájára való tudatos reflektálás kultúrájának hiánya 2) kötetlen szakmai megbeszélésekhez szükséges idő hiánya; 3) a reflexiók online térben történő elvárása; 4) a facilitátorok szakmai tekintélye gátolta a bevonódást; 4) A tanárok időhiánya; 5) az iskolák eltérő fogadókészsége az együttműködő tanulásra; 6) a résztvevő tanárok kedvezőtlen iskolai pozíciója; 7) az intézményi tárgyi felszereltség problémái; 8) A pilot időkerete túl gyors volt a pedagógusok elmélyült tanulásához. A helyi esettanulmányok megértése a pedagógusok kollaboratív tanulásának terén lehetővé teszi a nemzetközi projekt árnyaltabb, a helyi sajátosságokat jobban támogató tervezésre. Továbbá e kutatási eredmények vezethetnek el egy differenciáltabb támogatási rendszer kialakításához a kollaboratív tanulás terén.

Pályázat: EFFeCT, Erasmus+ KA3 Forward Looking Cooperation Projects – TEMPUS

SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK INTEGRÁCIÓJÁBAN JELEN LÉVŐ UTAZÓ GYÓGYPEDAGÓGUSOK NÉZETEI, EGY A PEDAGÓGUSI KOLLABORÁCIÓT SEGÍTŐ PROJEKTBEN

ELŐADÁSOK

Horváthné Vertike Andrea, Pécsi Éltes Mátyás Egységes Gyógypedagógiai és Módszertani
Intézet

A szerző kvalitatív összehasonlító vizsgálatában arra keresi a választ, hogy a „Gyökerek és Szárnyak” EFOP - 3.1.6-16-2017-00002 projektben való aktív tudásbővítő és tudásátadó részvételt megelőzően, a projekt bemeneti szakaszában és az aktív cselekvési szakaszban hogyan változnak az utazó gyógypedagógusok nézetei. A komplex projekt keretében a továbbképzéseken való saját tudásbővülésükről, egyben előadói szerepükben a többségi pedagógusokra való hatóerejükről is vélekednek. A többfázisú, longitudinális attitűdvizsgálat során saját szakmai kompetenciájuk megítéléséről, az integrációban való részvételükről, a korai iskolaelhagyás és lemorzsolódás megelőzéséért végzett munkájukról, a pedagógusokkal való együttműködésük megítéléséről való nézeteiket elemzi a gyógypedagógus, kutatói minőségében. Mindezek mellett arra is ráirányul a kutatói figyelem, hogy a más-más tudásokkal bíró, de egyazon nevelési és oktatási térben, az integrációban jelen lévő sajátos nevelési igényű gyermekért cselekvő pedagógusok és gyógypedagógusok között a kollaborációról hogyan vélekednek a többségi pedagógusok is. Az önreflexiók így kétoldalúan, akció-alapú megközelítésben nyújtanak adatokat a kutatói szándék szerint. Az utazó gyógypedagógusok így a projektben kétoldalú szerepben vesznek részt, tudásgyűjtő és tudásmegosztó szerepeikben önreflektálás sorozatában alakítják attitűdjüket. A kutatás azt a folyamatot segíti elemezni a gyógypedagógusok látószögéből, amelyben saját tevékenységét is vizsgálat tárgyává teszi az oktató (Zank, 2017: 212) – jelen esetben az előadásokat és érzékenyítési workshopokat tartó gyógypedagógusok. Így önreflektálásaik révén saját tevékenységük alakításával remélhetőleg az integráció jobbításáért a kollaboráció fejlesztésével eredményesebbek lehetnek.

A TANÁRI EGYÜTTMŰKÖDÉS AZ INTÉZMÉNYVEZETŐK NÉZETEINEK TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Tóth-Pjeczka Katalin Judit, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Rapos Nóra, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Szivák Judit, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A tanári együttműködés, mint a szakmai fejlődés, s ezen keresztül a tanulói eredményesség növelésének egyik módja, kulcsszerepet játszhat az oktatási rendszer hatékonyságának fejlesztésében. A TALIS-kutatás rávilágított, hogy a magyarországi iskolákban az európai átlagnál jelentősebben dominál a 'csere és koordináció' típusú együttműködés, s a nagyobb tanulói teljesítményt kiváltani képes 'hivatásbeli együttműködés' elenyésző arányban jelenik meg (TALIS, 2009). Ez az empirikus kutatás azt a célt tűzte ki, hogy e két típusú együttműködést mélyrehatóan feltárva azokat az intézményvezetői nézetekben rejlő sajátosságokat azonosítsa be, amelyek hatást gyakorolnak az együttműködés alakulására. Szervezetelméleti alapokra építve (OECD, 2016; Halász, 2016; Ollé, 2006) az iskolán belüli hatótényezők közül a szakirodalom által is kiemelt jelentőségüként kezelt komponenst, a vezetők szerepét (Hord és Sommers, 2008; Fullan, 2014) tettük nagyító alá. Összehasonlító esettanulmányunkban két magyarországi általános iskola szervezeti kultúráját vizsgáltuk a tanári együttműködés szempontjából, valamint az intézményvezetők nézeteit a szakirodalom által már beazonosított (Vangrieken és mtsai, 2015), a tanári együttműködésben szerepet játszó hatótényezők mentén. Kvalitatív kutatásunkban a dokumentumelemzés, a tantestület tagjainak véleményét feltáró kérdőíves felmérés, valamint a félig strukturált vezetői interjúk során nyert adatokból kiindulva egyrészt áttekintjük a tanári együttműködésre a hazai viszonyok között kiemelten ható tényezőket, másrészt szervezetelméleti alapokon a vezetők helyi szerepét vizsgálva vesszük számba a faktorokat. Elsődleges kutatási kérdéseink: Milyen gátló elemekkel számol és milyen támogató tényezőkre épít a szervezeten belüli tanári együttműködés fejlesztését megkezdő intézmény vezetősége? Milyen támogató elemekre épít és milyen gátló elemekkel szembesül az együttműködő kultúrát megvalósító intézmény vezetése? Kutatási eredményeink sorában bemutatjuk, miként akadályozza a túlterheltség, az adminisztráció és a kiégés a tanári együttműködés mélyülését a mai magyar oktatási gyakorlatban, valamint kifejtjük a bevonódás és a belső motiváció jelentőségét a megvalósuló gyakorlat tükrében. Kutatásunk ugyanakkor az elszámoltathatóság kérdésköre mentén hozott felszínre további diszkusszióra érdemes fókuszpontot. A hazai szinten megjelenő sajátosságok beazonosításával, az iskolavezetői nézetekben rejlő meghatározó elemek feltárásával a hazai kontextusra szabott, jövőbeni tanári együttműködést fejlesztő program megalapozását szolgáljuk.

METAFORÁK ÉS NÉZETEK REFORMÁTUS ÓVÓNŐ- ÉS TANÍTÓJELÖLTEK SZEREPÉRTÉLMÉZÉSÉBEN

ELŐADÁSOK

Bognárné Kocsis Judit, Pannon Egyetem

A kutatás a református felsőoktatás óvó- és tanítóképzésére irányul, az óvónő- és tanítóhallgatók keresztyén neveléssel, keresztyén nevelő személyével, munkájával kapcsolatos nézeteinek tanulmányozása céljából. A hallgatók nézeteinek feltárására egyrészt a „jó tanár” és a saját nevelői kép vizsgálata alapján történt, valamint metaforaelemzéssel. Értelemszerűen a nézetek feltárása szempontjából a megjelölt hasonlatok csak az indoklásokkal együtt voltak értelmezhetőek. A nevelői attitűd tanulmányozására, a gondolkodás mélyebb rétegeinek feltérképezésére a választott módszerek alkalmasnak bizonyultak. A vizsgálatra két egymást követő év őszi szemeszterében került sor ugyanazon szabadon választható levelezős kurzus keretében. 2016-ban 102 hallgatóból 32 fő (31%), 2017-ben 92 hallgatóból 17 fő (18%) vett részt az anoním kutatásban. A lakóhely nem tartozott a vizsgált változók közé, azonban érdemes megemlíteni, hogy a hallgatók lakhely, munkahely tekintetében változatos területi eloszlást mutatnak: főváros, nagyváros, kisváros, kistelepülés egyaránt megtalálható. A választott minta legfőbb közös ismérvei, hogy vagy már aktív óvónők, illetőleg tanítók, vagy azok szeretnének lenni; valamint ugyanarra a kurzusra járnak. A szakmai tapasztalat szempontjából tehát a szinte tapasztalatlan és a tapasztalattal már rendelkező hallgató ugyancsak megtalálható. A változók jelentős nagyságú szórása miatt még érdekesebbnek tűnhet annak vizsgálata, hogy vajon a református pedagógusképzés attitűdje, esetleges nézetformálása megnyilvánul-e a hallgatók válaszaiban. A kutatás hipotéziseit e kérdéskör tükrében kerestük és az alábbi előfeltevéseket fogalmaztuk meg: A vizsgált hallgatók nevelői képében tetten érhető a keresztyén szemlélet. Nevelői munkájukat a gondoskodó, gyermekcentrikus nevelés gyakorlásával képzik el. A kutatás eredményei alapján elmondható, hogy legtöbbször az édesanya-, szülő-, nagymamakép jelenik meg a keresztyén nevelő metaforában, ezt követi a Jézus, a próféta és a Jézus tanítványai megnevezés. Mindemellett előfordulnak további keresztyén értékrenddel kapcsolatos fogalmak is, akár csak a lelkes, lelki segítő, példakép stb. A keresztyén nevelői tulajdonságlistáikban visszacsengnek a református értékrendben is megjelenő elvárások, mint például hiteles, felkészült, erkölcsös, de a vicces, kedves stb. általánosabb jelzők is megfigyelhetők. A nézetek vizsgálata rávilágított arra, hogy a válaszadó hallgatók nagyrésze keresztyén elvárásokkal összecsengő nevelői képben gondolkodik.

PSZICHOLÓGIAI VIZSGÁLATOK: KOGNITÍV FEJLŐDÉS, SZEMÉLYISÉGFEJLŐDÉS, SZEREPATTITÚDOK

Elnök: Zsolnai Anikó, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

VÉGREHAJTÓ FUNKCIÓK ÉS PROSZOCIÁLIS VISELKEDÉS GYERMEKKORBAN

ELŐADÁSOK

Raechel Drew, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet

Kassai Réka, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Futó Judit, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet

Korábbi vizsgálatok alapján feltételezhetjük, hogy a gyermekek proszociális viselkedésének alakulásában a végrehajtó funkciók fejlődése meghatározó szerepet tölt be. Jelen metaanalízisben a fenti összefüggést elemeztük a proszociális viselkedés és a végrehajtó funkciók típusának, valamint az életkor szerepének figyelembevételével. A metaanalízisbe olyan keresztmetszeti kutatásokat válogattunk be, amik nem klinikai mintán, 14 év alatti gyerekek körében, korrelációs adatok felhasználásával vizsgálták a végrehajtó funkciók és a proszociális viselkedés összefüggéseit. Az elemzésbe bevont tanulmányok mindegyikében a végrehajtó funkciókat viselkedéses adatok, a proszociális viselkedést megfigyeléses vagy szülői/tanári beszámoló alapján értékelték. Az irodalmi áttekintése több adatbázis bevonásával, a releváns tanulmányok referenciáinak tanulmányozásával, valamint tudományos prezentációk szerzőinek egyedi megkeresésével történt. A végleges elemzés 18 tanulmány, 2466 vizsgálati személy adatainak felhasználásával történt CMA 3.0. szoftverrel. A kategórikus moderátorok elemzése alcsoport elemzéssel (subgroup analyses), a numerikus moderátorok elemzése meta-regresszióval történt. A végrehajtó funkciók és a proszociális viselkedés közötti összefüggés elsődleges elemzése mérsékelt szignifikáns pozitív hatásnagyságot mutatott ($Z=0.27$, $k=22$, $95\% \text{ CI}=[0.21, 0.33]$, $p<0.001$). A moderátor elemzés alapján az együttműködés és az osztozkodás eltérő összefüggést mutat a végrehajtó funkciókkal, külön elemezve azokat, az osztozkodás hatásnagysága nem szignifikáns. A gyermekek életkora alapján végzett meta-regresszió az életkor növekedésével a hatásnagyság kicsi, de szignifikáns emelkedését jelzi. A végrehajtó funkciók altípusainak statisztikai összehasonlítása a kontrasztok alacsony száma miatt nem volt kivitelezhető. A gátlás és a kognitív flexibilitás szignifikáns összefüggést mutatott a proszociális viselkedéssel, míg a többi végrehajtó funkció nem. Jelen metaanalízis eredményei szerint egyértelmű összefüggés mutatható ki a végrehajtó funkciók és a proszociális viselkedés között 14 évesnél fiatalabb gyermekek körében. A proszociális viselkedések közül (talán annak nagyfokú önszabályozás-igénye miatt) az együttműködés áll a végrehajtó funkciókkal legszorosabb kapcsolatban. Tanulmányunk alátámasztja azt a megközelítést, miszerint a gyerekek életkorának növekedésével a proszociális viselkedés egyre erőteljesebben kognitív alapokon nyugszik. A proszociális viselkedés fejlődését tanulmányozó jövőbeli kutatásoknak tehát érdemes a végrehajtó funkciók szerepét is figyelembe venniük.

A CSALÁDI HÁTTÉR SZEREPE A PERZISZTÁLÓ PRIMITÍV REFLEXEK KIALAKULÁSÁBAN

ELŐADÁSOK

Nagy Ágnes Virág, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Testnevelési és
Sporttudományi Intézet

D. Molnár Éva, SZTE Neveléstudományi Intézet

A fejlődésnek, az idegrendszer alapjainak a magzati élet során megjelenő primitív reflexek képezik a hátterét, amelyek funkciói közé tartozik a születés elősegítése és az első életévek kihívásaihoz való alkalmazkodás segítése. Ezek a reflexek a tipikus fejlődés során természetes módon eltűnnek (legátlódnak), azonban, ha valami miatt fennmaradnak (perzisztálnak), az az idegrendszer éretlenségére, a fejlődési folyamat megváltozására utalhat. Ennek következményeként tanulási nehézségek, részképesség-zavarok, magatartászavarok alakulhatnak ki (Goddard, 2005). A reflexek perzisztálásának okairól még keveset tudunk; feltételezések alapján a primitív reflexek fennmaradását a méhen belüli és az első életévek megtapasztalt élményei befolyásolhatják (Thomson, 2007). Kutatásunk célja a családi háttér sajátosságainak feltérképezése, különös tekintettel a várandósság és a születés körülményeire, és ezek összefüggéseinek kimutatása a perzisztáló primitív reflexekkel. A vizsgálatban két általános iskolából összesen 98 1–3. évfolyamos tanuló, valamint a tanulók szülei (N=90) vettek részt. A primitív reflexek (ATNR – Asszimmetrikus Tónusos Nyaki Reflex, STR – Szimmetrikus Tónusos Nyaki Reflex, TLR – Tónusos Labirintus Reflex) meglétét, az egyensúlyérzéklet és a mozgásösszerendezést egyéni vizsgálatban, hat feladaton keresztül mértük fel (max. pontszám=48). A kísérletvezető ismertette a feladatokat, adta az utasításokat, és további egy vagy két pedagógus pontozta a végrehajtást. A családi háttérre vonatkozó kérdéseket (20 item) a szülői kérdőív tartalmazta. Ebben rákérdeztünk a várandósság során a veszélyeztetettségre, a szülés körülményeire (normál születés vagy császármetszés), a gyermek tervezésére, a családi állapotra, a testvérek számára, sorrendjére, szülők iskolai végzettségére. Az eredmények azt mutatják, hogy az első évfolyamosok 60 százalékánál, a 2. évfolyamon 41 százalékánál, míg a 3. évfolyamon 50 százalékánál figyelhető meg a vizsgált primitív reflexek 50%-os jelenléte, vagyis perzisztálása. A perzisztáló reflexek és az egyensúlyérzéklet, mozgáskoordináció között alacsony vagy közepes erősségű korrelációs együtthatókat kaptunk ($r=0,22-0,26$, $p<0,01$). A háttértényezők közül a gyermek tervezésével és várásával mutatnak szignifikáns kapcsolatot a perzisztáló reflexek ($r=0,31$, $p<0,05$). Azok a gyerekek, akiket nem terveztek (N=5) és nem vártak (N=3), több perzisztáló primitív reflexszel rendelkeznek. A testvérek közötti sorrend is szignifikáns különbségeket mutatott, az elsőszülött gyermekekre jobban jellemző a primitív reflexek perzisztálása, mint a testvérsorban harmadik vagy ötödik gyerek esetében ($p<0,05$). Eredményeink rámutatnak arra, hogy a családi háttér és a perzisztáló primitív reflexek közötti összefüggéseknek van létjogosultsága. Az eredmények további elemzése kijelölheti a prevenció szükséges tematikáját és struktúráját.

KORRIGÁLT ÉLETKOR, KORRIGÁLT LELKI ÉLETKOR

ELŐADÁSOK

Juhász Ibolya, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Az előadás a klinikai egészségtudományokban, neveléstudományban is ismeretes korrigált életkor jelenségét mutatja be. A korrigált életkort a koraszülöttek életidő, érettség számításánál alkalmazzuk. A fejlődést a valódi születéshez igazított standardokhoz mérjük, de a koraszülötteknél a korábban érkezett idejével korrigáljuk egy éves korig. A korai fejlesztésben és a klinikai gyógypedagógiai diagnosztikában és a funkciók fejlesztésében van jelentősége. A várandósság és a pszicho-motoros fejlődés elakadásai, a funkcionális elakadások, hézagolás a későbbi életkorban is jele lehet a korán érkezettségnek. A fejlődés, a születés, a várandósság idejéhez igazítva, mint „olló„ (Orosz, 2009; Molnár 2009), kinyílik az iskoláig (Marton, 2008). Az alapfunkciók érintettsége megváltoztathatja a részképességek harmonikus fejlődését és a tanulási képességeket. A prenatális időben ért stressz, traumák, elakadások hatással vannak a születés utáni struktúrák fejlődésére és a funkciók érettségére. A klinikumból ismerjük, hogy a várandósság alatt megélt trauma ismétlődik, felhangolja vagy lehangolja a további életidőt. A későbbiekben kísért, jelez, a hasonló, normatív és traumatikus krízisekben, helyzetekben. A lelki életkort a megélt, megtapasztalt élet integráltsága adja. Az integrált, szenzomotoros érettség a prenatális élet előhangolásával érthető meg. A korai kapcsolatban bontakozik ki a személyes, lelki életkor. Az érzelmi, lelki megszületés és fejlettség a személyiség harmonikusabb kibontakozásához vezet. Feltételezzük, ahogy a korrigált életkor, a korrigált lelki életkor is valós jelenség. Kísérletünk, nemcsak a koraszülöttekre, hanem a lelkileg meg nem érkezettekre is vonatkozik. Eredményeink szerint, a perinatális elakadások, meg nem érkezések, a korai regulációs, viselkedés zavarokra, későbbi tanulási nehézségekre mutatnak, és a korrigált lelki életkor segít időbeli elhatárolásukban. A korrigált életkor szerepe fontos, a tanulási zavarok megelőzésében, diagnosztikájában, valamint a terápiás módszerek kialakításában, amit az elakadások feloldásában alkalmazunk.

ELTÉRŐ SZEREPATTITÚDÚ ÉDESAPÁK TANÍTÁSI ÉS NEVELÉSI SZOKÁSAINAK VIZSGÁLATA AZ ISKOLA ELŐTTI FELKÉSZÍTŐ SZAKASZBAN

ELŐADÁSOK

Fehérvári Brigitta, Debreceni Egyetem

Előadásomban az apák szereporientációinak tanításra és törődésre gyakorolt hatásait mutatom be. A kutatás elméleti részében az apaszerepek alakulásával, az iskola előtti felkészítő időszak tanulási motívumaival, valamint a bevonódási jellegzetességekkel foglalkozom. A megfelelő apai modell megtalálása is erős nyomást helyez az édesapákra, hiszen mai napig érezteti hatását a kemény, autoriter jellemű apakép, mely a társadalmi klíma tekintetében is erőteljesen dominál (Kósa és Vajda, 2005). A szülő törődés Pusztai (2009) esetében a szülő-gyerek beszélgetés, a leckekikérdezés, a tanulmányoktól elvonó vagy családban elfogadottól idegen normákat közvetítő csatornák hatásának korlátozása, a házi munkába történő bevonás, az iskolai személyzettel és a szülő társakkal való kapcsolattartás képében jelenik meg. A kutatás elsődleges célja volt feltérképezni, hogy milyen különbségek mutathatóak ki a különböző apaszerepekkel való azonosulás mentén, és hogy ezeket az orientációkat milyen háttérváltozók magyarázzák. Az adatfelvétel során kérdőíves lekérdezést használtam. A kutatásban 183 eltérő végzettségű édesapa vett részt, akiknek gyerekei jövőre iskolások lesznek. Az apaszerep állításokkal való egyetértés mértéke alapján klasztereket képeztem, amelyekbe való tartozást befolyásoló háttérváltozóként demográfiai tényezőket állítottam, és tettem próbára Khí-négyzet próbával, majd az egyes csoportokat is háttérváltozóként használtam fel a törődés és tanítás eltéréseinek összefüggéseire. A kutatás során három hipotézis fogalmazódott meg. Az eredmények azt mutatták, hogy, hasonlóan a korábbi kutatásokhoz (Spéder, 2015), ebben a mintában is többen voltak azok az édesapák, akik tradicionális szerepattitűdöt vallanak, mellettük és modern társaik mellett, azonban megjelenik egy egyensúlyozó-útkereső réteg is. A klaszterekbe való tartozást azonban sem a férfi iskolai végzettsége, sem lakóhelyének típusa, életkora, vallási felekezethez való tartozása, vagy gyermekeinek száma nem befolyásolta. A válaszadók apjainak szerepmegítélése viszont igen. A családból kifelé tartó apa képe, egyensúlyozóvá tette a férfiakat, míg a gondoskodó, vagy bevonódó apa jellemzően modern szerepattitűdöt alakított ki fiaikban. További eredmény, hogy a törődési mutatókban és tanítási formákban is sokkal színesebb repertoárral rendelkeznek a modern szerepattitűdű apák, nagyobb gyakorisággal számolnak, olvasnak, beszélgetnek gyermekeikkel, több kulturális programot szerveznek és gyakrabban veszik fel a kapcsolatot gyermekük óvónőjével. A kutatás eredményei alapján elmondható, hogy az apasággal kapcsolatos belső elvárások, kialakított orientálódás jelentősen befolyásolja a gyermekkel való törődést, ezért fontos lenne a modern attitűdök értékeinek kiterjesztése társadalmi szinten, hiszen a gyermekek hatalmas előnnyel indulnak az iskolai érában, ha egy modern, törődő apa áll mellettük.

AZ ÉRZELMI INTELLIGENCIA FEJLŐDÉSE AZ ÉRZELMISKÁLA-NAPTÁR HATÁSÁRA 10–14 ÉVES GYEREKEK KÖRÉBEN

Bálint Piroska, Eötvös Loránd Tudományegyetem
N. Kollár Katalin, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Az érzelmi intelligencia kulcskézségeinek megvannak a maguk – akár több évre is kiterjedő – kritikus periódusai. Ezekben az időszakokban a család mellett az iskolai fejlesztési lehetőségek is jelentősek. Ezért az érzelmi intelligencia és a társas készségek iskolai fejlesztésének nagy a gyakorlati jelentősége. Kutatásunk több irányú, egyrészt iskolai keretek közt a pedagógiai folyamat részeként az érzelmi intelligencia fejlesztésére vállalkoztunk, ennek hatékonyságát mértük, másrészt összefüggést kerestünk az érzelmi intelligencia alakulása, a nem és életkori valamint az érzelmi intelligencia szempontjából fontos tantárgyakban elért eredmények közt. Az érzelmi és társas intelligencia fejlesztésére két általános iskolában a 2017/18-as tanév elejétől a végéig egy – az első szerző által – kidolgozott érzelmi intelligenciafejlesztő módszer, az Érzelmiskála – naptár használatát vezettük be azokban az osztályokban, ahol erre az osztályfőnök vállalkozott. A tanév közepén – február, márciusban – Baron és munkatársai által kidolgozott Szemből Olvasás Tesztet (SZOT, Baron és mtsai, 2001, magyar adaptáció: Ivády, 2007) teszttel mértük a diákok érzelmi intelligencia szintjét. Az év elején a naptár használata az osztályfőnökök vállalása alapján 26 osztályban indult el első osztálytól nyolcadikig, azonban a naptár tényleges használata az osztályokban nagyon különböző volt. A tanév végén mérjük, hogy hányan és milyen gyakorisággal használták ténylegesen ezt a fejlesztő eszközt. A SZOT tesztet szintén 26 osztályban, negyediktől nyolcadik osztályig összesen 427 gyerekkel vettük fel. A kutatásban az érzelmi intelligencia fejlettségi szintjében a szakirodalmi adatok alapján nemi különbségeket várunk a lányok javára, és feltételezzük, hogy az érzelmek felismerésének képessége fejlődik 6–14 éves korig (Ivády, 2007). Továbbá vizsgáljuk, hogy különböző tantárgyak (magyar nyelv, matematika, idegen nyelv, történelem) év végi jegyei mutatnak-e összefüggést a gyerekek érzelmi intelligenciájával. Ebben a kutatási fázisban csupán együtt járásokat tudunk kimutatni, azonban az érzelmi intelligencia fejlesztése és a hosszabb távú teljesítmény követése egy további kutatási fázisban már az ok-okozati viszony feltárását is lehetővé teszi. Feltételezzük, hogy a kutatásba bevont tantárgyaknak az elsajátításában az érzelmi intelligencia magasabb szintje előnyt jelent. Végül vizsgáljuk az Érzelmiskála – naptár fejlesztő hatását. Ez alapján három csoportot képeztünk: a naptárt nem használók – kis mértékben használók – rendszeresen használók érzelem felismerési eredményeit hasonlítjuk össze a fejlesztés hatékonyságának mérésére.

MÉRÉS-ÉRTÉKELÉS: DIMENZIÓK, VIZSGÁLATOK

Elnök: Buda András, Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Előadások

AZ ADATVEZÉRELT DÖNTÉSHOZATAL ELMÉLETÉNEK PEDAGÓGIAI VONATKOZÁSA

ELŐADÁSOK

Sebestyén Edmond, Szegedi Tudományegyetem

A pedagógusok adatokat használnak annak érdekében, hogy információt kapjanak a diákjaikról az oktatási döntéshozataluk támogatásához. A formalizálódó oktatási rendszerekben (értsd pl. a standardizált tesztek egyre szélesebb körű használata) bár a pedagógusok számos, különféle adatot tudnak felhasználni és gyűjteni különböző forrásokból, hogy azokat a tanulóik javára használják fel, mégsem vált széles körben elterjedté ez a megközelítés (Schildkamp és mtsai, 2013). Az USA-ban az egymást követő nagyszabású oktatásfejlesztési programoknak (No Child Left Behind, Race to the Top, Common Core State Standards) hatására megnövekedett elszámolhatóságra való igény is (később ez a koncepció világméretű terebélyesedett). Ennek eszközeként számos teljesítmény indikátort vesznek figyelembe maguk az iskolák és a tankerületek is. Az utóbbi években az adatvezérelt döntéshozatal hitele (elfogadottsága, bele fektetett hit) megnövekedett és mára alapvető lett a használata a pedagógusok és a döntéshozók számára is (Mertler, 2014). Az adatvezérelt oktatási döntéshozatal arra a folyamatra utal, hogy a pedagógus – az adatok felhasználásával – azonosítani tudja a tanulók erősségeit és hiányosságait, hogy ezek alapján cselekedjen a további munkája során. Jelen kutatás célja ezért, hogy az adatvezérelt döntéshozatalt a pedagógiai munka eszköztárának bővítési lehetőségeként vizsgálni. Az elméleti anyag elkészítéséhez a releváns nemzetközi és hazai szakirodalom feltárására került sor. Abban, hogy a pedagógusok bizonyos információkat használnak fel az oktatási döntéshozáshoz semmi újdonság nincs. A tárgyalt megközelítés azonban egy új eszközt adhat a pedagógusok kezébe. Az oktatási tapasztalatok mellett megjelenik – jellegeből fakadóan – egy tudományosabb és lényegében rendszerszintű megközelítés, ami nem zárja ki a hagyományos eszközöket, hanem inkább támogatja azokat. Az adatvezérelt döntéshozatal segíthet a pedagógusnak elkerülni, hogy túl nagy vagy netán túl kis hangsúlyt helyezzen például csupán a tanulói teljesítmény mérésére és ezzel elősegítheti, hogy egy komplexebb kép alakulhasson ki az adott helyzetről, ami csökkentheti a nem megfelelő döntések meghozatalának kockázatát és növelheti munkája hatékonyságát. A kívánt cél elérésének érdekében (nagyobb teljesítmény, minőségjavulás) létrejöhetnek adatcsapatok, akik az adott problémán együtt dolgoznak (Schildkamp és mtsai, 2018). A fentiek tudatában kutatásommal szeretném fokozatosan behatárolni az adatvezérelt döntéshozatal pozícióját a magyar neveléstudomány világában, remélve, hogy az a hazai kutatók és gyakorló pedagógusok hasznára válik majd.

MÉRÉS-ÉRTÉKELÉS A XXI. SZÁZAD ISKOLÁIBAN

ELŐADÁSOK

Buda András, Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet

Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) egyre meghatározóbb szerepet töltenek be az iskolai folyamatokban, újabb és újabb eszközök, megoldások gazdagítják a pedagógusok számára rendelkezésre álló lehetőségek tárházát. Ezt a folyamatot különböző tényezők támogatják, alapvetően indukálja az átalakulást a digitális technológia, mely annyira átszövi életünket, hogy eleve elkerülhetetlen iskolai alkalmazása (Collins és Halverson, 2018). Ráadásul a változó normák és az átalakuló értékrend miatt az újabb generációk másféle oktatást, másféle módszereket igényelnek, az IKT eszközök pedig kiválóan alkalmasak arra, hogy az elvárásoknak megfelelően – és a korábbinál jobban – motiválják, aktivizálják a tanulókat (Simpson és Oliver, 2005; Mazur, 2009). A pedagógusok növekvő hányada is szorgalmazza a változást, mert az új eszközök, megoldások segítségével fokozni kívánják munkájuk eredményességét, olyan új elemekkel egészítve ki az órai mozzanatokat, melyeket egyébként nem, vagy csak részben lennének képesek megvalósítani (Buda, 2013). Nagyon fontosak például a pedagógusok számára a tanulók irányából érkező tudatos és tudattalan visszacsatolások (Báthory, 2000), melyek komplex hatásmechanizmusaiknak köszönhetően kulcsfontosságú szerepet töltenek be az oktatási folyamat sikerességében. A diákok jelzései azonban nem mindig egyértelműek és nem is lehet mindegyiket észrevenni, így a pedagógus nem rendelkezhet megbízható információkkal az osztály vagy csoport aktuális állapotáról. E probléma megoldásához nyújthatnak segítséget a szavazórendszerek, melyek azonnali visszacsatolást tesznek lehetővé a tanárok és a tanulók irányába is. Egy ilyen rendszer villámgyorsan kiértékeli a diákok nyomógombok segítségével megadott, másodpercek alatt begyűjthető válaszait, így a pedagógus pontos képet kaphat pl. a tudás- vagy motiváltság szintjéről akár az egyén, akár a csoport vonatkozásában. Ez azonban csak az egyik előny. Előadásunkban át kívánjuk tekinteni az online és offline szavazórendszerek által nyújtott lehetőségek széles tárházát. Kitérünk arra, hogy az iskolában nem csak az oktatási tevékenységhez használhatók fel ezek az eszközök, legalább ilyen fontos a nevelési feladatok ellátásához nyújtott támogatásuk. Sőt, jelenlétük nem csak a tanár-diák relációban biztosít új lehetőségeket, hanem számos esetben nyújthatnak segítséget a tanár-szülő, illetve tanár-tanár tevékenységek során is. A szavazórendszerek használata kutatási szempontból is fontos, de nem csak azért, mert alkalmazásukkal a vizsgálatok adatfelvétele egyszerűsíthető és lényegesen csökkenthető az adathibák száma (Kelemen, 2007). Jelentőségük inkább abban rejlik, hogy egyrészt hozzájárulnak ahhoz, hogy a tanítási-tanulási folyamat minősége értékelhető legyen (Dellit, 2001), másrészt támogatják a papír alapú tesztelésről számítógép alapú tesztelésre történő átállást, mely jelentős kutatások (pl. PISA, 2006; SETDA, 2008; ATCS21) szerint egyértelműen a jövőbeni továbblépés irányát jelenti.

AZ ÉRTÉKES GYERMEK: AZ ÉRTÉKELÉS NEGYEDIK DIMENZIÓJA – EGY LEHETSÉGES FOGALMI KERETRENDSZER VÁZLATA

ELŐADÁSOK

Arató Ferenc, PTE Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet

A pedagógiai értékelés kérdéskörét a formatív értékelés fogalmának megjelenése (Scriven, 1967; Bloom, 1969; Sadler, 1989; Wiliam és Black, 1998) emelte újra a neveléstudományi vizsgálódások középpontjába. A hazai szakirodalomban hasonlóképpen a formatív értékelés körüli diskurzus jelezte új hangsúlyok beemelésének szükségességét a pedagógiai gyakorlatba (Golnhoffer, 2002; Zágonné, 2003; Brassói és mtsai, 2005; Knausz, 2008; Imre, 2012; Csapó és mtsai, 2016). A több évtizede zajló kutatások gyakran meggyőző, olykor ellentmondásos eredményei világossá tették, hogy elkerülhetetlen egy fogalmi tisztázás mind a kutatók, mind a gyakorló pedagógusok számára (Bennett, 2011; James és Lewis, 2012; Moeed, 2015; James, 2017). Az előadás egy olyan fogalmi keretrendszer vázlatát mutatja be, amelynek segítségével vélhetően összehangolhatók a különböző értelmezések és kutatási eredmények az értékelésről. A fogalmi tisztázás alapját a tanuláselméletek által feltárt különböző tanulási dimenziók jelenthetik (James és Lewis, 2012; Moeed, 2015; James, 2017). A tanulás különböző dimenziói mentén vizsgálható, hogy az értékelés kontextusában használt fogalmak, hogyan jelennek meg az egyes tanulási-tanítási gyakorlatokban. Az előadás négy ilyen dimenziót javasol megkülönböztetni egymástól, a nemzetközi szakirodalomban eddig megjelenített három dimenzió helyett (assessment of/for/as learning Earl és Katz, 2005; Bennett, 2010; Fletcher és Shaw, 2012; James, 2017). Bemutatja a négy dimenziót mind a tanulás (mit, hogyan, miért és kiért tanulunk), mind az értékelés területén (teljesítményértékelés, formatív értékelés, metakognitív értékelés és értékelés a tanulásszervezéssel). A javasolt fogalmi keretrendszer ebben a négy dimenzióban értelmezi az értékeléssel kapcsolatos elképzeléseket, valamint a gyakorlatot befolyásoló félreértéseket, így segítve elő egy konstruktív dialógus megszületését az értékeléssel kapcsolatos különböző kutatói, gyakorlati és pedagógusképzői diskurzusokban.

A PERFEKCIONIZMUS DIMENZIÓI ÉS MÉRÉSÉNEK LEHETŐSÉGEI

ELŐADÁSOK

Nagy Zoltán, Szegedi Tudományegyetem

A perfekcionizmus sokszínű irodalmának jelentős része pszichológusok érdeme, akik leginkább az önértékeléssel, depresszióval, kényszerbetegséggel és a szorongás különböző fajtáival való korrelációit vizsgálták (Handley, Egan, Kane és Rees, 2013), valamint a kognitív viselkedésterápia módszerével próbálták mérsékelni káros hatásait (Rozental és mtsai, 2016). Azonban a perfekcionizmus kutatása nem csak a pszichológia, hanem a neveléstudomány területén is releváns, mivel a tökéletesség hajszolása könnyen akadály lehet az optimális iskolai teljesítménynek és jóllétnek is (Stoeber és Rambow, 2006). A perfekcionizmus, melyet a kutatók többsége vonásként, vagyis viszonylag állandó gondolkodási, érzelmi és viselkedési tendenciaként értelmez (Cowie, Nealis, Sherry, Hewitt és Flett, 2018), összefügg az agresszióval és interperszonális konfliktusokkal (Vincent, Inglés, Sanmartín, Gonzálvez és Fernández, 2017; Nealis, Sherry, Sherry, Stewart és Macneil, 2015), továbbá nem csak egy-egy diák tanulmányi életére lehet befolyással, hanem egy osztályközösségre is rossz hatást gyakorolhat, mivel azok a diákok, akik élesen kritizálnak másokat és lenézően viselkednek, osztálytársaiknak is stresszt okozhatnak (Smith, Speth, Sherry, Saklofske, Stewart és Glowacka, 2016). Elméleti előadásom célja perfekcionizmus jelentős modelljeinek, elméleteinek bemutatása, valamint áttekintése azoknak az iskolával kapcsolatos tényezőknek, melyekkel a perfekcionizmus összefüggésbe hozható. Az utóbbi évek külföldi szakirodalma alapján látszik, hogy fontos Magyarországon is megvizsgálni a perfekcionizmus tanulásra gyakorolt hatásait. A perfekcionizmus működésének feltárása segíthet jobban megismerni a tanulók személyiségét, és lehetővé teheti, hogy tanáraik megfelelően együtt tudjanak működni perfekcionista diákjaikkal. A hazai mérések elindítása felé megtettük az első lépéseket, magyar nyelvre adaptáltuk a 2016-os Big Three Perfectionism Scale-t (Smith, Saklofske, Stoeber és Sherry, 2016), majd felvettük a kérdőívet középiskolás tanulókkal és egyetemistákkal. Jelenleg az eredmények értékelése zajlik. Az előadás során ismertetem az általunk használt mérőeszközt is, részletesen bemutatva elméleti hátterét és szakirodalmi előzményeit.

TANULÓI VÁLASZOK ÉRTÉKELÉSE A FELADAT MEGÉRTÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ KRITÉRIUMOK ALAPJÁN FELSOROLÓ KOMBINATÍV PROBLÉMÁK ESETÉN

ELŐADÁSOK

Gál-Szabó Zsófia, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola; MTA-SZTE Természettudomány
Tanítása Kutatócsoport

Korom Erzsébet, SZTE Neveléstudományi Intézet; MTA-SZTE Természettudomány Tanítása
Kutatócsoport

A kombinatív gondolkodás mérésére kifejlesztett hazai mérőeszközök (pl. Csapó és Pásztor, 2015; Nagy, 2004; Szabó és Korom, 2017) felsoroló kombinatív problémák megoldását kéri a tanulóktól. A válaszok értékelése történhet az úgynevezett j -index (Csapó, 1988) alapján, mely a helyes és a helytelen vagy felesleges konstrukciókat viszonyítja az összes lehetséges megoldáshoz. A mutató jól jellemzi a teljesítményt, azonban diagnosztikus értékelési szándék esetén kevésbé informatív. Kutatásunk célja meghatározni azokat a változókat, amelyek felsoroló kombinatív feladatok esetén hozzájárulnak a diagnosztikus, fejlesztést megalapozó értékeléshez. Ennek keretében három változócsoporthat jelöltünk meg: a j -indexben részben szereplő, a feladatok megértésével összefüggésbe hozható, valamint a stratégiahasználatra utaló változókat. Jelen előadás célja (1) a második csoport változóinak bemutatása, valamint (2) ezen változók alakulásának és előrejelző szerepének ismertetése egy vizsgálatban. A kombinatív feladatok megértése kapcsán három kritériumváltozót határoztunk meg, melyek a feladat feltételének megfelelő elemszámra, az ismétlődő elemek előfordulására, valamint a kiválasztás sorrendjére (felcserélhetőség) vonatkoznak. A feladatmegoldások elemzéséhez műveletenként kijelöltük azokat a kritériumokat, amik meghatározzák e változók értékeit (0: nem felel meg, 1: megfelel a kritériumnak). A műveletek jellege és a kiértékelési lehetőségek miatt bizonyos feladatoknál nem használtuk mindhárom változót. A változók alakulását a 2017. december és 2018. január közötti adatfelvételben részt vevő 4. (N=482) és 6. (N=482) évfolyamos tanulók mintáján ismertetjük. Az online adatfelvétel során használt mérőeszköz (Szabó és Korom, 2017) nyolc kombinatív feladata hat művelet értékelését teszi lehetővé. Előzetes eredményeinket regresszióanalízis és gyakorisági eloszlások alapján ismertetjük. A műveleteken nyújtott teljesítményeket 50–70%-ban ($p < 0,01$) magyarázzák a kritériumváltozók, azonban műveletenként eltérő az egyes változók részesedése a határból. A művelet feltételeinek megértése szempontjából az összes részhalmaz és az összes ismétléses variáció feladat volt a legnehezebb, az egyes kritériumoknak a válaszok fele vagy több mint a fele nem felel meg. Ezt követik az ismétlés nélküli kombináció és az ismétlés nélküli variáció műveletek, ahol egynegyed-egyharmad a 0 pontos válaszok aránya, míg az ismétléses variáció és a Descartes-féle sorozatok feladatok feltételeinek felel meg a legtöbb megoldás. A két évfolyamot hasonló tendenciák jellemzik, azonban 6. évfolyamon magasabb az egyes kritériumoknak megfelelő válaszok aránya. A technológia alapú mérés-értékelésnek köszönhetően a bemutatott változók automatikusan meghatározásra kerülnek, így azokból azonnali, tanulónkénti visszajelzés készíthető. Az értékelés hozzájárulhat az egyéni nehézségek azonosításához és a fejlesztés megtervezéséhez.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

FOREIGN LANGUAGE EDUCATION, BILINGUAL EDUCATION

Chair: Balázs Benkei-Kovács, Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology, Institute of Research on Adult Education and Knowledge Management

Presentations

LISTENING AND READING SELF-CONCEPTS IN THE ENGLISH AND RUSSIAN LANGUAGES

PRESENTATIONS

Konul Karimova, University of Szeged

Benő Csapó, University of Szeged

The main aim of this study is to examine skill-specific (listening, reading) self-concepts of English and Russian, to find self-concept structure for each foreign language, and to facilitate the understanding multidimensional and hierarchical nature of verbal self-concept domain. As general verbal self-concept cannot sufficiently represent multilingual learners, regarding fact, one learner can be highly competent in reading, but not so successful in listening, it is important to introduce separate self-concepts for each language (Mercer, 2011). Student's self-concept in one language cannot be inferred from the examination their self-concept in another language. A random sample of 860 6th and 8th-grade Azeri students (boys 47.3%, girls 39%, system missing 12.7%, missing 1%) was selected from Baku schools. They completed online questionnaire embraced two language subscales that based on 5-point Likert scale. Self-Description Questionnaire (Marsh, 1990, 1992) was adapted for this study. Descriptive statistics were calculated, and confirmatory analysis was carried out. Total reliability (Cronbach alpha) of the questionnaire was .90 (13 items), English scale .85 (6 items), Russian scale .94 (7 items), using SPSS23. We found out one model within SEM using Mplus7 (Munthén and Munthén, 1998–2012). Confirmatory analysis found out differences in distinction skill-specific self-concepts in two foreign languages, finding out multidimensional nature within English language self-concept domain, contradicting unidimensional structure within Russian self-concept domain (Chi-square=172.654, CFI=0.927, TLI=0.903, RMSEA=0.051, SRMR=0.036). We also carried out independent-t test to reveal gender and age differences in English and Russian self-concepts. While there are no gender and grade differences in English self-concept, we found significant gender and age differences in Russian language (boy $M=3.26$, $SD=1.16$, girl $M=3.47$, $SD=1.07$, $t(740)=-2.703$, $p=0.007$; grade 6 $M=3.49$, $SD=1.12$, grade 8 $M=3.18$, $SD=1.11$, $t(748)=3.874$, $p<0.001$). The 6th-grade and girls have higher Russian self-concept than the 8th-grade and boys. The findings of the study were discussed concerning their implications for the provision of information for educators to support students more effectively, for informing future foreign language research and the assessment of language self-concepts.

THE DEVELOPMENT OF A DIAGNOSTIC TEST ASSESSING YOUNG LEARNERS' KNOWLEDGE OF LEXICAL PHRASES

PRESENTATIONS

István Thékes, Gál Ferenc College

Vocabulary knowledge is a good predictor of general language proficiency (Boers, Demecheleer, Coxhead and Webb, 2014). It has been reported that receptive vocabulary knowledge predicts productive vocabulary knowledge (Laufer and Nation 1999). With the emergence of the lexical approach (Lewis, 1993) in language teaching, a new avenue was opened for vocabulary and lexical phrases (LP) research. In this study, I will present the attempt of developing a diagnostic test battery assessing young learners' (YLS) knowledge of lexical phrases (LPs). The procedure of the instrument development will be thoroughly presented and it will be pointed out that three equivalent tests have been created on the basis of task solving modality (Laufer et al., 2004) and frequency lists. The basis of selecting items from a pool for the LP test was Garnier and Schmitt's PHaVE List (2013). Since the new diagnostic test battery assessing YLS' LP knowledge will first be used amongst Hungarian 6th graders, it has also been necessary to check which LPs they were expected to learn from 4th grade until 6th grade during their studies. Similar to Thékes' (2016) procedure, the items were divided into three categories based on corpus data. The word categories were established on the basis of the British National Corpus (BNC) list and the amount of occurrence of a particular word in the course-books. Three perspectives served as the basis of classifying words into categories: 1) word frequency based on the PHaVE List, 2) occurrence of the words in course-books used by Hungarian YLS, 3) judgement of three teachers of English as a foreign language on the assumed difficulty of the word. The process of determining word categories is also presented. Each of the three tests contains sixteen tasks and each task include four items (LPs). Thus, each test consists 64 LPs. Eight tasks have been in meaning recognition modality (multiple choice task) and eight of them have been in form recall modality (productive written task). Validation of the paper-and-pencil LP test battery was performed in October 2017 in six schools in Hungary with the participation of 90 6th-graders. The three different tests were handed out randomly and all the three test were taken by an equal number of students, thus thirty of them. Test-taking took half an hour and evaluation has been conducted by the researcher. All three tests have proved to be reliable: Test 1 ($\alpha=0.82$), Test 2 ($\alpha=0.84$), Test 3 ($\alpha=0.80$). Item-total correlation values have been examined and few outliers have been found which have been replaced by new items after careful consideration. Correlations have also been examined. All of the three tests correlate significantly with one another, thus they constitute the instrument measuring the same construct. After validation, the online version of the test battery is being developed. Further test development and future empirical assessment and classroom implications are discussed.

MOTIVATION IN LEARNING ENGLISH LANGUAGE: A CASE STUDY AT VIETNAM NATIONAL UNIVERSITY

PRESENTATIONS

Nguyen Huy Cuong, University of Szeged

Today, English has become the global language and plays an important part in order for one person to fit into the real world and fit into the group of people that they are planning to communicate with. Learning and using English also has become a necessary need of many people, particularly young generation. Motivation is considered as one of the fundamental factors in successfully learning a language. This study aimed to investigate the type and level of motivation in English language learning. The instrument of the study was adapted from Gardner's Attitude/Motivation Test Battery (AMTB). The participants in this study including 171 first and second-year students of Vietnam National University – University of Engineering and Technology (VNU-UET). The collected data were summarized and analyzed by using SPSS software. The findings show that the students participated in the study were highly motivated in English learning, and more instrumentally motivated. The study also examined some factors influence the motivation such as students' gender, the school year, the time students have spent in learning English, and parental ability in speaking English. The study shows that the school year and parental English ability had a significant influence on students' motivation in English language learning. The study also discussed the problems that the students face during the learning process and gave some recommendations to improve the students' motivation in English learning.

THE RELATIONSHIP BETWEEN ENGLISH READING COMPREHENSION AND INDUCTIVE REASONING

PRESENTATIONS

Linus Kambeyo, University of Szeged

Various models have been proposed in developed countries and tested to predict how proficiency in modern foreign languages (L2) as medium of instruction develops and what best predicts success over time (e.g. Mitchell, Myles and Marsden, 2013). There is a need to examine how models that work with students of different ages in one context can be applied for young language learners in other educational contexts, such as in Namibia. Language learning involves inductive processes. Language learning aptitude has been found to be the most important predictor of mastering achievement in inductive reasoning (IR) in a range of studies, including ones on Hungarian L2 learners (Kiss and Nikolov, 2005; Nikolov and Csapó, 2017). Inductive reasoning is considered a basic component of thinking, and it is one of the most broadly studied procedures of cognition (Csapó, 1997). The inductive method, or teaching by examples, is one of the oldest methods of instruction. Although recent cognitive research has resulted in a vast body of new information about inductive reasoning and has refined our understanding of its functioning, school instruction in Namibia, is far from using it effectively and several problems can be attributed to this scanty attention paid to the role of induction in learning and its relation to reading comprehension. This study explore the relation and how students' reading comprehension skills in English predicts their cognitive skills and achievements in (IR). The sample was drawn from the grade 8 students in Namibia, (N=250, 89 boys and 161 girls; age mean=15.10, SD=0.58). The data was collected using paper and pencil tests of Reading comprehension (RC) and IR, each student had one and half hours to complete each test. The internal consistencies of the tests were good: (RC=0.83 Cronbach alpha) and its sub-constructs ($\alpha_{C1}=0.70$, $\alpha_{C2}=0.84$, $\alpha_{C3}=0.71$; $\alpha_{C4}=0.77$, $\alpha_{C5}=0.65$) and the IR=0.85 Cronbach alpha and its two sub-constructs (Figural and Number reasoning) each yielding 0.80 Cronbach alpha respectively. The structural equation model was applied to analyze the relation and influential effect of reading comprehension on IR in Namibia. The model fits were acceptable: $\chi^2=8.56$, $df=4$, CFI=0.97, TLI=0.92, RMSEA=0.07, SRMR=0.03. The model results showed that IR is explained by two dimension, Figural reasoning: $\beta=0.68$ and Number reasoning: $\beta=0.62$. Four dimensions of RC (D1: $\beta=0.23$; D2: $\beta=0.20$; D4: $\beta=0.22$ and D5: $\beta=0.42$; $p<0.01$) significantly predict the achievement of IR only one dimension (dimension 3: $\beta=0.12$; $p>0.05$) does not significantly predict to the achievement of IR. Therefore, RC and IR proved to be highly correlated ($r=0.60$, $p<0.01$). Reading comprehension predicts the achievement of students' inductive reasoning. The present study has contributed to the field of applied linguistics in a way that reading comprehension in English strongly impact students' achievement in IR and by extension school achievements.

ENGLISH LANGUAGE TEACHERS' VIEW ON ASSESSMENT AND THEIR REFLECTION ON TEACHING PRACTICES: A MONGOLIAN CASE STUDY

PRESENTATIONS

Jargaltuya Ragchaa, Doctoral School of Education, University of Szeged

Former research indicates to different directions of the impacts of high stakes tests; there are both negative (anxiety and fear) and positive (changes of teaching instruction and test taking strategy) effects on learning and on teaching practices. External pressure can lead teachers to critically revise their practices and adapt effective teaching strategies (Terhart, 2013). In contrast, Hamilton et al (2002) argued that test-based accountability can also lead to negative reallocation of instructional time to focus on tested aspects of the standards to the exclusion of untested aspects of the standards. English language instructors are encouraged (Baker and Westrup, 2000) to use many methods to teach receptive skills in pre-, while, and post- stages. On the other hand, Alkaff (2013) noted that students concentrate more on terminology and that they are usually tested with multiple choice questions because of limited practice on everyday interactions in the classroom. In Mongolia, teachers' attitudes towards large-scale assessments have been a largely uncovered area. Therefore, the aim of this study was to examine the general overview of English language teachers' belief about state-level assessments, and their reflection on teaching practices. Participants of this study were 112 English language teachers of Dornod province in Mongolia responded to two different questionnaires. Independent sample t-test was used to explore how English teachers change their instructions in teaching English. Result showed that they usually search for more effective teaching methods, take less liberty in how they design their lessons, reduce instructional content, and focus more on Educational standards. As a result of a correlation analysis, English language teachers' assessment view is significantly related to the content of the assessment that designed by teachers in a class. According to the results of paired sample t-test analysis, most frequently used teaching strategies were checking comprehension by asking questions, giving written exercises, asking multiple choice questions which are not able to develop students' communicative competences. Also, textbooks are main resource and they don't often use additional and authentic materials for teaching receptive skills, and group projects and collecting information for presenting are also not used often after class. Based on the results, it can be concluded that teachers focus more on the assessment content that they design for progress and final exams, and they prefer to prepare students for this assessment practicing the test items that are similar to the school achievement test items during classes. Understanding the reasons of ineffective instructions can help policy makers and teachers to change the assessment content and its accountability, and improve their classroom instructions to have better learning outcome.

ÁLLAMPOLGÁRSÁGRA NEVELÉS, KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT, NEMZETI IDENTITÁS

Elnök: Mészáros György, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

A TANULÁSI CÉLÚ AUSZTRIAI INGÁZÁS NEMZETI IDENTITÁS ALAKULÁSÁRA GYAKOROLT HATÁSÁNAK VIZSGÁLATA AZ OSZTRÁK-MAGYAR HATÁR MENTI RÉGIÓBAN

ELŐADÁSOK

Langerné Buchwald Judit, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Már az 1990-es évektől kezdve tapasztalható volt a nyugat-magyarországi határmenti régióban, hogy magyar gyerekek az iskolakötelezettség ideje alatt Ausztriában járnak iskolába. Jelenleg több, mint ezer magyar diák ingázik tanulási céllal magyarországi lakhelyéről ausztriai iskolába (Statistik Burgenland Bildung 2012–2017). A nemzeti identitás alakulásában meghatározó jelentőségű az anyanyelvi nevelés és az identitásképzőként működő nemzeti kultúra közvetítése, melyben a családi és az intézményes nevelés játszik fontos szerepet azért, hogy egységes ismereteket közvetít, egységes kultúrába vezeti be a gyerekeket. Ennek alapján feltételeztük, hogy az ingázó gyerekeket a nemzeti identitásra nevelés tekintetében kettős hatás éri. A családban a magyar nemzeti identitásra nevelik a gyermekeket, az iskolában viszont az osztrák nemzeti-társadalmi közösséghez való tartozás tudatát erősítik bennük. Ennek igazolására az osztrák közoktatási intézmények tanterveinek tartalmi elemzésével feltártuk, hogy milyen mértékben jelenik meg az osztrák nemzeti identitásra nevelés, illetve a származási nemzeti identitás megőrzése. Emellett félig strukturált interjút készítettünk 60, az ausztriai iskoláztatást választó családdal annak vizsgálatára, hogy a magyar nemzeti identitásra nevelés milyen szerepet játszik a családi nevelésben és mit tesznek a szülők gyermekeik magyar nemzeti azonosságtudatának erősítése érdekében. Emellett a kutatás során vizsgáltuk a kettős nemzeti azonosságtudatra nevelés ingázó tanulók természetes nemzeti identitásának alakulására gyakorolt hatását is egy olyan a spontán nemzeti identitás szerkezetének vizsgálatára alkalmas módszer segítségével, amely a magyar és az osztrák identitásképző elemeket egyaránt tartalmazta, és a válaszadók 4 fokozatú skálával fejezhették ki a közelség érzését az adott identitásképző elemhez: a lakóhelyhez, az iskola településéhez, a lakóhely régiójához, Burgenland tartományhoz, Magyarországhoz, Ausztriához és Európához. A vizsgálatban 90 fő 14–19 év közötti középiskolás tanuló vett részt, melyből 45 fő osztrák, 45 fő pedig magyar iskolában tanult. Az eredmények azt mutatták, hogy az ausztriai iskolai nevelés során megjelenik az osztrák nemzeti azonosságtudat erősítése, de emellett fontos szerepet kap az interkulturális nevelés és a származási nemzeti identitás megőrzése is. A magyar nemzeti identitás erősítését azonban csak a családok egy része tartja fontosnak, a megkérdezettek egyharmada nem tesz semmit ennek érdekében. Az ingázó diákok természetes nemzeti identitás szerkezetében szintén kimutatható volt a kettősség. Megjelent az Ausztriához, az ausztriai iskolához és annak tágabb régiójához való kötődés, ami azonban nem minden esetben járt együtt a magyar identitáselemek jelentőségének csökkenésével. Kimutatható volt továbbá, hogy mindemellett az ingázó diákok Európához való kötődése is erősebb volt, mint a nem ingázó tanulóké.

ÁLLAMPOLGÁRSÁG, IDENTITÁS ÉS ISKOLA: ÖSSZEHASONLÍTÓ ISKOLAI ETNOGRÁFIA

ELŐADÁSOK

Mészáros György, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A kutatás része egy tágabb programnak, amely a neveléstudományi közbeszédbe vissza akarja hozni az antropológiai témákat. Ez a kutatás az antropológiai valóságot erőteljesen a szociális szubjektum, tehát a széles értelemben vett állampolgár fogalma mentén igyekszik feltárni. A posztmodern kontextusban, s így a társadalomtudományi kutatásokban, az identitás kérdése felértékelődik az állampolgárság vonatkozásában. Az iskolai etnográfiai folyamatos hagyománya erősen kapcsolódik a különféle identitások kutatásához különösen a nem, osztály és kulturális hovatartozás (alapvetően állampolgári) dimenziói mentén (pl. Willis, 1981; Pascoe, 2007). A hazai pedagógia azonban ezzel a kutatási területtel nagyrészt adós marad. Ez a kutatás társadalmi szubjektum (az állampolgár) formálásának feltárására vállalkozik az iskolai gyakorlat etnográfiai vizsgálatával. Célja összehasonlítani két különböző intézmény mindennapi életét (egy „átlagos” gimnázium és egy szegregált, esélyteremtő Roma tanulókból álló intézmény). Az összehasonlító kutatás célja feltárni a vizsgált intézményekben az (állampolgári) identitásformálás performanszait, annak különbségeit és hasonlóságait a mindennapi mikrotörténekek szintjén, az iskolai élet mindennapjaiban vizsgálni a (stabil, interszekcionális és kevert) identitások megjelenését, kölcsönhatását egymással és az intézményi identitással különösen a nem, társadalmi osztály és kulturális hovatartozás vonatkozásában, továbbá építve a kritikai pedagógia megközelítésére (McLaren, 1999) az iskolai történeket rendszerszinten, a társadalmi kontextusba ágyazottságában elemezni, és így az identitásalapú megközelítéseknek alternatíváját is nyújtani. A kutatás az etnográfia paradigmáját követve a kutató folyamatos jelenlétére, résztvevő megfigyelésére épít. Az etnográfus tapasztalatairól naplót vezet, és a kutatásnak ebben a szakaszában: a napló illetve az intézményi dokumentumok interpretatív tartalomelemzéséből származnak az első eredmények. A kutatás két éven átívelő folyamat, amelynek az első szakasza zárult le, és az ide kapcsolódó részeredmények jelennek meg ebben az előadásban. Az előadás képet ad majd mindkét intézmény nevelő (állampolgári, társadalmi szubjektumot formáló tevékenységéről) egyrészt kis történetek segítségével, másrészt néhány általánosabb megállapítás részletezésével. Ez utóbbiak a következő pontok köré szerveződnek: középosztálybeli és az „underclass” társadalmi szubjektum részben nagyon más pedagógiai és interakciós folyamatokat implikál, részben viszont a középosztálybeli elvárások mindkét környezetben dominálnak; az identitások és rendszerszintű elvárások nincsenek építő kölcsönhatásban; az antropológiai reflektálatlanság egy a társadalmi kényszereknek sokkal inkább kitett pedagógiai folyamatot épít.

AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT SAJÁTOSSÁGAI A KULTURÁLIS ÉS KÖZÖSSÉGI TERÜLETEN

ELŐADÁSOK

Sárosi Tünde, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A középiskola egyik alapfeladata a szellemi örökségünk és kultúránk megismertetése a diákokkal. A kulturális intézmények – múzeumok, galériák, könyvtárak, levéltárak – gyakran nehezen tudják megszólítani a középiskolás fiatalokat. A 2011-ben bevezetett közoktatási törvény 8 területet kínál a diákok számára az 50 órás közösségi szolgálat elvégzéséhez. Ezek közül az egyik a kulturális és közösségi terület, mely egy 2017-ben készített online kérdőív alapján a legkedveltebb területek közé tartozik. Az iskolai közösségi szolgálat lehetőséget kínál a kulturális intézmények számára, hogy megismertessék tevékenységeiket és abba bevonják a jelentkező fiatalokat. Nincs könnyű feladata a kulturális intézményeknek ebben a tekintetben. A diákok mentorálásának megszervezése és koordinálása, az ezzel járó többletfeladatok nagy terhet rónak az intézmény dolgozóira. Nemzetközi kutatások (Celio, 2011) azt bizonyítják, hogy az ilyen jellegű programok csak akkor lehetnek sikeresek, ha a diákok szervezett szakszerű felkészítésben és reflexióban részesülnek. Ezek hiányában a diákok sokszor elvesztik motivációjukat és nem vesznek részt szívesen a tevékenységekben. Az előadás egy 2017-es OFI által készített online felmérés eredményeire támaszkodva, annak másodelemzésén keresztül mutatja be a diákok véleményét az Iskolai Közösségi Szolgálat kulturális és közösségi tevékenységeiről, és felhívja a figyelmet a fent említett két terület nehézségeire és sajátosságaira is. A felmérés adataiból kiderül, hogy a felkészítés és a reflexió sok esetben nem valósul meg a Közösségi Szolgálat teljesítése során. Ennek következtében a várt pozitív hatás is elmarad, a diákok többsége mint kötelezően elvégzendő feladatra gondol az 50 órás szolgálat kapcsán. A kulturális intézmények, ahol van múzeumpedagógus vagy más pedagógiával foglalkozó szakember ott megfelelő feladatokat tudnak adni a diákoknak. Az önkéntes tapasztalatok is segíthetnek bizonyos mértékig ebben a feladatban. A közoktatásba való bevonódás révén a fogadó intézmények új partnerekre találhatnak, a pedagógusokkal történő párbeszéd új utakat nyithat a fiatalok megszólítására. A tevékenységbe bekapcsolódás fejlesztheti a fiatalok személyes, szociális és esztétikai-művészeti tudatosságát, valamint kifejezőképességét.

A KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT SZEREPE A FIATALOK CIVIL AKTIVITÁSÁBAN

ELŐADÁSOK

Markos Valéria, Debreceni Egyetem

Előadásom célja annak vizsgálata, hogy az iskolai közösségi szolgálat hogyan hat az állampolgári tudatosságra. Számos kutató vizsgálja azt, hogy a közösségi szolgálat (service-learning) milyen kompetenciaterületeket fejleszt, és hogyan hat a tanulmányi eredményességre (Astin és Sax, 1998; Hesser, 1995; Eyster, Giles és Braxton, 1997; Jones és Kiser, 2014). A szolgálat és a civil aktivitás közötti összefüggéseket vizsgáló tanulmányok eredményei szerint, a program hozzájárul ahhoz, hogy a fiatalokban tudatosuljon az aktív állampolgári szerep elsajátításának fontossága (Battistoni, 1997; Cushman, 2002). A hazai eredmények azt mutatják, hogy míg a rendszerváltás idején a közélet iránti érdeklődés igen magas volt, a kilencvenes években az érdeklődés jelentősen visszaesett (Szabó, 2009), és a magyar fiatalok a nemzetközi összehasonlításban alacsonyabb civil aktivitást mutatnak (Jancsák, 2011). Kutatási kérdésem, hogy a közösségi szolgálat hatására vajon nő-e a fiatalok civil tudatossága, és vajon aktívabb állampolgárokká válnak-e a szolgálat befejezését követően. Elemzésemben arra keresem a választ, hogy hogyan alakul a civil aktivitás, a szervezeti tagság és az önkéntességre való hajlandóság a közösségi szolgálat után. Kutatásomban (N=320) a közösségi szolgálat előtt és után is vizsgáltuk, egyrészt a hallgatók attitűdjeit a szolgálattal kapcsolatban, másrészt a civil aktivitásuk alakulását. Az eredmények azt mutatják, hogy a közösségi szolgálat valóban képes hozzájárulni a civil tudatosság kialakításához a fiatalokban, mely a szervezeti tagság tekintetében is megmutatkozik. Mindezeket túl az állampolgári aktivitásukban is növekedés mutatható. Fontos azonban tovább vizsgálni azt is, hogy a közösségi szolgálat hatása meddig tartható fent a jövőben (pl. egyetemi évek alatt).

ÓVODAPEDAGÓGIA: ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK, ÓVODAPEDAGÓGUSOK

Elnök: Serfőző Mónika, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Előadások

KORAGYERMEKKORI PEDAGÓGUSJELÖLTEK TANULÁSÁNAK TÁMOGATÁSA

ELŐADÁSOK

Serfőző Mónika, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Bajzáth Angéla, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Böddi Zsófia, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Sándor Mónika, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A hallgatóközpontú tanulás és értékelés megközelítésben felépített kurzusokon (Serfőző és mtsai, 2017) gyakran tapasztaljuk, hogy a diákok előzetes tanulási tapasztalatai nagyon más tanulási környezetből származnak, mint amit a felsőoktatás kíván. Az önszabályozott tanulás (D. Molnár, 2013, 2014; Pintrich, 2004) elvárása önmagában nem tudja fejleszteni a hallgatók ezirányú képességeit, szükség van a tanulás támogatására már a felsőoktatásba lépés kiemelt időszakában (Kálmán, 2013). Ez pozitívan hat a tanulás eredményességére, csökkenti a lemorzsolódást, ami a felsőoktatás minősége szempontjából is alapvető elvárás. Vizsgálatunk egy átfogó, a hallgatók tanulásának támogatását szolgáló kutatási-fejlesztési projekt megalapozásaként szolgál, kapcsolódik a kari minőségfejlesztési tevékenységhez. Egyrészt az elmúlt 3 év hallgatói és végzősei körében végzett felmérések (felvételi adatok, gólyakérdőív, hallgatói kérdőív, félidős kari nyitott felmérés, végzetek kérdőíve, oktatói-hallgatói fókuszcsoportos interjúk) eredményeinek metaelemzését végeztük el abból a szempontból, hogy milyen igényeket fogalmaznak meg a diákok és a végzetek, mi segítené/segítette volna a tanulásukat, a felsőoktatás kihívásaival való eredményes megküzdésüket. Másrészt a képzés legelején, az első két hétben lezajló pályaszocializációs kurzuson (N=325) készítettünk felmérést (kérdőív zárt és nyitott kérdésekkel és fókuszcsoport) a belépés pillanatában a motivációs jellemzőikről, megfogalmazódó aggodalmaikról és előzetes tanulási tapasztalatokról. Eredményeink alapján hallgatóink összetétele nagyon változatos a családi-társadalmi háttér és az előzetes tanulási tapasztalatok, motivációs jellemzők vonatkozásában egyaránt. Sokak számára jelentős változást jelent a felsőoktatásba lépés az önálló életvitel megteremtésében. Kevesebben vannak azok, akik biztosak pályaválasztási motivációjukban, ezt az intézményt, szakot választották első helyen. Diákjaink nagy része önmagára mint passzív szereplőre tekint a tanulási folyamatban, a tanulást reprodukcióként értelmezik, külső motivációt és szabályozást igényelnek. Többségük nem volt kiemelkedően jó tanuló, nem érzi hatékonynak magát a tanulásban. Kevesebben vannak, akik személyes érdeklődésből tanulnak, a mélyebb feldolgozásra, megértésre törekednek, keresik az új tudásuk kapcsolatát korábbi ismereteikkel, a szakmai fejlődést, a tudás alkalmazását helyezik előtérbe. Vizsgálatunk tanulsága, hogy többértű támogató programot szükséges kialakítanunk a hallgatók felsőoktatásbeli boldogulásának segítésére nem csak tanulásban, az önszabályozott tanuláshoz kapcsolódó kompetenciák (pl. szövegértés) fejlesztésére, hanem életvezetésük, pszichés támogatásuk, a pedagóguspályán való szakmai fejlődésük érdekében is.

ÓVODAPEDAGÓGUS HALLGATÓK PÁLYAMOTIVÁCIÓJÁNAK, PÁLYAKÉPÉNEK VIZSGÁLATA

ELŐADÁSOK

Golyán Szilvia, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A pedagógus-előmeneteli rendszer (2013) ráirányította a figyelmet a pedagóguspálya társadalmi megítélésének, a pedagóguspálya választásának és a pedagógusszakma gyakorlásának empirikus vizsgálatára (Paksi, Veroszta, Schmidt, Magi, Vörös, Endrődi-Kovács és Felvinczi, 2015; Paksi, Veroszta, Schmidt, Magi, Vörös és Felvinczi, 2015). Nemzetközi kutatások eredményei igazolják, hogy a pedagóguspálya választásában meghatározó motivációk közül legerősebb hajtóerő a belső jellegű motiváció (pl. Tomšik, 2016; Mansfield és Beltman, 2014; Paulick, Retelsdorf és Möller, 2013; Watt, Richardson, Klusmann, Kulter, Beyer, Trautwein és Baumert, 2012; Fokkens-Bruinsma és Canrinus, 2012). Azonban a pedagóguspályát választók motivációjáról kevés hazai közvetlen adat áll rendelkezésre (Veroszta, 2015; Pócsik, 2015; Di Blasio, 2010; Varga, 2007), kiváltképp csekély számú hazai kutatás foglalkozik az óvodapedagógus hivatást választó fiatalok motivációs hátterével. A köznevelési gyakorlat azt tükrözi, hogy az óvodapedagógus pályán (is) generációváltás zajlik. A gyakorló pedagógusok nyugállományba vonulásának következtében egyre több óvodapedagógusi állás betöltetlen, mindemellett a felsőoktatási intézmények évről-évre jelentős számú hallgatót készítenek fel a hivatás gyakorlására. Kétségtelenül fontos kérdés ezért, hogy a fiatal generáció mennyire és miért tartja vonzónak az óvodapedagógusi hivatást, illetve milyen tényezők befolyásolhatják, hogy majdan gyakorló óvodapedagógusokká váljanak. Empirikus kutatásunk célja a téma jól megalapozott elméleteiből kiindulva az óvodapedagógus hallgatók pályaválasztási motivációjának és pályaképének átfogó vizsgálata kérdőíves módszerrel. A kutatás kezdő fázisában (2017) elsőéves óvodapedagógus hallgatók körében végzett vizsgálat során egyrészt arra kerestük a választ, hogy az óvodapedagógus hivatást választók esetében mely motívumok bizonyulnak meghatározónak a pályaválasztás során, másrészt, hogy a képzést elkezdő hallgatók pályaképében mely tényezők a dominánsak, illetve melyek állnak összefüggésben egy esetleges pályaelhagyással. Az eredményekből többek között láthatjuk, hogy a pályamotiváció szempontjából leginkább meghatározó a belső indíttatás; a pályakép alakulásában szerepet játszik a példakép; s leginkább meghatározó motívum a gyermekek szeretete és a velük való foglalkozás öröme. A pályaelhagyás szoros összefüggést mutat a kollégák és a szülők pályakezdővel kapcsolatos negatív attitűdjével; meghatározó az anyagi megbecsültség hiánya; az adminisztrációs teher és a fizikai-érzelmi-mentális kimerülés.

HOGYAN VÉLEKEDNEK A SZÜLŐK A PÁLYAKEZDŐ ÓVODAPEDAGÓGUSOKRÓL?

ELŐADÁSOK

Deák Virág, Neteducatio Kft.

Mitől jó pedagógus valaki? Ezt a kérdéskört számos tapasztalt tudós több oldalról is körbejárta már az elmúlt évtizedekben (Varga, 1998; Fehér, 2003; Nikitscher, 2016), arról azonban, hogy milyen a jó óvodapedagógus, már sokkal kevesebb szakirodalom áll a rendelkezésünkre (Jávorné, 2004; Járai 2015). A pályakezdő pedagógusokkal több vizsgálat is foglalkozik, ám rendszerint ezekből kimaradnak az óvodapedagógusok. A vizsgálatom alapja ezért az a probléma, hogy vajon a főiskoláról frissen kikerült óvodapedagógus a szülők szerint rendelkezik-e azokkal a kompetenciákkal, melyek a szakirodalom alapján a jó pedagógust teszik. A szakirodalmak tanulmányozása mellett fontosnak tartottam pedagógus képző főiskolák óvodapedagógus tantervének vizsgálatát, összehasonlítását abból az aspektusból, hogy a tantárgyakban, tematikákban a módszertani képzés mellett megjelennek-e a pedagógus személyes készségeit fejlesztő témák. Vizsgálatom fontos része volt a szülők, a családok szocio-demográfiai háttere is, kíváncsi voltam mennyire befolyásolja véleményüket az anyagi helyzet, a család nagysága, a kor, a nem vagy a települési típus, ahol élnek. A kutatáshoz kérdőíves vizsgálatot készítettem, melyet interneten adtam közre, így az ország több pontjáról is érkezhettek a kitöltések. Összességében elmondható az eredmények alapján, hogy a vizsgálatban részt vevő szülők többsége tájékozott a pedagógusokat érintő aktuális kérdéseiben, s ami még fontosabb, általában pozitív képet alkotnak a pályakezdőkről, továbbá nincs számottevő különbség a pedagógus megítélésében életkorbeli, lakóhelybeli, végzettségbeli tekintetben, illetve a pénzügyi háttérrel illetően sem érezhető szélsőséges különbség. A pályakezdő óvodapedagógus számára bizonyára megnyugtató az a tény – bár az általánosítás továbbra sem lehetséges, hiszen a kutatás nem reprezentatív –, hogy a szülők véleménye korántsem olyan negatív, mint azt korábban gondoltam, gondoltuk a kollégákkal közösen. Annál inkább fontos a gyermekek és családjaik irányába tanúsított empátia, szeretet és kedvesség, ami megkönnyíti a kommunikációt és segít kiépíteni a bizalmat. Előadásomban szeretném ismertetni vizsgálatom főbb eredményeit, és az általam levont következtetéseket.

ÓVODAPEDAGÓGUSOK VÉLEKEDÉSEI A JÁTÉK TÁMOGATÁSÁRÓL ÉS A SZABAD JÁTÉK FEJLŐDÉSBE BETÖLTÖTT SZEREPÉRŐL

ELŐADÁSOK

Böddi Zsófia, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Kerekes Valéria, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar
Serfőző Mónika, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

A játék gyermeki – így az óvodáskori – fejlődésben betöltött szerepe vitathatatlan (pl. Piaget, 1978; Calliess, 1994a, 1994b; Kovácsné, é.n.). Ezzel összhangban az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (2012) is hangsúlyozza „a mással nem helyettesíthető” játékot, ahogy fókuszában a szabad játék is megjelenik. Az óvodai játék kapcsán kulcstényező a pedagógus játéktámogatásban betöltött szerepe, így a játék megfelelő feltételeinek megteremtése (pl. Pálfi, é.n.), ahogy a pedagógus viselkedése, kommunikációja (pl. Stanton–Chapman, 2015; Trawick–Smith és Dziurgot, 2011) is. Kvalitatív megközelítésű, feltáró jellegű kutatásunk célja annak megismerése volt, miként vélekednek az óvodapedagógusok a játék támogatásáról, az abban betöltött szerepükről, illetve hogyan látják a játék és az óvodáskori fejlődés egyes aspektusainak kapcsolatát. A kutatásban kérdőívet alkalmaztunk, melyet online, illetve papír alapon töltöttek ki a résztvevő óvodapedagógusok (N=101). A kérdőív a minta jellemzését szolgáló kérdéseken kívül a kitöltők vélekedéseit kérdezte az alábbi területeken: a szabad játék jelentősége, feltételeinek megteremtése, támogatása, az egyes fejlődési területek és a játéktípusok, illetve a szabadjáték összefüggése, a játéktámogatás sajátosságai az egyes életkori csoportokban. Az adatfeldolgozás során a nyílt kérdésekre adott válaszokon tartalomelemzést végeztünk, a zárt kérdések esetében a válaszok frekvenciáinak gyakoriságát vizsgáltuk. Az eredményekben feltárult, hogy a kitöltők milyen nagy jelentőséget tulajdonítanak a játéknak az óvodai életben. Árnnyaltan tudták megfogalmazni, milyen tárgyi és személyi feltételeket teremtenek meg a játék támogatása során. Vélekedéseikben a fejlődés egyes területeihez nagy arányban kapcsolódott a szabad játék általánosságban vett fogalma, ugyanakkor jól elkülönült, hogy az egyes fejlődési területekhez inkább milyen játéktípusokat társítanak. Továbbá a válaszaikban megjelentek az egyes óvodás életkori csoportokhoz kötődő eltérő pedagógusi feladatok. Eredményeink jelentősnek bizonyulnak egyrészt abból a szempontból, hogy a kutatás egyik szála összevethető egy korábbi óvodapedagógus hallgatók vélekedéseit vizsgáló kutatásunkkal. Másrészt fontos visszajelzést adnak a hallgatók játékpészichológiai és pedagógiai képzése számára.

EGÉSZSÉGMŰVELTSÉG ALAKÍTÁSA A KORAGYERMEKKORI NEVELÉSBEN

ELŐADÁSOK

Fináncz Judit, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
Csima Melinda, Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar

Az egészségműveltség az elmúlt időszakban a tudományos érdeklődés homlokterébe került. A fogalom az 1974-es felbukkanását követően az 1980-as, 1990-es években elsősorban biomedikális megközelítésben nyert értelmezést, azonban a későbbiekben multidiszciplinárisra vált. A WHO 1998-as definíciója külön hangsúlyozza az információkeresés egyéni motivációját, valamint az ezek mögött álló kognitív és szociális készségeket. Az egészségműveltség fogalmát Sorensen és munkatársai (2012) multidimenzionális modellben értelmezik, melyben az egészségügyi rendszerrel kapcsolatos kompetenciák mellett a prevencióval és az egészségfejlesztéssel kapcsolatos elemek is megjelennek. A prevencióhoz kapcsolódó viszonyulás megalapozásának szempontjából a koragyermekkor különösen szenzitív időszak, amikor is megtörténik az egészséggel kapcsolatos helyes szokások kialakítása mellett az egészség mint érték beágyazódása az értékrendszerbe. Az egészséghez való pozitív viszonyulás és az afeletti kontrollérzet csíráinak elültetésében a kisgyermekkel foglalkozó pedagógusoknak kulcsszerepe van, hiszen egyrészt viselkedésükkel modellként szolgálnak, másrészt kiemelt feladatuk van a szokásalakítás és magatartásformálás terén. A kutatás célja ennek megfelelően a koragyermekkor nevelésben dolgozó pedagógusok egészségműveltségének feltérképezése egészségmagatartásuk jellemzőinek feltárásán keresztül. Keresztmetszeti kvantitatív, leíró kutatásunk keretében arra kerestük a választ, hogyan nyilvánul meg a vizsgálatba bevont pedagógusok (n=1010) egészségműveltsége az egészséggel kapcsolatos szokásaikban. Mérőeszközünk kidolgozása során a nemzetközi gyakorlatban alkalmazott standardizált kérdéscsoportokat (SF-36, ELEF) is beemeltünk a kérdőívbe. A kapott eredmények azt mutatják, hogy markáns különbségek figyelhetők meg a kisgyermeknevelők és az óvodapedagógusok egészségmagatartása között az utóbbiak javára ($p < 0,05$), annak ellenére, hogy a kisgyermeknevelő képzésekben jelentős szerepet kap az egészségtudományi tananyagtartalom, mely hozzájárulhat egészségműveltségük megalapozásához. Ennek háttérében az a nemzetközi vizsgálatok által is igazolt összefüggés állhat, mely szerint egyrészt az egészséggel kapcsolatos ismeret önmagában nem eredményez az egészségmagatartásban megfigyelhető viselkedésváltozást, másrészt, az iskolában eltöltött hosszabb idő közvetítő változókon keresztül pozitív irányba befolyásolja az egyén egészségmagatartását. Eredményeink birtokában kijelenthető, hogy a vizsgált populáció vonatkozásában az egészségműveltség deklaratív tudáskomponensének megléte (az egészséggel és annak megőrzésével kapcsolatos tárgyi tudás) nem garantálja a tárgyi tudás alkalmazásának képességével kapcsolatos procedurális tudás aktivizálódását.

A TANULÁS ÉS TANÍTÁS ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI MEGKÖZELÍTÉSEI

Elnök: D. Molnár Éva, SZTE Neveléstudományi Intézet

Előadások

A „GYAKORLAT” MINT TUDOMÁNYELMÉLETI FOGALOM ÉS MINT TUDÁSFORMA

ELŐADÁSOK

Balogh Brigitta, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az utóbbi évtizedekben egyre jelentősebbnek mondható a gyakorlat fogalmára való fókuszálás a társadalomtudományok keretében, illetve legkésőbb a 2000-es évektől a neveléstudományi kutatásokban is (Hager, 2011). Az utóbbiak keretében a gyakorlat fogalmát részben instrumentális értelemben használják a nevelési folyamatnak a mindennapi pedagógiai munka szempontjából releváns vonatkozásainak jelölésére (Roessger, 2007; Oakley, 2003), részben kutatómetodológiai kontextusban, amikor a neveléstudományi kutatások specifikumait írják le a segítségével (Oancea és Furlong, 2007; Halász, 2013), részben pedig a gyakorló közösségek és tanulószervezetek sajátosságainak tematizálása során (Hargreaves, 1999; Hargreaves, 2000). Az említett megközelítések keretében az egyik legkevésbé tisztázott, ugyanakkor alapvető jelentőségű probléma a phronétikus (arisztotelészi értelemben vett gyakorlati-etikai) és a technikai dimenzió viszonya (MacIntyre és Dunne, 2002; Dunne, 2003; Carr, 2003; Németh, 2015; Schaffhauser, 2000). Ugyancsak fontos, de mindeddig kevésbé elemzett kérdés, hogy a „gyakorlatok” esetében elsősorban a tudás létrehozásának és áthagyományozásának sajátos kereteiről van-e szó, vagy indokolt lehet-e esetleg a gyakorlatot magát is tudásformának tekinteni. Mindezek miatt kutatásom során két fő kérdésre keresem a választ. Az egyik, hogy hogyan írható le neveléstudományi szempontból adekvát módon a gyakorlatok phronétikus és technikai dimenziójának viszonya, valamint hogy a lehetséges modelleknek milyen tantervelméleti implikációi lehetnek. A másik, hogy indokolt-e a gyakorlatokra mint tudásformákra tekintenünk, vagy megalapozottabb megmaradni a tudáslétrehozás- és áthagyományozás szociális kereteiként történő értelmezésük mellett. Az általam alkalmazott fő kutatási módszerek a szakirodalmi áttekintés az elméleti háttér feltárásában, illetve a teoretikus elemzés a kutatási kérdések megválaszolásában.

A TANULÁS SZIMBOLIKUS MODELLJÉNEK ALKALMAZÁSA AZ ISKOLAI GYAKORLATBAN

ELŐADÁSOK

Simonné Huszár Katalin, Szilágyi Dezső Általános Iskola Miskolc
Farkas Erika, BAZ Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Miskolci Tagintézménye
Pajor Gabriella, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
N. Kollár Katalin, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Előadásunkban egy tanulásmódszertani modellt és ennek iskolai tanítás során történő gyakorlati alkalmazását, valamint ennek hatékonyságát mérő kutatást mutatunk be. A tanulásmódszertani ismeretek mind a pedagógusok, mind a tanulók számára tréning formájában kerültek átadásra. A kutatás célja ennek hatásvizsgálata. A tréningek háttéranyaga az agyi megismerő folyamatok működésének Baddeley és Hitch-féle modellje (1974) alapján került kidolgozásra. Egy olyan szimbólumokon alapuló modellt hozott létre, amely szemléletesen, átfogóan és szervesen jeleníti meg a Baddeley-Hitch modellben leírt kognitív folyamatokat. A modell kidolgozásának fő célja az volt, hogy a tanulásról való tudás (metakognitív tudás, Flavell, 1979, idézi OFI, 2009) ilyen irányú bővítésével és tanítási kontextusba helyezésével hozzájáruljon mind a diákok, mind a tanárok tanulási és a tanítási módszereinek hatékonyságának fejlesztéséhez. A modell bemutatásán túl ismertetjük a módszer bevezetésének lépéseit, amely a tréningen túl a pedagógusok folyamatos csoportos szupervízióját jelentette, miközben a diákok számára a modell alkalmazását a pedagógusok tanórai keretben biztosították. A terepkísérlet egy teljes tanév folyamán zajlott 2017/2018-ban. Az oktatási terepkísérletben összesen tíz iskola – vidéki nagyvárosi és kistelepülési iskolák – negyedik és ötödik évfolyamra járó diákjai, összesen 12 kísérleti és 11 kontroll osztály, 452 tanuló és 28 őket tanító pedagógus vett részt. A felkészítő tréningeket és szupervíziókat a Miskolci Iskolapszichológiai hálózat iskolapszichológusai (5 fő), a szakmai támogatást és kutatási háttérrel a BAZ Megyei Szakszolgálat Miskolci Tagintézményének munkatársai és az ELTE Iskolapszichológiai és Tanárképzési Kutatócsoportja biztosította. A hatékonyságmérés bemeneti és kimeneti mérésből és a diákok tanulmányi eredményeinek monitorozásából állt. A pedagógusok esetén a M. Tschannen-Moran TSES (Teacher's Sense of Efficacy Scale) Tanári hiedelmek skálát, a tanítási módszereiket és ezekhez való viszonyukat mértük saját összeállítású kérdőívvel, valamint a tanév végén a tréninggel kapcsolatos globális véleményüket kértük. A diákoknál a Tanulási stílus kérdőív (Bernáth, N. Kollár és Németh, 2015) értelmes tanulás alskáláját, a KATT kérdőívet (Taskó, 2015), valamint saját összeállítású tanulási teljesítmény mérő módszert és próbatanítást alkalmaztunk.

A DIDAKTIKAI FOLYAMATOK MODELLEZÉSE

ELŐADÁSOK

Pálvölgyi Lajos, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A kutatás célja a didaktikai folyamatok rendszerszemléletű modellezése. A javasolt modell alapvetően az instructional design elméletéhez kapcsolódik, újszerűen járulva hozzá a formalizált struktúrák kialakításához az oktatáselmélet területén. A modell alapváltozata 18 folyamatot tartalmaz, amelyek számos bemeneti-kimeneti ponton egymáshoz kapcsolódva képeznek egységes rendszert. A kutatás során alkalmazott interdiszciplináris megközelítés két távolabbi terület között fennálló analógiát hasznosít a modellalkotás során. A kiinduló hipotézis szerint a didaktika procedurális természetének leírására a PMBOK® Guide (Project Management Institute, 2017) projektmenedzsment folyamatok rendszeréhez hasonló modell építhető fel az oktatáselmélet területén. Áttekintettük a projektmenedzsment 49 folyamatát, ezek bemeneteit, kimeneteit, módszereit és eszközeit, majd a fellelhető analógiák alapján ezek kiválasztott részét a tanulás-tanítás kontextusába helyezve, és ebben értelmezve építettük fel az eredményül kapott komplex rendszert, amelyben jól értelmezhetőek a didaktika főbb fogalmai (Falus, 2003 alapján). Második hipotézisünk szerint az így kapott alapmodell megfelelő kiegészítésekkel képes az instructional design ismertebb modelljeinek integrálására. Ennek megfelelően a következő lépésben megkezdtük modellünk egyfajta verifikálását oly módon, hogy sorra véve az instructional design ismertebb modelljeit, megvizsgáltuk, hogy ezek vajon értelmezhetőek-e az új modellben, vagy ha nem, akkor az új modell (saját logikáját, természetét követve) kiegészíthető-e úgy, hogy képes legyen befogadni az adott modell tartalmi és strukturális elemeit. Modellünk továbbfejleszhető volt úgy, hogy abban az eddig vizsgált modellek sikeresen értelmezhetőek. Ezek: Bloom (1956), ADDIE (Branson és mtsai, 1975), Dick-Carey (1978), Gerlach-Ely (1980), ASSURE (Heinrich és mtsai, 1999), Merrill (2002), Understanding by Design® (Wiggins és McTighe, 2004), és NEXIUS (Ollé, 2016). További modellek integrálását a kutatás következő szakaszában tervezzük. A kutatás elméleti relevanciáját az adja, hogy újszerűen modellezi a didaktika folyamatait, és képes egységes szerkezetben integrálni az instructional design több jelentős modelljét, miközben figyelmet fordít a folyamatok követésére és irányítására, valamint az értékelésre is. A modell, mint egyfajta integrált platform elősegítheti különféle irányzatok egymással kombinált alkalmazását az oktatás gyakorlatában, egységes értelmezési keretet adva számukra. Egyes alapvető fogalmakat és összefüggéseket könnyebben érthetővé, tanulhatóvá és alkalmazhatóvá téve segítheti a pedagógusképzést. Az új modell hasznosítható mindenütt, ahol a befogadott modellek alkalmazhatóak, egyebek mellett különösen a felnőttoktatás és a digitális pedagógia területén is.

A TANULÁSRÓL ALKOTOTT VÉLEMÉNY VÁLTOZÁSÁNAK VIZSGÁLATA ALSÓ TAGOZAT ELEJÉTŐL VÉGÉIG

ELŐADÁSOK

Habók Anita, Szegedi Tudományegyetem

Több kutatás adta már a tanulással kapcsolatos nézetek vizsgálatának alapját és kerestek választ arra, hogy a hatékony tanuló milyen tanulási stratégiákat alkalmaz, hogyan ítéli meg tanulási eredményességét, és mennyire tartja magát hatékony tanulónak (ld. pl. Berger és Karabenick, 2011; Kek és Huijser, 2011; PISA 2000). Ezen kutatások azonban nagyrészt középiskolában vagy felsőoktatásban tanulókra irányultak. Kutatásunk célja alsó tagozatos tanulók (N=15) véleménybeli változásának feltárása volt a tanulási szokásaikról. Kiinduló hipotézisünkben abból indultunk ki, hogy a tanulók tanuláshoz való viszonya, stratégiahasználata változáson esik át, a kezdeti magas tanulási attitűd csökkenni kezd, azonban stratégiahasználatuk magabiztosabbá válik. A kutatás alapját a tiranguláció módszere adja, mely tanulói félig strukturált interjú és kérdőíves módszer (33 állítás) alkalmazásával valósult meg, a kvalitatív és kvantitatív módszert egyesítve. Az első adatfelvétel a tanulók első évfolyamos korában történt tanév elején, majd ugyanezen tanulókkal negyedik korukban tanév végén megismételtük az adatfelvételt. Az interjú és a kérdőív kitöltése is face-to-face adatfelvétel keretében történt. A tanulók véleménynek értelmezéséhez ugyanazon iskola tanítóinak (N=12) véleménye nyújtott kiegészítést a tanítási szokásaikról, mely adatgyűjtés interjú formájában valósult meg az első mérési ponton. Az eredmények azt mutatták, hogy első évfolyamon a tanulók a tanulást elsősorban az okosodás fogalmához kötik és a saját feladatukat a tanulásban, valamint a tanuláshoz kapcsolódó tevékenységekben és a tanulás eredményességét biztosító tevékenységekben látják. A tanár szerepét leginkább a tanításban határozták meg. A stratégiákat tekintve, a tanulók nehezen tudták megfogalmazni, hogyan tanulják az olvasást vagy matematikát. A tanulók harmada számolt be arról, hogy az iskolában a tanulást kedvelik leginkább és a tantárgyak közül a matematikát. Negyedik évfolyamos korban a tanári és tanulói szerepeket differenciáltabban fogalmazták meg. A tanulói válaszok a tanárok odafigyelését gyakrabban hangsúlyozták az előző mérési ponthoz képest. Stratégiáikban is sokkal többféle és differenciáltabb stratégiahasználatot mutattak. A tantárgyak közül a matematika kedveltsége sokkal inkább háttérbe szorult. Ezen kívül a tanulás, mint kedvelt iskolai tevékenység elveszítette dominanciáját, helyét a szünetekben végzett tevékenységek és a barátok vették át. A tanári válaszok arra mutattak rá, hogy a tanárok motiváló légkört igyekeznek kialakítani, gyakran használva a játék módszerét. Emellett a differenciálást és a tevékenység alapú módszereket emelték ki, melyek során a tanulói aktivitást tekintik a legjobban sikerült óra ismérévének. A kutatás jelentősége, hogy a kezdő iskolás éveiben járó tanulókról ad információt az iskoláskori tanuláshoz való viszony vonatkozásában a tirangulációt alkalmazva.

A kutatás alatt Habók Anita Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

A TANULÁSI STRATÉGIÁK ÉS A TANULÓI JÓLLÉT ÖSSZEFÜGGÉSEINEK EMPIRIKUS VIZSGÁLATA KÖZÉPISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

Nagy Krisztina, Szegedi Tudományegyetem
D. Molnár Éva, SZTE Neveléstudományi Intézet

Az eredményes és hatékony tanulás, a tanulási képességek fejlesztési lehetőségei, valamint a tanulói jóllét kérdései gyakori kutatási témát jelentenek a neveléstudományban. Az iskolai jóllét többdimenziós konstruktként értelmezhető, amely elsősorban a fizikai, pszichológiai, kognitív, szociális és környezeti tényezők egyénre gyakorolt hatásának összességét jelenti (Pollard és Lee, 2002; Hascher, 2004; Soutter és mtsai, 2014). Hazai és nemzetközi kutatási eredmények szerint az önszabályozó tanulási készségek fejlesztése sikeresen járulhat hozzá a tanulók teljesítményének alakulásához, a jó önszabályozó tanulóknak megvannak a tanuláshoz szükséges képességeik és tanulási stratégiáik, amiket hatékonyan tudnak alkalmazni a különböző tanulási szituációkban (D. Molnár, 2013). Kutatásunk célja a tanulói jóllét és a tanulási stratégiák összefüggéseinek feltárása és háttérváltozók mentén való elemzése középiskolás tanulók körében. Hipotéziseink szerint azok a tanulók, akik hatékony tanulási stratégiákat használnak, sikeresebbnek érzik magukat az iskolában, magasabb az iskolai teljesítménnyel való elégedettségük és magasabb tanulói jólléttel jellemezhetőek, mint társaik. A vizsgálatban részt vett 9. osztályos középiskolás tanulók (N=167) a Tanulói jóllét kérdőív magyar változatát (33 item, Hascher, 2008) és az Önszabályozott tanulás (D. Molnár, 2013) Tanulási stratégia alskáláját (25 item) töltötték ki. A kérdőívek megbízhatóan működtek (Cronbach- $\alpha=0,79$ és $0,84$), az elemzés során háttérváltozók bevonásával vizsgáltuk az adatokat. A eredmények szerint a tanulók zöme (80%) átlagos teljesítményű tanulónak vallotta magát, az élettél való elégedettségre vonatkozóan a skála középértékeit választották. Az iskolai jóllét kérdőív esetében az iskolai teljesítmény, a befolyás, az önhatékonyság, az iskolában átélt aggodalom és konfliktushelyzetek mellett a társakkal való konfliktusok dimenziói bizonyultak befolyásoló tényezőnek. A tanulási stratégiák vizsgálata szerint a tanulók leginkább a memorizálás stratégiát használják ($m=3,57$, $s=1,02$), emellett a tervezés ($m=3,15$, $s=1,00$) és a segítségkérés ($m=3,18$, $s=1,04$) is közepes mértékben jellemző rájuk. A nemek szerinti különbségek főként a lányok javára billennek el, a memorizálás, az elrendezés, erőfeszítés-kontroll és segítségkérés tekintetében a lányok jobbak ($p<0,05$), és csak egy esetben, a monitorozásnál derült ki, hogy ezt a stratégiát szignifikánsan jobban használják a fiúk, mint a lányok. Az iskolai teljesítménnyel való elégedettséggel a monitorozás ($r=0,28$) és az erőfeszítés-kontroll ($r=0,21$ $p<0,01$) mutatott szignifikáns összefüggéseket. Ugyanakkor az élettél való elégedettség az időgazdálkodással ($r=0,25$) és negatív irányban a halogatással ($r=-0,21$ $p<0,01$) függött össze szignifikánsan. Kutatásunk célkitűzésének megfelelően feltártuk a tanulási stratégiák és iskolai elégedettség, jóllét közötti összefüggéseket, az eredmények azt mutatják, hogy van létjogosultsága ennek a kutatási kérdésnek.

OKTATÁSI ESÉLYEK, REZILIENCIA AZ OKTATÁSBAN

Elnök: Papp Z. Attila, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Előadások

KERETMODELL A REZILIENCIA KIALAKULÁSÁHOZ HOZZÁJÁRULÓ TÉNYEZŐK RENDSZEREZÉSÉHEZ ÉS HATÁSVIZSGÁLATÁHOZ

ELŐADÁSOK

Szabó Dóra Fanni, MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

A hátrányos helyzetű tanulók tanulmányi sikerességének vizsgálata nyomán mindinkább növekszik azoknak a kutatásoknak a száma, amelyek az oktatási reziliencia létrejöttében szerepet játszó protektív tényezők hatását és működését vizsgálják. Hazánkban is egyre több kutató foglalkozik a hátrányos szocioökonómiai háttérük ellenére sikereket elérő, reziliens tanulók vizsgálatával. Azonban a sikerességhez hozzájáruló tényezők szisztematikus rendszerének kialakítása és a hatások ezen mentén való vizsgálata még várat magára. Az előadás célja, hogy bemutasson egy olyan többszemponútú keretmodellt, amely a reziliencia kialakulásában szerepet játszó tényezőket három fő dimenzióba sorolja. A modell szerkezetét és a fő dimenziókon belüli további alcsoportok rendszerét, illetve az azokba sorolt tényezők körét a nemzetközi empirikus kutatások eredményei alapján alakítottuk ki. Az egyéni erősségekként elnevezett első fő dimenzió az egyénen belül lokalizálható tényezőket tartalmaz (pl. énhatékonyság, önszabályozás). Az interperszonális kapcsolatok második fő dimenziója, a tanulók szűk környezetében jelen levő egyénekkel való kapcsolat minőségét jellemző tényezőket foglalja magában (pl. kortársak, tanárok). Végül külön dimenzióba soroltuk a tanulók környezetében fellelhető erőforrásokat, amelyek minőségére a tanulónak nincs hatása (pl. intézmények rendelkezésre álló anyagi erőforrásai). Az előadás során bemutatásra kerülnek két olyan kutatásnak a legfontosabb eredményei is, amelyek az elméleti modell dimenzióinak fejlesztésére és empirikus validálására szolgáltak. Az adatfelvételben összesen 1239 ($n_1=997$; $n_2=242$) 4. és 6. évfolyamos tanuló vett részt. A több, mint 20 alkalmazott skála elfogadható reliabilitással működött minden értékelői almintá esetében (Cronbach- $\alpha=0,74$, vagy afelett). Az elemzések során a klasszikus tesztelmélet, valamint a strukturális egyenlet modellezés eszközrendszerét használtuk fel. A elemzésekéből kiderült, hogy a mintákon belül elkülönített reziliens tanulói csoportok mérete nagyban függ az azonosítás módszertanától, ezért az eredmények minden esetben a mintavétel tükrében értelmezhetők. Az elméleti modell több olyan tényezőt is tartalmaz, amelyek szignifikáns és erős ok-okozati összefüggésben állnak a reziliens tanulók tanulmányi eredményével (pl. kitartás, énhatékonyság, tanulmányi énkép, tanári és társas támogatás), illetve az eredmények rávilágítottak olyan tényezőkre (pl. iskolai kötődés), amelyek ebben az összefüggésben nem befolyásolják jelentősen a sikerességet, így rámutatva a modell átalakításának lehetőségeire. Magyarországi viszonylatban még keveset tudunk több olyan tényezőnek a reziliens tanulók körében gyakorolt hatásáról, amelyek jelentőségét a nemzetközi kutatások már alátámasztották. A kutatási eredmények hozzájárulhatnak a reziliencia kialakulásának mélyebb megértéséhez, valamint ahhoz, hogy kialakításra és implementálásra kerülhessenek olyan programok, amelyek a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztatását célozzák.

AZ ISKOLA NEM SZIGET? A REZILIENCIA LEHETŐSÉGE AZ ISKOLA ÉS HELYI KÖZÖSSÉG ÁTALAKULÓ VISZONYAI MELLETT

ELŐADÁSOK

Papp Z. Attila, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Az előadás a reziliencia iskolai és közösségi szinten beazonosítható tényezőit vizsgálja. Az iskolai reziliencia vizsgálatok rendszerint a helyi szereplők kölcsönös elvárásait és együttműködését vagy a szervezeti kultúra támogató hatását szokták kiemelni. (Sammons 2007) Más szerzők a reziliencia helyi társadalomban való kibontakozását a mintaadó szervezetek, személyek és közösségi programok létevel, valamint a sikeresség kommunikálásával kötik össze. (Morales és Trotman, 2004; Masten, Best és Garmenzy 1990) Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben c. kutatásunk (*Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH, K 120400*) egyik központi kérdése az volt, hogy melyek az iskolai sikeresség legfőbb komponensei multietnikus környezetben, illetve hogyan kezeli az iskola a tanulók hozott hátrányait, és ebben milyen szerepe van a helyi társadalom jellemzőinek? Hipotézisünk szerint az iskola nem működhet a helyi társadalomtól függetlenül. Ezt vizsgálandó, nyolc helyszínen (4 reziliens és négy kontroll) iskolai és település szintű közösségi esettanulmányokat végzünk. A kutatás empirikus adatgyűjtési szakasza viszont egy olyan időszakban zajlott, amikor az iskolák fenntartói szerkezetében jelentős változások álltak be: egyrészt az iskolák kikerültek az önkormányzati fenntartásból, másrészt több kutatási helyszínen vagy azok térségében az iskolák már az új fenntartótól is megváltak, és egyházi fenntartásba kerültek át. E kontextusban több helyszínen kiderült, hogy a bizonyos szempontból reziliensnek gondolt iskolák a településtől kvázi függetlenül működnek. Ugyanakkor ezen iskolák a helyi iskolaválasztási stratégiáknak és szegregációs folyamatoknak – az iskolai szereplők elmesélései szerint – a vesztesei, mivel egyre magasabb a hátrányos helyzetű, roma származású diákok aránya. Egyes helyszíneken az iskola és a helyi társadalom kapcsolata tehát felbomlani látszik, míg más helyszíneken sikerült megőrizni az együttműködési potenciált a korábbi önkormányzati fenntartóval. E feltételek mellett, eredeti kérdésfelvetésünk részben átalakult, és azt vizsgálhatjuk, hogyan tudja az iskola a sikeres hátránykompenzációs gyakorlatát megőrizni, ha magára marad: sikeres tud-e lenni a helyi társadalom részleges támogatása vagy hiánya mellett? E kérdést fordított irányba is feltehetjük: a település döntéshozói hogyan értelmezik és kezelik azt a helyzetet, amikor a fenntartásukból kikerül a korábban sikeresnek gondolt iskola?

AZ ISKOLA NEM SZIGET: OSZTÁLYKÖZÖSSÉGEK TÁRSADALMI VISZONYRENDSZERÉNEK SZOCIOMETRIKUS VIZSGÁLATA

ELŐADÁSOK

Neumann Eszter, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet

Az iskola nem sziget. Oktatási és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben című kutatásunkban (*Nemzeti Kutatási, Fejlesztés és Innovációs Hivatal – NKFIH, K 120400*) az iskolai és társadalmi reziliencia (OECD, 2011; Lamont és Hall, 2013) fogalmait kíséreljük meg a magyar oktatási rendszer kontextusában értelmezni. Kutatásunk központjában az a kérdésfelvetés áll, hogy milyen lényeges szervezeti jellemzői vannak az alacsony CSH indexű, roma-többségi vegyes tanulói összetételű ún. hátránykompenzáló iskoláknak, amelyek az elvártnál tartósan magasabb eredményeket értek el az Országos kompetenciamérésen. Milyen az iskola és a helyi közösség kapcsolata: miként ágyazódik be az iskola helyi közösség érdek- és hatalmi viszonyaiba, képesek-e a hátránykompenzáló iskolák változtatni a helyi közösségek kirekesztő viszonyain, esélyhierarchiáin, és ha igen, milyen eszközökkel? Az Országos kompetenciamérés másodelemzése alapján négy kistérségben két-két reziliens és kontrolliskolát választottunk ki. A nyolc helyszínen iskolai esettanulmányokat és közösségtanulmányokat készítünk. Egyéni és fókuszcsoportos interjúk, valamint óramegfigyelések mellett nyolcadikos osztályokban szociometria vizsgálatot készítettünk a gyerekekkel. A szociometrikus tesztet a huszadik század hajnalán Jacob Moreno (1951) fejlesztette ki, majd Mérei Ferenc (1971) pszichológus dolgozta ki és adaptálta szervezeti és iskolai közösségek tanulmányozására. Az oktatási integrációt és osztálytermi inklúziót vizsgáló oktatásszociológiai és pedagógiai kutatások általában megállnak a tanári vélemények, pedagógiai módszerek, illetve az iskolai klíma elemzésénél. A szociometrikus vizsgálat segítségével szeretnénk összehasonlítani az osztályközösségek mélyebb struktúráját, és feltárni a roma inklúzió társas hálózati mintázatait. Végző soron arra vagyunk kíváncsiak, hogy a pedagógiai módszerek és intézményi hatások miként alakítják a gyerekek társas kapcsolatait. Az osztálytermi szociometria eredményeit nemcsak az iskola kontextusában, hanem a helyi társadalom tükrében is értelmezzük. A településekre fókuszáló közösségtanulmányok segítségével feltérképezzük a helyi társadalom hatalmi hierarchiáit, törésvonalait, közösségi elbeszéléseit. A szociometria segítségével megvizsgálhatjuk, hogy az iskola képes-e felülírni a helyi társadalom etnikai-hatalmi törésvonalait, hierarchikus és kizáró különbségtételeit. Feltételezzük, hogy a reziliens iskolákban magasabb az interetnikus pozitív választások aránya, alacsonyabb a periférián található tanulók aránya, és hogy a gyerekek osztálytermi pozíciója felülírja a helyi társadalmi rend hierarchikus viszonyait. A továbbiakban szeretnénk az osztályok kompetenciamérési eredményeit is rávetíteni az osztálytermi közösségek struktúrájára. Előadásomban módszertani kísérletünk első eredményeit mutatom be.

HOGYAN TANÍTSUK NYELVRE A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TANULÓKAT?

ELŐADÁSOK

Szabó Fruzsina, Debreceni Egyetem Idegen Nyelvi és Továbbképző Központ

Kutatócsoportunk digitális tananyagot fejleszt angol nyelvi órákra, különös tekintettel a hátrányos helyzetű tanulói csoportokra. A fejlesztés közben számos kérdéssel találtuk szembe magunkat: másképp kell tanítani a hátrányos helyzetű régiókban tanuló gyerekeket? Miképp reflektálhatunk a tanulók eltérő kulturális hátterére? Megfigyelhető-e különbség a tanulók nyelvérték teszt eredményeiben? Kutatásunk úttörő munka, hiszen jelenleg Magyarországon szinte alig kutatott terület a hátrányos helyzetű tanulók idegen nyelvtudási szintje és nyelvelsajátítási képessége. Az idegen nyelv tanulásához kapcsolódó vizsgálatunk fókuszában az a kérdés áll, hogy a nyelvérték szintje összefüggésben áll-e a tanulók eltérő szociális hátterével. Feltételezésünk szerint a hátrányos helyzetű tanulók, gyengébb angol nyelvtudási eredményeik dacára, ugyanolyan szintű nyelvértékekkel rendelkeznek, mint a nem hátrányos helyzetű tanulók. Kutatásunkban két hátrányos helyzetű általános iskola 5. és 6. osztályos tanulói körében végeztük el a felmérést, összesen 50 fő bevonásával (Biharkeresztes és Esztár). Kontrollcsoportnak a Debreceni Egyetem két gyakorló általános iskolájában, a hasonló korú tanulókat választottuk (60 fő). A vizsgálatban egy nyelvelsajátítási képességet mérő teszt (Kiss és Nikolov, 2005) és egy angol nyelvtudást mérő teszt szerepelt. A hátrányos helyzetű tanulók eredményei a nyelvérték teszten hasonló tendenciát mutatnak, mint a gyakorló iskolák tanulói, bár az egyes részfeladatok esetén voltak különbségek. Összefüggést tapasztaltunk a nyelvelsajátítási képességet mérő teszt és a nyelvtudást mérő teszt eredményei között. A lányok és a fiúk teljesítménye közötti különbség statisztikailag szignifikáns. Az angol nyelvtudást mérő teszt eredményei átlagosak, de magasabb értéket mutatnak a gyakorló iskolákban. Eredményeink megerősítenek minket abban, hogy a kutatócsoportunk által fejlesztett angol nyelvű digitális tananyag megfelelő eszköz lehet arra, hogy nemcsak digitális műveltséget, hanem az idegen nyelvi és nyelven történő tudást is elérhetővé tegyük az általános iskolásoknak, ezen belül a hátrányos helyzetű tanulók számára is.

MA JÓ VOLTAM? – RETROSPEKTÍV ESETTANULMÁNY

ELŐADÁSOK

Oláh Katalin

A két évtizedet felölelő tanulmány alanyát, számos problémája különböztette meg kortársaitól. Az önálló életvezetésig vezető út sikere, a felnőtt környezet példaértékű összefogásán alapszik. A kutatás célja, az alkalmazott pedagógiai módszerek eredményességének, hozzáadott értékének körvonalazása. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy az „átlagos” is lehet elérendő cél és vágyott életminőség, melyhez pedagógusként mi is hozzásegíthetjük neveltjeinket! Az esettanulmányt olyan átfogó kutatási stratégiaként értelmezzük, mely egy természetes közegében előforduló konkrét jelenség sokoldalú és mélyreható leírását, elemzését vállalja fel. (Szokolszky, 2004: 304) A vizsgálat, a kvalitatív kutatómódszertan elemeire és a reflexív - reflektív irányra épít. (Szivák, 2002: 19) A kronológiai struktúráját tekintve, kétlépcsős empirikus folyamat kutatási protokollja, a második fázis előtt került megfogalmazásra. Egyfókuszú holisztikus elemzés (Yin, 2009: 47), amely kongruens módon jeleníti meg az egyedi interakciókat, és pedagógiai kihívásokat, és tipikus esetként reprezentálja az alacsony társadalmi – gazdasági státuszú intézményekben (Széll, 2017: 7) tevékenykedők mindennapjait. A kutatás alapjául egy korai esetleírás szolgált, amely egy speciális pedagógiai szükségletű gyermek, hagyományos nevelésben töltött éveit prezentálta, kiemelt figyelemmel a befogadás – beilleszkedés aspektusára. Kiindulási alapnak tekintettük az egykori dokumentumokat. Feljegyzésekből rekonstruáltuk a korabeli pedagógiai véleményeket, és a környezet attitűdjét. Tíz évvel később, az esetleírás aktoraival készített, narratív interjúk (Nádasi, 2011: 148) által kívántuk feltárni az eltelt időszak eseményeit. A résztvevők reflexiói, nézetei és self-study – mint a tanulás-tanítás folyamatába ágyazott önreflektív, megértést és fejlődést szolgáló folyamat – (Loughran, 2004: 7–31) alapján kutattuk egykori döntéseink konzisztens mivoltát. Diákunk eddigi életútjának vizsgálata, a figyelemmel kíséren túl, a pedagógiai tevékenység és hozzáállás jelentőségére helyezi a hangsúlyt. A hatékony praxis feltételeként fogalmazódik meg az önelemző gondolkodásmód igénye. (Szivák, 2002: 21) Mrázik felteszi a kérdést, hogy milyen haszonnal járhat a szubjektum ilyen fajta analízise a pedagógus és a tanítvány számára. (Mrázik, 2010: 13) Álláspontunk kifejtése az előadás részét képezi. A mindennapi pedagógiai tevékenységből kibontakozó, tudatossá szervezett kutatómunka megvalósítását, affektív aspektusok generálták. A kutatói konceptuális váltás (Falus, 2006: 124) következtében, feltételezhetővé vált a szemlélődő megközelítés, oly módon, hogy érzékelhető maradjon a folyamat gyakorlati jellege. Egy eset bemutatása, a reakciók és reflexiók hatására formálódott összetettebb vizsgálattá, majd tudatosan szervezett kutatássá. Eredményként több perspektívából érzékelhetők a törekvések és nehézségek, melyek meghatározzák az intézményes nevelésben töltött időszakot, és felfedezhetők egy pedagógus önreflektivitásának attribútumai.

ISKOLAFENNTARTÁS MÚLTJA ÉS JELENE

Elnök: Rébay Magdolna, Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

Előadások

A TISZÁNTÚLI REFORMÁTUS EGYHÁZKERÜLET KÖZOKTATÁSI POLITIKÁJA A HORTHY-KORSZAKBAN

ELŐADÁSOK

Rébay Magdolna, Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program

Baráth Béla Levente az 1911–1920. közötti időszakot (2014), míg Tibori János 1944-től kezdve (1995) foglalta össze a Tiszántúli Református Egyházkerület történetét, s azon belül részletesen tárgyalta a közoktatásügy helyzetét. A Horthy-korszakkal – vázlatosan – Zoványi Jenő foglalkozott (1939). Előadásunkban ezért erre az időszakra szeretnénk fókuszálni. Forrásaink az évente legalább éves rendszerességgel (kivéve 1944) összehívásra kerülő egyházkerületi közgyűlések jegyzőkönyvei voltak: beszédek, jelentések, valamint a jóváhagyásra egyházmegyei szintről érkező előterjesztések szövege. Az alábbi kérdéskörökkel foglalkoztunk: 1. a felekezeti iskola célja, annak teljesülése, 2. az iskolahálózat kiterjedése, 3. az iskolák fenntartása; 4. az állami törvények megvalósítása. A kutatás fő módszerül a dokumentumelemzést választottuk, emellett statisztikai elemzéseket készítettünk. Megállapíthatjuk, hogy a felekezeti iskolát az egyházkerület továbbra is missziós intézménynek tekintette, ezért az egyházas szellemiségre, a vallásoktatás minőségére és az ifjúsági hitbuzgalmi egyesületek eredményes működésére nagy súlyt fektetett. A püspökök a vallást oktatóktól elvárták a korszerű pedagógiai módszerek használatát. Ezen értelmezés miatt Baltazár Dezső és Maklár Károly püspök az iskolához történő töretlen ragaszkodásra hívta fel a fenntartókat. Révész Imre viszont már arról beszélt, hogy meg kellene vizsgálni, vajon minden iskolára szükség van-e. Mind a hárman felvetették az állam magatartásának a kettősségét: elvben az egyházi iskolák mellett van, a gyakorlatban viszont a szükséghez mérten nem támogatja a fenntartókat. A kerületi iskolahálózat főként polgári (lány)iskolákkal bővült, Szeghalmon pedig mezőgazdasági középiskolát alapítottak. Nagyobb változás a terület-visszacsatolásoknak köszönhetően történt. A nehézségek ellenére az elemi iskolák tömeges átadásáról nem beszélhetünk, pedig az iskolák anyagi helyzete a földműves lakosság szegénysége miatt kritikusnak tekinthető. De még a középfokú és a középiskolák esetén is a felszerelés hiányosságára s zsúfoltságra panaszkodtak a fenntartók. Az egyházkerület országos fellépést és változást (egyetemes iskolai közalap létesítése, állami kultúradó kivetése) szorgalmazott. Révésznek a debreceni kollégium megsegítésére indított gyűjtőakciója – Baltazár amerikai körútjával szemben – csak szerény eredményt hozott. Az állami törvények közül a 8 osztályos népiskola bevezetését elviekben üdvözölte az egyházkerület, de felhívta a figyelmet a végrehajtás problémáira. A jelentések sokatmondóan hallgatnak arról, hogy hány iskola alakult át. Az 1924-es középiskolai törvény kapcsán az iskolák jellegének előírása váltott ki kritikát, 10 évvel később a testnevelés oktatás megvalósításának nehézségét és a túlterhelést vetették fel. Az 1935. évi tanügyigazgatási törvény kapcsán az autonómia névlegességét rótták fel. Az egyházkerület valóban „a növekvő állam árnyékában” (Nagy Péter Tibor, 2011) próbálta elképzeléseit megvalósítani.

AZ ISKOLÁK ÁLLAMOSÍTÁSA (1945–1948)

Pornói Imre, Debreceni Egyetem

ELŐADÁSOK

1945-öt követően Magyarország felépítése mind a politikai, mind a gazdasági mind a művelődési területén új alapokon és új irányokba indult. A múlt végképp eltörlése a totális katonai-politikai vereséggel elkezdődött, s a korábbi rendszer gazdasági pilléreinek egymást követő lebontásával folytatódott. Ebbe a sorba illeszkedett a művelődéspolitikai terén a „lelkekért” folytatott harc az iskolák feletti ellenőrzés, majd hegemonia megszerzéséért. A gyorsan zajló bel-és külpolitikai események árja 1946/1947-ben kényszerített ki paradigmaváltást ezen a területen. Ennek a fordulatot lüktetését tárja fel a több síkon folytatott kutatás. A művelődéspolitikát is irányító Keresztury és Ortutay elképzeléseinek, tényleges intézkedéseinek és lehetőségeinek feltárása leírt gondolataik alapján az egyik irány. A másik az az őket befolyásoló pártoknak a közoktatással kapcsolatos jövőképei, 1945 előtti és utáni programjaik alapján. A harmadik az érintett egyházak közoktatással összefüggő döntési lehetőségei és mozgástere, a Magyar Evangélikus Egyház és a Magyar Református Egyház presbiteri, zsinati, valamint a Magyar Katolikus Püspöki Kar konferenciáinak jegyzőkönyvei alapján. A negyedik az országos sajtóorgánumok befolyásoló ereje (Világosság, Szabad Nép, Népszava, Társadalmi Szemle, Evangélikus Élet, Katolikus Szemle, Új Ember, Szabad Föld, Kis Újság). Az ötödik, egy nap 8 órája, az országgyűlés 73. obstrukciótól, sértésektől sem mentes ülése, 1948 június 16-án az államosítási törvényjavaslat elfogadtatása 1948:XXXIII.tc. néven. A hatodik azoknak a gyorsított ütemű intézkedéseknek a végrehajtása (a kormány és az érintett minisztériumok rendeletei), melyek az 1948 őszi iskolakezdésre végleg befejezetté tette mind tárgyi, mind személyi vonatkozásban az állam iskolák feletti hegemoniáját, teljessé téve az egyházak feletti hatalmát, utat nyitva a magántulajdon utolsó hadállása, a parasztság elleni támadásnak.

AHOL CSAK EGYHÁZI ISKOLA VAN...

ELŐADÁSOK

Tomasz Gábor, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Az ún. szekularizációs elmélet mára kiment a divatból. A korábbi lelkesedést szkepticizmus, a kulturális különbségek hangsúlyozása (pl. Martin, 1990), a szekularizáció fogalmának pontosítására tett kísérletek (pl. Casanova, 1994; Dobbelaere, 1981), esetleg a teljes elutasítás (pl. Berger, 1999) váltotta fel. Bármennyire eltér is a különböző kutatók szekularizációval kapcsolatos véleménye, annak a funkcionális differenciálódásnak nevezett több évszázados folyamatnak a létezését csak kevesen cáfolják, amely során az állam egyre több olyan feladatot vállalt – részben vagy egészben – magára, amelyet korábban az egyház látott el. Meglehetősen tudománytalan lenne rövid távú változásokat hosszú távú folyamatok cáfolataként értelmezni. Ennek ellenére szembetűnő, hogy Magyarországon az utóbbi években egy, a fentebb vázolttal ellentétes folyamat zajlik az oktatásban is (és nem csak ott). Így például 2010 és 2015 között közel megduplázódott az egyházi iskolákban tanulók száma. Talán még érdekesebb, hogy egyre több településen van kizárólag egyházi általános iskola. Már 2015-ben több mint 130 ilyen település volt hazánkban, ami a diákok 3%-ának felel meg (Hermann és Varga, 2016; Tomasz, 2017). Előadásomban az egyházi szektort vizsgáló, két évvel ezelőtt kezdett kutatásunk kvalitatív részének eredményeiről fogok beszámolni. Utóbbi során olyan iskolákat kerestünk fel (összesen tízet), amelyek 2010 után váltak egyházi fenntartásúvá, és mára településük egyetlen általános iskolájaként működnek. Az iskolákban strukturált mélyinterjút készítettünk az intézményvezetővel. A fenntartóváltás körülményeiről, okairól kapott információk igazolják egy korábbi felmérés megállapítását, miszerint az intézményadás mögött többnyire a helyi önkormányzat rossz anyagi helyzete, a saját források hiánya húzódik (Péteri, 2015), és az országos adatokkal is összecsengenek (a települések jóval nagyobb arányban vannak a hátrányosabb régiókban). A fenntartócserét a tantestület, illetve a szülők többsége nemcsak elfogadta (ez a jogszabály szerint kötelező is), de nagyban támogatta is – nem véletlenül: a másik opció sok helyen az iskola megszűnése lett volna. Magában az oktatásban a fenntartóváltás nem eredményezett radikális változást. Amit a fenntartó egyház leginkább elvár, az egyfajta „keresztény szellemiség”, viszont azt, hogy mit tanítsanak az iskolában, ráhagyja az iskolára. Ráadásul a pedagógusállományban sem történt jelentős változás: a pedagógusok többsége maradt az iskolában, ugyanazok tanítanak tehát, mint az „önkormányzati” időszakban. A tíz iskolát – egyfajta kontrollként – további tízzel egészítettük ki: olyanokkal, amelyek ugyan szintén 2010 után lettek egyháziúvá, viszont településükön több iskola (állami intézmény is) található. Ezekben (azonos interjúvázlat alapján) szintén intézményvezetői interjúkat készítettünk. Az elemzés során nemcsak e két típusú iskolát vetettük össze, de a különböző felekezetek (fenntartó egyházak) eltérő stratégiáit, gyakorlatát is vizsgáltuk.

A FENNTARTÓVÁLTÁSOK HATÁSA AZ ISKOLAIGAZGATÓK VEZETŐI AUTONÓMIÁJÁRA

ELŐADÁSOK

Baczúr István, Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Neveléstudományi Program

Az előadás a köznevelés iskolaigazgatóinak a vezetői autonómiából adódó feladatait mutatja be rávilágítva azokra a konfliktusokra, amelyek a fenntartóváltások során az iskolavezetés és a fenntartók érdekeinek különbözőségeiből, a gazdálkodási és a szakmai követelmények ütközéséből származhatnak. Magyarországon a rendszerváltás óta jelentősen megváltozott az igazgatók vezetői szerepe. Ennek elsődleges oka a társadalomban és a gazdaságban lezajló folyamatok oktatáspolitikát befolyásoló hatása volt (Balázs és Szabó, 2009). Mivel az iskolák mélyen beágyazottak a társadalomba és a nemzetgazdaságba (Radó, 2010), e változások miatt három kulcsfontosságú területen – az iskolák szakmai működése és belső szabályozása, a pénzügyi gazdálkodás, valamint a humán erőforrással való gazdálkodás – növekedett az igazgatók szakmai felelőssége, ugyanakkor folyamatosan csökkent a hatáskörük és döntési kompetenciáik. A teljes körű vezetői felelősség és a minimális döntési önállóság egyidejű megnyilvánulása autonómiakonfliktushoz vezet (Baráth, 2006). Az iskolai autonómiát három formájában különböztetjük meg: igazgatási, szakmai, és közösségi, ezek azonban szorosan kapcsolódnak egymáshoz, egymástól függenek (Leithwood és Menzies, 1998). Az autonóm iskolákat ugyan potenciálisan eredményesebbnek és hatékonyabbnak tekinthetjük, de igen sok múlik a belső, intézményi menedzsment jellegén és minőségén és azon, hogy az iskolák és igazgatóik a jogszabályban biztosított önállóságukat érvényesíteni tudják-e a fenntartókkal szemben (Bush, 1996). Az oktatás aktorai által általánosságban a leginkább támogatott vezető az a pedagógus, aki rendelkezik a jogszabályban előírt valamennyi feltétellel, vezetői attitűdjeiben demokratikus, kreatív, felelős, innovatív a válsághelyzetekben, ért a tanügyigazgatáshoz, az adminisztrációhoz és döntésképes (Balázs és Szabó, 2009; Andor, Liskó és Fehérvári, 2008; Balázs, 2004; Hoffmann, 1997). A kutatás során arra kerestem választ, hogy a fenntartók (állami, önkormányzati, egyházi, egyéb) az iskolaátadás-átvétellel milyen új vezetői szerepet vártak el az iskolák vezetőitől. A kutatás során online kérdőíves adatfelvételre került sor. A válaszadásban azok a közoktatási vezetők vettek részt, akik 1990 után legalább egy alkalommal fenntartóváltás alatt töltöttek be iskolaigazgatói beosztást. A válaszokból kiderül, hogy a fenntartó típusa meghatározza a vezetői attitűdöket és a vezetői autonómia mértékét. Előadásomban a kapott eredmények értékelésén keresztül fókuszpontba helyezem az iskolaigazgatók tevékenységét és annak minőségét befolyásoló top-down hatást.

MŰVÉSZETI NEVELÉS, VIZUÁLIS KULTÚRA

Elnök: Vincze Beatrix, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

A NARRATÍVUM MINT A PÁRBESZÉD TERE A TÖBBSZÖRÖSEN KÜLÖNLEGES ALKOTÓK TEVÉKENYSÉGÉNEK MEGISMERÉSÉBEN

ELŐADÁSOK

Sándor Katalin, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Illés Anikó, Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Jelen előadás fókuszában a narratívum metaelméletként történő alkalmazása, szükségessége és alkalmasságának kérdése áll a többszörösen különleges alkotók művészeti tevékenységének vizsgálatában (alkotás és befogadás). Gyarmathy meghatározása alapján, többszörösen különleges alkotók sajátosságai lehetnek a szociokulturális helyzet, etnikai-nemzetiségi helyzet, neurológiai eltérések, viselkedési és érzelmi sajátosságok, érzékszervi-mozgásos eltérések. Ezen különleges populáció vizsgálatában a vizuális megismerés és befogadás feltérképezésében mérföldkővet jelenthet a narratív pszichológia szemléletének alkalmazása. Célunk egyfajta paradigmaváltást elősegítő kutatási modell megalkotása, amely a narratív pszichológia keretére és azon belül a Bruner által a nyelvészettől kölcsönzött nyelvi eszközökre (téri-
idő- és személyi kontextuális viszonyok) alapoz, és elősegíti a művészet befogadásának kontextus általi meghatározását (Illés, 2013). A narratív megismerési mód az ember világról gyűjtött tapasztalatának ugyanolyan fontos ismérve, mint a racionális és logikus, ok-okozati összefüggéseket kereső szemlélete. A narratív pszichológiai keret az ember megismerő folyamatait a társas hatások, közösen létrehozott tudás és világok működésekként írja le. A narratívumot közvetítőként és eszközként kezeli, olyan szerszámként, mely segít a világot értelmezni, érzelmeket, cselekedeteket, gondolatokat elkülöníteni, majd újra integrálni (Illés, 2013; László és Thomka, 2001). Kutatási kérdésünk, hogy ez az elméleti keret hogyan alkalmazható mind a teória alkotásban, mind az empirikus vizsgálatokban, hiszen ha a különböző dimenziókat vesszük alapul, akkor egy többszörösen különleges alkotó, illetve művész és alkotásainak megítélése igen különböző lehet. A kreativitás megélése mindenki demokratikus joga, mely térben és időben egy emberöltő során, különböző kulturális és társadalmi környezetekben az életkor előrehaladtával igen változatos képet mutat (Lubart és Sternberg, 1998 in Bodóczy, 2012). Hipotézisünk szerint van létjogosultsága annak, hogy a többszörösen különleges, sajátos helyzetekkel szembe néző személy alkotó emberként, illetve művészként aposztrofálható legyen. E feltevésünk egy műhelymunka longitudinális megfigyelésén és egy előkutatáson alapul, e tapasztalatok számtalan kérdést vetettek fel, melyekre további kutatások során keressük a válaszokat. A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciája, hogy a speciális populáció művészeti nevelését megalapozza, a narratív pszichológia befogadáselmélete segítségével a műbefogadásról való tudásunk egymástól független pontjai összeállhatnak, valamint a narratív pszichológia metaelméletként való alkalmazás érthetőbbé teszi a művészethez való viszonyulást (Illés, 2013). És mindezek mellett talán közelebb hoz minket, befogadókat, a többszörösen különleges alkotók világához, műveik befogadásához is.

A SZÍNHÁZI NEVELÉS ALKALMAZÁSA A BULLYING KEZELÉSÉBEN

ELŐADÁSOK

Lendvai Lilla, ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet

Horváth László, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola; ELTE Pedagógiai és Pszichológiai
Kar Neveléstudományi Intézet

Dóczi-Vámos Gabriella, független kutató

Az iskolai erőszakot fókuszába állító színházi nevelési előadás bullyingra gyakorolt hatását a kutatók 2016 és 2018 között vizsgálták. A kvantitatív és kvalitatív módszereket ötvöző interdiszciplináris kutatásban – a kontroll csoporttal együtt – 70 osztály vett részt. A kvantitatív szakasz során a vizsgálati személyek kérdőívet töltöttek ki a beavatkozás előtt és után, a kvalitatív elem részeként pedig a színházi nevelési előadáson két megfigyelő egy előzetes szempontrendszerre támaszkodva megfigyeléseket végzett. Ezt követően félig strukturált interjú készült a foglalkozást tartó színész-drámatanárokkal, továbbá félig strukturált interjú a vizsgálati csoport osztályfőnökével a beavatkozás előtt és után is. A legfontosabb eredmények szerint a nemi szerepelvárások és sztereotípiák mindkét előadás esetében igen meghatározóak voltak, csakúgy, mint a pedagógus válasza az erőszakos és zaklató eseményre, a bullyinghoz való viszonyulása, továbbá a probléma megoldására vonatkozó elképzelései. Utóbbiak a diákok által másolt és követett stratégiák voltak, melyet a foglalkozás során a tanulók ugyanúgy alkalmaztak, ahogy a valós helyzetben korábban a pedagógus eljárta. A színházi nevelési foglalkozás felszínre hozta az addig rejtett eseteket, valamint hatékony eszköznek bizonyult azok megfelelő feltárásához és közösségi szintű feldolgozásához. A pedagógusok elmondása alapján a foglalkozások egyik direkt hatásaként a tanulók véleményvállalása és magabiztossága a foglalkozásokat követően pozitív irányba változott. Ez abban nyilvánult meg, hogy a korábbi aktivitáshoz képest többen és gyakrabban jelentkeztek, valamint az addig kevésbé aktív diákok is ki merték mondani és fel merték vállalni gondolataikat, véleményüket társaik előtt. A kutatás színházi nevelés szempontjából egyik legjelentősebb eredménye szerint az alacsony szocioökonómiai státuszú tanulók hatékony bevonásának eszköze lehet a téma, a nyelvezet és a megközelítésmód körültekintő megválasztása.

A TÉRSZEMLÉLET FEJLŐDÉSÉNEK VIZSGÁLATA, ÉS A FEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEINEK FELTÁRÁSA

ELŐADÁSOK

Babály Bernadett, Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kar
Kárpáti Andrea, ELTE Természettudományi Kar Természettudományi Kommunikáció és
UNESCO Multimédiapedagógia Központ

A hétköznapi életben és a munka világában egyaránt fontos térszemlélet vizsgálata jelenleg is aktív, számottevő eredményeket felmutató kutatási terület, jelentőségét mutatja, hogy a PISA mérésekben is felbukkannak a téri képességek mozgósításával megoldható feladatok (OECD, 2012). Az elmúlt időszak kiemelt kutatási témáinak tekinthető: (1) a téri képességek fejlesztésének a STEM (science, technology, engineering, mathematics) területeken nyújtott teljesítményekre gyakorolt hatása (Uttal és Cohen, 2012; Newcombe, 2013; Cheng és Mix, 2014), (2) különböző tevékenységformák szerepe a képesség fejlődésében (Sorby, 2009), (3) eltérő tanulási környezetek befolyása a fejlesztés hatékonyságára (Sandstrom, Kaufman, és Huettel, 1998; Sutton, Heathcote és Bore, 2007), és (4) a nemi különbségek (Linn és Petersen, 1985). Az előadás keretében ismertetjük a vizsgálatban résztvevők térszemléletének sajátosságait, a képesség fejlődését és fejleszthetőségét befolyásoló tényezőket. Kutatásainkat három korcsoport bevonásával végeztük. Az 5. és 9. osztályos diákok körében (N=604) online teszt és kérdőív felvételére került sor, az eDIA platform alkalmazásával (Csapó, Lőrincz és Molnár, 2012). A valós és virtuális térmodellezési feladatokat tartalmazó, az egyetemi hallgatók körében (N=308) megvalósuló fejlesztő kísérlet során az elő- és utótesztek, a kérdőívek, a vizuális dokumentációk és az alkotás folyamatát rögzítő szöveges munkanaplók alapján végeztük elemzéseinket. Az 5. és 9. évfolyamon a kérdőívre adott tanulói válaszok alapján tártuk fel a háttérváltozók és a teszteken nyújtott teljesítmények közötti összefüggéseket. Eredményeink jellemzően összhangban vannak a szakirodalomban feltárt jelenségekkel, a kutatásokban felsorolt, a térszemlélet fejlődésére pozitívan ható tevékenységek körét többségében megerősítik adataink. A korrelációs együtthatók gyenge, közepes erősségű kapcsolatot mutatnak az iskolai osztályzatok és a teszteredmények között, a legmagasabb értékeket a matematikánál veszik fel mindkét évfolyamon (5.o. $r=0,3$; 9.o. $r=0,46$). A felmérésben részt vevő intézmények teljesítménye közötti különbség mindkét korcsoportban szignifikáns (5.o. $F=8,692$ $p<0,001$; 9.o. $F=20,424$ $p<0,001$), amely jól érzékelteti, hogy az iskolák milyen széles spektrumú tanulói bemenettel jellemezhetők a téri képességek vonatkozásában. A kísérlet igazolta, hogy a térszemlélet hatékonyan fejleszthető a 18–22 éves korosztályban ($d=1,07$), függetlenül a tanulás környezetétől. Az 5. osztályosok és az egyetemi hallgatók körében a teszteken szignifikánsan jobban teljesítettek a fiúk, mint a lányok, a 9. évfolyamon a nemek vonatkozásában kiegyensúlyozott teljesítményről beszélhetünk. Kiemelten fontos eredmény, hogy a fejlődés mértékében nemi különbségek nem jelentkeztek. A téri képességek felmérése, a fejlődés főbb szakaszainak és a fejlesztést támogató tevékenységek körének meghatározása lehetővé teszi hatékony oktatási programok, intézkedések kidolgozását a vizuális nevelés területén.

A TÁRGYI ÉS ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNK MEGISMERÉSÉNEK ÚJ NEVELÉSI LEHETŐSÉGEI A DEMO WOOD TEVÉKENYSÉGEINEK SEGÍTSÉGÉVEL

ELŐADÁSOK

Berta-Szénási Panna, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom
Neveléstudományi Doktori Iskola

Az ember cselekedeteinek számára a tér egyet jelent a lehetőséggel, nélküle az ember tetteinek színtere elvész. Belső, külső és másokban rejtőző tereinek megismerése örökös feladata. A minket körülvevő tárgyi és épített környezet és a nevelés találkozása az emberben lezajló szellemi folyamatok, a környezettel történő folyamatos kommunikáció és a másoktól szerzett tapasztalatok az emberi cselekedetek megértéséhez és formálásához nyújthatnak segítséget. Az egyetemi tanulmányaim során több forrásból gyűjtöttem információkat annak a kapcsolatrendszernek a feltérképezéséhez, amelyet a design és a neveléstudomány között állíthatunk fel. Az utóbbi két évben ezen tapasztalatok, ismeretek és közösségi kapcsolatok száma ugrásszerűen megnőtt. Jelen előadásomban a Demo Wood design tematikájú készségfejlesztő program tevékenységét kívánom leírni. Ezzel egyidejűleg a művészet, az építészet, a design, illetve a neveléstudomány egyes szereplőinek közvetítő funkcióira és ezek oktatási rendszerekbe átültethető gyakorlataira is kitér leíró elemzésem. Az eddigi eredmények bemutatásának elsődleges célja egy olyan rövid, összegző tanulmány elkészítése, ami a programban létrejövő vizuális nevelési gyakorlatokat érintő foglalkozások tematikus rendjét adja. A tanulási utak, helyek és terek sokszínűsége a foglalkozásokon résztvevők kompetenciáinak sokszínű fejlesztési lehetőségére is hatással van. A kutatásomhoz felhasznált szakirodalmi háttér ezért elsősorban a vizuális műveltség, illetve a kreativitás fejlesztési lehetőségeiről szóló tanulmányokat jelenti. A vizsgálat során elemezni kívánom a Demo Wood programjait szervező, illetve azt lebonyolító és azokon részt vevő személyek beszámolóit is. Az előadás célja, hogy teljes képet adjon a szervezet működéséről és nevelési céljairól, emellett elhelyezzem a vizuális kultúra oktatásával foglalkozó csoportok térképén. Fontosnak tartom azon társadalmi kérdések iránti érzékenység kiemelését is, amely az épített és tárgyi környezetünk megismerésén túl megmutatkozik e tevékenység által. A kutatás egyik lehetséges eredménye, hogy az alkotási folyamatokban ily módon feloldódó megoldási lehetőségek fontos kiindulópontjai lehetnek az oktatás új koncepcióinak kialakításában.

A 21. SZÁZAD KÉPI NYELVÉNEK TANÍTÁSA, A DIGITÁLIS KOR KIHÍVÁSAI ÉS A VIZUÁLIS MÉDIA JELENLÉTE A KÖZOKTATÁSBAN

ELŐADÁSOK

Klima Gábor, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az előadás kapcsolódik a Magyar Tudományos Akadémia és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoportja „Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása” című tantervi innovációs projektjéhez. A program különböző modulokra osztva vizsgálja a 21. század vizuális kultúrájának tanítását és taníthatóságát, különös tekintettel a vizuális kultúra rendkívül gyors és folyamatosan változó technikai, technológiai környezetére. A kutatás egyik fő törekvése, hogy a vizuális média tantárgy tanmenetét integrálja a vizuális kultúra tanmenetébe. A vizuális nevelés technikai, technológiai megújítása és fejlesztése olyan nemzetközi trendekbe illeszkedik, amelyek arra keresik a választ, hogyan lehetséges a 21. század vizuális nyelvének oktatását a tanmenetek részévé tenni (Marnier, 2013; Considine, 2009; Mayo, 2007; Ching Chiu Lin, 2011; Unrath és Mudd, 2011). A digitális kreativitás fejlesztés ebbe a folyamatba illeszkedve a tanulók digitális készségeire építve új technológiákkal egészíti ki a már meglévő tantermi gyakorlatokat. Az előadás első szakaszában bemutatom a projekthez kapcsolódóan általam fejlesztett tanítási-tanulási programot. Hogyan jelenik meg egyszerre a digitális és vizuális készségfejlesztés valamint a szociális érzékenyítés a gyakorlati feladatokban. A technológiai kérdéseken és problémákon túl a tanulók digitális ismereteinek felmérése és a motiválhatóság kérdéskörére is kitérek. A második szakaszban a projekt jelenlegi állását prezentálom. Tanulói munkákon keresztül mutatom be a digitális kreativitás fejlesztés, a vizuális média és vizuális kultúra szinergiáját. Kitérek a gyakorlati megvalósítást befolyásoló, megváltoztató tényezőkre is. A tananyagok tervezésekor a közoktatási környezet és széleskörű alkalmazhatóság feltételei jelentették a kiindulási alapot. A lezárásban kitérek néhány alkalmazhatóságot befolyásoló tényező tárgyalására. Az intézményi szinten eltérő technikai, technológiai felszereltség komoly dilemma elé állítja a kutatócsoportot az országos szintű tananyag fejlesztéssel kapcsolatban. A vizuális média gyakorlata erősen technológia függő, amely körülménnyel számolnunk kell a tananyagok fejlesztése során. Úgy tűnik, szükség lesz egy erőteljes intézményi differenciálásra, ha a tananyagok országos alkalmazhatóságát szem előtt kívánjuk tartani.

A közlemény alapját képező kutatás az MTA-ELTE Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport, „Moholy-Nagy Vizuális Modulok – a 21. század képi nyelvének tanítása” projekthez (is) kapcsolódik. Az előadás elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

ISKOLAI, OSZTÁLYTERMI TANULÁS, MOTIVÁCIÓ, TÁRSAS KÖZEG

Elnök: Fejes József Balázs, SZTE Nevelélmélet Tanszék

Előadások

AZ OSZTÁLYTEREM MOTIVÁCIÓS JELLEMZŐINEK FELTÁRÁSA A CÉLORIENTÁCIÓS ELMÉLET ALAPJÁN

ELŐADÁSOK

Fejes József Balázs, SZTE Nevelélmélet Tanszék

Napjainkban a célorientációs elmélet széles körben elfogadott megközelítést képvisel az osztálytermi környezet motivációs hatásának feltárása terén. Az elmélet keretei között az osztályterem motivációs jellemzőinek holisztikus mutatóiként a célstruktúrák skáláit alkalmazzák. Kulcskérdés, hogy e mutatók az osztálytermi környezet mely sajátosságaival állnak kapcsolatban, ennek ismerete a tanulási motiváció formálásához beavatkozási pontokat kínálhat. Korábbi munkánkban a Midgley és munkatársai (2000) által fejlesztett, a célstruktúrák megismerésére általánosan használt Likert-skálás PALS kérdőívre alapozva fejlesztettünk ki magyar nyelvű eszközt. Egy további írásbeli kikérdezés során a skálákhoz nyílt végű kérdéseket kapcsoltunk a tanulói vélemények alaposabb megismerése érdekében a matematikához kötődően, felső tagozatos tanulók körében. Jelen kutatás célja, hogy kvantitatív megközelítéssel is ellenőrizze a korábbi kvalitatív vizsgálatban feltárt jellemzők általánosíthatóságát. Kutatási kérdéseink a következők: (1) A kvalitatív vizsgálat alapján kirajzolódó tényezőkből lehetséges-e Likert-skálával mérhető konstruktumokat létrehozni? (2) Milyen az új konstruktumok egymáshoz viszonyított jelentősége? (3) Milyen e konstruktumoknak a korábban feltárt, a motiváció szempontjából lényeges környezeti faktorokhoz viszonyított jelentősége? A tanulói válaszok kvalitatív elemzésére építve három új skálát hoztunk létre (pedagógiai célú interakció az osztálytársakkal, az osztálytársak elismerése, közösségről kialakított kép). Emellett az elsajátítási és viszonyító célstruktúrát mértük, továbbá a tanári érzelmi támogatása elnevezésű, a korábbi vizsgálatok szerint központi jelentőségű skálát használtuk. A Likert-skálás állításokat a matematika tantárgy kapcsán fogalmazzuk meg, mérésünkben 6–8. évfolyamos diákok vettek részt, összesen 248 fő. Néhány kérdőívétel elhagyásával a faktoranalízisek szerint kirajzolódott a várt struktúra a motivációs klíma észlelésének társakhoz kapcsolódó változói esetében ($KMO=0,880$), ugyanakkor az osztálytársak elismerése elnevezésű változó két faktort alkotott. Az új faktort az osztálytársak kigúnyolása elnevezéssel szerepeltettük a további elemzésben. A létrehozott konstruktumok megbízhatósága általában jónak mondható (Cronbach- α : 0,67–0,88). Az új skálák többségében a várakozásoknak megfelelő kapcsolatot mutattak a célstruktúrákkal. A korrelációk szerint az új konstruktumok jelentősége a korábban feltárt lényeges környezeti változók (pl. tanár érzelmi támogatása) szerepéhez viszonyítva is jelentős. Munkánk a célorientációs elmélet keretében az osztálytermi környezet motivációs jellemzői kapcsán kínál új eredményeket korábban nem ismert tényezők feltárásával. Emellett az elmélet keretei között felhalmozódott tudás hazai alkalmazásához járul hozzá.

A közlemény a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatásával készült.

ISKOLÁHOZ FÜZŐDŐ EGYÉNI ÉS CSOPORTOS NORMÁK VIZSGÁLATA KÖZÉPISKOLÁS OSZTÁLYKÖZÖSSÉGEKBEN

ELŐADÁSOK

Jagodics Balázs, PTE Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet Szociálpszichológia
Doktori Program

Gajdics Janka, SZTE Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet

Gubics Flórián, SZTE Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet

Horvát Barbara, SZTE Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet

Vatai Katalin, SZTE Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet

Szabó Éva, SZTE Bölcsészettudományi Kar Pszichológiai Intézet

Az emberek viselkedésére nagy hatással van az őket körülvevő szociális közeg. Mindez a konformitás jelensége miatt olyan magatartási formák megjelenéséhez is vezethet egy közösségben, amellyel egyénileg nem minden tag ért egyet (Smith, 1988). Kutatásunkban középiskolás osztályokban vizsgáljuk a közösségre jellemző normarendszer egyéni attitűdhöz fűződő viszonyát, illetve ezek kapcsolatát a diákok tanulmányi motivációjával és eredményeivel. A közösségre jellemző normarendszert a Szabó és Labancz (2015) kutatásai alapján készült kérdőívvel vizsgáltuk. A diákok tanulmányi motivációjának feltérképezését a célorientációs elmélet (Dweck és Leggett, 1988) keretében végeztük, amely két dimenzió mentén jellemzi az egyéni beállítódást (elsajátítási/viszonyító célok, illetve elkerülő/közelítő célok). Komplexitásánál fogva ez a motivációs keret képes megragadni, hogy a saját készségek fejlesztése vagy a társakhoz viszonyított teljesítmény kerül előtérbe, illetve hogy a siker elérése vagy a kudarc elkerülése hat erősebben az egyéni viselkedésre. A kutatás fő kérdése, hogy a csoportnormák melyik motivációs irányt erősítik, és hogyan viszonyulnak a diákok szubjektív normáihoz. A kutatásban öt kilencedikes középiskolai osztály 125 tanulója vett részt (55 lány és 77 fiú, átlagéletkor=15,17 év). Az eredmények alapján az osztályok normarendszerére jellemző, hogy a leggyakoribb viselkedések közé az iskola által elvárt magatartásformák tartoznak. Ugyanakkor az iskolai szabályokkal ütköző viselkedések esetén (puskázás, magatartási problémák, rossz tanulmányi eredmény, stb.) jelentős normatorzulás figyelhető meg, ugyanis a páros mintás t-próbák alapján a közösség észlelt normája inkább támogatja ezeket a viselkedéseket, mint a csoporttagok egyéni vélekedése ($p < 0,05$). Az osztály észlelt tanulmányokkal kapcsolatos hozzáállása összefüggésben van az egyén motivációjával is. A puskaázás észlelése negatív együtt járást mutat a tanulmányi motivációval ($r = -0,301$; $p < 0,01$), míg a csoportmunkában való aktív részvétel pozitívan kapcsolódik a közelítő-elsajátító motivációtípushoz ($r = 0,311$; $p < 0,01$). A motiváció esetében pedig további fontos eredmény, hogy a korrelációelemzés alapján közepes mértékű együttjárás ($r = 0,310$; $p < 0,01$) figyelhető meg a közelítő-elsajátító célorientáció és a tanulmányi eredményesség között. Az eredmények hangsúlyozzák az osztályközösségek és az iskolában észlelt viselkedések kapcsolatát a tanulmányokhoz fűződő attitűd alakulásával kapcsolatban. A kutatási eredményeknek fontos indikációi lehetnek mind az iskolai közösségek fejlesztése, mind pedig a tanulmányi motiváció növelése esetében.

AZ OSZTÁLYTERMI TANULÁSI ÉLMÉNY A BEVONÓDÁS TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Héjja-Nagy Katalin, Eszterházy Károly Egyetem

A tanulásba való bevonódás jelentőségét az iskolai tanulmányok elvégzése, az iskolai teljesítmény és siker szempontjából, de a tanulók jóllétére vonatkozóan is igazolták a közelmúltban született vizsgálati eredmények (Appleton és mtsai, 2008; Christenson és mtsai, 2012; Shernoff és mtsai, 2003; Schmidt és mtsai, 2007; Schmidt, 2010). Jelen kutatás a flow-elméletet (Csikszentmihalyi, 1990) keretrendszerként tekintve értelmezi a tanulási élménybe való bevonódást: egy tevékenységben való elmélyülés, amelyet koncentráció, érdeklődés és élvezet jellemez. Bár sok olyan feltétel adott az iskolai tanítási-tanulási körülmények között, amelyek elősegítik a flow-élményt, mint pl. a kihívást jelentő feladatok, vagy a teljes figyelmi koncentráció lehetősége, mégsem jelenik meg egyértelműen az elmélyülés és az élvezettel végzett tevékenység az osztályteremben (Schmidt és mtsai, 2007). A bevonódást bizonyítottan sok tényező befolyásolja, mint például tanulás-szervezési módszerek, tanári jellegzetességek, észlelt kontroll, pozitív érzelmek és egyéni jellemzők (Shernoff és mtsai, 2003). Előadásomban arról a kutatásunkról szeretnék beszámolni, amely az osztálytermi tanulást a tanulási élmény szempontjából megközelítve, különböző módszerekkel tanulmányozza. Jelen vizsgálatunkban az osztálytermi tanulás közben előforduló flow-élmények jellegzetességeit igyekeztünk feltárni. Összegyűjtöttünk több mint 100, 13–19 éves diáktól származó, erős tanulási élményről szóló szabad beszámolót. A beszámolókat MAXQDA szoftver segítségével tartalomelemeztek, hogy a tanulási flow-élmény jellegzetességeit megragadjuk. A beszámolók tartalomelemzése alapján összeállítottunk egy, a tanulási élmény különböző dimenzióit mérő skálát. A retrospektív elemzést akciókutatással egészítettük ki, melynek eredményeit szintén ismertetem az előadásban. Ennek során a Shernoff és munkatársai (2003) által használt élmény-mintavételi módszer kontrolláltabb változatát használjuk. 2 különböző város 2 iskolájának 2 osztályában, 2 héten keresztül, naponta két alkalommal közvetlenül egy tanóra után a Szerző által összeállított tanulási élmény skálán kellett beszámolniuk a tanulóknak a tanórai tanulási élményeikről. A tanárokat pedig egy rövid kérdőívben a tanórán alkalmazott tanulás-szervezési módszerekről, a tanóra tartalmáról, valamint az osztálytermi klímáról kérdeztük meg, illetve az általuk észlelt tanulói bevonódást és saját bevonódás-élményüket kellett megítélniük. Az egyéni különbségek feltárása érdekében megvizsgáljuk, hogy lehet-e összetett mintázatokat felfedezni a tanulási élmény kérdőív dimenziói szerint, vagy elkülöníthető-e a tanulási élménybe erősen és gyengén bevonódó tanulók csoportja egy számított összérték alapján. A vizsgálati személyek kitöltötték továbbá a Big5 kérdőívet is. A vizsgálati eredmények elemzése hozzájárulhat az osztálytermi tanulás során előforduló flow-élmény környezeti és egyéni összetevőinek meghatározásához.

DIVERZITÁS, MOTIVÁCIÓ ÉS TEHETSÉGFEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI A KOLLÉGIUMPEDAGÓGIÁBAN

ELŐADÁSOK

Dancsházy-Nagy Ágnes, Pécsi Kodály Zoltán Kollégium

Előadásomban azt kívánom bemutatni, hogy a serdülőkorú diákok érdeklődésének diverzitását milyen módon, milyen módszerekkel és nevelési szintereken képes a kollégium befogadni és fejleszteni, illetve mi szükséges a belső motiváció permanens fenntartásához és a tehetséggondozáshoz. A nevelés fontos célja az intrinzik motiváció elérése pl. a tanulásban vagy más tevékenységekben. A kollégiumok feladata az iskolai tanulás támogatásán kívül olyan tevékenységek és lehetőségek biztosítása, melyben a diákok komplex személyiségfejlődése és tehetségfejlesztése biztosított. A belső motivációt elősegítheti a társas környezet azzal, ha hangsúlyozza az autonómiát, az önállóságot, a kompetencia érzését és a szeretetet. Az autonómiára orientált környezetben a gyerekek lehetőséget kapnak az önmeghatározásra, belsőleg motiváltak a tanulásra és ennek következtében az iskolai teljesítményük is kedvezőbben alakul. A megismerő tevékenység egyik legnagyobb energiaforrásának, a belső motivációnak a fenntartására és növelésére a kollégiumi nevelési szintereken is törekedhetünk. Az együttműködést serkentő interakciók ösztönzése szemben a versengő vagy individuális csoportléggörrel, az autonómiát erősítő pedagógusi attitűd és környezet szemben a kontrollálóval, a kompetenciaérzet erősítése szemben a kudarc hangsúlyozásával, az indokolatlan és kontrolláló jutalmak elhagyása a szorongást kiváltó tényezők csökkentése, a tanulók érdeklődéséhez igazított, jól szerkesztett tananyag motiváció kedvező feltételei. Előadásomban azt vizsgálom, hogy a kollégium, mint speciális nevelési intézmény, hogyan képes ezt a belső motivációt, az érdeklődést és a tehetséggé válást, mint folyamatot generálni, katalizálni, s nem végső sorban kiteljesíteni.

ISKOLAI VIZSGÁLAT A SZELEKTÍV SZERVEZÉS FELTÉTELEZHETŐ HATÁSÁRÓL ÉS AZ ELSŐ ÉVFOLYAM JELENTŐSÉGÉRŐL

ELŐADÁSOK

Nagy-Czirok Lászlóné, Kiskunhalasi Fazekas Mihály Általános Iskola

„Segíteni kell az iskolákat [...] a kompetenciaméréseken alapuló olyan cselekvési (fejlesztési, beavatkozási) tervek kidolgozásában, amelyek mögött valódi cselekvés húzódik meg. Ennek fontos eleme a kapott eredmények és alkalmazott gyakorlatok széles körű disszeminációja [...]” (Széll, 2015) Iskolai szintű, saját gyakorlatunkat és kutatási eredményünket iskolavezetőknek és a tényekre alapozott oktatáspolitikai alapján döntéseket hozóknak szánjuk. A kutatás célja kontrollálni, milyen eredményt értünk el a képességek fejlesztésében azzal, hogy felső tagozatban szelektív módon alakítottunk ki csoportokat. Feltárni, hogy mennyire jelzik előre az első osztályosok képességmérési eredményei a későbbi teljesítményüket. Módszerek: OKM eredmények alapján hasonlítjuk össze egy általános iskola két populációjába tartozók eredményét. Az egyikbe heterogén osztályokba járók tartoztak (2009–14), a másikba képességeken alapuló szelektív szervezésű osztályok tanulói (2015–7). Vizsgáltuk a 8. évfolyamra elvárt pontszámok teljesülésének változását, valamint a 8. és 6. évfolyamos képességpont átlagok különbségeként számolt PHÉ-t. Hatodikosokból 1. osztályban írt bemeneti mérési átlaguk alapján hoztunk létre két csoportot, az átlag alatt és átlag felett teljesítettekét. Az elsős és a hatodik évfolyamos OKM eredmények összefüggését vizsgáltuk. A http://www.kir.hu/okmfit_elemzes oldalon az Egyéni tanulócsoporthoz létrehozása funkciót alkalmaztuk. Az induktív gondolkodási képességekkel is korrelációt vizsgáltuk. A SZTE által fejlesztett tesztet alkalmaztuk. Fontosabb eredmények: 1. Az elvárt értékek teljesülését vizsgálva nem mutatkozik szignifikáns különbség a heterogén és a szelektív szervezési mód között ($t(4,743)=-1,772$; $p>0,05$). 2. Mindkét csoportszervezés során elmaradtak az elvárástól az alacsonyabb képességszinteken levő tanulók fejlődési eredményei, míg a magasabb szinten levők meghaladták azt. 3. A matematika emelt szintű csoportok szervezése matematikából eredményt hozott a szelektív szervezésű években. 4. Összefüggnek az OKM hatodikos képességpontok az elsős bemeneti eredményekkel. 5. A hetedikben induktív teszten elért és az elsős bemeneti eredmények között magas/markáns korreláció mutatkozott. Az eredmények értékelése: Iskolafejlesztési céllal is érdemes alkalmazni az OKM eredményeket. „[...] a méltányos oktatási rendszerben tanuló diákok összességében magasabb szintű teljesítményt nyújtanak, mint a szelektívebb iskolarendszerekben.” (Széll, 2015) A vizsgált iskola mintáján a szelektív szervezés nem hozott az OKM által vizsgált területeken szignifikánsan jobb eredményt, ám rosszabbat se. Szükség van más, sokféle mutató alapján történő vizsgálatokra. Az eltérő szervezési módok hatásának értékeléséhez mi tanulási attitűdöt, motivációt, stratégiát és osztályszociometriát is javasolunk mérni. Különösen jelentősnek tartjuk azt, ami az első osztályban történik. Hogy ne konzerváljuk, ne mélyítsük el a különbségeket, az egyéni fejlesztések irányában kell eljárásunkat fejlesztenünk.

TEHETSÉGGONDOZÁS, TEHETSÉGFEJLESZTÉS, INNOVÁCIÓ

Elnök: Lénárd Sándor, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

A TEHETSÉGBARÁT INTÉZMÉNYI TANULÁSI MÓDSZEREK ELMÉLETE ÉS GYAKORLATA

ELŐADÁSOK

Lénárd Sándor, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Rapos Nóra, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A tehetség értelmezése és a tehetséggondozás szemlélete jelentős változáson ment át nemzetközi térben (vö. Gyarmathy, 2013), mely változást a hazai gyakorlat kevéssé követte. A változás megalapozását hozó kutatási fejlemények gyökere a tehetségfogalom újraértelmezésben rejlik. Egyrészt többdimenzióssá válnak a tehetségfogalmak (pl.: Renzulli, 2005) (vö. IQ-val azonosított értelmezés); megjelenik a többszörös különlegességet mutató tehetségek csoportja (dual, double, twice, multiple exceptional). A változás fő üzenete mégis az, hogy a tehetség nem statikus fogalom, nem lezárt diszpozíció (Gagné, 1999, 2000, 2003; Sternberg és Davidson, 2005), s ebből következően a tehetséggondozás, s annak támogatása egy változó és egyénhez igazodó rendszerszerű tanulási környezetben lehetséges (Renzulli és Reis, 1986). A kutatás célja, hogy rendszerező betekintést nyújtson a hazai és a nemzetközi gyakorlatban alkalmazott tehetségtámogató környezetet gazdagító módszerekről. Ennek során megvizsgálja a tehetségbarát módszerek elméleti hátterét, a tehetségbarát módszerként való besorolás kritériumait, az ilyen módszerek jellemzőit, hatékonyságát és a módszerek csoportosításának, rendszerezésének módját. A kutatás emellett megvizsgálja a tehetségbarát környezet szempontjából előnyösnek tekinthető módszereknek a köznevelési intézményekben tapasztalható jelenlétét és elfogadottságát. A kutatás mixed methods megközelítésű. A nagymintás kvantitatív kutatásban a pedagógusokat online kérdőívvel (n=1428), az igazgatókat személyes interjúval kerestük meg (n=480). A kvalitatív vizsgálat során a tehetségbarát tanulási környezetet biztosító intézmények dokumentumelemzésére (n=22) és féligstruktúrált interjúk (n=10) felvételére került sor. Az eredmények alapján megerősíthető, hogy a szervezeti szintű „jógyakorlatok” komplex programjainak célrendszerében egy hosszú távú fejlődésre, fejlesztésre épített tanulás támogatás szerepel; eltávolodnak a tehetséggondozás hagyományos értelemben vett tanórákhoz kötött megközelítésétől. Másrészt bővült a tehetséggondozásban érintett szereplők köre és funkciója, megerősödik azok rendszerben történő értelmezése. A tanulás értelmezésben megerősödik az egyéni célok és előzetes tudás megismerésének szerepe; valamint a tanulás támogatás komplex (beleértve az online tereket) együttes alkalmazása. A kutatás eredményei lehetőséget kínálnak egy átfogó tehetséggondozási stratégia megteremtéséhez és a pedagógusképzés ezirányú megreformálásához is.

„Tehetségek Magyarországa” című, EFOP-3.2.1.-15-2016-00001 kódszámú pályázat keretében megvalósuló Kutatások és jó gyakorlatok azonosítása a tehetséggondozásban. Új Nemzedék Központ Nonprofit Kft.

A KÖZÉPISKOLÁN INNEN ÉS TÚL – A KÖZOKTATÁS ÉS A PRIVÁT OKTATÁSI INTÉZMÉNYRENDSZER KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI

Kőműves Edina Ágnes, Engame Akadémia

Az Engame Akadémia egy privát oktatási intézmény, mely középiskolások számára tart angol nyelven kompetenciafejlesztő és orientációs foglalkozásokat. A diákok itt szombaton és hétköznap délutánonként járnak foglalkozásokra és személyes tutorálásra. Nagyon fontos, hogy ez az iskolán kívüli tevékenység nem helyettesíteni, hanem kiegészíteni kívánja a közoktatást, a jelenlegi magyar oktatási rendszer tökéletlenségeit ellensúlyozandó. Tartalmában és formájában is más a két terület, ám a diákok sokoldalú neveléséhez olyan egyensúlyt teremthetnek közösen, amire csupán egy intézményen belül kevés alternatív példa van. Az oktatás tartalma a délutáni/hétfégi oktatásban rugalmas, így fókuszba kerülhetnek a tantárgyközpontú megközelítéssel szemben a holisztikus, interdiszciplináris nézőpontok, önálló projektmunkák. Ezáltal lehetőség adódik az ismeretek olyan integrálására, önálló, új kapcsolódási pontok felfedezésére, amire az iskolában csak a tantervi keretek megbontása révén valósulhatna meg (Falus, 2003). Az iskolák és az extrakurrikuláris tevékenységet jelentő magánkezdeményezések között nem mindig konfliktusmentes a kapcsolat. Az előadás bemutatja azokat a jó gyakorlatokat, utakat, amikkel elősegíthető az olajozott együttműködés a nevelés említett szinterei között. Ez a kooperáció a közös érdek, a diákok számára legmegfelelőbb nevelési környezet megteremtését kell, hogy szolgálja, nevelési célrendszerük harmonikus kialakítására kell törekedniük. Példánkban a célcsoport az (gyakran nemzetközi) egyetemi tanulmányokra készülő diákokból áll. Arra a keresztszetre fókuszálunk, ahol az állam, a piaci és a civil szféra (Trencsényi, 2006) hatékonyan találkoznak a diákok lehető leghatékonyabb kompetencia- és személyiségfejlesztése céljából.

A PEDAGÓGUSOK TEHETSÉGGONDOZÁSSAL KAPCSOLATOS HIEDELMEINEK FELTÁRÁSA

ELŐADÁSOK

Sass Judit, Budapesti Corvinus Egyetem

Bodnár Éva, Budapesti Corvinus Egyetem

A pedagógusok vélekedése és hiedelme a tehetségről meghatározza, hogy mit tartanak fontosnak a felismerés, a fejlesztés és a támogatás során. Mindez befolyásolja a differenciált tanítás kapcsán alkalmazott módszereket, valamint azt, hogy a tehetséggondozó tevékenységek túlmutatnak-e a kognitív készségek fejlesztésén. Az előzetes hiedelmek rejtett forgatókönyvként megjelennek a pedagógiai magatartásban, hátráltathatják az innovatív pedagógiai gyakorlat elterjedését és a komplex tehetséggondozó programok fontosságának felismerését is. A tehetség észlelése mellett a hiedelmek befolyásolják a tehetséges tanulókkal kapcsolatos elvárásokat, döntéseket és a tanári viselkedést is (Tofel-Grehl és Callahan, 2017). Preckel és munkatársai (2015) például a tehetséggel kapcsolatos harmónia és diszharmónia hipotézishez kapcsolódó elvárások hatására hívják fel a figyelmet. Mások a tehetséges tanulóval történő foglalkozás észlelt, vélt akadályozó tényezőinek tehetséggondozásra gyakorolt hatást mutatják be (Taylor, 2016; Van Tassel-Baska és Stanbaugh, 2005). Vizsgálatunk célja annak feltárása volt, hogy az iskolák tehetséggondozó munkájára hogyan hatnak a pedagógusok tehetségesekkel kapcsolatos hiedelmei és attitűdje, és mindez hogyan jelenik meg a tehetséggondozás kontextusát adó intézményi tehetségklímában (Balogh, 2012; Davies, 2010). Feltárhatók-e összekapcsolódó hiedelmek, tévhitek a tehetséges tanulókkal, a tehetséggondozással kapcsolatban és milyen tényezők befolyásolhatják ezen elképzelések alakulását intézményi és egyéni szinten. Előadásunkban 476 oktatási intézményben 1906 pedagógussal és intézményvezető kérdőíves vizsgálat, valamint 43 interjú tehetség-hiedelmekre vonatkozó eredményeit mutatjuk be. A felmérésben a tehetséggel kapcsolatos attitűdöket Slovic szóasszociációs módszerével azonosítottuk, a tanári tehetség-tévhiteket a szakirodalomban azonosított tehetségmítoszokból általunk kialakított kérdőívvel vizsgáltuk, továbbá Balogh és munkatársai (2000) tehetségklíma kérdőívét is felhasználtuk a tanári és vezetői elképzelések vizsgálatára. Az eredmények igazolják és árnyalják a szakirodalom által leírt tehetség-hiedelmek meglétét. A válaszadókból 1516 fő nem tehetségpontként, míg 390 fő kiváló tehetségpontként működő iskola dolgozója, 74,9%-a pedagógusként (N: 1427), 25,1%-a vezetőként (N: 479) dolgozik. Az eredményeink bemutatásakor a válaszadó tanárok által kirajzolódó tehetséges tanuló képek mellett bemutatjuk a tehetséggondozásban kritikus intrinzik motivációt támogató légkör kedvező irányú változását, ugyanakkor a kevésbé kedvezőnek ítélt beszabályozottság még mindig jellemzi a vizsgált intézményeket. Az asszociációkban a tehetséges lányoknál és fiúknál a versennyel kapcsolatos, valamint a szociális érzékenység és a fiúknál a magatartásbeli problémákkal kapcsolatos tartalom jelent meg, az intellektusra, az elkötelezettségre kreativitásra utaló képek mellett.

SIKERES KOOPERATÍV TANULÁS ALAPOS TANÁRI ELŐKÉSZÍTŐ MUNKA NÉLKÜL

ELŐADÁSOK

Wakai Seiji, Károli Gáspár Református Egyetem Japanológia Tanszék

Erős pozitív korrelációs kapcsolat van a PISA 2015 által felmért kollaboratív problémamegoldó képesség és a szövegértési, természettudományi és matematikai képességek valamint a PISA 2012 által felmért problémamegoldó képesség között is. (NI ER, 2017) A magyarok egyik területen sem értek el magas pontszámot. Ebből következtethetünk arra, hogy mivel a magyar diákok nehezen tudnak együttműködni a társaikkal a tanórákon, ritkábban hallgatják meg aktívan mások gondolatait, ezért a reflektív gondolkodás fejlesztése sem működik megfelelően. Ezért nem tud fejlődni a problémamegoldó képesség és az iskolai tudás. A kooperatív tanulás bevezetése ezen probléma leküzdésének egy lehetősége lehet. Magyarországon viszont a diákok közötti együttműködés kialakításának érdekében a tanári előkészítésen (feladat-tananyag kiválasztása, csoportosítása, kooperatív technikák megtanítása stb.) van a hangsúly (Orbán, 2011). Ezért érezhetik úgy a tanárok, hogy bár a kooperatív tanulás hatékony lehet, de időigényes, plusz terhekkel jár, és a gondos előkészületek ellenére a tanulási eredmények gyakran mégsem tükrözik a befektetett energiát. Ez lehet az oka, hogy a tanárok többsége az időhiányra, illetve a diákok felkészületlenségére hivatkozva inkább nem alkalmazza a kooperatív tanulást (Dahn, 2018). A Nürnberger Projektgruppe (2007) viszont azt állítja, hogy kooperatív tanuláskor a tanár közvetlen beavatkozása valójában inkább akadályozza a diákok közötti együttműködést. Nishikawa (2012) szerint, ha a tanár a diákok közötti együttműködést szeretné elérni, akkor beavatkozás helyett inkább olyan tanulási környezetet kell biztosítani, amelyben a tanulók a tanulási céljaik elérése érdekében önállóan tudják kezdeményezni az együttműködést. És ezt úgy tudják hatékonyan elérni: „Ha a tanulók világosan megértik a tanulás célját, és szabadon választhatják meg a tanulás módszerét.” Ezért két iskolában a japánnyelvi órákon bevezettünk a Nishikawa-féle módszert, és felmértünk, hogy a tanulók valóban önállóan, kooperatív módon tanulnak-e a társaikkal. Az egyik iskola egy gimnázium, ahol az érettségi vizsga miatt gyors ütemben tanítják a japán nyelvet. A másik iskola egy „japán, mint örökségnyelv” iskola. Ebben az iskolában a tanulók életkori és nyelvtudásbeli különbségeik miatt nehezen tudnak együttműködni. Mindkét helyen videóval és diktafonnal rögzítettük a tanulók beszélgetését. A rögzített adatokat egy iránymutató alapján értékeltük és próbáltuk felmérni, hogy létrejött-e a kooperatív tanulás. Ezt a iránymutatót, több más referencia alapján készítettünk: „Location Agency” (van Lier, 2008), „Beszélgetési esetek” (Kawai és Nishikawa, 2003) és „Párbeszéd hullámfoka” (Okada, 2018). A vizsgálatok eredményei világosan kimutatták, hogy sehol sem volt nehéz a kooperatív tanulás kialakítása, még akkor sem, ha a tanár nem volt alaposan felkészülve erre és nem segített közvetlenül a tanulónak. Előadásomban ezeket a gyakorlatokat szeretném bemutatni.

INNOVÁCIÓS ÉS PÁLYÁZÁSI MUNKAKÖZÖSSÉG MINT AZ ISKOLAI INNOVÁCIÓ HATÉKONY SZERVEZETI LEHETŐSÉGE – ESETTANULMÁNY

ELŐADÁSOK

Győri János, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és
Pedagógiai Intézet

Farkas Veronika, Kodály Zoltán Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

Mint hogy a mai, posztindusztriális társadalmak megnövekedett innovációs igényeinek csak egy innovációban gazdag oktatásügy felelhet meg, különösen fontossá vált, hogy – az oktatási innovációk szakszerűbb fejlesztésének lehetősége érdekében is – minél alaposabban megismerjük az oktatási innovációk természetét. Nem véletlen, hogy az utóbbi évtizedekben jelentősen megnőtt ennek a területnek az elméleti, oktatás policyval kapcsolatos és a gyakorlati vetületeire is rávilágító szakirodalma (OECD, 2016; Fazekas, Halász és Horváth, 2017; Halász, 2018). A témakör számtalan vetülete közül különösen érdekes az intézményi szintű innovációk kérdésköre (Kálmán, 2016), hiszen az oktatási intézmények jelentik a hidat az egyéni és oktatásrendszer-szintű innovációk között, sok szempontból rajtuk múlik, hogy a tanárok egyéni innovációi tudnak-e rendszerszintűekké is válni, illetve hogy a rendszerszintű innovációk eljutnak-e valódi célpontjukhoz, a tanárok és tanítványaik tantermi tevékenységéhez. Hasonlóképp az innováció áramlási folyamatában fontos tényező, hogy az intézmények maguk megfelelően inspiráló közegként működnek-e mind az egyéni, mind pedig a rendszerszintű innovációk vonatkozásában. Az innováció intézményi szintű kutatásának egyik kézenfekvő módszere az esettanulmány (Erdei és Halász, 2017; Fazekas és Halász, 2018). Saját kutatásunk során egy olyan magyarországi oktatási intézményre fókuszáltunk, amely saját innovációs tevékenysége módszeressé és rendszeressé tette, valamint fejlesztése érdekében létrehozott egy szervezeti innovációs metaegységet, egy innovációs és pályázási munkaközösséget. Előadásunkban bemutatjuk a tatabányai Kodály Zoltán Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola innovációs munkaközössége létrehozásának elméleti alapjait, intézményi történetét. Feltárjuk a munkaközösség működési rendszerét, amely lehetővé teszi a fentről lefelé és a lentől felfelé tartó intézményi innovációk áramlását. Elemzésünk során megvizsgáljuk, hogy a munkaközösség értelmezhető-e intézményi innovációs platformként (Smith, 2009), amely egyszerre képes egy logikai mintázatot követő felületre hozni az intézményi innovációkat, miközben támogatja azok diverz jellegét, illetve hogy mennyiben feleltethető meg a munkaközösség és annak működése az OECD által is kívánatosnak tekintett, virtuális térként működő intézményi innovációs laboratóriumok (Bloom és Faulkner, 2015) kritériumrendszerének.

Kutatásunk „A helyi innovációk keletkezése, terjedése és rendszerformáló hatása az oktatási ágazatban” című kutatás („Innova kutatás” – OTKA/NKFIH azonosító: 115857) keretei között zajlott.

TANTERVI KÖVETELMÉNYEK, TANKÖNYVI TARTALMAK, TANKÖNYVELEMZÉSEK

Elnök: Török Balázs, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Előadások

A KELET-KÖZÉP EURÓPAI TÉRSÉG OKTATÁSI RENDSZEREINEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA A TANTERVEK SZEMPONTJÁBÓL

ELŐADÁSOK

Dudok Fanni, Szegedi Tudományegyetem

Az előadás a kelet-közép-európai térségben az 1980-as évek vége és 2018 között bekövetkező fontosabb oktatásügyi és tantervi változásokat mutatja be. Kutatásomban, a tanterveket fókuszba helyezve, arra a kérdésre keresem a választ, hogy léteznek-e a változásoknak közös vonásai a térségben. Miközben a magyar szakirodalomban elfogadott állításnak számít, hogy a hasonló történelmi múlt miatt a térség fejlődése számos közös vonást mutat, kevés a Kelet-Közép-Európára vonatkozó, adatokon alapuló komparatív kutatás. Az összehasonlításba bevont országok Magyarország mellett: Románia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Ausztria, Szlovákia, Csehország, Lengyelország (Cerych, 1997; Majzik, 1999; Knell és Srholec, 2007; Kelemen, 2010; Dakowska és Harmsenbert, 2015). A kutatás épít az oktatástörténet, az oktatáspolitikai-kutatás és a pedagógiai komparatizika eredményeire és módszereire. Az elemzés főbb témakörei: az oktatási rendszer változásainak történelmi és politikai kontextusa, az oktatás finanszírozásának kérdése, az iskolaszervezet átalakulása, és a tantervek felépítés, különös tekintettel a matematika tantervekre (Majzik, 1999; Kelemen, 2000; National Center on Education and the Economy, 2006). Az oktatási rendszerek 20. századi történetére a térségben is az expanzió és a színvonal emelkedése jellemző. Kelet-Közép-Európa országaira a vizsgált időszakot megelőzően a szabályozás szempontjából kontinentális rendszer volt jellemző, míg Európa nyugati részén egyre erősebb hatást gyakorolt a decentralizált angolszász gyakorlat. A térségben a jelentős változásokat a rendszerváltások (pl: 1990-ben: Csehországban, Szlovákiában, Magyarországon, 1991-ben Lengyelországban) utáni oktatásügyi reformok hozták (Konczky, 1996; Cerych, 1997; Halász és Lannert, 1998; Plut-Pregelj, 2011; Radó, 2012). A tantervi változások szempontjából a térségben közös vonásként a depolitizálás és dezideologizálás szándéka jelent meg. Beemelték a nyugati polgári értékrendet és az etikai normákat, a hangsúlyokat az új műveltségi területekre helyezték. Az 1950-es években kialakult szputnyik-sokk hatására elindult egy újfajta matematikai mozgalom a következő évtizedben, amely változásokat hozott a tantervekben is. Az egyre gyorsuló tantervi reformok fő célja a matematika és a többi tantárgy tananyagának az összehangolása, követelményeinek egységesítése volt. A 90-es években bizonyos országokban (azonban területenként változó évszámokban) korrigáltak a tanterveken, és lecsökkentették a tananyagot, azonban a tananyag átalakítása és a tankönyvírás új kihívásokat állított a szakértők elé (Majzik, 1999; Strugar, 2001; Tajalli és Polzer, 2004; M. Császár, 2006; C. Neményi, 2009; Somfai, 2009; Dakowska és Harmsenbert, 2015). A kutatás eredményei segíthetnek megérteni az intézményes matematikaoktatás előzményeit, azok nehézségeit, továbbá a nehézségek háttérében meghúzódó tényezőket. A kutatás adatokkal szolgálhat a neveléstörténet számára a tanterv fejlődési irányok kutatásához.

KOMMUNIKÁCIÓ MINT KERESZTTANTERVI KOMPETENCIA A SZAKKÖZÉPISKOLAI OKTATÁSBAN

ELŐADÁSOK

Tomori Tímea, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Az előadásban egy olyan pilot kutatást szeretnék bemutatni, amely a szakközépiskolában megvalósuló kommunikációs kompetenciafejlesztésre fókuszál. Napjainkban a kommunikációs kompetencia fejlesztése nem pusztán egy részfeladata az iskolának, hiszen ennek minősége határozza meg más kompetenciák „értékét és érvényét” is (Gordon Győri, 2009). Talán a szakközépiskolai tanulók számára a legfontosabb a kompetenciafejlesztés, hiszen a hálózati világ monopol helyzetű fejlődése és a robotika erősödése könnyen alakíthat ki olyan szituációt, amely állandó tanulói szerepkörbe helyezi a szakmát végzett embereket, a gyors fejlődésnek, a gyors elavulásnak és az állandó átalakulásnak köszönhetően. A mai töredezett tanulási környezetben még egy jól képzett felnőttnek is nehéz az oktatásra pozitívan reflektálnia (Ollé, 2016), ugyanakkor a cél a minél erősebb motiváció kialakítása és annak fenntartása az átképzések világának sűrűjében. Vizsgálatomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy a szakközépiskolai pedagógusok a kommunikációs kompetenciafejlesztését, mint keresztantervi lehetőséget hogyan kezelik a különböző szaktárgyi órákon. Ehhez módszerként félig strukturált interjút és megfigyelési naplókat használtam. A félig strukturált interjú kérdéseit én magam szerkesztettem, míg a megfigyelési szempontokat a priori Szőke-Milinte Enikő 2012-ben megjelent tanulmányából – a dokumentumelemzés kommunikációs készségek táblázatát – vettem alapul. A kvalitatív kutatás elemzését a MAXQDA szoftver segíti. Az eddigi eredmények tükrében a szakközépiskolai tanulók körében a szociális kommunikációs képességek fejlesztésére nagymértékben szükség lenne, de az eddig vizsgált mintán a kognitív kommunikációs képességek fejlesztésére fektettek jelentős mértékben hangsúlyt a pedagógusok.

A kutatás megvalósítását és az előadás létrejöttét az EFOP 3.6.1 – 16 – 2016 – 00001 Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen projekt támogatta.

TANTERVI KÖVETELMÉNYEK ÉS TANKÖNYVI TARTALMAK AZ ENERGIATUDATOSSÁGRA NEVELÉS SZOLGÁLATÁBAN

ELŐADÁSOK

Revákné Markóczi Ibolya, Debreceni Egyetem

A megújuló energiaforrások alkalmazása és hasznosítása fontos társadalmi érdek. A felhasználásukra vonatkozó igény kialakítása életkortól függetlenül az egész társadalom feladata, komplex társadalmi tanulási folyamat. A megújuló energiaforrásokkal összefüggő környezeti attitűd változása több tényező által befolyásolt, amelynek a közoktatásban egyik mozaikja a környezeti attitűd formálását segítő tartalmak megjelenése tanterveinkben és a tankönyvekben. Kutatásunkban a manapság egyre nagyobb jelentőséggel bíró energiatudatosság fogalmi és attitűdösszetevőit vizsgáltuk a hazai közoktatás dokumentumaiban (NAT, kerettantervek, valamint segédeszközeiben). A vizsgálat célja a tartalmi elemzésen túl egy, a megújuló energiára vonatkozó környezeti attitűd felméréseinek előkészítése az általános és középiskolás tanulók körében. A kutatás során a NAT (2012) elemzésén túl 40, közoktatásban alkalmazott környezetismeret (1–4. évfolyam), természetismeret (1–6. évfolyam), 7–8. és 9–10. évfolyamnak szóló földrajztankönyv, valamint munkafüzet és az ezekhez tartozó kerettantervek értékelését végeztük el az energiatudatossággal kapcsolatos ismeretek (megújuló energia, energiatakarékosság, erőmű, fűtés, tudatos energiafelhasználás, energiafogyasztás, energia-hatékonyság, energiaválság), attitűdök és szemléletformálás dimenzióiban. Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgált tankönyvek bár megfelelő hangsúlyt fektetnek a megújuló energiával kapcsolatos ismeretekre, a megfelelő szemlélet- és attitűdformálás elmarad a kívánt mértéktől. Az eredményeket összevetettük egy korábbi, általunk végzett szóasszociációs vizsgálat konklúzióival, amelyben általános iskolás 4. és 7. évfolyamos tanulók megújuló energiával kapcsolatos fogalmi struktúráját elemeztük. Az összefüggés-elemzés ismételten rávilágított arra, hogy a megújuló energiával kapcsolatos környezettudat kialakításában és fejlődésében a vizsgált tankönyvek szerepe nem következetes és nem elégséges.

A kutatás támogatója: Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH, K 116595

A KÖZOKTATÁS SZÁMÁRA KÉSZÜLT EVANGÉLIKUS HIT- ÉS ERKÖLCSTAN TANKÖNYVEK VIZSGÁLATA A PROBLÉMAMEGOLDÓ GONDOLKODÁSRA NEVELÉS SZEMPONTJÁBÓL

ELŐADÁSOK

Janurikné Soltész Erika, Szent István Egyetem Ybl Miklós Építéstudományi Kar
Darvas Anikó, Magyarországi Evangélikus Egyház

A 21. századi munkavállaló felé irányuló, az Európai Unió által megfogalmazott elvárások alapján az oktatástervezés feladata a komplex, rosszul strukturált problémák megoldási képességének fejlesztése (Akcaoglu, 2016). Jonassen 1997-ben az oktatástervezéssel kapcsolatos munkájában megfogalmazta a rosszul strukturált problémák jellemzőit: ezek a napi gyakorlat problémái, vagy egy speciális kontextushoz tartoznak, vagy abból emelkednek ki, a probléma egy vagy több eleme ismeretlen, határozatlan. A rosszul strukturált problémák sajátja továbbá, hogy nem minden esetben van megoldás, és ha van is, a hozzá vezető út nem egyértelmű (Jonassen, 1997). A Magyarországi Evangélikus Egyház Hit- és erkölcstan tantárgyi kerettantervének bevezetőjében megfogalmazott célok között rögzítették azt az elvárást, hogy a hitoktatás konkrét élethelyzetekből és kérdésekből induljon ki, ezzel megalapozva a kapcsolatteremtést az iskolai és az iskolán kívüli, majd iskolán túli világ között (Kodácsy-Simon, 2013). Vizsgálatunk célja feltérképezni a tavalyi tanévben teljessé vált tankönyvcsaládban a napi gyakorlat problémáit megjelenítő oktatástervezési megoldások jelenlétét, és a tanterv bevezetőjében megfogalmazott célok megvalósulását. Feltételeztük, hogy az életkor növekedésével az elvont gondolkodási képesség fejlődésének megfelelően a tankönyvszerzők egyre nagyobb mértékben élnek a problémaközpontú megközelítés alkalmazásával. Ennek megfelelően azt is feltételeztük, hogy az idősebb korosztály számára készült tankönyvekben jelenik meg inkább az a cél, hogy a tanult ismeretek az életben felmerülő helyzetek, problémák területére transzformálhatóak, alkalmazhatók legyenek. Vizsgálatunk elméleti alapjául a Jonassen által megfogalmazott, a rosszul strukturált problémára optimalizált oktatástervezési modell és a problémamegoldás kognitív összetevői – területspecifikus és strukturális tudás, amplitatív és metakognitív képesség – (Jonassen, 1997), valamint az OECD framework-jében meghatározott problémamegoldási lépések (OECD 2010) szolgáltak. A tankönyvek és tanári kézikönyvek átfogó tartalom- és szerkezeti elemzését követően többek között megállapítottuk azt is, hogy a tantervi bevezetőben megfogalmazott célokkal ellentétben a leggyakrabban a segítségadásra buzdítással kapcsolatban éltek a szerzők a valós élethelyzetek megjelenítésével, és csupán kis mértékben, töredékesen használták fel a problémamegoldó gondolkodásra nevelés módszereit. Vizsgálatunk eredményei a tankönyvek következő kiadásának előkészítéséhez, valamint az online elérhető tanári kézikönyvek módszertani frissítéséhez, színesebbé tételéhez használhatók fel.

EREDMÉNYES TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TANÍTÁS-TANULÁS ÉS AZT TÁMOGATÓ TANKÖNYV. TANKÖNYELEMZÉSI KERET, KÓDOLÁSI KATEGÓRIÁK ÉS ELŐZETES EREDMÉNYEK

ELŐADÁSOK

Békési Kálmán, Oktatási Hivatal Köznevelési Elemzések Főosztálya

A kutatás-fejlesztés célja olyan elemzési keret kidolgozása, amely segítségével leírhatók tankönyvek eredményes pedagógiát támogató, inspiráló jellemzői. A kutatási kérdések ennek megfelelően a) melyek a nemzetközi irodalom szerint legeredményesebb pedagógiai stratégiák, modellek és módszerek, b) természettudományos tankönyvek hogyan tudják ezen pedagógiák gyakorlati alkalmazásában a pedagógusokat és tanulókat támogatni, inspirálni. A tankönyv továbbra is egyik fő forrása a pedagógusok felkészülésének, például tantárgyi tudásuk felfrissítéséhez, tematikus egységek strukturált, logikus felépítéséhez, tanórai feladatok tervezéséhez. Interfész szerepet tölt be kultúra, oktatáspolitikai és pedagógiai gyakorlat között, különösen top-bottom oktatási reformok esetén. Az elméleti keret és kódolási kategóriák kidolgozása kiterjedt szakirodalmi elemzésen és egy szakértővel készített online kérdőíves felmérésen alapul. A több mint 16700, referált forrásokban megjelent, meta-szintű illetve nagy mintán végzett empirikus kutatás beszámolóit a hagyományos módszerek mellett szisztematikus online kereséssel és rétegzett véletlen mintavétellel dolgoztuk fel, a „systematic review”-k módszertanát adaptálva. Fókuszba azok az 1997–2017 között megjelent kvantitatív vagy mixed módszertanú, nemzetközi publikációk kerültek, amelyek teszteken mért tanulói eredményességre épülnek. Három fő online forrás az ERIC, a ProQuest és a Google Scholar találatok voltak. A feldolgozott szakirodalom részei az OECD PISA, az IEA TIMSS és az OKM méréseihez kifejlesztett mérési és elemzési keretek is, valamint hazai és nemzetközi tankönyv-akkreditációs leírások. Az elemzés angol, német és magyar nyelvű irodalmat használ, amely európai, amerikai, afrikai, ázsiai és ausztrál kutatások eredményeit öleli fel. A kutatás eredményeként 5 főkategóriából és 152 alkategóriából álló kódolási kézikönyv készült. Az 5 főkategória 1) Tartalom és tantervi megfelelés, 2) Tanulás és tanítás, 3) Szerkezet és szerkesztettség, 4) Nyelvezet és 5) Külső megjelenés. Az elemzési keret a tudásközvetítő és társas konstruktivista pedagógiai megoldásokat is tartalmazó tanítási-tanulási szempontból közelít a tankönyvekhez. Például a tanár-központú modellező és tanuló-központú felfedező stratégiák keverékének sikerességét igazolja a rendelkezésre álló empiriák nagy része (szemben a tisztán strukturált vagy tisztán felfedezett, pl. „inquiry” modellekkel), kollaboratív munkával és metakognitív készségek fejlesztésével együtt. A kutatás következő szakaszában, az elkészült elemzési keret és kódolási kategóriák alkalmazásával 3 hazai és 1 angol, 12–14 évesek számára készült fizika tankönyv elemzésére kerül sor. Kutatásunk célja hozzájárulni oktatási segédanyagok értékeléséhez, fejlesztéséhez, az összehasonlító tankönyvkutatásokhoz és az eredményes pedagógiákról való diskurzushoz.

EGÉSZSÉGNEVELÉS, KÖRNYEZETPEDAGÓGIA

Elnök: Paksi Borbála, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

SZÜLŐI FOGYASZTÁS – GYERMEKI TANULÁS

ELŐADÁSOK

Birtalan Ilona Liliána, ELTE Pszichológiai Doktori Iskola; ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Pénzes Mónika, Kós Károly Ének-zene Emelt Szintű Általános Iskola Tagintézmény

Rácz József, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar Addiktológiai Tanszék; Kék Pont Drogkonzultációs Központ és Drogambulancia Alapítvány

Bárdos György, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Az alternatív élelmiszer-ellátó rendszerek egyre növekvő teret nyernek Magyarországon is, melynek egyik formája, amikor teljes szezonra csatlakozik a fogyasztó a gazdához. E kapcsolódásban a fogyasztó vállalja, hogy minden héten átveszi a gazdaságban megtermett, és frissen szedett, számára természetesen zöldséganyagot. Kutatási kérdésünk e közvetlen gazda-fogyasztó kapcsolatra épülő közösség által támogatott mezőgazdaság speciális kockázat-megosztó terére fókuszál a gyermeki tanulás – tudás – tapasztalás szempontjából. Az országon átívelő, félig-strukturált mélyinterjú-sorozat (N=35) anyagait deduktív tematikus elemzéssel dolgoztuk fel. Eredményeink alapján világos, hogy miközben egészségvezérelt, ugyanakkor rutinszerűnek tűnő élelmiszerforrás választás történik, a szezonális, helyi élelmiszerhez való közvetlen kapcsolódás újraírja a család tagjainak fogyasztási mintázatát, az ahhoz kapcsolódó tevékenységeket, valamint az élelmiszerrel kapcsolatos szerepeket is újraszervezi. Ezen túl a speciális forrásválasztás kibővíti a városi gyermekek íz, illat és tápanyag ismeretét, módosítja az ételről való gondolkozását (pl. élelmiszerhulladék), valamint az ahhoz társított környezeti tudását (pl. szezonális). A tapasztalati tanulás fontos eleme a találkozás a termelővel (pl. birtoklátogatás), valamint a taktilitás a frissen szedett terménnyel (pl. rajtuk élőlények vagy föld). Eredményeink azt mutatják, hogy a városi gyerekeknél a környezetbe ágyazott étkezés folyamata az egészséges életmódra nevelésen túl, a természeti és társadalmi környezethez fűződő pozitív érzelmi viszony kialakításának fontos eszköze is egyben.

A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS EGYES CÉLJAINAK MEGVALÓSULÁSA AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓ PEDAGÓGUSAINAK VÉLEMÉNYE ALAPJÁN

ELŐADÁSOK

Borbély Szilvia, Nyíregyházi Egyetem Testnevelés és Sporttudományi Intézet

Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy milyen szerepet játszanak bizonyos intézményi hatások és társadalmi változók a pedagógusok véleményében a mindennapos testnevelés céljainak megvalósulásával kapcsolatban. Az egészséges életmódra, egészségtudatosságra nevelés elsődleges szociális színtereiként a köznevelési intézmények, elsősorban az iskolák kerültek a társadalmi és szakmai figyelem fókuszába. Vizsgálatunk a mindennapos testnevelés bevezetése utáni állapotot vizsgálja. Kutatásunkban, amelyet az Észak-Alföld régió pedagógusai közt végeztünk (N=463) 2016 januárjában, az értékpreferenciákat a nem, az életkor, a sportolási szokások, a beosztás, a település típusa alakították. Olyan intézményi hatásokat és jellemzőket is bevonunk a vizsgálatba, mint az infrastruktúra, a tanuló és pedagógus létszám. A testnevelés és sport műveltségterület alaptantervben és az erre épülő kerettantervben meghatározott célokkal való egyetértések vizsgálatának eredményeként, a legmagasabb egyetértések az órák tananyagbeli tartalmának növekedésére utalnak. Azonban a pedagógusok mindezek ellenére nem látják megalapozottnak a testnevelés tantárgy kedveltségének erősödését és a diákok tanulmányi eredményességre való hatásgyakorlását, de azt megerősítették, hogy ezáltal a diákok ügyesebbek lesznek, jobb kapcsolatot alakítanak ki a testnevelőkkel és megnő a motivációjuk a testnevelés órai mozgásra valamint az egészségtudatos életvitel kialakítására. Azok a pedagógusok, akik támogató attitűddel rendelkeznek, a mindennapos testnevelés bevezetéséhez kapcsolódó céljaiknál legfontosabb szempontként az egészségtudatosságot és a testneveléshez kapcsolódó pozitív attitűdöt fogadták el. Azok, akik negatív tapasztalatokat szereztek a mindennapos testnevelés céljainak megvalósításáról, az elutasító pedagóguscsoportba tartoznak. A szakmailag támogatók az iskolán kívüli sportolás fontosságát és megjelenését emelték ki ugyanúgy, mint az egészségtudatosság miatt pártolók. A sikeresség szerepében az intézmények infrastrukturális ellátottsága meghatározó, a pozitív célok megvalósulásában hatása megkérdőjelezhetetlen a kisebb települések iskoláinak, illetve a kiemelkedő infrastruktúrával rendelkező iskolák esetében. A kutatás megmutatta, hogy a folyamatban szereplők véleményei, attitűdjei rendkívül differenciáltak, azonban a bevezetés szükségességével való egyetértés igazolható, s ennek reményében a beavatkozás sikeres megvalósulásának folyamata a meglévő negatív hatások ellenére is véghezvihető.

A SOPRONI 1–7 ÉVES KOROSZTÁLY NEVELÉSÉRE KÉSZÜLŐ ELSŐ ÉVES PEDAGÓGUSJELÖLTEK EGÉSZSÉGTUDATOS MAGATARTÁSÁNAK VÁLTOZÁSA AZ ELMÚLT 8 ÉVBEN

Simonné Kajtár Gabriella, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Simon István Ágoston, Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

A gyermekeink romló egészségkulturális magatartása szükségessé teszi a bölcsődei, óvodai egészségfejlesztés, egészségnevelés hatékonyságának növelését. A pedagógiai programokban megtalálhatók az egészséges életmódra nevelést, az egészségfejlesztést szolgáló tevékenységek, de kérdés, hogy ezek milyen hatékonysággal valósulnak meg. A siker kulcsfigurája a pedagógus, aki mintaadásával, tevékenységével, személyiségével nagyban tudja befolyásolni neveltjei egészségtudatos magatartását. A helyes egészségmagatartással rendelkező, az egészséges életmód iránt elkötelezett pedagógus hatékonyabban tudja lerakni az egészséges életvitel alapjait a rábízott gyerekeknél. Az oktatásirányítás is felismerte ezt a tényt, és a pedagógus képzés képzési kimeneti követelményeiben kötelező elemként jelenítette meg az egészségfejlesztést, a fenntarthatóságot. A Soproni Egyetem óvodapedagógus és csecsemő- és kisgyermeknevelő képzéseinek 2017-es új tanterveiben az előző tantervekhez képest hangsúlyosabban jelennek meg az egészséges életvitellel kapcsolatos ismeretek. Az egészségtudatos magatartás kialakítását már az első évfolyamon megkezdjük, s a későbbi években a szakmódszertani, illetve speciális tárgyakban folytatjuk. 2010-ben vizsgáltuk a kisgyermek nevelésével foglalkozó pedagógusjelöltek egészségmagatartását. Kérdésként merült fel, hogy a tantervi változások, illetve az elmúlt évek hatással voltak-e a pedagógusjelöltek egészségmagatartására. Az előadásunkban egy nagyobb kutatás első részvizsgálásának eredményeit mutatjuk be. Kutatásunk célja megvizsgálni, hogy az első évfolyamos óvodapedagógus és csecsemő- és kisgyermeknevelő hallgatók milyen egészségkulturális magatartással rendelkeznek. Részcélként vizsgáltuk, hogy van-e különbség a 2010-ben illetve a 2018-ban induló képzésben részt vevő hallgatók egészségkulturális magatartása között, illetve a tantervi változások hatással vannak-e a hallgatók egészségmagatartására? Jelen tanulmányban a kutatás első lépéseit mutatjuk be, ahol a Soproni Egyetem óvodapedagógus és csecsemő- és kisgyermeknevelő szakos, nappali és levelező tagozatos hallgatói (n=154) körében végeztük el a vizsgálatot. Kutatási módszernek az írásbeli kikérdezést, kérdőíves módszert alkalmaztuk. A kapott eredmények összegzése után elmondhatjuk, hogy a hallgatók egészségmagatartásáról pozitív képet kaptunk, ugyanis fizikai aktivitásuk kismértékben meghaladta a szakirodalomban található értékeket, étkezési szokásai megfeleltek az egészséges életmód kritériumainak és az egészséges táplálkozás alapelveivel is tisztában voltak, bár a hétköznapi életben nem teljesen aszerint táplálkoztak. A vizsgálat során bizonyítást nyert, hogy a 2018-as kutatásban részt vevő hallgatók tudatosabb életvitellel rendelkeznek az egészségmagatartás szempontjából, mint a 2010-es vizsgálatban részt vevő társaik.

KÖZÉPISKOLÁSOK FOGÁSZATI EGÉSZSÉGműVELTSÉGI SZINTJÉNEK VIZSGÁLATA

ELŐADÁSOK

Szivós Ádám, SZTE Természettudományi és Informatikai Kar, MTA-SZTE
Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Nagy Lászlóné, SZTE Természettudományi és Informatikai Kar Biológiai Szakmódszertani
Csoport, MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Nemzetközi összehasonlításban a magyar lakosság orális egészségügyi állapota rossz, szájhygiéniával kapcsolatos ismereteik hiányosak, és sokan csak akkor keresik fel fogorvosukat, ha már baj van (Gera és Györfi, 2016). A megfelelő szájhygiénia kialakulását számos tényező befolyásolja, többek között a fogászati ismeretek, a fogmosási szokások és a fogászati egészségműveltség szintje, amelyek fejlettségében meghatározó szerepe van az oktatásnak (Ismail, 2013; Kleinman, 2013). A fogászati egészségműveltség az egészségműveltség egy speciális területe. Meghatározza, hogy az egyén szájhygiéniával kapcsolatos információkhoz való hozzáférése, megértése, értékelése, alkalmazása milyen szinten valósul meg, milyen döntéseket képes hozni a fogápolási módszerekről és a szükséges fogászati kezelésekről (Health People, 2010). Kutatásunk célja a középiskolások fogászati egészségműveltségi szintjének, fog- és szájápolási szokásainak, fogászati ismereteinek felmérése, a hiányosságok és az összefüggések feltárása volt az iskolai fejlesztés céljából. Az adatgyűjtés 2018 tavaszán történt papír alapú, önkitöltős kérdőív segítségével. A felmérésben 148 fő, 9. és 10. évfolyamos gimnáziumi tanuló vett részt (átlagéletkor 16,59 év, 63,51% nő és 36,49% férfi). A kérdőív 31 feleletválasztós kérdést tartalmazott: 6 a demográfiai adatokat, 6 a fogmosási szokásokat, 10 a fogászati ismereteket, 9 a fogászati információk forrását, elérését, megértését, értékelését, alkalmazását vizsgálta. A fogászati ismeretekre és a fogászati egészségműveltségre vonatkozó kérdésekre adott válaszokat pontoztuk, a pontszámok alapján szinteket állapítottunk meg. Eredményeink azt mutatják, hogy a kérdőívet kitöltők 83,78%-a naponta kétszer mos fogat, viszont csak 17,57%-a használ valamilyen fogköztisztító eszközt, és csak 50,67%-a keresi fel minimum fél évente fogorvosát. A válaszadók 44,59%-ának elégtelen vagy problémás a fogászati ismeret szintje. Leggyakrabban szakembertől (pl. a fogorvostól) szerzik a fogászati információkat (73,65%), ezt a családot (39,19%) és az internet (29,73%) követi, és 46,16%-uk korlátozott fogászati egészségműveltségi szinttel rendelkezik. A fogászati ismeretek pontszáma és a fogászati egészségműveltség szintje között nem találtunk szignifikáns összefüggést, amiből arra következtettünk, hogy a válaszadók nem tudják felhasználni fogászati ismereteiket a hétköznapi szituációkban. Az eredmények alapján az iskolai egészségnevelés során törekedni kell a fogászati ismeretek mindennapos használatának elősegítésére, továbbá fejleszteni kell a kritikai gondolkodást. A fogászati egészségműveltség és a kritikai gondolkodás együttes fejlesztésének alapja, hogy a két terület közös eleme az értékelés. A fejlesztés megvalósításának legfontosabb kerete pedig tananyagánál fogva a biológia tantárgy lehet.

A kutatást az Emberi Erőforrások Minisztériuma UNKP-17-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programja és a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

A GYEREKEKNEK SZÓLÓ TANÖSVÉNYEK TERVEZÉSÉNEK PEDAGÓGIAI SAJÁTÓSÁGAI

ELŐADÁSOK

Fodor Éva, Eszterházy Károly Egyetem
Révész László, Eszterházy Károly Egyetem

A tanösvények tervezése összetett feladat, amely során több szempont érvényesül, valamint különféle tudományterületen tevékenykedő szakemberek együttműködésére van szükség. Ahhoz, hogy egy tanösvény hozzájáruljon a látogatók környezeti tudatának formálásához, illetve a szabadidejének kellemes és minőségi eltöltéséhez, fontos a létesítmény és a hozzá készülő kiadványok megfelelő kialakítása. Jelen kutatás célja a tanösvények tervezési folyamatában érvényesülő pedagógiai sajátosságok meghatározása. A kutatás során releváns hazai és nemzetközi szakirodalom feltárásával, a dokumentumelemzés módszerével kezdődött meg a tanösvények tervezésével kapcsolatos elméleti keretek kidolgozása. A tanösvények fogalmának nemzetközi meghatározásai számos eltérést mutatnak, egységes fogalmi rendszer nem jellemzi őket. Ebből adódóan a hazai szakirodalom (Kiss, 1999; Kiss, szerk., 2007) logikáját alapul véve került a fogalmi rendszer, valamint a tanulmány elméleti struktúrája (Fodor, Révész és Kárász, 2018) kialakításra. A dokumentumelemzés eredményeire épülve és azt kiegészítendő, a kutatás során a Szarvaskői tanösvény átalakításra került. A munkálatok fő célja az útvonal egy részének gyerekek számára történő átalakítása, illetve a természeti és kulturális értékek adott életkoroknak (6-12 év és 12 év feletti) megfelelő bemutatása volt. A kutatás eredményeképpen megállapításra került, hogy a tanösvény optimális kialakítása érdekében a pedagógiai vonatkozásokat tekintve prioritást élvez a látogatók célkorosztályának meghatározása. A tervezés során a látogatók életkori sajátosságaira vonatkozóan az alábbi jellemzőket érdemes figyelembe venni: fizikai teljesítőképesség és állóképesség, kognitív és affektív jellemzők, érdeklődési területek, illetve a bejárás során alkalmazott pedagógiai módszertani sajátosságok. Ezt követően ajánlott figyelembe venni az útvonal tervezésével kapcsolatban annak hosszát, szintkülönbségét, terepviszonyait, típusát, valamint a rajta található természeti és kulturális értékeket. A tanösvények állomásait tekintve azok száma, gyakorisága, helye, valamint a rajtuk található épített elemek száma, mérete és típusa irányadóak. Ezen kívül nagy fontossággal bír a tanösvény épített elemei közül a tájékoztató táblák megfelelő kialakítása, illetve a létesítményhez kapcsolódó kiadványok elkészítése. A kutatás jelentősége, hogy a tanösvények tervezésére vonatkozó hazai irodalmat kiegészíti annak pedagógiai vonatkozásaival, illetve a kutatás eredményeként létrejött módszertani kiadvány segítségével szolgál azoknak a szakembereknek, akik elsősorban gyerekek számára kívánnak tanösvényt tervezni.

A KUTATÁST ÉS ANNAK PRODUKTUMAIKÉNT LÉTREJÖTT
KIADVÁNYOKAT AZ EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA
ÚNKP-17-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJA
TÁMOGATTA.

ZENEI NEVELÉS, ÉNEK-ZENE OKTATÁS

Elnök: Váradi Judit, Debreceni Egyetem

Előadások

INNOVÁCIÓ AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOK ÉNEK-ZENEI KÉPZÉSÉN

ELŐADÁSOK

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Kulcsszó: óvóképzés, akciókutatás, innováció A konferencián bemutatni kívánt kutatást az hívta életre, hogy egyetemi oktató tevékenységem során az óvodapedagógusok ének-zenei képzésekor kudarcként éltem meg, hogy (1) a képzés ideje nem elegendő arra, hogy a leendő óvodapedagógusok elköteleződjenek az óvodai zenei nevelés mellett, hogy (2) minőségileg megfelelően tervezzék meg és vezessék le az ének-zene tevékenységet óvodai gyakorlatuk során, hogy (3) képesek legyenek az elméleti tudásukat konkrét és sajátos gyakorlattá alakítani, vagy, hogy (4) későbbi gyakornoki idejük alatt érdemben alkalmazzák furulyatudásukat, és azt a zenei, módszertani repertoárt, amit a képzés során elmélyíteni szándékoztunk. A probléma feltárása mentorok kikérdezésével, hallgatókkal készített fókuszcsoportos beszélgetéssel, és hallgatói kérdőívek segítségével történt. Így indult a másfél éves emancipált akciókutatás (Vámos, 2013; Havas, 2004), mint résztvevői kutatás azért, hogy vizsgálattal támogassa a képzés tökéletesedését. A mintát, véletlenszerű kiválasztást követően egy másodéves, 22 fős szemináriumi csoport alkotta, akiknél a pedagógiai kompetenciáik fejlesztését célzó technikák, módszerek kerültek bevezetésre, illetve hangsúlyosan a gyakorlatból indult ki képzésük videóelemzésekkel, portfólió beemelésével, és különböző kooperációs tanulásszervezési technikák alkalmazásával. Az érvényesség és megbízhatóság érdekében (1) együttműködő kutatásként azok vettek részt benne, akik a problémában érintettek, hallgatók, mentorok, oktatók (demokratikus validitás). (2) A hallgatói, mentori kikérdezéseknek részben az is célja volt, hogy a résztvevők érdekeltté váljanak abban, hogy a kutatás eredménye hozzájáruljon a probléma megoldásához (eredmény-validitás), (3) megfelelő módszerek alkalmazása történjen, és érvényesüljön a trianguláció elve (folyamat-validitás). (4) A kutatás energetizálja a résztvevőket a változás elérésében (katalizációs validitás), illetve (5) a résztvevők között folyamatos párbeszéd legyen (dialogikus validitás) (Zeichner és Noffke, 2010). A kutatás ciklikussága abban nyilvánult meg, hogy minden elem kipróbálása után interjúk, reflektív naplók, fókuszcsoportos beszélgetések során a résztvevőknek reflexióra legyen lehetősége, úgy a fejlesztési célú portfóliós munka, mint a közös tervezetírás, tematikus tervekészítés, az egyéni tevékenységvezetés, a támogatott felidézések után. A hallgatói dokumentumok tartomelemzése, videóelemzések is a módszerek beválását vizsgálták. A kutatás eredményeképp újfajta elmélet-gyakorlat viszony jött létre, állandóan lehetőség nyílt a gondolatok és akciók újragondolására, korrekciójára, javítására, a hallgatókat, mentorokat, oktatókat hozzásegítette, hogy a hallgatók pedagógussá válása eredményesebb legyen.

ZENEI KÉPESSÉGFEJLESZTÉS AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK ALSÓ TAGOZATOS OSZTÁLYAIBAN

ELŐADÁSOK

Asztalos Andrea, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Az iskolai oktatás legfontosabb kérdései közé tartozik a képességek fejlődése és fejlesztése (Nagy, 2002). Zenei képességen sok faktor összessége értendő. Idetartoznak a hangszeres és éneklési képességek, a zenespecifikus kognitív folyamatok, az érzelmi és zenei tapasztalatok, a motiváció, a zenei preferenciák, attitűdök és az érdeklődés. (Gembris, 2002). A gyerekek zenei képességének fejlesztése terén nagyon fontos időszak a 6–10 éves kor közötti szakasz, amikor a tanulók már rendelkeznek a legtöbb olyan készséggel, amely szükséges a holisztikus zenei percepcióhoz és előadáshoz; birtokba vették a szelektív és az irányított hallás képességeit, nő a figyelem időtartama (Sims, 2005; Werner, 2007), így képesek lesznek adott zenei jelenségek megfigyelésére, így megkezdődhet a zenei képességek tudatos, formális fejlesztése. Mivel a tanári nézetek hatással vannak a diákok zenei képességfejlesztésének lehetőségeire, eredményességére (Shouldice, 2013), így fontos megvizsgálni az ének-zene tantárgyat tanító pedagógusok gondolkodását, nézeteit a gyerekek zenei képességfejlesztésével kapcsolatban. Kutatás célja feltárni a nyolc évfolyamos általános iskolákban ének-zene tantárgyat tanító pedagógusok nézeteit az alsós tanulók zenei képességeinek fejlesztésével kapcsolatban. A tanári nézeteket a következő fő zenei képességcsoportok mentén vizsgáltuk: percepciók képességek, reprodukciós képességek, produktív képességek, receptív képességek, illetve külön hangsúlyt fektetve az éneklési képességre és a memorizálásra. A vizsgálatban 176 alsó tagozatos tanító és 272 ének-zene szakos tanár vett részt. Az adatfelvétel online kérdőíves módszerrel történt. Az adatok kvantitatív módszerekkel való feldolgozásához az SPSS24 programot használtuk és összefüggés-vizsgálatokat folytattunk le ANOVA varianciaanalízissel. A tanítók és ének-zene szakos tanárok nézetei között több különbséget is feltártunk, mely alapján eltérést találtunk: a) az egyes zenei képességek fejlesztési lehetőségeinek szintjére, b) az ének-zene és nem ének-zene tagozatos osztályokban történő zenei képességfejlesztés fokára vonatkozó nézetek között. Összefüggést találtunk a pedagógusok képzettsége, a pályán eltöltött gyakorlata és a zenei képességfejlesztésről alkotott nézeteik között. Mivel az ének-zene tanári nézetek hatással vannak a tanulók zenei képességeinek fejlődésére, fejlesztési szintjére, így fontos tudni mindazokat a gátló / fejlesztő pedagógus-nézeteiket, melyek befolyásolják a tanulók zenei képességeinek, készségeinek a fejlődését, fejlesztési lehetőségeit. Mindezek tudatában lehetőség nyílik a tanárképzésben és a pedagógus-továbbképzési rendszerben a tanítói / tanári nézetek alakítására, formálására, ami hatással lehet a zenei képességfejlesztési gyakorlatukra is.

ÉNEK-ZENAI ATTITŰD TESZTEN ELÉRT EREDMÉNYEK ÉS A HÁTTÉRVÁLTOZÓK KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA 4–8. ÉVFOLYAMOS TANULÓK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Pintér Tünde Kornélia, Szegedi Tudományegyetem

Az utóbbi évtizedek kutatásai arra keresték a választ, hogy mely tényezőkre vezethetők vissza zeneoktatásunk hanyatlása. Az előzetes tanulmányok a tanulók énekórákkal kapcsolatos negatív attitűdjére hívták fel a figyelmet (Janurik, 2007, 2008, 2009), melyet alapvetően befolyásol a család zenei környezete (Turmezeyné, 2009), valamint az ének-zenét oktató pedagógus személye és szakmai tudása (L Nagy, 2002; Szabó, 1980). Jelen kutatás célja, hogy megvizsgálja a tanulók ének-zeneórákhoz fűződő attitűdjét, valamint az attitűdöt befolyásoló háttérváltozók összefüggéseit. A kutatásban normál tagozatú és speciális ének-zene tagozaton tanuló 4–8. évfolyamos általános iskolás tanulók vettek részt. A kutatást egy előmérés előzte meg zárt és nyílt végű kérdések alkalmazásával. Az adatok feldolgozását követően készült el a jelen kutatás 28 itemből álló zenei attitűd tesztje, valamint egy 20 itemből álló kiegészítő zenei teszt. Az ének-zene tantárgyat mérő attitűdteszt itemei a tanulók által érintett területek alapján lettek összeállítva: éneklési attitűd, önmegítélés, az órák hangulata, a tanár személye és pedagógiai módszerei, a zenei tananyag, számonkérés, óraszám kérdése, valamint a zenetanulás fontosságának és hasznosságának kérdése a tanulók szemszögéből. A kiegészítő attitűd teszt a tanulók által javasolt zenei tevékenységek felmérését tűzte ki célul. A kutatást megelőzően feltételeztük, hogy az ének-zeneórák nem képesek megfelelő zenei élményben részesíteni a tanulókat, akik több esetben mutatnak szorongást és apátiát az órákon. Az eredmények azt mutatták, hogy a tanulók ének-zenéhez fűződő attitűdjét szignifikánsan befolyásolja a tanulók énekléshez fűződő attitűdje ($r=0,72$, $p<0,01$) és a saját magukról – szép hangjukról [$r=0,57$, $p<0,01$], tiszta intonációjukról [$r=0,57$, $p<0,01$], jó hallásukról [$r=0,28$, $p<0,01$] – alkotott megítélése, az énekórák alaphangulata ($r=0,69$, $p<0,01$) és óraszámja ($r=0,52$, $p<0,01$), az énektanár személye ($r=0,55$, $p<0,01$) és tanítási módszere ($r=0,64$, $p<0,01$), a tanulók zenei tananyaggal kapcsolatos elégedettsége ($r=0,61$, $p<0,01$), valamint a zenetanulás fontosságáról alkotott véleménye ($r=0,66$, $p<0,01$). Az éneket heti 1 órában tanuló diákok szignifikánsan kevésbé szerették és találták fontosnak az ének-zenét, mint a magasabb óraszámú tanuló társaik. Mindemellett a zenetagozatos osztályok tanulói több esetben találták nehéz tantárgynak az éneket, mint a normál tagozatos osztályok tanulói. Jelen kutatás eredményei alátámasztják a család zenei környezetének – a családban lévő hangszerek száma és a családtagok zenélésének – kimagasló hatását a gyermek pozitív zenei attitűdjére. Az énekórai tevékenységekre vonatkozó tanulói javaslatok elsődlegesen a zenehallgatást, ezt követően az éneklést, könnyűzene tanulását, valamint a zenei tablettel történő foglalkozásokat szorgalmazták.

A PEDAGÓGUSSZEMÉLYISÉG SZEREPE ÉS LEHETŐSÉGEI AZ ÉRTÉKKÖZVETÍTÉSBN ÉS A MŰVÉSZETI PEDAGÓGIÁBAN

ELŐADÁSOK

Czemmel Antónia Mária, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Aktív tanárként és zenét szerető, klasszikus zenei koncertekre is járó emberként, az évek során feltűnt, hogy kevés a fiatal a nézők soraiban. Ez a felismerés vezetett oda, hogy az okokat keresni kezdjem. Sajnálatos tény az, hogy a művészeti iskolába járó növendékek esetében is – akik pedig heti szinten rendszeresen találkoznak a zenével – van egyfajta elfordulás a komolyzenétől, népzene-től. Sok tanulmány készült azzal kapcsolatban, hogy milyen fontos a mindennapi éneklés, a zene, a művészetekben való jártasság. A vizsgálatok többsége arra az idilli gyermekkorra fókuszál, ami a kisgyermekkor. Ez az a korszak, amely voltaképpen már ízlésformálás, ugyanakkor még nem tudatos. A szülők részéről egyfajta elvárás, hogy gyermekük zenei képzésben részesüljön – intézményi szinten. Tanulmányomban Zsolnai József értékközvetítő és képességfejlesztő pedagógiai nézeteit, illetve magát a pedagógust, a tanítót fogom bemutatni, majd a mai kor művészeti nevelésével, zenepedagógiai helyzetével foglalkozom. Kutatásomban arra keresem többek között a választ, hogy milyen tanári attitűdök, értékek kelljenek egy tanárnak ahhoz, hogy a 14–16 éves tanulók érdeklődését felkeltse a klasszikus zene iránt, a zenei tanulmányukat hogyan befolyásolja, milyen módon képes a zene iránti elköteleződést még jobban elmélyíteni. A tanulmány pedagógiai szempontból tekinti át a 14–16 éves tanulók zenei attitűdjét. A tudományos érdeklődés arra is irányul, akik csak iskolai szinten – tehát nem specifikusan művészeti iskolába járnak – heti egy órában találkoznak a zenével, azokban milyen impulzusok alakulnak ki. A kutatás kvantitatív, saját fejlesztésű kérdőív alapján készült. A mintát a Komárom-Esztergom megyében tanuló 14–16 éves diákok köre adja. A diákok megkérdezésén kívül, a tanárok számára is készült kérdőív, amely a zenei, illetve művészeti képzéssel kapcsolatban arra keresi a választ, hogy a tanárok hogyan látják a mai zeneoktatást, művészeti nevelést, a tanulók érdeklődését, műveltségi szintjét.

TANULÓI ÉS SZÜLŐI NÉZETEK AZ ÉNEK-ZENE OKTATÁS PRESZTÍZSÉRŐL ÉS CÉLJÁRÓL

ELŐADÁSOK

Pintér Tünde Kornélia, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A család az elsődleges szocializációs közeg a gyermek számára, amely meghatározó szerepet játszik a tanuló zenetanuláshoz fűződő attitűdjének alakulásában (Turmezeyné, 2009). Ebből következően az előzetes tanulmányok a család zenei környezetének és szokásainak vizsgálatát tűzik ki célul (Gordon, 1987; Manturzewska, 1990; Michel, 1964). A zenehallgatási szokások, közös zenei tevékenységek, valamint a családban lévő hangszerek száma alapvető vizsgálati tényezőként szolgáltak az előzetes vizsgálatok során, melyek kimutatták, hogy a szülők zenei attitűdje, érdeklődése és támogatása alapvetően meghatározza a gyermek hangszertanuláshoz fűződő attitűdjét (Davidson, Howe, Moore és Sloboda, 1996). Jelen kutatás célja általános iskolás tanulók és szülei zenetanulásról és zeneoktatással kapcsolatos nézeteinek vizsgálata. A kutatás kvalitatív és kvantitatív módszerek együttes alkalmazásával történt kérdőív segítségével. A vizsgálat első felében az ének-zenét 5 másik iskolai tantárggyal (magyar nyelv és irodalom, matematika, idegen nyelv, rajz és testnevelés) hasonlítottam össze a tantárgyak iránti szeretet, fontosság, hasznosság, érdemjegyek iránti érdeklődés, valamint a tanulók körében önmegítélés és a tantárgyak tanulásának könnyűsége, szülők esetében a gyermekük a tantárggyal kapcsolatos kompetenciájának fontossága szempontjából 5-fokú Likert-skála alkalmazásával. A kutatás második részében nyílt kérdésben kérdeztem meg a kutatásban résztvevőket: mi az iskolai zeneoktatás három legfőbb célja. A kutatást megelőzően feltételeztem, hogy a vizsgálat résztvevői nem látják a zene más tantárgyakra, a gyermek személyiségére, valamint a kognitív, pszichomotoros és/vagy szociális képességekre gyakorolt fejlesztő hatását. Az eredmények azt mutatták, hogy azok a tanulók, akik énekeltek kórusban és/vagy tanultak hangszeren játszani, szignifikánsan pozitívabb véleményt formáltak a zenetanulás fontosságáról és jelentőségéről, mint azok a tanulók, akik jelenleg nem tanultak hangszeren. Válaszaikban a csapatszellem, a céltudatosság, a zene agyi tevékenységekre gyakorolt pozitív hatása, valamint a zenetanulás felnőttkorban történő hasznossága tükröződött. Ugyanakkor azok a szülők, akik korábban nem tanultak hangszeren, szignifikánsan kisebb arányban számoltak be a zene különböző fejlesztő hatásairól, helyette a zenei alapismeretek elsajátítását találták fontosnak ($F=3,47$, $p<0,01$) Az éneket magasabb óraszámú tanuló diákok szülei szignifikánsan magasabb arányban érintették a zene transzferhatásait ($F=19,614$, $p<0,01$), az érzelmi intelligencia magasabb fokú fejlődését ($F=19,93$, $p<0,01$), valamint a zene közösségformáló hatását a gyermek fejlődésére ($F=32,89$, $p<0,01$), mint a normál osztályokban tanuló diákok szülei. A kutatás eredményei hozzájárulnak a tanulók ének-zenéhez fűződő negatív attitűdjének megértéséhez, továbbá a tanulói és szülői nézetek segítenek képet alkotni a zene társadalmi megítélésének helyzetéről.

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSTÖRTÉNET: TANÍTÓKÉPZÉS, TANÁRKÉPZÉS

Elnök: Molnár Béla, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pedagógiai és Pszichológiai
Intézet - Szombathely

Előadások

A POLGÁRI ISKOLAI TANÁRKÉPZÉS PROFESSZIONALIZÁCIÓJÁNAK SZAKASZAI (1868–1947)

ELŐADÁSOK

Fizel Natasa, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Kutatásom során arra törekedtem, hogy – hasonlóan az elemi iskolai tanítóság és a középiskolai tanárság esetében már lezajlott vizsgálatokhoz – bemutassam azt a folyamatot, amely során az 1868-ban életre hívott polgári iskola képzés nélküli, a tanítói végzettségre egyetlen képesítő vizsgával ráépülő „polgári iskolai tanítóképzése” 1928 és 1947 között egy tanítói oklevélre vagy érettségi vizsgára épülő, négy szakcsoportos, négy évfolyamos, alap- és képesítő vizsgával, gyakorló tanításokkal, kötelező egyetemi áthallgatással kiegészített főiskolai képzéssé vált, a polgári iskolai tanárság pedig presztízsében és tudásában a középiskolai tanársághoz közeli professzióvá. Kutatásom elsődleges hipotézise, hogy ez a közel nyolcvan esztendőnyi folyamat a polgári iskolai tanítóság, majd tanárság professzionalizációjának időszaka, amely szakaszokra bontható, és professzionalizáció-elméleti modellekkel elemezhető és alátámasztható. A folyamat szakaszolásához és az egyes szakaszok elemzéséhez Harold L. Wilensky szekvencia-elméletét, és Andrew Abbott professzionalizáció-elméletét használtam fel. Wilensky elmélete szerint a professzionalizáció folyamatában vannak olyan elemek, amelyeknek mindenképpen elő kell fordulniuk, valamint megerősíti azt, hogy létezik a fejleményeknek egy tipikus egymásutánisága. A professzionalizációra vonatkozó szekunder források bevonása mellett kutatásom során leíró jellegű, primer forrásokra támaszkodó történeti megközelítést, forráselemzést is alkalmaztam. A vizsgált időszakban a kutatás szempontjából releváns levelek, tanrendek, jegyzőkönyvek, anyakönyvek, törvények, rendeletek, szabályzatok, statisztikák, sajtóanyagok és egyéb iratok alkotják a kutatás forrásbázisát. Kutatásom eredményeként a polgári iskola és tanárképzése fejlődésének vizsgálata során beazonosítottam Wilensky egymásra következő szekvenciáit, és azoknak a meghatározó fordulatoknak az időpontját, amelyek az új szakaszok kezdetét jelölik, valamint az egyes szakaszok vizsgálatakor rámutattam azokra a Wilensky által felvázolt részfolyamatokra, amelyeket a professzionalizációs folyamat elengedhetetlen lépcsőfokokainak tekint. Ezek meghatározásánál figyelembe vettem a polgári iskola és tanársága speciális, köztes helyzetét, valamint a történelmi események teremtette fordulatokat is. Mindezek alapján a polgári iskolai tanárság professzionalizációs folyamatát három szakaszra bontottam, amelyek mentén előadásomban a polgári iskolai tanítóság, illetve tanárság hivatássá válásának részletes bemutatására vállalkozom.

KÖZÉPISKOLAI TANÁRKÉPZÉS A FŐVÁROSBAN AZ ELSŐ VILÁGÉGÉST KÖVETŐEN

ELŐADÁSOK

Garai Imre, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az első világháború tragikus végkifejlete súlyos következményekkel járt az országra nézve, és így a középiskolai tanárképzés ügyére is. A fővárosi egyetemen 1899-ben Eötvös Loránd reformjai nyomán kialakult tanárképzési intézményrendszer működését tették próbára a frontról tömegesen visszaérkező hadviselt tanárjelöltek, illetve a közjogi átalakulások nyomán végrehajtott tanárképzési reformok. Előadásomban a fővárosi egyetem középiskolai tanárképzési intézményeinek működését, illetve ezek átalakítási kísérleteit vizsgálom meg az 1918–1920 közötti időszakban. A neohumanista tudományfilozófiára épülő képzési rendszer felbomlásának, illetve a politikai ideológiák képzésbe való behatolása alapvetően rendezte át az államhatalmi szervek és a tanárképzési intézmények korábbi együttműködésen alapuló viszonyrendszerét. E változások feltárásához az elméleti kereteket a professzionalizáció kritikai megközelítéséből kiinduló hatalmi orientációs irányvonal biztosítja. Ez a kutatási paradigma az államhatalom és a szakértői elit kapcsolatának vizsgálatával próbálja leírni a szakértői elitcsoportok kialakulását és működését a kontinentális Európa országaiban. A kutatás során a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának K 592, illetve K 636, valamint az ELTE Egyetemi Levéltárának 14 és 15/b szekcióiban végzett levéltári forráskutatás nyomán feltárt elsődleges források hermeneutikai dokumentumelemzését alkalmaztam elsődleges módszerként. A forráskutatás első eredményei azt sugallják, hogy az oktatásügy és benne a tanárképzés első 1919-es államosítási kísérlete nem múlt el nyomtalanul, s az állami túlhatalom igénye az állami szervek részéről a tanárképzés 1920-ban elindult reformfolyamataiban is jól tetten érhető.

AZ ÉRETTSÉGIRE ALAPOZOTT RAPID KÖZÉPFOKÚ TANÍTÓKÉPZÉS TÖRTÉNETE

ELŐADÁSOK

Molnár Béla, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pedagógiai és Pszichológiai Intézet –
Szombathely

Az előadásban bemutatásra kerülnek a tanítóképzés egyedi formái a középfokú képzés utolsó korszakából. Ismertetésre kerül néhány primer forrás szövege, valamint a témához kapcsolódó három interjúalany kikérdezéséből származó információ is gazdagítja az előadás anyagát. A második világháború utáni másfél évtizedben a tanítóképzés három egyedi formája működött a nappali tagozatos középfokú tanítóképzés mellett, ezek a következők voltak: 1. a képesítés nélküli nevelők számára a képesítés megszerzését tanfolyami oktatás keretében biztosították, 2. megszervezték az érettségire épülő tanítóképzős nappalis IV. osztályokat, 3. dolgozók – parasztdolgozók tanítóképzőiben teremtettek lehetőséget a tanítói végzettség megszerzésére. 1958-ban a pedagógushiánnyal küzdő megyék tanítóképzőiben hozták létre az érettségizettekből a tanítóképzők negyedik osztályait. Ezekbe az osztályokba kitűnő-, jeles-, jórendű gimnáziumi érettségivel rendelkező, életcélul a tanítói munkát választó, legfeljebb 25 éves fiatalokat vettek fel. A felvételi vizsgákat nagy körültekintéssel végezték. A jelentkezőknek nemcsak az ének-, rajz-, helyesírási készségének a fokát vizsgálták meg, hanem a kisgyermekek elé állítva meséltették is őket. Az érettségizetteknek a pedagógiai tárgyakon kívül tanították az alsó tagozatos tárgyak módszertanát, rajzot, kézimunkát, éneket, zenét, mezőgazdasági ismereteket, magyar nyelvtant, számtant, testnevelést és heti 9 órában tanítási gyakorlatokat. A képzés pozitívumai közé tartozott, hogy a diákok általános műveltséggel rendelkeztek, érettebb korban léptek be a képzésbe, hivatástudattal érkeztek az tanítóképzés intézeteibe, hogy tanítónak válhassanak. A rapid képzés negatívumai között említhető, hogy a pedagógiai tárgyak nem épültek egymásra, a „készségtárgyak” alaposabb, mélyebb megismertetésére, a készségek fejlesztésére kevés volt az idő. Az egy tanéven át folyó képzés hiányosságai ellenére megközelítette, bizonyos területeken meg is haladta a négyéves tanítóképzés színvonalát.

A NŐK SZEREPÉNEK ÉS LEHETŐSÉGEINEK VÁLTOZÁSAI A MAGYARORSZÁGI ZENEELMÉLETTANÁR-KÉPZÉS TÖRTÉNETÉBEN

ELŐADÁSOK

Szabó Adrienn, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A nőnevelés történetéből ismeretes, hogy míg Elizabeth Blackwell mint az első női orvos Amerikában már 1849-ben diplomát szerezhette, addig Magyarországon egészen 1895-ig kellett várni arra a miniszteri rendeletre, mely engedélyezte, hogy a nők magán-érettségi vizsgát telessenek. A felsőoktatásban való továbbtanulásra csak ez után, 1896-tól nyílhatott lehetőség, az egyetemek bölcsész- és orvosi karai, valamint az egyetemi gyógyszerészeti tanfolyam ez évtől fogadtak női hallgatókat. Ugyanakkor a zenei felsőoktatást tekintve, a budapesti Zeneakadémiára, mely húsz évvel korábban, 1875-ben nyitotta meg kapuit, az első pillanattól kezdve egyaránt jelentkezettek férfi és női hallgatók. A tehetséges hölgyek nemzetközi hírnévnek örvendő tanároknál tanulhattak: zeneszerzés főtanszakon (mely egyben zeneelmélettanári végzettséget is adott) Volkmann Róbert és id. Ábrányi Kornél, zongora főtanszakon Erkel Ferenc vagy akár Liszt Ferenc növendékeként végezheték tanulmányaikat. Talán ennek a korszakban rendhagyó szabadságnak köszönhető a tény, hogy az első hét tanévet tekintve a nőhallgatók száma két évfolyam kivételével meghaladta a férfiakét. Bár a zeneszerzés szakon már az első évfolyamoktól kezdve található jó eredménnyel végzett hölgy-hallgatókat, női zeneelmélet-tanár azonban még évtizedekig nem bukkan fel a Zeneakadémia tanári karában. Az intézményen belül a kétéves zeneelmélettanár-képzést sokáig azokhoz a szakokhoz kapcsolják, melyek hagyományosan inkább férfiakat vonzanak, mint pl. az orgona, zenetudomány, zeneszerzés vagy a karmesterképzés. Ugyanakkor a 20. század második felében az elmélettanárok között már olyan nagyhatású pedagógus-személyiségekkel találkozhatunk, mint Legányné Hegyi Erzsébet, Komlós Katalin vagy Szőnyi Erzsébet. Előadásom célja annak a bemutatása, hogyan és mikortól kaptak a nők nagyobb lehetőséget a felsőfokú zeneelmélettanár-képzésben és mi jellemzi a jelenlegi felsőoktatást ebből a szempontból.

FELSŐOKTATÁSI STRATÉGIÁK, NEMZETKÖZIESEDÉS, MOBILITÁS

Elnök: Fónai Mihály, Debreceni Egyetem

Előadások

NEMZETKÖZI KÖZÖS KÉPZÉSEK MEGVALÓSÍTÁSÁNAK REGIONÁLIS, NEMZETI ÉS INTÉZMÉNYI KERETEI

ELŐADÁSOK

Erdei Luca Alexa, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A felsőoktatás nemzetköziesítésének kutatása számos tematikus fókusz köré szerveződik, mint például a nemzetközi együttműködési módok, a hallgatói és oktatói mobilitás, illetve a nemzetköziesítést érintő intézményi, nemzeti és szupranacionális stratégiák, szakpolitikák összehasonlító jellegű megismerése (Kehm és Teichler, 2007; Yemini és Sagie, 2015). A nemzetközi együttműködésben megvalósuló közös képzési programok (joint degree) témája jól vizsgálható a fenti témák mentén; a határokon átnyúló, képzési célú együttműködések jó gyakorlatai, így a tanulási-tanítási célú mobilitás kiemelt ösztönzői is egyben, melyek nem csupán az intézményi stratégiákban, de a nemzeti és regionális szakpolitikákban is fontos szerepet kapnak (Aerden, Braathen és Frederiks, 2010; Knight, 2008; Knight, 2011; Nickel, Zdebel és Westerheijden, 2009; Obst, Kuder és Banks, 2011). Erre építve jelen kutatásban a joint degree programok megvalósítását ösztönző és támogató intézményi, nemzeti és regionális szakpolitikai dokumentumok, stratégiák, koncepciók összehasonlító jellegű megismerésére vállalkoztunk. Kvalitatív kutatásunk makroszintjén az európai uniós és latin-amerikai regionális szintű célkitűzéseket, illetve az azok implementálását segítő programokat elemeztük, míg mezoszinten magyar, spanyol és ecuadori kontextusban kívántuk szisztematikusan áttekinteni a közös képzések megvalósítását támogató nemzeti szintű törekvéseket a dokumentumelemzés és a félig strukturált interjúk módszerével (Falus és mtsai, 2011). A kutatás mikroszintjén a bevonásra került országok egy-egy, a közös képzések intézményi nemzetköziesítési agendában betöltött helyét, szerepét tártuk fel dokumentumelemzéssel, s egészítettük ki azt az esettanulmány módszerével, fókuszálva a közös képzések előkészítésének, megvalósításának témájára (EUA, 2015; Falus és mtsai, 2011; Golnhofer, 2001; Knight, 2008; Varga, 2014). A makroszintű kutatás eredményei rámutatnak, hogy az Európai Unióban a joint degree programok a Bologna-folyamat, majd az Európai Felsőoktatási Térség megvalósításának letéteményeseiként definiálhatóak, mivel támogatják a hallgatói-oktatói mobilitást, a felsőoktatási rendszerek, képzések és gyakorlatok közelítését, ezzel segítve az EFT integrációját és kiválóságának láthatóvá tételét (Varga, 2014). Ezen célok megvalósítása érdekében a közös képzések világviszonylatban is egyedülálló, átfogó és szisztematikus támogatást élveznek az Erasmus Mundus és Erasmus+ programoknak köszönhetően (Knight, 2008). Habár a közös képzések felértékelődése figyelhető meg a latin-amerikai régióban is, azok megvalósítására főként az EU-LAC együttműködési program és az EU által biztosított források adnak lehetőséget (Gacel-Ávila, 2009; Knight, 2011). A nemzeti szintű koncepciókban Spanyolország kivételével nincs jelentős szerepe a közös képzéseknek, míg intézményi szinten a nemzetközi hallgatók bevonásának, az oktatók interkulturális kompetenciái fejlesztésének és a kurrikulum nemzetköziesítésének kulcsaként szolgálnak.

NEMZETKÖZIESEDÉS A MAGYAR FELSŐOKTATÁSBAN ÉS EBBEN AZ OKTATÓK SZEREPE EGY FRISS KUTATÁS TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Lannert Judit, T-Tudok Zrt.

Derényi András, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

A szerzők egy, a TEMPUS által finanszírozott, 2017 őszén a magyar felsőoktatás nemzetközivé válásáról végzett két kutatás fő eredményeit mutatják be, elsősorban az intézmények és az oktatók oldaláról. Az elmúlt évtizedben az intézményfejlesztési folyamatok és a nemzetköziesedés kiemelt kérdésekké váltak a felsőoktatás politikában. A 2017 októberében folytatott kutatás ezekre a területekre is kitért, melynek során a kutatók több eszközzel (ún. vegyes módszertannal) is empirikus adatokat gyűjtöttek a magyarországi egyetemek nemzetközivé válásának különböző kérdéseiről. A kutatás során megvizsgálták az intézmények honlapjait, valamint a nemzetközi stratégiára vonatkozó dokumentumokat. Interjúkat és fókuszcsoportos megbeszéléseket folytattak magyar és külföldi egyetemi hallgatók (40 diák), PhD hallgatók (30 hallgató) és egyetemi munkatársak (30 fő) körében, valamint a K + F vállalatok és kutatóintézetek képviselői (15 fő) között. A kutatás részét képezte a FIR adatbázisának elemzése és a hallgatók (2739 válaszadó 35 felsőoktatási intézményből) és az egyetem munkatársai (205 válaszadó 32 felsőoktatási intézményből) körében végzett online felmérés. A kutatás fényt derít az intézményi nemzetköziesedés mögött álló főbb célokra, valamint az ezen célok elérését gátló legfontosabb problémákra. A nemzetköziesedés legnagyobb akadálya a válaszadók szerint meglepő módon nem az erőforrások elégtelen mennyisége, hanem az oktatók és a diákok idegen nyelvi készségeinek nem megfelelő szintje. Az online kérdezést kiegészítő kvalitatív vizsgálat pedig feltárja a hallgatói mobilitás oktatói megítélését, a külföldön szerzett kreditek elfogadásának problémáit, valamint az oktatói mobilitás alacsony aránya mögött megbújó tényezőket. A minőségi nemzetköziesedés fontos elemeként emelhető ki a hallgatócentrikus megközelítés, ami – akárcsak a közoktatás esetében – kevésbé jellemző a hazai felsőoktatási intézményekre. Ugyanakkor öt felsőoktatási intézményben végzett mélyebb kvalitatív vizsgálatunk jó példákat is felszínre hozott. Az adatok elemzése során feltártuk a nemzetközivé válás helyi és rendszerszintű jellemzőit. Egy többdimenziós elemzési térben értelmeztük az eredményeket, ahol megkülönböztettük a nemzetköziesedés belső és külső, egyéni és intézményi szintű, illetve mennyiségi és minőségi dimenzióit. A többdimenziós elemzések eredményeképpen a szerzők ajánlásokat is megfogalmaztak a nemzetközivé válás további erősítéséhez nemzeti és intézményi szinten. Az egyetemi oktatók és vezetők hosszú távú mobilitása és cseréje, valamint a nemzetközi kutatás és innováció területén az intenzívebb intézményi jelenlét lehet a minőségi nemzetközivé válás kulcsa.

A MUNKAERŐPIAC KOMPETENCIAFEJLESZTÉSI IGÉNYEI, ÉS EZEK IMPLEMENTÁLÁSA A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK MŰKÖDÉSI STRATÉGIÁIBA

ELŐADÁSOK

Papp-Danka Adrienn

Hülber László, Gábor Dénes Főiskola

Zimányi Krisztina, Budapesti Gazdasági Egyetem

A felsőoktatás működési modelljét az elitképzés, a hierarchikus felépítés, a hagyományok és a régóta fennálló rutinok határozzák meg. Modern értelmezésben mára azonban a munkaerőpiaci igényekhez illeszkedő tömegtermelés a cél, az alkalmazható tudás átadásának igényével. Kritikai megfogalmazások és a gazdasági szereplők meglátásai szerint azonban a hazai felsőoktatási intézmények leginkább az elemi létfenntartásra, a hallgatók létszámának növelésére és a kiadásaik finanszírozására koncentrálnak. A munkaerőpiac visszajelzései azonban felhívják a figyelmet arra, hogy a friss diplomások nem felelnek meg az elvárásaiknak, számtalan képességterületen nem érik el a minimális kívánalmi szintet sem (Mészáros, 2014). Előadásunkban bemutatjuk egy hazai gazdaságtudományi felsőoktatási intézmény mérési eredményeit arra vonatkozóan, hogy az egyetemmel kapcsolatban álló vállalatok milyen fontossági sorrendbe tették az egyes szakok képzési és kimeneti követelményében szereplő kompetenciaelemeket. A nem reprezentatív felmérés összesített eredményeiből az a kép rajzolódik ki, hogy az egyetem vállalati partnerei szerint a legfontosabb, hogy a végzett hallgató felelősséget vállaljon a munkájáért; problémaérzékeny legyen; tudjon csoportban együttműködni; önállóan végezze tevékenységeit; fogékony legyen az újdonságokra; nyitott legyen a változásokra; és végül ismerje a szakterülete alapjait. A felmérés rövid szemléltetése után előadásunk fő fókusza azoknak az intézkedéseknek a tényszerű és szakirodalmilag megalapozott bemutatására helyeződik, amelyek megmutatják, hogy mit tehet egy felsőoktatási intézmény, ha a munkaerőpiaci igényekhez kívánja közelíteni a működési modelljét, nagyobb hangsúlyt fektetve a kompetenciafejlesztésre. A következő gyakorlatorientált fejlesztési lehetőségeket mutatjuk be és ajánljuk megvitatásra: (1) az ECTS irányelvek alkalmazása az oktatástervezésben (Kennedy, 2007; Derényi és Simon, 2016); (2) milyen következményei vannak az oktatásra a megváltozott tanulói igényeknek, a digitális eszközöknek és az új oktatási környezeteknek (Romero, Guitert, Sangra és Bullen, 2013; Ollé, 2010; Kirshen és Bruyckere, 2017); (3) miért fontos a soft skill fejlesztése a felsőoktatásban (Roberts és mtsai, 2015; Fazekas, 2017); (4) a felsőoktatási tananyagok fejlesztésének új dimenziói; (5) milyen reformok szükségesek a felsőoktatás oktatásmódszertani gyakorlatában (Hunya, 2009; Bús, 2013; Ollé és mtsai, 2015); és (6) melyek azok a további lehetőségek, amelyek segíthetik az intézmény és a munkaerőpiac kereslet-kínálat egyensúlyának optimálissá válását (pl. célorientált kompetenciafejlesztés plusz tantárgyak bevezetésével; a képzési kínálat dinamikus illesztése a munkaerőpiaci elvárásokat előrejelző modell segítségével; egységes kompetencia-katalógus, kompetencia-centrumok létrehozása; életpályavezetés kompetenciájának tudatos fejlesztése stb.).

FELSŐOKTATÁSI STRATÉGIÁK A DEMOGRÁFIAI VÁLTOZÁSOK TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Köpeczi-Bócz Tamás, Budapesti Corvinus Egyetem

Számos társadalomtudományi terület a XXI. századot az „öregedés korszakának” nevezte el. A korszak egyik jellemzője, hogy 2050-re a 60 év feletti népesség megtriplázódásával kell számolni (ENSZ, 2010). Az oktatási politikák számára ez a világjelenség új kihívást jelent, mert egyre növekszik azon aktív polgárok száma, akik idősebb korban tanulásra alkalmasak és motiváltak. A demográfiai változások felnőttkori tanulásra gyakorolt egyik fontos hatása, hogy az eddigi „lifelong learning” megközelítés mellett a „learning in later life”, vagyis az időskori tanulás témaköre önálló vizsgálat tárgyává erősödött (Findsen és Formosa, 2011). Legtöbb országban az előbb említett demográfiai tények gazdasági versenyképességi kérdéssé teszik az idősebb generációk számára nyújtott magas-minőségű képzési kínálat szükségességét. Igaz ez Magyarország esetén is, hiszen Magyarország népességének csökkenése 2017–2030 időtávon további félmillió főre becsült (ENSZ, 2017). Ezzel egy időben hazánkban is a születéskor várható átlagos élettartam a 2016-os 75,4 évről 2030-ra 77,5 évre növekszik. Az elkövetkező 10–15 évben tehát a jelentős népesség csökkenés mellett megfigyelhető lesz az idősebb korosztályok létszámának arányos növekedése is. Mindezek alapján szükséges hogy a most 40 év felettek számára a képzettségi szintjüknek és a gazdaság elvárásainak megfelelő képzési kínálatot biztosítsunk. Magyarországon a felsőfokú végzettséggel rendelkező 15–64 éves korosztály gazdasági aktivitása a legmagasabb, szám szerint ez a 2011-es 78,3 %-ról 2016-ra 83,4 %-ra nőtt. Kívánatos lenne tehát, hogy az említett „időskori tanulás” kínálatát elsősorban a felsőoktatás bázisán szervezze újra Magyarország. Ezt támasztja alá az is, hogy 2016-ban a 65 év feletti korosztály csaknem fele legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezett, vagyis számukra még nem lehetett felsőfokú képzést szervezni. Megfigyelhető az is, hogy 2016-ban a 40–54 éves korosztály (akik 10–15 év múlva 55–65 év felettek lesznek) körében a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya már csak 15 % (KSH, 2017). Mindebből arra következtethetünk, hogy a felsőoktatási „időskori tanulás piaca” a következő 4–5 évben jelentősen bővül. Fel kell ismerni, hogy az egyetemek számára az időskori tanulás piac bővülést fog eredményezni. Mindez egy „Intergenerációs felsőoktatási modell” kidolgozását teszi szükségessé, amely már a képzés más területein jól működik. Az intergenerációs felsőoktatás gondolata összhangban van a vállalati képzések gyakorlatával, és hasonló pozitív hozadékkal rendelkezhet, mint a szakképzés területén már megvizsgáltak (Köpeczi-Bócz, 2017). Az intergenerációs felsőoktatás keretein belül az idősebb korú tanulásban résztvevők az informatikai és nyelvi tudásbeli hiányukat eredményesebben és jobban kompenzálhatják. A megoldás a hallgatónak (legyenek bármilyen korúak) oktatási minőségjavulást eredményezhet, az egyetemek számára pedig hatékonyságnövekedést hozhat.

FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK TÉRBELI MOBILITÁSÁNAK MINTÁZATAI – A JOGI KARI HALLGATÓK ESETE

ELŐADÁSOK

Fónai Mihály, Debreceni Egyetem

Az előadásom alapját jelentő elemzés során két elméleti és kutatási irányzat eredményeit és szempontjait vettem figyelembe. Az egyik az ún. „felsőoktatás-földrajz”, mely az oktatásföldrajz fogalmából indul ki, annak részeként értelmezi a felsőoktatás-földrajzot is, maga az oktatásföldrajz az oktatás térbeli eltéréseire fókuszál. Az oktatáshoz való hozzáférés szociális környezetének, a politikai döntések befolyásának a hatásán túl a földrajzi struktúrákat is figyelembe veszi. Mindebből következően a felsőoktatás-földrajz területi aspektusból kutatja a felsőoktatási intézményrendszert és a felsőfokú végzettségűek területi eloszlását (Jancsó és Szalkai, 2017; Rechnitzter, 2009; Teperics és Dorogi, 2014). A felsőoktatás szociológiai elméletek és aspektusok megközelítési módjait a „felsőoktatás-földrajztól”, a regionális tudományoktól vették át. A különbség a regionális tudományok és a felsőoktatás-szociológia kutatói között leginkább az eredmények prezentációjának a módjában és a hangsúlyokban figyelhető meg. Az oktatáskutatók is a hazai felsőoktatás Budapest-központúságát emelik ki, a térbeli folyamatokat társadalmi aspektusba helyezve (Pusztai és Nagy, 2005; Horváth, 2010; Veroszta, 2012; Polónyi, 2012; Nyüsti és Ceglédi, 2013, Fónai, 2016). Elemzésemhez a DPR adatfelvételek eredményeire és az Oktatási Hivatal felvételi adatbázisára támaszkodom, a másodelemzések mellett a DE ÁJK-n folytatott saját kutatások eredményeit is felhasználtam. A nagy elemszámú adatbázisok és a saját kutatások lehetőséget adnak a térbeli folyamatok általánosabb értelmezésére is. A jogi karok hallgatóinak és végzettjeinek térbeli mobilitása alaptendenciáit tekintve megfelel a magyar felsőoktatásban érvényesülő folyamatoknak. Ezek fő vonása, hogy a legtöbb képzési területen a hallgatók több mint fele fővárosi felsőoktatási intézményekben tanul, azaz már a középiskola után elindul egy jelentős térbeli mobilitás Budapestre. A végzés után a hallgatók jelentős része a fővároson kívül, például lakóhelye megyéjében helyezkedik el, ám a fővárosban maradók és a vidéki egyetemeken végzettek „feláramlása” következtében a legtöbb képzési területen érvényesül Budapest „felszívó” hatása. Ugyanez a folyamat figyelhető meg a jogi karok képzésén, és különösen a jogászképzés esetében; az elmúlt néhány évben a jogi kari hallgatók jóval több, mint fele, és a joghallgatók kétharmada budapesti jogi karokra jár, melyek között ugrásszerűen megnőtt az egyházi fenntartású egyetemeken hallgatóinak a száma és aránya. A végzés után is hasonló tendenciák érvényesülnek, a frissdiplomások fele a fővárosban dolgozik. A jogi végzettségűek fővárosba koncentrálódását jelentős részben magyarázzák a társadalomtörténeti folyamatok és a főváros mint közigazgatási, igazságszolgáltatási centrum természetes vonzása, az intézményi hierarchiában betöltött szerepe.

GYÓGYPEDAGÓGIA: KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT

Elnök: Gönczi Ibolya, Debreceni Egyetem

Előadások

KÖNNYEN ÉRTHETŐ KOMMUNIKÁCIÓRA FELKÉSZÍTŐ SZAKEMBERKÉPZÉSI PROGRAMOK

ELŐADÁSOK

Horváth Péter László, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Az információ hatalom, amivel irányíthatjuk életünket. Az értelmileg akadályozott embereknek sokszor lehetnek nehézségeik életük irányításával, mert a hétköznapi információk számukra nehezen érthetők (Horváth, 2017). A könnyen érthető kommunikáció (továbbiakban: KÉK) szabályrendszeren alapuló, nemzetközi szinten elterjedt módszer, amely az információkat érzékelhetővé, értelmezhetővé teszi számukra (Farkasné, 2018). Skandináv, angolszász és német nyelvterületeken országos hálózati fordító irodák működnek. A sztenderd szövegek könnyen érthető változatának előállításához, az érthetőség ellenőrzéséhez képzett szakemberekre van szükség. Akkreditált képzéseken készítik fel a munkavállalókat, köztük az értelmileg akadályozott személyeket is, akik fizetett ellenőrként dolgozhatnak (Bredel és Maß, 2016). A módszer Magyarországon kevésbé elterjedt (Almási, 2018), alkalmazására felkészítő képzési programokról szisztematikusan gyűjtött információval nem rendelkezők. Alapkutatásomban feltárom a KÉK alkalmazását segítő szakemberképzési előzményeket, megvizsgálom eredményességüket. Az eredmények alapján javaslatot teszek arra, hogy milyen célcsoport számára, milyen típusú akkreditált képzésekre lehet szükség a jövőben annak érdekében, hogy a módszert hazánkban is alkalmazzák. Így hozzájárulhatunk az értelmileg akadályozott személyek számára szükséges akadálymentes környezet kialakításához. Az elmúlt évtizedben 3 civil szervezet akkreditált továbbképzéseket egészségügyi, szociális és pedagógus-továbbképzési rendszerekben azzal a céllal, hogy a módszert megismerjék és a mindennapi tevékenységük során alkalmazzák. A gyógypedagógia alapszakon 2 felsőoktatási intézményben oktatják a módszert. A képzésszervezők, a képzésekben végzetek körében kérdőíves felméréssel mértem a képzésekkel való elégedettséget, a megszerzett tudás mindennapi gyakorlatba való beépítését. Fókuszcsoportban vizsgáltam, hogyan gondolkodnak a képzések jövőjéről. Az értelmileg akadályozott személyekkel könnyen érthető kérdőíves felmérést, photovoice-szal támogatott interjúkat készítettem. Tartalomelemzéssel vizsgáltam a képzések akkreditációs folyamatában és megvalósítási szakaszában készült dokumentumait. A vizsgálat eredményeként megállapítható, hogy az eddig megvalósított képzések elsősorban a KÉK népszerűsítéséhez járultak hozzá, de még nem hoztak eredményt a módszer folyamatos alkalmazásában. Következtetések: 1./ Folytatni kell a módszer népszerűsítését. A szolgáltatóknak tudniuk kell, hogy kitől kaphatnak segítséget az általuk előállított információk könnyen érthető formátumú fordításához. 2./ A könnyen érthető információk előállítására fordítókat, az érthetőség ellenőrzésére az értelmileg akadályozott személyek körében lektorokat kell képezni. Ez munkahelyteremtést is jelent. 3./ Ki kell egészíteni a gyógypedagógia alapszak képzési programját, hogy az értelmileg akadályozott tanulók anyanyelvi, kommunikációs képességének fejlesztése a KÉK módszer alkalmazásával is gazdagodhasson.

A GYÓGYPEDAGÓGUS-KÉPZÉS SZERKEZETI ÉS TARTALMI MEGÚJULÁSA AZ ELTE BÁRCZI GUSZTÁV GYÓGYPEDAGÓGIAI KARON

ELŐADÁSOK

Márkus Eszter, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Módszertani és Rehabilitációs Intézet Szomatopedagógiai Szakcsoport

A gyógypedagógus-képzés a köznevelés, továbbá az egészségügyi, szociális és gyermekvédelmi ágazatok számára képez szakembereket, akik a sajátos nevelési igényű gyermekekkel, a speciális szükségletű felnőttekkel foglalkoznak. Az elmúlt tíz-tizenkét évben komoly változások jellemezték mind a felsőoktatást, mind a köznevelést, ami a gyógypedagógus-képzés folyamatos megújulását tette szükségessé. Az előadásban az elmúlt 10 év legszembetűnőbb változásait követhetjük nyomon. A gyógypedagógus-képzés országos adatainak elemzése alapján megállapítható, hogy a képzés iránti igény érzékenyen reagált a köznevelés területén tapasztalható jogszabályi előírások folyamatos változásaira, a köznevelési rendszer átalakulására, a pedagógus-életpálya bevezetésére egyaránt. Országosan évről évre nő a gyógypedagógia szakra jelentkezők és felvettek száma, melynek hátterében a gyógypedagógus szakemberek iránt egyre növekvő és változó területi igény állhat. A változások hatásaira jó példával szolgálnak az elmúlt harminc évben szomatopedagógia szakon/szakirányon végzett szakemberek körében 2017-ben készített kérdőíves pályatükör-felmérés eredményei, melynek során 236 fő válaszadó adatait dolgoztuk fel. A pedagógusképzés fontos feladata az állandó megújulás, a gyógypedagógus-képzésben mindig jelen volt és van az innováció igénye. A megújulást nemcsak a szűkebb szakterületen (sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók nevelés, oktatása) felmerült újabb és újabb kihívások és feladatok motiválják, hanem a gyógypedagógia- és a fogyatékos-tudomány fejlődése is. A 139/2015. Kormányrendelet hatására a képesítési és kimeneti követelmények tanulási eredményekben kerültek megfogalmazásra, ennek során lehetőség nyílt a gyógypedagógia alapképzési szak tartalmának aktualizálására, amit részben a 2011. évi köznevelési törvény, illetve annak intézményrendszerre gyakorolt hatásai is szükségessé tettek. A képesítési és kimeneti követelményeket rögzítő 18/2016. EMMI rendelet megalkotása során a szükséges új kompetenciák is helyet kaptak. A koragyermekkori intervenció, a pedagógiai szakszolgálati tevékenységek, az inkluzív nevelés, a felnőtt korú fogyatékos személyek támogatása, vagy éppen az augmentatív és alternatív kommunikáció és a súlyosan-halmozottan fogyatékos személyek támogatása, mind olyan területek, melyek a korábbihoz képest lényegesen nagyobb hangsúllyal jelennek meg az új alapképzésben. Az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar az elmúlt két évben egy strukturáltan felépített, tanulási eredményekből kiinduló teljes képzési program-átalakítást valósított meg. A képzés szerkezeti és tartalmi átalakulása igyekszik megtartani az értékes hagyományokat, s ezzel együtt megfelelni a modern szakmai kihívásoknak és a tudományosságnak. A cél olyan tudományosan megalapozott szaktudással felvértezett szakemberek képzése, akik mindennapi gyakorlatukban rugalmasan adaptálható kompetenciákkal rendelkeznek, ezzel együtt képesek a tudomány továbbfejlődését is szolgálni.

AZ „INKLUZÍV FEJLESZTŐ SZAKPEDAGÓGIA” MEGJELENÉSE A KÁRPÁT-MEDENCEI FELSŐOKTATÁSI TÉRSÉG- PROGRAMBAN

ELŐADÁSOK

Magyar Adél, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézet
Meggyesné Hosszú Tímea, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-képző Intézet

A Kárpát-medencei Felsőoktatási Térség koncepciójának célja a magyar nyelvű felsőoktatási szolgáltatások kiterjesztése valamennyi Kárpát-medencei határon túli területre. A program elsődleges prioritása a határon túli magyar nemzetiségű polgárok hozzáféréseinek megteremtése a magyar nyelvű felsőoktatási szolgáltatásokhoz, felsőoktatási képzésekhez. A vajdasági térségben, a gyakorló pedagógusok körében végzett igényfelmérés a gyógypedagógiai tudástartalmak hiányát jelezte. Az általunk 2016 nyarán kidolgozott, az „Inkluzív fejlesztő szakpedagógia” szakirányú továbbképzési szak tantárgyi tartalmát, amely komplex pszichológiai, gyógypedagógiai, pedagógiai ismereteket nyújt tanári, tanítói, pedagógia szakos nevelőtanári és szociálpedagógus végzettséggel rendelkező pedagógusok számára. A képzés felkészít a vajdasági közoktatás integrációs gyakorlatában többnyire ellátás nélkül megjelenő fogyatékos, hátrányos helyzetű, beilleszkedési, magatartási nehezítettséggel küzdő, valamint tehetséges tanulók differenciált fejlesztésére. A négyféléves képzést huszonhárom hallgatóval 2017 szeptemberében Szabadkán indítottuk. A szakirányú továbbképzési szak tartalmára reflektáló, és annak a gyakorlatban való beválására irányuló vizsgálatunkat a képzés félidejében végeztük. Vizsgálatunk célja a képzés tartalmának és alkalmazhatóságának ellenőrzése, a felhasználók igényeihez való további, rugalmas illesztése, a felsőoktatás képzés-tervezési, képzés-szolgáltatási gyakorlatában a minőségbiztosítás szempontjainak érvényesítése. Kérdőíves felmérésünkben a pedagógusok különböző csoportjainak visszajelzéseit dolgoztuk fel az oktatók felkészültségéről, a képzési tartalomnak a korábbi tanulmányaikhoz való illeszthetőségéről, a képzési tartalom gyakorlatba építhetőségéről. Pilot kutatásunk eredményei azt mutatják, hogy képzésünk a részt vevő pedagógusok meglévő tudásához jól illeszkedik, tartalmi elemei minimális átdolgozást igényelnek a gyakorlati szegmens irányába, ugyanakkor a hiányolt tudástartalmak jelentős része a képzés második felében megjelenik.

A SEGÍTŐKUTYÁK HATÁSA GAZDÁIK TÁRSADALMI INTEGRÁCIÓJÁRA – EGY INKLUZÍV KUTATÁS BEMUTATÁSA

ELŐADÁSOK

Loványi Eszter, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A hazai és nemzetközi kutatás a segítőkutyák alkalmazásának járulékos hatásaira és társadalmi elfogadottságára fókuszál. A felmérés emancipatív kutatásnak tekinthető, hiszen nemcsak gyógypedagógus-szociológusként, hanem érintettként is vizsgálom a kérdést (hallássérülten születtem és segítőkutyával rendelkezem, valamint szabadidőmben egy segítőkutyák képzésével foglalkozó egyesület munkáját segítem önkéntesként). Tudományos szinten fontosnak tartom a személyes vonulat megjelenését, igyekszem az átélt élményeimet is kamatoztatni, ugyanakkor szükségét látom az evidencialapú vizsgálatoknak is a témában. Más gazdák és az egyesületi munkám tapasztalatai szerint a hallássérült-segítő, mozgássérült-segítő, rohamjelző, személyi segítő és vakvezető kutyák – fizikai és lelki segítség nyújtásával – megkönnyíthetik a fogyatékossgal élő személyek mindennapjait, ezentúl a társadalmi szemléletformálásban is jelentős szerepük lehet. Például a kutya-gazda párosokkal óvodákban és iskolában tartott tudatformáló tréningeken a segítőkutya jelenlétének köszönhetően a fogyatékossgokról elterelődik a figyelem és pozitív légkör alakul ki a gyermekek körében. A jogszabályok különböző jogosítványokat biztosítanak a vizsgázott segítőkutyák gazdáinak, azonban az egyéni beszámolók (pl. sajtómegjelenések, segítőkutyával közlekedő személyek által megosztott történetek) alapján különböző létesítmények üzemeltetői, fenntartói nem mindig ismerik ezeket, így akadályok merülhetnek fel egyes (köz)szolgáltatások igénybevételekor. A feltárá-leíró jellegű kutatásomban elsősorban a következő kérdésekre keresem a választ: 1) Hogyan valósul meg külföldön és Magyarországon a segítőkutyák alkalmazása? 2) A közszolgáltatást nyújtó intézmények mennyire ismerik a különböző segítőkutya-típusokat és a jogszabályi háttérrel? 3) Milyen tényezők befolyásolják a segítőkutyák elfogadottságát a (köz)szolgáltatást nyújtó szervek körében? 4) A segítőkutyák hogyan mozdítják elő az integrációt, a közösségbe való beilleszkedés sikerességét? A fenti kérdések mentén megfogalmazott hipotéziseimet kvantitatív (kérdőíves) vizsgálat és kvalitatív adatgyűjtés (interjúbeszélgetések) alapján válaszolom meg. A három részkutatás egymásra épül: 1) A magyar és külföldi felnőtt segítőkutya-gazdák, illetve kiskorú személyek esetén szülők/gyámok körében végzett kérdőíves felmérés tapasztalatai alapján alakítottam ki két interjú vizsgálat kérdéseit. 2) Ezután készítettem interjúkat segítőkutya-gazdákkal, 3) majd meghatározott szempontok alapján kiválasztott (köz)szolgáltatást nyújtó intézmények, szervek üzemeltetőivel/dolgozóival/vezetőivel. A kutatásom során nagy hangsúlyt fektettem az esélyegyenlőségre és az akadálymentes körülmények biztosítására. A kérdőíves felméréssel főleg számszerűsíthető adatok kimutatásával, az interjúbeszélgetések esetében pedig szubjektív válaszok tartalmi elemzésével közelíttem meg a témakört.

KÓRHÁZPEDAGÓGIA, GYERMEKVÉDELEM

Elnök: Macher Mónika

Előadások

KRÓNIKUS BETEG GYERMEKEK REINTEGRÁCIÓJÁT TÁMOGATÓ PROGRAMOK

ELŐADÁSOK

Borbás Emese, Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet, ELTE Neveléstudományi
Doktori Iskola

Papp Gabriella, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Atipikus Viselkedés és Kogníció
Gyógypedagógiai Intézet

Az Európai Unióban a 2000-es évek közepén a 15 évesnél idősebb lakosok 20–40 százaléka jelezte, hogy hosszán tartó egészségi problémával küzd, és negyede kap tartósan orvosi kezelést (Nolte és mtsai, 2012). Gyermekek 10–20%-át érinti valamely krónikus betegség, melyhez jelentős arányban társulnak különböző fogyatékoságok (Newacheck és Halfon, 1998). A kórházi kezelések időtartama változó, korábbi kutatások (Byrd, 2005, 2006) rámutattak arra, hogy a hosszabb kórházban töltött idő és a tanulmányi teljesítmény romlása között szoros összefüggés tapasztalható. „Minden akut és krónikus betegség vezethet iskolai hiányzáshoz, melyek 75%-a orvosi okokkal magyarázható” (Byrd, 2006: 23.). A krónikus betegségben szenvedő gyermekek a kórházi ellátás idejére kiszakadnak a megszokott környezetükből, nem járnak iskolába, óvodába, legfontosabb feladatnak a gyermek gyógyulását látják a szülők, a tanulás, az iskola, a szociális, társas kapcsolatok háttérbe szorulnak. Több magyarországi kórház is biztosít kórházpedagógust, aki a beteg gyermek, fiatal számára biztosítja a nevelés-oktatás folyamatosságát, hogy az továbbra is tanuló maradhasson, ne kerüljön halmozottan hátrányos helyzetbe, és az iskoláztatás normál menetéből ne maradjon ki az elkerülhetlennél hosszabb időtartamra, továbbá csökkenti a hospitalizáció érzését. Mind hazai, mind nemzetközi szinten az elmúlt években elmozdulás történt a beteg gyermekek rehabilitációját, oktatását illetően. A gyermekek kezelését végző egészségügyi team felismerte, hogy a rehabilitáció fontos eleme az oktatás is. A pedagógusok, tanárok szembesültek vele, hogy a hagyományos oktatási modellek nem megfelelőek a krónikus beteg gyermekek tanításához. A kórházpedagógusok munkáját segítve érintettek, önkéntesek által, alulról jövő szerveződésként jelennek meg új és új programok, melyek segítik a gyermekek felzárkózását. A programok többsége IKT-eszközökre építve, a modern technológia adottságait felhasználva igyekszik csökkenteni a hátrányokat. Kutatásom során olyan hazai és külföldi programok kerültek összegyűjtésre, amelyek segítik a beteg gyermek rehabilitációját és reintegrációját. A dokumentumelemzést követően az elemzett és feldolgozott programokból adatbázis készül, ami a jelenlegi jó gyakorlattal működő hazai és európai programok többségét tartalmazza. A kutatás végén az adatbázisban több szempont mentén lehet az adott beteg gyermek igényeinek megfelelő programot keresni és kiválasztani, ami segíti, hogy tanulmányaiban ne maradjon le, problémamentesen tudjon visszailleszkedni korosztályába, osztályába, óvodai csoportjába, valamint a gyermekek mellett segíti a pedagógus munkáját, az osztálytermi és az osztálytermen kívüli munka megszervezését.

GYÓGYÍTÓ TANULÁS – KÓRHÁZSULI PROGRAM

ELŐADÁSOK

Tóthné Almássy Mónika, KórházSuli Alapítvány

Hazánkban évente több ezer gyermek kerül betegsége miatt magántanulói státuszba. A szomatikus orvoslásban megfigyelhető pozitív tendencia, miszerint a kórházi kezelés, terápia ideje lecsökken, az otthoni gyógyulás ideje növekszik, megnehezíti az iskoláskorú gyermekek szociális reintegrációját. Egyre nagyobb számban vannak közöttük pszichiátriai betegek is, akikkel a környezetük még kevésbé toleráns. Az oktatási rehabilitáció nem csupán a tananyag pótlását jelenti, hanem a kortárs kapcsolatok és szociális képességek fenntartását is magában foglalja. A három tanéve működő KórházSuli Program az oktatás és az egészségügy rendszerszemléletű összefogását célozza meg. Három fő tevékenysége: (1) a személyre szabott tananyagfejlesztés, melyet középiskolások, (2) a felzárkóztató korrepetálás, melyet egyetemisták végeznek, illetve (3) az egészségügyi intézményben (pl. Ali utcai Gyermekpszichiátria) zajló délutáni tanulócsoportok szervezése. A program kiemelt értéke, hogy a kortárs segítő csoportok önkéntes munkájára épül, így nemcsak a beteg, de az egészséges fiatalok és leendő pedagógusok széles rétegeinek tudását és szociális érzékenységét is fejleszti. A fiatalok munkáját gyakorló pedagógusok, kórházpedagógusok, pszichológusok, orvosok, mentálhigiénés szakemberek segítik. A felsorolt szereplők egy mindenki számára biztonságosan működő, folyamatosan fejlődő rendszerben dolgoznak együtt. A KórházSuli program hiánypótló kezdeményezés az oktatás és az egészségügy területén egyaránt. Létjogosultságát növekedésének üteme, a csatlakozó intézmények, a segítséget kérő családok és a segítséget felajánló önkéntesek száma igazolja.

TANÍTVÁ TANULNI A KÓRHÁZSULIBAN

Berczelédi Réka, Eötvös József Gimnázium

ELŐADÁSOK

Az Oktatási Hivatal jelentése szerint 2014-ben Magyarországon közel 1500 gyerek kényszerült krónikus betegsége miatt magántanulói státuszba. Az esetek többségében a gyógyuláshoz hosszú, akár hónapokig tartó kórházi kezelés és évekig tartó otthoni lábadozás szükséges. Ahhoz, hogy a beteg gyerekek hétköznapjaik elvesztése miatt a lehető legkevesbé sérüljenek, komplex segítségre van szükségük mind szakmai, mind lelki értelemben. A KórházSuliban ezt a segítséget egyetemisták és középiskolások adják meg. Előadásomban a KórházSuliban részt vevő gimnazisták szerepét szeretném bemutatni egy gyakorló pedagógus szemszögéből. Szervezetünkben a 2017/2018-as tanévben közel 190 gimnazista végzett önkéntes munkát és további 200 diák vett részt olyan eseményeinken, amelyek nagy szerepet játszottak programunk népszerűsítésében. A középiskolás önkénteseink alapvetően két tevékenységi körben látnak el nélkülözhetetlen feladatot: (1) személyre szabott e-tananyagok írása, valamint (2) szervezetünk fejlesztése. (1) A gimnazisták két-háromfős csoportokban elvállalják egy-egy beteg gyermek támogatását adott tantárgyból. Koordinátorunkon keresztül megkapják azokat a szükséges információkat (a segített diák tankönyve, érdeklődési köre), melyek alapján hétről hétre tudnak egy-egy leckét kidolgozni beteg kortársuknak. Az elkészült digitális leckék interaktívak, érdekesek, személyesek és olyan ellenőrző feladatokat tartalmaznak, amelyek elvégzésével a beteg diák ellenőrizni tudja saját tudását. Az e-tananyagok szakmai helyességét és a gyerekek munkáját mentortanár követi. (2) A programban már 2–3 éve részt vevő gimnazistáink szervezetfejlesztési feladatokat is ellátnak. Konferenciákat szerveznek, továbbképzéseket tartanak az újonnan csatlakozó diáktársaiknak és csapatépítő programjaink megtervezésében és lebonyolításában is kulcsfontosságú szerepet játszanak. Szervezetünk működésével az országban egy olyan új oktatásmódszertan bontakozik ki, amelyben tanár és diák szerepe alapjaiban változik meg. A diákok tanítva tanulnak, amihez a számítógép adja a médiumot. Fontos kompetenciáik fejlődése közben nyújtanak segítséget kortársaiknak, csökkentve a kórház és iskola közötti szakadékot. A tanárok pedig a diákjaikkal együtt partnerként dolgoznak és kísérik őket a tanulás, tanítás és segítségnyújtás örömeinek útján.

ÁRVÁCSKÁTÓL ÖCSÖDIG – A GYERMEKOTTHONI VAGY NEVELŐSZÜLŐI ELLÁTÁS KÉRDÉSE A NEVELŐSZÜLŐI HÁLÓZATOK TOBORZÁSI TEVÉKENYSÉGÉNEK TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Nagy Krisztina, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

A 2014 januárjában a magyar gyermekvédelmi rendszerben életbe léptetett változások következtében a gyermekvédelmi szakellátásba kerülő 12 év alatti gyermekek esetében az otthont nyújtó ellátás biztosítását lehetőleg nevelőszülőknél kell megoldani, valamint törekedni kell arra, hogy a családjukból kiemelt gyermekek ne gyermekotthonban nőjenek fel. A gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek szocializációját, rezilienssé válását jobban segíti a családi környezet (Homoki, 2017; Rácz, 2017; V.Gönczi, 2017). A célkitűzés megvalósításához sok felkészült és képzett nevelőszülőre van szükség. A nevelőszülők 2014. január 1-jétől tevékenységüket egységesen foglalkoztatási jogviszonyban végzik. Ehhez már nem elegendő egy 60 órás nevelőszülői felkészítő képzés, hanem a nevelőszülőknek további képzési kötelezettségük van; az első gyermek kihelyezését követő két éven belül vagy egy 500 órás OKJ-s képzésen, vagy pedig a Központi Oktatási Program alapján szervezett 240 órás, kilenc hónapos kurzuson kell részt venniük. A kutatás célja, hogy feltárja: melyek az elmúlt évek jellemző tendenciái a nevelőszülők száma tekintetében (mennyiségi kritérium), és hogyan történik a nevelőszülők toborzása az egyes nevelőszülői hálózatoknál (minőségi kritérium). A leendő nevelőszülők kiválasztásának és képzésének gyakorlata meghatározó jelentőségű lehet a gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő gyermekek rezilienciájának fejlesztése szempontjából is. A kutatás módszere: statisztikai adatok (a nevelőszülők és a nevelőszülői hálózatok számának alakulása, KOP képzéseken résztvevők száma, a szakellátásban a különböző gondozási helyeken ellátott gyermekek számának, arányának alakulása), valamint a nevelőszülői hálózatok toborzási gyakorlatának elemzése (dokumentumelemzés). A kutatás legfontosabb eredményeinek bemutatása (a szakellátásban élő, nevelőszülőnél elhelyezett gyermekek számának növekedése, a nevelőszülői hálózatok bővülésének nyomon követése) lehetőséget ad arra, hogy rámutassunk: a mennyiségi követelmények mellett a minőségi (alkalmasság) kritériumok még fontosabb szerepet játszanak a rendszer működtetése szempontjából. A leendő nevelőszülők kiválasztása és specifikus képzése elengedhetetlen azoknak a személyeknek, akik a családjából kiemelt, súlyos traumákat átéltek gyermekek nevelését, segítségét választják hivatásként. A nevelőszülői ellátás bővülésével párhuzamosan megjelenő tendencia, hogy a gyermekotthonokban és lakásotthonokban végül azokat a kamasz gyerekeket helyezik el, akik több nevelőszülőnél is eltöltötték hosszabb-rövidebb időt, és többszöri gondozási hely változtatás után kerülnek be ezekbe az intézményekbe. A kutatás elméleti és a gyermekvédelmi gyakorlat szempontjából is hasznosítható tanulságokkal szolgál; hozzájárulhat a gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek rezilienciájának fejlesztését segítő feltételek kialakításához.

„SOKSZOR TRAGÉDIÁT ELŐZÜNK MEG”

ELŐADÁSOK

Ráczné Németh Teodóra, Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság

„...Sokszor tragédiát előzünk meg – úgyhogy én úgy gondolom, hogy, fontos szerepet töltek be, és... és fontos része vagyok a gyermekvédelmi rendszernek.” Mikor működik hatékonyan a veszélyeztetettséget észlelő- és jelzőrendszer? A gyermekvédelmi rendszerben történt változások következtében az észlelő- és jelzőrendszer négy szintűvé alakult, melyből két szint 2016. január 1-jétől került kialakításra. A veszélyeztetettséget észlelő- és jelzőrendszer működését meghatározó jogszabályi keretek és szakmai szabályzó dokumentumok (szakmai ajánlás, protokollok, szektorsemleges módszertani útmutató) leírják az egyes szintek feladatkörét, kompetenciahatárokat, azonban a gyermekvédelmi rendszer gyakorlati működése során számtalan kérdés, nehézség merül fel a szakemberek közti együttműködések tekintetében (Budai, 2017; V. Gönczi, 2017). A kutatás célja, hogy feltárja: mikor működik hatékonyan a veszélyeztetettséget észlelő- és jelzőrendszer? Mi áll a jelzések elmaradásának hátterében? Milyenek ítélik meg a szakemberek a jelzőrendszer tagjaival kialakított kapcsolat minőségét? Mik a megfelelő jelzés tulajdonságai? A kutatás módszere: kérdőíves vizsgálat és interjúk készítése történt a családsegítő és gyermekjóléti szolgálatokban dolgozó szakemberekkel, valamint az észlelő- és jelzőrendszer tagjaival. 2016-ban kis elemszámú (n=110) és 2017-ben azonos kutatómódszertannal végrehajtott, jóval nagyobb mintán (n=906). A kutatás legfontosabb eredményeinek bemutatása: mind a 2016-os, mind a 2017-es vizsgálat azt igazolta, hogy a védőnők a legfelkészültebbek az észlelő- és jelzőrendszer tagjai között. Az egészségügyi ágazatban mind a háziorvosok, mind a gyermekorvosok képesek az észlelés-, valamint a jelzés megfogalmazásának és megfelelő továbbításának támogatására, ismereteik nem szűkülnek le saját szakterületükre, képesek közvetítő/hálózati szerepet betölteni más ágazatok képviselői esetében is (pl. köznevelési intézmények munkatársai). A kedvező folyamatok mögött a védőnők észleléssel/jelzéssel kapcsolatos célzott kommunikációja húzódik meg: a formális és informális kapcsolatok erőssége. A kutatás tapasztalatai elméleti és a gyermekvédelmi gyakorlat szempontjából is hasznosíthatóak. Az elvégzett vizsgálat ráirányítja a figyelmet a holisztikus szemlélet és gyakorlati, interprofesszionális együttműködések által megvalósuló feladatellátás jelentőségére. A szakmai munka végzése során elengedhetetlen a tudatosság, a szakmai szerep és a kompetenciahatárok pontos körvonalazása, a társszakmák közti hatékony kommunikáció kialakítása. A kutatás a gyermekvédelmi rendszerre érvényes megállapítások megfogalmazásával hozzájárul a praxiselméleti tudás gazdagításához.

PEDAGÓGUSPÁLYA: PEDAGÓGUSKÉPEK, PÁLYAVIZSGÁLATOK, ATTITŰDÖK

Elnök: N. Kollár Katalin, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Előadások

ÚT A TUDOMÁNYOS ÉLET FELÉ: TERMÉSZETTUDOMÁNYOS PÁLYAVIZSGÁLAT A DEBRECENI EGYETEM HALLGATÓI KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Balázs Dóra, Debreceni Egyetem

A közoktatásban évek óta probléma a természettudományos tantárgyak negatív megítélése, az ezzel együtt járó rossz eredmények és tapasztalatok (Csapó, 2000; Csikos, 2012). A Felvi.hu adatait alapján ezzel – többek közt – szorosan összefügg az is, hogy az elmúlt években egyre kevesebben jelentkeznek és nyernek felvételt természettudományos képzésekre. A pályaválasztás egy nagyon összetett folyamat, melyet nagymértékben meghatároz a pályaválasztási érettség (Rókusfalvy, 1969) és az elképzelések (Papula, 2008). Az elméletek rendszere rendkívül szerteágazó, így sokféle megközelítést alkalmaznak, több kategóriát is felállítottak külföldi és hazai kutatók megállapításai szerint (Szilágyi és Völgyesy, 1996; Szemes és Harsányi, 2016). A kutatás önkitöltős kérdőívvezés módszerével készült a Debreceni Egyetem Természettudományi és Technológiai Karának 297, főleg elsőéves hallgatójának bevonásával. A különböző blokkokban vonatkoztak kérdések többek közt a középiskolai élményekre, a tantárgyak tanulásának formáira, a felvételi jelentkezésre, a pályaválasztást befolyásoló tényezőkre, különböző rendezvények hatására, a Debreceni Egyetem választásának okaira és a jövőbeli tervekre. A kérdőívben zömmel zártvégű kérdések szerepeltek, a méréshez Likert-skála, illetve többszörös választás módszere került alkalmazásra. A hipotézis szerint a már természettudományi szakot választott hallgatók vizsgálatával feltárhatók azok a motiváló tényezők és hatások, amelyek valakit erre a pályára irányítanak. A kutatás másik része a hallgatók pályavizsgálatára fókuszál, melybe beletartozik az egyetemi éveik alatti és a végzés utáni terveik megismerése. A hallgatók 81,82%-a céltudatosan a tanult szakját jelölte be első helyen. A vizsgálat résztvevői leginkább a képességeiket és tudásukat szeretnék használni a munkájuk során (4,30), ezért választották a természettudományos szakjukat. Nagy népszerűségnek örvendett a pályaválasztási nyílt nap (61,62%), amelynek volt érezhető hatása a pályaválasztásra (3,39). Különböző természettudományos táborokhoz viszonylag kevesen csatlakoztak (32,32%), de volt befolyása a döntésre (3,68). A Debreceni Egyetem választásában a legfontosabb szerepet a lakóhelyhez való közelség (55,256%) és a presztízs (52,53%) játszotta. Jövőbeli elképzelésekben lényeges szerepet kap az MSc képzés elkezdése (69%) és a szakmában történő elhelyezkedés (81,82%). A vizsgálat végső célja azoknak a tényezőknél a feltárása, melyek egy tantárgyat annyira népszerűvé tesznek, hogy azok akár az adott pálya felé is terelhetik a diákokat. Ezeknek az elemeknek a beépítésével a természettudományos tantárgyakat nagyobb sikerrel lehetne tanítani olyan diákok esetében is, akik nem reál beállítottságúak. Másrészt visszajelzést adhat az egyetem számára felvételt nyert hallgatóinak motivációiról és terveiről. Megmutatja az egyetem és a tudomány népszerűsítő programok sikerességét, azt, hogy elég impulzust fejtenek-e ki, vagy más utat kell találni a felvételizők megszólítására.

PEDAGÓGUSKÉPEK A FELVÉTELIZŐK SZEMÉVEL: A PÁLYAORIENTÁCIÓS VIZSGÁLATOKBAN MEGJELENŐ PEDAGÓGUSKÉPEK TARTALMI ELEMZÉSE

ELŐADÁSOK

Pfister Éva, Budapesti Corvinus Egyetem Magatartástudományi és Kommunikációs Intézet

Az elmúlt időszak nemzetközi pedagógus kutatásai (OECD, 2007, McKinsey & Company jelentése 2008, OKI 2006) nyomán hazánkban is egyre nagyobb szerepet kapott ennek a területnek a vizsgálata (OH 2015; Sági Matild szerk, 2015; Fehérvári, szerk, 2016), Mindezek eredményeként is megerősítést kapott az a – napjainkban már közhelyszerű – megállapítás, mely szerint a pedagógusok tevékenységének minősége meghatározó tényező a diákok iskolai tanulási eredményessége szempontjából. Abban is hasonló következtetésre jutottak a kutatók, hogy milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy a hivatásukat magas színvonalon művelő pedagógusok megfelelő létszámban dolgozzanak az intézményekben. Ezen elemek közül vizsgálatunkban a pályára vonzás egy aspektusával, a pályaválasztásban is jelentős szerepet játszó tanári minták, tanárképek elemzésével foglalkozunk. A pedagóguspálya választása és a pályára való felkészülés egyik lényeges meghatározó tényezőjének tekinthetjük a pályát választóknak a tanári szerepre vonatkozó személyes élményeit, elképzeléseit, tapasztalatait, együttesen a pálya egyéni szerepértelmezéseit. Ezt a megállapítást támasztják alá a magyarországi neveléstudományi kutatók eredményei is. Az egyik alapvetés szerint a már pályán lévő pedagógusoknak saját tanári tevékenységükre vonatkozó nézeteinek megismerése a tanárképzés és -továbbképzés szempontjából is fontos, mert ezek többnyire a képzést megelőző időszakban már nagyrészt kialakultak, és jelentős mértékben befolyásolják, hogy a tanárjelöltek a képzés során mit és hogyan fognak saját tudásukba beépíteni (Golnhofer és Nahalka, 2001; Falus, 2006; Dudás, Köcséné és Sánta, 2007; Pfister, 2007). Mint ismeretes 2013 óta a tanári szakra felvételiző hallgatónak tanári alkalmassági vizsgát is kell tenniük, amelynek egyik fő eleme a pályaválasztásban szerepet játszó motívumok feltárása. Az intézményünkbe jelentkező – közel kétszáz – felvételiző dolgozataiban megjelenő tanárképek közös jellemzőinek feltárásával kiderül, milyen tanári minták azok, amelyek meghatározó szerepet játszottak pályaválasztásukban, és amelyeknek a képzés során történő „átdolgozása” elengedhetetlen a sikerhez. A kapott eredmények nagyrészt alátámasztják a korábbi kutatások megállapításait, melyek szerint a meghatározó pedagógusok közös jellemzője a szakmai (tanítás-módszertani) felkészültség, a diákközpontú beállítottság, az igazságosság és olyan személyes tulajdonságok, mint pl. az empátia, a segítőkészség. De azért szolgálhatunk meglepetésekkel is. A mintaként felidézett pedagógusok jelentős része – szakjukat tekintve – matematikatanár volt, amely azért is érdekes, mert a felvételizők nem matematika tanári szakra adták be jelentkezésüket. Ez részben ellentmond annak a korábbi vizsgálati eredménynek, mely szerint a szeretett tanár által tanított tárgy szerepet játszhat a szak választásában is. Az írások háttérében feltételezhetően a jelentkezők sajátos demográfiai jellemzői és korábbi munkatapasztalatai is meghúzódnak.

A KOGNITÍV DISSZONANCIA OKAI TANÁR SZAKOS DIÁKOK PEDAGÓGUSPÁLYÁHOZ VALÓ VISZONYÁBAN

ELŐADÁSOK

Gy. Molnár Kadosa István, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Jellinek Sára, Central European University

Rálik Alexandra, Eötvös Loránd Tudományegyetem

N. Kollár Katalin, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kutatásunk tárgya a tanári képzésben részt vevő hallgatók pedagóguspályához való viszonyának, azon belül is pályaválasztási motivációjának és a pályával kapcsolatos percepcióinak vizsgálata. Hazai és nemzetközi területen meg nem oldott, visszatérő probléma a tanárhány, a pályaelhagyók és a pályára sem lépők magas száma. A leendő tanárok elköteleződése és pályához való hozzáállása szempontjából a képzés éveit jelentő időszak nem elhanyagolható. A kutatás kiinduló motivációja az a benyomás volt, miszerint a pálya iránt elkötelezett tanárjelöltek pályaképe ellentmondásokat, belső feszültséget rejt. Kutatócsoportunk ezért vette fel a kifutó osztott, illetve az éppen első gyakorlati éve előtt álló osztatlan tanárképzés hallgatóival a hazánkban korábban gyakorló pedagógusokkal is vizsgált FIT-Choice skála kérdőívet (Richardson és Watt, 2006), amely az általános pályaválasztási motivációs trendeket vizsgálja. A vizsgálati minta 847 fő, az ELTE hallgatóiból (86%), valamint Magyarország különböző egyetemi karaira járó tanár szakos hallgatókból állt. Ennek eredményeiből kitűnik, hogy a feszültség nem pusztán a pályaválasztási motiváció mint pozitív viszonyulás, illetve a tanári pálya bizonyos aspektusokban mutatkozó erősen negatív percepciója között húzódik. Hanem az egyes motivációs faktorok mentén is tetten érhető, például az altruisztikus motívumoknak a pálya személyes hasznosságával szembeni hangsúlyos előtérbe kerülésében. Az eredményeket összevetve egy reprezentatív pedagógusmintán készült kutatás eredményeivel (Paksi és mtsai, 2015) különbségként jelenik meg, hogy a diákok optimistábban ítélik meg a pedagógusok társadalmi hozzájárulását, ugyanakkor nagyobb mértékben tapasztalták, hogy a környezet lebeszelné őket a tanárságról, kevésbé tartják fontosnak, hogy kamaszokkal lehet majd dolgozni. A tanárjelöltek a pályaválasztást illetően kevésbé számolnak be arról, hogy biztatták őket, és alacsonyabb fizetést elővételeznek, mint a már a pályán levők. A kvantitatív vizsgálat eredményei igazolják a modell érvényességét, illetve jelzik a magyarországi tanárjelöltek motivációinak és pályapercepciójának a nemzetközi trendekhez való illeszkedését. A faktorok együttjárásai megerősítik a személyes hasznosság mint motiváció határozott elszakadását a többi (az intrinzik értéket érintő és az altruisztikus) motivációtól. A kvantitatív eredményeket ezért követi a feltárt átfogó trendek mögött meghúzódó jellemző utak – tanári identitások, döntési történetek – mikéntjének kvalitatív módszerű megismerése. A tanárjelöltként való elköteleződési folyamatot egyéni történetként és dinamikus identitásképződésként feltételezzük, amelynek megvilágítására interjúkat veszünk fel. A mélyinterjúk során kirajzolódik, hogy a kérdőív eredményei alapján túlnyomóan jellemző elköteleződés mögött milyen egyéni döntések, kezdő tanári identitások állnak, hogyan viszonyul az egyén az előtte álló tanári pályához.

A KÖZISMERETI TANTÁRGYAKAT OKTATÓ KÖZÉPISKOLAI TANÁROK EREDMÉNYESSÉG-ÉRTELMEZÉSÉNEK FŐ KÉRDÉSEI

ELŐADÁSOK

Borsodi Csilla Noémi, Eszterházy Károly Egyetem

A címben foglalt problémakör komplex, hiszen az általános érvényűnek vélt eredményességi kritériumok helytállóságát vizsgálja speciális kontextusban, a szakképzés különböző típusaiban dolgozó közismereti tantárgyakat oktató tanárok élethelyzetében és hasonlítja össze azt a gimnáziumi tendenciákkal. Előadásom első részében a teljes témakör aspektusainak mozaikdarabkáit mutatom be szakirodalmi háttér segítségével, majd kutatásom főbb jellemzőit és eredményeit foglalom össze, végezetül gyakorlati hasznosíthatóságának lehetőségeiről is igyekszem képet adni. A diákok teljesítménye, iskolai közérzete valamint a pedagógushoz való viszonyulása közti összefüggés (Jennings és Greenberg, 2008; Leithwood és Beatty, 2008; Oláh, 2005; Wentzel, 1998) ma már nyilvánvaló ténynek tekinthető a neveléstudományban és pedagógiai gyakorlatban egyaránt. A szakképzés világát jellemző fő problémáinak feltárását, különösképp a lemorzsolódás definíciós lehetőségeinek vizsgálatát és a kimaradáshoz vezető út megismerését is többen célozták már, nyilvánvalóvá téve, hogy az nem egy probléma, hanem egyfajta negatív, „kudarcmérő” eredmény, mely egy hosszabb folyamat során megfogalmazódó tanulói (és szülői) döntéshozatali folyamatot takar, és több tényező befolyásolja pl. családi, pályaválasztási okok, maga az intézményi klíma, kiemelten kezelve a társakkal való kapcsolatot (Liskó, 2003; Tyler és Lofstrom, 2009). Tették mindezt annak érdekében, hogy átlássák, mit tehetnének a pedagógusok azért, hogy diákjaik jövőképe kiforrjon és fennmaradjon, ne hagyják el az iskolát, fontosnak érezzék a tanulást, legyenek céljaik, melyek mellett kitartanak. A célok melletti kitartás, hosszabb távú motiváció ugyanis – csakúgy, mint a mérhető eredmények – a „tanulói teljesítmény” tárgyköréhez tartoznak, és mint olyanok, az intézmény és a pedagógus eredményességének indikátorai (Szemerszki, 2015, Bander és Galántai, 2015). Kutatásom kvantitatív és kvalitatív fázisának eredményei is megerősítik, hogy míg mind a gimnáziumi, mind a szakképzésben dolgozó közismereti tantárgyakat oktató tanárok úgy vélik, eredményességük legfőbb gátja a tanulói motiválatlanság, melyért maguk a diákok, a diákmunka, esetleg szüleik felelősek, míg önmagukat felmentik ez alól, addig a tanulók azt vallják, tanulási kedvüket a tanári segítőkészség alacsony szintje, az unalmas óravezetés, vagy éppen a kreatív gondolkodás megkövetelése csökkenti abban az esetben, ha addig „ilyen még nem volt”, valamint motiváció-romboló lehet, ha céljaikban nem kapnak támogatást, megerősítést. E tapasztalatok a tantárgy iránti attitűdre is kihathatnak. Azt találtam továbbá, hogy bár a tanárt minden esetben jobban kedvelik a diákok, mint a tantárgyat – és ezzel a pedagógusok tisztában is vannak –, azonban „túl nagy jelentőséget tulajdonítanak neki, ugyanis a tanárral való kedvező kapcsolat nem vezet automatikusan a tanulói „teljesítmény” és a tanulói motiváció magas szintjéhez. Fontos, de önmagában kevés.

PEDAGÓGUSKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐK ATTITÚDJEI A GYÁSZFELDOLGOZÁS SEGÍTÉSÉVEL KAPCSOLATBAN

ELŐADÁSOK

Győri-Dani Dóra, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Alkalmazott Pedagógia és
Pszichológia Tanszék

A XXI. század társadalmáról elmondható, hogy számottevő változásokon ment keresztül az elmúlt évtizedekben, melynek egy jelentős, ám tabunak számító vonatkozása, hogy egyre kevesebbet foglalkozunk a gyász- és veszteségfeldolgozással. Míg a XX. század elején egy sokoldalú rítus- és hagyományrendszer élt a családok mindennapjaiban a veszteségek feldolgozásának segítésére, mára ezen szokások kikoptak a mindennapokból, nehezen pótolható őrtr hátrahagyva. Ennek következményeként egyre több feladat hárul minden olyan szakma képviselőjére, akik gyermekekkel és családokkal dolgoznak, mivel egyre nagyobb szerepük van a veszteségek feldolgozásának segítésében. Jelen vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy a pedagógusképzésben résztvevők hogyan vélekednek ezen szerepükről, milyen tényezők befolyásolják a gyász feldolgozásának segítésével kapcsolatos attitűdjeiket, illetve hogy a gyászfeldolgozás segítésének elméleti módszerei hogyan illeszthetők be a pedagógusképzésbe. A vizsgálatban 102 óvodapedagógus, szociálpedagógia és tanító szakos hallgató vett részt (97 nő; $M=21,03$ év; $SD=1,72$) egy saját szerkesztésű online kérdőív kitöltésével. Az eredmények alapján elmondható, hogy a pedagógusképzésben résztvevők fontosnak tartják a témával kapcsolatos ismeretek elsajátítását, melyben legfontosabbnak a gyermekek gyászfeldolgozásának segítésével kapcsolatos ismereteik bővítését tartják, míg legkevésbé a témával kapcsolatos friss kutatási eredményekről és módszerekről tanulnának. Bár a képzésben eltöltött idő nem befolyásolta az eredményeket, a témával kapcsolatos ismereteiket széleskörűbbnek értékelik azok a hallgatók, akiknek volt már személyes veszteségük ($t(96)=2,19$, $p=0,031$), mint azok a társaik, akik úgy vélték, hogy nem volt még ilyen élményük. Mindemellett fontosabbnak tartják a pszichoedukációban betöltött szerepüket azok a kitöltők, akik gyakorlati képzésük során dolgoztak már veszteséget átélt gyermekekkel ($t(100)=2,73$; $p=0,007$). Az eredményekből láthatjuk, hogy a hallgatók 96%-a fontos feladatának tartja, hogy pedagógiai munkája során többféleképpen is hozzájáruljon a veszteségek feldolgozásának segítéséhez (pl. információátadás, adaptív megküzdési módok kialakításának segítése, attitűdformálás), azonban csupán a kérdezettek 82% venne részt ezen ismereteinek bővítése érdekében tematikus kurzuson. Annak érdekében, hogy a jövőben minél hatékonyabb munkát végezhesenek, a másik két szak hallgatóival összevetve a szociálpedagógia szakos hallgatók inkább vélték úgy, hogy több gyakorlati tapasztalatra és elméleti tudásra tennének még szert tanulmányaik során ($F(2)=4,11$; $p=0,019$). Az eredmények pedagógiai-pszichológiai szempontból kerülnek értelmezésre, valamint bemutatásra kerül oktatástervezési relevanciájuk is, hiszen hozzájárulnak a pedagógusképzésben résztvevők igényeihez, ismereteihez és attitűdjeihez illeszkedő képzés megvalósításához. Végezetül pedig a kapott eredmények összevetésre kerülnek a gyakorlati oktatási tapasztalatokkal is.

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSTÖRTÉNET: REGIONÁLIS ÉS NEMZETKÖZI KUTATÁSOK

Elnök: Pukánszky Béla, Selye János Egyetem; Eszterházy Károly Egyetem; Szegedi
Tudományegyetem

Előadások

KÖZÉP-EURÓPA FŐVÁROSAINAK KULTURÁLIS INTERAKCIÓI: BÉCS, BERLIN, PRÁGA ÉS VARSÓ REPREZENTÁCIÓJA A MAGYAR PAEDAGOGIA CÍMŰ FOLYÓIRATBAN (1892–1947)

ELŐADÁSOK

Szabó Zoltán András, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Jelen vizsgálat egy nemzetközi kutatási projekt részét képezi, melynek témája a közép-európai fővárosok közötti kulturális transzfer, valamint iskolarendszereik összehasonlító vizsgálata a 18–21. században. E tárgykörön belül az előadás célja, hogy makroszintű áttekintést adjon négy közép-európai főváros (Bécs, Berlin, Prága és Varsó) magyarországi neveléstudományi diskurzusban való reprezentációjáról, azaz a Magyar Paedagogia című folyóiratban való megjelenésük mennyiségi és tartalmi aspektusairól a szaklap alapításától annak megszűnésig tartó (1892 és 1947 közötti) időszakban. A kutatási problémák, melyek elsősorban a külföldi oktatásügyi minták lokális (fővárosi szintű) preferenciáit érintik, két nagyobb csoportba sorolhatóak: az első kérdéskört a hivatkozások időbeli megoszlása adja; a kutatás ezen szakasza azt vizsgálta, hogy fővárosokra vonatkozó (terjedelemmel arányosított) hivatkozási intenzitás miképpen változik a jelölt időszakban. A kutatási problémák második csoportja az elemzés körébe bevont közép-európai fővárosok adott elemzési egységeken belül való együttjárását, illetve e csoport más, a régió kívüli településekkel való megjelenését elemzi hálózatelméleti megközelítésben. A kutatás primer forrásbázisát a Magyar Paedagogia című neveléstudományi folyóirat digitalizált számai adták (Contenta repozitórium), melyben a teljes szövegre kiterjedő keresés segítségével kerültek feltárára a fővárosokra történő hivatkozások. A tulajdonképpeni településnevek azonosításán (jelhordozó-elemzés) túl azok meghatározott attribútumai, illetve a hivatkozások kontextusa is az elemzés tárgyát képezte. A vizsgálat első eredményei intenzív, de erőteljesen polarizált és időben változékony hivatkozási mintázatokat mutatnak.

SZÉKESFEHÉRVÁR ISKOLASTRUKTÚRÁJÁNAK DIFFERENCIÁLÓDÁSA A 19. SZÁZADBAN

ELŐADÁSOK

Nemes-Németh Nóra, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A 19. század közepéig Székesfehérváron a továbbtanulás egyetlen színterét jelentő gimnáziumot a ciszterci rend működtette, a város számára középfokú és középszintű iskola fenntartása nem jelentett közvetlen feladatot. A polgári korszak változást eszközölt e tekintetben. A város mind a törvények szabta kötelezettségeinek, mind a társadalom igényeinek igyekezett eleget tenni, mely egy mind inkább differenciálódó iskolastruktúra kibontakozását eredményezte. Az évszázados hagyományokkal bíró gimnázium mellett megjelentek a gyakorlati jellegű szakiskolák és a leánynevelés színterei. A városi előjárók és polgárok támogató hozzáállásának, az iskolákra fordított beruházásoknak és a kulturális infrastruktúra fejlesztésének köszönhetően a század végére egykori koronázóvárosunk a Dunántúl egyik jelentős iskolavárosává fejlődött. Előadásom fókuszában Székesfehérvár középfokú és középszintű iskolahálózatának kiépítésére és fejlesztésére tett törekvéseinek vizsgálata áll. A városvezetés döntéshozatalainak és az áldozatvállalás különböző formáinak tükrében mindenekelőtt az iskolák értesítőgyűjteményére és a városi közgyűlések jegyzőkönyveire támaszkodva vizsgálom az iskolastruktúra kiteljesedését, az intézmények támogatásának formáit és mértékét. Beszélhetünk-e a dualizmus kori Székesfehérváron hosszú távon megtervezett, tudatos iskolapolitikáról? Milyen arányú az iskolákra fordított investíció? Megmarad-e a város vezetőinek támogató attitűdje a differenciálódó iskolahálózat következtében egyre gyarapodó anyagi terhek mellett? Élvezték-e a város pártfogását azon intézmények is, melyekkel szemben nem volt közvetlen fenntartási kötelezettsége? Az előadás érintőleges, mindazonáltal elengedhetetlen részét képezi az iskolaépítkezések urbanizációs fejlődésre, a városkép alakulására tett hatása.

ADALÉKOK AZ ISKOLÁN KÍVÜLI NÉPMŰVELÉS GYAKORLATÁHOZ, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL BARANYA MEGYÉRE A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

Pusztafalvi Henriette, Pécsi Tudományegyetem

A nép művelése, a hasznos ismeretek terjesztése minden történelmi időszakban fontos feladata volt a műveltséggel bíró, képzett embereknek. Hazánkban ezt főként a tanítók, a papok és az orvosok feladatának tekinthetjük a korabeli írásos anyagok alapján. A 20. század első felében főként az egészségmegőrzés témakörében figyelhetjük meg ezt a felnőtt lakosság felé irányuló tevékenységet. Az iskolán kívüli népművelés: a társadalom széles rétegei műveltségi színvonalának emelését célzó mozgalom volt már a világháború előtt és jelentős eredményeket ért el e téren a Szabad Lyceum, 1907-ben Pécsen a Szabadtanítási Kongresszus is jelentős eredményeket mutathatott már fel. Vizsgálatomban arra kerestem a választ, hogy vajon milyen módon, milyen tartalommal és milyen módszerekkel próbálják meg az önkéntes, majd később az 1924-es évtől kezdődően a törvény szerinti előírásoknak megfelelő népművelést megvalósítani. Kutatásomban elsődleges és másodlagos forrásokat használtam fel, a MNL Baranya megyei Levéltár iratait a Népművelési Bizottság munkájának beszámolója alapján, továbbá a korabeli folyóiratokat tekintettem át. Magyarországon 1922 óta a vallás- és közoktatási minisztériumnak külön ügyosztálya intézi ezt a feladatot, amely a társadalommal való szoros együttműködéssel irányítja, előmozdítja és ellenőrzi a társadalomra háruló tevékenységét. Ennek az ügyosztálynak szervei a Népművelési Bizottságok, feladatai a következőkre terjed ki: előadók képzése, diapozitívek kölcsönzése előadások számára, népkönyvtárak, nép- és kultúrházak felállítása, továbbá a Rádió Szabadegyetem, amely az általános ismereteken kívül a népnek zenei szórakoztatásáról is gondoskodik. Baranya megyében az 1936-tól kezdődően található levéltári adatokat, mely szerint a közművelődési előadások száma 215 és 360 körül mozgott évente. E munka keretében analfabéta és közismereti tanfolyamokat is tartottak a Nőnevelési, a Népművelési hangversenyek és „Alapismeretterjesztő” tanfolyamok mellett. A népművelés, a propaganda tevékenység egyik jelentős feladata volt, ennek egyik jelentős ága az egészségügyi ismeretek terjesztésére vonatkozott.

A KÁRPÁTALJAI ISKOLÁZTATÁS KÉRDÉSE A MAGYAR SAJTÓNYILVÁNOSSÁGBAN 1927–1930

ELŐADÁSOK

Drabancz M. Róbert, Nyíregyházi Egyetem

Előadásomban a Magyar Szemle korai számait (1927–28) vizsgálom a kárpátaljai magyar kisebbségi kérdés szempontjából. A történelmi Magyarország felbomlása, és a nemzet szétszóródása az ezeréves államiság legnagyobb katasztrófájaként került be a magyar köztudatba. A lap munkatársai (Sziklay Ferenc, Steier Lajos, Ottlik László) arra vállalkoztak, hogy a kisebbségi magyarság tíz év alatt kialakult problémáira hívják fel az olvasóközönség figyelmét. A nehézségek számbavételével, valamint az utódállam (Csehszlovákia) nemzeti homogenizációra törekvő agresszív politikájának bemutatásával a szerző kritikáját adja a két világháború közötti időszak kisebbségvédelmének, ezzel teremtve meg a jogalapot a trianoni szerződések felülvizsgálatára. A lap kisebbségi témáinak elemzésével pontos képet kaphatunk a 1920-as évek politikai elitjének gondolkodásáról, valamint a kisebbségbe került magyarság kulturális állapotáról. A szövegből egyértelműen kiolvasható az az igény, hogy a nemzet új konstrukciójában a kultúrához való hozzáférés legyen a nemzeti identitás megőrzésének alapvető feltétele. Prezentációm tudományos kereteit adják a határon túli magyarság társadalomtörténeti kutatásai (Bárdi Nándor, Ablonczy Balázs, Papp Z. Attila, Bíró A. Zoltán), valamint a csehszlovákiai oktatástörténettel foglalkozó tanulmányok és monográfiák (Popély Gyula, Popély Árpád, Csanda Tibor, Tóth Károly). Természetes elemként jelenik meg a szövegben az identitáspolitikai környezet, mely segítségével (Huntington, Castells, Assmann) jól beilleszthető a téma a nemzetállamok kulturális környezetébe. Előadásomban a hagyományos eszmetörténeti megközelítés mellett alkalmazom a politikai szövegek összefüggésének és fogalmi struktúráinak pragmatikai elemzését. A használt módszerek segítségével feltárom azokat a szimbólumokat és ikonikus (spirituális) tereket, melyekben a korszak szereplői megjelenítették az „elképzelt nemzet” egységét, valamint megalkották a patrióta gyökerű nemzetnevelés eszményét.

FELSŐOKTATÁS: MENTORÁLÁS, OKTATÓI EREDMÉNYESSÉG

Elnök: Horváth H. Attila, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

HOGYAN TÁMOGATJÁK A SZAKMENTOROK A HALLGATÓKAT?

ELŐADÁSOK

Lászlóné Kenyeres Krisztina, Dunaújvárosi Egyetem

Az Avatar programból kiolvasható adatok csak úgy segíthetik a hallgatók sikerességét, ha összekapcsoljuk azt egy mentori támogatással. Számos felsőoktatási intézményben működik a hallgatói mentori program, ám ezektől különbözik az ún. szakmentori rendszer. A szakmentor oktató az adott szakon, tehát jól ismeri a szak követelményeit, tárgyait, sőt a tárgyakat oktató kollégákat is. A középiskolából érkező tanuló egészen más oktatási rendszerhez van szokva, mint ami a felsőfokú intézményben fogadja. Sokszor jelent problémát a tanulmányi ügyekben való tájékozódás, a követelmények teljesítése, a terhelések nem arányos időbeli megoszlása vagy egy-egy oktatóval felmerülő esetleges probléma kezelése (Molnár, 2012). Kutatások is igazolják, hogy ha a hallgató meg tud birkózni az első év nehézségeivel, akkor a lemorzsolódás kockázata csökken, nagyobb az esély arra, hogy megszerzi a végzettséget igazoló diplomát. Horn 4 éven át tartó vizsgálata is kimutatta, hogy a beiratkozott hallgatók 39%-a szakította meg felsőfokú tanulmányait az első év után – ami meglehetősen magas arány –, de az a 61%, aki beiratkozott a második évre, már sikeresen vette az akadályokat a diploma megszerzéséig (Horn, 1998). Egyetemünk szakmentori rendszere azzal a szándékkal jött létre, hogy segítse hallgatóink zökkenőmentes beilleszkedését az egyetem életébe. A szakmentorok legfontosabb feladata, hogy a hallgatóknak személyre szabott tanácsadást nyújtsanak tanulási és tanulmányaikkal összefüggő ügyeik intézésében, és ez által aktívan működjenek közre a kiegyensúlyozott, a konfliktusaikat jól kezelő és magas önismereti szinttel rendelkező szakemberek képzésében. A mentorok a tanév elején személyesen is találkoznak az elsőéves hallgatókkal egy szakmentori óra keretében, melyet a félév során még két csoportos konzultáció követ. Ám a hallgatók egyéni problémáikkal, kérdéseikkel is megkereshetik mentorukat. Egy-egy szakon belül külön szakmentort rendeltünk a nappali és a levelező munkarendben tanuló hallgatókhoz, sőt saját szakmentora van szakonként a külföldi hallgatóknak is, hiszen ezek a hallgatói csoportok más-más problémákkal küzdenek tanulmányaik során. A szakmentorok kiválasztása jól megfontolt elvekre épült (ismerje az adott szakot, legyen hallgatóbarát), feladatkörük pontosan meg van határozva, melyek közé tartozik többek között információadás a kreditrendszeréről, sőt az oktató kollégákkal való kapcsolattartás is. Az Avatar és a szakmentori rendszer szorosan kapcsolódnak egymáshoz és kiegészítik egymást. Minden szakmentor látja az Avatar programban a hozzá rendelt hallgatók teljesítményét, előmenetelét, így probléma esetén fel tudja venni a kapcsolatot a hallgatóval, és időben be tud avatkozni. A rendszer bevezetése óta eltelt időben a statisztikai adatok is alátámasztják a szakmentorok sikereit: egyetemi szinten a lemorzsolódó hallgatók aránya nagy mértékben csökkent.

MENTORÁLÁS A DOKTORI KÉPZÉSBEN

ELŐADÁSOK

Horváth H. Attila, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Mészáros Attila, Széchenyi István Egyetem

Újhelyi Adrienn, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Míg a mentorálás évtizedek óta része a cégek életének, a felsőoktatási intézményekben nem vált mindennapi gyakorlattá (Knippelmeyer és Torracco, 2007). Holott a mentorálás alapvetése összecseng a felsőoktatás célkitűzéseivel: a tanulás segítése, a szakmai identitás kialakításának megalapozása, a személyiség fejlődének támogatása. Ezzel együtt itthon, de külföldön is, ritka még az intézményi szinten kialakított mentori rendszer a felsőoktatásban, a doktori képzésben. Yob és Crawford (2012) két fő faktor alá (akadémiai és pszichoszociális funkció) sorolta be a mentor munkájához szükséges legfontosabb skilleket. A PhD hallgatók körében mutatkozó lemorzsolódás megállításához, megszüntetéséhez szükséges újragondolni e terület működését, támogatási struktúráját. A Budapesti Corvinus Egyetem egy pályázat keretében vállalkozott egy mentorálási rendszer kidolgozására. Ennek egyik pillére a hazai és nemzetközi szakirodalmi háttér feldolgozása és a jó gyakorlatok összegyűjtése volt. A másik pillérjét az intézményben működő doktori iskolák programigazgatóival és tagjaival (N=12) készített fókuszcsoporthoz tartozó interjúk adták. A harmadik pillért a doktoranduszok fókuszcsoporthoz tartozó interjúi jelentették, amelyeknél mind a régi képzésben, mind pedig az új képzésben lévő hallgatók közül is kerültek a mintába. A negyedik pillér azoknak az intézményben már működő gyakorlatoknak az azonosítása volt, amelyek a kialakítandó mentorálási rendszerbe illeszthetők, és ezzel összefüggésben egy olyan indikátorlista létrehozása, amely kijelöli a fejlesztés sarokköveit. Az előadás a fókuszcsoporthoz tartozó interjúk elemzésének eredményeit mutatja be. Külön hangsúlyozandó a doktoranduszokkal folytatott interjú mint a minőség felhasználói megítélése, a hallgatók elvárásainak való megfelelés vizsgálata (Appleton-Knapp és Krentler, 2006). Az elemzésből világosan kiderül, hogy a doktori képzés folyamatában mindkét funkció, az akadémiai és a pszichoszociális skill egyaránt elengedhetetlenül fontos. Szerencsés, ha egy témavezető személyében mindkét faktor jelen van, de a nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a mentorálásra teamek alakulnak, amelyek nemcsak a két faktort veszik figyelembe, hanem a téma interdiszciplinaritását is, így akár 4–5 főből is állhatnak. A vonatkozó magyar törvények és rendeletek nem használják a jelzett értelemben a mentor vagy mentorálás fogalmát. Témavezetőkben gondolkodnak, akik közül maximum két személy munkáját ismeri el a Doktori Szabályzat egy doktorandusz témavezetésében.

A HATÉKONY EGYETEMI OKTATÓRÓL ALKOTOTT KÉP MEGÍTÉLÉSE AZ OKTATÁSSZERVEZÉSI ELJÁRÁSOK KERETÉBEN

ELŐADÁSOK

Csillik Olga, Budapesti Corvinus Egyetem

Daruka Magdolna, Budapesti Corvinus Egyetem

A ma iskolájában tanuló diákok a digitális generáció tagjai. Számukra a jelenlegi iskola egyre kevésbé motiváló, a hagyományos frontális oktatást nem tartja érdekesnek, hatékonynak. A tanulási folyamatokban az együttműködésen alapuló munkaformákat (Ollé és mtsai, 2013), a változatos, progresszív tanulási környezetet, órávezetést preferálják. A kihívásokat jelentő, de teljesíthető feladatokat kedvelik, amelyek megoldásához digitális eszközöket használhatnak. Szakmailag hozzáértő, optimális szinten követelő, nyitott, elkötelezett, dinamikus, innovatív, elfogadó attitűddel rendelkező, tanítványaiban bízó, velük együttműködő tanárra van szükségük (Day, 2008; Jennings és Greenberg, 2009; Suplicz, 2012). 2016 óta tartó kutatássorozatunk központi kérdése az, hogy milyen a hatékony tanár. Első lépésben a tanulók jellemzőiből kiindulva vizsgáltuk a tanárok szükséges képességeit, tulajdonságait, kompetenciáit. A következő lépésben a hallgatók oldaláról azonosítottuk a hatékonynak tartott tanár jellemzőit, vetettük össze a hallgatók által meghatározott kritériumokkal. Eredményeink összhangban állnak a nemzetközi kutatásokkal (Clarke és Jopling, 2010; Ciascai és Vlad, 2014; Hill, 2014). A jelenlegi kutatási fázisban az oktatókat kérdezzük meg arról, hogy szerintük mik a hatékony tanár ismérvei. Kutatásunkkal párhuzamosan egyetemünkön jelentős módszertani innovációk zajlanak. Az elmúlt egy-két tanévben gyorsan terjednek a hibrid oktatás különböző formái. Eddigi tapasztalataink összhangban állnak a nemzetközi tapasztalatokkal, miszerint az egyetemi hallgatók számára igazán hatékony a hibrid oktatás lehet, (Tamim és mtsai, 2011; Becker és mtsai, 2017), különösen akkor, ha lehetőség van a personalizációra. A 2017/2018-as tanévben megvalósuló különböző tanulásszervezési eljárások, módszerek lehetővé teszik számunkra, hogy kutatásunkat a következő két hipotézis mentén folytassuk. Egyrészt feltételezzük, hogy a különböző tanulásszervezési eljárások esetén eltérnek a hatékony tanárról alkotott képek. Másrészt azt feltételezzük, hogy a hibrid oktatásban részt vevő oktatók által meghatározott hatékonysági kritériumok kerülnek összhangban a hallgatók által megfogalmazott elvárásokkal. Hipotéziseink igazolása érdekében félig strukturált interjúkat készítettünk az oktatókkal. A vizsgálatba 4 kurzus-típuson oktató kollégákat vontunk be: (1) hagyományos keretek közt tanítanak, (2) módszertani megújuláson átment kurzust tartanak, (3) hibrid oktatással, (4) vagy tükrözött osztályterem formájában tanítanak. Az érintett kurzusok különböző szinten (BA/BSC, MA/MsC, szakirányú továbbképzések), különböző formában (nappali, levelező), különböző hallgatói létszámmal (min. 17, max. 1200 fő) futottak. Az adatok feldolgozása jelenleg is folyik. Az eddigi részeredményeink igazolják hipotéziseinket. Végül eredményeink hozzájárulnak a belső oktatói képzéseink tartalmi korszerűsítéséhez.

KÜLÖNBÖZŐ ELVÁRÁSOK A KÖZ- ÉS FELSŐOKTATÁSBAN? HOGYAN LEHET SIKERES A FELSŐOKTATÁSI KARRIER?

ELŐADÁSOK

Szabó Csilla Marianna, Dunaújvárosi Egyetem
Csikósné Maczó Edit, Dunaújvárosi Egyetem

A kompetencia gyakran használt fogalom, amely magában foglalja az ismeretek mobilizálását, a kognitív és gyakorlati képességeket, a szociális-magatartási komponenseket és attitűdöket, valamint az értékrendet (András és mtsai, 2016). Hazai és nemzetközi szinten is fejtörést okoz azonban, milyen társadalmi, gazdasági és tudományos szűrőket használjunk, hogy a folyton változó és bővülő ismeretekből leképezhető tudás mérhető legyen (Vass, 2010). A NAT 2003. évi felülvizsgálatánál világosan meghatározták azokat a kulcskompetenciákat, melyek mindenki számára szükségesek az élethosszig tartó tanuláshoz (NAT, 2003). A problémát az jelenti, hogy míg a közoktatásban kialakult gyakorlata van a tanulók kompetenciamérésének, addig a felsőoktatásba bekerülő hallgatóknál ez nem történik meg. Pedig ismert tény, hogy a lemorzsolódás a felsőfokú képzés első évfolyamán a legmagasabb (András, Rajcsányi és Szabó, 2017), ami a szükséges képességek hiányából is fakad. A kutatás célja az volt, hogy felmérje, milyen szintű kulcskompetenciákra van szükség a köz- és a felsőoktatásban, és hogy van-e jelentős különbség a szakmai közoktatás és a felsőoktatás elvárásai között. Azt feltételezzük, hogy a pedagógusok alacsonyabb szintű kompetenciákat várnak el a tanulóiktól, mint az oktatók hallgatóiktól; illetve hogy a hallgatók szerint a kompetenciák alacsonyabb szintje is elegendő a tanulmányok sikeres befejezéséhez. A vizsgálatot 2018-ban három csoportban végeztük el: a szakképzésben tanító pedagógusok (117 fő), a felsőoktatási oktatók (54 fő) és hallgatók (188 fő) körében. A felmérésben a kulcskompetenciákat lebontottuk összetevőikre, majd minden egyes kompetencia esetében átlagot számoltunk. A vizsgálat feltárta, hogy nincs szignifikáns különbség sem a pedagógusok és a felsőoktatási oktatók, sem pedig az oktatók és hallgatók véleménye között abban a tekintetben, hogy milyen szinten szükséges a kulcskompetenciák birtoklása. Rendkívül meglepő azonban, hogy 7 kompetenciaterület esetében a pedagógusok magasabb szintű kompetenciákat várnak el tanulóiktól, mint az oktatók hallgatóiktól (pl. anyanyelvi, matematikai, digitális kompetencia), illetve néhány kompetencia esetében a hallgatók szerint magasabb szint szükséges a sikerességhez, mint oktatóik szerint (pl. digitális, vállalkozói, természettudományos). Amikor azonban keresztábrák vizsgálattal összehasonlítottuk, hogy milyennek ítélik meg az oktatók és a hallgatók a felsőoktatásban tanulóik jelenlegi kompetenciaszintjét, a khi-négyzetpróba alapján – a digitális kompetenciát kivéve – valamennyi kulcskompetenciánál szignifikáns különbség mutatkozott az oktatók és a hallgatók véleménye között: az oktatók jelentősen alacsonyabbra értékelték (becsülték meg) hallgatóik kompetenciaszintjét. Az eredmények fényében egyrészt további vizsgálatok szükségesek a helyzet pontosabb feltárására, ám az is kirajzolódik, melyek azok a területek, ahol szükséges lenne a hallgatók kompetenciáinak fejlesztése, hogy eljussanak a diploma átvételig.

A TELJESÍTMÉNYÉRTÉKELÉS MÓDSZERTANA ÉS MEGOLDÁSAI A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN

ELŐADÁSOK

Ollé János, Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar

A hazai felsőoktatással szemben fokozódó elvárás hogy az oktatók, kutatók teljesítményének objektív értékelését egyre magasabb színvonalú eszközrendszerrel oldják meg. A teljesítmény folyamatos és külső vonatkoztatási pontokhoz viszonyított értékelése az ágazatirányítás, a fenntartó és a tulajdonos számára kiemelten fontos (Manning, 2013). Az önértékelés és monitoring jellegű értékelés, trendelemzés a intézmény közép- és felsővezetői, HR menedzserei, Hallgatói Önkormányzata nélkülözhetetlen (Sullivan, Mackie, Massy és Sinha, 2013). Az oktatók, kutatók felsőoktatási életpályájának modellezésében és karriertervezésében az önreflexió és a folyamatos fejlesztés is elképzelhetetlen egy objektív vonatkoztatási rendszer nélkül (McCaffery, 2010). A rangsorok társadalmi kommunikációja által meghatározott értékelési kultúrában az oktatói, kutatói és szakmai-közéleti teljesítmény reális mérhetősége kiemelten fontossá vált a hazai intézményrendszer fejlesztésében is (Fábri, 2016 és Ollé, 2017). Az elemzés a nyilvánosan is elérhető dokumentációkra építve a hazai intézményekkel szemben elvárt kötelező teljesítményértékelés szabályozási megoldásaira irányul és az intézmények közötti különbségeken keresztül mutatja be az aktuális állapotot, iránymutatásokban összegzi a továbbfejlesztés lehetőségeit. Az elemzés a célok és funkcionalitás, a rendszerszintű kockázatok, illetve szervezeti kultúrából adódó a kihívások szempontjai szerint történt. A teljesítményértékelési rendszerek működtetésének deklarált célja és funkciója lehet: az egyéni teljesítmények összehasonlító elemzése, az egyéni teljesítmények mérése az egyénnel szemben megfogalmazott elvárásokhoz képest, a szervezeti egységek fejlődésének követése az egyéni teljesítmények figyelembevételével, kockázatelemzés és a menedzsment jellegű és HR beavatkozások előkészítése, aktuális nyilvántartás az egyén, illetve a szervezeti egységek teljesítményéről, intézmény tudástérkép megalapozása, intézményen belüli elvárások és értékrend egyértelmű meghatározása és közzétevése, az oktatási minőség sokoldalú megközelítése, az oktatási minőség jelentőségének növelése, teljesítmény alapú bérezés vagy bérkiegészítés megalapozása. A teljesítményértékelés nehézségei és kockázatai különösen a kialakult értékelési szokások megváltoztatása, az átláthatóságtól és objektivitástól való félelem, az értékelésből adódó egzisztenciális félelem, illetve adminisztratív terhek intézményen belüli kommunikációja. A felsőoktatási teljesítményértékelés kihívásai az intézményi értékrend, küldetés, elvárások kompromisszumokra épülő meghatározása, egyeztetése, elfogadása, a meglévő adatbázisok, nyilvántartások, mérési rendszerek beillesztése, összehangolása, a tudományterületek és szakterületek közötti különbségek figyelembe vétele, a személyek és szervezeti egységek önértékeléséhez, reflexiójához való felhasználás módszertana, oktatási minőség fontosságának elfogadtatása és kommunikációja.

FELSŐOKTATÁS: MENTORÁLÁS, OKTATÓI EREDMÉNYESSÉG

Elnök: Lengyelné Molnár Tünde, Eszterházy Károly Egyetem

Előadások

DIGITÁLIS ÁTÁLLÁS AZ OKTATÁSBAN – EGY PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN VÉGZETT FÓKUSZCSOPORTOS INTERJÚSOROZAT TAPASZTALATAI

ELŐADÁSOK

Lengyelné Molnár Tünde, Eszterházy Károly Egyetem

Az oktatási közeg digitális átállása (transzformáció) (Racsko, 2017) napjaink egyik központi kérdése, amely a Digitális Oktatási Stratégia révén még időszerűbbé vált 2016 óta. Számos referenciakeretrendszer (pl.: DigComp 2.1., DigCompOrg, DigCompEdu) és kompetenciamodell (pl.: Mozilla Web Literacy 2.0; Digitális Állampolgárság Kompetenciamodell; IKER; U-Teacher) született, amely elvárásokat fogalmaz meg az intézményekkel és az oktatás szereplőivel, a humánerőforrással szemben. Mind nemzetközi, mind hazai tekintetben hiánypótló azonban egy olyan alap kutatás, amely arra keresi a választ, hogy a pedagógusok hogyan vélekednek a digitális átállásról, a tanulási környezetben bekövetkezett változásokról, a digitális eszközök tanulási-tanítási folyamatba integrálásáról. Jelen vizsgálatunkban egy többlépcsős kutatás első fázisát ismertetjük, amelyben induktív kutatási stratégia keretében, a szóbeli kikérdezés módszerét alkalmaztuk, egy félig strukturált 15 kérdésből álló fókuszcsoporthoz tartozó interjú eszközt használva. A 4 interjúból álló felmérésben gyakorló pedagógusok és kutatók vettek részt (N=55), amely során a személyi triangulációt alkalmaztuk a megbízhatóság növelése érdekében. Az adatok feldolgozása induktív, interkódolással, a komprehenzív adatelmélet módszerével, számítógépes tartalomelemző szoftverrel történt, amely eredményeit szeretnénk kutatásunkban ismertetni, ennek révén nagyobb rálátásunk lehet a pedagógusok digitális kultúrával kapcsolatos gondolkodására, valamint más területekkel való összefüggésére. A kvalitatív eljárásban a reaktív módszert alkalmaztuk (Sántha, 2009), hiszen e vizsgálat a pedagógus-továbbképzési rendszer reformjának előkészítését alapozza meg, a pedagógusok előismereteinek és továbbképzést befolyásoló sajátosságainak feltérképezésére vizsgálatokon keresztül, amelyet a célközönség digitális kompetenciáinak felmérése követ, ennek hosszú távú célja a képzés kínálat optimalizálása a detektált képességszinteknek megfelelően.

A kutatás az EFOP-3.2.15-VEKOP-17 A köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása c. pályázat keretében valósul meg.

ÉRINTÉSTŐL A KATTINTÁSIG: INTERNETHASZNÁLAT ÓVODÁSKORBAN

ELŐADÁSOK

Janek Noémi, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A XXI. században az internet és a digitális eszközök használata a mindennapjaink részévé vált. Ezért a gyerekek is már egészen korai életkorban kapcsolatba kerülnek az online térrel, így nem hunyhatunk szemet eszközhasználatuk felett (Ollé, 2013). Hazánkban olvashatunk az óvodák IKT- eszközhasználatáról már egészen a 2000-es évek elejétől (Kőrösiné, 2000, 2006; Török, 2003, 2007; Prazsák, 2005; Fáyné és mtsai, 2016), és a digitális kompetenciákról, különféle szoftverekről, segédanyagokról is (Turcsányiné, 2004; Ollé és mtsai, 2013; Deákné, 2017). Viszont kevésbé kerül előtérbe az a nézőpont, vajon az iskoláskor előtti korosztályt milyen hatások érik az online térben, ebből következően milyen mélységű ismeretekkel rendelkeznek az internetről? Egy 2009-ben készült kutatásban az óvodások számítógép használatát ugyan vizsgálták, de kizárólag a szülők megítélésének szempontjából (Bakó-Ráb, 2009). 2011-ben került sor olyan kutatásra, ahol magukat az óvodásokat is vizsgálták, ennek során arra a következtetésre jutottak, bár ritkán használják az internetet, tisztában vannak a lehetőségek sokszínűségével, a felhasználási területek és az elérhető információk végtelenségével (Antalóczy és mtsai., 2011). A 0–8 éves korosztály internethasználatáról célzottan 2013-ban készült nemzetközi átfogó kutatás az EUKids Online jóvoltából. Vizsgálatukban megállapították, hogy az okostelefonok és a táblagépek elterjedése óta látható az iskoláskor előtti korosztály élénkülő jelenléte az online térben, így már ők is célcsoportját kell, hogy képezzék az ilyen irányú kutatásoknak. Kiemelték a szülők felelősségét is, ugyanakkor a pedagógusok szerepe sem hagyható figyelmen kívül. Nálunk hasonló kutatás a VMR.kids által készített vizsgálat volt 2007-ben, amelyben többek között a 15 éven aluli gyerekek internetezési szokásait vizsgálták, bár a 6 év alatti korosztály ebben érintőleges szerepet kapott csupán. Kutatásom fő célja éppen ezért az óvodáskorú gyerekek internetről való ismereteinek feltárása. Vizsgálatom mintájába Budapest óvodáiból 120 4–7 éves korú gyermek került, akik hozzáférés alapján kerültek kiválasztásra. Kutatásom fő kérdése, hogy milyen online platformokat használ, illetve milyen ismeretekkel rendelkezik ez a korcsoport, emellett annak megismerése, hogy milyen módon jutnak hozzá ezekhez a tapasztalataikhoz, és mi a szerepe a szüleiknek mindezekben. A háttéradatok megismeréséhez egy többnyire zárt végű kérdéseket tartalmazó kérdőívet kaptak a mintába választott gyermekek szülei. Ezt követték a gyerekekkel történő vizsgálatok. A kutatás első fázisában egy rajzot készítettek az internetről, amit egy beszélgetés követett az előre kiválogatott ikonok segítségével. Kutatásom eredményeképpen szeretnék rálátást kapni a korosztály online térben betöltött helyéről, internettel kapcsolatos ismereteiknek mélységéről, hogy az óvodapedagógia alkalmazkodni tudjon a mindezekből eredő pedagógiai kihívásokhoz a jövő generációjának tudatos online felhasználóvá nevelése érdekében.

MEGTANULOK TANULNI AZ INTERNET SEGÍTSÉGÉVEL

ELŐADÁSOK

Simon Katalin, Eötvös Loránd Tudományegyetem

„Az egész életen át tartó tanulás alapfeltétele annak, hogy az ember betöltse élethivatását, megvalósítsa életfeladatait.” (Lappints, 2002: 11.) A közoktatás egyik feladata a tanulás megtanítása (Nat, 2012), e téren azonban még nincs eléggé felkészülve arra, hogy a Z-generáció (Tari, 2011) tagjai „...az aktív cselekvéssel kísért megismerő tevékenységet kedvelik, szeretnek gyorsan, maguk által irányított módon ismereteket szerezni...” (Bedő, 2012: 27.) Így, ha a tanulásban segítségre van szükségük, nagy valószínűséggel egyből az internethez fordulnak. Éppen ezért felmerül a kérdés, hogy vajon a Google keresőprogram használatával milyen hasznos ötleteket, tanácsokat olvashatnak, melyek hozzájárulhatnak az önálló tanulás hatékonyabbá tételéhez. Internethasználati tapasztalatokra alapozva feltételeztük egyrészt, hogy a Google találatoknak legalább az 1/3-a nem ad semmilyen segítséget, csupán valamilyen vonatkozásban tartalmazza a kereső kifejezést. Másrészt, hogy különböző hívószavakat alkalmazva átfedések lesznek a megjelenített oldalak között. Sejtettük, hogy az egyes találatok különböző korosztályt céloznak meg, de többségében a közoktatásban résztvevők tanulási módszereivel foglalkoznak. A tanácsok, javaslatok több területre is kiterjednek, de valószínűsíthetően elsősorban a szóbeli anyag megtanulásának technikáival kapcsolatosak. A Google „tanulási módszerek” kifejezésre megjelenített 180 db; „tanulási tanácsok”-ra keresett 115 db és „tanulási szokás”-ra listázott 117 találatát elemeztük. Ezeket a tartalmuk alapján négy csoportra osztottuk: 1. a tanulni tanulás szempontjából semmilyen használható információt nem tartalmaz; 2. más információforrás lehetőségét kínálja fel; 3. csak területeket, módszereket nevez meg, de a hogyanra nem válaszol; 4. a tanulni vágyó számára egyértelműen követhető javaslatok találhatóak benne. Megerősítést nyert, hogy az interneten való keresgélés időigényes dolog. Aki eléggé elszánt és kitartó, megtanulhat tanulni a világháló segítségével is. Problémát jelenthet azonban az a tény, hogy egymásnak ellentmondó tanácsok is olvashatók, illetve a sokféle módszert mind ki kellene próbálni ahhoz, hogy kiderüljön, az egyén számára melyik válik be a leginkább, melyikkel érhet el sikereket. Az iskola többféleképpen is segítséget nyújthatna ebben, pl. azon oldalak linkjének megadásával, amelyek valóban jól használhatók, illetve egyes módszerek tanórai keretek között történő bemutatásával és kipróbálásának lehetővé tételével.

A TANULÓI KREATIVITÁS FEJLESZTÉSE IKT-ESZKÖZÖKKEL TÁMOGATOTT TANULÁSI KÖRNYEZETBEN

ELŐADÁSOK

Bereczki Enikő Orsolya, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Az elmúlt 25 évben a kreativitás nevelésben és oktatásban betöltött szerepe jelentős mértékben felértékelődött (Skiba és mtsai, 2017). Világszerte számos ország a diákok kreativitásának fejlesztésében látja a gazdasági versenyképesség növekedésének, valamint a társadalmi és egyéni jólét megteremtésének esélyét (Beghetto, 2010). A kreativitáson kívül a digitális képességek megléte is elengedhetetlen a XXI. század kihívásaihoz való alkalmazkodáshoz (Európai Parlament és Tanács, 2006). Ugyanakkor megfelelő pedagógiai módszerek alkalmazásával az IKT-eszközök sikeresebbé tehetik a tanulást (Burns, 2013). Bár az oktatásban mind a kreativitásra való nevelést, mind a technológiában rejlő lehetőségeket elismerik és értékelik, ezek iskolai implementációja mégis sok esetben sikertelen marad (Beghetto és Kaufman, 2014; Livingstone, 2012). Az előadásban bemutatott kutatás célja a kreativitás IKT-eszközökkel történő fejlesztésére irányuló tanári nézetek és gyakorlat feltérképezése, valamint ezek összevetése a kreativitás és digitális eszközök összefüggéseit vizsgáló empirikus kutatásokból származó eredményekkel. A tanári nézetek és gyakorlat feltárására kvalitatív fenomenológiai kutatási elrendezést alkalmaztam (Creswell, 2014), ennek során az adatokat félig strukturált résztvevői megfigyelés, dokumentumelemzés, félig strukturált egyéni és fókuszcsoportos interjú módszerével gyűjtöttem digitális pedagógiában élenjáró magyarországi középiskolai tanárok (N=24) bevonásával. A kreativitás és digitális eszközök összefüggéseit vizsgáló empirikus kutatások azonosítását és eredményeinek összegzését szisztematikus szakirodalmi áttekintés módszerével végeztem (Gough, Oliver és Thomas, 2012). A kutatás eredményei rámutattak arra, hogy a digitális pedagógiában élenjáró középiskolai tanárok számos olyan módszert ismernek, amelyek alkalmasak lehetnek a tanulók digitális és szaktárgyspecifikus kreativitásának fejlesztésre. A tanárok ugyanakkor számos olyan tényezőt azonosítottak, amelyek gátolják a kreativitás tanórai fejlesztését. A kreativitás digitális eszközökkel történő fejlesztésére irányuló kutatások szisztematikus áttekintése alapján néhány, a tanárok által nem említett és alkalmazott módszer került azonosításra. Ugyanakkor a kutatás rávilágított számos olyan IKT-eszközökkel támogatott, a tanulói kreativitás fejlesztésére irányuló tanári gyakorlatra is, amelyek eredményességét empirikus módon eddig még nem vizsgálták. Az eredmények alapján megfogalmazott jövőbeni kutatási témák és gyakorlati javaslatok révén az előadásban bemutatott kutatás hozzájárulhat a tanulói kreativitás tudatos és hatékonyabb fejlesztéséhez.

HELYTÖRTÉNETI SÉTÁK DIGITÁLIS ESZKÖZÖKKEL

ELŐADÁSOK

Klein László, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Vida Nárcisz, Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért

A Dél-Kaliforniai Egyetem Soá Alapítvány Vizuális Történelmi Archívumában (vhaonline.usc.edu) található strukturált életútinterjúk videórészleteit hazánkban is sokféle tanórán és tucatnál több városi sétán felhasználják tanárkollégák, s folyamatosan gyarapodik az IWitness oktatási felületre (<http://iwitness.usc.edu>) magyar pedagógusok által készített, komplex oktatási anyagok száma (Forrás-Biró, 2016; Szőnyi és Vida, 2018) a Zachor Alapítvánnyal való együttműködés révén. Ezek a nem formális oktatási programok, valamint videóinterjú-részletekre épülő anyagok elsősorban holokauszt túlélők, szemtanúk és embermentők személyes történeteiből a célcsoportnak megfelelően kiválasztott klipekkel kritikus gondolkodásra, empátiára, aktív állampolgárságra nevelnek. A kortárs vezetővel vagy önállóan bejárta séták során a diákok egyszerre kapnak képet az egykori helyi lakosok életéről és a település 20. századi mikrotörténetén keresztül a magyar történelemről. Mindezek révén elmélyülhet a helyhez való kapcsolódásuk, identitásuk, lokalitásélményük a hétköznapjaikból (másként) ismert helyszíneken. A séták során a tanulók megismerik az őket körülvevő szociokulturális és történelmi teret, a múlttal aktív párbeszédbe lépve elhelyezik magukat jelenünk társadalmi kontextusában. Előnyeinek köszönhetően a tabletek oktatási célú elterjedése egyre nagyobb, s a felhasználóbarát megoldásokat kereső Zachor Alapítvány révén a Dél-Kaliforniai Egyetem Soá Alapítvány IWalk-jai már ingyenes, mobiltelefonra letölthető applikációként is elérhetőek. A sétákhoz kapcsolódó feldolgozó foglalkozást szintén az IWitness felületen találjuk, ahol az elsődleges forrásokra épülő tananyagok, valamint a hozzájuk kapcsolódó tanári útmutatók nem csupán ismeretek közvetítésére töreksznek, hanem a konstruktivista pedagógia alkalmazásával figyelembe veszik a diákok képességeit, kreativitását, érdeklődését. Az előadásban egy diákok részvételével is lezajlott helytörténeti, levéltári kutatás (Szomszédaink voltak, 2015) után tanárok közreműködésével megtervezett, 21. századi kompetenciákat (pl. média- és digitális műveltséget, reflektív szövegalkotó és érvelési képességet) fejlesztő IWalk készítése is bemutatásra kerül, figyelmet fordítva a tanórán kívüli, épített környezetben zajló, adaptív ismeretátadás lehetőségeire és korlátaira, valamint a holokausztoktatás jellemzőire.

A DIGITÁLIS TÖRTÉNETMESÉLÉS KOMPETENCIAFEJLESZTŐ HATÁSRENDSZERE AZ ELTÉRŐ DIDAKTIKAI JELLEMZŐK TÜKRÉBEN – EGY NAGY MINTÁN VÉGZETT KUTATÁS EREDMÉNYEI

ELŐADÁSOK

Lanszki Anita, Magyar Táncművészeti Egyetem

A digitális történetmesélés (digital storytelling, továbbiakban: DST) olyan IKT-eszközök functionális használatán alapuló tanítási-tanulási stratégia, mely lehetővé teszi a tanulók narratív séma segítségével történő önkifejezését és tartalomrendszerezését. A DST folyamatmodellje módszertani keretet biztosít a digitális eszközök pedagógiai folyamatokban történő alkalmazásához, ezért számos empirikus kutatás témája volt az eljárás különböző tanulói képességek fejlődésére, a tantárgyi teljesítményre, illetve motivációra kifejtett hatása (Sadik, 2008; Xu, Park és Baek, 2011; Green, 2013; Karakoyun és Kuzu, 2016). Jelen kutatás az első, nagy mintán végzett hazai vizsgálat, melyben arra kerestük a választ, hogy hogyan támogatható a tanulási folyamat DST-vel a köznevelés különböző műveltségi területein a tanulók egyes életkori csoportja esetében, illetve hogy milyen hatással van a tanulásszervezési stratégia az egyes tanulói képességekre és motivációra az alkalmazás eltérő didaktikai feltételei mellett. A „Digitális történetmesélés a nevelési-oktatási folyamatban” elnevezésű, 2017. január-június között végzett empirikus kutatásban 443 köznevelésben tanuló diák vett részt 15 iskola 25 osztályából, 18 pedagógus facilitátori tevékenysége mellett. A tanulók 8 tantárgyterületen 164 digitális történetet készítettek el egyéni, páros, kiscsoportos tanulásszervezési formában. A kutatás célja az volt, hogy a feltárás révén pontosabbá tegye a DST pedagógiai folyamatokban történő alkalmazásának feltételeit, és feltérképezze az eljárás hatásrendszerét. A kutatási módszerek és eszközök megválasztása során a módszertani trianguláció elvét követtük, a mennyiségi méréseket kiegészítették minőségi vizsgálatok is. Önkontrollos vizsgálat segítségével tártuk fel a DST tanulói teljesítményre, olvasott szövegértésre, hallás utáni szövegértésre, fogalmazásra és digitális kompetenciára kifejtett hatását, az eljárás eltérő tanulásszervezési alkalmazását és eszközfeltételeit pedig megfigyelés segítségével rögzítettük. Emellett a pedagógusok esettanulmányokban, míg a diákok tanulási naplóikban számoltak be tapasztalataikról, a tanulói videókat pedig független szakértők pontozták. A kutatásban feltártuk, hogy a tanulói képességekben bekövetkezett változás és a tanulói digitális történetek magas pontszámátlaga milyen didaktikai tényezők függvénye, mely során figyelembe vettük a tanár általi alkalmazás, a tanulásszervezési, tantárgyi és tanulói jellemzők, az online és offline tanulási környezet használatának különbözőségeit. A kapott eredmények arról tanúskodtak, hogy a tanulói teljesítmény tekintetében nem minden tantárgycsoport esetében, azonban a vizsgált képességek (szövegértés és -alkotás) fejlődése esetében egységesen kimutatható a DST kedvező hatása. Az eredmények alapján nyilvánvalóvá vált továbbá, hogy az iskola eszközellátottsága, a pedagógus módszertani felkészültsége, a tanulásszervezés fajtája, a tanulók életkori és egyes tanulási sajátosságai nagyban befolyásolják a DST eredményességét.

TESTNEVELÉS, SPORTOLÁS, EGÉSZSÉGNEVELÉS ÉS -FEJLESZTÉS

Elnök: Kovács Klára, Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete, Debreceni Egyetem
Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD)

Előadások

EGÉSZSÉGMAGATARTÁSI SZOKÁSOK VIZSGÁLATA A MINDENNAPOS TANÓRAI TESTNEVELÉS BEVEZETÉSÉNEK IDŐSZAKÁBAN

ELŐADÁSOK

Fintor Gábor, Debreceni Egyetem

Fiatalkorban rögzülnek azok a minták, melyek egész életünkre hatással lesznek, ezért kiemelkedően fontos téma a gyermekek egészségmagatartása (Rácz, 2005). Az egészséget veszélyeztető magatartási tényezők közül az egészségtelen táplálkozás, a mozgásszegény életvitel és a rizikómagatartások emelkednek ki. Ezek között is az egészségtelen táplálkozás és az inaktív életmód 2010-ben a legjelentősebb rizikófaktornak számított a Föld összlakosságát tekintve (Lim és mtsai, 2012). A gyermekek életmódja a népesség egészségi állapotának meghatározása szempontjából is jelentős, hisz ők lesznek a jövő munkavállalói, adófizetői, akiknek az egészségi állapota az ország gazdasági működése szempontjából is meghatározó. Ha korai életkorban támogatjuk az egészséges választásokat, akkor ez felnőttkorban is pozitív egészségkimenettel járhat (Páll, 2004). A Testnevelés és sport műveltségi terület minőségi oktatása a mindennapos testnevelés keretein belül a fenti problémák megoldásáért sokat tehet (Rétsági, 2017). Kutatásunk célja, hogy feltérképezzük az észak-alföldi régió felső tagozatos tanulóinak egészségmagatartási szokásait a mindennapos tanórai testnevelés bevezetésének időszakában. Előadásunk elméleti alapját a sportszocializáció (Földesiné, 2008), az implementációs kutatások (Fullan, 2015) – melyek alapján kiderül, hogy a beavatkozás eléri-e a célját – és a tanterveméleti kérdések vizsgálatai jelentik (Hamar és Petrovic, 2008; Hardman és Marshall, 2009; Rétsági és Csányi, 2014). Az önkitöltős kérdőívet 2016. januárja és márciusa között töltötték ki pedagógusok jelenlétében a tanulók (N=1153). A kutatás mintavételi kerete az észak-alföldi régióba tartozó három megye minden olyan intézményét jelentette, amely az általános iskola felső tagozatos osztályait iskolai képzésben működteti. A minta az adott régióra vonatkozóan megyei, településtípus szintű és diákszám alapján is reprezentatívnak tekinthető. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a fiúk magasabb arányban jellemzik magukat kitűnő egészségi állapotúnak a lányokkal szemben. Az egészségi állapot leggyakoribb problémájaként az idegesség, fáradékonyság jelentkezik a tanulók körében, a lányok minden területen jelentősebb problémákat jeleznek saját állapotukról. Megállapítható, hogy a fiúk elégedettebbek magukkal, jobban elfogadják külső megjelenésüket. Az egészségvédő magatartási tényezők közül a reggelizésre vonatkozóan hétvégén magas, hétköznap igen alacsony értékeket kaptunk. Aggodalomra ad okot az is, hogy a gyümölcs- és zöldségfogyasztás is egyre kevesebb az életkor emelkedésével. Azonban a sportolás védőfaktorának bizonyult kutatásunkban az általános iskolások körében. A kutatás fő üzenete a referencia értékű kiváló tudósok munkáiból kiolvasható, miszerint a jövő generációjának felelősségteljes, egészségtudatos életre nevelése alapvető társadalmi feladat (Simon, 2007; Ádány, 2008), kiemelten a testkultúra pszichomotoros fejlesztésével és elméleti tudásbázisának megteremtésével.

A TESTNEVELŐ TANÁR ÉS A TESTNEVELÉSÓRÁK MINT AZ EGÉSZSÉGES ÉLETMÓD SZÜKSÉGLETÉNEK FELTÉTELEI

ELŐADÁSOK

Budainé Csepela Yvette, Testnevelési Egyetem

Bábosik Zoltán, Testnevelési Egyetem

Borosán Lívia, Testnevelési Egyetem

Hamar Pál, Testnevelési Egyetem

Bábosik István definíciója szerint „az egészséges életmód szükségleteinek (a rendszeres testmozgás és testedzés, az egészséges életritmus és a higiéniai szabályok betartásának szükséglete) jelentősége az életvezetésre gyakorolt befolyásukban rejlik. Ez a szükségletcsoport ugyanis olyan életvitel kialakítására ösztönzi az egyént, amely kedvez az egészség megőrzésének, fenntartásának.” (Bábosik, 2004) A rendszeres mozgás, a fizikailag aktív életmód jótékony hatással van az egyén teljesítőképességére és a társadalom számára is hasznos. A tantárgy és a testnevelő tanárok egyik fő feladata pozitív élmények által tudatosítani tanítványaikban a testnevelés betegségmegelőző, egészségmegőrző szerepét, kialakítani azokat a szükségleteket, amelyek később aktív, mozgásban gazdag életre ösztönzik őket. „A testnevelő munkájában minden a pedagógiai célnak rendelődik alá: ő nem sportolót nevel, hanem sportolni tudó, sportolni vágyó embert, olyan embert, akinek életében az élményszerzés, a személyiség fejlesztésének, az egészség megőrzésének fontos eszköze a sport” (Biróné, 2004). Meglátásunk szerint kiemelkedő az a szerep, amelyet a testnevelő tanárok és testnevelésórák betöltenek a diákok egészségnevelésében, ahol egyedülálló lehetőség nyílik a tanulókkal élményszerűen, saját tapasztalatuk által érzékeltetni a testnevelésórán történtek hatását szervezetükre, testük és lelkük egészséges fejlődésére. Egyik fontos célunk feltárni, hogy a testnevelő tanároknak milyen társadalmi elvárásoknak és jogszabályban rögzített tanári kompetenciáknak kell megfelelniük annak érdekében, hogy az egészséges életmód szükségletének kialakításában hiteles, modellértékű szereplők lehessenek, továbbá kutatjuk azt is, hogy az egészséges életmód kialakítása során milyen tudatos oktatási-nevelési hatásrendszert, stratégiát követnek, módszertani repertoárt alkalmaznak. Kutatásunk során két célcsoportot szólítottunk meg, az írásbeli kikérdezés módszerével, online kérdőíves felmérés formájában. Első célcsoportunkat a testnevelő tanár szakos, második célcsoportunkat a nem testnevelő tanár szakos pedagógusok adták. Mivel kutatásunk jelenleg is folyik, így a minta számát tekintve csak részadataink vannak: a két célcsoportból, országos lefedettséggel, ~500 pedagógustól kaptunk választ. Az adatokat kvantitatív és kvalitatív módszerrel elemeztük. Olyan általános pedagógiai módszerek meghatározására vállalkozunk, amelyek életkortól függetlenül alkalmazhatók a testnevelésórákon az egészséges életmód kialakításának érdekében. Kutatásunk elméleti jelentősége egy Egészségfejlesztési-módszertani ajánlás megalkotásában realizálódik, míg gyakorlati relevanciája a testnevelő tanárképzés tartalmi megújításán túl a már pályán lévő testnevelő tanárok mindennapi gyakorlatában megjelenő egészségtudatos módszertani szemlélet kialakításában nyer értelmet.

KÁRPÁT-MEDENCEI EGYETEMEK EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS- BEN ALKALMAZOTT JÓ GYAKORLATAI

ELŐADÁSOK

Kovács Klára, Debreceni Egyetem Neveléstudományok Intézete, Debreceni Egyetem
Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD)

Moravec Marianna, Debreceni Egyetem Neveléstudományi Doktori Program, Nyíregyházi
Egyetem

Fullan és Stiegelbauer (1991) implementációs modelljükben a változási-változtatási folyamatot három egymást követő alfolyamatra osztják. Elkülönítik az inicializációt, amely a fejlesztést elindító motivációt, az implementáció folyamatát, ami az innovációs elképzelések gyakorlati megvalósítását, valamint a fenntartás szakaszát, ami az implementált gyakorlatok mindennapi pedagógiai folyamatokba való beépülését jelenti. Vizsgálatunkban a modell ezen második (implementáció) szakaszát elemeztük az egészségfejlesztés intézményi különbségeinek feltárásával. Az egészségfejlesztési stratégiák értéke hosszútávon akkor térülhet meg, ha a sportból való elvándorlás jelenlegi töréspontjainál, mint például oktatási rendszerből való kikerülés, a mozgásos életmód folytatásához, vagy az ismételt bekapcsolódáshoz rendelkezésre áll egy olyan kínálati portfólió, mely a különböző igénycsoportokat kiszolgálja. Előadásunk célja, hogy bemutassuk néhány kárpát-medencei felsőoktatási intézmény egészségfejlesztő koncepcióját, s ennek részeként azokat az eszközöket, jó gyakorlatokat, melyek az élethosszig tartó sportszocializációt és tágabban értelmezve, egészségtudatos életmódot hivatottak megalapozni a hallgatók körében. A felsőoktatási egészségfejlesztésbe beletartoznak az itt elsajátított ismeretek, attitűdök és készségek, valamint az intézményi környezet is (beleértve az infrastruktúrát, az egészségmegőréssel kapcsolatos értékek, normák közvetítését, valamint az oktatók, munka- és hallgatótársak közösségeit). Kutatásunkban 16 interjút készítettünk 3–3 magyarországi, kárpátaljai, 5 erdélyi és partiumi, 1–1 vajdasági és felvidéki intézmény sportért felelős vezetőjével az intézmény sport- és egészségfejlesztő koncepciójáról, programokról, ezek szerepéről, hatásairól, tapasztalatokról. Előadásunkban bemutatjuk azokat a legfontosabb jó gyakorlatokat, melyek képesek a hallgatókat „megmozgatni”, motivációként szolgálhatnak számukra ahhoz, hogy fontosnak tartsák az egészségük megőrzését, s ennek részeként a rendszeres sportolást a későbbiekben is. Az intézményeket vizsgálva alapvetően három típusú megközelítést figyelhetünk meg a sport- és egészségfejlesztő programokat illetően: egyes intézmények főként a sportversenyek szervezésére fókuszálnak (elsősorban a nagy hallgatói létszámú egyetemek), mások a sport közösségépítő és identitásmegőrző szerepére (egyes határon túli kisebb főiskolák), míg vannak olyan intézmények, melyek a középiskolai és családi, városi sporthagyományokra építenek (felvidéki egyetemek). A fiatalok egészségi állapotának javítása érdekében kulcsfontosságú az egészséget veszélyeztető egyéni és társadalmi tényezők csökkentése, valamint olyan tevékenységek tervezése és megvalósítása, amely(ek) segítségével képessé válnak arra, hogy törődjenek egészségükkel és javítsák azt. Ebből egyenesen következik a felsőoktatási intézmények feladata, lehetősége, kulcsszereplőinek felelőssége. Előadásunk e nemes feladat gyakorlati megvalósulását mutatja be és értékeli.

TANULÓI EGÉSZSÉGMAGATARTÁSI CSOPORTOK JELLEMZŐI ÉS AZOK TERÜLETI MEGOSZLÁSA

ELŐADÁSOK

Kovács Karolina Eszter, Debreceni Egyetem Nevelés- és Művelődéstudományi Doktori Program

Nagy Beáta Erika, Debreceni Egyetem Klinikai Központ Gyerekgyógyászati Intézet

Hazánkban az új típusú sportiskolai rendszer létrejötte 2012-höz köthető, ugyanakkor az itt tanuló diákok jellemzőinek feltárására, valamint kortársaik tanulmányi és nem tanulmányi eredményességi jellemzőivel való összevetésére ez idáig nem került sor. Kiemelten vizsgálandó faktorok mindkét csoport esetében a folyamatosan emelkedő tendenciák okán az egészségmagatartás pozitív és negatív komponensei, s a tanulmányi eredményességi mutatók. A kutatás célja hazánk sportiskolai és nem sportiskolai tanulóinak egészségmagatartásbeli vizsgálata, s ez alapján tanulói csoportok létrehozása a különböző egészségmagatartási és tanulmányi eredményességi szempontok mentén. Ehhez figyelembe vesszük a dohányzási és alkoholfogyasztási gyakoriságot, az önértékelt egészségi és edzettségi állapotot, a szubjektív egészségtudatosságot, a jóllétet, a spirituális jóllétet, a megküzdést, a szorongást, az egészségtudatos magatartást és az önértékelt tanulmányi eredményességet. A minta kialakítása Magyarország hét régiójából (Budapestet külön kezelve) 3–3 sportiskola és hagyományos középiskola tanulóinak bevonásával történt meg, 9–12. évfolyamon (n=2864). Klaszteranalízis során négy csoport vált elkülöníthetővé: a deviáns (rossz egészségmagatartási és tanulmányi átlagok), a flegma (magasabb egészségtudatosság, de rosszabb tanulmányi eredmény), a stresszes (jó egészségmagatartás, de rosszabb mentális egészség, negatív tanulmányi eredményességi attitűddel) és a kiegyensúlyozott (magasabb egészségtudatosság és jó szubjektív tanulmányi eredményesség) klaszterek. A flegma klaszterben a sportiskolai diákok, a stresszes klaszterben a nem sportiskolai tanulók felülreprezentáltak. A szignifikáns területi különbségek alapján a deviánsok aránya Észak-Magyarországon a legmagasabb és Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb; a flegma tanulók aránya Budapesten a legmagasabb, míg Észak-Magyarországon és a Dél-Dunántúlon a legalacsonyabb; a stresszes tanulók aránya Közép-Magyarországon volt kiemelkedő és az Észak-Alföldön legalacsonyabb, valamint a kiegyensúlyozott diákok aránya a Dél-Dunántúlon a legmagasabb, míg Közép-Magyarországon a legalacsonyabb. A társadalmi háttérváltozók tekintetében a tanuló neme, a szülők iskolai végzettsége, a lakhelyének településtípusa, valamint az évfolyama tekintetében is szignifikáns különbség áll fenn a klasztertagságokban. Az eredmények hozzájárulnak a sportiskolák tanulói jellemzőinek feltérképezéséhez, a nem sportiskolai intézményekben tanuló társaik tanulmányi és nem tanulmányi eredményességével való összevetéséhez, s annak felismeréséhez, hogy miben állhat a sportiskolai tanulók alacsony tanulmányi eredményessége (Kovács, 2018). Így a kutatás megfelelő feedback a Sportiskolák Országos Szövetségének Alapszabályzatában (2012) megfogalmazott célokra nézve.

A CSAPATÉPÍTÉS KONFLIKTUSAI A SPORT KÖRNYEZETÉBEN

ELŐADÁSOK

Németh Zsolt, Pécsi Tudományegyetem

A sikeres edzők munkájának egyik alapfeltétele, hogy az általuk irányított csapatot olyan csapattá formálják, amelynek tagjai nemcsak a pályán, hanem a pályán kívül is megbízhatnak és számíthatnak egymásra. Az edző szerepvállalása ebben a folyamatban véleményem szerint megkérdőjelezhetetlen. A csapat igazán akkor lesz eredményes, ha az edző minden játékosal megtalálja a harmonikus kapcsolatot és a felszínre került konfliktusok kezelése közben olyan döntéseket hoz, melyek növelik a csapattagok egymás iránti bizalmát, tiszteletét, a csapat tagjai közötti összetartást és együttműködést. A fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálatban 2 fő labdarúgó edző, 1 fő baseball edző, 1 fő kosárlabda edző, 2 fő kézilabda edző, 1 fő röplabda edző és 1 fő vízilabda edző vett részt. Edzői tapasztalatuk tekintetében voltak olyanok, akik az edzői életpályájuk kezdetén, közepén, illetve a vége felé jártak. A résztvevőknek olyan átélt konfliktusait kellett feleleveníteniük, amelyek kialakulása a csapatépítő tevékenységükhöz köthető. A konfliktus hatékony kezelésére akkor nyílik lehetőség, ha minél több információt begyűjtenek az edzők a konfliktust kiváltó okokról. A játékosok személyiségjegyeinek, sportolási szokásainak, a fiatal játékosok esetében tanulmányi eredményeiknek, egészségügyi állapotuknak és szociális háttérüknek az ismerete nagyban elősegíti azt, hogy helyesen cselekedjenek az adott konfliktusos szituációban. A játékosok és a szülők viselkedésével kapcsolatos rendszabályokat mindjárt az első edzésen ismertetni kell, hogy minimálisra csökkenjen a konfliktusok kialakulásának valószínűsége. A megszokottól eltérő magatartás háttérében megbújó okok felderítésére az edzők előszeretettel alkalmazzák a négy szemközti beszélgetést. Ilyenkor kiderülhet az is, hogy az edző által elképzelt poszt megfelel-e a játékos elvárásainak. A csapatsportágakban gyakran előfordul, hogy egy posztra többen is pályáznak. Ez versenyhelyzetet eredményez, ami a csapat teljesítményét pozitív irányba mozgathatja el. A vezéregyéniségek megtalálására, majd későbbiekben a csapatkapitány kiválasztására az edzők jó módszernek tartják az olyan programokat, amelyekben a játékosok kikerülnek az edzői megszokott környezetükből. A közösen átélt élmények közben nyomon követhető, hogy kik azok a vezéregyéniségek, akikre a többiek felnéznek és akikben megbíznak. Ezek a megfigyelések elősegítik a csapatkapitányok személyének a kiválasztását, akiknek a véleményét érdemes meghallgatni csapatépítés kritikus pillanataiban. A posztok és a csapatkapitány személyének kijelölése tekintetében fontos, hogy ezek megfeleljenek az edzők és a játékosok elvárásainak is. Előfordulhat, hogy az edzőnek játékosok egyéni érdekeit a csapat érdekében háttérbe kell helyezni. Bevált gyakorlat, hogy az edzők ezt az információt megosztják a csapat többi tagjával is, így elkerülhetőek a további összeütközések. A cserejátékosok szerepeltetésére és a szülőkkal való jó kapcsolat kialakítására kiemelt hangsúlyt kell fektetni.

IDEGEN NYELVI OKTATÁS, KÉTNYELVŰSÉG

Elnök: Endrődy-Nagy Orsolya, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Neveléstudományi Tanszék

Előadások

A KÉTNYELVŰ ÓVODAI NEVELÉS SZÜLŐI SZEMMEL – ELVÁRÁSOK ÉS LÁTHATÓ EREDMÉNYEK

ELŐADÁSOK

Kovács Ivett, Eötvös Loránd Tudományegyetem
Czachesz Erzsébet, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Éppen 30 évvel ezelőtt nyitotta meg kapuit az első kétnyelvű iskola Magyarországon, melyet nem csupán további iskolák követtek, de a tudományos irodalom is figyelemmel kíséri a tevékenységüket (többek között Fisher, 2007; Kovács és Vámos, 2008; Márkus és Trentinné, 2014; Nikolov, 2011). Bár a kétnyelvű óvodai programok már csaknem két évtizede jelen vannak hazánkban (Kovács, 2018), az óvodai kontextus inkább felderítetlen maradt. Mindamellett, hogy a korai kétnyelvű nevelés elméleti háttere gondosan kidolgozott (lásd Fishman és Lovas, 1970; Skutnabb-Kangas és McCarty, 2008; Brumen, 2010; Baker, 2011), a tényleges gyakorlat és annak szülői nézőpontja Magyarországon még további feldolgozást igényel. Jelen kutatás kontextusát egy hét éve több állami óvodában működő térítéses program jelenti, mely az „egy személy, egy nyelv” módszert alkalmazva teremt angol anyanyelvi környezetet a magyar Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint dolgozó önkormányzati intézményekben. A szülői nézőpontra fókuszáló, kvalitatív kérdőíves kutatás három egymást követő év (2016, 2017, 2018) adataira támaszkodva vizsgálja, hogy milyen elvárásokkal íratják be gyermekeiket a szülők a kétnyelvű programba, illetve, hogy a szülők tapasztalatai szerint, mit visz haza a gyermek az óvodai angol környezetből. Az empirikus adatok elemzéséből kirajzolódik a terület problematikussága, mely elsősorban, de feltehetően nem kizárólagosan a nyelvi fejlődés szintjének mérési nehézségeiben rejlik. Az adatokból egyértelműen látható azonban a gyorsan növekvő érdeklődés a nyelvtanulás egyre korábbra tolódása iránt, mely a játékos, élményalapú nyelvelsajátítás igényével társul. A szülők jelentős hányada a későbbi nyelvtanulás megalapozását várja az óvodai nyelvtanulástól, illetve lépést kívánnak tartani a 21. század követelményeivel. A válaszokból kitűnik, hogy a szülők szempontjai között helyet kap a korai idegennyelv-tanulás pozitív hatása a személyiségfejlődés egyéb területeire. A kérdőíves válaszokban megfogalmazott elvárásokban egyértelműen hangsúlyt kap továbbá az igény, hogy a gyermekek nyitottá váljanak az idegen nyelvek, más kultúrák, a sokszínűség felé.

TABULA RASA: MAGYAR ÉS OROSZ GYERMEKEK GYERMEKKÉPE ÉS NYELVI TUDATOSSÁGA 4–5 ÉVES KORBAN

ELŐADÁSOK

Endrődy-Nagy Orsolya, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Neveléstudományi Tanszék
Lénárt István, Sechenov Egyetem Idegen Nyelvi Tanszék

A kutatás az orosz és magyar gyermekek kulturális különbségeinek megértését célozza, a gyermekkép és a verbális tudatosság vizsgálatával, a 4–5 éves óvodások esetében. A kutatást egy párhuzamosan Moszkvában és Budapesten dolgozó kutatócsoport végzi. Az empirikus kutatás a shoulder-to-shoulder szóbeli kikérdezésre (Griffin, Lahman és Opitz, 2014) ezen belül elsősorban metaforavizsgálatokra épül a szóasszociációs módszertan alapján, melyet moszkvai és budapesti óvodákban egy időben 2018 első félévében vettünk fel. A kutatás elemszáma $n=200$. A kutatás multidiszciplináris jellegét az adja, hogy számos tudományterület érintett a vizsgálatban, különös fókusszal a gyermekkor-kutatásra és az etnopszicholingvisztikai kutatásokra (Tarasov, 1996; Markovina, 1983), nem feledkezve meg a kultúráközi aspektusokról sem. A gyermekkor-kutatás számos tudományterületén vizsgálódunk, így elsősorban a gyermekkép kortárs elemzése és az összehasonlító pedagógiai aspektusok, illetve narratívák is kibonthatók a kutatás segítségével. A kutatás alapozásánál elsősorban James és Prout, 1997; Jenks, 2005; Hendrick, 2008 egyetértve a gyermeket társadalmi aktorként tekintve vizsgáljuk. Fontos megemlíteni, hogy egy primer kutatás, mint a jelenlegi is, a gyermekkor-kutatások területén fontos lépés lehet a terület kodifikációja felé, valamint a nem-nyugati kultúrák (Id. Kéri, 2016) neveléstudományi kutatásait is bővíti, jellegéből fakadóan a multiperspektivikus gyermekképi kutatások közé sorolható. Az összehasonlító elemzés a nyelvészet (pszicholingvisztika) és a pedagógia (gyermekkor-kutatás) területein egyaránt új eredményeket hoz a korcsoport mentális képeinek feltárásával mind az orosz, mind a magyar nyelv esetén (a korcsoport kiválasztását magában a kutatásban indokoljuk). A hipotézisünk értelmében a mentális képek jellegzetességei a világképtől is függenek és összefüggenek a kultúrával, melyhez tartoznak. A feltárt különbségek kultúraspecifikusak, a verbális tudatosság kultúrafüggő specifikumai még viszonylag szerény mértékűek, bár tetten érhetőek, ám a gyermekek világképében számos területen hasonlóság tapasztalható. Feltételezzük, hogy a kultúráközi különbségek a gyermek további kognitív fejlődésével egyidőben a későbbiekben növekednek: ezért a kutatást újabb korcsoportokra (8–10 év) terjesztjük ki a jövőben. A kutatás a neveléstudományi aspektus mellett lehetővé teszi, hogy már létező asszociációs szótárak adatait hasonlítsuk össze a jelen primer kutatásban feltárt adatainkkal. Első eredményeink alapján a gyermekek mind a két kultúrkörben nehezen tudják elválasztani a fikció és valóság határait, hasonlóan gondolkodnak a gyermekkorról, s magukat elsősorban kifelénként határozzák meg.

Jelen kutatás támogatója az Alap kutatások Oroszországi Alapja (RFFI), valamint az Új Nemzeti Kiválóság Posztdoktori programja.

AZ ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK IDEGENNYELV-TANULÁSI MOTIVÁCIÓJA AZ ANGOL ÉS A NÉMET NYELV TÜKRÉBEN

Meggyesné Hosszu Tímea, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar Gyógypedagógus-
képző Intézet

Az Európai Bizottság ajánlásának eleget téve Magyarországon 2015 szeptemberétől vezették be a gyógypedagógiai intézményekben az enyhén értelmi fogyatékos (EÉF) tanulók számára (7. osztálytól kezdődően) a kötelező idegennyelv-oktatást. A tanított idegen nyelv kiválasztása előtt szükséges lenne alaposan mérlegelni az idegen nyelvek jellegzetességeit, amelyek bizonyos kognitív zavarok fennállása esetén nehezíthetik, vagy éppen könnyebbé tehetik az adott idegen nyelv tanulását. Az előadás a 8. osztályos EÉF-os tanulók (N=195) nyelvtanítására jellemző nyelvválasztási jellegzetességeket, illetve a nyelvválasztás és az idegennyelv-tanulási motiváció összefüggéseit mutatja be. A vizsgálatba bevont egységes gyógypedagógiai módszertani intézményekben angol vagy német nyelvet tanítanak. A kutatás mérőeszközét Dörnyei és Clément (2001) idegennyelv-tanulási motivációt vizsgáló kérdőíve felhasználásával alakítottuk ki. A kérdőív átdolgozás, mentális akadálymentesítés után vált alkalmassá az enyhén értelmi fogyatékos gyermekek mérésére. A mérőeszköz megbízhatósága megfelelőnek bizonyult (tanulói kérdőív Cronbach- $\alpha=0,92$; tanári kérdőív: Cronbach- $\alpha=0,96$). Kutatási kérdéseinkben az alábbiakra kerestük a választ: Figyelembe veszik-e a nyelvválasztás során az iskolák, hogy az EÉF-os tanulók számára melyik a könnyebben tanulható nyelv? Van-e szignifikáns különbség a németül és az angolul tanuló gyermekek idegennyelv-tanulási motivációjában? Mutatkoznak-e különbségek a nyelvtanulási motiváció alskáláiban? Az eredmények azt mutatják, hogy a nyelvválasztás legfontosabb szempontja nem az, hogy az idegen nyelv sajátosságait tekintve illeszkedik-e az EÉF-os gyermekek kognitív sajátosságaihoz (választási gyakoriság 23). A független mintás t-próba nem igazolta, hogy szignifikáns különbség lenne a németet és az angolt tanuló enyhén értelmi fogyatékos tanulók idegennyelv-tanulási motivációja között $t(87,347)=-1,385$, $p=0,170$). Az alskálák tekintetében azonban több helyen is találtunk szignifikáns különbséget.

PROJEKTALAPÚ NYELVOKTATÁS BEVEZETÉSE EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN – EGYETEMI KUTATÓCSOPORTUNK EDDIGI EREDMÉNYEI

Kétyi András, Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Kar

Török Judit, Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Kar

Koltányiné Vadász Viktória, Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Kar

Kósik Ferenc, Budapesti Gazdasági Egyetem Külkereskedelmi Kar

Egyetemünk kutatócsoportja 2016 ősze óta az Y generáció jellemzőire és változó eszközhasználati szokásaira (Google, 2016), valamint a jelenlegi munkaerőpiaci elvárásokra reagálva, továbbá nemzetközi partnerintézményünk pozitív tapasztalatai alapján (McDouall és Seidel, 2017) idegen nyelvi kurzusain a projektalapú oktatás bevezetésén dolgozik. Célunk a szakmai nyelvtanítás módszertanának megújítása a projektalapú nyelvoktatás segítségével. Munkánk egyik fő pillére a tananyag fejlesztése, amely a tudás közvetítésén kívül a hallgatói projektmunkát készíti elő. Tananyagunk a konstruktivista pedagógiára támaszkodva épít a projektmunkához elengedhetetlen kooperatív technikákra (Nahalka, 2001; Papp, 2004). Tananyagunkba ágyazott projektfeladatainkat Thomas (2000) öt kritériumát figyelembe véve dolgoztuk ki, azokat a hallgatók Moss és Van Duzer (1998) fázisain végighaladva oldják meg. Munkánk másik fő pillére a módszertani kísérletünkre épülő kvantitatív és kvalitatív mérőeszközöket használó kutatás. Hipotéziseink szerint az idegen nyelv autentikus szituációkban való használatával együtt fejlődik a hallgatók problémamegoldó képessége (H1), a nyelvtanulásban motiváltabbá válnak (H2), továbbá a hallgatói együttműködéssel párhuzamosan az oktatói együttműködés is intenzívebbé válik (H3). Kutatásunkat elő- és utóméréssel terveztük meg, saját fejlesztésű mérőeszközökkel kvantitatív és kvalitatív adatokat egyaránt gyűjtöttünk. Mintánkat (N=65) német nyelvet tanuló egyetemi hallgatók képezték, átlagéletkoruk 19,31 év volt, a nemek aránya közel egyenlő volt (47,1 %: fiú, 52,9 %: lány). A kutatásban hét oktató, két férfi és öt hölgy kolléga vett részt, átlagéletkoruk 54,5 év volt. A 2017 szeptemberi elő- és a 2018 májusi utómérések eredményeit összehasonlítva a problémamegoldásnál a négy csoport közül három szignifikánsan jobban teljesített 2018 májusi utóméréseken ($p < 0,05$), azonban a motiváció esetében nem volt kimutatható szignifikáns különbség. A tanári együttműködést vizsgáló kérdőív válaszaiból szembetűnik, hogy az együttműködés a két szemeszter során jelentősen nőtt (50 %-tól 300%-ig). A részt vevő tanárok válaszaiból az együttműködést ez eddigiektől eltérően szisztematikus módszertani fejlesztés, strukturált munka, közös publikációk és az intézményen belüli szakmai elismertség jellemzik. A megkérdezett oktatók egyetértenek abban, hogy szaknyelvoktatási módszertani eszköztárunk és eszközhasználatuk (IKT-eszközök) bővült az elmúlt év során. 2018 decemberben újabb mintánkat (N=65) utómérései érnek véget, az újabb adatoktól hipotéziseink egyértelmű igazolását várjuk, továbbá tervezzük projektalapú tananyagunk elektronikus formában történő publikálását.

CSAK A PAPÍR MIATT? KELET-MAGYARORSZÁGI FELSŐOKTATÁSI HALLGATÓK NYELVTANULÁSI ATTITÚDJÉNEK VIZSGÁLATA

Morvai Laura, Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Novák Ildikó, Debreceni Egyetem

Kutatásunkban a felsőoktatási hallgatók idegennyelv-tanulási attitűdjét és az arra ható családi háttérből fakadó különbségek vizsgáltuk. A fejlett országokban végbement felsőoktatási expanzió (Trow, 1974) után Magyarországon a rendszerváltoztatás után jelentős mértékű létszámbővülés figyelhető meg a hallgatói létszámban (Gazsó, 1997; Kozma, 1998, 2004, 2010), melynek demográfiai, közgazdasági és szociológiai okai is tetten érhetők (Polónyi, 2010, 2014; Kertesi és Köllő, 2006). Az expanzió hatással volt a hallgatók társadalmi összetételére (Polónyi, 2010, 2014) és nem tradicionális hallgatói csoportok megjelenését eredményezte (Kozma, 2004; Engler 2014; Polónyi, 2014; Ceglédi, 2012). A tőkeelméletek rávilágítanak a különböző társadalmi csoportok közti különbségekre az iskolai előmenetelben (Coleman, 1988; Bourdieau, 1999; Boudon, 1998). A hallgatók társadalmi összetételében történt változások hatással lehetnek nyelvtanulási eredményességükre is. A nyelvtanulást vizsgáló kutatásokban megtaláljuk a társadalmi háttér-vizsgálatokat (Csapó, 2001; Ottó és Nikolov, 2003; Kormos és Csizér, 2005; Vágó, 2007; Nikolov, 2009; Mattheoudakis és Alexiou, 2009; Kormos és Kiddle, 2013; Butler, 2013); a nyelvtanulási motiváció- (Nikolov, 1999, 2003; Csizér, Dörnyei és Németh, 2004; Kiss és Nikolov, 2005; Csizér és Dörnyei, 2005) valamint a motiváció- és attitűdvizsgálatokat (Csizér, 2007; Tánczos és Máth, 2005; Kormos és Csizér, 2008). Feltételeztük, hogy az attitűd nem függetleníthető a társadalmi háttértől, kutatásunk ennek feltárására irányult. Elemzésünkhöz egy 2014-es felsőoktatási hallgatókra irányuló kutatás (N=2017) adatbázisának magyarországi almintájára vonatkozó adatait használtuk fel a nyelvtanulás, nyelvtudás feltárására vonatkozó kérdésblokkok elemzésével. Eredményeink alapján megállapítottuk, hogy a felsőoktatási hallgatók között jól körülhatárolható nyelvtanulási attitűd-csoportok figyelhetők meg. A vizsgált kérdésblokkra adott válaszok alapján négy klaszterbe rendeződtek a megkérdezett hallgatók: kulturálisan érdeklődő, multikulturálisan érdeklődő karrierista, diploma-motivált és munka-motivált klaszterekbe. A hallgatók egy részénél a nyelvtanulás fő mozgatórugója a diploma megszerzéséhez szükséges nyelvvizsga volt. A már nyelvvizsgával rendelkező hallgatók a nyelvtanulás terén inkább kulturális érdeklődést mutattak. A mesterképzésben részt vevő hallgatók számára előtérbe került a nyelvtudás gyakorlati haszna. A magyarországi hallgatók esetén az alacsony iskolai végzettségű szülők gyermekeinek nyelvtanulási attitűdje a diplomaszerezésre koncentrált. Az általunk elvégzett statisztikai próba nem mutatott szignifikáns kapcsolatot a nyelvtanulási attitűd és a család anyagi helyzete között.

TEACHERS AND ASSESSMENT IN EDUCATION

Chair: Gyöngyvér Molnár, University of Szeged, Institute of Education

Presentations

TEACHER COMMUNICATION WITH HERDER PARENTS: GOALS, FORMS, AND FREQUENCY

PRESENTATIONS

Batdulam Sukhbaatar, University of Szeged

Tarkó Klára, Szegedi University of Szeged

Communicating with parents is one of the prime roles of teachers. However, communicating with parents has become more challenging for teachers, since there are great diverse patterns of families due to the recent social and economic changes. One of the important examples of this diversity in Mongolia is nomadic herders (Sukhbaatar, 2018). Mongolia is heavily associated with nomadism (Stolpe, 2016), herders make up 25% of the total population of three million (National Statistical Office of Mongolia, 2016). Herders move their herds 2–25 times per year (Grosso and Kraehnert, 2017), which makes it impossible for the children to go to school and stay with the family at the same time, so they are separated from the family during the school-year, living in dormitories or at relatives. This study invited 20 stakeholders to participate in semi-structured interviews to examine teachers' communication goals, forms, and frequency with herder parents. Interview guides were adapted from a previous study (Farrell and Collier, 2010) for the purpose of this study. The stakeholders included classroom teachers, herder parents, school dormitory staff, and relatives of herder families from a rural school in eastern Mongolia. A phenomenological approach was employed for the data analysis. The findings revealed that the most commonly used teacher communication form was mobile phone calls with herder parents. However, teachers sometimes failed in their attempts to communicate with herder parents due to poor mobile signal in remote areas. Teachers' goals for communication focused on learning materials students needed, student performance, and cash contribution request for classroom maintenance. Classroom teachers tended to prefer in-person parent-teacher meetings to phone calls. However, herder parents were found to be unable to attend parent-teacher meetings because of long distances, hard work, poor infrastructure, and heavy snowfall. Unsurprisingly, most of the respondents admitted that parent-teacher meetings were not an appropriate communication form for herder parents. It was also found that herder families' relatives, who took care of children during school year, communicated with teachers more often than the herder parents. Moreover, the school dormitory staff also communicated with classroom teachers on behalf of herder parents. There is a great pressure from the Mongolian Government's side on herder families to provide their children with proper schooling. As a result of their special lifestyle, they need support in accomplishing this requirement, cooperation between schools and families are inevitable, and this presupposes effective communication. This study concludes with ideas to improve teacher communication with herder parents in terms of goals, forms, and frequency.

This study is a part of a larger research study supported by a grant from Civil Society Scholar Award of the Open Society Foundation.

TEACHERS VIEW ON HOW EFFECTIVE TEACHING READING IS IN L1 AND L2 CLASSES

PRESENTATIONS

Blanka Tary, Katedra Language School Szeged

Learning how to read is a lifelong process, therefore it does not finish at the end of fourth grade, even though it is not taught after that grade explicitly in schools in Hungary (Józsa and Steklács, 2014). The Hungarian National Curriculum (2012) accordingly states that the development of mother tongue (L1) and foreign languages (L2) (including reading as well) is a vital objective in education. It also requires L1 reading to be improved in every subject (Nemzeti Alaptanterv, 2012). However, as Tóth (2015) found, most teachers relegate this last task to teachers of Hungarian language and literature. From another perspective, research has shown that reading strategy transfer occurs between languages (Aghaie and Zhang 2012; Talebi, 2013; Altmisdort, 2016). With the recent changes in curricula, there is no recent research on the effects of language development paradigms. Thus the present paper aims to examine teachers' perceptions of the effectiveness of reading instruction in Hungary. In light of these, this pilot study aimed to enquire about if teaching reading is effective enough in L1 and L2. The hypotheses were that (1) students get less help in reading in their L1 than in their L2 and that (2) reading instruction is more effective in L2 than in L1. The participants were 57 Hungarian teachers and teacher trainees, contacted with the snowball method. Data were collected with an online questionnaire, which included reading strategies (MARSI by Mokhtari and Reichard (2002) adapted to Hungarian by Molitorisz, 2013), and had open and closed items on background factors, reading habits and teachers' opinions on the effectiveness of teaching reading strategies. This paper only discusses the last issue. As the results show, teachers report that students get more help and more effective help in their in their L2 lessons than in lessons taught in L1 classes taught in L2 than in L1. Furthermore, respondents find it important to include more practise, more developmental intervention and more varied methods in reading instruction, which they believe to be more vital in L1. While the important role of the teacher is acknowledged, the requirement of contribution from students is also emphatic. Some respondents could not respond to this question clearly. Based on the findings of the pilot study it seems that for enquiring about effective reading instruction in L1 and L2, a questionnaire without guided questions is not the most useful method. Participants did not generally introduce ideas about how to improve students' reading effectively. This is a clear indication that this is a problem area among teachers, therefore it would be vital to provide them with training and support.

DEVELOPMENT OF READING SKILLS OF 6TH AND 8TH GRADERS IN ENGLISH, KAZAKH, AND RUSSIAN FROM THE PERSPECTIVE OF YOUNG LEARNERS' BACKGROUNDS IN PAVLODAR

PRESENTATIONS

Aigul Akhmetova, University of Szeged

Benő Csapó, MTA-SZTE Research Group on the Development of Competencies

The tendency of teaching and learning three languages altogether is observed in most schools in Kazakhstan. Kazakh, Russian, and English are the respective languages that should have to play a supportive role in development of reading comprehension and literacy for young learners but not opposite. The lacks of empirical experiences, application of theoretical knowledge into real-life situations face a serious problem in front of young learners of secondary schools in Kazakhstan. The participation of Kazakhstan in a number of international projects (OECD, 2009, 2012, 2015; PIRLS, 2016; TIMSS, 2007, 2011, 2015), revealed problems in students' achievement, and trying to find the solutions for these problems are the main indicators of countries' attempts. The purpose of this large-scale study is to explore the level of reading literacy of 6th and 8th grade students in Pavlodar from the perspective of young learners' backgrounds. As reading plays one of the important parts in the development of academic and intellectual processes of human beings, young language learners' proficiency reading skills in English as L3, Kazakh as L1 or L2, and Russian as L1 or L2 have been examined. The sample for the study was composed from seven secondary schools of Pavlodar of 6th (N6th=572) and 8th (N8th=634) grade students. The instruments of the data collection were online tests and questionnaires administered by the Electronic Diagnostic Assessment System (eDia). Achievements were measured by standardized online reading tests, background data were collected by a questionnaire adapted from the Programme for International Students Assessments (PISA). The tests for 6th and 8th graders were translated from English into Kazakh and Russian so that the development of reading skills in three languages can be compared. The questionnaire was represented in two languages (Kazakh and Russian) thus, to provide students the chance to answer background information in their mother tongue. Results from the following items of tests and questionnaire are presented in this paper. Both the tests (Cronbach's alpha=0.89) and the questionnaire (Cronbach's alpha=0.93) proved to be very reliable. It seems that results of both 6th and 8th grade students in the targeted schools showed the same results in performing the tests in three languages proving that the same problem can be observed simultaneously. The findings define significant correlations between Russian–Kazakh, and Russian–English tests ($p < 0.01$) in both 6th and 8th grade students. The results indicate no correlation between motivational role in learning English and tests performance among 6th and 8th graders ($p > .05$). The example of cross-sectional study of 12 and 14 year old students reveal just common likeliness but also very perceptive differences due to their age, socio economical background that have to be analyzed further and deeply.

DO BOYS AND GIRLS HAVE DIFFERENT LEVEL OF SKILL IN INDUCTIVE REASONING? – CASE OF INDONESIA

PRESENTATIONS

Andi Rahmat Saleh, University of Szeged

Gyöngyvér Molnár, University of Szeged Institute of Education Department of Learning
and Instruction

Ellis et al (2013) in their book indicated that majority of the researchers found that males have higher reasoning abilities in general than females, especially in the postpubertal phase of their age or in adolescents and adults time. Inductive reasoning is one of the reasoning skills in higher order thinking skills. However, not many investigations were done in the area of interaction between gender and inductive reasoning skill. The purpose of the research was to determine the differences between boys and girls students in inductive reasoning skills. The research was a descriptive study using instruments from an online test from the eDia platform. The test consisted of 49 items; 11 items in the form of figurative-series, 8 items as figurative-analities, 20 tasks for numerical-series, and 10 tasks in the form of numerical-analities. The sample was taken randomly. The data were collected from grade 11th students in Indonesia, South Sulawesi province. It consisted of 78 males and 128 females' students ($M=17,08$). The result of the data analysis shows that there is no difference of inductive reasoning skill in general between boys and girls. It can be discovered the similar result in term of figurative-series, numerical-series, and numerical-analities. The different outcome was found in the form of figurative-analities where the male students have significantly higher score than female students. It can be concluded that the inductive reasoning skill of the students in Indonesia is in the similar level between boys and girls.

RETURNS TO EDUCATION IN RURAL AND URBAN CHINA: AN EMPIRICAL STUDY

PRESENTATIONS

Feng Wang, Corvinus University of Budapest

Hao Wu, University of Szeged

Returns to education refers to the individual wage gain from investing in more education. The research of returns to education is valuable for analyzing the effectiveness of educational system and contribute to the policy-making. As the previous studies analyzed, the rate of returns to education in China was growing in the 1990s but maintained around 10% at the first decade in the 21 century (2000–2010), and there was a significant difference between rural and urban (Heckman and Li, 2004; Li, 2003, Li et al, 2012). This study is focusing on the returns to education in China after 2010, and aiming to determine the returns rate difference between rural and urban areas. Mincer model has been used as the base for the returns rate calculation. OLS has been chosen as the estimator. Meanwhile, some variables which have been proved have effects on income level but not going to be discussed in this study have been set as controlled variables include marriage status, race, health situation and political status. The data set selected for analyzing was CHIP 2013, which is one of the latest notional level education/income surveys which conducted in China. After the data filtering and cleaning, the sample size was 22,259 individuals (57.6% males, 42.4% females) for rural samples and 9,878 individuals for the urban samples (56.2% males, 43.8% females). OLS regression empirical analysis results showed the rate of returns to education for the general samples was 13.9% ($p < 0.001$; regression model fits: $R^2 = 0.20$, $F = 167.48$, $p < 0.001$). Which was higher than the rate (~10%) in 2000–2010 in China. Meanwhile, the significant difference between rural (3.7%) and urban (25.6%) still existed and even extended. The gender equality testing showed in rural, the rate of returns to education for females (9.1%) was much higher than males (2.5%); but in the urban area, the returns rate for males was slightly higher than females. This results highlighted one important issue which is in the rural females' income level much more relied on their educational level. But for the rural males, their educational level was a non-essential factor which influencing their income. However, even education had a much valuable meaning for the rural females, rural males still had significant longer years of education ($p < 0.001$). In general, the study found the rate of returns to education after 2010 started to increase; however, there were inequalities between rural-urban and male-female (especially in rural area) could be detected. To sum up, this study provided an overview of the current situation regarding the educational investment in China, which could be the base for further detailed analysis.

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSTÖRTÉNET: GYERMEKNEVELÉS, IFJÚSÁGKUTATÁS

Elnök: Szabolcs Éva, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

NEVELÉSI TÖREKVÉSEK A FELVILÁGOSODÁS KORI ÉS REFORMKORI GYERMEKKÖNYVEK OLVASMÁNYANYAGÁBAN

ELŐADÁSOK

Szabóné Kozma Katalin, Országos Széchényi Könyvtár

Gyermekeknek szánt olvasmányokat Magyarországon az 18. század végén jelentettek meg rendszeresített jelleggel, ezek elsősorban német könyvek fordításai voltak. A gyermek- és ifjúsági könyveknek kezdetben csak töredéke volt pusztán szórakoztató jellegű, a legtöbbjük vagy a fiatalok morális nevelésének elősegítésével vagy az ismeretterjesztéssel kapcsolódott össze. Magyarországon az eredeti, nem fordításként készült gyermekkönyvek csak az 1800-as évek elejétől kezdve terjedtek el – elsősorban a Németországot megjárt szepességi protestánsokhoz kapcsolódóan német nyelven – , melyekben főleg a filantropizmus nevelési eszméinek továbbadását figyelhetjük meg. Az előadás során azt vizsgáljuk, hogy a filantropizmusnak mely pedagógiai eszméi jelennek meg a kisgyermeket családi-baráti közegben ábrázoló történetekben, és azok a nevelés mely területeihez kötődnek. Megnézzük továbbá, hogy tapasztalható-e változás a magyar gyermekkönyvekben megjelenő nevelési eszmék tekintetében az 1800-as évek elejétől az 1840-es évek végéig tartó időszakban. A könyvek kiválasztása során olyan köteteket kerestünk, melyeket kisebb gyermekeknek szántak olvasásgyakorlás, illetve hasznos időeltöltés végett. A protestáns gyermekkönyvek közül választottunk évtizedenként egy-egy kötetet. A könyvek feldolgozása a szövegelemző-filológiai módszer mellett kvalitatív tartomelemzéssel történik. A vizsgálatba bevont könyvek: Jakob Glatz (1806): Die frohen Kinder, oder Erzählungen und Bilder aus der Kinderwelt. Geistinger, Wien. Johann Genersich (1816): Wilhelmine. Ein Lesebuch für Mädchen von zehn bis fünfzehn Jahren zur Bildung des Herzens und des Geschmacks. Doll, Wien. Döbrentei Gábor (1829): A` kis Gyula könyve. Kilián, Pest. Balogh Imre (1833): Olvasó-könyv gyermekek számára. Landerer, Pozsony. Peregriny Elek (1848): A kis Józsi könyve. Olvasókönyv 6–8. esztendő gyermekek számára. Edelman, Pest.

A FORTEPAN KÉPI ADATBÁZIS RITUÁLÉ KÖZPONTÚ VIZSGÁLATA

ELŐADÁSOK

Szente Dorina, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Napjainkban a neveléstudományi kutatásokban mind inkább előtérbe kerülnek az etnográfiai, illetve a pedagógiai antropológia nézőpontú vizsgálódások. A téma szakirodalma igen széles skálán vizsgálja a rituálé témakörét. Többek között a vallástudományon (Bell, 1997, 2009) belül jelennek meg elemzések a test, a rituális test, a rituális performansz jelentőségéről és nevelő hatásáról, amely nem korlátozódik rituális alkalmakra, bár általában speciális helyeken és időben zajlik. Ismétlésük automatikusan utal a múlttal való folytonosságra. A növendék teste a tanulás és nevelés előfeltétele minden szintéren, azaz a tanulás legfontosabb médiuma. A 19. században is jellemző volt a gyermeki testhez való félelemmel teljes viszonyulás, annak fegyelmezése, akarátának megtörése. A 20. század elejének pedagógiai mozgalmi pozitívabban viszonyultak a testi megnyilvánulásokhoz. Az antropológiai nézőpont új keretet ad a tudás átadásával, konstruálásával, tárolásával, megszerzésével kapcsolatos kutatásoknak (Gehlen, 1974; Connerton, 1997; Turner, 2002; Wulf, 2007). Jelen prezentáció a 2018/19-es tanévre pályázott Új Nemzeti Kiválóság Program keretében beadott kutatási témám részeredményeit mutatja be. A fentiekben bemutatott paradigma nézőpontjához kötődően folytatom az iskolai rituálék témakörében végzett eddigi kutatásaimat, annak korábbi történeti nézőpontú vizsgálódásait, részben kiegészítve az internetes Fortepan képi adatbázisban (www.fortepan.hu) elérhető fényképek elemzésével, időben kiegészítve a kortárs ifjúsági kultúra jelenségeire is. A kutatásom célja megismerni a Fortepan képi adatbázis segítségével az adott időszak iskolai kultúrájának, valamint ifjúsági életének jellegzetes antropológiai sajátosságait, különösen a korszak sajátos rituális vonásainak feltárásával. A kutatás során annak megválaszolására törekszem, hogy melyek a tanulók testképének jellegzetes vonásai, illetve a férfi és női tulajdonságok megjelenítésének sajátos formái. Melyek az ennek kialakítására szolgáló rituális megnyilvánulás jellemző vonásai, miként befolyásolják az iskolai rendezvények rituális tartalmait. A kutatásom módszertani háttérét első sorban azok a pedagógiai nézőpontú vizsgálatok jelentik, amelyek az ifjúsági, illetve iskolai rituális folyamatok feltárását a fényképek sorozat-adatainak elemzésével végzik (Ouyang, 2010; Pirlarczyk és Mietzner, 2005, 2013). Az elemzés során fontos szempont, hogy a képek legtöbbször családi albumokból, múzeumi gyűjteményekből származnak, amelyek között a fényképekhez rendelt kulcsszavak, településnevek segítségével lehet válogatni 1900 és 1990 között. A neveléstörténeti kutatásban a képeket első sorban a szövegben leírt jelenségek illusztrációjaként használják. Mindeközben a kép olyan tudásértéket hordoz, amely számos adalékot nyújthat az elméleti, történeti neveléstudománnyal kapcsolatos kutatások területén (Mietzner és Pirlarczyk, 2013).

GYERMEK A BÖLCSŐDÉBEN – A TÉTÉNYI ÚTI BÖLCSŐDE 1970-ES ÉVEKBELI FOTÓINAK ELEMZÉSE

ELŐADÁSOK

Bencsikné Molnár Réka, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A tanulmány témája Gyermek a bölcsődében – A Tétényi úti Bölcsőde 1970-es évekbeli fotóinak elemzése. A kutatás terepe a XI. kerületi Tétényi úti Bölcsőde, a képekkel teli papírdoboz a gazdasági irodában egy zárható szekrényben található. A képeket 2016-ban kiállították a bölcsődében, ennek következtében a fotók évszámok alapján tematikusan voltak elrendezve. Mindegyik kép az 1970-es években készült, a képeket a bölcsőde épületében vagy udvarán készítették. Azt nem tudni, hogy fotós vagy az ott dolgozó személyzet. A munkámnak fontos alapját képezte a Budapest Főváros XI. Kerület Bölcsődéinek Története, amely az elmúlt években jelent meg. Az öt fénykép elemzése során nem hagyhattam figyelmen kívül a társadalomtörténeti háttér és az adott kor bölcsődétörténeti jellemzőit sem, az 1960-70-es évek szakmai- és módszertani nevelési elvek, valamint az adott kor hazai bölcsődétörténete fontos iránymutatást jelentett a fotók elemzése során. A képi anyagom feldolgozásának alapja Erwin Panofsky által kidolgozott ikonológiai/ikonográfiai módszere. A fényképek elemzésével és azok bemutatásával azon felül, hogy az 1970-es évekbeli Tétényi úti Bölcsőde néhány életképét szemléltettem, a képek elemzésének célja betekintést nyújtani az 1970-es évekbeli bölcsődétörténetbe a játékirányítás kérdésének szemszögéből. A gyermekek alvását bemutató fénykép kivételével a képek a gyermek legfontosabb és legfőbb tevékenységét a játékot ábrázolják, éppen ezért nem véletlen, hogy a bölcsőde gyűjteményben a legtöbb fénykép a gyermekek játéktevékenységét illusztrálja. Az elemzett képek által ábrázolt szakmai gyakorlatban elsősorban a tevékenységre serkentés elmélete tükröződik. A tevékenységre serkentés célja a gyermekek játékanak irányítása, miközben a gyermeki önkéntesség megvalósul.

RENDELKEZÉSEK AZ ÓVODAI NEVELÉS TÖRTÉNETÉBEN /SZÜLŐKET IS ÉRINTŐ ELŐÍRÁSOK/

ELŐADÁSOK

Kóger Yveta, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola

A gyermekek iskoláskor előtti nevelése a XVIII. századig szinte kizárólag a családban zajlott, a szülői ház volt az első nevelési „intézmény” a gyermek életében. A társadalmi-gazdasági körülmények változása, amelynek következtében az anyák a családi háztartáson kívüli munkavégzésre kényszerültek, szükségessé tették az iskoláskor előtti nevelés intézményes megoldását. Magyarországon a XIX. század második felétől kaptak egyre nagyobb szerepet a család mellett – esetenként azt pótló funkcióval – a nevelő intézmények, köztük az óvoda. Az óvodai nevelés 190 éves történetében, minden időszaknak megvannak az aktuálisan érvényes jogszabályai, előírásai, melyek az óvodában folyó nevelőmunka szabályozásán túl a szülőkre vonatkozó – részben kötelező érvényű – elvárásokat is tartalmazzák. A család és óvoda kapcsolatára irányuló történeti kutatás értelmezési keretében az óvoda az intézményi dimenziót jelenti. A kezdő vizsgálati lépések egyike ezen intézménytípus magyar sajátosságainak feltárása, megragadása. Ebből adódóan kerültek strukturált áttekintésre az első magyarországi óvoda születésének időszakától napjainkig az óvodai nevelésre vonatkozó főbb jogszabályok, rendelkezések, központi dokumentumok. Továbbá elsődleges forrásként tekinthetünk a korabeli folyóiratok e dokumentumokkal összefüggő pedagógiai, illetve szülői kontextusú egykorú híradásaira is. Mind nevelés-, mind társadalomtörténeti tudástöbbletet eredményezhet, ismereteinket árnyalva mélyítheti a megjelenő periodikák, napilapok vizsgálata egy-egy korszak mikrotörténetére vonatkozóan. Ezen előadás keretében a forráskutatás/forráselemzés során kibontakozó, szülői aspektusból is vizsgálható, a tartalomelemzés alapját képező fő- és alkategóriák, valamint hívószavak mentén körvonalazódó állandó és változó tendenciák kerülnek felvillantásra. Vezérlő metódus az elméleti alap kutatást meghatározó forráskritika a XX. század középső időszakát előtérbe helyezve. A tartalomelemzés megállapításai kiinduló pontként használhatóak a téma aktualitását is előrevetítő azon összehasonlító elemzéshez, hogy milyen párhuzam vonható a napjaink óvodai nevelését meghatározó főbb előírások és az óvodatörténet korábbi dokumentumainak tartalma közé, továbbá érzékelhető-e esetleges hatásuk a mai óvodai gyakorlatban. Az óvodáskorú gyermek a szülői ház és az óvoda kölcsönhatásában nevelődik. A felvillantásra kerülő, a magyar óvodapedagógia történetének alakulásában is jelentős hivatalos dekrétumok áttekintése egyfajta megközelítésmódot jelent a 3–6–7 éves korú gyermekek életében meghatározó két nevelési szintér kapcsolatának vizsgálatához.

A CIA, A MAGYAR IFJÚSÁG ÉS A VIT (1949–1959)

ELŐADÁSOK

Somogyvári Lajos, Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar
Társadalomtudományi Intézet

Joël Kotek belga történész monográfiája (magyarul I. Kotek, 2005) újra ráirányította a figyelmet a hidegháború egy kevésbé ismert vetületére, mely a nemzetközi ifjúsági szervezetek és a Világifjúsági és diáktalálkozók (VIT) hírszerzési terepként való felhasználását jelentette a keleti és nyugati fél részéről egyaránt. A magyar társadalomtudományok is elkezdtek feldolgozni a blokkok közti kulturális érintkezés formáit, manipulált folyamatait (pl. Takács, 2014; Klenjánszky, 2016), de a hazai oktatástörténet még nem fedezte fel magának ezt a kutatási területet. A Hírszerző Ügynökség (CIA) ifjúság körében végzett tevékenységéről már rendelkezünk angolszász elemzésekkel (Prados, 2006; Zwerling, 2011; Paget, 2015), különösen tanulságos az 1956 után emigrált magyar egyetemisták nyugati beszerzésének kísérlete (Sheridan, 2016). A CIA jelentős forrásanyagot tett nyilvánossá 2017 elején (és már korábban is), a Freedom of Information Act-nak megfelelően, melyben magyar vonatkozású dokumentumok is találhatóak; a forrásokat jelenlegi ismereteim szerint még nem használták fel hazai kutatók. Az előadás ennek az új kutatási anyagnak a tanulmányozására tett kísérlet, egy konkrét téma vizsgálatán keresztül, további kutatásokra adott szempontok és lehetséges tipológiák felvázolásával. Az időhatárokat a hosszú ötvenes évek jelentik (az első, prágai VIT 1947-ből kimaradt, hiszen a CIA ezután alakult meg). A budapesti (1949) találkozótól a bécsiig (1959) terjed a sor. Nagyon fontos kérdés, hogy honnan szereztek információkat az Ügynökségnél, ezekből mit tartottak rögzítésre érdemesnek és ez hogyan befolyásolhatta a döntéshozókat. A megszerzett és elemzett adatok egy része nyílt anyagokból származott (újságcikkek, rádió-lehallgatások stb.), például a budapesti találkozó esetében a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség (DIVSZ) angol nyelvű propagandakiadványát vették alapul. Máskor az elemző-értékelő jelentések feltételezhetően bizalmas forrásokat is felhasználtak (ha szükséges, ezeket mindig anonimizálták). Ezek a riportok megmutatják a hírszerzés intencióit, és az így kialakított kép főleg a sebezhető pontokra helyezte a hangsúlyt. A különböző delegációk felsorolásakor a magyar is feltűnik, a jellemzés nagyon karakterisztikus: 1957-ben, Moszkvában a magyar volt a leginkább bábszerű („Most Puppet-Like”) és dogmatikus a többi között. 1956 cezúráját jelent egyébként a Magyarországról érkező hírek feldolgozásában, hiszen a levert forradalom és abban rejlő potenciál felértékelte hazánkat a CIA számára. A feldolgozott iratok lehetőséget nyújtanak arra, hogy új kontextusban, az amerikai nemzetbiztonság szempontjából, a szovjet blokk részeként, nyugati nézőpontból lássuk a magyar és más országok ifjúsági és tömegszervezeteinek, a mozgalmi-közösségi életnek egyik fontos korabeli elemét, a Világifjúsági és diáktalálkozókat. Az így kialakuló kép természetesen részleges és torzított, érdekes lenne ugyanerről a területről megtudni a keleti blokk hírszerzési információit.

FELSŐOKTATÁS: TÁRSAS KAPCSOLATOK, ÉRTÉKEK, MOTIVÁCIÓK, ERŐFORRÁSOK

Elnök: Szabó Éva, Szegedi Tudományegyetem

Előadások

TÁRSAS KAPCSOLATI KULTÚRA A FELSZŐOKTATÁSBAN

Engler Ágnes, Debreceni Egyetem

ELŐADÁSOK

Az előadásban az egyetemi hallgatók kapcsolati kultúráját és párkapcsolati terveit vizsgáljuk meg egy országos kutatás eredményei alapján. A párkapcsolati jellemzők és tendenciák jelentős változáson mentek keresztül az elmúlt évtizedekben. A házassági hajlandóság csökkenése, a kapcsolati formák pluralizálódása ellenére a különböző felmérések tanulsága szerint a házasság megítélése pozitív (vö. többek között Pongrácz és S. Molnár, 2000; Pongrácz és Spéder, 2002; Spéder, 2004). A házasság elvi támogatottságában nagyon lassú csökkenés mutatható ki, a párkapcsolati formák megítélésében a fiatalabb korosztályokban tapasztalható elmozdulás a megengedőbb irányba (S. Molnár, 2010). A fiatalok között megfigyelhető az elmagányosodás, illetve a kényszerszingliség (Kopp, 2010). A társas kapcsolati kultúra fejlesztése számos szempontból fontos lenne az oktatás különböző szintjein (Kömlösi, 2014). Az előadás célja az egyetemisták társas kultúrájának, hangsúlyozottan a párkapcsolatok megítélésének a vizsgálata. Kérdésünk, vajon a mai egyetemisták hogyan gondolkodnak saját kapcsolataikról a campusokon belül és azon kívül, milyen rövid- és hosszútávú terveik vannak, illetve hogyan egyeztetik ezeket össze karrier-elképzeléseikkel. Hipotézisünk szerint a tanulmányi időszak meghosszabbodása egyben a magánéleti tervek kitolódását is jelenti. Feltételezzük továbbá, hogy a nemek szerint jelentős eltéréseket tapasztalhatunk a társas kapcsolatok megítélésében. A kutatás alapsokaságát a Magyarországon nappali tagozatos (teljes idejű) képzésben tanuló hallgató képezte, kivéve a frissen belépő elsőéveseket. A mintavételi eljárás során rétegzett mintavételt alkalmaztunk. A mintába került 11 felsőoktatási intézménybe összesen 1600 nyomtatott kérdőívet juttattunk el 2017-ben. A hallgatók önkéntesen és névtelenül töltötték ki a kérdőíveket, 1502 értékelhető kérdőív érkezett vissza. A kérdőív szerkesztés és a beolvasás az EvaSys rendszerrel történt, az adatokat SPSS szoftverrel dolgoztuk fel. Az eredmények alapján az egyetemisták magasra értékelik a tartós párkapcsolatot, döntő többségük a stabil és hosszútávú kapcsolatot preferálja. A házasságot nem tartják elavult intézménynek, 90%-uk előbb vagy utóbb házasságkötést tervez. Ugyanakkor a válaszadók megítélése szerint a mai egyetemista gondolkodásban legalább annyira jellemző az alkalmi kapcsolatokra való törekvés, mint a stabilitás iránti vágy, különösen a férfiak körében. A jó párkapcsolat definiálásában az olyan tulajdonságok domináltak, amelyek a hosszútávú elkötelezettséget jellemzik. A házasság feltételeként elsősorban nem materiális javakat jelöltek meg, hanem a tartós kapcsolathoz szükséges habitust és tulajdonságokat. A hallgatók a párkapcsolat létesítésének legfőbb akadályát elszigeteltségükben látják, a másik jelentős nehézség az időtényező. A partnerkapcsolatok létesítéséhez olyan közösségi helyek létrehozását igénylik, ahol lehetőség van a minőségi ismerkedésre.

AZ EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI KÉPZÉSBŐL KILÉPŐ HALLGATÓK PÁLYASZOCIALIZÁCIÓS ÉRTÉKRENDJÉNEK VÁLTOZÁSA

ELŐADÁSOK

Kiss-Tóth Emőke, Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar
Rucska Andrea, Miskolci Egyetem Egészségügyi Kar

A szakmai életút alakulását komplex hatásrendszer befolyásolja, egyrészt a szocioökonómiai kontextus, például az egyén környezete, családja, tanárai és barátai véleménye, másrészt a személy életkora, neme, anyagi helyzete, képességei, érdeklődése, értékei és céljai. Mindezek mellett számolni kell az állandóan változó politikai, kulturális, társadalmi és gazdasági hatásokkal is. Mindezek a tényezők hordozhatnak előnyöket, lehetőségeket, erősségeket vagy hátrányokat, nehézségeket is a szakmai életút, és ezen belül a felsőoktatásban való részvétel vonatkozásában. Életünk egyik legfontosabb döntése a megfelelő hivatás kiválasztása, mely hosszú tanulási folyamat eredménye, mert a jól megválasztott, érdeklődésünknek, képességeinknek megfelelő hivatás sikeres életpályát biztosíthat számunkra. A felsőoktatás feladata és felelőssége olyan hallgatók – jövőbeni munkavállalók – képzése, akik képesek az állandóan változó a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelni. Az egészségügy területén a hatékony munkavégzéshez elengedhetetlen a kompetenciákon belüli szakmaspecifikus értékre nevelés, mert a humán-segítő szakmák hatékonyságát minden esetben befolyásolja a szakma művelőjének személyisége is, mivel az értékek a személyiség viszonylag állandó képződményei, meghatározzák az egyén törekvéseit, befolyásolják a motivációkat. Az egészség tudományi képzésben ezért nagy hangsúlyt fektetünk a hallgatók szociális kompetenciájának fejlesztésére, pályaezékenyítésre, a pályaszocializációra. A kutatás célkitűzése az egészség tudományi képzésben tanulmányokat folytató hallgatók pályamotivációjának, értékrendszerének, jövőképének, elvárásainak megismerése, és a változás nyomon követése. A vizsgálat során feltárjuk, hogy a képzés a munkaerőpiaci elvárásoknak megfelelően alakítja-e a hallgatók szakmai identitásának alakulását, felmérjük a sikeres elhelyezkedést támogató szakmaspecifikus kompetenciákat, a hallgatók pályamotivációját, valamint a segítő szakmára jellemző pályaszocializációs értékek manifesztációját, annak változását. A teljes körű adatfelvétel az egészség tudományi képzésben részt vevő, 2014–2018-ban kilépő hallgatók körében történt. A szakmai identitásalakulás indikátoraként tekintett értékek vizsgálata során a Rokeach- és a Super-féle standard érték kérdőíveket alkalmaztuk. A jelen kutatás támaszkodik a korábbi vizsgálatok eredményeire. A kérdőívek feldolgozása SPSS statisztikai szoftverrel történt, mely alkalmas a leíró statisztika mellett az összefüggések és rejtett tartalmak feltárására is, mellyel nyomon követjük a pályaidentifikáció fázisait. A kutatás eredményeinek tükrében lehetőség nyílik a képzési struktúrát olyan irányba fejleszteni, hogy a szakmai ismeretek mellett, a személyes és szociális kompetenciák (tolerancia, interperszonális rugalmasság, felelősségtudat, önfejlesztő technikák), szakmaspecifikus értékek beépülését hatékonyan támogassuk.

A HALLGATÓI BEVONÓDÁS ÉS A MOTIVÁCIÓK SZEREPE A FELSŐFOKÚ KÉPZÉSBEN VALÓ BENNMARADÁSBAN

ELŐADÁSOK

Czakó Andrea, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet Pszichológiai
Doktori Iskola

Bolló Henrietta, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet Pszichológiai
Doktori Iskola

Az alapképzésüket megkezdő hallgatók közül minden harmadik az abszolutórium megszerzése nélkül hagyja félbe képzését (Stéger, 2015), miközben a versenyképesség eléréséhez, a tudásalapú társadalom kialakításához elengedhetetlen volna a felsőfokú végzettséggel rendelkezők magas aránya. A probléma egyéni szinten is jól megragadható, hiszen a felsőfokú képzés elvégzése szorosan kapcsolódik a jövedelemhez, az elhelyezkedéshez és a személyes jólléthez (OECD, 2017). A felsőoktatásban való benntartás, illetve a lemorzsolódás mögött álló tényezőket a 70-es években kezdték modellbe helyezni, ekkoriban született az a közel paradigmaticusnak tekintett modell is, melynek egyik kulcstétele szerint a hallgatók bevonódásának erőssége meghatározó benntartásukat tekintve (Tinto, 1975). A bevonódásnak két típusát különböztetjük meg: az egyetem tanulmányi rendszeréhez való kapcsolódást, és a társas rendszeréhez való illeszkedést. A bevonódás központi szerepét számos (pl.: Astin, 1984; Berger és Braxton, 1998; Hovdhaugen és mtsai, 2015; Karp és mtsai, 2010; Kiss és mtsai, 2012; Munro, 1981; Thomas, 2012; Tinto, 1975, 2012) elmélet és kutatás megerősítette. Emellett az egyetemi tanulmányokkal kapcsolatos motivációk akár önállóan, akár a benntartási modellek kiegészítőjeként segíthetnek a képzés félbehagyására irányuló döntés megértésében (Guiffrida és mtsai, 2013; Habley és mtsai, 2010; Stage, 1989; Vallerand és mtsai, 1992). Kutatásaink célja a lemorzsolódás háttérváltozónak feltárása volt egy magyarországi felsőoktatási intézményben, annak érdekében, hogy ezek figyelembevételével kerülhessen sor a problémakör kezelésére alkalmas intervenciók kidolgozására. A kutatás a tanulmányi rendszerből elérhető lemorzsolódási adatok elemzéséből, illetve a hallgatók körében lebonyolított kérdőíves felmérésből állt. A lemorzsolódás jelenségét a képzések szintjén ragadtuk meg, és kiemelt figyelmet fordítottunk az egyetemi és társas bevonódás és a tanulmányok folytatására irányuló motivációk szerepére. A kérdőíves felmérésben az általunk kidolgozott Felsőoktatási Benntartási Kérdőív mellett, az Egyetemi Motivációs Skálát (AMS) (Vallerand és mtsai, 1989) használtuk. A kérdőíves vizsgálatban 644 fő vett részt, 23,6% férfi, 76,4% nő. A változók közötti kapcsolat feltárására strukturális egyenlet modellezés módszerét alkalmaztuk. A kérdőíves felmérés eredményei szerint mind a tanulmányi/egyetemi, mind a társas bevonódásnak fontos szerepe volt a lemorzsolódási szándékban. Szintén jelentősnek, a lemorzsolódás és a bevonódások között közvetítő szereppel bírónak bizonyult az amotiváltság, a tanulmányokra vonatkozó intrinzik és extrinzik motivációk együttes hiánya. A tanulmányi rendszer adatai közül a bevonódás fontosságát közvetett módon megerősítette az évfolyam méretének lemorzsolódási aránnyal való pozitív kapcsolata, illetve a kollégiumban élők körében tapasztalt magasabb arányú diplomaszerezés.

TANULÁST TÁMOGATÓ PSZICHOLÓGIAI ERŐFORRÁSOK JELLEMZŐI ELSŐÉVES EGYETEMI HALLGATÓK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Szabó Éva, Szegedi Tudományegyetem
Kőrössi Judit, Szegedi Tudományegyetem
Martos Tamás, Szegedi Tudományegyetem
Jagodics Balázs, Szegedi Tudományegyetem

A tanulmányi sikerességet a kognitív képességek mellett jelentős mértékben meghatározzák a nem kognitív kompetenciák (Richardson és mtsai, 2012). Kutatásunk célja volt annak feltárása, hogy az egyetemi képzésekbe belépő elsőéves hallgatók milyen pszichológiai erőforrásokkal rendelkeznek, és ezeket hogyan képesek kamatoztatni a tanulmányaik során. Online felmérésünkben 1165 elsőéves hallgató vett részt önkéntesen, amelyben számos pszichológiai erőforrás került feltárára. A tanulást közvetlenül támogató jellemzők közül a halogatás (Choi és Moran, 2009), a fejlődési mindset (Dweck, 2012), az énhatékonyság érzése (PISA, 2015) és a tesztizorongs (Pintrich és mtsai, 1991) mérését végeztük el. A tanulást közvetetten befolyásoló erőforrások közül az önértékelés (Sallay, Martos, Földvári, Szabó és Ittész, 2014), az étellel való elégedettség (PISA, 2015), az élet értelmességének keresése (Martos és Konkoly, 2012), az észlelt társas támogatás (Papp-Zipernovszky, Kékesi és Jámbori, 2017), az időperspektíva (Zimbardo és Boyd, 1999), valamint a megküzdési módok (Kopp és Skrabski, 1992) kerültek feltárára. Elemzéseinkben négy csoportra osztottuk a hallgatókat a saját szakjaik tanulmányi átlagához képest nyújtott teljesítményük alapján. A csoportok között az egyszempontos varianciaanalízis alapján szignifikáns különbség mutatkozott számos pszichológiai erőforrás tekintetében. A jobban teljesítő hallgatók jelentősen alacsonyabb tesztizorongsról ($F=8,195$; $p<0,01$), passzív halogatásról ($F=6,800$; $p<0,01$) és jelenhedonizmusról ($F=3,710$; $p=0,011$) számoltak be, illetve magasabb jövőorientáltság ($F=6,192$; $p<0,001$) és észlelt társas támogatás ($F=4,982$; $p=0,002$) jellemző rájuk, mint kevésbé jól teljesítő társaikra. Az elvégzett regresszióelemzés szerint a modellbe bevont változók a tanulmányi teljesítmény varianciájának 33%-át magyarázzák. Az eredmények jelentősen hozzájárulhatnak az egyetemi hallgatók támogatását célzó programok kidolgozásához, amelyek hosszútávon segíthetik a lemorzsolódás csökkentését.

A MEGJELENÉS SZEREPE A FELSŐOKTATÁSI DOLGOZÓK MUNKÁJÁBAN

ELŐADÁSOK

Fülöp Márta, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Szabó Zsófia Éva, MTA Természettudományi Kutatóközpont
Silvana Greco, Freie Universität Berlin

Az oktatás világában tradicionálisan a hangsúly az oktatási anyag tartalmán, az oktató szakmaiságán nyugszik, nem pedig a formai-megjelenésbeli részleteken. Ez a különbség a szakirodalom mennyiségében is megmutatkozik: alig találni olyan kutatást, amely az oktatók külső jegyeit vizsgálta volna. A munkahelyi külső, a megjelenés témájával foglalkozó 9 ország részvételével zajló nemzetközi kutatásunk célja az volt, hogy feltárja, a különböző munkahelyi szegmensekben milyen szerepet játszik a megjelenés (a külső és az öltözködés), van-e szerepe a munkahelyi előléptetésben és versenyben, illetve hogyan egyeztetik az egyének a személyes identitásból fakadó öltözködési preferenciáikat a foglalkozási szerepükből fakadó elvárásokkal. A kutatás két közegben, piaci cégeknél és a felsőoktatásban zajlott. A felsőoktatási adatfelvétel során összesen 34 félig strukturált interjú készült el, különböző felsőoktatási intézményekben dolgozó oktatókkal, összesen három korcsoportban: fiatal (18–34 év, n=10), középkorú (35–55 év n=14) és idős (56 év fölött, n=10). 16 férfival és 18 nővel (a piaci cégeknél hasonló nagyságrendű adatfelvétel történt). Az interjúkat a templát analízis módszerével (King, 1998, 2012; Brooks és mtsai, 2015) elemeztük. A kutatás kezdeti eredményei alapján megállapítható, hogy a felsőoktatási dolgozók esetében a külső és az öltözködés sokkal lazábban szabályozott, mint a piaci környezetben, a felsőoktatási dolgozók maguk is kisebb jelentőséget tulajdonítanak neki és a munkahelyi előmenetelben is elsősorban a kutatói/oktatói teljesítménynek tulajdonítanak nagy jelentőséget. A felsőoktatási környezetben való előrejutás, karrierépítés esetén a különböző korcsoportok mindegyikében megjelent ugyan a megjelenés fontossága, azonban az interjúkban úgy szerepelt, mint egy faktor, amelynek van ugyan szignifikanciája, de az sokkal alacsonyabb a kutatói teljesítménynél és az oktatói tapasztalatnál. A megjelenés inkább normatív szempontból fontos, mintsem az esetlegesen nyújtott versenyelőny szempontjából. Ilyen kiemelt, normatív szempontként azonosítottuk a diákokkal történő munkának megfelelő viselet kérdését, tehát a kihívó vagy nagyon igénytelen megjelenés kerülését. A diákok visszajelzésükkel is formálják az oktatók megjelenését, az egyetemeken hivatalos visszajelzési rendszerén keresztül, és nem hivatalos, online felületeken egyaránt. Az interjúk elemzésekor szignifikáns különbséget találtunk a különböző felsőoktatási pozíciók betöltése és a megjelenés jelentősége között: míg a magas pozíciókban elvárt az igényes, reprezentatív megjelenés, addig az alacsonyabb pozícióknál ez egyáltalán nem elvárás, sőt a kifejezett jó megjelenés negatív diszkriminációt is vonhat maga után. A férfiak és a nők esetében eltérőek a megjelenésbeli és az öltözködésbeli elvárások, azok szigorúsága és a szociális környezet explicit szabályozási és kontrollálási kísérlete terén.

A kutatás a COST Action 1210 (Appearance Matters EU projekt keretein belül) és az OTKA (K-111 789) támogatásával jött létre.

DIGITÁLIS LEHETŐSÉGEK AZ OKTATÁSBAN: PLATFORMOK, VIRTUÁLIS TECHNIKÁK

Elnök: Győri János, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és
Pedagógiai Intézet

Előadások

DIGITÁLIS PLATFORMOK A FELŐOKTATÁSBAN MEGVALÓSULÓ TANÍTÁSI-TANULÁSI FOLYAMATBAN

ELŐADÁSOK

Hegy-Halmos Nóra, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Üröginé Ács Anikó, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A XXI. században az új informatikai innovációk, az internet és a digitális technológia egyre markánsabban jelenik meg a felsőoktatásban is. A technológia fejlődése a társadalmi folyamatokra is hatással van, többek között befolyásolja a kommunikációnkat, az információszerzési szokásainkat, a szabadidőnk eltöltését és természetesen a tanulási szokásainkat is. Az internet a társadalmi lét meghatározó színtere, egyfajta szerves tanulási környezetté válik, a hálózatalapú tanulás során elektronikus eszközökkel támogatott információcsere zajlik. A felsőoktatásban újabb és újabb online eszközöket építenek be a tanulási-tanítási folyamat támogatására, a hallgatók és az oktatók munkáját is segítve. A virtuális tanulási környezet más típusú támogatást, mentorálást kíván, hangsúlyossá válik a virtuális pedagógia/andragógia kérdésköre. A potenciális tudásösszetevők ebben a rendszerben sokkal szétszórtabb, decentralizáltabb formában találhatóak meg, gyakran valódi információk helyett csak információtöredékeket találhatunk. Ugyanakkor az elektronikus tanulási környezet azonnali és közvetlen kommunikációt tesz lehetővé a diákok és az oktatók között, támogatják a kooperatív tanulást, a virtuális tanulóközösségek létrejöttét. Az oktató képes kell legyen ebben a fluid környezetben való eredményes navigáció elsajátítására, a virtuális közösségek mentorálására, az eltérő egyéni motívációk koordinálására, amelyhez megfelelő digitális kompetenciaszintre van szüksége. Kutatásunkban felmérjük, hogy az egyetemi oktatók és hallgatók milyen online tanulási platformokat, milyen tartalmakat, milyen funkciókat használnak az elektronikus tanulási környezetben, valamint célunk, hogy megvizsgáljuk, hogyan lehet hatékonyabbá, élményszerűbbé tenni az ezen platformok használatával támogatott tanulást. Kutatásunk egyúttal azt is meg kívánja vizsgálni, hogy észlelhetőek-e generációs különbségek a hallgatók, illetve az oktatók között az online platformok használatát illetően. Fő kutatási kérdéseink az oktatók felé: Milyen online platformokat használnak oktatóink a tanulási/ tanítási folyamatban? Az egyetem által támogatott online tanulási keretrendszerek (moodle, canvas) mely funkcióit használják munkájuk során? Oktatási szempontból az oktatók milyen előnyeit, illetve hátrányait látják ezen keretrendszerek használatának? Fő kutatási kérdéseink a hallgatók felé: Hatékonyabbnak ítélik-e a hallgatók azokat a kurzusokat, amelyekben online tanulási folyamatokat épít be az oktató? A hallgatók véleménye szerint mely online tanulási környezet növeli az élményszerűséget a tanítási/tanulási folyamatban? Jobban inspirálják-e a hallgatókat a folyamatos tanulásra az online tanulási keretrendszerben rejlő lehetőségek? A hallgatói oldal vizsgálatát online és offline kérdőíves módszerrel tervezzük az ELTE, a BME, illetve az Óbudai Egyetem hallgatóinak bevonásával, míg az oktatói vélemények vizsgálatára fókuszcsoportos interjú keretében kerül sor a fenti egyetemek oktatói körében.

VIDEÓJÁTÉKOK A FELSŐOKTATÁSBAN – EGY EGYETEMI KOLLOKVIUM TAPASZTALATAINAK ELEMZÉSE A DEBRECENI EGYETEMEN

ELŐADÁSOK

Vas János, Debreceni Egyetem

Manapság egyre több médium számol be arról az igényről, hogy az oktatásnak komoly reformokra van szüksége. Elég csak a Közoktatás Indikátorrendszere 2017 címet viselő kiadványra gondolni, de lesújtó eredményeket közölnek a PISA kutatások is (Ostorics, 2015), vagy az OECD eredmények (OECD, 2017), ami miatt a mai magyarországi pedagógusoknak folyamatosan azon kell gondolkodniuk, hogy hol lehetne változtatni a rendszeren. Kísérletezni kell, megpróbálni új módszereket bevezetni, hasznosítani a különböző nyugati megoldásokat (Bahrami, 2014; Taj, 2017), vagy pedig új eszközöket bevetni az oktatás minőségének javítására (Fegyverneki, 2017; Prievara, 2015: 2017). Ilyen új lehetőség lehet a mai fiatalok egyik legdinamikusabban használt digitális eszköze is, a videójátékok alkalmazása, amelynek pozitív hatásait már számtalan tudományterület kutatója is bebizonyította: pszichológusok (Ferguson, 2010; Adachi és Willoughby, 2011: 2013; Badatala és mtsai, 2017; Demetrovics és mtsai, 2018), nyelvtanárok (Ranalli, 2008; Noroozloo és mtsai 2015), de akár történészek is (McCall, 2011; Chapman 2016), nem beszélve az e-sport egyre növekvő szerepéről Magyarországon (Bátfa, 2018; Buda és Szabó, 2018), illetve a virtuális tér egyéb oktatási felhasználásairól (Kristóf, 2018). A videójátékokat ráadásul nemcsak elméleti szinten kezelték a game studies tudományágán belül, hanem már gyakorlati szemináriumokat is tartottak mind az Amerikai Egyesült Államokban (Ellard, 2013; Wainwright 2014), mind Latin-Amerikában a segítségükkel (Radetich, 2015), ahol különböző irodalmi vagy esetleg történelmi aspektusait emelték ki, hogy ténytörténelmet, forráskritikát vagy pedig absztrakt elméleteket sajátíthassanak el a diákok a segítségükkel. Tapasztalataik és módszereik adták kutatásom alapját, melyben négy kategóriára osztottam a videójátékokat ténytörténelmi felhasználásukat tekintve az oktatásban. Ezeknek az elméleti kategóriáknak a megvitatására indítottunk témavezetőmmel közösen egy egyetemi kollokviumot is, ahol a hallgatókkal közösen próbálunk választ találni arra, hogy a gyakorlatban hogyan működhetne – ha egyáltalán működhetne – egy ilyen oktatási attitűd az iskolában. Véleményünk szerint a videójátékok oktatásban történő felhasználási lehetőségét érdemes már a jelenlegi tanárszakos hallgatókkal megismertetni, nem csupán új módszertani megoldásként a középiskolások elé tárni. Előadásomban szeretném bemutatni a kurzus elméleti hátterét, tartalmi felépítését, magát a kurzust felvett diákok demográfiai profilját, szórakoztatóipari cikkek iránti attitűdjét, valamint a diákok véleményének elemzését a négy kategória oktatási felhasználhatóságáról, amelyet két kérdőív formájában mértünk fel 82 fős mintával a kurzus során. Az előadás röviden bemutatja a kurzus visszajelzéseit, a távlati terveket, valamint a jövőbeli lehetőségeket.

VIRTUÁLIS ALAPKÉPESSÉGEK ÉS MIKROTÁRSADALMI JELLEMZŐK ÖSSZEFÜGGÉSEI

ELŐADÁSOK

Kristóf Zsolt, Debreceni Egyetem

A Second Life egy internetes alapokon nyugvó, annak előnyeit kihasználó virtuális tér, amelyet a Linden Research Inc. fejlesztett ki és alapvetően ingyenesen használható. Online szolgáltatás, melynek célja egy olyan háromdimenziós szociális virtuális világ kialakítása és fenntartása, amely gyorsan és hatékonyan képes kialakítani kapcsolatot a felhasználók és a legkülönbözőbb tevékenységek között (Memikoğlu, 2014). A felhasználókat rezidenseknek is szokták nevezni, virtuális megtestesüléseken, más szóval avatárokon keresztül tudnak a Second Life terében tevékenykedni. Más felhasználókkal írásban, hang alapján vagy akár gesztusok segítségével léphetnek kapcsolatba (Locher és mtsai, 2015). Virtuális térben történő oktatási folyamatok során nemcsak az általános kommunikáció, hanem a célzott segítségnyújtás, a magyarázat, valamint a megelőző, alapvető információk átadása is esszenciális lehet (Gamage és mtsai, 2011). Erre alapozva a 2017/2018-as tanévben a Debreceni Egyetem Egészségügyi Karán tanuló hallgatók számára olyan virtuális tanulókörnyezetet alkottam meg a Second Life terében, mely kifejezetten az alapképességek szintjének felmérését, illetve annak fejlesztését célozta (Ollé és Kristóf, 2013). A feladatmegoldások sikerességének objektivitását időmérés használatával biztosítottam. Az alapképességekkel való foglalkozás során igazolódott Bautista gondolata, miszerint a virtuális tér kiválóan alkalmas arra, hogy bizonyos jellemzőit a tanulók formálják meg, ebből következően az oktatási folyamat testre szabható. Ezen felül olyan eszközök kerülhetnek felhasználásra, amelyek a hallgatók meglátásait, javaslatait is figyelembe veszik (Bautista, 2016). A fenti gondolatok alapján elektronikus kérdőív segítségével mértük fel a hallgatók egyes mikrotársadalmi mutatóit, továbbá általános véleményüket a virtuális térben történő tapasztalataikról. Az eredményekből kiderült, hogy a hallgatók mind a Second Life virtuális terét, mind a speciális tanulókörnyezetet szívesen használták a virtuális alapképességek felmérésekor. Ötfokú skálát alkalmazva négy egész feletti értékeket kaptunk mind az esztétikusság, mind a hatékonyság, mind pedig a felhasználóbarát kialakítás paraméterekre nézve. A mikrotársadalmi mutatók és a virtuális képességeken alapuló feladatteljesítési idők közötti összefüggések kimutatták, hogy a harminc év alattiak szignifikánsan rövidebb idő alatt oldották meg a feladatokat, mint a 30 évesek vagy a 30 év felettiak. A gyermektelen hallgatók feladatmegoldása felülmúlta azokat, akik családjában gyermekek élnek. Az adatok alapján az is kijelenthető, hogy a virtuális alapképességek minőségére a hallgatók szüleinek, elsősorban az édesapáknak a magasabb iskolai végzettsége van pozitív hatással.

EGYETEMEK ÉS FŐISKOLÁK ONLINE: HOGYAN HASZNÁLJÁK A MAGYARORSZÁGI FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK A WEBOLDALAKAT ÉS KÖZÖSSÉGI MÉDIAFELÜLETEKET?

Misley Helga, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az egyetemek és főiskolák saját online felületei – mint az intézmény weboldala(i) és közösségi médiafelületei – nemcsak információforrások, hanem az önreprezentáció és marketingkommunikáció eszközei is; felépítésük, hangulatuk és a rajtuk közzétett információk nagyban befolyásolhatják azt, hogy a felhasználókban milyen kép alakul ki az intézménnyel kapcsolatban (KentésTaylor, 2002; McAllister-Spooner, 2009). Kutatásomnak két fókusza van: egyrészt a Magyarországon 2017-ben működő, 65 felsőoktatási intézmény weboldalának elemző vizsgálatát mutatja be, másrészt az intézmények közösségi médiafelületeinek marketingszempontrú elemzését. E két terület vizsgálatára korábban egyetlen hazai kutatás sem vállalkozott, sőt, nemzetközi szinten sem találunk átfogó, teljes intézménykínálatot bevonó országos szintű vizsgálatot. A weboldalak elemzése során kétféle megközelítés szerint vizsgáltam meg az intézményeket; egyrészt formai és tartalmi követelmények, másrészt a keresőoptimalizálás (SEO) tekintetében. A formai és tartalmi követelményeinek vizsgálatához szükséges szempontrendszer Khawaja és Bokhari (2010) WEBQUAL-modelljére alapozva készítettem el, melyben a minőségi felsőoktatási intézményi weboldal összetevőit határoztam meg a felsőoktatási intézmények weboldalainak marketingszempontrú kritériumrendszerének modelljében. A 9 szempontú szakértői elemzést követően kapott eredmények szerint az intézmények összesített átlaga az 1-től 5-ig terjedő skálán 3,728, ami egy közepesnél erősebb értéket mutat az összes hazai felsőoktatási intézményi weboldal megítélésének tekintetében. Az elemzési egységek részletesebb, többdimenziós elemzésével további rangsorok és klaszterek alakultak ki az intézmények között. Másodsorban keresőoptimalizálás-szempontrú elemzés valósult meg, melynek fontossága vitathatatlan; a fiatalok körében az információkeresés csatornáik közül kiemelkednek az internetes keresők (Horváth, 2012). A közösségi médiafelületek vizsgálata során elsőként a 65 intézmény facebook, Instagram, Youtube, Snapchat, LinkedIn, Pinterest és Twitter felülete került azonosításra, melyből kiderült, hogy a Hrubos-féle (2012) felsőoktatási klaszterrendszer alapján a kisebb hallgatói létszámú, dominánsan gazdasági, illetve társadalomtudományi képzést adó főiskolák, egyetemek, a klasszikus egyetemek és a nagyobb hallgatói létszámú, szélesebb képzési profilú főiskolák, egyetemek klaszterei vannak jelen a legtöbb közösségi médiafelületen. A közösségi médiafelületek összesítését követően az első öt legtöbb közösségi médiafelülettel rendelkező intézmény hivatalos facebook oldalának elemzése valósult meg, melyből láthatóvá vált, hogy alapvetően kétféle tendencia rajzolódik ki a vizsgált intézmények facebook oldalának működtetése tekintetében: (a) a facebook-ot közösségépítésre, bevonásra eltérő mértékben és szinten, de használó intézmények és (b) a facebook-ot kizárólag híroldalként, hírek, információk megosztására használó felületként, ami nem mutat túl a tájékoztató funkción.

NÉPI, LAIKUS PEDAGÓGIA AZ INTERNET VILÁGÁBAN: A TUTORÁLÁS MÓDSZERTANÁNAK TERJESZTÉSE AZ INTERNETEN

ELŐADÁSOK

Győri János, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Interkulturális Pszichológiai és
Pedagógiai Intézet

Nagy veszteséget jelent az oktatási jelenségek megértése terén az árnyékoktatásra (shadow education; Bray, 1999), vagy más néven a kiegészítő magánoktatás-iparra (Gordon Győri, 2008) vonatkozó kutatói figyelem szinte teljes hiánya. Az árnyékoktatás szakirodalmának pedig túlnyomó része oktatásszociológiai vagy oktatás-policy természetű, sokkal kevésbé a pedagógiai vetületekre, például a módszertani kérdésekre figyelő (Kozár, 2013). Az árnyékoktatásban jellemző tevékenységformák egy részének, például az egy az egyben (one-to-one/face-to-face) történő oktatásnak, tutorálásnak (Gooch, 2012) a metodikája a formális oktatásra vonatkozó szakirodalomban is csak kevésbé kidolgozott. Mint más területeken, ilyenkor az oktatásban is az az egyik megoldás, hogy az adott tevékenységben érdekelt személyek és intézmények megpróbálják informális módokon támogatni, fejleszteni egymást. Mert bár ez a fajta tudásmegosztás ugyan csökkentheti az adott területen tevékenykedő piaci szereplők egymással való versengésének hatékonyságát, ami látszólag ellentmond a piaci logikának, de megfelelő kommunikáció esetén emelheti az adott terület egészének szakmai színvonalát, ami bővíti és magasabb fizetési értékűvé teheti az adott piacot, ami viszont valamennyi piaci résztvevőnek közösen hasznos. A tutorálás területén a szakmai színvonal emelése azért is különösen fontos piaci kérdés, mert a tutorálást végző személyek jelentős része a szektor különféle jellemzői miatt pedagógiaileg képzetlen személy (például egyetemisták, állás nélküli szabadúszók és mások). Ez az a körülményrendszer, amely létrehozta az interneten a tutorálásról való informális, laikus kommunikációt. Kutatásunk során az interneten fellelhető angol nyelvű tutorálási videókat dolgoztunk fel (n=35). Figyelmünk fókuszában az állt, milyen laikus kommunikáció zajlik az internet világában a tutorálás mint magánoktatási tevékenység módszertanáról. E megközelítés azért is vezethet fontos felismerésekhez, mert szemben az árnyékoktatás szakirodalmának főáramával, az árnyékoktatási tevékenység pedagógiai vetületeire irányítja a figyelmet. Ugyancsak érdekes azért, mert az internet mint kommunikációs felület létrejöttével a népi, laikus pedagógia (Lénárd, 2003) egy új kommunikációs terepe jöhetett létre, így ezen az újonnan formálódó kommunikációs felületen a népi, laikus pedagógiáról is sok újszerű ismeret lelhető fel. Feltáró kutatásunk során Atlas.ti segítségével egyaránt elemeztük a You tube-on megjelenő tutorálási tanácsadó videók tartalmi és formai, módszertani jellemzőit (Sántha, 2015). Ezek segítségével többek között sikerült tetten érniünk egyes formális pedagógiai területek, például a formális pedagógiai módszertan laicizálódási folyamatainak néhány figyelemre méltó mozzanatát, ami önmagában is eddig alig ismert területe volt a pedagógiának. Előadásunkban vizuális példákkal szemléltetve ismertetjük és elemezzük a tutorálási módszertani tanácsadás internetes világát.

PEDAGÓGUSPÁLYA: PEDAGÓGUSKÉPZÉSEK, TOVÁBBKÉPZÉSEK

Elnök: Kálmán Orsolya, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

A TANÁRHIÁNY ÉS A 10 FÉLÉVES KÖZISMERETI TANÁRKÉPZÉS FELVÉTELI ADATAI (2013–2018)

ELŐADÁSOK

Vincze Szilvia, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az utóbbi években Magyarországon is egyre többször olvashatunk a tanárhiány kérdésköréről, amely valójában kétpólusú világprobléma. Kétpólusú abban az értelemben, hogy míg a Föld egy részét jellemzően az egyetemes köznevelés megvalósításának céljából, más részét leginkább a tanártársadalom előregedéséből fakadó tanárhiány érinti. Míg az előbbi egyik fő indukálója a növekvő gyermeknépesség, addig a másik kísérőjelensége a csökkenő születésszám. Előadásunk célja a tanárhiány nemzetközi, majd magyar helyzetének felvázolása, ezt követően pedig a 10 féléves közismereti tanárképzés 2013-tól 2018-ig terjedő időszakban lezajlott általános felvételi eljárás összesített adatainak elemzése a leíró statisztika segítségével. Megközelítésünk elsősorban mennyiségi szemléletű, nem foglalkozik a tanárképzés rendszerének, a minőségnek, a bérezésnek, valamint a pedagógiai munkát segítő személyzetnek a kérdéskörével. Az egyetemes köznevelés megvalósításának céljából fakadó tanárhiány: az Egyesült Nemzetek Közgyűlése 2015. szeptember 25-én fogadta el a fenntartható fejlődés 2030-ig megvalósítandó programját, amely elsősorban a szegénység megszüntetését, a bolygó megóvását és a mindenkori jólét biztosítását fogalmazta meg. A fenntartható fejlődés fejlesztési célja közül a negyedik a mindenki számára hozzáférhető, inkluzív, méltányos minőségi oktatást és az egész életen át tartó tanulás előmozdítását tartalmazza (United Nations, 2015). Napjainkban mintegy 263 millió gyerek és fiatal nem jár iskolába, de az oktatásba való bevonásuk nem is valósulhat meg, ha nincs elegendő általános és középiskolai tanár (UNESCO Institute for Statistics, 2016). Az UNESCO Statisztikai Intézete adatai szerint az országok mintegy 58%-a nem rendelkezik elegendő tanárral az egyetemes alapfokú oktatás eléréséhez (UNESCO Institute for Statistics, 2013). A tanártársadalom előregedéséből fakadó hiány: a fejlettebb országokban kisebb mértékű, ám nem elhanyagolható tanárhiányról lehet beszélni. A tanárok korosztálya hasonló az alap- és középfokú oktatásban: 82% 30 és 59 év közötti. Az OECD-országokban az alapfokú oktatásban a tanárok átlagosan 31%-a, az alsó középfokú oktatásban 34%-a, a felső középfokú oktatásban 38%-a legalább 50 éves (OECD, 2016). A hazai adatokat elemezve megfigyelhető a tanárok átlagéletkorának növekedése. Az OECD és az EU átlagával összevetve, a hazai alap- és alsó középfokon a 39 éves és fiatalabb, valamint a hatvan vagy idősebb korosztály aránya elmarad a nemzetközi átlagoktól, miközben a 40–59 évesek nálunk jelentősebb hányadot képviselnek. Összességében alap- és alsó középfokon a tanárok több mint harmada 50–59 éves. A 10 féléves közismereti tanárképzés hat évre és a felvételi általános eljárására vonatkozó adatai növekedést mutatnak, de szakonként jelentősek az eltérések. A rendelkezésre álló információk alapján azonban nem állapítható meg, hogy a jelentkezők és felvettek száma elegendő-e.

ÖT ÉV TÁVLATÁBÓL – AVAGY AZ OSZTATLAN TANÁRKÉPZÉS EDDIGI TAPASZTALATAI A DEBRECENI EGYETEMEN

ELŐADÁSOK

Balázs Dóra, Debreceni Egyetem

Vas János, Debreceni Egyetem

A 2005-ös Bologna-rendszer bevezetésével úgy tűnt, hogy a régi osztatlan tanárképzés nem csak szerkezetében, de mind képzési struktúrájában, mind tartalmában is megváltozik. Szinte még az első évfolyam sem végzett, amikor 2011-ben a kormány bejelentette, hogy visszaállítják az osztatlan tanárképzést, amelyről a 283/2012. (X. 4.) Korm. rendelet döntött. Mindez része volt azoknak a markáns és átfogó reformoknak, amely az oktatási rendszer megváltoztatásához kötődött, mint például a pedagógus életpályamodell bevezetése. A Debreceni Egyetemen 2013-ban indult meg ismét a kétszakos osztatlan tanárképzés, amely képzési struktúrájában követte a Bologna-rendszer előtti időket, de tartalmában viszont a kor követelményeit figyelembe véve új irányba állította a tanárképzést. Az első évfolyam hallgatói közül az általános iskolai tanári diplomát választó hallgatók már végeztek, míg a középiskolát választók jelenleg az egy éves gyakorlatukat töltik. Mindez hatással volt az osztatlan tanárszakos hallgatók tapasztalatainak, eredményességének eddigi tudományos vizsgálatára is, így elenyésző szakirodalom áll jelenleg a kutatók rendelkezésére (Szemerszki, 2018), hogy milyen hatásokkal rendelkezik a jelenlegi osztatlan tanárképzés. A jelen komplex kutatás középpontjába viszont éppen ezért kerültek az osztatlan tanárképzéses hallgatók. Többlépcsős kutatásunk első pillérében a 2017-ben felvételizett Debreceni Egyetemen tanuló osztatlan tanárszakos hallgatók pályaeorientációs vizsgálatából kiderült, hogy a diákok célirányosan érkeztek a képzésre, és motiváltak a tanárképzéssel kapcsolatban. Jelen kutatás viszont a már két lezárt félévvel rendelkező hallgatók eddigi tapasztalatainak felmérését tartalmazza. Többek között arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire elégedettek a képzéssel, a két különböző szak szakmai tartalma mennyire készíti fel őket a tanárszerepre, milyen minőségűnek találják a szakmódszertani felkészítést a különböző szakokon, illetve megfelelőnek találják-e a pedagógiai-pszichológiai tárgyak számát, végezetül pedig a motivációjuk esetleges változásaira kérdeztünk rá. A kutatás több mint 250 fős mintával készült, amely körülbelül a 2013–2016 között a Debreceni Egyetem közismereti tanárképzésére felvételt nyert hallgatók közel 50%-a, az objektív méréshez pedig legfőképpen a Likert-skálát alkalmaztuk. Előadásunkban szeretnénk röviden bemutatni a jelenlegi osztatlan tanárképzés képzési szerkezetét, valamint az elsőéves hallgatók eredményeit, majd pedig a fentebb felsorolt kérdésekre adott válaszok eredményeit, illetve, hogy milyen jövőbeli tervekkel rendelkeznek, és mit tartanak az osztatlan tanárképzés legfőbb erősségének. Célunk bemutatni azt, miként vélekednek a jelenlegi tanárképzésben részt vevő hallgatók a tanulóikról, illetve, hogy a képzés hosszútávon jelenlegi formájában képes lesz-e segítséget nyújtani az egyre növekvő pedagógushíány megállításához, valamint az oktatás modernizációjához és szakmódszertani megújulásához.

KÍSÉRLET EGY ONLINE PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSI RENDSZER KONCEPCIÓJÁNAK KIDOLGOZÁSÁRA

ELŐADÁSOK

Racsko Réka, Eszterházy Károly Egyetem

„Európa versenyképességének lényegi eleme a tudásalapú gazdaság, amelyhez jól képzett szakemberekre van szükség. A jó szakembereket jó iskolákban képezik, az iskola minőségében pedig központi szerepet játszik a jól képzett pedagógus, a pedagógusképzésnek pedig meghatározói az egységes szellemben dolgozó, jól felkészült pedagógusképzők.” (Falus és Estefánné, 2015: 7. idézi Racsko, 2017). E gondolat jól tükrözi jelen kutatásunk problémafelvetését, miszerint a jelenlegi oktatási rendszerben a reformszintű pedagógiai kultúraváltáshoz szükséges lenne a tanárok új kompetencia- elvárásaihoz és új feladatköreihez (facilitátor, tutor) igazodó felsőoktatási képzési struktúra kialakítására, amelyben jelen vannak a korszerű infrastruktúra és az oktatás tartalmi elemei, úgy mint curriculum és módszertan. Jelen kutatásban az oktatási közeg humánerőforrásában a pedagógusokat helyezzük előtérbe, hiszen a fent vázolt változások a mostani ön-, és továbbképzési rendszert is gyökeresen átalakítja. Az ipari társadalmak iskolájára jellemző frontális módszerek ugyanis nemcsak a tanítás során kerülnek háttérbe, hanem a képzők képzésénél is. Hiszen egy olyan korszerű tanulási környezetet kell biztosítani a pedagógus életpályán, amely révén hatékonyan tudnak alkalmazkodni az oktatási rendszer többszintűvé (multi-level) és többszereplőssé (multi-actor) válásához, amely révén egy olyan komplex, adaptív rendszer részeivé válnak, amelyben folyamatosan alkalmazkodnak a környezet igényeihez (Halász, 2014). A Magyarországon 2016-ban elfogadott Digitális Oktatási Stratégiában nagy hangsúlyt kap a hálózati kultúra előretörése révén az online tanulási környezet kiépítése a pedagógusok képzéséhez. Előadásunkban egy olyan pedagógusokat célzó kutatásra, fejlesztésre és innovációra épülő online képzési koncepció bemutatására vállalkozunk, amely összetett kutatási metódusok alkalmazásával járul hozzá a digitális átállás megvalósulásához. Előadásunkban célunk egy olyan többpillérű modell és fejlesztés koncepciójának bemutatása, amely a pedagógus-továbbképzések rendszerét, és a kurzusok curriculumfejlesztését is magában foglalja, építve egy többlépcsős kvalitatív és kvantitatív kutatás eredményeire, amelyek a pedagógusok előismereteinek és továbbképzést befolyásoló sajátosságainak feltérképezését vizsgálta. Ezen túlmenően pedig alkalmazza a célközönség digitális kompetenciáinak felmérését, majd ez alapján a képzéskínálat optimalizálását a detektált képességszinteknek megfelelően. A fejlesztés két területe az online tanulási környezet keretrendszere, valamint a kurzusok curriculumuma. Az innováció során a 28 kurzushoz online mentorálási tevékenység kapcsolódik egy mentorhálózat kiépítésével. Munkánk további célja, hogy a digitális pedagógiai asszisztens képzési rendszerét kidolgozzuk, annak módszertani, tartalmi elemeinek megalkotásával és közoktatási gyakorlatba történő bevezetésével.

TECHNOLOGY ACCEPTANCE MODEL KONVERTÁLÁSA ÉS ALKALMAZÁSA EGY PEDAGÓGUSKÉPZÉS SIKERESSÉGÉNEK VIZSGÁLATÁBAN

ELŐADÁSOK

Pálfi Dorina, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Számos kutatás vizsgálta a pedagógusnézetek alakíthatóságának lehetőségeit. Rendkívül nehéz a hosszú évek alatt rögzült, igaznak vélt pedagógusi nézetrendszerben módosítást végrehajtani. A pedagógusképzések arra tesznek kísérletet, hogy a pedagógusok nézetrendszerében akár átalakítást, akár kiegészítést, de valamilyen módosulást érjenek el. Ahhoz, hogy információt szerezzenek a képzők arról, hogy ez sikeresen megtörtént-e, felmérést kell végezniük a pedagógusok elfogadásáról. Az elfogadás alatt azt a szándékot értjük, amely arra sarkallja a pedagógust, hogy a képzésen hallott, tapasztalt új ismeretet alkalmazni akarja a későbbiekben pedagógusi tevékenységében, gyakorlatában. Kutatásunkban egy olyan mérési modell konvertálását, majd alkalmazását végeztük el, mely idáig az információs technológia új eszközeinek elfogadást volt hivatott mérni. Ez a Technology Acceptance Model (későbbiekben: TAM), mely 30 éve megalkotott és széles körben elfogadott modell. A TAM szerint az alany által tapasztalt hasznosság és egyszerű használat határozza meg a használatra vonatkozó attitűdöt, amelyből kialakul a használatra vonatkozó szándék, amely elvezet a valós használatához. A szándék kialakulását, tehát az elfogadást az alábbi tényezők befolyásolják az eredeti modell szerint: Tapasztalt egyszerű használat; Tapasztalt hasznosság; Tapasztalt önhatékonyság; Attitűd. Kutatásunkban ehhez a modellhez tartozó kérdőíveket – de az említett tényezőket megtartva – alakítottuk át a pedagógusképzésekhez illeszkedő kérdéssorra, majd ezt alkalmazva mértük fel 5 iskola 171 pedagógusát. A kutatásban részt vett pedagógusok a Komplex Instrukciós Program (későbbiekben: KIP) megismerésére és elsajátítására épült pedagógusképzésen vettek részt. A kérdőív a fent említett tényezőkre utaló kérdéseken kívül a gyakorlatra is rákérdezett (Mennyi KIP-es órát tartott a képzés óta?). Ezek a válaszok kontrollt jelentettek a pedagógusok elfogadásához, mivel, ha azt mutatják az adatok, hogy az adott pedagógus elfogadta a képzés nyújtotta új módszert, akkor be is kellett épülnie a tevékenységébe, megfelelő mennyiségű KIP-es órát kellett megtartania. Kutatásunk bemutatásával két célunk van. Egyrészt bizonyítani szeretnénk, hogy a TAM-ra épülő kérdőív – adott pedagógiai tartalomhoz igazítva – alkalmas egy pedagógusképzés sikerességének vizsgálatára. Másfelől a vizsgálat fontos visszajelzést jelentett az említett 5 iskola pedagógusainak elfogadásáról, a képzés sikerességéről. Ennek az eredménynek az ismertetése jelölendő második célként.

A PEDAGÓGIAI MUNKA TÁMOGATÁSA, PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEK: TARTALOM, ELÉRHETŐSÉG, EREDMÉNYESSÉG

Nikitscher Péter, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Előadásomban a pedagógusi munka támogatása, a pedagógusok folyamatos fejlődése és szakmai megújulása szempontjából kulcsfontosságú továbbképzésekkel, azok keresleti és kínálati oldalával, tartalmi szerkezetével, valamint a továbbképzések eredményességéhez kapcsolódó sikerkritériumokkal kapcsolatos kutatás első eredményeit foglalom össze. Az elmúlt évtizedben több empirikus kutatás is foglalkozott a pedagógus-továbbképzések szerkezetével, a pedagógusok továbbképzésekkel kapcsolatos tartalmi igényeivel (Sági, 2015; Nikitscher, 2015; Mátrai és Tóth, 2015; Nagy, 2016). Előadásomban ezen korábbi kutatások eredményeihez kapcsolódóan, alapvetően kvantitatív adatok alapján, egy 2018 során végzett kérdőíves pedagógus-kutatás eredményein keresztül mutatom be a pedagógusok továbbképzési igényeivel kapcsolatos legfrissebb eredményeket. Vizsgálom mindezt az akkreditált továbbképzések tartalmi szerkezetének tükrében, valamint bemutatom a különböző tematikájú továbbképzések elérhetőségének sajátosságait is, részletes képet adva a kínálati oldal tartalmi összetételével kapcsolatban. Az előadás második részében, a továbbképzések eredményességére irányuló kutatás eredményeit foglalom össze. A továbbképzések, iskolai programok eredményessége, hatékonysága mérésének komplexitásával számos tanulmány, módszertani kézikönyv foglalkozik (Sági és Széll, 2015). Előadásomban a szervezői oldal vizsgálatának eredményeit foglalom össze, vizsgálom, hogy a továbbképzések szervezői milyen módszertani eszközöket használnak a továbbképzések eredményességének növelése céljából pl.: blended learning, utánkövetés stb., illetve, mérik-e, és ha igen, milyen arányban és milyen eszközökkel a továbbképzések eredményességét, közép- illetve hosszabb távú hatásait.

A HALLGATÓI GYAKORLATOK MÓDSZERTANI LEHETŐSÉGEI A KOLLÉGIUMPEDAGÓGIÁBAN

ELŐADÁSOK

Dancsházy-Nagy Ágnes, Pécsi Kodály Zoltán Kollégium

A tanulási szinterek és formák sokszínűvé válásával azok dimenziói is definiálásra, újragondolásra szorultak. A formális–nonformális–informális tanulás fogalomhármását Philip H. Coombs (Coombs és mtsai, 1973.) alkotta meg a hetvenes években. Az általa bevezetett megközelítés lényege, hogy a formális oktatási rendszerekben a tanulási folyamatoknak csupán töredéke zajlik, és léteznek egyéb olyan dimenziók is, melyekben ismereteket, készségeket sajátítunk el (Memorandum, 2000). Értelmezésében a nonformális oktatás alatt az iskolarendszeren kívüli, szervezett keretek között zajló, határozott céllal történő tanulási formákat érti, míg az informális tanulás változatos szintereken, kötetlen formában történik, és lényege az információszerzés, valamint a képességfejlesztés. A kollégiumi pedagógiai nevelési gyakorlat során a tanárjelöltek képet kapnak éppen erről a speciális területről, lehetőségük van módszertani repertoárjuk bővítésére és mélyítésére. A Kollégiumi Nevelés Országos Alapprogramja 12 nevelési területet határoz meg a pedagógusok számára, rendkívül széles műveltségi spektrumot lefedve. Az Alapprogramban meghatározott nevelési területek feltételezik a kollégiumpedagógus tantárgyakhoz kapcsolódó vagy azoktól független, interdiszciplináris tudását, ismereteit és ezek átadására való képességét akár formális, akár informális aspektusokban. A kollégiumpedagógiában jelen levő nevelési szintereken végzett pedagógiai gyakorlatuk során a hallgatók képessé válnak saját módszertani mátrixuk elkészítésére.

CIGÁNYSÁGGAL KAPCSOLATOS KUTATÁSOK

Elnök: Forray R. Katalin, Pécsi Tudományegyetem

Előadások

KITÖRÉSI PONT AZ ISKOLA – CIGÁNY, ROMA CSALÁDOK VISZONYA A TANULÁSHOZ ÉS A TUDÁSHOZ HÁTRÁNYOS HELYZETŰ TELEPÜLÉSEKEN

ELŐADÁSOK

Boros Julianna, Pécsi Tudományegyetem

A társadalomtudományi, neveléstudományi, oktatásszociológiai kutatások (Kertesi és Kézdi, 2016; Forray, 2003; Varga, 2015; Híves, 2015) az okokat keresik, hogy az oktatási expanzió időszakában milyen tényezők (család, iskola, tehetséggondozás, szociokulturális hátrányok, bikulturális szocializáció, nyelvi hátrányok, az oktatás szelektációs mechanizmusai) befolyásolják a cigány, roma fiatalok nagymértékű lemorzsolódását a középiskolában. Kutatásom célja, hogy a DD régióban, a sellyei járás településein (Piskó, Hirics, Besence) élő cigány, roma népesség tagjainak iskolához, a tanuláshoz és a tudáshoz kapcsolódó tapasztalatait, eredményeit megismerjem. Emellett feltárjam az okokat, a tényezőket, melyek a továbbtanulási tendenciák csökkenését és a középiskolai lemorzsolódás növekedését fokozzák. Kutatásom során, elsősorban hátrányos helyzetű településeken élő gyermeket nevelő roma családokra fókuszál. Hipotézisem szerint, a hátrányos helyzetű térségekben élő cigány közösségek jelentős részét érinti az iskola szelektációs mechanizmusainak következménye, a családok gazdasági-társadalmi státusza csökkenti a továbbtanulási esélyeket, s növeli a lemorzsolódás mértékét a cigány, roma tanulók között. Másrészt a bikulturális szocializáció hiánya jelenik meg. Többnyire a szocializációs színterek – család és iskola – résztvevői nem ismerik egymást, eltérő kulturális szokásokat és nyelvet (Bernstein, 1971; Réger, 2002; Derdák és Varga, 1996) beszélnek, továbbá nincsenek példaképek, mintaadók a környezetükben, így a tanulás, a tudás egyfajta „elvonat fogalom” marad a cigány fiatalok és családok számára. Nem internalizálódik értékékként. 2017 október és 2018 május között végzett kutatásom keretében kvantitatív és kvalitatív módszereket alkalmaztam, a három település vonatkozásában készült kérdőíves adatfelvétel cigány, roma gyermekes háztartásokban. Kvalitatív interjúk a célcsoporttal (cigány, roma szülők és gyermekeik) és társadalmi környezetükkel, akik támogató vagy hátráltató tényezőként jelennek meg a kutatási téma során. Fókuszcsoporthoz interjúk készültek szülőkkel, tanulókkal, pedagógusokkal, egészségügyi és szociális szakemberekkel. Az adatfelvételek után a kutatási eredmények arra mutatnak, hogy a cigány, roma családokban a tanulás, mint eszköz jelenik meg, ami munkához segíti az egyént. Elsősorban nem a tudás, hanem a munka, mint a megélhetés forrása van a középpontban. Előadásomban a kutatási eredményeimet szeretném bemutatni.

A kutatás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-3-IV.-PTE-342 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

CSÖKKENTHETŐ-E AZ ELŐÍTÉLET?

ELŐADÁSOK

Jenei Teréz, Nyíregyházi Egyetem

Kerülő Judit, Nyíregyházi Egyetem

Előadásunkban egy kora gyermekkori szocializációt segítő nemzetközi program keretében megvalósuló, a pedagógusképzésben részt vevő hallgatók előítéleteit csökkentő program kapcsán azt mutatjuk be, milyen változásokat figyelhettünk meg az ebben részt vevő hallgatók attitűdjében. Kutatásunk két részből állt. A program megvalósulásának időszakában tartomelemzéssel vizsgáltuk a hallgatók írásos feljegyzéseit és ezek elemzésével az attitűdváltozásokat. Kutatásunk második része egy utánkövetéses vizsgálat volt, amelyet survey módszerrel végeztünk. Olyan, volt hallgatókat kérdeztünk meg, akik legalább egy évig részt vettek a programban. Kíváncsiak voltunk arra, hogy idézett-e elő attitűdváltozást a projektben végzett munka. A hazai iskolai gyakorlat nehezen birkózik meg a roma gyerekek szocializációjával, s ehhez hozzájárul az iskola és a család közötti együttműködés hiánya is. A pedagógusok nagy része – ha bevallottan nem is – rejtetten előítéletes a romákkal szemben: számukat túlértékelik, megfogalmazásukban egyenlőségjelet tesznek a „roma” és a „problémás” gyerek kategóriája közé (Fellegi és Ligeti, 2007). A pedagógusok rendszerszinten egyetértenek és támogatják a deszegregációs oktatáspolitikai törekvéseket, de ha ezt a saját iskolájukban kell megvalósítani, akkor a kompetenciahiányukra hivatkozva rábíznák azt az egyébként is magas arányban hátrányos helyzetű gyerekeket oktató iskolákra, lassan kialakítva vagy megerősítve ezzel a szegregáció gyakorlatát (Kerülő, 2011). A kelet-magyarországi felsőoktatási intézmények diákjai körében erősek a romákkal kapcsolatos előítéletek (Kerülő és Jenei, 2016). Az előítéletekkel a program indításakor is szembesültünk, amikor a hallgatók megfogalmazták félelmeiket a „miért nekünk kell mennünk”, vagy „miért oda kell mennünk”, vagy „minek odamennünk” típusú kérdésekkel. A kérdőíves vizsgálat eredményei azt igazolták, hogy a hallgatók a legtöbbet a roma gyerekekkel és felnőttekkel való találkozásból, a roma emberek életének megismeréséből és a velük való együtt tevékenykedésből profitáltak. A válaszok alapján a program legfontosabb hozadékának a romákkal kapcsolatos félelmeik leküzdését, a romákról korábban kialakult véleményeik megváltozását gondolták. Minden negyedik megkérdezett arról nyilatkozott, hogy a program hatására csökkentek előítéleteik, javult a romákkal való kommunikációjuk. Megfogalmazták azt is, hogy ezek a programok értették meg velük a szegénység és a hátrányos helyzet összefüggéseit, igazolták a szegregáció hatását, mechanizmusait. Vizsgálati eredményeink meggyőzően igazolják, hogy a hallgatók a szakmailag jól felépített, és megtervezett kihívásokkal akkor is szívesen szembesülnek, ha ezek olyan társadalmi csoportokkal való találkozásokkal járnak együtt, amelyekkel szemben előítéletekkel rendelkeznek. Ezek a programok kiválóan alkalmasak arra, hogy a negatív sztereotípiákat megváltoztassák.

ROMANI (LOVÁRI) NYELVHASZNÁLATI VIZSGÁLAT BERKESDEN

ELŐADÁSOK

Lakatos Szilvia, Pécsi Tudományegyetem

A Baranya megyei faluban, Berkesden nagy létszámban élnek oláh cigányok, akik beszélik a romani (lovári) nyelvet, és ápolják a hagyományokat. Előadásomban szeretném bemutatni a folyamatban lévő vizsgálatom részeredményeit a berkesdi oláh cigányok által beszélt romani nyelv állapotáról és hagyományaik megőrzéséről. A közösség idősebb nemzedéke beszéli a romani nyelvet, akik nagy szerepet vállalnak a nyelv átörökítésében. A közösségen belül a nyelvcsere folyamata elindult, de még valószínűleg visszafordítható a folyamat. A kutatás célja feltérképezni a hagyományos oláh cigány családok nyelvhasználati szokásait, a romani (lovári) nyelvhez való kötődésüket, valamint, hogy a nyelvet milyen módon örökölték át a szülők gyermekeiknek. Szintén fontos szempont annak a vizsgálata, hogy a romani (lovári) nyelv átadására irányuló szándék és motiváció mennyire intenzíven van jelen a vizsgált közösség életében. A kisebbségi identitás egyik fontos tényezője a nyelv megtartása, továbbörökítése, ezért a hagyományok, a történelem, a szokások és ünnepek ápolásán túl fontos szerephez kell juttatni az anyanyelv művelését is (Lakatos, 2012). Vizsgáljuk egyebek mellett az öltözködési szokásokat, a hagyományos foglalkozásokat, a gyermekek nevelését és a párválasztási szokásokat és az életmód és életvitel egyéb tényezőit is. A kutatásban kérdőíves adatfelvételt alkalmazok, félig strukturált kérdőív formájában. Továbbá a vizsgálat során a családokban romani nyelven felvett interjúkat használok. Rendszeres megfigyelést végzek a boltokban, templomban, művelődési házban, a kisebbségi önkormányzatnál. Ezen kívül a helyi iskolában van folyamatban adatgyűjtés. A kutatásban egyetemi hallgatók vesznek részt. Munkámban az Orsós Anna által (2012) kidolgozott, a beás nyelv használatával kapcsolatos helyi kutatásának módszerére és eredményeire támaszkodom. A kutatás a közösség szempontjából fontos, maga az a helyzet, hogy egy kutató a romani nyelvet vizsgálja. A családokban is fontosabbnak tartják majd a nyelv használatát, azaz nem érzik majd szégyennek megszólalni romani nyelven, az otthonon kívül. Valószínűleg tart a közösségben a nyelvcsere folyamata, amely remélhetőleg még megállítható, sőt visszafordítható. Az egyes generációk nyelvhasználata eltérő, az idősebb korosztály inkább használja a kisebbség nyelvét, azonban igény jelentkezhet a romani nyelv iskolai/óvodai keretek közötti oktatására. Az eredmények a kisebbségi oktatásban és a kisebbségi közösség építésében is hasznosíthatóak lehetnek, mert az iskolai nyelvoktatás mellett a családok nyelvátörökítési feladatait is többen hangsúlyozzák majd. A nyelv újratanulása nagy szerepet kap a hagyományok megőrzésében is. A romani nyelv presztízsének emelkedése jellemző a közösségen belül Berkesden, ami elősegítheti az identitás, az öntudat erősödését. Ez pedig a magasabb szintű teljesítményekkel jár együtt az iskolai munkában is.

A MAGYAR ANYANYELVŰ ROMA TANULÓK OKTATÁSI HÁTRÁNYAI DUPLÁN KISEBBSÉGI LÉTBEN

ELŐADÁSOK

Cséke Katalin, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Debreceni Egyetem Humán
Tudományok Doktori Iskola

A halmozottan hátrányos helyzetű roma tanulók Közép-Európa minden országában kihívást jelentenek az oktatáspolitiká számára. Ez Ukrajnában sincs másképp, eltekintve a régiók közötti különbségektől országszerte hasonló gondokkal küzd az iskola. A roma gyerekek kevésbé érdekelték az iskolába járás terén, nem motiválja őket a tanulás ténye, nincs szülői támogatás, sőt tapasztalatok alapján sok esetben az iskola sem érdekelt abban, hogy a roma gyerekek rendszeresen járjanak az intézménybe. A roma gyerekek számának növekedésével az osztályon belül az oktatásuk körüli problémák is csak nőnek. A sikertelenségben számos probléma rejtőzik, az a megállapítás viszont Kárpátaljára is bizonyos, miszerint a roma gyerekek hátránya nem etnikai eredetű, hanem inkább jól értelmezhető társadalmi okok magyarázzák azt (Kertesi és Kézdi, 2012), ezek a társadalmi okok pedig ebben a régióban még feltáratlanok. Előadásom tárgya a kárpátaljai roma tanulók iskolai hátrányai, az azokat befolyásoló tényezők. Vizsgálódásom középpontjában olyan 13–14 éves roma tanulók állnak, akik nem roma társaikkal közös osztályban tanulnak. Előadásomban azt vizsgálom, hogy milyen tényezők játszanak szerepet a roma tanulók iskolai eredményességében; az eredményességgel összefüggő kérdésfeltevést, ahol lehetőség adódott rá, a társadalmi tőke-elméletéhez kapcsoltam. Vizsgálom, hogy milyen iskolai sikerek és kudarcok kísérik ezeket a tanulókat. A vizsgálat eszköze egy nemzetközi kooperációban készült kérdőív (Farnicka és mtsai, 2014; Fónai és Hüse, 2017), melyet egy háromszáz fős kárpátaljai mintán alkalmaztam. A vizsgálat része egy nagyobb mintán alapuló disszertációnak. Elemzem még az iskolai klímát, az iskolai kapcsolatokat, sikereket és kudarcokat, illetve az iskolai kirekesztést és befogadást. A kutatás további dimenziói a település, a családi háttér, a háztartás jellemzői, a vallásosság, és az etnikai hovatartozás. Eredményeim azt mutatják, hogy az iskolai siker jelentős mértékben képes csökkenteni az iskolán és az osztálytermen belüli kirekesztést, és hozzájárulni a roma tanulók inklúziójához. Az oktatási hátrányok okai között találjuk többek között a hozott családi tőkét, a tanulási motiváció hiányát, szocializációs különbségeket.

AZ EURÓPAI ROMA KISEBBSÉG ÉS AZ ÉLETHOSSZIG TARTÓ TANULÁS

Óhidy Andrea, Pädagogische Hochschule Freiburg

Az élethosszig tartó tanulás eszméje az utóbbi évtizedek során a legfontosabb pedagógiai paradigmává vált egész Európában. A „Lifelong Learning” kifejezés egyben az Európai Unió oktatáspolitikai reformkoncepcióinak összefoglaló fogalmává is lett, melynek célja „development of citizenship, social cohesion and employment” (Európai Bizottság 2000: 6f). Az EU az utóbbi évtizedekben jelentős pénzügyi forrásokat bocsátott rendelkezésre, valamint konkrét nemzeti romaintegrációs stratégiák kidolgozását is szorgalmazta, hogy Európa legnagyobb számú etnikai kisebbsége számára a „Lifelong Learning for All”, célkitűzés ne csak politikai jelszó maradjon. Ennek értelmében a tagországok számos (oktatás)politikai intézkedés és pedagógiai program segítségével igyekeztek és igyekeznek változtatni a roma kisebbség hátrányos helyzetén (nemcsak) az oktatási rendszerben. Jelen kutatás középpontjában 12 európai uniós tagország (Bulgária, Csehország, Görögország, Horvátország, Lengyelország, Magyarország, Németország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, Svédország és Szlovákia) roma kisebbsége helyzetének összehasonlító vizsgálata áll az oktatási rendszerben. A kutatás célja egyrészt a nemzeti, területi és kulturális különbségek, másrészt a közös jellemzők és hasonlóságok bemutatása és értékelése. A vizsgált országok kiválasztása a véletlen mintavétel módszerével történt. Az összehasonlító elemzés alapjául szolgáló esettanulmányokat (országtanulmányokat) az adott országnak a témával foglalkozó tudományos szakértői készítették el. A kutatás társadalomtudományi elméleti keretét az ún. „európaizálódás”, elmélete adja, amely az európai integráció hatására megjelenő változást vizsgálja a nemzeti (oktatás)politikák logikájában (l. Featherstone/Radaelli 2003). A kutatás kiindulópontja az a feltevés, miszerint az Európai Unió tagállamai az EU Lifelong Learning-konceptiójának megvalósítása során (oktatás)politikájukat nem „mechanikusan”, azaz nem az EU-előírások egyszerű átvétele révén alakítják, hanem mindig saját nemzeti érdekeik figyelembevételével valósítják meg azt. A kutatás elméleti és gyakorlati relevanciája a neveléstudományi és oktatásszociológiai kutatások lehetséges oktatáspolitikai tanácsadói funkciójában keresendő. A vizsgálat egyik legfontosabb eredménye, hogy egyrészt kimutatta, mely tényezők hátráltatják illetve segíthetik az egyes országok roma kisebbségének integrációját/inklúzióját az oktatási rendszerekben, másrészt konkrét támpontokkal is szolgál, hogyan érhető el az oktatási participációt és a tanulási eredményességet pozitívan befolyásoló hatás hátrányos helyzetű roma tanulók esetében. Ezenkívül az összehasonlító perspektíva segítségével a kutatási eredmények konkrét támpontokat szolgáltatnak az egymástól való tanulás EU által propagált elvének gyakorlati alkalmazásához is a tagállamok nemzeti oktatáspolitikájában.

STRESSZ ÉS MINDFULNESS

Elnök: Kassai Réka, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

HOGYAN FÜGG ÖSSZE AZ ALACSONY SZOCIOÖKONÓMIAI STÁTUSZ ÉS A KORTIZOL HORMONSZINT GYERMEKKORBAN?

ELŐADÁSOK

Kassai Réka, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Több nemzetközi vizsgálat mutatta ki, hogy a hátrányos helyzetű gyerekek az átlagosnál nagyobb stressznek vannak kitéve, amelynek következtében emelkedett kortizol hormonszint (a stressz biomarkere) jellemző rájuk (Bush, Obradovic, Adler és Boyce, 2011; Evans és Kim, 2007; Lupein, King, Meaney és McEwen, 2001). Ez nemcsak az átélt szenvedésnyomás miatt károsítja az életminőségüket, hanem számos egyéb problémát is okozhat a fejlődésben. A krónikus stressz eredményezhet például alacsonyabb szintű kognitív késégeket (Blair, 2011), amelyek az iskolai teljesítményben okozhatnak lemaradást (St Clair-Thompson és Gathercole, 2006), illetve megnehezítheti a közösségbe való beilleszkedést is. Kvantitatív szintézise a rendelkezésre álló bizonyítékoknak még nem készült. A jelen metaanalízis során a nemzetközi szakirodalom minden eredményét összevonjuk, amely beszámol arról, hogy mekkora különbség mutatkozik az alacsony és átlagos/magas szocioökonómiai helyzetű gyerekek általános és stresszválasz hatására mutatott kortizol hormonszintjében. A rendelkezésünkre álló adatok segítségével pontosabb képet fogunk kapni arról, hogy a szocioökonómiai státusz egyes komponensei, például az anyagi helyzet vagy a szülők iskolázottság, hogyan függnek össze a fent leírt jelenséggel. Tesztelni fogjuk, hogy az életkor előrehaladtával valóban növekszik-e a különbség a két csoport között, mivel feltételezésünk szerint a hosszabb ideig hátrányos helyzetű környezetnek való kitettség növelheti azt, ugyanakkor arra is találunk példát a szakirodalomban, hogy az iskolába való belépést követően eltűnik a különbség (Lupein, 2001). Továbbá vizsgáljuk a nemzetközi különbségeket, ugyanis országoként, területeként eltérő eredmények mutatkozhatnak az alacsony és magas/átlagos szocioökonómiai státuszú gyerekek közötti különbség tekintetében. További célunk az eredmények alapján feltárni, hogy melyek azok a háttérmechanizmusok, amelyek befolyásolhatják, vagy akár protektív faktorként funkcionálhatnak a gyerekek stresszel való eredményes megküzdésének érdekében. Az, hogy pontosabban megvizsgáljuk és megértsük ezt a jelenséget, hozzájárul ahhoz, hogy a későbbiekben a problémához jól illeszkedő intervenciót dolgozzunk ki, amellyel támogathatjuk az alacsony szocioökonómiai státuszú gyerekek fejlődését.

VALÓBAN CSÖKKENTI A STRESSZT A MEDITÁCIÓ?

ELŐADÁSOK

Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Demetrovics Zsolt, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet
Koncz Ádám, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet

Bár meditáció a mai napig nem pontosan definiált fogalom a szakirodalomban, minden ilyen alkalmazott technika közös eleme, hogy a meditációt végző személy igyekszik figyelmét a meditáció tárgyára fókuszálni. Korábbi, meditációt alkalmazó intervenciók hatásait vizsgáló tanulmányok eredményeiből készült metaanalízisekben azt találták, hogy az ilyen jellegű programok képesek segíteni a stressz objektív biomarkerének számító kortizol (Matousek, Dobkin és Preussener, 2010) optimális szintjének elérésében (Sanada és mtsai, 2016; Pascoe és mtsai, 2017). A kortizol szintje krónikus stressz során megemelkedik, továbbá a tartósan magas kortizolszokréción rosszabb egészségügyi állapotot prediktál (Lovell, Moss és Wetherel, 2011). Ezen eredmények nyomán célkitűzésünk azon randomizált kontrollált vizsgálatok eredményének összegezése volt, amelyekben egy meditációs intervenció hatását egy kontrollcsoporthoz hasonlították egy elő- és egy utóteszt között az alap kortizolszintben beállt változás szempontjából, függetlenül attól, hogy a kortizolszintet vér, nyál, haj vagy vizeletminta alapján határozták meg. Szisztematikus keresést végeztünk három tudományos (EBSCO, PubMed, Web of Science), valamint egy disszertációkat tartalmazó (Proquest) adatbázisban. Mind az egészséges, mind a klinikai mintákat, továbbá valamennyi életkori csoportot figyelembe vettük. Egy-egy metaanalitikus elemzés során teszteltük a rövidtávú hatást az utóteszteken valamint az intervenciók hosszútávú hatását az utánkövetéses mérések bevonásával. Eredményeink szerint a meditáció sikeresen csökkenti a kortizolszintet ($g+=0,31$; $k=27$; $SE=0,11$; $95\% CI=[0,09; 0,54]$; $p=0,006$). A meditáció hatását illetően továbbá nem volt különbség rizikócsoportok és rizikófaktorban nem érintett minták között ($Q_{between}(1)=0,004$; $p=0,95$) (rizikócsoportok: $g+=0,31$; $k=17$; $SE=0,13$; $95\% CI = [0,057; 0,558]$; $p=0,02$, rizikófaktorban nem érintett minták: $g+=0,32$; $k=10$; $SE=0,21$; $95\% CI=[-0,09; 0,73]$; $p=0,12$). Az intervenciót követő egy hónapnál később vett minták esetében (az utánkövetés mérések esetében) az intervenció hatása eltűnt ($g+=0,10$; $k=9$; $SE=0,14$; $95\% CI=[-0,17; 0,37]$; $p=0,46$). Az eredményeink alapján elmondható, hogy a meditáció csökkenti a kortizolszintet, azonban úgy tűnik, hogy a hatás fennmaradásához folyamatos gyakorlás szükséges.

TÉNYLEG TUDNAK AZ ÓVODÁSOK MEDITÁLNI?

ELŐADÁSOK

Koncz Ádám, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet
Kassai Réka, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Demetrovics Zsolt, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet
Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Jelen vizsgálat keretében arra kerestük a választ, hogy az óvodáskorú gyerekek meditáció közben más arousal mintázatot mutatnak-e, mint egy narratív mese hallgatása közben, és hogy ebben a tekintetben a felnőttekhez hasonló különbségeket mutatnak-e. Egy korábbi vizsgálatban Suddheesh és Joseph (2000) azt találták, hogy meditáció során felnőttek elektrodermális aktivitása nagyobb mértékű növekedést mutat, mint zenehallgatás közben, mely érték utalhat egy magasabb koncentrációs szintre. Ezek alapján jelen vizsgálat során eltérő arousal mintázatot vártunk a két kondícióban, mind a gyerekek, mind pedig a felnőttek esetében. A kortizolszintet illetően a meditáció hatására nagyobb csökkenést vártunk mint a mesekondícióban. A vizsgálat során nagycsoportos óvodások és egyetemisták részvételével összehasonlítottuk egy 5 perces, gyerekeknek szóló mindfulness-alapú légzés megfigyeléses hanganyag (Snel, 2015 alapján) és egy időben és témában illesztett történet hallgatása során bekövetkező lehetséges változásokat az elektrodermális aktivitás (arousal) és a kortizol (stresszhormon) szintjének tekintetében egy within-subject elrendezésben. Az előzetes eredmények megerősíteni látszanak az eltérő arousal mintázatot. Az adatgyűjtés még folyamatban van, az előadás során bemutatjuk a végleges eredményeket. Előzetes eredményeink alapján úgy tűnik, hogy az óvodáskorúak esetében megfigyelt más arousal mintázat támogatja azt a feltételezést, hogy már egészen kis korban is érdemes lehet az az ilyen típusú foglalkozások alkalmazása.

EGY RÖVID MINDFULNESS-ALAPÚ PROGRAM HATÁSA AZ ISKOLAKEZDÉS KÖRÜLI STRESSZRE: EGY RANDOMIZÁLT KONTROLLÁLT VIZSGÁLAT

ELŐADÁSOK

Koncz Ádám, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet
Kassai Réka, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Demetrovics Zsolt, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet
Takács Zsófia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az óvodából iskolába történő átmenet során kihívást jelenthet az új környezet elvárásaihoz és szabályaihoz való alkalmazkodás, ugyanis a gyerekeknek az új szociális kapcsolatok kialakítása mellett, a tanulási környezet elvárásaihoz is hozzá kell szokniuk, továbbá az iskolai számonkérés, mint új lehetséges stresszfactor is megjelenik az életükben (Talbot, 2016). Az iskolakezdés valóban stresszes életesemény, melyet Boyce és munkatársai (1995) a nyálmintákból kivont kortizolszint emelkedésével bizonyítottak. Továbbá Groeneveld és munkatársai (2013) emelkedett kortizolszintet mértek a gyerekek hajmintaiban az általános iskola elkezdését követően. A mindfulness meditáció képes lehet csökkenteni a stresszt (Sanada és mtsai., 2016; Pascoe és mtsai., 2017), azonban gyerekek esetében ezidáig kevés ilyen vizsgálat készült. Egy randomizált kontrollált vizsgálat során teszteltük egy gyerekbarát, mindfulness-alapú tréning potenciálját iskolakezdő gyerekek kortizolszintjének csökkentésére egy passzív kontrollcsoporthoz viszonyítva. Feltételezésünk szerint az óvodában egy rövid, intenzív program az iskolakezdést megelőző időszakban hozzájárulhat az iskolakezdés körüli stressz csökkentéséhez, illetve a gyerekek optimális stresszreakciójához. A vizsgálat során 2017 augusztusában egy egyhetes intervenciót (napi 30 perc, 5 napon keresztül) alkalmaztunk kis csoportokban. A programot megelőző, illetve az azt követő héten augusztusban, továbbá az iskolakezdés hetében szeptemberben és október első hetében mértük a gyermekek kortizolszintjét reggel, az iskolába érkezéskor. Emellett azt is megvizsgáltuk, hogy a program segíthet-e egy kihívást jelentő, stresszfeladat során mutatott stresszreakció szabályozásában. 2018 nyarán megismételjük a vizsgálatot. Az előzetes eredmények alapján az intervenciót követő héten nem volt különbség a kísérleti és kontrollcsoport kortizolszintjében. Az iskolakezdés körüli utánkövetésnél azonban különbségek voltak azonosíthatók: a fiúk esetében hatékonyak tűnik a mindfulness tréning, míg a lányok esetében nem. A kísérlet megismétlésével és egy nagyobb mintával remélhetőleg konkluzív eredményeket tudunk majd bemutatni az előadás során. Eredményeink alapján úgy tűnik, hogy az iskolakezdést megelőző időszakban már egy rövid mindfulness alapú program segítségével is csökkenthető fiúk esetében az iskolakezdés körüli stressz.

PEDAGÓGUSPÁLYA: SZAKMAI ÖNÉRTÉKELÉS, FEJLŐDÉS, EREDMÉNYESSÉG

Elnök: Szivák Judit, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

HOGYAN ÉS MIKOR HATÉKONY A TANÁR?

Gergely Katalin, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

ELŐADÁSOK

Pedagógiai közhely, hogy egy tanár sikerét sosem csak önmaga teljesítménye határozza meg. A külső körülmények, az idő, a helyszín, a meglévő vagy hiányzó eszközök, illetve a tanulók állapota, motiváltságuk, nyitottságuk mértéke mind-mind befolyásolják, hogy a tanórákon átadott, bemutatott információ eljut-e a címzetthez, beépül-e a meglévő tudásrendszerbe. Természetesen a felsorolt tényezőket maga a pedagógus is befolyásolhatja, sőt befolyásolnia kell, hiszen munkájának, hivatásának nemcsak a tananyag/tudás átadása, hanem a folyamatért való felelősség is része. A Hogyan lehetünk hatékonyak? kérdés megválaszolására minden pedagógusképző intézmény elméleti és gyakorlati kurzusok segítségével mutatja be a tanárjelölteknek, hogy milyen utat kell bejárniuk a tanárrá válás folyamatában. A tanári kompetenciák nyolc meghatározott területe átfogó képet nyújt arról, hogy mire kell felkészülnie annak, aki az embernevelés szép hivatására vállalkozik. A képzési folyamatban egymásra épülve kerülnek sorra azok a tárgyak, amelyek a tanulók személyiségfejlődésétől és a szaktárgyi tudástól kezdve a pedagógiai folyamatok tervezésén és szervezésén át egészen a saját szakmai fejlődés szinten tartásáig mind-mind fontos részét képezik a tanári tudásnak. Az egyetemeken az elméleti tárgyak mellett jelentős szerepük van azoknak az önismereti, kommunikációs, személyiségfejlesztő tréningeknek és egyéb kurzusoknak, melyeken a tanárjelöltek reflektálhatnak önmagukra és egymásra, gyakorlatban is kipróbálhatnak iskolai szituációkat, illetve olyan helyzetekre próbálnak együtt megoldásokat keresni, melyeket talán ismernek hajdani diákéveikből, de pedagógusként más nézőpontból, szerepből kell ezekre rátekinteni, választ adni. A pedagógiai hatékonyság pszichológiai és didaktikai tényezőiről nem elegendő elméleti tudást szerezni. Az osztályterem ajtaján belépve kevésbé lesz releváns a szigorlaton kapott osztályzat, sokkal fontosabbá válik, hogy mennyire sikerül gyakorlatba ültetni a tanultakat, mennyire sikerül a tanulás folyamatának vezetése, illetve egyéb iskolai feladatok szervezése. Az előadás első része bemutatja a tanárképzés gyakorlati óráinak egyik típusát, felépítését, folyamatát, elvárásait és követelményeit, a második része pedig a „reflexiók reflexiója” lesz, vagyis azon tanárjelöltek által írt önreflexiók /tartalom/elemzése, melyeket az elmúlt években tartott gyakorlati órák lezárásaként írtak a résztvevők.

TANÓRAI HOSPITÁLÁS PEDAGÓGUSSZEMMEL

ELŐADÁSOK

Némethné Tóth Ágnes, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A tanórai hospitálásnak évszázados hagyományai vannak az oktatás történetében, mert a pedagógusok tanóráinak megtekintése és az órák kritikája a kezdetektől fogva a szakmai fejlődés vagy a tanügyi ellenőrzés szolgálatában állt. Az óralátogatás, a tanóra megfigyelésének, elemzésének és értékelésének komplex folyamatát jelenti, melynek során a megfigyelő adatokat gyűjt a látottakról, ezeket elemzés alá vonja, és tapasztalatait összeveti az elvárásokkal. A reflektív pedagógia paradigmájának előtérbe kerülésével, a pedagógus minősítő rendszer bevezetésével és a tanfelügyelet újjáélesztésével a hospitálás napjainkban reneszánszát éli (Bárdossy, Dudás, Pethőné Nagy és Priskinné Rizner, 2001; Kimmel, 2006; Szivák, 2010; Hunya, 2014). A közelmúltban, gyakorló pedagógusok százai kaptak szakértői felkészítést tanügyi ellenőrzésekre, jelezve, hogy erre a praxisnak mekkora szüksége van. Napjainkban a tanóraelemzés funkciója ugyanúgy kettős mint korábban. Egyrészt adja a pedagógusnak az önmagától (és/vagy másoktól) való tanulás lehetőségét, másrészt kívülállóknak is betekintést enged a tantermi folyamatokba. Az óraelemzések fókuszai azonban korántsem egységesek. A pedagógusképzés résztvevői, illetve a már gyakorló pedagógusok tanóráinak elemzése során mindig más és más hangsúlyok (folyamatosság, tartalom, módszerek stb.) kerülnek előtérbe. A graduális képzések hallgatói számára a hospitálás célja általában az óravezetési készségek (kompetenciák) kialakítása és ezeknek szaktárgyi ismeretekkel való összekapcsolása, míg a gyakorló pedagógus óráival szemben főként a tanítás minősége és hatékonyságának fokozása iránti elvárások dominálnak (Antalné Szabó, Hámori, Kimmel, Kotschy, Móri, Szőke-Milinte és Wölfling, 2013). Célunk, hogy a tanóraelemzésre mint a pedagógiai praxis tudományos alapozásához nélkülözhetetlen, megfigyelésen alapuló vizsgálati módszerre irányítsuk a szakmai figyelmet. Ennek szükségességét levelező tagozaton egyetemi tanulmányokat folytató, gyakorló pedagógusok (mentor szakirányon szakvizsgára készülő és bolognai MA levelező hallgatók) tanórai hospitálásokról írt reflexióinak tartomelemzésével szándékozunk igazolni. Empirikus hermeneutikai kutatásunkkal pedig arra keresünk választ, hogy a gyakorló pedagógusok tanóra-megfigyelései mutatnak-e eltérést az egyes képzések tartalmi sajátosságainak köszönhetően. Kutatási adataink szerint a mentorjelöltek tanóraelemzései szakszerűbbek (szakkifejezéseik gyakorisága négyszer több mint az MA-tanároké) és kritikusabbak ugyan, de reflexióik sem az egyéni tanulási igények kielégítése, sem a tanulási környezettel szembeni elvárások terén szignifikáns különbséget nem mutatnak (Cramer's $V=0,680$) a tanári MA hallgatóihoz képest. A hospitálást pedig, ami a mentori feladatok kulcsfontosságú eleme, önmagukra nézve kevésbé tekintették hasznosnak: átlag=2,5 (s=14) szemben a tanári MA-szakosok: átlag=3,9 (s=9) elégedettségével.

A PEDAGÓGUSOK KOMPETENCIAMINTÁZATÁNAK ÉS A RÁÉPÜLŐ FEJLŐDÉSI TERVÉNEK A VIZSGÁLATA

ELŐADÁSOK

Páll Viktória, Neteducatio Kft.

Az előadásban a pedagógusok által elkészített kompetenciamintázatának és az arra épülő egyéni fejlődési tervének összesített eredményeit kívánom bemutatni. A kompetenciamintázat egy értékelő-összesítő skála, mely megmutatja, hogy a kitöltő önértékelése alapján mind a 8 pedagógus kompetenciát milyen szinten birtokolja. Egyértelműen leolvasható, hogy az önértékelése alapján melyik az erőssége, és melyiket kell hangsúlyosabban erősíteni. A pedagógus-kompetenciamintázat és az erre épülő fejlődési terv lehetővé teszi a gyakorló pedagógus számára, hogy más perspektívából tekintse át a szakmai kompetenciáit, meglássa azokat a területeket, amelyeket koncentráltan fejleszteni szükséges, és képes legyen arra, hogy projektszemléletben gondolkodva reális fejlődési tervet készítsen a saját szakmai munkájához. A pedagógusok kompetenciamintázatának a vizsgálatának a célja, hogy képet kapjunk arról, hogy a pedagógusok milyen kompetenciamintázattal rendelkeznek, mely kompetenciát birtokolják magasabb és alacsonyabb szinten. Az akkreditált Pedagóguskompetenciák az óvodapedagógiai munka gyakorlatában – továbbképzés óvodapedagógusok számára továbbá a Pedagóguskompetenciák a tanítói/tanári munka gyakorlatában – továbbképzés tanítók/tanárok számára című, a pedagógus-életpályamodellre épülő továbbképzések egyik ellenőrző feladata a résztvevő saját pedagógus-kompetenciamintázatának és az arra épülő egyéni fejlődési tervének az elkészítése. A résztvevők által elkészített kompetenciamintázatának és az arra épülő egyéni fejlődési tervének az eredményeit összesítettük. Összesen 258 kompetenciamintázat és fejlődési terv került feldolgozásra. Az eredmények összesítése során kielemeztük, hogy a két képzésben résztvevők az egyes pedagóguskompetencia mely szintjén állnak, hogyan épül fel a pedagógus-kompetenciamintázatuk, differenciáltan mi jellemzi az óvodai és a tanító/tanári eredményeket. A fejlődési tervek vizsgálata során feldolgoztuk, hogy hány százalékban, mely kompetenciára vonatkozóan készítették el a fejlődési tervet. Végül összehasonlításra került, hogy milyen összhang van a kompetenciamintázat eredményei és a fejlődési tervben kiemelt fejlesztendő kompetencia között. A kompetenciamintázatok és a ráépülő fejlődési tervek összegzése során a kompetenciák szintjeinél az óvodapedagógusok és a tanítók/tanárok között különbségek mutatkoztak. A kompetenciamintázatok és a fejlődési tervek összefüggésének a vizsgálata során azt tapasztaltuk, hogy nem feltétlen azokra a kompetenciákra kerültek kidolgozásra fejlődési tervek, amelyeket a kitöltők önértékelésük során alacsony szinten jelöltek meg.

A PEDAGÓGUSOK SZAKMAI ÖNÉRTÉKELÉSRE VONATKOZÓ NÉZETEI EGY KVANTITATÍV KUTATÁS TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Zagyváné Szűcs Ida, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Előadásunk egy beágyazott kutatás második, kvantitatív részének a részeredményeit ismerteti különös tekintettel a pedagógusok szakmai önértékelésére. Az elméleti kereteket a konstruktivista tanulásszemlélet, az önszabályozó tanulás, annak központi eleme az önértékelés adja. Ezeket a fogalmakat a pedagógusok élethosszig tartó tanulása, a szakmai önfejlődése, és a szakmai önértékelése szempontjából értelmezzük. Az önszabályozó tanulás számos modelljét dolgozták ki a kutatók és mindegyikben közös elem, hogy a reflektivitás, az önreflexió és az önértékelés az önszabályozás feltételeiként jelennek meg. Részkutatásunk célja megvizsgálni: a 2013-óta érvényes szakmai elvárásként megfogalmazott pedagóguskompetenciák és sztenderdek mint külső elvárások milyen mértékben jelennek meg a pedagógusok szakmai önértékelésében, hogyan hat ezek ismerete a szakmai önértékelésre, hogyan hat a külső értékelés (minősítés) eredménye a szakmai önértékelésre. Mérőeszközünk egy kvalitatív tartalomelemzés alapján kidolgozott online kérdőív. A vizsgálatunk mintája (N=670) hat megye (Észak-, Északkelet-Magyarország) általános és középiskoláiban dolgozó Gyakornok, Pedagógus I., Pedagógus II., Mestertanár és Kutatótanár kategóriákba besorolt pedagógusai, akik a pályán eltöltött évek és az intézményükben betöltött beosztást tekintve is igen heterogén képet mutatnak. A mintavétel hólabda eljárással történt. Mérőeszközünk „jóságát” annak pszichometriai mutatói támasztották alá. Adatainkat SPSS 22 software segítségével elemeztük. Hipotéziseink részben és teljes mértékben alátámasztást nyertek. Eredményeink szerint a pedagógusok számára megfogalmazott külső szakmai elvárások (pedagóguskompetenciák) eltérő mértékben, de jelen vannak a saját szakmai fejlődést befolyásoló elvárások között a minősítésen átesett és még át nem esett pedagógusok esetében. Ez az eltérés számottevő és szignifikáns. A szakmai kompetenciák ismerete nagyon gyengén pozitívan hat a szakmai önértékelésre, de ez csak a mintánk vonatkozásában igaz, tehát nem szignifikánsan jellemezi a minősítésen átesett pedagógusokat. A hatás nem az összes kompetenciánál mutatható ki és nem az azonos kompetenciák esetében, inkább keresztthatások érvényesülnek. A pedagógusok szakmai önértékelésére hat a külső értékelés (minősítés). A nyílt és zárt kérdésre adott válaszok alapján a kompetenciák önértékelésénél látszólag nem játszik fontos szerepet, hogy valaki minősítésen átesett-e vagy sem, ugyanakkor az ott elért eredmény megítélése és az önértékelés között van kapcsolat. A minősített pedagógusok minél elégedettebbek a külső értékelés eredményével, annál pozitívabb a szakmai önértékelésük, és minél elégedetlenebbek, annál erősebb igényük van bizonyos kompetenciák fejlesztésére. A külső értékelés számukra egyfajta tudatosítás. Eredményeink lehetőséget biztosítanak a pedagógusok szakmai önértékelésre vonatkozó nézeteinek jobb megismerésére és önértékelésük fejlesztésére.

A VIDEÓVAL TÁMOGATOTT FELIDÉZÉS ALKALMAZÁSA A TANÁRJELÖLTEK ÉS A PÁLYAKEZDŐ TANÁROK FOLYAMATOS SZAKMAI FEJLŐDÉSÉNEK TÁMOGATÁSÁBAN

ELŐADÁSOK

Szivák Judit, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Nagy Krisztina, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Gazdag Emma, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kutatócsoportunk célja a videóval támogatott felidézés (video stimulated recall - VSR) mint a reflektív gondolkodás támogatási és kutatási eszközének és ennek módszertanának feltérképezése volt a nemzetközi térben a szisztematikus irodalomfeldolgozás segítségével. A pedagógusok reflektív gondolkodásának kutatása a neveléstudománynak mind nemzetközi, mind hazai viszonylatban időszerű és jelentős területe (Creswell, 2014; Polat, 2015), mely az ezredforduló után alapvető eleme lett a hazai neveléstudományi kutatásoknak, a pedagógusképzésnek és a pedagógusok előmeneteli rendszerének. A terület ennek ellenére nélkülözi az empirikus kutatásokat és különösen a szisztematikus irodalomfeltáró vizsgálatokat, amelyek bemutatnák azokat a nemzetközi trendeket, amelyek a VSR kutatások módszertanát jellemzik (Szivák, Gazdag, Nagy, 2018). Ezért egy kiterjedtebb kutatás keretei között kutatócsoportunk arra kereste a választ, hogyan alkalmazták a VSR technikát a tanárjelöltek és a pályakezdő tanárok folyamatos szakmai fejlődésnek támogatására az utóbbi négy évtizedben. Vizsgálataink rámutattak arra, hogy a VSR-t alkalmazó kutatásokat jellemzően kevert kutatási metódus keretében végezték a kutatók a kutatás megbízhatósága, érvényessége és a módszertani trianguláció érdekében további eszközök bevonásával (interjú, kérdőív, a reflektív naplók különböző típusai, hangosan gondolkodás, osztálytermi megfigyelés, valamint az esetmegbeszéléshez társított egyéb módszerek – Allison, 1990; Stanulis, 1995; Yerrick és Hoving, 2003; Mak, 2011; Hickman, 2013). A VSR módszere (a hozzá társított más módszerekkel együtt) alkalmas eszköznek bizonyult pedagógusok folyamatos szakmai fejlődése számos aspektusának, így a pedagógusok és pedagógushallgatók gondolkodási mintáinak, osztálytermi döntéseinek, pedagógiai fejlődésének megismerésére és fejlesztésére (Byra és Sherman, 1993; Kwo, 1994; Freitas, Jiménez és Mellado, 2004). Eredményeink feltárták a VSR technika alkalmazásának előnyei (Gunckel, 2013) mellett korlátait, nehézségeit is: a módszer költség- és időigényes, a gondolkodási mechanizmusok feltárása pedig számos nehézségbe ütközik (Freitas, Jiménez és Mellado, 2004; Endacott, 2016). Előadásunkban bemutatjuk a VSR módszerének koncepcionális és történeti vetületeit, valamint módszertanát és alkalmazási lehetőségeit a tanárképzés és ezzel összefüggésben a folyamatos szakmai fejlődés korai szakaszának területén.

REFORMPEDAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSEK

Elnök: Vincze Beatrix, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

NEM-MARXISTA NEVELÉSKONCEPCIÓK MEGJELENÉSE A PEDAGÓGIAI SZAKSAJTÓBAN (1945–1970)

ELŐADÁSOK

Verdes Miklós, Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola

Az 1945 utáni magyar neveléstudomány helyzete, az intézményi átalakulások kérdése a rendszerváltás után fontos kutatási területté vált a hazai szakirodalomban. Előtérbe kerültek a neveléskoncepciók, paradigmák helyzetét vizsgáló kutatások (Báthory és Perjés, 2001; Németh, 2013), a korszak egy-egy neveléstudósának vagy oktatáspolitikusának pályájára irányuló vizsgálatok (Fenyő, 2004; Vecsey és Orosz, 2004; Balogh és Szirmai, 2004; Komlósi, 2004; Nóbik és Pukánszky, 2009; Golnhofer és Szabolcs, 2014a; Szabolcs és Golnhofer, 2015), neveléstudományi szempontból jelentős diskurzusok és események feldolgozásai (Orosz, 2004; Géczi, 2006; Szabolcs, 2006; Golnhofer és Szabolcs, 2015, Darvai, 2016). Hangsúlyosan jelennek meg a neveléstudományi folyamatok politikai vetületeire, az oktatási rendszert és általában a neveléstudomány helyzetének alakulását közvetlen vagy közvetett módon meghatározó és alakító politikai döntésekre és tendenciákra vonatkozó kutatások (Garai, 2016, Sáska, 2016). Különösen gyümölcsöző lehetőségnek bizonyult a tankönyvek vizsgálata (Nóbik, 2008; Golnhofer és Szabolcs 2014b), valamint a neveléstudományi folyóiratok és sajtótermékek elemzése (Biró, 2009, Péntes, 2016). Jelen kutatás ezen kutatási irányok között helyezhető el, amennyiben az 1945 utáni hazai pedagógiai szaksajtót veszi górcső alá, egy sajátos vizsgálati szempontból, recepciótörténeti nézőpontból közelítve meg a kérdést. A vizsgálat alapkérdése, hogy miként és miért jelen(het)nek meg nem-marxista neveléskoncepciókra történő utalások az 1945 utáni hazai pedagógiai szaksajtóban. A vizsgálat során a vonatkozások széles skálája tárul fel, amely érinti a folyóiratok különböző szegmenseit (vezércikk, tanulmány, recenzió). Az elemzés a szoros értelemben vett pedagógiai folyóiratok (pl. Magyar Pedagógiai, Új Pedagógiai Szemle, Köznevelés, Embernevelés) mellett figyelembe veszi társtudományok vonatkozó sajtótermékeit (pl. Világosság, Valóság, Magyar Filozófiai Szemle), ugyanis ezen folyóiratok több esetben releváns neveléstudományi vonatkozásokat tartalmaznak, kiegészítve, illetve egyes esetekben új megvilágításba helyezve témánk egy-egy aspektusát. A kutatás során a „kognitív tartalmak” (Németh és Biró, 2016) feltárása, az alkalmazott nyelvi eszközök elemzése és a mindezek mögött kirajzolódó politikai/ideológiai változások vizsgálata szorosan összekapcsolódik, és jól illusztrálja, adott esetben árnyalja az érintett időszak „neveléstudományi korszakolására vonatkozó más kutatásokat. Egyértelművé válik, hogy amíg 1945 után a különböző neveléskoncepciók megjelenése sok esetben még valódi recepciós folyamatokra, illetve azok továbbélésére utal, addig a 40-es évek végétől kezdve a nem-marxista pedagógiai nézetekre történő utalások is a „szocialista paradigma” kiépítésének és kizárólagossá válásának sajátos eszközévé válik. Pontosan e kettősség miatt bizonyulhat hatékonynak a pedagógiai szaksajtónak befogadástörténeti nézőpontú vizsgálata a hazai neveléstudomány 1945 utáni folyamatainak elemzése során.

SACRÉ COEUR ISKOLÁK TÉRBE ÉS IDŐBEN: ISKOLAI TEREKBE REJTETT MÚLTUNK JELENKORI FELTÁRÁSÁNAK INNOVATÍV MÓDJAI

ELŐADÁSOK

Valentné Albert Éva, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola, BMSZC Puskás Tivadar
Távokzlési Technikum Infokommunikációs Szakgimnáziuma

Mit rejthet egy iskolaépület? Megtaníthat minket bármire is? Érdemes foglalkoznunk vele? Hogyan faggassuk ki az ódon falakat? A londoni szent ignáci lelkeségű University of Roehampton Charlotte Behr és Sonya Nevin vezetésével sikeres programot dolgozott ki The University Campus as Learning Resource (Az egyetem terei mint történeti források) címmel. A 2014-ben megkezdett 18 hónapos projekt rövid ismertetése mellett előadásom célja, hogy bemutassam a program magyarországi adaptációjának és középiskolákra történő kiterjesztésének lehetőségeit egy konkrét példán keresztül a neveléstörténet tárgykörén belül, azonban a projekt nemcsak ebben a témakörben, hanem az adott iskola által őrzött emlékeken keresztül igen sokrétűen felhasználható. Milyen volt egy Sacré Coeur iskola egy-egy tere, terme (pl. hálóterme vagy étkezője vagy játszótère etc.) a XX. sz. elején, közepén Budapesten és Londonban? Valóban univerzális a tanulási környezet mint ahogy jezsuiták azt már a Ratio Studiorumban megfogalmazták (Mikonya, 2000: 4–5.)? A két iskola összehasonlítását egy-egy iskolai térről, teremről készült fénykép ikonológiai elemzésén (Panofsky, 1984) keresztül fogom elvégezni valamint elsődleges forrásként az iskolai értesítőket, magyar növendékek szóbeli és írott visszaemlékezéseit és egyéb iskolai kiadványokat is használok. Összehasonlításom háromfókuszú. Két intézményt, két iskolát hasonlítok össze, melyek térben, földrajzilag elkülönülten, de egységes elvek, ugyanazon rendi főnökség alatt léteztek egy időben. A budapesti intézményt a Szent Szív Társaság vagy Sacré Coeur Nővérek alapították 1883-ban (Rébay, 2002). A londoni Sacred Heart High School alapításának éve például 1884. Azonban a londoni iskola története nem fejeződött be 1948-ban. Milyen tereket ölelnek ma körbe az iskola falai? Mi változott és mi maradt változatlan a vizsgált intézmény épített és természetes környezetében? A budapesti iskolákat 1948-ban államosították, intézményes történetük véget ért, a londoni Sacré Coeur iskolák azonban töretlenül működnek ma is. Léteztek egyedi, térben és időben változatlan taneszközök a Sacré Coeurben az épített és természetes környezet viszonylatában? Melyek ezek? Milyen nevelési célokat őriznek változatlanságukkal? Miben különböznek az iskolák térbeli és időbeli változatai? Milyen nevelési elv változásához kapcsolhatók ezek a differenciák? Hogyan válhat a jelen diákjai számára tanulási forrássá az iskola épülete (középiskolában, felsőoktatásban)? A roehamptoni program rámutat arra, hogy az iskolai terek „felfedezése” milyen sokrétű módon hat fejlesztőleg a diákságra. Elkötelezettségük pozitív irányban változott. Megtapasztalni egy kutatás hétköznapijait, észrevenni az eddig észrevétlent, megadja a felfedezés igazi élményét. Fontos, hogy a témaválasztás és az eredmények bemutatásának módja is a diákokra legyen bízva (Behr és Nevin, 2018).

A ROGERS-PEDAGÓGIA MAI ÉRTELMEZÉSE A HAZAI ÉS NEMZETKÖZI GYAKORLATBAN – KÉT ISKOLA NEVELÉSFILÓZÓFIÁJÁNAK ÉS GYAKORLATÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Kiss Hajnal, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Jelen előadás célja a Rogers pedagógiai nézeteinek magyarországi recepcióját feltérképező doktori kutatás részeredményeinek szakmai kommunikációja. Carl R. Rogers (1902–1987) az emberi kapcsolatokra (Rogers, 1951), majd a pedagógiára vonatkozóan kifejtett nézetei (Rogers, 1961, 1969, 1983) a humanista pszichológián alapuló pszichoterápiában gyökereznek. Jelenkori pedagógiai adaptációja kézikönyvben olvasható (Rogers, Harold, Tausch, 2013). A személyközpontú-tanulóközpontú oktatás humanisztikus pszichológiai eredetére több szerző utal (Cornelius-White és mtsai 2003, 2007, 2013; Tagney, 2014), kiemelve a tanulás egész embert érintő, holisztikus voltát, a tanuló személyének érvényesítését, empowerment igényét, önmagáról alkotott hitét és emancipációs aspektusát a tanulási folyamatban. Cornelius-White és mtsai (2003, 2007, 2013) Rogersre utalva állítják, hogy „a tanítás-tanulás emocionális és társadalmi folyamat” (Hargreaves, 1998, idézi Thomas, 2008; Cornelius-White és mtsai, 2003; Motschnig, Pirik és Santos, 2007; Tangney, 2014; Cornelius-White, 2007, 2013; Buettner és mtsai, 2016), hangsúlyozva a tanulócsoporthoz és a facilitator közötti interperszonális kapcsolat jelentőségét (Thomas, 2008). 2015-ben a személyközpontú oktatás perspektívák és globális problémák kontextusában jelenik meg a Risk Institute kiadványában (Zucconi, 2015). Rogers elvei szervesen beépültek a tanárképzésbe és tanításba: Résztvevő megfigyeléssel, interjúkkal és kvalitatív adatok elemzésével hozták felszínre, hogy a tanár önfacilitációja, önmenedzsmentje (önismerete, öntudatossága, valóságossága, jelenlétessége) az osztályteremben a tanított csoport sikeres menedzsmentjét segíti elő (Thomas, 2008). A tanár identitása, integritása még a tanítási technikáknál is fontosabb, mert tudatosan azt tanítjuk, amit tudunk, tudattalanul pedig azt, akik vagyunk. Utóbbi a tanulási légkör minőségét határozza meg és ezen keresztül a tanulók tananyag iránti receptivitását (Hamachek, 1999). Magyarországon első pedagógiai adaptációit 1982-től egyrészt a tanárképzésben részt vevő (Klein és Farkas, 1990; Klein, 2002), másrészt a mindennapi pedagógia iránt elkötelezett, iskolaalapító pszichológusok honosították meg Magyarországon (Gádor, 1990, 1991, 1995). Horváth szerint a Rogers-metodika három területen talált otthonra a pedagógia berkeiben: a) az egyéni kapcsolatteremtésben, b) a konfliktuskezelésben, c) csoportfoglalkozások formájában (Horváth, 2004). Az adatfelvétel félig strukturált interjúval készült. Interjúalanyok: az első magyarországi Rogers-iskola jelenlegi intézményvezetője (2015) és egy multikulturális környezetben képződött, alternatív tanárképzéssel is rendelkező dán kisiskola tanítója (2016). A narratíva tematikus, összehasonlító elemzése azonosságok és különbségek feltárása céljából. Eredmény: a rogersi személyközpontú nevelésfilozófia és gyakorlat hatékony alternatívájának feltárása: pl. a szociális, (tanuló)környezeti és életviteli kompetenciák fejlesztési modelljeinek azonosítása.

A TOLSZTOJÁNUS ESZMÉK HATÁSA A MAGYARORSZÁGI PEDAGÓGIAI ÉS ÉLETREFORM TÖREKVÉSEKRE

ELŐADÁSOK

Vincze Beatrix, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az előadás célja, hogy L. Ny. Tolsztoj reformpedagógiájának és életreform törekvéseinek hatását és annak megjelenését bemutassa a két világháború közötti szellemi életben. Választ keres arra, hogy kik és milyen módon váltak a tolsztojánus eszmék közvetítőivé és követőivé? A kutatás részét képezi a reformpedagógia és életreform mozgalom – magyarországi recepciós tendenciáit és intézményesülési folyamatait vizsgáló projektnek, amely a két világháború közötti időszak társadalmi modernizációjában meghatározó szerepet játszó pedagógiai és életmódreformokat elemzi. Az elemzés célja, hogy egyrészt részletes mozaikképet alkosson a közösségi és az önnevelést szolgáló reformok szerepéről, különös tekintettel arra, hogy azok hogyan szolgálták a közép-kelet-európai nemzetek önlegitimációs folyamatait; másrészt bemutassa azokat kultúrkritikai és antimodern elképzeléseket, amelyek helyre kívánták állítani a megbomlott harmóniát: új nevelést, új vallást, új életmódot kínáltak. Feltárja azokat a közös motívumokat, amelyek a pedagógiai és az életreformok között közös kiindulópontnak tekinthetők. Köztük a barátság és testvériesség, illetve a választott vagy közösség által kijelölt tehetséges, karizmatikus vezető szerepét a társadalmi kapcsolatokban. A természetesség elvét, az életben előforduló érzékszervi és testi dimenzió fontosságát és hatását a tanulásra, a romlatlan gyermek eszményét, mint a jobb világ garanciája, az elidegenedéstől mentes helyszínt – új világot, harmadik utat, új evangéliumot. A korai előfutárok között számon tartott igazságkereső és tanító elme, L. Ny. Tolsztoj személyének és reformelképzeléseinek megítélése éles visszhangot váltott ki a korabeli magyar közéletben is. Több szerző hívja fel rá a figyelmet a Nyugat folyóiratban, köztük Laziczius Gyula és Németh László. Tolsztoj eszméinek követői a Gödöllői művésztelep tagjai vagy az anarchista próféta Schmitt Jenő Henrik, aki az erőszakról való lemondást hirdette, és elutasította az állam szerepét. A tolsztoji életreform megítélésének egyik sarkalatos pontja volt Tolsztoj feleségének és a családnak a viszonya a családfőhöz és annak koncepciójához. Új perspektívát ad ennek a nézőpontnak az írónak és feleségének Szofja Andrejevna Tolsztajának (eddig kiadatlan) naplóinak párhuzamos elemzése. Tolsztoj sajátos önreformjának részét képezte a vegetarizmus, a léböjt, a reformruha (paraszti viselet) a természet közeli élet (séta, úszás), a barkácsolás, az erőszakmentesség, az őszinteség és jézusi szeretetetikája. A próféta Tolsztoj követői nemcsak viselkedési szokásit vették át, hanem vallási tanait is, amiért üldöztetésben részesültek. Mindezen elemek sajátos elegye és azok változása a források tükrében több szempontú értelmezést nyer. A kutatás recepciótörténeti kutatás, interpretatív, amely az elsődleges és a másodlagos források összehasonlító elemzésén alapulva hozzájárul a hazai recepciós hatások feltáráshoz.

KOKAS KLÁRA GYERMEKKÉPÉNEK ELEMZÉSE „A ZENE FELEMELI A KEZEIMET” CÍMŰ KÖNYVE ALAPJÁN

ELŐADÁSOK

Székely Csilla Imola, Debreceni Egyetem

Tanulmányomban Kokas Klára (1929–2010) zenepedagógus, zenepszichológus gyermekképének aspektusaira világítok rá az életműből kiemelt, „A zene felemeli a kezeimet” című könyve alapján. E kutatás részét képezi annak a nagyobb lélegzetű kritikai elemzésnek, amely a kokasi pedagógiát három fő dimenzió szerint próbálja rendszerezni: Istenre, az emberre és a gyermekekre vonatkozóan. Kutatásunk, megállapításaink eredményeképpen megragadható lesz a Kokas-konceptió nevelésfilozófiai háttere, amelyre az egész módszer alapoz, és megismerhetők lesznek a kokasi nevelési értékek, a gyermekekkel való kapcsolata, a nevelésről való meggyőződése, Kokas Klára helye és szerepe a reformpedagógiai irányzatok között. Az egyes pedagógiai iskolák alapítóinak antropológia-felfogása meghatározza nevelélméleti meggyőződésüket, amely konceptuális kereteket ad és alapját képezi pedagógiai koncepciójuknak, közvetetten pedig a választott eszközöknek, módszereknek, eljárásoknak, amellyel a nevelési célt megvalósítani szándékoznak. Következésképpen a különböző nevelési irányzatok vizsgálata rendjén nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a világképet és embereszményt, amelyet az iskolaalapító képviselt, és amelyre egész eszmerendszerét felépítette. Kokas Klára világszemléletéből és gyermekközpontúságából következően a kreativitásra, az emberi kapcsolatokra, az elfogadásra, az egymásra figyelésre épülő pedagógiát alakított ki, amelynek legfőbb aspektusa a reformpedagógusokra oly jellemző gyermek-központúság mellett a kreativitás- és személyiségfejlesztés, eszközei pedig a művészetpedagógiai elemek, legfőképpen a zene és a tánc. A kutatás módszere kvalitatív tartomelemzés reflektív értelmezés által, az Atlas.ti7 számítógépes program segítségével.

SZAKKÉPZÉS, SZAKMAI PEDAGÓGUSKÉPZÉS

Elnök: Bacsa-Bán Anetta, Dunaújvárosi Egyetem

Előadások

VONZÁSOK ÉS VÁLASZTÁSOK: SZAKMAI TANÁROK (PEDAGÓGUS) PÁLYAELHAGYÁSA

ELŐADÁSOK

Bacsa-Bán Anetta, Dunaújvárosi Egyetem

Az OECD nemzetközi pedagóguskutatásai a pedagógusi szakmát komplex hivatásként értelmezve igyekeztek feltárni a pedagógusok pályára vonzásának és megtartásának lehetőségeit. 2013 és 2015 között hazánkban is készült több kisebb (Falus, 2011; Kotschy, 2011; Antalné és mtsai, 2013; Nikitscher, 2016) és egy olyan átfogó, országosan reprezentatív kutatás, mely a pedagóguspályát, a pedagógusszerepet teszi vizsgálódás tárgyává (Paksi és mtsai, 2015.). Ennek egy részkutatása volt a pedagóguspályát elhagyók vizsgálata, a kutatássorozatban azonban ez a csoport egy kis – mindössze 40 fős – mintát jelentett, ez adta vizsgálatunk egyik kiindulópontját. A szakképzés pedagógusai napjainkban már az idős korosztály képviselői, a szakmai tanárképzésbe belépők száma évről évre csökkenő tendenciát mutat, a végzettek körében egyre nagyobb számban jelennek meg pályaelhagyók. Jogosan tehetők fel a kérdések: kik képezik a jövő generációit? Baj van a szakmai tanárképzéssel? A kutatás középpontjába ugyanazon kérdéseket állítottuk, amelyek az országos vizsgálat középpontjában álltak, hogy összehasonlításuk lehetséges legyen, tendenciájuk jól felismerhetővé váljon, azaz a pedagógusok pályaelhagyását meghatározó motivációs háttér feltárására, valamint a pályát elhagyók személyiségprofiljának felvázolására törekedtünk. A vizsgálat a pályaelhagyó szakmai pedagógusok, azaz a jelenleg nem a közoktatásban dolgozó, aktív korú mérnök-tanár és szakoktató végzettségű szakemberek körében zajlott. A minta kialakítása a képző intézményektől elszakadva ún. hólabda módszerrel történt. (N=80) Az adatfelvétel online önkitöltős kérdőív alkalmazásával történt 2018 tavaszán. A kérdőív a következő témakörökben gyűjtött információt: a pályaelhagyás hátterében meghúzódó individuális okok feltárása; a (korábbi) pedagógusi munkájukhoz kapcsolódó szervezeti környezet jellemzőinek feltárása, a pályára való visszatérést akadályozó tényezők megismerése; a pedagógusi pálya elhagyásával, a pályán maradással kapcsolatos, körükben tapasztalt információk begyűjtése; szakmai pedagógusok esetén milyen távolságban van az a pedagógusi pályától és ismereteik konvertálhatóak-e az adott területre. A kutatás során elért pedagóguspályát elhagyó szakmai pedagógusok a pályaelhagyás legfőbb okaként az anyagi megbecsültséget jelölték meg; s csak másodsorban szerepelt a társadalmi megbecsültség vagy egyéb szempont. Nem is tanácsolnák a környezetükben élőknek, hogy a pedagóguspályára lépjenek. A válaszadók körében azt is megállapítottuk, hogy a pályaelhagyók jellemzően azon területek mérnök-tanárai közül kerültek ki, amelyek ma a diplomás mérnökök között is keresettek pl. informatikus mérnök-tanárok. A vizsgált pályaelhagyó pedagógusok egy kis csoportja azonban elképzelhetőnek tartja, hogy a pálya presztízsének, illetve anyagi megbecsültségének növekedése esetén visszatér a pedagógusi pályára. E törekvéseket támogató intézkedések jelentős segítséget nyújthatnának a szakmai tanárok utánpótlásában.

HOVÁ LETTEK/LESZNEK A SZAKMAI TANÁROK?

ELŐADÁSOK

Bacsa-Bán Anetta, Dunaújvárosi Egyetem

A szakmai pedagógusképzésbe belépők száma 2010-től csökkenő tendenciát mutat; míg a középfokú oktatásban szakemberhiányról beszélnek. A szakképzés strukturális tanárihiánnyal küzd, a szakmai és természettudományos tárgyak esetén nincs, vagy nem megfelelő a pedagógusok képzettsége. A szakképzés másik jelentős problémája az elöregedés. A harmadik tendencia azonban az, hogy a szakmai pedagógusok egy jelentős csoportja pályaelhagyó. Tisztázandó, hogy e területen kit/mit tekintünk pályaelhagyónak/pályaelhagyásnak. Pályaelhagyónak minősíthető-e a szakképzésben dolgozó, de nem tanárként vagy szakoktatóként foglalkoztatott szakoktató és mérnök tanár, illetve a versenyszférában mérökként dolgozó mérnök tanár? Ugyan a pedagóguspályát elhagyják, de szaktárgyi, szakmai ismereteik, azaz munkájuk tartalmi mintázata tanult területükével azonos, csupán a tanári foglalkoztatástól mutatnak jelentős strukturális távolságot. Vizsgálatunk során arra keressük a választ, hogy mely tényezők motiválták a megkérdezetteket, hogy elhagyják a pedagóguspályát, s milyen közös vagy jól beazonosítható jegyekkel rendelkeznek. A megkérdezettek körét a mérnök tanárok és műszaki szakoktatók adták, akiket hálabda módszerrel kerestünk meg. A vizsgálat 2018-ben online kérdőíves módszerrel valósult meg. Kutatásunk legfontosabb kérdéscsoportjai a következők voltak: pedagógusi képzettségének alapinformációi; jelenlegi munkája és annak kapcsolódási pontjai (tanári/nem tanári) végzettségéhez; a pedagógusi pálya elhagyásának legfőbb okai; a pedagógusi munka és szakma megítélése; a pedagógusképzés, a pedagógusi munkára való felkészítés megítélése. A vizsgálat eredményei a várakozásoknak és a korábbi kutatásoknak megfelelően alakultak: a végzés és elhelyezkedés utáni első 5 év a pályaelhagyás szempontjából kritikusnak tekinthető; a pályaelhagyás tekintetében az életkor, az intézménytípus, az oktatott tanulók életkora is differenciál, de eltérés van az általános és szakoktatási intézmények között is; a pedagógus pályát ugyan elhagyták megkérdezettjeink, de a tanult szakmától nem mutatott nagy távolságot jelenlegi munkájuk, azaz azonos vagy hasonló mérnöki/műszaki profilú munkát végeznek; a pedagógusi pályát mind anyagi, mind társadalmi szempontból alacsony presztízsűnek ítélik, ez mutatkozott meg a diplomás foglalkozások rangsorolása kapcsán is; ugyanakkor a képzés során elsajátított pedagógiai ismereteiket jól hasznosítják nem pedagógusi munkájuk során is; a pedagógusképzést annál jobbnak ítélték, minél idősebbek voltak a megkérdezettek és minél több időt töltöttek a pedagógusi pályán. Összességében elmondható, hogy „a szakmai tanárok helyzete a legdiverzifikáltabb a pedagógusok között. Ennek oka részben a szakképzési ágazat természetes sokszínűsége, a körülötte zajló oktatásirányítási, pedagógiai és szakmai változások kavargása, de magyarázat lehet az is, hogy a szakoktatók pályamotivációs rendszere igen heterogén, amelyben a versenyszférával és az iskolával kapcsolatos elvárások keverednek.”

SZAKMAI TANÁROK KARRIER-ÚTJAI ÉS FOLYAMATOS SZAKMAI FEJLŐDÉSE

ELŐADÁSOK

Bükki Eszter, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A tanári folyamatos szakmai fejlődés (FSZF) meghatározó jelentőségű a tanári munka minősége és ezen keresztül a tanulói teljesítmények alakulásában. E fejlődésnek az életpálya egészen történő értelmezésében fontos szerep jut a tanári biográfiák, szakmai életutak vizsgálatának és ezen belül a szakmai életút-narratívák elemzésének (Day és Sachs, 2004; Sikes és mtsai, 1985; Huberman, 1993; Kelchtermans, 1992, 2017). A szakképzésben dolgozó szakmai tanárok folyamatos szakmai fejlődését nemzetközi és hazai szinten is viszonylag kevés kutatás vizsgálta, a nemzetközi kutatások azonban megerősítik a szakmai tanári életutak vizsgálatának jelentőségét a szakmai tanári professzionalizmus és identitás értelmezésében (Robson és mtsai, 2004; Fejes és Köpsén, 2012; Köpsén, 2014). A hazai iskolai rendszerű szakképzésben dolgozó szakmai tanári populációról jelenleg meglehetősen kevés információval rendelkezünk mind a formális életpálya, mind az annak során végbemenő szakmai fejlődés tekintetében. Kutatásomban 53 (egy pilot program keretében 2015-ben, első ízben mesterpedagógussá minősített) szakmai tanár mesterpedagógus pályázatának részeként elkészített szakmai életút dokumentumait elemeztem, egyrészt a formális életút-mintázatok, karrier-utak, másrészt a szakmai fejlődés tanári értelmezésének és gyakorlatának, motivációinak és formáinak feltérképezése érdekében. A tartalomelemzést részben (a formális jellemzőkre és életpályára vonatkozóan) manuális kódolás, részben elektronikus tartalomelemző szoftver (atlas.ti) alkalmazásával végeztem. A kutatás eredményei alapján, bár e szakmai tanárok több mint fele bizonyos időtartamú szakmaterületi munka után lépett a tanári pályára és csak pár év elteltével szerezte meg a tanári képesítést, csaknem ugyanennyien rögtön a tanári (vagy csupán szakmai) végzettség megszerzése után kezdték meg tanári pályafutásukat. Az életút-dokumentumokból kirajzolódnak a mesterpedagógus szakmai tanárok karrier-típusai: az országos tanterv/tananyag/tankönyv-fejlesztésekben részt vevő szakértők/szaktanácsadók, az oktatásirányítási feladatok ellátásában közreműködő vizsgálónökök és szaktanácsadók, a felsőoktatással különböző minőségben és intenzitással kapcsolatokat fenntartó tanárok, az intézményvezetők, az iskolai szinten jelentős innovátor tevékenységet kifejtő, gazdasági és/vagy külföldi kapcsolatokat építő tanárok, valamint a külső kapcsolataikat a felnőttképzés irányában kiterjesztő tanárok. Folyamatos szakmai fejlődésükben meghatározók a formális képzések, mely elsősorban a rendszerszintű szabályozókkal magyarázható (munkaköri alkalmazási feltételek, továbbképzési rendszer). E fejlődésben ugyanakkor kiemelkedő szerepet játszanak a belső és külső kapcsolatok és a tanári együttműködések is, melyek megvalósulhatnak egyéni szakmaterületi munkavállalás során is, de jellemzőbben iskolai és iskolán kívüli, tanításon felüli munkakörökhöz és feladatokhoz, illetve projekteken való részvételhez kapcsolódnak.

VÁLLALATI KÉPZŐKÖZPONTOK HUMÁNERŐFORRÁS FEJLESZTÉSE MINT A SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS FEJLESZTÉSÉNEK INDIKÁTORA

ELŐADÁSOK

Mészáros Attila, Széchenyi István Egyetem

A szakmai tanárképzésből kikerülő végzett pedagógusok elhelyezkedési perspektívái közül kiemelkednek a vállalati képzőhelyek (Gablini, 2018; Bihall, 2017). Ezekben a központokban jelenleg ugyanúgy megjelenik a kvalifikált munkaerőhiány, mint a gazdaság más területén. A jelenlegi mérnöktanárképzés képzési és kimeneti követelményeiben ez a terület deklaráltan megjelenik „A képzés célja ... az iskolai rendszerű, illetve az iskolarendszeren kívüli oktatásban, a felnőttek át- és továbbképzésében... szakmai tantárgyak tanítása, ...”(4. melléklet a 8/2013. (I. 30.) EMMI rendelethez 3. pont). A Széchenyi Egyetem műszaki pedagógusképzéséhez kapcsolódóan 2018-ban megvizsgáltuk a győri ipari park legfontosabb vállalati képzőközpontjaiban dolgozók továbbképzési rendszerét. Ezt hasonlítottuk össze a jelenlegi mérnöktanár-képzés tantervi hálójával, valamint a szakképző intézményekben dolgozók továbbképzési rendszerével. Az összehasonlításból kiderül, hogy komoly eltérések mutatkoznak azon továbbképzések vonatkozásában, amelyet a vállalati oktatók tartanak, és amelyet az egyetemi tantervekben találunk, azaz amelyet a felsőoktatásban oktatunk. Emellett jól kimutatható, hogy a vállalati humánerőforrás fejlesztés és a szakiskolai tanártovábbképzések között is rendszerszintű különbségek vannak. Ebből kifolyólag nemcsak azt érdemes megvizsgálni, hogy a vállalati képzésekben részt vevő oktatók milyen munkaköri és munkakörön kívüli tevékenységet végeznek, hanem azt is, hogy milyen továbbképzési rendszer segítségével fejlesztik magukat. A fent említett rendszerek bemutatása már a mérnöktanárok képzése alatt is időszerű, hiszen a munkaerő-piacon a két szféra közötti átjárás folyamatos, valamint egyre több mérnöktanár hallgatónak kínálnak a vállalatok gyakornoki állást. Hallgatói visszajelzéseink arról tanúskodnak, hogy a vállalati oktatásban résztvevők HR fejlesztési rendszerének megismerése problémát okoz nekik. A kutatás eredményeként olyan konkrét javaslatok születtek, melyek integrálása szükséges lenne a jelenlegi mérnöktanár mintatantervekbe. Előadásunkban ezen legfontosabb javaslatok is bemutatásra kerülnek.

KUTATÁSOK A SZAKKÉPZÉS KOMPETENCIAKÍNÁLATÁNAK ÉS A MUNKAERŐPIAC KERESLETÉNEK ÖSSZEFÜGGÉSEIRŐL

ELŐADÁSOK

Sós Tamás, BME Műszaki Pedagógiai Tanszék

Az előadás elméleti alapját képezik a gyorsan változó szakemberképzési környezet kihívásaira reagáló, a tanulási-tanítási módszertani – tudományos, technológiai – megújításával kapcsolatos irodalmak (Benedek, 2017; Csehné Papp, 2017; Fehérvári, 2016; Lükő, 2015; Molnár, 2018). A hátrányos helyzetű mutatókkal rendelkező Észak-Magyarországi Régióban folytatott empirikus kutatásunk célja a szakképzés kompetenciakínálatának és a munkaerőpiaci kereslet fontosabb összefüggéseinek elemzése. Kamarai adatbázis alapján, a kvantitatív alapú kérdőíves módszert használva jutottunk el a pályakezdőkhöz (N=172), a munkáltatókhoz (N=127), valamint a szakképző iskolák vezetőihez (N=107). Alapvetően a szakemberképzés folyamatát vizsgáltuk, a pályakezdők és a munkaadók által támasztott követelmények alapján. A kutatás új és újszerű eredményeinek feltárása saját vizsgálaton alapul. Ezek közül kiemeljük a következőket: A kapott eredmények elemzése során megállapítottuk, hogy a munkáltatók elvárásaitól elmarad az iskolák teljesítménye, amit közepesnek tartanak. Mindez visszavezethető arra, hogy a zömében alig motivált tanulók, maradék elv alapján választják a szakképzést. Megerősítést nyert az a hipotézis, hogy a szakképzés során erősebb a szakmai-elméleti oktatás, kevés a gyakorlati képzés időtartama és ennek intenzitása sem elegendő. A pályakezdők, a munkaadók és az iskolák részéről is igény van arra, hogy a szakképzés dinamikusabb legyen, azt a munkaerőpiaci igényeknek megfelelően időről időre megújítsák. Sokat elárul a szakképzés helyzetéről – a kutatás résztvevői egybehangzóan elmondták –, hogy a tanulók munkafegyelmének javítását tartják a legfontosabb feladatnak, aminek pedig evidensnek kellene lenni. A következő időszak feladata, hogy a rangsorban előrébb kerüljön az idegen nyelv oktatása és az informatika fejlesztése – amelyek jelenleg az utolsó helyeken szerepelnek – a fejlesztendő területek közül a szakképzésben, a hátrányos helyzetű régiókban. A felmérés eredményei rávilágítanak az iskolai szakképzés neuralgikus pontjaira, az oktatási deficitre, a kvalifikációs rendszer hiányosságaira, a képzés és munkaerőpiac közötti távolság növekedésére. A munkaerőpiaci trendeket befolyásoló technológiai változások, felkészültebb munkaerőt, a digitalizáció pedig új típusú megközelítéseket igényel az oktatás részéről, melyet a minőségi felsőoktatási intézmények képzési portfóliója biztosíthatna a szakképzés számára a megfelelő szakmai tanárok kibocsátásával. A következtetések dominánsan a szakképzés fejlesztésére, a munkáltatókkal történő kapcsolat kibővítésére irányulnak. Igény van egy olyan ösztönző rendszerre, amely segítségével nemcsak a nagyvállalatok, hanem a kis- és közepes vállalkozások is a jelenleginél nagyobb arányban vesznek részt az iskolarendszerű szakemberképzésben.

A TANULÓK REFLEKTÍV GONDOLKODÁSÁNAK FEJLESZTÉSE A SZAKKÉPZÉSBEN: FÓKUSZBAN A REFLEKTÍV NAPLÓK

ELŐADÁSOK

Majorosi Anna, Budapesti Gépészeti Szakképzési Centrum Mechatronikai Szakgimnázium
Sántha Kálmán, Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézet

Az elmúlt években fokozatosan átalakult a szakképzés szerkezete, módosultak a tantervek, a modulós vizsgákat felváltották a komplex vizsgák, a szakközépiskolák mára szakgimnáziumok lettek, és a tanulóknak ismét nyári összefüggő szakmai gyakorlatot kell teljesíteniük. A nyári összefüggő szakmai gyakorlat jó lehetőséget kínál többek között a tanulók reflektív gondolkodásának fejlesztésére (Szivák, 2003, 2004, 2014) reflektív naplókra keresztül (Hunya, 2014). Egy fővárosi szakgimnáziumban 2016-ban és 2017-ben a tanulók strukturált elektronikus naplót írtak nyári gyakorlatukról. A 2016-os reflektív naplók elemzése 2017 őszén került publikálásra (Majorosi és Peres, 2017). A reflektív naplók elemzését a kombinált (deduktív és induktív) logika szerinti kvalitatív tartalomelemzéssel végeztük. Az eljárás során a deduktív logika szerint kódlistát gyártottunk, a priori kódolást használtunk, majd ezt követte a szövegszegmensek mélyrétegeinek induktív módon történő feltárása. Ekkor a szövegrészekből a főkódokhoz jelentésben illő alkódokat kerestünk. A kódolás megbízhatóságát interkódolással biztosítottuk. Az eredmények egyértelművé teszik, hogy a reflektív naplók jól láttatják a tanulók – nem kizárólag kognitív – teljesítményét/elsajátított kompetenciáit, az ún. tanulási eredményeket (learning outcomes, Hattie, 2017) is, hozzájárulva reális önértékelésük kialakulásához. A reflektív naplók vezetése cselekvésorientált feladat, amely a kompetenciák meglétét és nem a hiányát állítja a középpontba. Az előadás gyakorlati relevanciájú, hiszen tudásunk szerint itthon a szakképzésből származó reflektív naplók többéves eredményeinek bemutatása hiánypótló.

GYÓGYPEDAGÓGIA: VIZSGÁLÓ ELJÁRÁSOK, SZAKMAKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSEK

Elnök: Papp Gabriella, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Előadások

A DISZKALKULIA PEDAGÓGIAI VIZSGÁLATA (DPV) – GYÓGYPEDAGÓGIAI VIZSGÁLÓ ELJÁRÁS

ELŐADÁSOK

Svraka Tamásné, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Polgárdi Veronika, Eötvös Loránd Tudományegyetem Diszkalkulia Munkaközösség

Dékány Judit, Eötvös Loránd Tudományegyetem Diszkalkulia Munkaközösség

A Diszkalkulia Pedagógiai Vizsgálata (DPV 1–2.) 5–11 éves korú gyermekek alapvető matematikai képességeinek vizsgálatára szolgáló egyéni (gyógy)pedagógiai mérőeljárás. Vizsgálja a belső reprezentáció elkülönülő hipotetikus rendszereit, az analóg mennyiségrendszert (összehasonlítás, közelítő számolás, becslés), az arab szám formátumot (arab számjegyek szimbolikus rendszere), a verbális rendszert (aritmetikai tények, pl. szorzótábla tárolása és előhívása), az alapvető kimeneti és bemeneti modalitásokat (számfeldolgozás, pl. a számok írása). Kiemelt szempont a mérőeljárásban a számolási műveletek komponensei közül a számolási procedúrák (műveletvégzés) és a konceptuális tudás (aritmetikai szabályok, pl. felcserélhetőség, csoportosíthatóság, inverzitás) megfigyelése is. A vizsgálatban hangsúlyt kapnak továbbá a fő bázisfunkciók (Geary, 1996), a téri-vizuális és a központi végrehajtó rendszer (Krajcsi, 2005; Szűcs és mtsai, 2014), valamint a munkamemória (Baddeley, 2001; Szűcs és mtsai, 2014) és a nyelvi vonatkozások monitorozása is. A vizsgálat fő célja a számfogalom és a műveleti fogalom állapotának felmérése, valamint a háttérben álló bázisfunkciók, részképességek működésének feltérképezése. A hibaelemzés módszerével, objektív kritériumok alapján feltárára kerülnek a tipikus hibák, majd további szempontokat ad az egyéb részképességek működésének megfigyeléséhez és a gondolkodási, kompenzáló stratégiák számbavételéhez. A feladatsorok összeállítása, az utasítások megfogalmazása, a tudáselemek, készségek többszintű ellenőrzése, a részletes megfigyelési szempontok mind ezt a célt szolgálják (Polgárdi, Láz és Dékány, 2018). A mérőeljárás dinamikus tesztfelvétel és értékelés elvére épít, amelynek legfőbb célja a matematikai alulteljesítés okozta szorongás, ezáltal a teljesítményromlás megelőzése. Ha a gyermek fél a matematikától, ez olyan mentális folyamatot gátol, amely pontosan az aritmetikai és a geometriai műveletek végzéséhez szükséges. A szorongás blokkolja a munkamemóriát, ami nélkül nem lehet tananyagot megérteni és elsajátítani (Ashcraft és Krause, 2007). A teszt feladatai adott életkorokhoz rendelt fejlődési fázisokhoz igazodnak. A DPV 1–2. óvodáskortól kezdve az iskoláskorú alsó tagozatos gyermekek vizsgálatát öleli fel, értékelése papíralapú, amelynek továbbfejlesztését tervezzük. Ehhez a továbbiakban a már meglévő diagnosztikus tapasztalataink további rendszerezése, adatelemzések, valamint a vizsgáló eljárás bemérésének még szélesebb körű kiterjesztése szükséges a felső tagozatos és a középiskolás korosztályra (DPV 3–4.). A hangsúlyozottan egyéni vizsgálóeljárás átfogó képet ad a gyermek matematikai és kognitív képességeinek szintjéről. Az egyéni teljesítményprofil alapján lehetővé válik a fejlődési diszkalkulia (súlyos tanulási zavar) és a tanulási nehézség elkülönítése, ezeknek megfelelően az egyénre szabott terápiás célok, feladatok és módszerek meghatározása (terápia-relevancia) (Polgárdi, Láz és Dékány, 2018).

AZ ÍRÁS ÉS A FELSŐ VÉGTAG MOZGÁSFUNKCIÓINAK ÖSSZEFÜGGÉSE CEREBRÁLIS PARETIKUS TANULÓK ESETÉBEN

ELŐADÁSOK

Péntek-Dózsa Melinda, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Lénárt Zoltán, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Papp Gabriella, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A kézírás komplex kognitív folyamat (Berninger, 2008), amelyhez vizuális, akusztikus, proprioceptív (haptikus/kinesztetikus), taktilis, valamint motoros információk integrációjára van szükség (Fogassi és Gallese, 2004). A kézírásnak a tanulás során kiemelkedő szerepe van; segíti az információk feldolgozását, rögzülését és előhívását (Mangen, 2015). Korai agykárosodás következtében kialakult mozgásrendellenesség (cerebrális paresis; CP) esetén a kézírás, mint grafomotoros készség nehezítettségével is találkozunk. Megváltozik az izomtónus, megbomlik az innerváció egyensúlya (Vekerdy-Nagy, 2010; Miller, 2005), módosulhat a proprioceptív és taktilis ingerek feldolgozása (Arnould és mtsai, 2007), ezenkívül néhány esetben számolnunk kell a vizuális (Philip és Dutton, 2014) és az auditív rendszer zavarával is (Levitt, 2010). A CP-s tanulók írásjellemzőinek megfigyelése, összehasonlítása a kézfunkciós vizsgálatok eredményeivel, valamint a tipikus fejlődésű és tanulásban akadályozott személyekre vonatkozó szakirodalmi adatokkal. Az írásvizsgálatot 123 mozgáskorlátozott tanulón végeztük el. A teljes mintából 27 ép értelmű cerebrális paretikus (CP-s), általános iskolás tanulónak a kézfunkcióját vizsgáltuk a Quality of Upper Extremity Skills Test (QUEST); és a Manual Ability Classification System (MACS) bevonásával. Az írásmozgás-koordinációt a DIFER teszt alapján vizsgáltuk. Végül a kézírást és a gépírást egy 10 perces másolási, illetve diktálási feladatban elemeztük, kvantitatív jellemzők mentén, külön értékelve az olvashatóság mértékét. Statisztikai próbákkal ellenőriztük a kézírás, gépírás és a felső végtagi mozgásfunkciók közti összefüggéseket. Az elvégzett felmérések más vizsgálati csoportoktól eltérő jellegzetességeket mutattak a CP-s mintán. A standardizált DIFER teszt és a saját fejlesztésű kézírás olvashatóságának eredményei mérsékelten erős korrelációt mutatnak egymással ($r=0,72$, $p<0,012$) és a tanulók felső végtagi funkcionális állapotával ($r=0,70$, $p<0,01$). A kézzel leírt betűk száma és az általános felső végtagi funkcionális szint (MACS) között gyenge együttjárást találtunk ($r=0,41$, $p<0,05$), de az állapotváltozás mérésére alkalmas QUEST-tel nem. A géppel írt karakterek és a felső végtagi mozgások között nem találtunk összefüggést. A kézzel, illetve géppel írt betűk száma között erős együttjárás figyelhető meg ($r=0,75$, $p<0,01$). A hibázások száma között nem. A cerebrális parézis hatással van az írásmozgás-koordinációra és az írásteljesítményre. A kézírás minősége és mennyiségi jellemzői függenek a felső végtag funkcionális állapotától. A gépírást kevésbé befolyásolják ezek az adottságok, ezért fontosnak tartjuk a gépírás jelenlétét a CP-s tanulók oktatásában, másfelől pedig a diákok írásteljesítményének rendszeres körültekintő felmérését, valamint grafomotoros fejlesztését.

A SZAKÉRTŐI BIZOTTSÁGI KOMPLEX ÁLLAPOTFELMÉRÉS JELENTŐSÉGE A SÚLYOSAN-HALMOZOTTAN FOGYATÉKOS TANULÓK ISKOLAI ELLÁTÁSÁNAK HELYZETÉBEN

ELŐADÁSOK

Márkus Eszter, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Gyógypedagógiai Módszertani
és Rehabilitációs Intézet Szomatopedagógiai Szakcsoport

A súlyosan-halmazottan fogyatékos tanulók számára 2006-ban írt elő először tankötelezettséget a közoktatási törvény. Ezt a 2001. évi köznevelési törvény megerősítette, és 2014-től kötelezően a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézmények feladataként határozta meg. A tanköteles súlyosan-halmazottan fogyatékos tanulók létszáma 3000–4000 főre becsülhető. A szakértői bizottságok által végzett állapotfelméréskor készített szakértői vélemény határozza meg, hogy milyen köznevelési szolgáltatásokat vehetnek igénybe. 2015–2017 között három kérdőíves kutatást végeztünk a tanköteles korú súlyosan-halmazottan fogyatékos tanulókról. A fejlesztő nevelés-oktatásban részt vevő iskolákat kérdeztük a 2014/15-ös és a 2015/16-os tanévre vonatkozóan. A két tanévben a tanulók országos létszáma 2165 illetve 2480 fő volt. A harmadik kérdőíves felmérés a pedagógiai szakszolgálatok keretében működő, a vizsgált tanulócsoporthoz komplex állapotfelmérésében kulcsszerepet játszó szakértői bizottságokat kérdezte meg a két tanévre vonatkozóan. A kapott adatok feldolgozása leíró statisztikai elemzéssel történt, melynek során az eredményeket korábbi kutatások eredményeivel is összehasonlítottuk. Az iskoláktól a 2014/15-ös tanévből 448, míg a 2015/16-os tanévből 1260 tanulóval érkeztek adatok, a válaszadó szakértői bizottságok 806 fő súlyosan-halmazottan fogyatékos tanulóval küldtek adatot. Az iskolák válaszaiban a vizsgált tanulók körében a mozgásszervi fogyatékoságok előfordulási gyakorisága átlagosan 60%, a látás- és/vagy hallássérülés 15%, az intellektuális képességzavar 84%, a beszéd- és/vagy kommunikációs zavar 73%, az autizmus spektrum és/vagy egyéb pszichés fejlődési zavar pedig 18%. Az egyéb társuló megbetegedések (pl. epilepszia stb.) gyakorisága 29%. A szakértői bizottságoktól kapott adatok ettől eltérő eredményeket hoztak: a mozgásszervi fogyatékoság 44%, a látás- és/vagy hallássérülés 15%, az intellektuális képességzavar 80%, a beszéd- és/vagy kommunikációs zavar 62%, az autizmus spektrum és/vagy egyéb pszichés fejlődési zavar 22%. A mindennapos tevékenységek (ADL-funkciók) területén az iskolák lényegesen magasabb arányban jeleztek támogatási szükségletet, mint a szakértői bizottságok. Az ellátás szempontjából meghatározó szakértői vélemények az esetek 31%-ában nem terjednek ki a tanuló minden funkciózavarára, illetve nem térképezik fel az ADL-funkciókban tapasztalható támogatási szükségleteket. A hiányos szakértői vélemények nem biztosítják a tanulók számára a teljes körű, szükségletekhez igazodó komplex szolgáltatásokhoz való hozzáférést, ami fejlődésüket hátrányosan befolyásolja. A szakértői bizottság munkájában különös nehézséget okoz, hogy konkrét javaslatot kell megfogalmazniuk az ellátásra vonatkozóan, ki kell jelölniük azt az intézményt, ahol a tanuló a szolgáltatást megkaphatja. A bizottságok csak a meglévő lehetőségek közül választhatnak, végső soron tehát a beiskolázás a hiányos ellátórendszer miatt csak korlátozottan biztosítja a tanulók fejlődését.

KORAI AMBULANCIA ÉS SZAKMAKÖZI MŰHELY A KORAI INTERVENCIÓS ELLÁTÁSBAN

ELŐADÁSOK

Juhász Ibolya, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A korai intervenció széles interdiszciplináris, a perinatális klinikai, nevelés és szociológiai tudományok jegyeit hordozza. Az európai (OECD, 2002) (ENS, 2006) és hazai gyakorlat (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről, 15/2015 (II.26.) EMMI Kr.) alapján, a koragyermekkor (0–7 év) intervenció és prevenció (E-IP) kiemelt fontosságú, a gyermekek és családjaik számára biztosított, a gyermek különleges életrésztében igénybe vehető szolgáltatások összessége, mely sokféle diagnosztikát, terápiát foglal magába, ami által biztosítja a gyermek személyes testi, szellemi, érzelmi, erkölcsi fejlődését, erősíti a családi kompetenciákat, a család és a gyermek társadalmi inklúziójának elősegítéséhez vezet (Gularnik, 2015; Ljubesic, 2008; Kereki, 2014). A szolgáltatások egy része a pedagógiai szakszolgálatok feladatkörébe került 2013-tól. Családközpontú, transz- és interdiszciplináris csoportmunka keretében zajlik. Tanulmányunkban az elmúlt időszak tapasztalatait gyűjtöttük össze. Főbb témaköreink: a szabályozás, a korai gyógypedagógiai tevékenységek meghatározása, a korai ellátás sajátosságai és azok összefüggései a számok tükrében. Igények és lehetőségek megfogalmazása, konklúzióval szolgál az ambuláns ellátásról és tevékenységekről. Az előadás bemutatja a korai intervenció és prevenció ellátást a Korai Ambulancián, a Szakmaközi Műhely munkáját, a korai fejlesztő gyógypedagógusok tevékenységét, a gyakorlati tapasztalatokat. A téma aktualitását az adja, hogy a törvényi szabályozásnak eleget téve a korai ellátás gyakorlati megvalósulását, szakmai és az ellátási igényét elemzi. A tanulmány képet kíván adni az európai OECD irányelvek, a magyarországi törvényi szabályozás összehangolásáról és az elmúlt évek gyakorlatában, a szakszolgálatban megjelenő gyermekek és családjaik igényeiről, lehetőségeiről, és az elérhető szolgáltatásokról. Arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a nemzetközi irányelvek és a hazai szabályozás, a gyakorlatban megjelenő igények és ellátások összhangban vannak-e? Megfogalmazhatók-e az ellentmondások, a nehézségek és az eredmények, a fejlesztési lehetőségek? Feltételeztük, hogy a korai intervenció ellátás tevékenységi köreinek analízisével megállapíthatóak a hozzánk forduló gyerekek és családjaik igényei és a pozitív összefüggés az elérhető korai szolgáltatások között. Elemzéseink és kérdőíves vizsgálatunk eredményeinek bemutatása és értelmezése bővíti a korai elméleti és gyakorlati munkánkat. Összefoglalja a korai fejlesztő gyógypedagógusok szakszolgálati tevékenységét, a korai ellátás formáit, módszereit, a team-tevékenységet, a megfogalmazódó szakmai irányelveket, valamint a további kutatási területeket.

SZAKMAKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉS: SZERKESZTŐK ÉS TANKÖNYVÍRŐK KÖZÖSEN A MINŐSÉGI MUNKÁÉRT

ELŐADÁSOK

Barthel Betty, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A középsúlyosan értelmi fogyatékos tanulók tankönyveinek megújítása aktuális feladattá vált. A célcsoport kognitív képességprofiljának egyedi rajzolata, információfeldolgozási és gondolkodási műveletek végrehajtásának sajátosságai jelentős mértékben eltérnek az ép fejlődésű tanulókra jellemzőktől. Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) munkatársai nem rendelkeznek specifikus gyógypedagógiai ismeretekkel, és nincsenek korábbi ilyen irányú szakmai kapcsolataik. Többen korábbi tankönyvírók felkeresése révén, vagy közvetlenül felvették a kapcsolatot a gyógypedagógia szakemberekkel. A megkeresések kapcsán közösen a szerkesztőkkel számos gyógypedagógus kollégával felvettük a kapcsolatot, felkínálva a lehetőséget, hogy részt vegyenek az új tankönyvek megalkotásában. Többségük számára teljesen ismeretlen, újszerű e feladatkör, ami sok bizonytalanság, kérdés megfogalmazásához vezetett. Jelen előadás célja a kialakult szakmaközi együttműködés retrospektív elemzése. Az értelmi akadályozottság, középsúlyos értelmi fogyatékos fogalomkörének és – a tankönyvírás, szöveges és képi összeállítás szempontjából releváns – következményeinek tisztázása. A szerkesztői ajánlások jelentőségének kimutatása a folyamatban, valamint az összehangolás megvalósításának bemutatása a tankönyvírás formai lehetőségeivel és korlátaival. A grafikusokkal való hatékony együttműködés kialakításának kulcskérdéseit is körüljárjuk. A szükséges és elégséges kompromisszumok megtalálása (formai, tartalmi egységesség és differenciálás megvalósulása), és az alkotói szabadság megőrzésének összehangolása esszenciális szempont volt. A folyamat elemző értékelését a projekt evaluációs séma felhasználásával végezzük el, melyhez az alábbi kulcsfogalmakat rendeljük: kompetencia, kompetenciák összeadása, kooperáció, minőségbiztosítás.

ISKOLAI ÉLETUTAK, ESÉLYEK

Elnök: Nagy Péter Tibor, Wesley János Lelkészképző Főiskola

Előadások

AZ ISKOLÁZOTTSÁGI EGYENLŐTLENSÉGEK NÖVEKEDÉSE A 2010-ES ÉVEKBEN

ELŐADÁSOK

Nagy Péter Tibor, Wesley János Lelkészképző Főiskola

Az elmúlt néhány év oktatásügyi folyamatait bemutatni kívánó kutató egyfelől a független és megbízható kutatások, adatfelvételek számának és lehetőségeinek évtizedek óta nem tapasztalt objektív csökkenésével szembesül, másfelől saját magán konstatálhatja, hogy kevésbé bízik az államosított iskolarendszer adatait felügyelő tanügyigazgatási adatszolgáltatási rendszer adataiban. Egyidejűleg azonban – korábbi évtizedek gyakorlatával ellentétben – lehetőség nyílt az 2011-es népszámlálás és 2016-os mikrocenzus adatainak személyes elemzésére, mely a magyar történelemben első ízben lehetővé teszi, hogy az iskolázottsági egyenlőtlenségek változását teljesen egzakt módon leírjuk. Az öt év folyamatai azt eredményezték, hogy a szülő-iskolázottsági és területi hátrányok növekedtek: (1) A csecsemők szüleinek iskolai végzettsége 2011 óta érzékelhetően lefelé toldott el. (2) A bölcsődéhez való hozzáférés 2016-os szintje a 2011-eshez képest némi javulást mutat. Az átlagnál lényegesen jobban javultak az egyetemi és főiskolai végzettségű családfők gyerekeinek esélyei. (3) Az óvodáztatás arányai 2011-hez képest kétségtelenül javultak. (4) Az általános iskolai előrehaladásnál a nyolc osztálynál kevesebbet végzett szülők gyermekei az átlaghoz képest 2011-ben 3,6-szoros hátrányban vannak, ez a hátrány 2016-ra 4,3-szorosra nő. A nyolc osztályt végzett családfők gyerekeinek a hátránya változatlan marad, az ennél iskolázottabbaké javul kissé. (5) Az általános iskolai előrehaladásnál a hátrányos helyzetű települések lakócai 2016-ban 1,1-szer nagyobb hátrányban vannak mint 2011-ben.

A KORAI ISKOLAEELHAGYÁSHOZ VEZETŐ TÉNYEZŐK AZ ISKOLARENDSZER HÁROM SZEREPLŐJE SZERINT

ELŐADÁSOK

Szabó Csilla Marianna, Dunaújvárosi Egyetem

A középiskolából való lemorzsolódás probléma az egyén, a család és az egész társadalom számára. Azoknak a tanulóknak, aki nem végzik el a középiskolát, kevesebb esélyük lesz a munkaerőpiacon, nagyobb valószínűséggel lesznek egészségügyi problémáik, és gyakrabban szorulnak majd állami segélyekre (Christle és mtsai, 2007). A korai iskolaelhagyás hazánkban 11,6%, melyet egy Európai Unió stratégia alapján 2020-ra 10% alá kell csökkenteni. A lemorzsolódásnak számos oka van, a leggyakoribbak: sok hiányzás, diszfunkcionális család, értékrendbeli különbségek (Kőműves, 2010); iskolai kudarcok, rossz jegyek, bukás, magatartási problémák (Neild és mtsai, 2001); valamint ha a tanuló nem köteleződik el az iskola iránt (Archambault és mtsai, 2009). Az előadás két, egymással összefüggő kutatás eredményeit mutatja be. A felmérés egy szakképzési centrumban vizsgálta meg a lemorzsolódáshoz vezető okokat egyrészt a pedagógusok, másrészt a tanulók és a szülők körében. Mindkét vizsgálat önkitöltős, anonim kérdőívvel zajlott; az első 2017 áprilisában a centrum pedagógusainak körében, 158 pedagógus töltötte ki a kérdőívet. A második felmérést 2018 tavaszán végeztük ugyanezen centrumban tanuló diákok és szüleik között, 138 tanuló és 106 szülőt választott. Azt feltételeztük, hogy a pedagógusok szerint elsősorban a tanulók személyes tényezői vezetnek a lemorzsolódáshoz, míg a tanulók és a szülők szerint inkább a tanárok és az iskola a felelősek a lemorzsolódásért. A lemorzsolódás többféleképpen is definiálható. A megkérdezett pedagógusok közül a legtöbben (81 fő) úgy vélték, hogy azt nevezzük lemorzsolódásnak, ha a tanuló elhagyja az iskolarendszert. A pedagógusok kérdőívében 28 okot soroltunk fel, és feltártuk, hogy a tanárok szerint a korai iskolaelhagyásra leginkább a tanuló személyes jellemzői és a társak vannak hatással. A tanulók és a szülők kérdőívében 17 tényezőt soroltunk fel, melyek vagy teljesen, vagy részben megegyeztek a pedagógusi kérdőívben felsorolt változókkal. A szülők hasonlóképpen gondolkodtak, mint a pedagógusok: szerintük is a legmeghatározóbb okok a tanulók személyes jellemzői. Bár a tanulók szerint is lényegesek a személyes sajátosságok, ők a legfontosabb okok között megemlítették az iskolával és a pedagógusokkal kapcsolatos tényezőket is. Ugyanakkor a pedagógusok szerint az iskolarendszer elhagyása, azaz a végső lemorzsolódás, pontosan a pedagógusok módszereivel, az extra-curriculáris programok és a közös döntések hiányával mutatott nem túl erős, de szignifikáns korrelációt ($r=0,244$; $r=0,173$; $r=0,197$). A vizsgálat alapján megállapítható, hogy a hipotézis nem igazolódott be, mert a szülők egyáltalán nem, a tanulók pedig csak részben tartják felelősnek a pedagógusokat és az intézményt a tanulók lemorzsolódásáért. Ugyanakkor a pedagógusok és az iskola szerepét egyáltalán nem szabad figyelmen kívül hagyni, hiszen az iskolához kötődő, a tanárait kedvelő tanuló sokkal kisebb eséllyel hagyja el az iskolát.

JAVASLAT EGY ÚJ INKLÚZIÓS INDIKÁTOR KIFEJLESZTÉSÉRE

ELŐADÁSOK

Lénárt András, European Agency for Special Needs and Inclusive Education

Az Oktatás és képzés 2020 című tanácsi következtetésben a sajátos nevelési igényű tanulókkal kapcsolatban meghatározott indikátorterülethez az ezzel foglalkozó nemzetközi szervezetek (pl. OECD, UNESCO, Európai Bizottság) a mai napig sem adatforrást, sem célértéket nem tudtak meghatározni. Kijelenthetjük, hogy a fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ egyezményben megfogalmazott igénynek a terület monitorozására (azaz indikátorok és mérőföldkövek meghatározása, és az ezekhez szükséges számszerű adatok, valamint háttérinformációk gyűjtésére, amelyek nélkülözhetetlenek az adatokra épülő oktatáspolitiká-alkotáshoz) nem sikerült eleget tenni. Az inkluzív oktatás terjedő paradigmája miatt kizárólag a fogyatékos/sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók helyzetének vizsgálata helyett ma már az oktatási rendszerek minőségi együttnevelési képességét hasznosabbnak tűnik vizsgálat tárgyává tenni. A tematikus előadás egy indikátorötletet mutat be, amely univerzálisan használható az oktatási rendszer teljes vertikumának, akár országos, akár egységenkénti (pl. intézményenkénti) (ön)értékelésére. A javasolt indikátor megmutatja, hogy mekkora valószínűséggel nem ütközik szegregációs mechanizmusokba, kirekesztésbe, diszkriminációba egy (tetszőlegesen kiválasztott) gyermek, tanuló az adott (nevelési-oktatási) környezetben/rendszerben. A javasolt indikátorhoz szükséges adatok, információk megszerzéséhez minden egyes nevelési-oktatási intézményben a helyi sajátosságokhoz illeszkedő kutatásra van szükség (pl. egy óvodában más eszközökkel tárhatóak fel a legjellemzőbb szegregációs mechanizmusok, mint egy felsőoktatási intézmény hallgatói körében). Az inkluzív oktatás mellett érvelő dokumentumok elején gyakran találkozhatunk a szegregáció veszélyének a szerzők szerint leginkább kitett csoportok felsorolásával (úgy mint pl. fogyatékossgal élők, sajátos nevelési igényűek, szociálisan hátrányos helyzetűek, különféle kisebbségekhez tartozók, lányok stb.), ugyanakkor a helyi sajátosságok pontos felmérése (t. i. valóban ezek, és csak ezek a csoportok veszélyeztetettek?) elengedhetetlen lenne a létező szegregációs mechanizmusok felismeréséhez, ami sokat segíthet az együttnevelés útjában álló akadályok csökkentésében, megszüntetésében. A tematikus előadás az indikátorötlet rövid ismertetése mellett felhívja a nevelési-oktatási intézmények működtetésében érintettek figyelmét a helyi szegregációs mechanizmusok feltásására irányuló kutatások szükségszerűségére.

EZ EGY ILYEN LÁTHATATLAN PROBLÉMA SZERINTEM: KÖZÉPISKOLAI TANÁROK ÉS DIÁKOK NÉZETEI A NEMEK KÖZTI ISKOLAI ESÉLYEGYENLŐSÉGRŐL

ELŐADÁSOK

Rédai Dorottya, Közép-európai Egyetem

Az oktatás a társadalmi mobilitás és egyben a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődésének helyszíne is (DiMaggio, 1982; Bourdieu, 1984; Blaskó, 2002). Az iskolában megjelenő társadalmi egyenlőtlenségek közül a nemek közti egyenlőtlenségek és esélyegyenlőtlenség sokszor kevésbé szembetűnő formákban jelennek meg, vagy kevésbé tudatosulnak az oktatási aktorok (tanárok, diákok, szülők, iskolavezetők, oktatáspolitikusok, oktatás-szociológusok) körében (Rédai, 2014), mint például az etnikai hovatartozásból vagy a család szocio-ökonómiai helyzetéből (melyek gyakran összefüggnek) fakadó hátrányok és megkülönböztetések (Radó, 2007), illetve ezek összefüggései a nemi hovatartozással (Kereszty, 2014). Ezeket a nemek közti egyenlőtlenségeket vizsgáljuk 2017–2019-ig egy európai projekt keretében („Developing whole school Gender Equality Charter Marks in order to overcome gender stereotyping in education across Europe”, Project No. JUST/2015/RGEN/AG/ROLE/9653) Magyarországon, Angliában és Olaszországban, országonként három egyetem és három oktatási programokkal rendelkező civil szervezet együttműködésében, Magyarországon a Közép-európai Egyetem és az Anthropolis Egyesület részvételével. A projekt célja egy olyan szempontrendszer (Nemi Esélyegyenlőségi Mutató – NEM) kidolgozása, amely segítségével a középiskolák megvizsgálhatják, hol tart az iskolájuk, miben lehetne még fejlődni ezen a területen. A projektben három középiskolával dolgozunk együtt; a kevés hazai és bőséges nemzetközi szakirodalomra, valamint a kutatási eredményeinkre alapozva, tanárok és vezetők segítségével dolgozzuk ki a NEM-et és értékeljük az iskolákat. Reményeink szerint a NEM a jövőben további iskolák számára is hasznos eszköz lesz. A kutatás során iskolánként 10–10 tanárral készítettünk kvalitatív, félig strukturált interjúkat, és egy-egy fókuszcsoporthoz tartottunk diákokkal, amelyek átíratain kritikai diskurzuselemzést végeztünk. Ebben az előadásban szeretném bemutatni a NEM-et és reflektálni a friss kutatási eredményekre, a következő kérdések mentén: Hogyan jelenik meg a nemi esélyegyenlőség kérdése magukat liberálisnak, toleránsnak, befogadónak definiáló iskolákban, különösen más társadalmi egyenlőtlenségekkel összehasonlításban? Mennyire tudatosak, mit gondolnak és tapasztalnak a megkérdezett tanárok és diákok a nemek közti esélyegyenlőségről a szak-, illetve pályaválasztás, a tananyagok tartalma, az iskolai terek használata, a tanárok és diákok közötti társas kapcsolatok, valamint az iskolai nemi alapú erőszak területén? Melyek azok a területek, ahol különbségek és hasonlóságok jelennek meg a témában a három különböző ország iskoláiban? Milyen területeken lehet fejlődni az iskoláknak a nemek közti esélyegyenlőség elérése érdekében, és milyen ötleteik vannak erre a megkérdezett tanároknak és diákoknak?

KULTURÁLIS KÖZEGVÁLTÁS: BUDAPEST – VIDÉK; GIMNÁZIUM – EGYETEM

ELŐADÁSOK

Fülöp Márta, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; MTA
Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

Gábris Zita, Károli Gáspár Református Egyetem

Sebestyén Nóra, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Pszichológiai Intézet; MTA
Természettudományi Kutatóközpont Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A jelen kutatás egy nagyobb akkulturációs kutatás részeként, arra kereste a választ, hogy milyen kulturális kihívásokat jelent az, ha valakinek a felsőoktatási tanulmányai földrajzi mobilitást igényelnek, vagyis vidéki városból Budapesten folytatja a tanulmányait, vagy Budapesti lakosként vidéki egyetemet választ. A földrajzi mobilitás által felvetett alkalmazkodási feladatok párhuzamosan zajlanak a tanulmányi közegváltással, vagyis azzal, hogy egy egészen más oktatási-tanulási rendszerre kell váltania a friss egyetemistának a középiskolából az egyetemre kerülve. Egy harmadik váltás a legtöbb esetben az otthonról való elszakadás. Ezek együttesen képezik azt az alkalmazkodási feladatot, amelynek sikeres megoldása a sikeres felsőoktatási beilleszkedés záloga. A kutatásban összesen 47 Budapesten tanuló vidéki és 45 vidéken tanuló budapesti elsőéves egyetemistával vettünk fel félig-strukturált interjút. Az interjúk tartalomelemzése alapján mind a budapesti, mind a vidéki fiatalok jelentős és sok területen meglévő különbséget észlelnek a főváros és a vidéki városok között, mind a fizikális, mind a szociális környezet tekintetében. A résztvevőket az alkalmazkodásuk mikéntje alapján könnyen, közepesen nehezen és nehezen alkalmazkodókra osztottuk. Az eredmények azt mutatják, hogy a budapesti diákoknak nehezebb az alkalmazkodás a vidéki közeghez, mint a vidéki egyetemistáknak a budapesti közeghez. Ezt részben összefüggésbe lehet hozni a mobilitás motivációjával. A vidékiek kifejezetten budapesti egyetemre akartak járni, míg a budapestiek tipikusan nem vidéki egyetemre készültek, hanem a többedik választásuk volt. A gimnázium és egyetem oktatási környezetváltás hasonló adaptációs feladatot jelent az elsőéves hallgatók számára, mint a főváros-vidék váltás. A diákok számos dimenzió mentén átélnek váltást: szabadság/kontroll, tananyag mérete, tanulás ritmusa, tanár-diák kapcsolat stb. A kutatást longitudinálisan tervezzük, így feltárható lesz, hogy a három alkalmazkodási feladat (térbeli mobilitás, oktatási közeg váltás, családtól való függetlenedés) sikere milyen mértékben befolyásolja a felsőoktatási életutat.

A kutatást az OTKA (K-III 789) támogatta.

TEACHER TRAINING AND TEACHING PROFESSION

Chair: Julianna Mrázik, University of Pécs, Faculty of Humanities, Institute of Education

Presentations

THE IMPORTANCE OF UNDERSTANDING TEACHER LEARNING IN INNOVATIVE SCHOOLS

PRESENTATIONS

Helena Kovacs, Eötvös Loránd University Doctoral School of Educational Science

School change that fits the requirements of the 21st century acknowledges the fact that teacher professional learning, educational innovation and visionary leadership go hand-in-hand (Schleicher, 2015). Yet, all these three elements are conglomerates of complexity thus understanding the inner-functioning of successful schools reveals the need for a comprehensive attempt at education that involves a change of mind-set, autonomy, professionalism and reflectiveness. The presentation is based on the study *Teacher learning in innovative learning environments* and it primarily aims to reveal the complexities of school-based education in schools that counter traditional forms by innovating the pedagogical core. Thus, the research focuses on teachers' professional development as one of the key elements, along with the role of leaders. Starting with the premise that innovation and disruption in traditional schools are beneficial for educational change (Kovacs and Tinoca, 2017; Resnick, Goldman, Spillane and Rangel, 2010; Schleicher, 2015), the aim of the study is generate insights into teachers' continuous development and the quality of its occurrences in schools that function as innovative learning environments. Nested case study was selected as an adequate mechanism that can capture the intricate layering that the topic carries, thus providing good understanding of contextualisation and globalisation effects (Wen, Pei Wen Chong and Graham, 2013). This qualitative inquiry included semi-structured interviews, focus groups and unstructured observations mainly in order to understand the meaning behind the lived experiences (Seidman, 2006). By looking into the national cases of Portugal and Hungary, the study shows that teacher learning, as well as innovative schools, are nested into their contexts, and contextual layers hold a significant role, on macro, meso and micro levels. Furthermore, the notion of routinisation of practice versus continuous innovation (Hammerness et al, 2007) carried a valuable learning outcome pointing to the importance of workplace balance, reflection and motivation in understanding the grounded elements of teacher learning.

TEACHER'S IMAGE, TEACHERS' CAREER, SELF-REFLECTION

PRESENTATIONS

Julianna Mrázik, University of Pécs, Faculty of Humanities, Institute of Education

The paper is about teacher career and teacher profession and demonstrates the factors which impact on teacher profession. A summarized experience on the base of the analyses of these factors that while a complex picture is being formed about teachers these factors are coming almost from outside, from behalf of the society and the most important actor and the most effective role-player is missing from those who shape this image. On the other hand the teachers' voice cannot be heard; less information is provided about teachers' profession by teachers themselves and the pedagogues' activities often remain hidden. The study has examined the reflection of the contemporary trends of the standardization of pedagogues' competences as well as if the role of the teacher does exist in forefront of standards, legal entities and society as well. While reviewing the sources, it becomes apparent that the success of the school strongly depends on the role of the teacher and his/her role is crucial in such processes. The aim of the research was to reveal those values, attitudes and utterances which come from inner world of student-teachers. The base of the study was the portfolio essays of graduating from teacher training MA-level student-teachers and the technique was the qualitative strategy. We examined both in-service and pre-service student-teachers of Science and Humanities Faculties of UP (University of Pécs). The dissertation focuses on both explicit and implicit profile of the pedagogue and teacher-ethos based on special literature and by qualitative analyses of the graduating teachers essays, along Grounded Theory-based research strategy. The conclusions of the research were that there are no differentiations between in-service and pre-service students' essays: both of them were self-reflected so the length of the practice and the reflective thinking are not going tightly together. Another finding was that some „outside” expectation (e.g. coming from behalf of society) are not met by teachers – as their reflective essays inform us. Besides that, there are such values which are embedded in teachers' world but the outer requirements are not sensitive towards them.

EMOTIONS AND EFFECTS DURING THE TEACHER TRAINING – A SELF-STUDY RESEARCH

PRESENTATIONS

Gyöngyi Nemes, University of Pécs, Faculty of Humanities

The research examines a period from the life of the author that has been experienced during the training of the teacher of Hungarian Language and Literature at PTE BTK, and which was a less reflective one but has been committed to terms of the cooperative learning structures (Kagan, 2010). The purpose of the study is to reveal and to understand what the background was of the actions and decisions of the author's views on the teaching of that time, what effects were in the teacher training in this time; because the author would get a realistic self-image of herself and her teaching activity at that time. The method of the research is the self-study, what is an introspective process, where the teacher would to reveal the main features of activity, thinking and decisions – for a better understanding. However, self-study research has several methods (narrative analysis, self-discernment, various art-based techniques, self-reflective thinking) (Mrázik, 2010: 11–14), the author chooses the method of self-analysis and self-reflection thinking, with which it intends to get to the results. We will know the impact of the courses, themes, teachers on the author's previous views on teaching and teacher's attitudes; by analyzing the lesson plan, lesson and hospitality diary – with the help of self-reflection and collegial reflection (Szivák, 2014) – we reveal the author's thinking patterns in her teaching, thus bringing her closer to her realistic self-image. The study introduce who were the most important persons (colleagues, teachers, students) in the authors' professional life – how achieved the cooperation and the collaboration in the during of the researched period.

PERCEPTIONS OF PROFESSIONAL ETHICS AND MORALITY: A COMPARISON OF HUNGARIAN AND MONGOLIAN TEACHERS OF ENGLISH

PRESENTATIONS

Purevjav Davaajav, University of Szeged
Edit Katalin Molnár, University of Szeged

Teachers' ethics and morality are important, but difficult to assess. Still, studies are scarce in this field worldwide, as are the investigations of the effects of background factors. In Hungary, a normative perspective is dominant in theoretical discourses. The few empirical studies mostly focus on the acceptability of possible codes of ethics. In Mongolia, there are a few empirical studies using simple methods, even though these issues are of concern to society and educational policy-makers. The aim of this small-sample study is to explore the perception of teachers regarding professional ethics and morality in two countries, as well as to test whether the language of the instrument influences their opinions. As a part of a larger project, the self-developed English version of an online instrument was administered in 2018 in Hungary (NHUN=26) and in Mongolia (NMNG=40) to teachers of English. The same subject and similar working conditions make it probable that the perceptions of these two groups may be compared. Participants rated their opinions regarding the acceptability and the frequency of 43 problematic behaviours on five-point Likert scales. Some open-ended questions were included for a fuller understanding of their perceptions. Research question 1) was what a mixed method approach can reveal about teachers' perception of professional ethics and morality. The Hungarian means were significantly higher ($p < 0.05$) in most of the list of items regarding acceptability; however, regarding frequency, only a fourth of items had significant differences ($p < 0.05$). In the ratings of how prestigious their profession is, Hungarian means were significantly higher ($p < 0.05$). When asked about professional morale in their country, there was no difference between these groups. The content analyses of the open-ended questions mostly yielded similar categories with differing emphases. For frustrating issues, however, the responses matched each other. Research question 2) was whether the language of the instrument influenced responses. Factor analyses showed that linguistic effects greatly influenced the Mongolian teachers, while no such effect emerged in the Hungarian sub-sample. This may be explained by differences in pre-service training programs. Still, this phenomenon makes it important to use instruments in the mother tongue of participants. The findings indicate that opinions of the participants in this field were similar overall, however, some specific differences could be connected to their backgrounds, e.g. education reforms and culture. An improved version of the pilot questionnaire is appropriate for international comparisons. Even though school systems are culturally defined, it is worth exploring possible universal features of the teaching profession. In this process the comprehension of the concepts and the language of the instrument is of primary importance to ensure validity.

HUNGARIAN TEACHERS' PERCEPTIONS: PROFESSIONAL DEVELOPMENT NEEDS

PRESENTATIONS

Purevjav Davaajav, University of Szeged
Gábor Z. Orosz, University of Szeged
Renáta Kiss-Kovács, University of Szeged

It is acknowledged worldwide that teachers' professional knowledge determines the quality of educational systems. Unfortunately, information on teachers' personal assessment of their knowledge levels and individual professional development needs is limited in some countries. The aim this study is to provide answers to the following questions: 1) Are there differences by background variables regarding professional development needs? 2) Is the instrument developed in one cultural context appropriate in another? This study is part of a larger, international project and focuses only on a Hungarian sub-sample. Full-time secondary school teachers (N=208; Mage=48.92 years; SD=8.08; male 15.0%) participated in this study. Respondents rated the same list of teacher knowledge components from four perspectives on five-point Likert scales. The four perspectives were (1) present levels of teacher knowledge, (2) importance of professional knowledge in everyday teaching, (3) professional development needs, and (4) inclusion in in-service teacher training (IST). Demographic information was also gathered, including gender, educational level and years of teaching experience. Collection of data took place in 2018. Results revealed that female teachers' procedural knowledge means were significantly higher ($p < 0.05$) on importance in everyday teaching practice and inclusion in formal IST, and their declarative knowledge means were significantly higher ($p < 0.05$) on importance in everyday teaching. However, no significant differences were found by educational level and length of work experience ($p > 0.05$). To answer research question 2, items belonging to the four perspectives were regarded as sub-scales. Each sub-scale had very good reliability ($0.90 \leq \text{Cronbach's } \alpha \leq 0.98$). However, Confirmatory Factor Analyses (CFAs) revealed that the structure of teacher knowledge and needs is different from that of another culture examined (only one model had good properties, RMSEA=0.001; CFI=0.908; TLI=0.893; SRMR=0.037). The findings suggest that the instrument can be used to make relevant international comparative analyses. Such studies may identify structural differences in teacher perceptions of professional knowledge and development needs in different school systems.

NEVELÉS- ÉS OKTATÁSTÖRTÉNET: SZOCIALISTA NEVELÉS ÉS OKTATÁSPOLITIKA

Elnök: Golnhofer Erzsébet, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

A SZOCIALISTA NEVELÉS KÖNYVTÁRA: TÖREKVÉS A SZOCIALISTA PEDAGÓGIA KIALAKÍTÁSÁRA (1949–1957)

ELŐADÁSOK

Szabolcs Éva, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet
Golnhofer Erzsébet, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

A jelzett korszakot feltáró pedagógiatörténeti kutatások egyik célja annak mélyebb felderítése, hogy a szakmaiság, a tudományos normák hogyan voltak összeegyeztethetőek a kizárólagosság igényével fellépő ideológiával, amely a Rákosi-korszakot jellemezte. A pedagógia és politika egymásba fonódásának kérdése már korábbi kutatásokban is felmerült (ld. pl. Golnhofer és Szabolcs 2013, 2014), de továbbra is érdekes kérdés, hogy 1945 után a tudományos életben, így a neveléstudományban is milyen szerepet töltött be a régi értelmiség, és milyen módon jelent meg a szociológusok által sok esetben „új értelmiségnek” nevezett társadalmi csoport. A szocialista pedagógia kialakításának felülről vezérelt folyamatairól és létrejött eredményeiről jól lehet tájékozódni a korszak szakmai könyvkiadásának intézményi kereteit is vizsgálva. A megjelentetett kiadványok ugyanis – előfeltevéseink szerint – képet adhatnak a szocialista ideológia keretei között formálódó neveléstudományról. Jelen kutatásunkban arra vállalkoztunk, hogy az 1949–1957 között megjelent A szocialista nevelés könyvtára sorozatot mint a totalitárius Rákosi-rendszerben működő pedagógiai tudományosság dokumentumait formai és néhány tartalmi szempontból elemezzük; a korszakra jellemző szakmai (és politikai?) trendek szempontjából megvizsgáljuk. Tartalmi szempontjaink kitértek a sorozatok létrejöttének körülményeire; a szovjet és magyar szerzők arányára, évenkénti változására; a címek alapján történő tematikai elemzésre; a szerzőknek és a szerkesztőknek az „új értelmiséghez” való tartozásának problematikájára. A könyvészeti források mellett a feltárt levéltári forrásokat is bevontuk a vizsgálatba, hogy forráselemzésünk során összetettebb képet kapjunk a vizsgált sorozatok keletkezési körülményeiről, az összefonódó politikai-pedagógiai kontextusról. A sorozatok egészét és az egyes köteteket vizsgálva kvantitatív és kvalitatív elemzést is végeztünk. Eredményeink közül kiemeljük, hogy A szocialista nevelés könyvtára sorozat indulásakor túlsúlyban vannak a megjelentetett szovjet szerzők, majd fokozatosan megjelennek a magyar szakemberek munkái, és 1957-re dominánssá válnak. Ez a tendencia jelzi, hogy a direkt szovjet hatás gyengül, és kiépülni látszik hazai szocialista tantárgypedagógia. A szerzők személyének elemzése nem igazolta azt az előfeltevést, hogy többségük az „új értelmiség” közül került ki. A sorozat tanulmányozása azt mutatta, hogy differenciáltabban jelenik meg a szocialistának nevezett pedagógia a feltételezettnél.

A „TÁRSADALMI VITA” A SZOCIALISTA OKTATÁSPOLITIKÁBAN (1960)

ELŐADÁSOK

Somogyvári Lajos, Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar
Társadalomtudományi Intézet

A kádári politikai konszolidáció jelentős állomása volt az 1961-es oktatási törvény, melyet Kelemen Elemér (pseudo) reformkísérletként írt le, a hatalom legitimációs-stabilizáló igényeit kifejezve. A törvény előkészítése 1958-ban kezdődött meg, 1960 szeptemberében értesült a közvélemény a készülő átalakításról, az Irányelvek napi sajtóban történő megjelenésekor. A dokumentumot az Iskolai Reformbizottság készítette, a publikációt „társadalmi vita” kísérte és követte. Előadásom témája ez a felülről irányított és szervezett folyamat. A viták mintája a Szovjetunió volt, egyszerre megmutatva egy újfajta, közvetlenebb hatalomgyakorlás ideológiai modelljét, továbbá a viták a különböző érdekek és érdekcsoportok véleményeinek megjelenítéseként, a döntés-előkészítés részeként is szolgáltak, feltérképezve a jövőbeli problémákat. A vizsgálat alapjául az MSZMP KB, PB ülései, minisztertanácsi jegyzőkönyvek és korabeli sajtócikkek szolgálnak, a hagyományos történeti forráselemzés célja a tervezés és a vitára adott reakciók bemutatása. A párt- és sajtódiskurzusokban felmerülő kérdések és ellentmondások felszínre hozása jelenti a legfőbb feladatot az elemzés során, minden, ami az ideológiai-retorikai felszínből „kiemelkedik” és egyedi. Az üzemekben, iskolákban, egyéb szervezett formákban tartott aktívák megmutatták a gazdaság szereplőinek, a szülőknek és a pedagógusoknak a véleményét, hozzáállását és panaszait: az ezekről fennmaradt nem nyilvános jelentések megmutatják, hogy az oktatáskutatók által az eltérő csoportok érdekérvényesítő erejének különbségén alapuló konfliktusos modell ebben az esetben is használható. Halász Gábor szerint az ötvenes évek végén, hatvanas évek elején alakult ki az az oktatáspolitikai aréna, ahol nyíltabban színre léphettek az iskoláztatás kérdéseiben érdekelt aktorok, az ideológiai és gazdasági pólusok köré szerveződve. Ugyanezek a vélemények különböző aspektusokból és szinteken fogalmazódtak meg a vita folyamán a szakközépiskola, mint új iskolatípus megalakításával, a felsőoktatás kérdéseivel vagy az elméleti és gyakorlati képzés viszonyával kapcsolatban – a példák sora még folytatható. A kérdés fontosságát jelzi, hogy a KB és PB tagjai közül többeket is köteleztek az aktívaértekezleteken való részvételre (pl. Nyers Rezső, Kállai Gyula, Aczél György, Benke Valéria), ami az 1958-as Művelődéspolitikai irányelveket vitájának nagyobb méretekben való megismétlését jelentette. A vita elemzése egyrészt egy, a jelenkori oktatástörténetben kevésbé feldolgozott téma (az 1961-es iskolareformhoz vezető út és a reform sorsa) jobb megértését segítheti elő, másrészt a kádári oktatáspolitikai döntéshozatalról árnyalhatja tudásunkat. A további kutatás az alsóbb szinteken (KB osztályokon, megyei, városi pártbizottságok, intézmények, egyetemi tanácsulések stb.) szintjén bővítheti ismereteinket.

SZOCIALISTA OKTATÁSPOLITIKA ÉS MAKARENKO AZ 1950-ES ÉVEKBEN

ELŐADÁSOK

Darvai Tibor, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A szocialista oktatáspolitikával és neveléstudománnyal foglalkozó kutatások egy jelentős része az ötvenes évekre koncentrált (Géczi, 2006; Golnhofer, 2006; Németh, Bíró és Garai, 2015; Németh, Garai és Szabó, 2016; Péntes, 2009; Sáska, 2009, 2015, 2016; Szabolcs, 2006; Szabolcs és Golnhofer, 2015), azonban a kevés számú kivételtől eltekintve mintha Makarenko munkássága és annak helye a szocialista neveléstudományban és oktatáspolitikában a kevésbé vizsgált területek közé tartozna (Pataki 1966, 1988; Sáska, 2005a, 2005b, 2008). Vizsgálatunkkal ezt a hiátust igyekszünk csökkenteni, s elemzésünk során arra teszünk kísérletet, hogy nem Makarenkot és műveit értelmezzük, hanem azt, hogy a korszak neveléstudósai miképpen, milyen pedagógiai és állami-politikai ideológiai kontextusban interpretálták. Kutatásunkban az alábbi kérdésekre keressük a választ: (1) Melyek azok a neveléstudományi csoportok, amelyek Makarenko személyét és munkásságát értelmezik és nézeteit implementálják a pedagógusoknak? (2) A hosszú ötvenes évek makroszintű politikai és oktatásügyi változásai – az 1948-al kezdődő Rákosi-korszak, az 1950-es oktatási párthatározat, Nagy Imre hatalomra kerülése és bukása, az 1956-os forradalom és leverése, az 1958-as oktatáspolitikai változások – hogyan hatottak Makarenko pedagógiai értelmezéseire? (3) Makarenko munkásságából mely elemek kerülnek a szovjet befolyás első időszakában kiemelésre, s később melyeket mellőznek? Amennyiben a vizsgált időszakban több neveléstudományi csoport is értelmezi Makarenkot, akkor miben hasonlítanak és miben térnek el egymástól? S a különbségek az eltérő neveléstudományi felfogásokkal, vagy politikai megfontolásokkal magyarázhatók-e? Vizsgálatunk során elméleti keretként a két nagy társadalomtudományi paradigma közül a konfliktuselméleti modellt, metodológiaként pedig a politológia megközelítést használjuk (Nagy, 1997; Sáska, 2009, 2015, 2016). Kutatásunk forrásai a Pedagógiai Szemle, a Köznevelés 1950-es évekbeli közleményei, a Szocialista Nevelés Könyvtára sorozat és a korszakban megjelent Makarenko írásait közlő pedagógiai művek (Székely, 1955, 1956). Kutatásunk és a szakirodalom szerint az 1950-es évek elején kialakuló szocialista neveléstudományban referenciaponttá emelt Makarenkót és munkásságát az ekkor oktatásirányítói pozícióba kerülő neveléstudományi szakemberek interpretálták, akik az 1958-os oktatáspolitikai fordulat során veszítették el oktatáspolitikát befolyásoló hatalmukat, azonban a kádári konszolidációs politika jegyében megtarthatták a tudományban, és a felsőoktatásban betöltött pozícióikat. Ezzel a hatalmi elrendeződéssel magyarázható, hogy az ötvenes években és részben a későbbiekben is a tudományos Makarenko-értelmezések magukon hordozták a sztálinista korszak pedagógiájának jellemzőit. A Makarenko-interpretációban változások csak a kádári kétfrontos politikát (dogmatizmus és revizionizmus ellenes) implementáló 1958-as (oktatás)politikai változások hatására következnek be.

NŐKÉP A KOMMUNISTA IDŐSZAK MAGYARORSZÁGÁN AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI TÖRTÉNELEMTANKÖNYVEK TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Szabó Hajnalka Piroska, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom
Neveléstudományi Doktori Iskola

Kutatásom során a kommunista időszak magyar általános iskolai történelemtankönyveinek nőképét, illetve nőikkel kapcsolatos témáit vizsgálom. A vizsgálat célja egyrészt a korszakban megjelent általános iskolai történelemtankönyvek női dimenziójának elemzése, másrészt pedig a tankönyvekben megtalálható nőképpel kapcsolatos, elsősorban ideológiai háttérű sztereotípiák feltérképezése. A vizsgálat alaphipotézisének kiindulópontját a diktatórikus államberendezkedés által megkövetelt „új szocialista embertípus” létrehozásának kívánalma/elmélete jelenti. Az „új embertípus” kategóriáján belül – az „állami feminizmus” ideológiájának részeként – egy „új szocialista nőtípus” megalkotása is a célok között szerepelt, amely elképzelés a feltételezésem szerint a történelemtankönyvekben is tetten érhető. A kutatás fókuszában a tankönyvek ideológiai funkciója áll, amely egy ideológiai-kritikai, illetve oktatáspolitikai szempontú elemzést tesz indokolttá. A tankönyvelemzés kutatómódszertani koncepciójának alapját a Gerd Stein által kidolgozott tankönyvelemzési modell jelenti, amely a tankönyvet mint politikai eszközt vizsgálja és elemzi (Dárdai, 2002). A tankönyvelemzés tartalmi súlypontjainak vizsgálata során kvalitatív tartalomelemzést, illetve deskriptív-hermeneutikai elemzési módszert alkalmazok. A kutatás legfontosabb forrásbázisát a Tankönyvkiadó Vállalat által kiadott – és kötelezően használt – általános iskolai történelemtankönyvek, illetve a korszak tantervei jelentették. A kutatás szakirodalmi háttere interdiszciplináris, hiszen egyrészt a nőtudományok (Women`s Studies), kiemelten Kéri Katalin és Schadt Mária kutatásainak eredményeiből, másrészt a tankönyvelemzés elméletéből, ezek közül Fischerné Dárdai Ágnes és Gerd Stein tankönyvelemzési modelljeiből merítkezik, illetve ezekre támaszkodik. A vizsgálat eredményei előreláthatóan igazolni fogják hipotézisemet, miszerint a szocialista dolgozó nő típusa/karaktere hangsúlyos szerepet kap a kommunista államberendezkedés történelemtankönyveiben. Ez leginkább az 1970-es évek közepétől lesz jellemző, amikor is az állami feminizmus ideológiája a társadalom mélyebb rétegeiben is megerősödött és immáron a magánszférát is átrendezte (Schadt, 2003). További kutatásaim középpontjában a rendszerváltozás után megjelent történelemtankönyvek vizsgálata és elemzése áll. Legfőképpen arra keresem a választ, hogy igazolható-e az a feltételezés, amely szerint a kommunista-szocialista állam tanterveiben megjelenő „dolgozó nő” típusa eltűnik a korszak történelemtankönyveiben, és helyét átveszi az évezredek óta szinte változatlanul továbbélő tradicionális nőeszmény (Pukánszky, 2007). A kutatás segítheti a kor nőneveléstörténeti horizontjának kitágítását tantárgypedagógiai, tankönyvtörténeti aspektusból, illetve a nők történelmének integrálását, beépítését a jelenkori történelemtankönyvekbe.

A TANTERMI BERENDEZÉSEK VIZSGÁLATA AZ 1960-AS ÉVEK MAGYARORSZÁGI KÖZÉPISKOLÁIBAN

ELŐADÁSOK

Berta-Szénási Panna, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom
Neveléstudományi Doktori Iskola

A kutatás során felhasznált irodalmak összegyűjtése egyrészt a fő témához kötődő történeti, neveléstudományi, művelődéstudományi, művészettörténeti tartalmak mellett az antropológiai érzékenységű társadalomtudományok, úgymint szociológia, filozófia, kulturális és történeti antropológia köteteit is tartalmazza. Emellett egy párhuzamos ágon futó, a tér és az itt lezajló nevelő hatású folyamatok vizsgálata szempontjából meghatározó jelentőségű térelméleti, építészetelméleti, ergonómiai, illetve tervezéseméleti tanulmányokat is tárgyal. A szakirodalom szempontjából mind a fő-, mind a mellékszál esetében fontos a tárgyalt korszakban megjelent sajtóanyagok és tanulmányok mellett, az adott korról szóló mai kutatási eredményeket közlő írások. Az általam feltárni kívánt kérdéskör tárgya a megjelölt korszakban újonnan létrehozott középiskolai épületek általános rendeltetésű tantermeit kívánja elemezni. Egyrészt a szocializmus világképének és az ehhez kapcsolódó kultúrájának a tanteremben megtalálható tárgyi megjelenítési formáit vizsgálja, másrészt azon építészeti elemeket, amelyek nagymértékben befolyásolják az oktatási, illetve tanulási tevékenység minőségét. Ezen keresztül pedig bemutatja a kor tervezői szemléletének a neveléstudomány irányelveivel összefüggésbe hozható sajátosságait. Jelen előadásban elsősorban a Köznevelés című folyóirat 1960–1975 között megjelent lapszámainak témához illeszkedő, képi forrásanyagának leíró elemzését kívánom bemutatni. Az összegyűjtött képadatok segítségével a tanterem felépítésének jól elkülöníthető egységeit is meg kívánom határozni, és emellett röviden feltárni a kor iskolaépítészeti stíuselemeit, illetve irányzatait. Az elemzéshez felhasználható másik fontos forráscsoport a folyóiratban megtalálható, iskolaépítészettel kapcsolatba hozható cikkek elemzése, amely elsősorban a új iskolaépítések beszámolóit, az iskolai élet környezeti összetevőiről szóló tudósításokat és kérdésselvetéseket jelenti. Céлом, hogy az iskolaépületeket, illetve a tantermi környezetet ábrázoló forrásanyagok felhasználásával a neveléstudomány számára is releváns megállapításokat alkossak. A kapcsolódó szakirodalmi tartalmak és forrásanyagok összegző elemzése elsősorban új kutatási szempontokhoz, illetve az iskolaépítészeti leírások feltárásához nyújtanak támpontot.

AZ ÉNEKLÉS, A ZENETANULÁS ÉS A ZENEMŰVÉSZET ALTERNATÍV DIMENZIÓ

Elnök: Flamich Mária, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Előadások

A TOLDALÉKCSŐ ELLENÁLLÁSÁT MINIMALIZÁLÓ ÉS NÖVELŐ, ÉNEKHANG BEMELEGÍTŐ GYAKORLATOK HATÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

ELŐADÁSOK

Altorjay Tamás, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Az énekhang bemelegítése minden igényes énekes megszólalást, gyakorlást megelőző művelet. Különösen fontos hivatásos szólóénekesek esetében. Megoldására számos módszert alkalmaznak, tanártól, énekestől függően. Tekintettel arra, hogy az éneklés összetett fiziológiai, akusztikai, lélektani művelet, valamint az énekeseknél is nagy alkati, nemi, hangfaji eltérések tapasztalhatók, ezért a sokszínűség indokolt. Az elmúlt évtizedekben a nemzetközi kutatások kiemelt területe lett a részben-zárt toldalékcsöves gyakorlatok vizsgálata, amelyek a nem lineáris hangadási modelleken alapulnak. Ezen a modellek szerint a hangforrás (gége, hangrés) működésére is visszahat a toldalékcső tehetetlenségi ellenállása. Kutatásunkban is ezt a visszahatást fokozó és csökkentő bemelegítő gyakorlatok hatását hasonlítottuk össze. Magánének hangképzésben részesülő 30 hallgatóval készítettünk felvételeket. Két bemelegítési alkalmat szerveztünk. Mindkettőre hangig bemelegítés nélkül és egészséges hangig állapotban érkeztek a hallgatók. Bemelegítés előtt felvettük – hangfajuknak megfelelő – középfekvésű hangon és közepes hangerővel a hangzó háromszög csúcsain lévő három – [í, á, ú] – magyar magánhangzót énekelve, legalább két másodpercig tartva. Ezt követően az első alkalommal a toldalékcső ellenállását minimalizáló bemelegítő gyakorlatokat végeztettünk 25 percig. A második alkalommal a toldalékcső ellenállását fokozó gyakorlatokat végeztettünk azonos időtartammal. Mindkét alkalom végén újra felvettük az énekelt három magyar magánhangzót. A bemelegítések után a hallgatók hangig kapacitását (VRP=Voice Range Profil) – hangterjedelem/dinamikai szélsőségek 2D-s ábra – is felmértük, megszerkesztettük az [á] magánhangzón. A statisztikai összehasonlítás további paraméterei a felvételek FFT hangképének elemzéséből nyert három frekvencia szakasz – 0-3kHz, 3-6kHz, 6-9kHz – hangintenzitás átlaga (mean), jel és zaj aránya (SNR=Signal-to-Noise Ratio), valamint az elkülönült felhangok száma. A toldalékcső ellenállását fokozó gyakorlatoknál saját fejlesztésű orrszipkát is alkalmaztunk segédeszközként. A toldalékcső ellenállását minimalizáló bemelegítés a hangintenzitás átlagok növelését mindhárom vizsgált frekvenciasávban erősebben eredményezte, mint a toldalékcső ellenállását fokozó bemelegítés. Az utóbbi az elkülönült felhangok számánál, a hangterjedeleminél és a jel és zaj aránynál (SNR) mutatott erősebb hatást. A hangkapacitási ábrákat (VRP) összevetve a toldalékcső ellenállását fokozó bemelegítés nyomán jelentkezett fokozott bővülés. Mindkét bemelegítési mód hatásos, de más-más célra. A toldalékcső ellenállását minimalizáló gyakorlatokkal a hangnyomás növelhető, míg az ellenállást fokozó gyakorlatok a hangterjedelem tágítására, a felhangok kiterjesztésére, az énekes-formáns képzésének segítésére mutatkoztak hatékonyabbnak.

ZENEMŰVÉSZETI SZAKGIMNAZISTÁK ÉLETVEZETÉSI KOMPETENCIÁI A CSALÁDI HÁTTÉRVÁLTOZÓK TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Héjja Bella Emerencia, Debreceni Egyetem

Magyarországon jól felépített zenei oktatás működik, lehetőség van alapfokon, középfokon, majd felsőfokon zenei tanulmányokat folytatni. Célunk az, hogy a középfokú zenei képzésben, azaz a zeneművészeti szakgimnáziumokban tanuló fiatalokat jobban megismerjük. 2015 őszén kezdtük el kutatásainkat, melyek többek között a fiatalok énképének feltérképezésére, valamint továbbtanulási terveikre, jövőjükkel kapcsolatos elképzeléseikre irányultak. Mindezeket összevetettük szocio-ökonomiai státusz-mutatóikkal. Egy országos, zeneművészeti szakgimnazistákat felmérő kutatásunk harmadik lépéseként 2017 novemberben online kérdőíves felmérést végeztünk, melyben 146 zeneművészeti szakgimnazista tanuló vett részt. Kutatásunk során az életvezetési kompetencia kérdőívet (HDSEQ-HE) alkalmaztuk, családi háttérre vonatkozó kérdésekkel kiegészítve. Korábban ugyanezen felmérés más kérdéseire adott válaszokat elemezve azt tapasztaltuk, hogy a szülők felsőfokú iskolai végzettsége protektív hatással van gyermekük dohányzási, alkoholfogyasztási, valamint tudatállapot-módosító szerhasználati szokásaira, eredményünk szignifikáns az apák végzettségét és gyermekük tudatállapot-módosító szerhasználatát tekintve. A szülők iskolai végzettségének e szempontokból is meghatározó szerepe egyezést mutat más kutatások eredményeivel (Balázs és Pikó, 2016; Barabásné, 2014; Skultéti és Pikó, 2006). Jelen kutatásunk annak feltérképezésére irányult, hogyan függ össze a szülők iskolai végzettsége, valamint a fiatalok lakóhelyének településtípusa és jelenlegi lakhelye az életvezetési kompetenciák egyes intraperszonális dimenzióival. Előző kutatásinkhoz, valamint mások által végzett felmérésekhez (Fónai, Hajdu és Estók, 2005; Pusztai, 2004) hasonlóan azt tapasztaltuk, hogy az édesanyák/nevelőanyák végzettsége magasabb az édesapák/nevelőapák iskolai végzettségénél. Eredményeink azt mutatják, hogy az édesanyák/nevelőanyák végzettsége erősebb összefüggést mutat a fiatalok tanulással, valamint jövővel kapcsolatos nézeteivel, mint az apák iskolai végzettsége, valamint szintén nagyobb hatással van ez a tényező a fiatalok életvezetési kompetenciáira, mint akár az állandó, akár az ideiglenes lakóhely típusa. Kutatásainkkal szeretnénk a zeneművészeti szakgimnáziumok szerepét meghatározni a magyar közoktatásban, összevetni jellemzőiket más közoktatási intézményben tanuló fiatalokkal.

A ZENE MINDENKIÉ?

Fekete Zsófia, Országos Orvosi Rehabilitációs Intézet

ELŐADÁSOK

„Nincs hallásom”, „nincs ritmusérzésem”, „már gyerekkoromban megmondták, hogy ne énekeljek” – ezek a mondatok nem egy olyan betegről hangzottak el az Országos Orvosi Rehabilitációs Intézetben (OORI), akinek zeneterápiát javasoltak. Az ilyen elutasítások már önmagukban ellentmondást hordoznak, hiszen mindenkinek van hallása, aki megtanult beszélni, mindenkinek van ritmusérzéke, aki megtanult járni, és valójában mindenki énekelt, amikor először elkezdett guggolni. Ugyanakkor más kérdés az, hogy ezek a zenéhez kötődő „érzések” a beteg előéletében milyen fontos szerepet tölthettek be. A zeneterápia számos betegnek hatékony, ez evidenciaként kezelhető. Mégis sok olyan zeneterápiás helyzet adódik, amikor ezt a hasznos módszert az orvosi ajánlás és a tények ellenére rövidebb vagy hosszabb ideig elutasítja a beteg. Az előadás nem terjed ki a pszichológiában jól ismert tudattalan énvédelmi mechanizmusok területére, ellenben fontos témája a kodályi gondolatok, a zenepedagógia és a zeneterápia egymásba fonódó hosszú távú vizsgálata. Mivel még kutatás hazánkban nem történt e témában, az előadó elsősorban a saját 19 éves zeneterápiás tapasztalatára, esetismertetésekre és kollegákkal történt strukturálatlan interjúkra támaszkodik. A tanulmány célja, hogy ezt a sokszor megtapasztalt jelenséget ne kudarcként fogja fel a terapeuta, hanem egy lehetőségként, melyben a beteg előéletének megismerése mellett a saját önismereti munkájához is újabb kapuk nyílhatnak ki.

„RÁJÖTTEM, MINDENKIT MÁSKÉPP KELL TANÍTANI!” – VAK MUZSIKUSOK ÉS TANÁRAIK SZTEREOTÍPIÁKRÓL, KOMPETENCIÁKRÓL, A ZENETANULÁS MINDENNAPJAIRÓL ÉS AZ ESÉLYEKRŐL

ELŐADÁSOK

Flamich Mária, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A zenélés évezredek óta része a vak emberekről alkotott mentális képünknek. Ez a tény és elismert vak zenészek életútja magyarázza, számos vak gyermek szülei abban reménykednek, a zene megélhetést jelent gyermekük számára. Az elmúlt negyedszázadban elméleti és gyakorlati változások következtek be a fogyatékos emberekkel kapcsolatos oktatáspolitikában, ezek megvalósítása azonban gyakran kihívást jelent az érintett személyek számára. A kutatás e megújult oktatásslélelet megélt tapasztalatait helyezi elméleti és gyakorlati kontextusba. Témája kétirányú; a zene mint kulturális diskurzus, mint elméleti beágyazás, valamint vak, klasszikus zenei pályára készülő, hazai közép- és felsőfokú zenei intézményekben végzett és jelenleg tanuló hallgatók és tanáraik zenetanítással kapcsolatos nézeteinek feltárása, mint gyakorlati megalapozás. A kutatás paradigmája a fogyatékoságtudomány, újdonsága az emancipatív kutatási módszer, ahol hangsúlyos szerepet kap az insider kutató, aki számára könnyebbséget jelent a kutatott közösségben való orientáció, mivel előzetes tudással rendelkezik a közösséget illetően Greene (2014). E kutatás stratégiája kvalitatív, leíró-feltáró. Módszere a tematikus tartalomelemzés és a kvalitatív, félig strukturált interjú. A kutatás célja megismerni a vak hivatásos zenészek, zenét tanuló fiatalok és tanáraik nézeteit befogadásról, pedagóguskompetenciákról, azok fejlesztéséről. Cél bemutatni a vak diákok zeneoktatásának hazai történetét, pedagógiai, módszertani sajátosságait a zenetanárképzés számára. A kutatás e szakasza a zene mint kulturális diskurzus globális összefüggései felől közelít a vakság, a vak emberek és a zene kapcsolatához. Cél a szakirodalomra, valamint a kutatásban részt vevő éplátású tanárok vélekedésére támaszkodva feltárni, megalapozott-e a sztereotípiák: a vaksághoz zenei tehetség társul. Cél feltárni a közép- és felsőfokú zenei intézményekben tanuló vak hallgatók zenetanulásával, tanításával kapcsolatos kihívásokat, valamint hogy a közép- és felsőfokú zenei intézményekben vak hallgatókat oktató zenetanárok hogyan készülhetnek fel e hallgatók oktatására. Az eredmények a vak és éplátású művésztanárok nyitottságát, alkalmazott pedagógiai gyakorlatuk kreatív újragondolását jelzik, ugyanakkor megfogalmazzák a fogyatékosággal élő személyek oktatására vonatkozó tudatos felkészítés iránti igényt, valamint nehézségeik, jógyakorlataik megosztásának szükségességét, gyakorlati példaként igazolva a zenepedagógia és a kulturális fogyatékoságtudomány összhangját, inter- és transzdiszciplináris tulajdonságait. A pedagógiai kreativitás befolyásolja a zenei pályára készülő látássérült tanulók többségének motivációját, mégsem támaszkodhatunk kizárólag a művésztanárok egyéni kreativitására. Így e kutatás tudományosan beágyazott, megvalósítható alternatívákat kínál a pedagógusképzés számára – építve a személyes narratívákra.

AKIKET BARTÓK LENYŰGÖZÖTT: SÚLYOSAN HALMOZOTTAN FOGYATÉKOS SZEMÉLYEK FIGYELMÉNEK EEG VIZSGÁLATA ZENEHALLAGTÁS KÖZBEN

Tiszai Luca, Szegedi Tudományegyetem

Devosa Iván, Neuman János Egyetem

A súlyosan halmozottan fogyatékos személyek az átlagostól extrém módon eltérő képességstruktúrával rendelkeznek. A súlyos, agyi eredetű mozgáskorlátozottság, fixálás gyengesége, a beszéd hiánya, az érzékelés-észlelés atipikus formáinak gyakori előfordulása miatt kognitív képességeik hagyományos módszerekkel nem mérhetők. Vizsgálataim során súlyosan halmozottan fogyatékos személyek figyelmi fókuszát vizsgáltam klasszikus zene hallgatása közben. A kutatás a Szent Erzsébet Otthonban több mint 10 éve zajló, Kokas Klára módszerén alapuló foglalkozások tapasztalatain és a zenehallgatók zenebefogadó mozdulatainak videóelemzésén alapulnak. A kutatás elméleti hátterét Pásztor Zsuzsa elemzése és Marc Leman Embodied music cognition elmélete alkotja. Pásztor Zsuzsa megfigyelte, hogy a gesztusok és mozdulatok részét képezik a zene befogadásának, ezen mozgások részletes tanulmányozása során megfigyelhető a tanulási folyamat: a zene által kiváltott reflexes, ösztönös mozgások a többszöri meghallgatás során tudatos mozgáskompozíciókká válnak, amelyek jól definiálható zenei jelenségeket tükröznek vissza. Leman szerint az emberi agy a zene értelmezéséhez mozdulatokat használ. Ezen gesztusokat három szinten értelmezi: a mozgás a zene ritmusával, tempójával, időbeli egységeivel való összehangolódása (synchronisation), a mozgás komplex zenei jelenségekre való válasza (emodied attuning) és a zenehallgatás érzelmi összetevője (empathy). Előzetes, videóelemzésen alapuló kutatásaink alapján a zenét kísérő spontán mozgások súlyosan halmozottan fogyatékos személyeknél is megjelennek. Ezek a gesztusok magasabb kognitív funkciókra: figyelemi, emlékezeti működésre és bizonyos zenei megoldások anticipációjára utalnak. Hordozható EEG eszközzel is folytattunk kutatásokat, négy súlyosan halmozottan fogyatékos személy és három egyetemi hallgató figyelmét mértük Bartók Sonatina (Sz.55., BB. 69.) c. darabjának utolsó, Finale tételének háromszori meghallgatása során. Egyrészt a két csoport közötti különbségre voltunk kíváncsiak, másrészt arra, hogy a többszöri meghallgatás során nő vagy csökken a zenehallgatók figyelme. Első eredményeink a zenehallgatók átlagos figyelméről adnak képet. A vizsgált súlyosan halmozottan fogyatékos személyek közül mindhárman jobban teljesítettek, az egyik kontrollszemélynél, illetve a legmagasabb átlagot elért vizsgált személy eredményei az első meghallgatásnál magasabbak, a másodikonál alacsonyabbak, míg a harmadikonál alig maradnak el a második kontrollszemély teljesítményétől. A kutatást videóelemzéssel egybekötött analízissel folytatjuk, melytől azt reméljük, pontosabb képet ad számunkra a zenehallgatás közben megfigyelt mozdulatok és a kognitív tevékenységek kapcsolatáról. A kutatás eredményei a új lehetőségeket tárhatnak fel a súlyosan halmozottan fogyatékos személyek zenei nevelésének terén.

FOGYATÉKOSSÁGGAL KAPCSOLATOS FELFOGÁSMÓDOK, ATTITÚDOK

Elnök: Kállai Gabriella, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Előadások

A KULTURÁLIS FOGYATÉKOSSÁGTUDOMÁNY ÉS A SOKSZÍNŰSÉG PEDAGÓGIÁJÁNAK ÖSSZEFÜGGÉSEI

ELŐADÁSOK

Hoffmann Rita, ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A változó világ változó paradigmái próbára teszik elméleteinket és azok gyakorlati reflexióit. Példa erre az integrált oktatás törvényi háttere, mint elmélet, és fogyatékos tanulók és oktatóik kudarcokat leíró narratívái (Gombocz, 2011), mint gyakorlat. E kutatás ezen ellentmondás okai közül a fogyatékossgal kapcsolatos nézetekre fókuszál. A kutatás témája vak és aliglátó közép- és felsőoktatásban idegen nyelvet és idegen nyelven tanuló hallgatók, valamint nyelvtanáraik vaksággal és az integrált oktatással kapcsolatos nézeteinek feltárása, amelyekhez a fogyatékos tanulók és tanáraik érdekeit szem előtt tartó, komplex megközelítésre van szükség. E komplexitás az alábbi három pillérré épül: Az insider kutatóra, mint a vizsgált közösség tagjára (Flick, 2009). Így biztosítva más kutatók számára gyakran hozzáférhetetlen összefüggéseket, e módszerrel téve holisztikusabbá a kutatást. A pedagóguskompetenciákra, mivel azok ötvözik (Falus, 2009) és támogatják attitűdünk, nézeteink, tudásunk, képességeink és elkötelezettségünk relevanciáját a pedagógiai gyakorlatban. A kulturális fogyatékossgatudományra, mivel e diszciplína a fogyatékossgal élő ember kulturális megjelenését tükrözi (Straus, 2011; Bolt, 2015), lehetőséget nyújtva ezzel megöröklött sztereotípiáink, előítéleteink újragondolására, nézeteink felülírására. A kutatás kiinduló pontjául szolgáló ellentmondás, a kutatás témája, valamint tudományos beágyazása: a holisztikusságra törekvést jelző három pillér indokolja a sztereotípiákkal, előítéletekkel, a pedagógusok szerepével, a fogyatékossgal élő személyek speciális tudásával (Marton és Könczei, 2009) kapcsolatos alapvetéseket, amelyekre a kutatás céljai, kérdései épülnek. A komplex célkitűzések tartalmazzák vak tanulók és nyelvtanáraik vaksággal és integrált oktatással kapcsolatos nézeteinek feltárását, a fogyatékossg kulturális értelmezésének jelentőségére való figyelemfelhívást, tanárok és diákjaik megélt tapasztalatainak közös és eltérő pontjait, a kulturális fogyatékossgatudomány perspektíváinak, mint lehetséges alternatíva felvázolását az inkluzív szemléletű tanárképzés támogatásához. E kvalitatív kutatás kvantitatív elemeket is tartalmaz, kvantitatív attribútuma a kérdőív, kvalitatív a félig strukturált interjú. A kutatás rávilágít, szükség van a fogyatékossgal élő személyekkel kapcsolatos tudás következetes beépítésére a pedagógusképzésbe, ugyanakkor példa az emancipatív kutatásmetodológia helyénvalóságára. E kutatás, amellet, hogy jelzi a neveléstudomány és a kulturális fogyatékossgatudomány kapcsolódási pontjait, inter- és transzdiszciplináris természetét, továbblépést jelent újabb diszciplínák, például a kritikai pedagógia irányába, és felkészülést a sokszínű emberi társadalomra reflektáló, sokszínűség pedagógiájához szükséges kompetenciákat birtokló pedagógiai szerepvállalásra.

FOGYATÉKOSSÁGGAL KAPCSOLATOS FELFOGÁSMÓDOK A NAT TANANYAGTARTALMAIBAN

ELŐADÁSOK

Gulya Nikoletta Mária, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

A fogyatékoság szerepe, értelmezése, a hozzá kapcsolódó társadalmi jelentés, illetve a fogyatékosággal élő ember társadalmi megítélése koronként és kultúránként eltérő (Kálmán és Könczei, 2002). A fogyatékosággal kapcsolatos attitűdök és gondolkodásmód változatai különböző fogyatékoságtudományi (morális, medikális, szociális és emberi jogi) modellekbe rendeződnek (Shakespeare és Watson, 2002; Titchkosky és Michalko, 2009; Könczei és Hernádi, 2014). A fogyatékoság kulturális megítélése nem magától keletkezik, számos tényező hatására fokozatosan alakul ki, és hosszú időn keresztül formálódik (Ware, 2001). A tanulók fogyatékoságról alkotott nézeteinek kialakításában jelentős hatása van a köznevelési intézményeknek, melyek kiemelkedő szereppel bírnak a társadalmi gondolkodásmód, megítélés, a kulturális szerepek, illetve a hatalmi hierarchiák közvetítésében (Browning és Cagle, 2017). Az oktatás-nevelés folyamán többek között a tananyagtartalmak határozzák meg a közvetítés témáit és módjait. A tananyagtartalmak meghatározását tartalmazó tanügyi dokumentumok alapja a Nemzeti alaptanterv, amely kijelöli a helyi tantervek elkészítéséhez szükséges szakmai tartalom kereteit, biztosítja az iskola nevelés-oktatás pedagógiai feladatainak elvi, tartalmi és szemléleti alapjait. Így a Nat fogyatékoságot érintő tartalmi és felfogásmódja jelentős mértékben meghatározza a téma közvetítésének lehetőségeit és stratégiáját a közoktatás színterein. Jelen kutatás célja annak feltérképezése volt, hogy a fogyatékosággal kapcsolatos tartalmak hogyan jelennek meg a 2012-es Nat egyes fejezetrészeiben. A fogyatékoság, mint tananyagtartalom jelenlétének feltárása a tartalomelemzés módszerével (Krippendorff, 1995; Neuendorf, 2007) történt, melynek alapját a fogyatékoság explicit megnevezéséhez, illetve az implicit (a fogyatékosággal kapcsolatba hozható) tartalmakhoz kapcsolódó kulcsszavak megjelenésének helye és szemantikai kontextusa képezte. A szemantikai kontextus és jelentéstartalom vizsgálat arra irányult, hogy a találati elemek melyik fogyatékoságtudományi modellfelfogás jellegzetességeit viselik magukon. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a Nat-ban a fogyatékoságról való gondolkodás, az ezzel kapcsolatos fogalmak, nézetek, illetve felfogásmódok megfeleltethetők a négy klasszikus fogyatékoságtudományi paradigma különböző gondolkodásmódjainak. Az explicit tartalmak a morális, illetve a medikális modellfelfogást, még az implicit tartalmak a szociális, illetve emberi jogi modellfelfogást tükrözik. A modellek lineárisan egymás mellett létezése is mutatja, hogy a Nat fogyatékoság-felfogása nem egységes, egyidőben tartalmazza a különböző szemléletmódokat, jól tükrözve ezáltal a társadalom fogyatékoság-felfogásának, fogyatékosággal élő emberekhez való viszonyulásának rétegeit.

MY SPECIAL HERO – FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREKKEL KAPCSOLATOS SZEMLÉLETFORMÁLÁS DIGITÁLIS TÖRTÉNETMESÉLÉSEL

ELŐADÁSOK

Gulya Nikoletta Mária, Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
Lanszki Anita, Magyar Táncművészeti Egyetem

A digitális történetmesélés (továbbiakban: DST=digital storytelling) megjelenése a tanítási-tanulási folyamatban immár két évtizedes múltra vezethető vissza. A pedagógiai célok között az ismeretsajátítás és a kompetenciafejlesztés mellett megjelenik a szemléletformálás is (Lanszki, 2017). Az IKT-eszközök segítségével létrehozott, E/1-ben elbeszél, autentikus multimédia-narratívák alkalmasak arra, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók maguk artikulálhassák marginális helyzetüket a tanulóközösségben (Reyes és Brinegar, 2016), így a demonstráció eszközeként szolgálhatják a többségi tanulók empátiás készségének megerősödését, akik az iskolai hétköznapiakra a tanulásban akadályozott vagy fogyatékkal élő tanulóársuk szemszögéből tekinthetnek (Bratitsis és Ziannas, 2015). Jelen kutatásunk célja annak a vizsgálatára, hogy lehetséges-e a szemléletformálás DST-vel olyan tanulóközösségben, melynek nem tagja fogyatékossgal élő tanuló. A pilot kutatást egy budapesti általános iskolában végeztük el 7. évfolyamos tanulók között (n=50). A tanulók egy általuk választott, fogyatékossgal élő személyről készítettek digitális történetet „My special hero” címmel, amely kötelező elemként tartalmazta a soron következő angol tananyag szókincsét és nyelvtanát, kiegészítve a Project English 4. Fourth Edition (Hutchinson, 2015) Heroes című fejezetét. A digitális történetek elkészítését 16 tanuló vállalta, az évfolyam többi tanulója (n=34) esetében hagyományos módon történt a tananyag feldolgozása, összefoglalása. Az elkészült filmek a fogyatékossg-típusok széles körét reprezentálták, a tanulók érzékszervi, testi, illetve mentális fogyatékossgal élő emberek bemutatására is vállalkoztak. A tanulók attitűdváltozását a CATCH (Chedoke-McMaster Attitudes Towards Children with Handicaps Scale) attitűdskála (Rosenbaum, Armstrong és King, 1986) magyar nyelvre lefordított változatával mértük a folyamat elején, illetve végén, a kísérleti és a kontroll csoportban egyaránt. A bemeneti mérés eredménye nemzetközi összehasonlításban mindkét csoport esetében az átlagosan mért érték alsó határán volt, és közel megegyezett a 2015-ben Pongrácz által magyar többségi tanulók körében a CATCH kérdőívvel végzett attitűdmérés eredményével. A kimeneti értékek elemzésekor megállapítottuk, hogy a kontrollcsoport esetében az elő- és utómérés attitűdpontszámai csaknem teljes mértékben megegyeztek, míg a DST-t készítő csoport átlagos értékei jelentős mértékben emelkedtek, amely az attitűd szignifikáns pozitív irányú, bár egyénekenként eltérő mértékű változását jelzi. A statisztikai elemzés során arra is fény derült, hogy az attitűd komponensei közül a változás leginkább az affektív, illetve a konatív összetevőket érintette, míg a kognitív komponens esetében kisebb mértékű volt a változás. A tanulói válaszok kérdésenként történő elemzése azt mutatta, hogy mind a negatív szélsőérték, mind pedig a pozitív szélsőérték egy-egy kognitív jellegű kérdés kapcsán született.

FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐK SPORTOLÁSI SZOKÁSAINAK MEGÍTÉLÉSE SPORTSZAKOS HALLGATÓK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Szabó Zoltán Tamás, PTE Egészségtudományi Doktori Iskola

Vass Livia, PTE Természettudományi Kar

Pusztafalvi Henriette, PTE Egészségtudományi Kar

Napjainkban a fogyatékkal élők problémái egyre inkább beépülnek a köztudatba. Az esélyegyenlőség és a jó szociális helyzet megteremtése fontos kérdésekké nőttek ki magukat. Mindezek ellenére a fogyatékkal élők életkörülményeiről, oktatásáról vagy sportolási lehetőségeiről kevés szó esik (Mazzag, 2005). Az MTVA legutóbbi olimpiai közvetítés nézettségi adatai is jól mutatják, hogy közel tizede a paralimpia verseny számainak televízióon történő megtekintése az épek olimpiai versenyszámaihoz képest (Paralimpia nézettségi adatok, 2016). Gál és mtsai (2014) szerint a fogyatékkal élők körében a sportolásra való hajlandóság aránya is kisebb, mint ép társaik körében. Tehát nem csupán a lehetőségek terén, hanem motiváció terén is hátrányt szenvednek. Vizsgálatunk célja volt felmérni egyetemünk sportszakos hallgatói körében a fogyatékkal élőkkel kapcsolatos ismereteiket, továbbá társadalmi befogadásuk mértékét (legyen az testi fogyatékossgból adódó, vagy szociokulturális hátrány) a sportban. Vizsgálatunkban 250 fő nappali tagozatos, sportszakos hallgató vett részt. Az adatok statisztikai elemzéshez MS Excel programot használtunk, mellyel leíró statisztikát készítettünk. Eredményeinkből látható, hogy többségüknek (55%) nincs fogyatékkal élő ismerőse vagy rokona, fogalmi ismereteik rendkívül hiányosak, 71%-nak tanulmányaik során nem volt a fogyatékossgához köthető tantárgyuk. Tanulságos, hogy a 49%-uk részt venne fogyatékossggal élők sportolásának szakmai munkájában, 45% szerepkörtől függően, és mindössze 6% utasította el a lehetőséget. Véleményük alapján a szakemberhiány, a létesítmények akadálymentesítése, és az anyagi nehézségek jelentik a legnagyobb akadályt a fogyatékossggal élők sportolásának elterjedésében. Vizsgálatunk eredményei nagyban hozzájárulhatnak a felsőoktatásban tanuló, fogyatékkal élők elfogadásához, a társadalmi távolság csökkentéséhez, továbbá a sportszakos hallgatók érdeklődését és megismerési vágyát is felkeltettük a vizsgálatral, felhívva a figyelmet téma oktatásának fontosságára.

SZAKISKOLÁBAN TANULÓ SNI FIATALOK FOGYATÉKOSSÁGGAL KAPCSOLATOS ATTITÚDJE

ELŐADÁSOK

Krausz Anita, Szegedi Tudományegyetem

Hazánkban jelenleg több mint 87 000 sajátos nevelési igényű diák vesz részt az oktatás-nevelés valamely szintjén (KSH, Statisztikai Tükör Oktatási adatok 2017/2018). Amíg az elmúlt három tanévben csökkenő tendenciát mutatott az iskolába járó tanulók száma, addig az SNI diagnózissal rendelkezők száma rohamosan növekedett. Mivel a magyar oktatás a mai napig sem mondható egységesnek, az SNI gyermekek diagnózisuktól függően tanulhatnak integráltan, de speciális tantervű intézményekben is. Ez a szelektivitás is eredményezheti, hogy a fogyatékoságról alkotott szemléletünk, ismereteink és jártasságunk sem képvisel egységes képet. Viselkedésünket, a dolgokhoz való hozzáállásunkat számos tényező befolyásolja, Staub (2005) szerint az előzetes tapasztalatok mindenképpen hatással vannak az attitűdünkre, amely természetesen kihat környezetünk hozzáállására is. Vizsgálatunkban szegregáltan tanuló SNI fiatalok fogyatékosággal kapcsolatos attitűdjét mértük. A mintát olyan szakiskolában tanuló diákok képezték (N=67), akikkel egy épületben speciális szakiskolai tanulók is helyet kapnak. Tehát a minta tagjai között tanulásban akadályozott diákok voltak (enyhén értelmileg fogyatékos vagy gyengén tanuló), akik az iskolában naponta találkoznak a speciális szakiskolai tanulókkal (középsúlyos értelmileg akadályozott, mozgássérült, látássérült, hallássérült, autizmus spektrumzavar). A kutatásban 6 évfolyam vett részt, beleértve az iskolában futó felzárkóztató HÍD programot is. Vizsgálatunk célja volt feltárni, hogy van-e különbség a tanulók életkora, neme, a tanult szakma, illetve a személyes érintettség és a fogyatékosággal kapcsolatos attitűd között. Nemzetközi kutatások igazolják, hogy a fogyatékoság vonatkozásában a nők pozitívabb attitűddel rendelkeznek (Findler és mtsai, 2007), emellett pozitívabb az attitűdje annak a tanulónak, akinek környezetében van fogyatékos személy, de tanult szakma jellege és a fogyatékosággal kapcsolatos attitűd között is kapcsolat mutatható ki (Goncalves és Lemos, 2014). A mérés papír-ceruza alapon történt, melyhez a MAS (Multidimensional Attitudes Scale toward persons with disabilities) multidimenzionális attitűdtesztet adaptáltuk (Findler és mtsai, 2007). A multidimenzionális teszt 34 iteme három blokkra osztja a kérdőívet, amit egy rövid háttérkérdőív előz meg, kitérve a személyes érintettségre is. A kiindulópontja egy hétköznapi szituáció, melynek kapcsán az önkitöltős kérdőív pontjain végig haladva, 5 fokú Likert-skálán kell értékelni az itemeket. A teszt adaptálásánál figyelembe vettük az SNI gyermekek egyéni szükségleteit, például betűméret, betűtípus, illetve a kitöltésre adott időkeret. A vizsgálatunk eredménye visszajelzést nyújt a szakiskolás tanulók fogyatékosággal kapcsolatos tudásáról, attitűdjéről, mely segítheti az őket tanító pedagógusok munkáját. Vizsgálati eredményünk a hazai viszonyok ismeretében különösen fontos, jövőbeli terveink között szerepel a minta bővítése és kiterjesztése más iskolatípusokra.

KÖNYVTÁRAK SZEREPE AZ OKTATÁSBAN, OLVASÁSI SZOKÁSOK

Elnök: Széll Krisztián, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Előadások

A NEVELÉSTUDOMÁNYI TERMINOLÓGIA ÉS A KORSZERŰ INFORMÁCIÓSZOLGÁLTATÁS

ELŐADÁSOK

Varga Katalin, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet Országos
Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Az információ reprezentálásának és visszakeresésének nyelvészeti problémái napjaink központi kutatási területei közé tartoznak. A természetes nyelvek valamennyi problémája hatással van az információkeresés pontosságára. A kutatás célja annak a vizsgálata, hogyan lehet a neveléstudományi szakirodalom tartalmi feltárásának fejlesztésével támogatni a neveléstudományi kutatómunkát. A tartalmi feltárás vezérelve, hogy az eredeti szövegjelentést kell megragadni, teljes kontextusával együtt. A Soergel-posztulátum szerint a tartalmi reprezentáció relációmegőrző transzformáció, azaz nem csupán a témát kifejező fogalmakat kell közvetíteni a feltárásban, hanem ezek eredeti szövegbeli kapcsolatrendszerét is. Különböző információs rendszerek eltérő szinten valósítják meg ezt a feladatot, de a legtöbb esetben csak a téma reprezentálásáig jutnak el. Az egyediség, az üzenet és az újdonság általában kimaradnak a feltárásból. A neveléstudományi szakirodalmat feldolgozó Pedagógiai Adatbázis jelenleg közel 160000 rekordot tartalmaz, amelyek tartalmát a Magyar Pedagógiai Tárgyszójegyzék tárgyszavai írják le és teszik kereshetővé. Keressük azokat az eszközöket és módszereket, amelyek a feltárás hatékonyságát növelik. Az egyik lehetőség a tartalomelemzés módszereinek megújításában rejlik. Az új hangsúly a mélyebb szövegelemzésre és az intelligens információkereső nyelvekre helyeződik. A másik út a feltárásban és az információkeresésben alkalmazott terminológia egységesítése és fejlesztése. A Magyar Pedagógiai Tárgyszójegyzék fejlesztése folyamatban van, ennek eredménye a készülő Magyar Pedagógiai Tezaurusz. A tárgyszavakat egymáshoz való kapcsolatrendszerükkel együtt ábrázolja, lehetővé téve tematikus tárgyszó-blokkok együttes keresését, illetve a szövegtartalmakban kontextuális összefüggések feltárását is. Célunk az, hogy a szemantikus web számára is értelmezhető új szótár segítségével a szakirodalom összefüggéseinek mélyebb elemzése is lehetővé váljon. A neveléstudomány terminológiája sokat változott az elmúlt időben. Új fogalmak születnek, és a meglévő régiak sokszor új jelentést kapnak. A terminológiai kontroll megvalósítása a tezaurusz technológia segítségével csakis a tudomány művelőinek, kutatóinak és a technológia szakavatott ismerőinek együttműködésével lehetséges. A kutatás során szakirodalmi szövegek elemzésén keresztül vizsgáljuk a szövegek jelentését, a tartalom lényeges összetevőit. A Magyar Pedagógiai Tárgyszójegyzék tematikus csoportjait és a csoportokhoz tartozó tárgyszavakat több szempontú vizsgálatnak vetjük alá: aktualitás, egyértelműség, tényleges használat, a tartalom kifejezésének képessége, teljesség, pontosság, specifikusság és következetesség. Az elvégzett vizsgálatok alapján történik a tezaurusz szócikkeinek és szerkezetének fejlesztése, valamint a tartalmi elemzés és a tartalmi feltárás új módszereinek kidolgozása.

A KÖNYVTÁRAK OKTATÁSI TEVÉKENYSÉGE

ELŐADÁSOK

Csík Tibor, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet
Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Az előadás azt a folyamatot kívánja áttekinteni, hogy miként változik meg a könyvtár és az oktatás viszonya, s a folyamat eredményeként hogyan integrálódik a könyvtári oktatás a képzés valamennyi szintjébe, és válik a könyvtáros hivatás részévé. A folyamatot az 1970-es évektől napjainkig mutatjuk be, s igazodva az előadás időbeli kötöttségeihez, elsősorban a fejlődés legmeghatározóbb tényezőit ismertetjük, s csak utalni fogunk a tudományos és szakmai vitákra. Az áttekintés kiemelten támaszkodik az amerikai könyvtárügyet meghatározó normatív dokumentumokra (pl. a felsőfokú képzést akkreditáló American Library Association – ALA kiadványaira) és a könyvtártudományi szakirodalomra. A nemzetközi tendenciák bemutatásakor a United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) programjaira, valamint az International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) állásfoglalásaira támaszkodtunk. A magyarországi folyamatok leírása az oktatás, művelődés ágazati irányítása megjelentette jogszabályok, útmutatók és tantervek alapján történik. A 70-es évek változásait elsősorban a közép- és felsőoktatás fejlesztése a könyvtárak médiatárak kialakítása, valamint a tudományos munka támogatása alapozták meg. A könyvtárak tanulástámogató szerepe fölértékelődött, egyrészt a diákok számának növekedése, másrészt a tudományos publikációk gyorsuló ütemű gyarapodása révén. Az Egyesült Államok felsőfokú és doktori képzésének részévé váltak a Weinberg Report (1963) elvárásai: a bibliográfiák, indexművek alkalmazásának, a szakirodalom használatának a tanítása és a referálás gyakorlata. Az 1980-as években indultak azok a tanfolyamok, melyek a szakirodalmi adatbázisokban való keresést (information retrieval), majd az évtized legvégétől az online keresést oktatták (pl. MedLine-ban). Nemzetközi szinten az UNESCO programjaihoz kapcsolódott az oktató könyvtár koncepciójának kidolgozása. Az 1976-ban induló General Information Programme (PGI) célkitűzési között szerepelt, hogy a felsőfokú képzésben és a kutatás-fejlesztésben résztvevők eredményesebben ériék el a tudományos forrásokat és használják az információs infrastruktúrát. A PGI kertében az IFLA szakemberei dolgozták ki az információkezelés (information handling) tanításának és az információs készségek átadásának közoktatási keretrendszerét. Az IFLA önállóan is lépet, és 1986-ban kiadta az iskolai könyvtárosok képzéséről szóló irányelvét, majd 1990-ben normatív dokumentumban összegezte az iskolai könyvtárakkal (médiatár) és az iskolai könyvtárosokkal szembeni elvárásokat. A hazai fejlesztések középpontjában a közoktatás támogatása és az iskolai könyvtárak kiépítése állt, s tematikájuk jórészt követte a nemzetközi tendenciákat, elsődlegesnek tekintve az UNESCO és az IFLA normatíváit. A könyvtárhasználat oktatása már az európai mintákat követve és az informatika műveltségterület részeként, az 1995-ös Nemzeti alaptantervben jelent meg.

AZ ISKOLAI KÖNYVTÁR SZEREPE AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI TANULÓI EREDMÉNYESSÉGBEN

ELŐADÁSOK

Dömsödy Andrea, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet Országos
Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Széll Krisztián, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

Az olvasás, az otthoni könyvek száma meghatározó az olvasás fejlődésében. Amerikai, német, finn elemzések és fejlesztések mutatják, hogy a könyvtáraknak is lehet teljesítménynövelő hatása, hiszen a könyvkínálat, az olvasásnépszerűsítő tevékenység, a forrásalapú tanulás módszertana ezt célozza. Itthon statisztikai adatbázisokon alapuló vizsgálatban Kertesi és Kézdi 2008-ban az iskolai könyvtár létével kapcsolatban pozitív összefüggést mutattak ki a szövegértési teljesítménnyel. Ezt megértendő kutatási kérdésünk, hogy a hazai iskolai könyvtárak egyes minőségi mutatói miként befolyásolják a tanulói eredményességet. Ezen a területen a hazai statisztikai adatbázisok használhatóságának értékelése is jelen kutatás feladata. Az általános iskolák eredményességének kiszámításához az Országos kompetenciamérések (OKM) 2014–2016 közötti, telephelyi szintű kutatói adatbázisából a 8. évfolyamos tanulók matematika és szövegértés eredményeinek iskolai szintű átlagait, valamint a gazdasági-társadalmi jellemzők azonosítását célzó rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók iskolai szintű arányait használtuk fel. Az iskolai pedagógiai hozzáadott értéket (PHÉ) a heteroszkedaszticitás kiküszöbölése érdekében súlyozott legkisebb négyzetek módszerén (WLS) alapuló, lineáris regressziós modellek alkalmazásával számoltuk. Az eredményesség mérésére négy eredményességi mutatót alkalmaztunk, melyeket három év átlagaival számolt mutatóval mértünk. Az iskolai könyvtárakra és könyvtárostánárookra vonatkozó adatok a KIR-STAT2016 feladatellátási hely szerinti adatközléséből származnak. Az elemzések adatszolgáltatási és adatértelmezési anomáliákat is felszínre hoztak, de az előzetes eredmények mutatnak pozitív összefüggést témánkban. Azoknak az iskoláknak a tanulói, melyek működtetnek könyvtárat, jobb eredményeket érnek el az OKM szövegértés tesztjein, és az alulteljesítők aránya is kisebb. Az iskolai könyvtár léte önmagában viszont az iskolai pedagógiai hozzáadott értékével nem mutat egyértelmű összefüggést. Az iskolai könyvtár részletesebb mutatóiból láthatjuk, hogy ha van az iskolai könyvtárhoz egyértelműen hozzárendelt (főként könyvtáros végzettséggel rendelkező) személyzet, az szignifikáns, pozitív összefüggést mutat a szövegértési teljesítménnyel és a pedagógiai hozzáadott értékkel is. Az iskolai könyvtár eltankönyvesedése valós pedagógiai veszély. Ezt mutatják adataink is. Ott ahol a tankönyvek állománybeli aránya nagyobb, magas szignifikanciaszinten alacsonyabb az iskola PHÉ-je. Az eredményeket magyarázhatjuk azzal, hogy ott ahol az anyagi gondok ellenére is szakszerűen tartják fenn az iskolai könyvtárat, értik és használják annak funkcióit, a könyvtárostánár szaktudását, fokozottabban tudják a tanulást támogatni.

A GYERMEKEINK ÉLETÉT MEGHATÁROZÓ REJTETT KULTURÁLIS ÖSSZEFÜGGÉSEKRŐL

ELŐADÁSOK

Péterfi Rita, Eszterházy Károly Egyetem Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet Országos
Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

Több mint tíz év telt el azóta, hogy 2017 őszén ismét sor került országos reprezentatív olvasásvizsgálatra. Ez alkalommal nemcsak felnőtteket, de azonos létszámmal (1500 fővel) gyerekeket is kérdeztek olvasási, könyv- és könyvtárhasználati szokásaikról. Mivel az olvasásszociológia több évtized alatt kialakított és használt, kiforrott kérdéseinek felhasználásával történt az adatfelvétel, ezért több mint fél évszázados adatsorok mentén váltak láthatóvá a tendenciák. A papíralapú olvasást érintő kérdések mellett most a digitális eszközökön történő olvasásról is állnak rendelkezésre adatok. A kutatás lehetővé tette a Pierre Bourdieu (Bourdieu, 1997) által bevezetett kulturális tőke fogalmának, a családban szerzett kulturális erőforrásoknak és a kulturális javak együttjárásának vizsgálatát. Adatokkal igazolhatóvá váltak az összefüggések a családban folytatott kisgyermekkorú tevékenységek és a későbbi olvasási aktivitás között. Keresztábrák segítségével mutathatók be a szülői mesélés, a háztartásokban található családi könyvtárak, a könyvtárba járás, a televíziózás, az internethasználat és a rendszeres könyvolvasás összefüggései. A rendelkezésre álló adatok segítségével 1964-ig visszamenőleg mutathatók be a felnőtt könyvolvasók népességén belüli arányának alakulása, a family literacy, azaz a családi írásbeliség és a könyvolvasás összefüggései. Az olvasáskutatásban Máté-effektusként emlegetett jelenség 2017-ben is igaznak bizonyult, vagyis „... akinek van, még adnak, hogy bővelkedjék; akinek pedig nincsen, attól még azt is elveszik, ami van.” Bourdieu az oktatás és az életben feltáruló későbbi lehetőségek összefüggéseit vizsgálva megállapította, hogy az iskola által mért „adottságok és képességek”, nem egyenlő módon, nem igazságosan vannak elosztva a különböző társadalmi osztályok tagjai között. Az oktatástól azt várjuk, hogy képes legyen a különbségeket kiegyenlíteni. Ahhoz, hogy a kétébességű társadalom (Ferge, 2002) leszakadó rétegeinek hátrányai csökkenthetőek legyenek, a könyvtárak a saját eszközeikkel hozzá tudnak járulni. Előadásomban bemutatom olyan könyvtári kezdeményezéseket, amelyek a szülőket segítik abban, hogy gyermekeiket hatékonyan támogathassák az olvasással kapcsolatos tevékenységekben, hogy növekedjen olvasási aktivitásuk, iskolai teljesítményük és az életben való beválásuk.

OLVASÁSI SZOKÁSOK ÉS PIRLS-EREDMÉNYEK A VISEGRÁDI EGYÜTTMŰKÖDÉS ORSZÁGAIBAN

ELŐADÁSOK

Erdős Attila, Oktatási Hivatal
Lak Ágnes Rozina, Oktatási Hivatal

Elemzésünk célja a hazai és nemzetközi köznevelési mérések során keletkezett adatvagyon minél sokrétűbb felhasználása, az adatbázisok másodelemzése új, eddig még nem próbált szempontok alapján, annak vizsgálata, hogy az így kapott eredmények mennyiben támasztják alá, vagy cáfolják meg a témában korábban publikált megállapításokat. A PIRLS adatbázisok felhasználása, a tanulói, tanári és szülői kérdőívek olvasási szokásokra fókuszáló elemzése egyrészt érdekes, újszerű, másrészt nem feledkezhetünk meg arról, hogy a felhasznált kérdőívek nem egy olvasási szokásokat vizsgáló kutatás részeként készültek. Más céllal jöttek létre és ez a „más cél” jelöli ki felhasználhatóságuk kereteit. A kereteken belül viszont lehetőség van néhány izgalmas téma meghatározására, érdekes kérdések megvitatására. Az adatbázis nemzetközisége lehetőséget ad arra, hogy országok közötti összehasonlításokat tegyünk, amire ritkán találunk példát. A PIRLS 2016 adatbázisának másodelemzésével a mérésbe bevont korosztály (4. osztály) olvasási szokásait vizsgáltuk, és azt, hogy az iskolai eredményességet milyen körülmények, hogyan és mekkora mélységig tudják befolyásolni. Vizsgálati eredményeink kitérnek a jellemző demográfiai adatok, a szociokulturális helyzet és az olvasási szokások kapcsolatára, vizsgálják az otthoni környezetnek és az iskolának az olvasás szeretetére gyakorolt hatását, az iskolai olvasmányok, a tanórai közvetítő eljárások, eszközök és a pedagógusok szerepét. Választ kapunk olyan kérdésekre, mint a tanulók időstrukturáltságának és az olvasási szokásainak az összefüggései, a könyv presztízisének alakulása, a képzelet és a differenciálás szerepe, az élményszerző és információszerző olvasás viszonya. A megállapításokat, összefüggéseket a teljes teszten elért eredményekkel, illetve a részterületek pontszámaival együtt elemezzük és a 2011-es mérés eredményeit felhasználva időbeli kitekintést adunk. Elemzésünk a 2011. és 2016. évi PIRLS adatbázison alapszik, amelyek a többnyire 10 éves tanulók szövegértési képességét mérik. A részt vevő országok közül kiválasztottuk a Visegrádi Csoportot (V4), vagyis Magyarország, Csehország, Szlovákia és Lengyelország adatait vetettük össze egymással. A mérés reprezentatív mintán történt, a kiválasztott országokban nagyjából 5000 tanuló vett részt benne. Az egész országra érvényes eredményeket a mérés sajátos módszertani követelményeinek betartása mellett: súlyozással és a plauzibilis értékek használatával állítottuk elő. Felhasználtuk a PIRLS adatok feldolgozását segítő IDB Analyzert és az SPSS 25.0 programot. Az olvasási szokások feltérképezését leíró statisztikákkal, kereszttáblákkal és Pearson-féle korrelációvizsgálattal végeztük, bootstrap hibabeclés segítségével pedig összehasonlítottuk a különböző jellemzőkkel bíró tanulócsoportok átlageredményeit. Az olvasás szeretetét befolyásoló olvasási szokások hatásának vizsgálatát lineáris regressziós modellekkel végeztük.

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS, ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATOK: OKTATÁSI RENDSZEREK, NEVELÉSI PROGRAMOK

Elnök: K. Nagy Emese, Hejőkeresztúri Iskolásokért Alapítvány

Előadások

NEMZETKÖZI KVALITATÍV NEVELÉSTUDOMÁNYI VIZSGÁLATOK METASZINTŰ ELEMZÉSE AZ ATLAS.TI SZOFTVER TÜKRÉBEN

ELŐADÁSOK

Benkei-Kovács Balázs, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Felnőttképzés-kutatási és
Tudásmenedzsment Intézet

Kis mintás komparatív neveléstudományi vizsgálatunk célja egy kvalitatív tartalomelemző szoftver által létrehozott kutatások és kutatási eredmények módszertani összehasonlítása. A górcső alá vett, rangos, kettős bírálatú szakfolyóiratokban megjelent empirikus vizsgálatokra alapozott angolszász tanulmányok (n=22) közös jellemzője, hogy az elemzéseiket az Atlas.ti kvalitatív tartalomelemző szoftverrel készítették el a nemzetközi térben is jelen lévő kutatók. A megvizsgált kutatások témája a neveléstudományi területek széles palettáját érintik a tantervfejlesztés szakterületétől kezdve (Sturges, 2015) az idegen nyelvű felsőoktatás kérdéskörén át (Webster, 2015) egészen az egyetemi menedzsment fejlesztésének vizsgálatáig (Sart, 2015). A látszólag kevésbé összetartozó témákat az a módszertani megoldás köti össze, amivel a kutatók feldolgozzák empirikus adatgyűjtésük eredményeit: minden vizsgálatot Glaser és Straus megalapozott elméletére (GT-grounded theory), és a hozzá szorosan kapcsolódó, kvalitatív tartalomelemzésre építettek a kutatók. A kvalitatív tartalomelemzés sajátosságai azok, amelyeket a neveléstudomány elméleti módszertani kódexében leírt keretek figyelembe vételével (Silvermann, 2006), a 22 tanulmányból álló corpusunkban megvalósult kutatási gyakorlatával vetünk össze transzverzális módon. A kutatási módszertani elmélet megelevenedik és sajátos modus operandik formájában csapódik le, melyet alapján négy jelentősebb klaszterbe különíthetőek el az Atlas.ti szoftvert felhasználó kutatók és kutatások. A neveléstudományi kutatások ilyen típusú elemzése, a róluk való metaszintű gondolkodás, a nemzetközi neveléstudományi térben is ritka, és bár elemzésünk csupán desk research típusú módszertanra épül, hozzájárulhat a kvalitatív neveléstudományi vizsgálatokról való hazai gondolkodásunk (Sántha, 2011, 2015) további fejlesztéséhez.

NEMZETKÖZI OLIMPIAI NEVELÉSI PROGRAMOK GYAKORLATÁNAK VIZSGÁLATA

ELŐADÁSOK

Tóthné Vojtkó Veronika, Eszterházy Károly Egyetem Sporttudományi Intézet
Fügedi Balázs, Eszterházy Károly Egyetem Sporttudományi Intézet
Révész László, Eszterházy Károly Egyetem Sporttudományi Intézet

Kutatásunkban olimpiai nevelési programnak tekintettünk minden oktatási kezdeményezést vagy gyakorlatot, mely az olimpizmus értékeivel hozható kapcsolatba. Feltételeztük, hogy a különböző országokban használt programok nagy eltéréseket mutatnak. Elemzésünk szempontjai közé tartozott a programok tartalmának, alkalmazási módjának, elterjedtségének és eredményességének vizsgálata. A kutatás hiánypótló, hiszen nem jellemző a programok átfogó jellegű összehasonlítása sem a nemzetközi, sem a hazai kutatásokban. Franciaországban az olimpiai nevelési programok elsősorban az olimpia rendezésére benyújtott pályázatok kötelező részeként jelennek meg (Monnin, 2012). Új-Zélandon az olimpiai nevelés a nemzeti tantervbe, a testnevelés tantárgyba van integrálva (Culpan és Stevens, 2017). Sri Lankán tantervi módosítás részeként problémamegoldó és konfliktuskezelő programot kombináltak olimpiai neveléssel (Nanayakkara, 2016). Tajvanban olyan felsőoktatási programot állítottak össze, amely során az olimpiai nevelést művészeti oktatással ötvözték (Hsu és Kohe, 2014). Vitóriában (Brazília) bevezették a Second Half Programot (SHP) (Knijnik és Tavares, 2012). A legátfogóbb olimpiai programok a Nemzetközi Olimpiai Bizottság (NOB) égisze alatt jöttek létre, melyek szélesebb körben is elterjedtek. A legátfogóbb és legaktuálisabb a Teaching Values: An Olympic Education Toolkit (OVEP) feladatgyűjtemény, mely kultúra- és korosztály-független (Binder, 2012). A kutatás célja a különböző országokban használt olimpiai nevelési programok tartalmának és sikerességének elemzése és összehasonlítása volt. További célunk volt az olimpiai nevelésben kialakult gyakorlatok rendszerbe foglalása és az aktuális trendek és irányvonalak meghatározása. A kutatás módszere dokumentumelemzés, mely egyrészt az olimpiai nevelési programok vizsgálatát, másrészt az azokról publikált tanulmányok elemzését foglalja magában. A kutatás fontosabb eredményei az egyes nemzetközi programok számba vétele és elemzése. A vizsgált programok többsége helyi kezdeményezés volt, egyedül Új-Zéland esetében találtunk országos programot. Nemzetközi hatása csak a NOB által kiadott programoknak volt. A programok eredményességét csak néhány esetben vizsgálták. Franciaországban például a gazdasági sikerességet vizsgálták a nevelési hatások helyett, a SHP program esetében a tananyag fejlesztését nem előzte meg tudatos tervezés, így az nem valósította meg a sporton keresztüli erkölcsi nevelést. A Sri Lankán alkalmazott program sikeressége abban rejlik, hogy valós problémák megoldására törekszik. Az utóbbi években a tényeken alapuló pozitívista és idealista irányvonalat felváltotta a konstruktívista és kritikai szemléletmód. A kutatás elméleti jelentősége az, hogy a nemzetközi példák elemzése révén felhívja a figyelmet az olimpiai nevelés jelentésváltozására; gyakorlati relevanciája, hogy kijelöli az utat a jövőben tervezendő programok számára.

A SZAVAK FORRADALMA, AZ OKTATÁS FORRADALMA? – AVAGY A POSITIVE EDUCATION, HAZAI ÉS NEMZETKÖZI KITEKINTÉSBEN

ELŐADÁSOK

Ladnai Attiláné Szerencsés Anita, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom
Neveléstudományi Doktori Iskola

Az oktatás jelenlegi helyzetére országok és kutatók különféle módokon reagálnak. Van, aki egyenesen új iskolát irányoz elő (Radó, 2017), van, aki „felhő sulit” építene (Mitra, 2013), és van, aki a „6K-t jelöli meg kiútként” (Gyarmathy 2018). Fontos lehet a diverzitás és a többszörös intelligenciák figyelembe vétele is (Dezső, 2014), valamint a reziliencia és az inklúzió (Varga, 2014) hatásmechanizmusainak eredményeire is tekintettel lenni; amennyiben a közös cél, a jövőssokkal való szembenézés (Lannert, 2018), vagyis a változás. A transzverzális kompetenciák fejlesztésére remek utat mutatnak a pedagógia és a pszichológia kapcsolódási pontjai, mely utóbbi eredményeinek felhasználhatósága az előbbi esetében csak néhány évtizede került a kutatók érdeklődésének középpontjába (Klein, 2012). Oláh (2017) kutatásaival a boldogság – mely szerinte az érzelmek királynője – állapotának bekövetkezését tanulmányozza (Oláh, 2018). Ennek alapja az a pszichológiai paradigmaváltás (mely arra épül, hogy az emberi 'jól' működést helyezze előtérbe) olyan vívmányokat nevesített, mint a jól-lét típusai, karaktererőségek, megküzdési képességek, motivációs technikák stb. melyek a pedagógia nyelvére „lefordítva” mikro-, és multikulturális szinten is eredményes megoldást jelenthetnek az oktatásban jelenleg tapasztalható nehézségek kezelésére. Seligman (2018) „forradalomként” definiálja módszerének elterjedését az oktatásban. Norrish és mtsai (2015) a PERMA elemeket felhasználva – az univerzális karaktererőségekre (Seligman-Peterson 2009) –, valamint Seligman kutatási eredményeire építve (Seligman, 2012), mutatja be a Positive Education hozadékait diákok, szülők és tanárok megelégedésére. Jelen előadás szerzője áttekintést kíván adni fenti megoldási lehetőségek hazai vonatkozásairól, illetve ezek kritikai és reflektív ismertetését vállalja nemzetközi kitekintéssel. A desk research kutatás ezen felül a szavak (tantervi szabályozás) szintjén megjelenő elvárásokat kvalitatív módon (tartalomelemzés módszerével) tekinti át, annak érdekében, hogy nyilvánvalóvá tegye azon itemek meglétét a magyar rendszerben, melyeket Seligman módszerének pillérjeiként definiál. Az objektivitás érdekében megjelenítésre kerülnek az alternatív kerettantervekben, illetve az alternatív iskolák dokumentumaiban fellelhető tartalmak is. Ezek után (várhatóan 2018 nyarán) a Delphi-módszer felhasználásával szakértők kikérdezésére is sor kerül, melynek célja annak megállapítása, hogy az oktatásban a forradalom bekövetkezéséhez a szavak ablakok, vagy inkább falak (Rosenberg, 2001). Összességében arra keresi a szerző a választ, hogyan tud Seligman világszerte méltán népszerű tudományos diskurzusába Magyarország is mielőbb bekapcsolódni.

A COMPLEX INSTRUCTION ÉS A KOMPLEX INSTRUKCIÓS PROGRAM ÖSSZEHASONLÍTÓ ELEMZÉSE

K. Nagy Emese, Hejőkeresztúri Iskolásokért Alapítvány

A Komplex Instrukciós Program olyan speciális kooperatív tanulási eljárás, amely kezelni képes a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulói csoportokat. A hazánkban sikerrel alkalmazott módszer a Stanford Egyetemen kidolgozott gyökerekkel rendelkezik, fő ismérve a tanulói státuszkezelés. Az előadás célja a kaliforniai iskolákban alkalmazott Complex Instruction (CI) és a hazai iskolákban bevezetett Komplex Instrukciós Program (KIP) tantervi előírásainak, a két módszer elvei alapján szervezett tanóráknak az összehasonlítása. A Stanford Egyetem 18 gyakorlóiskolája közül négyet vontunk be a vizsgálatba. Az iskolák jellemzője, hogy a tanulói összetételüket tekintve rendkívül heterogének. A hazai iskolák közül olyan négyet választottunk ki (www.komplexinstrukcio.hu), amelyek a stanfordihoz hasonló családi háttérből érkező gyerekeket nevelnek. A tantárgyak tekintetében elsősorban matematika és angol nyelv órákat elemeztünk, mindegyik tantárgy tekintetében két-két tanórát. A tanórák megfigyelésekor elsősorban arra fókuszáltunk, hogy a két országban hogyan valósul meg a tantervi előírás és az órai munka egymásnak történő megfeleltetése; a pedagógusok mit tartanak a tanóra legfontosabb feladatának és ennek teljesítéséhez milyen pedagógusi kompetenciák társulnak; hogyan szervezik meg a tanítási órát; milyen eszközöket és eljárásokat használnak a tanulók munkára motiválására; hogyan történik a tanulók tudásának az ellenőrzése és értékelése. A választott vizsgálati módszer a dokumentumelemzés mellett a tanórai megfigyelés volt, amelyhez speciális megfigyelési szempontokat dolgoztunk ki. A mindkét országban szervezett óralátogatások tapasztalata alapján a pedagógusok, diákjaik kompetenciáit szem előtt tartva, státuszproblémát kezelnek. A tanóra feladatai nyitott végűek, többféle intellektuális képesség felhasználást igénylik és a csoporttagok egymástól való függésére építenek. A pedagógusoknak a módszer alkalmazásához szükséges kompetenciái tekintetében is rendkívül erős megegyezést találtunk. A két ország módszere között azonban az eltérések a szembetűnőbbek, amelyek közül a tantervi előírásokat (speciális tanterv vs. NAT), a tanítási óra szerkezetét, felépítését (csoportmunka, öndifferenciálás vs. csoportmunka, öndifferenciálás és egyéni, személyre szabott differenciálás), az alkalmazott módszereket (projekt vs. 45 perces tanítási óra), és a tanulók teljesítményére irányuló ellenőrzést és értékelést (szummatív vs. diagnosztikus) emeljük ki előadásunkban. A kutatás jelentősége abban rejlik, hogy lehetőséget ad az amerikai és a magyar iskolák munkájának az összehasonlítására, az azonosságok és a különbségek feltárására és ezzel a hazai innováció sikerességének előmozdítására. A kutatás elsősorban az alábbi irodalmi forrásokra támaszkodik: Cohen és Lotan (2014): *Designing groupwork: Strategies for heterogeneous class-rooms*. Teacher College, Columbia University. és K. Nagy Emese (2015): *KIP Könyv I-II*. Miskolci Egyetemi Kiadó.

A TANÍTÁSI-TANULÁSI FOLYAMAT SAJÁTOSÁGAI AZ ÍR ALAPFOKÚ OKTATÁSBAN

ELŐADÁSOK

Gál-Szabó Zsófia, SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola, MTA-SZTE Természettudomány
Tanítása Kutatócsoport

Az ír alapfokú oktatás több szempontból különbözik a hazai gyakorlattól (I. Apáti, 2005; Tomasz, 2008; Czető, 2011; www.educatetogether.ie). A tankötelezettség 6 éves korban kezdődik, azonban már 4 éves kortól lehetőség van belépni a közoktatásba. Az alapfokú oktatás két, nem kötelező előkészítő évét („junior” és „senior infants”) hat évfolyam követi. Nincsen kötött órarend, a központi szabályozás alapján 5 óra 40 percet töltenek az iskolában a tanulók, amit két szünet oszt három részre. A közoktatás ezen szakaszában nincsen osztályozás, a tanulók tudásának értékelése kizárólag a tanulási folyamat tervezése céljából történik. Az osztálytanítók munkáját további tanárok (support teachers) segítik, akik azokkal a tanulókkal foglalkoznak, akiknek az írás, az olvasás vagy a számolás terén támogatásra van szükségük. A felvázolt sajátosságok alapján kíváncsiak voltunk, hogy mindez hogyan valósul meg a gyakorlatban. Ezért kutatásunk célja az ír alapfokú oktatás működéséről, az osztálytermi tanítási-tanulási folyamatokról, az alkalmazott módszerekről való tapasztalatgyűjtés volt. Az előzetes tájékozódás (szakirodalom, szülői interjú) alapján három megfigyelési irányt jelöltünk ki: 1) általános jellemzők, mint osztálylétszám, tanterem-elrendezés, pedagógusok száma stb.; 2) munkaformák, munkamódszerek, segédeszközök; 3) értékelési módszerek. Az iskolalátogatások 2018 áprilisában valósultak meg három dublini iskolában (katolikus fiúiskola, katolikus koedukált iskola, „educate together” iskola). Hét osztályban végeztünk megfigyeléseket, „senior infants”-tól 6. évfolyamig egy-egy osztályban. A megfigyelések mellett lehetőségünk volt kérdéseket feltenni a pedagógusoknak. Megfigyeléseink alapján 25–30 fős osztályokban tanulnak a tanulók. A tanítási-tanulási folyamatot az osztálytanító vezeti, akinek a munkáját sajátos nevelési igényű tanulók esetén állandó pedagógiai asszisztens segíti. A tanulók számottevő hányadával támogató tanár is foglalkozik tanítási időben, többnyire az osztálytermen kívül. A tanulók szinte kivétel nélkül 4–6 fős csoportokban ülnek az osztályteremben, ami jó lehetőséget teremt a gyakran alkalmazott csoportmunkára. Szívesen vonják be az IKT-eszközöket és a tanítást támogató weboldalakat a tanítási-tanulási folyamatba. A pedagógusok elmondása alapján év elején felméri a tanulók tudását, hogy tudják, kinek van támogató tanárra szüksége, illetve az olvasás és a matematika esetén ez alapján alakítják ki a különböző képességszintű csoportokat. Bár osztályozás és szummatív értékelés nincs, a tanulók szorgalmát, odafigyelését, segítőkészségét stb. pozitív megerősítésekkel értékelik. A tapasztalatok szakmai közösséggel való megosztása hozzájárulhat az általános iskolai tanítási-tanulási folyamat, valamint az oktatási és értékelési módszerek átgondolásához.

A tanulmányút a Campus Mundi EFOP-3.4.2-VEKOP-15-2015-00001 Program keretében valósult meg. A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

AZ OROSZLÁN ÉS A GYERMEK – GYERMEKKÉP A JAPÁN ÉS MAGYAR MESÉKBEN

ELŐADÁSOK

Endrődy-Nagy Orsolya, ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Neveléstudományi Tanszék
Imai Ren, ELTE Bölcsészettudományi Kar Kognitív Nyelvészet Doktori Iskola

A koragyermekkel és gyermekkorral foglalkozó kutatásoknak is új irányt adhat, ha sikerül más területekkel összefogva kutatni. Jelen kutatás multidiszciplináris bázisát elsősorban a neveléstudomány mellett a japanológia és a kognitív nyelvészet adja, de ezen túlmutatva a kultúra-közi fókusz is megjelenik az elméleti keretei közt. A korábban Európa-centrikus kutatások helyett az Európán túli régiókat, így jelen kutatásban Japánt is vizsgáljuk. Ez jelenti a multiperspektívikus szemlélet lehetséges olvasatát. Az empirikus kutatás módszertana: ikonográfiai és vizuális, valamint nyelvi metaforaelemzés. Módszertani keretek többek közt: Bouteaud, 1989; Collier, 2010; Kövecses, 2010; Nyíri, 2016. A kutatás elsősorban Marék Veronika Laci és az oroszlán című, először 1961-ben publikált kötetének magyar és japán adaptációjának metaforikus és ikonográfiai elemzésével arra keresi a választ, hogy miért és hogyan értelmezi gyermek a mesét, milyen üzenetet nyújt számára a saját kulturális kontextusában. Az eredmények közt feltárjuk a képes gyermekkönyv metaforáinak szerepét a gyermeki gondolkodásban. Lakoff és Johnson (1980) ugyanis kimutatta, hogy a gondolataink túlnyomórészt metaforikusak és hétköznapi nyelvi közegünkben erőteljesen megjelennek. A kutatás hipotézise, hogy a gyermek az elvont fogalmakat a mese hallgatása, a képeskönyv nézegetése közben megérti, méghozzá a kulturális kontextusuk függvényének megfelelően, ugyanakkor bizonyos közös elemek segítségével. A metaforák fontos szerepet játszhatnak a tanítás során is, mely jelen kutatás segítségével a kulturális különbségekre is rávilágíthat. Az oroszlán fogalmának értelmezése (idiómák, szólások, mesék) és a komplex gyermekképi analízis eredményeként segítünk megérteni, miért működhet mindkét kultúrában az elemzett mese. Jelen kutatás egy kognitív nyelvész és egy gyermekkortörténész együttműködésének első eredményeit kívánja bemutatni.

A kutatás az Új Nemzeti Kiválóság posztdoktori programjának finanszírozásával jött létre.

ISKOLÁK, PEDAGÓGUSOK, TANULÓK A HATÁRON TÚL

Elnök: Kozma Tamás, Debreceni Egyetem

Előadások

KOVÁSZNA MEGYEI PEDAGÓGUSOK VÉLEMÉNYE AZ ELŐKÉSZÍTŐ OSZTÁLYRÓL

ELŐADÁSOK

Barabás Andrea, Debreceni Egyetem

Európában egyre erőteljesebben nyilvánulnak meg a gazdasági, társadalmi és kulturális különbségek, amelyek az oktatást sem hagyják érintetlenül. Az Eurydice által szolgáltatott adatokra alapozó európai kutatások két irányzatra hívják fel a figyelmet. Az egyik irányzat követői a minél korábbi intézményes nevelés kereteit javasolják, s ezt a kötelező óvodai oktatás bevezetésében, illetve a beiskolázási korhatár csökkentésében látják. A másik irányzat képviselői az iskolakezdés életkorának emelését szorgalmazzák: a hétéves vagy az ennél idősebb korban történő kötelező beiskolázást javasolják (Mihály, 2001; Darvas és mtsai, 2015). Romániában a 6 éves korban történő beiskolázás mellett a szocializáció támogatásának szükségessége szolgált érvként (Langa, 2014). 2012-ig az iskolaelőkészítő feladat az óvodákra hárult, de mivel az óvodai oktatás nem volt kötelező, ezért nagyon sok gyerek előkészítés nélkül került iskolába (Mandel, 2015; ISE, 2013). Az előkészítés hiánya megnehezítette az iskolai életbe való beilleszkedést, a kudarélmények hatására nőtt a hiányzások száma és korai iskolaelhagyáshoz vezettek (OECD, 2017). Az előkészítő osztály bevezetésével a romániai oktatásban egy új fejezet kezdődött. Nagyobb figyelem fordult az oktatás kezdő szakasza felé, ahol azoknak a készségeknek, képességeknek a kialakítása történik, amelyek a későbbi önálló tanuláshoz nélkülözhetetlenek. Előadásunkban ismertetjük a Kovászna megyei magyar tagozaton dolgozó pedagógusok körében végzett vizsgálat eredményeit, amely az előkészítő osztály bevezetésének hatását vizsgálja. 2018 januárban online kérdőíves módszert alkalmaztunk az alsó tagozaton dolgozó pedagógusok körében (N=134). Kutatásunk során arra keressük a választ, hogy a pedagógusok véleménye szerint az óvoda-iskola átmenetet megkönnyíti-e az előkészítő osztály a specifikus tanulásszervezési módjával? A gyerekek könnyebben beilleszkednek-e az iskolai életbe, csökken-e az iskolai kudarcélmény? Milyen előnyeit, illetve hátrányait tapasztalták meg az előkészítő évről? A kutatás során feltárt eredmények arra engednek következtetni, hogy az előkészítő osztály bevezetését a pedagógusok sikeresnek intézkedésnek tartják, viszont úgy ítélik meg, hogy nem érte el minden célját. A városi iskolákban a magas osztálylétszámok, a fejlesztő szakemberek hiánya okoz problémát, míg a kisebb, vidéki iskolákban az összevont oktatás nehezíti az előkészítő osztályok működését. Az előkészítő osztály végén alkalmazott szöveges értékelő fejlesztő jellegét emeli ki a pedagógusok többsége, viszont akadnak olyanok is, akik szerint időigényes az elkészítése és nem hasznosítható a gyakorlatban. A kutatás jelentősége abban rejlik, hogy eredményei a szükséges korrekciókra irányulhatnak az iskolai kudarcok csökkentése és korai iskolaelhagyás megelőzésének érdekében. A kapott eredmények segítséget nyújthatnak abban is, hogy a különböző településtípusok szerinti specifikus problémákra rávilágítsanak.

A SZERBIAI EGYETEMI HALLGATÓK BITCOINNAL KAPCSOLATOS NÉZŐPONTJA

ELŐADÁSOK

Bálint Krisztián, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

A Bitcoin a mai napig megosztja az embereket. Egyesek szerint a kriptovaluta lehet a jövő pénzneme, míg mások szerint ez csak egy buborék, amely pár éven belül kidurran és megszűnik létezni. Ebből kifolyólag a kutatás célja, hogy felmérje a belgrádi Singidunum Egyetem hallgatóinak Bitcoinnal kapcsolatos nézőpontját. A kutatásban BsC és MsC hallgatók is részt vettek. Problémafelvetésként fogalmazódik meg, hogy az NBS (Szerb Nemzeti Bank) továbbra sem ismer el hivatalosan egyetlen kriptopénzt sem, ezért a hallgatóknak olyan pénznemről kellett véleményt alkotniuk, amelynek fizikai valója nem létezik, ehelyett kizárólag elektronikus formában van jelen. A kutatásban informatikát és közgazdaságtant hallgató tanulók vettek részt, összesen 29-en. Az informatikát hallgató tanulók száma 17 volt, míg a közgazdaságtant hallgatóké 12. Az empirikus kutatás vizsgálata során a pedagógiai mérések tipikus eszközei, a kérdőívek kerültek felhasználásra. A kapott adatokat az SPSS program segítségével lettek elemezve. A hipotézis beigazolódott, miszerint szakoktól függetlenül a tanulók többsége 82%-a (Khi-négyzet próba: $p=0,052$) hallott már a Bitcoinról. A kutatás feltárta, hogy a legtöbbjük az internetről értesült a kriptopénzről. Az informatikát hallgató tanulók 10%-a, míg a közgazdaságtant hallgatók 15%-a rendelkezik kriptopénzzel. Szöveges válaszaikban megjegyezték, hogy a kriptopénzüket a tőzsdén tartják, ahol azokat vásárolták. Sajnálatos módon egyikük sem használ hardveres pénztárcát, ahol szinte 100%-os biztonságban lehetne tartani eme pénznemeket. A kutatás továbbá azt is feltárta, hogy a tanulók többsége, szakoktól függetlenül 74%-uk (Khi-négyzet próba: $p=0,057$) lehetőség függvényében szívesen tanulna egyetemi keretek között a Bitcoinról. Szöveges válaszaikban az informatikát hallgató tanulók megjegyezték, hogy őket leginkább a Bitcoin blokklánc alapú informatikai technológia érdekli, míg a közgazdaságtant hallgató tanulókat a Bitcoin tőzsdén betöltött szerepe. Abban viszont nem mutatkozott különbség, hogy szakoktól függetlenül a tanulók többsége 61%-a (Khi-négyzet próba: $p=0,063$) e-learning formájában tanulna a kriptopénzről, szabadon választható tárgy keretén belül. A Bitcoin és a többi hozzá hasonló altcoin jövője egyelőre kiszámíthatatlan. A tavaly év végi értéknövekedés után ismét mélyrepülésbe kezdett a Bitcoin ára, amely most kezd lassan stabilizálódni. Mint minden új pénzemet, ezt is a magas fokú árfolyamingadozás jellemez. Ennek ellenére számos helyen kezdik elfogadni mint fizetőeszközt, úgy Budapesten, mint Belgrádban, illetve több nyugati egyetemen (MIT, Nicosiai Egyetem) már folyik Bitcoin alapú oktatás.

A VAJDASÁGI ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN TANULÓ ROMA/CIGÁNY NEMZETISÉGŰ TANULÓK MEGLÁTÁSAI AZ ISKOLABIZTONSÁGI MEGOLDÁSOK TERÜLETÉN

ELŐADÁSOK

Kapás Mónika, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola

Bálint Krisztián, Óbudai Egyetem Biztonságtudományi Doktori Iskola

A 21. század gyors informatikai fejlődésének köszönhetően napjainkban egyre több biztonságtechnikai eszköz jelenik meg, amelyet az iskolák egyre gyakrabban alkalmaznak. Sajnálatos módon kizárólag pedagógiai módszerekkel megfelelő szintű iskolai biztonságot nem lehet kialakítani. Problémafelvetésként fogalmazódik meg, hogy a kutatásban részt vett általános iskolában a technikai megoldások bevezetése feltételezhetően, diszkriminatív módon a roma/cigány tanulók nem megfelelő viselkedése miatt került alkalmazásra. A kutatás elsődleges célja, hogy feltárja a roma/cigány tanulók meglátásait az alkalmazott iskolai biztonságtechnikai megoldások iránt. A kutatás további célja, hogy részleteiben megvizsgálja a tanulók nézőpontját, valamint kideríteni a valódi okát annak, hogy miért vált szükségessé a kamerarendszer beszerelése és az iskolarendőrség felállítására. A kutatásban 68 roma/cigány tanuló vett részt. A kutatás során a pedagógiai mérések tipikus eszköze, a kérdőívek kerültek felhasználásra. A kapott eredmények az SPSS programmal lettek kielemezve. A hipotézis beigazolódott, miszerint a tanulók nemtetszését váltotta ki az iskolai biztonsági eszközök alkalmazása az oktatási intézmény területén belül. A kutatásban részt vett roma/cigány tanulók többsége szerint az osztályoktól függetlenül (Khi-négyzet próba=0,059) a biztonsági kamerarendszer kiépítése szükségtelen volt. Szöveges válaszaikban megjegyezték, hogy feltételezhetően ez csak miattuk került bevezetésre, mivel „kizárólag csak őket” gyanúsítják különböző lopások, testi erőszak alkalmával. Továbbá a tanulók 64%-a szerint a biztonsági kamerarendszer frusztrációt, szorongást vált ki belőlük, ami kihatással van az iskolai teljesítményükre is. A tanulók arra a kérdésre, hogy a meglátásaik szerint szükség volt-e az iskolai rendőrség felállítására a többségük az osztályoktól függetlenül (Khi-négyzet próba=0,061) nemmel felelt. Szerbia, az EU-hoz való csatlakozás reményében törvényileg mindenfajta etnikai megkülönböztetést betiltott, ezért is fontos megvizsgálni az érintett tanulók szemszögéből ezeket a diszkriminatívnak vélt intézkedési technikákat, hogy ők hogyan vélekednek erről, illetve hogy hogyan élik ezt meg a mindennapokban, és nem utolsósorban ez hogyan hat ki a tanulmányaik eredményességére. Az előadásban bemutatásra kerülnek az eddigi eredmények, ezt követően elemezzük a kutatás nyújtotta további lehetőségek is, ami abban nyilvánul meg, hogy a fentiekben megfogalmazott témáról a pedagógusok hogyan vélekednek, melyek az ő meglátásaik az iskolai biztonsági rendszer bevezetéséről, és ez mennyiben tér el az általuk tanított roma/cigány tanulók véleményétől.

A MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐ VAJDASÁGI ROMA/CIGÁNY NEMZETISÉGŰ CSALÁDOK MEGÉLHETÉSI PROBLÉMÁI A 21. SZÁZADBAN

ELŐADÁSOK

Kapás Mónika, PTE Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi
Doktori Iskola

Az előadás és az annak hátterét képező kutatás a vajdaságban élő roma/cigány nemzetiségű családok szociális hátterét hivatott megvizsgálni, különös tekintettel a megélhetési problémákra, amivel nap mint nap szembe kell nézniük. A kutatásban részt vevő családoknál a legalapvetőbb emberi szükségletek is gyakran hiányoznak, mint például a napi főtt étel, emellett az infrastrukturális hiányoknak köszönhetően gyakran a víz hiánya is nagy gondot okoz, ugyanis így a higiéniai teendőket sem tudják rendszeresen elvégezni. A kutatás elsődleges célja feltárni, hogy a roma családok rosszabb szociális helyzetét mi minden befolyásolja. Jelen kutatás további célja, hogy bebizonyítsa, hogy a helyi munkaadók diszkriminatív nézőpontja nagyban befolyásolja a kisebbségből származó dolgozni vágyókat, megfosztva őket a munka lehetőségétől, és mivel több család nem engedheti meg magának, hogy egy másik településre járjon át nap, mint nap dolgozni, ezért csupán a szociális segély jelenti számukra a megélhetést. A kutatásban tizenöt roma család vett részt, akik vállalták, hogy őszintén vallanak szociális helyzetükről, különös tekintettel a rossz munkaerőpiaci helyzetükre, ami nagyrészt felelős a rossz anyagi körülményükért. Az empirikus kutatás módszerén belül a nyitott kérdőívezés és terepmunka került alkalmazásra, mely esettanulmányok formájában lesz reprezentálva. Problémafelvetésként fogalmazódik meg, hogy a kutatásban részt vevő roma családok rossz munkaerőpiaci helyzetének főbb okai nemcsak az alacsony iskolázottságukból fakad, hanem az előbb említett helyi gazdák, munkaadók diszkriminatív hozzáállásától is nagyban függ, akik sokszor esélyt sem adnak a dolgozni vágyó kisebbségben élőknek csupán a külső jellemvonások (bőrszín stb.) miatt, és pont az ilyen és ehhez hasonló diszkriminációnak köszönhetően nem tudnak a roma/cigány nemzetiségűek érvényesülni a munkaerőpiacon. Amennyiben sikerül munkát találniuk, akkor is csak olyanokat, amit a legtöbben nem szívesen végeznek, mert megterhelőek, nem jól jövedelmezőek, emellett az egészségre is káros hatásai vannak. Mivel a kutatásban csupán tizenöt család vett részt, ezért a kapott adatok nem tekinthetők relevánsnak, viszont ettől függetlenül a maguk mélységében és fontosságában lesznek bemutatva a családok – bár számuk e kutatásban az egész roma/cigány populációhoz képeset elenyésző-, még is foglalkozni kell a témával, akár egy következő kutatás kapcsán végzendő interjú által felkeresett helyi gazdák, munkaadók nézőpontját is megismerve, akiket talán jobb belátásra lehet bírni, így javulhat a kisebbségben élők munkaerőpiaci helyzete.

TANULÁSI KÖRNYEZET, TANÁR-DIÁK KAPCSOLATOK

Elnök: Sántha Kálmán, Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézet

Előadások

AZ ISKOLAI VISELKEDÉS-SZABÁLYOZÁS NÉHÁNY AMERIKAI MODELLJE: HATÉKONY MÓDSZEREK A SZABÁLYOK, NORMÁK INTERIORIZÁCIÓJÁNAK FOLYAMATÁBAN

ELŐADÁSOK

Rajnai Judit, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Egyetemi oktatóként évről évre azt a visszajelzést kapom hallgatóimtól, hogy a tanárképzés nem készíti fel őket a „hatékony fegyelmezésre”. Nehezítő tényező az is, hogy a porosz pedagógia büntetéscentrikus hagyománya még mindig erőteljesen jelen van szemléletünkben, hisz jórészt ők is ebben szocializálódtak, ugyanakkor kevés jó gyakorlat áll előttük példaként. Ezért is kezdtem el különösképpen foglalkozni a témával, próbáltam keresni olyan komplex modelleket, amelyek standard iskolai körülmények között is alkalmazhatóak, de a magatartási problémákkal, beilleszkedési nehézségekkel küzdő gyerekek számára is hatékonyak lehetnek. Előadásomban a viselkedés-szabályozás 3 modelljét kívánom elméleti és gyakorlati síkon bemutatni, elemezni, összehasonlítani, amelyek az USA-ban már jól beváltak, de Magyarországon még kevéssé ismertek. A Pressley Ridge intervenciós modelljének alapját a Nicholas Hobbs által az 1960-as években kidolgozott úgynevezett Re-EDucation „Az érzelmi zavarokkal küzdő fiatalok viselkedés- és magatartási mintáinak újratanítása” módszertana adja. A viselkedés befolyásolásának fontos eszköze a pozitív fogalmazás: kérés és nem tiltás formájában. Ezt követi a közös, illetve az egyéni célok meghatározása a magatartás és a tanulás terén. A célok megvalósítását minden tanóra végén értékelik. Folyamatos visszajelzést kapnak viselkedésükkel és eredményeikkel kapcsolatban, megbeszélik, mit kell tenniük annak érdekében, hogy tovább tudjanak lépni. A sikerért virtuális aranyat kapnak, melyet egyéni értékelőlapon jegyeznek, és be is válhatnak. Ron Clark kortárs amerikai pedagógus szemben az általános állásponttal – miszerint a lehető legminimálisabbra kell redukálni a szabályok számát – 55 szabályt dolgozott ki: minden helyzetre konkrétan meg akarja adni, milyen viselkedést vár el, amelyeket a diákokkal közösen meg is beszél, a gyakorlatban ki is próbál. Emellett több olyan módszert ajánl, amely a tanulók bizalmának megnyerésére irányulnak, illetve hasznos „tippeket” is kaphatunk tőle a büntetésre és jutalmazásra vonatkozólag is. A Positive Behavioral Interventions and Supports (PBIS) állami finanszírozás eredményeként létrejött modell az USA-ban, hazai adaptációja: a Viselkedés Támogató Tanítása (VITT). Lényege a pozitív visszacsatolás, a pedagógus arra törekszik, hogy azt emelje ki a diák viselkedésében és munkájában, ami jó. Az iskola (!) megfogalmazza az elvárt viselkedés szabályait, melyeket a pedagógusok ismertetnek a diákokkal, kiplakátolják, gyakorolják. A nevelők kifejezetten azt figyelik, mikor tartják be a tanulók a megfogalmazott szabályokat. Ilyenkor elismerésüket fejezik ki, és a helyes viselkedést névre szóló dicsérőcédulák osztásával jutalmazzák, melyeket a diákok egy közös ládában gyűjtenek. Összevetve: mindhárom modell közös eleme a pozitív tanári attitűd, a közös célmeghatározás, a szabályok rögzítése, azok szemléletes megjelenítése, a folyamatos visszajelzés, a pozitív visszacsatolás, erőteljes külső motiváció.

A TANULÓ-TANÍTÓ KAPCSOLATÁNAK FELTÁRÁSÁT CÉLZÓ STUDENT-TEACHER RELATIONSHIP SCALE (STRS) MÉRŐESZKÖZ MAGYARORSZÁGI ÉS VAJDSÁGI PILOT KIPRÓBÁLÁSA

ELŐADÁSOK

Huszka Noémi, Szegedi Tudományegyetem
Kinyó László, SZTE Neveléstudományi Intézet

A személyes, pozitív emberi kapcsolatok az iskola világában is kulcsfontosságúak. Az iskolai évek alatt a gyermek elsősorban a tanító(k)ra támaszkodhat, a diák és a tanító közötti pedagógiai kapcsolat minősége meghatározó a gyermek személyiségfejlődésében (Hamre és Pianta, 2005). A szakirodalom a tanító és a tanítvány közötti pedagógiai kapcsolatot komplex rendszernek tekinti, amelyet a gyermek kognitív fejlődése, általános képességei, az otthoni környezet (Pianta és mtsai, 2003), a gyermek viselkedése (Ladd és mtsai, 1999) is befolyásol. A tanító-tanuló közötti kapcsolat a pedagógus és a gyermek szemszögéből is vizsgálható. Pozitív kapcsolat esetén a pedagógus több motivációt, időt, energiát, támogatást nyújt, míg a gyermek esetében a jobb iskolai teljesítményben nyilvánul meg (Cicchetti és Lynch, 1993). A tanítóval pozitív kapcsolatot ápoló gyermekek általában magasabb iskolai teljesítmények és fejlettebb szociális készségek jellemzik (Crosnoe és mtsai, 2004). Előadásunk célja a tanító-tanuló kapcsolatát vizsgáló pilot kutatásunk eredményeinek bemutatása. Azt feltételezzük, hogy azok a gyermekek, akik pozitív kapcsolatot ápolnak tanítójukkal, jobb tanulmányi eredményeket érnek el, és kevesebb tanulási problémával szembesülnek, mint azok a diákok, akiknek kevésbé pozitív (vagy negatív) a kapcsolatuk a tanítójukkal. Kutatásunkhoz a számos országban már alkalmazott Student-Teacher Relationship Scale (STRS) mérőeszközt (Pianta, 2001) alkalmaztuk. A kérdőív a pedagógus szemszögéből enged bepillantást a tanító és a tanítvány kapcsolatának sajátosságaiba. A pedagógusok ötfokú Likert-skálán ítélték meg, hogy az adott állítások mennyire jellemzik az egyes tanulóhoz fűződő kapcsolatukat. A 28 tételes STRS-kérdőív a pedagógus-tanuló kapcsolat három dimenziójáról (közelség, konfliktus és függőség) nyújt visszajelzést. Az adaptált, magyar nyelvű kérdőív-változatot egy magyarországi és egy vajdasági általános iskola tanítója töltötte ki, összesen 50 tanulóhoz fűződő pedagógiai kapcsolat jellegzetességeiről rendelkezünk információval. A gyakorló pedagógusok arról kapnak visszajelzést, hogy az osztályukban tanuló gyermekekkel milyen minőségű pedagógiai kapcsolatot ápolnak. Az eredmények meghatározása adott kiszámítási protokoll mentén történik. A kérdőív közelség és konfliktus alskálája jó reliabilitású ($\alpha=0,85$ és $0,90$), azonban a függőség alskála megbízhatósága ($\alpha=0,53$) az elfogadhatónál alacsonyabb. Mindez összhangban van az eszköz nemzetközi használatából származó tapasztalatokkal (I. Fraire és mtsai, 2013). Eredményeink szerint a tanítók és a diákok kapcsolata a legtöbb esetben megfelelő, esetenként azonban a pedagógiai kötődés megerősítésére, illetve a fennálló konfliktusok csökkentésére lenne szükség. A kérdőív mindennapi pedagógiai gyakorlatban történő alkalmazása diagnosztikai célú eszközként hozzájárulhatna a tanító-tanuló kapcsolat minőségének javításához.

Az előadás társszerzője, Kinyó László a kutatás ideje alatt Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

TANÁR-DIÁK SZEREPVISZONYOK A FACEBOOKON – KÍSÉRLET EGY SZEREPMODELL KIALAKÍTÁSÁRA

ELŐADÁSOK

Sárospataki Barnabás, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Nemigen lehet olyan szakmát találni, mint a pedagógushivatás, melyben személyiség és szerep ilyen szorosan fonódik egybe. Éppen emiatt válik a pedagógus a (társadalmi) szerepelméletek gyakori példájává (Zrinszky, 1994), más részről a pedagógia és a neveléstudomány számára is fontos eredményeket hozhat a tanárszerep(ek) kutatása (Nias, 1987; Samuel és Stephens, 2000; Tabachnick, 1980) sokszor a pedagógus identitás kulcsfogalmával szoros összefüggésben (Beauchamp és Thomas, 2009; Korthagen, 2004). A neveléstudományban sok helyen felbukkanó szerep fogalma korántsem egységes. Vannak olyan munkák, amelyek a tanár tevékenységi körei alapján (Trencsényi, 1988; Horváth Futó, 2011), mások metaforák segítségével különítenek el különböző szerepeket (Ben-Peretz, Mendelson és Kron, 2003). Megint mások pszichológiai irányból: a személyiség és a szerepelvárások határfelületén definiálják azokat (Zrinszky, 1994; Allport, 1980). Végül olyan írások is vannak, amelyek köznyelvi értelemben használják a szerep szót (pl. egy módszertani innováció kapcsán, vagy a kutatás résztvevőinek megnyilatkozásaiból kiindulva (Hattingh és De Kock, 2008). Érdeklődésem fókuszában a tanár-diák kapcsolat áll. Kutatásom során e viszonyt és annak alakulását, a Facebookon zajló tanár-diák kommunikáció elemzése során vizsgáltam. A kutatás self-study keretében zajlott (LaBoskey, 2004; Lassonde és mtsai, 2009), tehát a saját tanári gyakorlatomban 1-4 év során létrejött szövegeket értelmeztem. Elemeztem mind az egyes interakciókat, mind a kapcsolatok teljes történetét. Jellemző mintázatokat, aktusokat kerestem a Facebookon írt szövegekben, ezeket több szempont mentén rendszereztem. Értelmezéseimet összevettem az elmúlt évek során vezetett reflektív naplóm feljegyzéseivel, és a résztvevők véleményével is ütköztettem interjúk, fókuszcsoportos interjúk során. Elemzéseim kulcsfogalma: a szerep, melyet e kutatás kapcsán társadalmi nézőpontból definiálok. Előadásom során részletesen bemutatom a kutatás során alkotott szerepmodellt, mely a tanár-diák kapcsolatok szereplehetőségeit néhány fontos dimenzió szerint osztályozza, egyben rávilágít a szerepek közötti interakciók dinamikájára. E modell további előnye, hogy egyrészt általánosan alkalmazható, másrészt jól hasznosítható a mikrotörténekek értelmezésében is. Érintőlegesen kitérek kutatásom egyéb vonatkozásaira is. Szemben az eddigi írások többségével, melyek a Facebook tudásközvetítésben betöltött szerepével foglalkoznak (Woo és Reeves, 2007; McLoughlin és Lee, 2008; Dabbagh és Kitsantas, 2012), én a tanár és a diák online kapcsolatának általánosabb pedagógiai következményeire mutatok rá. Ez jelentősen bővíti az e témában eddig publikált eredményeket (Mazer és mtsai, 2007, 2009; Hew, 2011) és hozzájárulhat ahhoz, hogy a nevelési interakcióknak ez a szűrkezőnája megragadhatóbbá váljon mind a neveléstudomány, mind a gyakorló pedagógusok számára.

AZ ISKOLA FUNKCIONÁLIS TEREINEK VIZSGÁLATA A FUZZY-SET QUALITATIVE COMPARATIVE ANALYSIS SEGÍTSÉGÉVEL

ELŐADÁSOK

Sántha Kálmán, Pannon Egyetem Neveléstudományi Intézet

Az iskola összetett rendszerének elemzéséhez alkalmas a fuzzy-set Qualitative Comparative Analysis (fsQCA), amely a humán valóság lineáris megközelítése helyett úgy nyújtja az összetettség lehetőségét, hogy a kvantitatív és a kvalitatív paradigma határán mozogva az esetorientált elemzés jegyében változók (feltételek) sajátos mintázatait keresi. Az iskolai térstruktúra tanárként és tanulóként is meghatározza mindennapjainkat, hatással van a tanítás-tanulás folyamatára. Az iskola funkcionális térmodellje, az egyéni és közösségi terek, az interakciók tere, a tanulási, a rekreációs, a kommunikációs, valamint a saját tér szerepet játszik az eredményesség folyamatában (Hercz és Sántha, 2009). Az előadás az osztálytermi térstruktúra, a pedagógus módszertani kultúrája és az eredményes tanítás-tanulás folyamata közötti összefüggésekre kíván rámutatni a fuzzy-set QCA (fsQCA) segítségével. Az elemzés során párhuzamot állítunk a Boole-algebra elemeivel dichotomizálásra építő crisp-set QCA (csQCA), valamint a komplexitást figyelembe vevő fsQCA között, valamint felhívjuk a figyelmet a kvalitatív adatok fuzzy halmazokká transzformálásának lépéseire. Egy hallgatói csoportot (N=29) arra kértünk, hogy a kötetlen reflektív napló segítségével írják le az osztálytermi térstruktúrára vonatkozó gondolataikat: formálják olyanná a teret, amelyben a tanítás-tanulás folyamatát hatékonnak vélik, ahol szívesen dolgoznának. A naplók strukturálatlan adatainak feldolgozását a fsQCA segítette, a kvalitatív adatok fuzzy halmazokká történő kalibrálását Basurto és Speer (2012) alapján végeztük. Induktív tartalomelemzéssel azonosítottuk a feltételeket (térstruktúra, pedagógus módszertani kultúrája, oktatási eszközök), valamint a kimeneteket, megállapítottuk a küszöbponthoz, kódoltuk a szövegkorpuszokat, vizsgáltuk a kódolt adatokat, definiáltuk a fuzzy-halmazok értékeit, majd a feltételekhez és kimenetekhez hozzárendeltük a fuzzy-értékeket. Ezután a csQCA-ból már ismert lépések (hipotetikus igazságtábla, logikai minimalizálás) vezettek az eredményekig. Az eredmények kétféle kimenetet mutatnak: a megfelelő térstrukturálás vagy a nem kellőképpen átgondolt módszertani kultúra és széles eszközhasználat kombinációja jelentheti a tanórai hatékonyságot. A naplók komplex térszemléletet illusztrálnak, az épített környezet mellett a forma, a szín, a tárgyak, a belső tér egysége bontakozik ki. Láttatják, hogy a térstruktúra hat a viselkedésre, a tanítás-tanulásra annak ellenére, hogy sokunkban nehezen tudatosul hatásrendszere. Az előadás kettős relevanciájú, kiemeli a fsQCA neveléstudományi vizsgálatokban történő alkalmazhatóságát, valamint hangsúlyozza az iskola funkcionális tereinek jelentőségét.

Az előadást az EFOP-3.6.1.-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatta.

AZ INTÉZMÉNYEK DIGITÁLIS ÁTÁLLÁSÁNAK MÉRÉSE (DIÁK) A KVALITATÍV KOMPARATÍV ANALÍZIS MÓDSZERÉVEL

ELŐADÁSOK

Racsko Réka, Eszterházy Károly Egyetem

Az oktatás mint jövőre irányuló tevékenység (Radó, 2017) reflektíven reagál a digitális paradigmaváltás okozta változásokra, amely az intézményi szintű digitális átállás (Racsko, 2016) során megvalósuló információs társadalom iskolájában érhető tetten (Z. Karvalics, 2012). Az elmúlt 9 évben végzett elektronikus tanulási környezet kiépítését célzó modellkísérleteink (pl. Kis-Tóth, Gulyás és Racsko, 2017; Herzog és Racsko, 2016; Kárpáti, Kis-Tóth, Racsko és Antal, 2015) során megerősítést nyert, hogy e folyamat túlmutat az infrastrukturális fejlesztéseken, szükséges hozzá a humánerőforrás, (menedzsment, pedagógus tanuló) képzése, a taneszközök és a módszertan modernizációja. A köznevelésben egyre nagyobb igény mutatkozik egy olyan mérőszámra, amely az elektronikus tanulási környezet jellegzetességei mentén, számszerűsítetten mutatja meg az intézmények helyzetét e folyamatban. A kutatás alapvetése, hogy léteznek olyan súlyponti kritériumok, amelyek során mérhetővé válik az adott intézmény digitális átállási koefficiense (DIÁK), és megállapítható, hogy e folyamat megtörtént-e, valamint mely fázisban van éppen. (Kis-Tóth és Racsko, 2017) A DIÁK egy olyan univerzális mutató, amely egyrészt segíti az intézményeket a hazai és nemzetközi ajánlásokhoz való igazodásban, másrészt egy egzakt, több dimenzió mentén történő értékelést ad saját helyzetükről. A kutatás fázisai: a mutató (1) kulcsindikátorainak meghatározása, (2) ezek kibontása és a hozzá tartozó deskriptorok meghatározása, (3) ezek súlyozása, (4) mérőeszköz kvantifikálása, (5) a bevételek-vizsgálathoz a minta kiválasztása, (6) a kiválasztott iskolákban a Kvalitatív Komparatív Analízis (QCA) módszerének alkalmazása, (7) az adatok kiértékelése, (8) digitális átállás klaszterek létrehozása, (9) a mutató véglegesítése. A kutatás hipotézisei: (1) Számszerű értékekkel mérhető az intézmények digitális átállásának állapota. (2) A QCA módszere alkalmazható a DIÁK bevételek-vizsgálatában a kombinált kutatási paradigma révén. (3) QCA módszerének alkalmazásával felrajzolhatók az oktatási intézmények digitális átállás klaszterei. A hipotézis igazolására a koefficiens kifejtését követően a QCA módszerével bevételek-vizsgálatot végzünk, amely az észak-magyarországi régióban szisztematikus, rétegzett mintavételi eljárással kiválasztott, különböző fenntartású iskolákban. A mérés erőssége, hogy a tényezőket együttesen vizsgálja, és nem enged túlzott teret a technológiának; adaptívan alkalmazkodik az intézményi sajátosságokhoz, ugyanakkor lehetővé teszi azok összehasonlíthatóságát, figyelembe véve nemzeti adottságainkat (pl. fenntartói diverzitás). A DIÁK alkalmazásával az intézmények digitális helyzete és középtávú fejlesztése jól extrapolálható, mert e keresztmetszeti vizsgálat segíti őket az intézményfejlesztési digitális stratégia kidolgozásában. A rendszer figyelembe veszi a hazai Digitális Oktatási Stratégiában leírt elvárásokat, valamint szintetizálja a nemzetközi referenciakeretek és indikátorrendszerek ide vonatkozó elemeit.

TANULÁSI KÖRNYEZET, TANÁR-DIÁK KAPCSOLATOK

Elnök: Tóth Zoltán, MTA-ELTE Kutatásalapú Kémia-tanítás Kutatócsoport, DE

Előadások

A KUTATÁSI KÉSZSÉGEK VIZSGÁLATA KÖZÉPISKOLÁSOK ÉS EGYETEMISTÁK KÖRÉBEN

ELŐADÁSOK

Z. Orosz Gábor, SZTE NDI, MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

B. Németh Mária, SZTE NDI, MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Korom Erzsébet, SZTE NDI, MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

A kutatási készségek olyan kognitív elemek, melyeket a természettudományos gondolkodás részeként, a tudományos megismerés során működtetünk. Mérésükre a nemzetközi vizsgálatok már a kezdetektől fogva nagy hangsúlyt fektetnek (OECD 2015; TIMSS 2015), és az értékelésükre való törekvés a legújabb hazai természettudományos érettségi követelményrendszerekben (2017) is megjelenik. Mindezek ellenére kevés adat áll rendelkezésre ezen készségek fejlettségéről hazai mintán. Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk a középiskolás diákok és tanárszakos egyetemi hallgatók teljesítményét egy kutatási készségeket mérő online teszt segítségével. A készségek iskolai fejlesztése csak úgy lehet sikeres, ha a tanárok maguk is megfelelő tudással rendelkeznek, emiatt tartottuk indokoltnak az egyetemisták mérését is. Hipotéziseink a következők: a 12. évfolyamosok teljesítménye szignifikánsan magasabb, mint a 10. évfolyamosoké (H1); az egyetemisták teljesítménye pedig szignifikánsan magasabb, mint a 10. (H2) illetve a 12. évfolyamosoké (H3). A mérőeszköz 96 itemből áll, és a következő készségeket méri: adatértelmezés, változók azonosítása, kutatási kérdés vizsgálata, hipotézisvizsgálat, kísérlet tervezése és a változók kontrollja, következtetések levonása. A tesztet szegedi és Szeged környéki iskolák diákjai (N10.évf=549; N12.évf=394), illetve a Szegedi Tudományegyetem tanárszakos hallgatói (N=87) töltötték ki. A teszt reliabilitása a középiskolai (Chronbach alfa10évf-12évf: 0,94) és az egyetemi mintán (Chronbach alfa: 0,94) is megfelelő. A teljes teszten elért összteljesítmény 10. évfolyamon 58,9%p (SD:17,2%p), a 12. évfolyamon 61,7%p (SD:19,6%p), az egyetemistáké 79,4%p (SD:20,2%p); a különbségek szignifikánsak ($p < 0,05$). Mindhárom korcsoport az adatértelmezés alteszten érte el a legjobb teljesítményt: 10. évfolyam 81,3%p (SD:19,2%p), 12. évfolyam 84,1%p (SD:20,2%p) az egyetemisták 92%p (SD:13,5%p). A leggyengébb teljesítményt a kísérlet tervezése és a változók kontrollja alteszten érték el a diákok: 10. évfolyam 33%p (SD:30,0%p), 12. évfolyam 38,9%p (SD:32,7%p), egyetemisták 72,2%p (SD:26,75%p). Mivel csak a kísérlet tervezése és a változók kontrollja alteszten találtunk szignifikáns különbséget a 10. és a 12. évfolyamosok teljesítménye között, így az első hipotézist elvetettük. A jelenség egyik lehetséges magyarázata, hogy az utolsó két évfolyamon az érettségire történő készülés miatt az ismeretátadásra helyeződik a hangsúly, és kevésbé jelenik meg a készségfejlesztés, holott a követelmények ezt megkívánják. Az egyetemisták minden esetben szignifikánsan jobb teljesítményt nyújtottak a középiskolásoknál, így a második és harmadik hipotézisünk bizonyítást nyert. Ez az eredmény magyarázható a felsőoktatásba kerülés során jelentkező szelekcióval, illetve az egyetemi képzés hatásával is. Mindezek további vizsgálatát az egyetemi minta bővítésével a későbbiekben tervezzük.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatta.

HATÉKONY-E A KUTATÁSALAPÚ KÉMIAOKTATÁS? – EGY LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLAT EDDIGI TAPASZTALATAI

ELŐADÁSOK

Tóth Zoltán, MTA-ELTE Kutatásalapú Kémiantanítás Kutatócsoport, Debreceni Egyetem

A kutatásalapú természettudomány-tanítás (IBSE) lényege, hogy a diákok olyan vizsgálatokat végeznek, melyeknek legalább egy részét saját maguk tervezik meg és értékelik. Ennek eredményességét illetően a nemzetközi szakirodalomban megoszlanak a vélemények. Nem triviális tehát, hogy bevezetése zökkenőmentesen megvalósítható, és eredményesebbé tenné a kémia oktatását. Elképzelésünk szerint a hagyományos, „receptszerű” tanulókísérletek egy részének kutatásalapúvá alakításával célszerű az IBSE-t bevezetni. Előkísérletünk szerint már egy rövid (5 tanórás) program is kimutatható javulást eredményezett a kísérlettervező képesség fejlesztésében 9. évfolyamos tanulók esetében. Erre alapozva terveztük meg a négyéves (7–10. évfolyamra kiterjedő) longitudinális vizsgálatunkat, amelyben az ország 18 gimnáziumának 31 tanulócsoportja vesz részt 24 kémiantanár vezetésével. A tanulócsoportokból a vizsgálat kezdetekor véletlenszerűen három csoportot hoztunk létre: (1) a kontrollcsoportot, akik a hagyományos tanulókísérlettel dolgozták fel az egy-egy tanévre kijelölt 6 témakört; (2) az elméleti kísérlettervező csoportot, akik a hagyományos tanulókísérleteken túl elméleti problémák megoldásán keresztül gyakorolták a kísérlettervezést; és (3) a gyakorlati kísérlettervező csoportot, akik a hagyományos tanulókísérletek egy-egy részfeladatát oldották meg a saját maguk által megtervezett – és a tanárral egyeztetett – kísérletekkel. A tanulók kémiai ismereteit, kísérlettervező képességét, valamint a kémiával és a kísérletezéssel kapcsolatos attitűdjét 7. évfolyam elején, 7. és 8. évfolyam végén írásbeli teszttel mértük. Az adatok statisztikai értékelését kontrollcsoport-illesztés után végeztük el csoportonként 209 tanulóval. Kutatási kérdéseink a következők voltak: Nőne-e a különbség a csoportok kísérlettervező képessége között egy hosszabb távú kutatás során? Változtat-e a tanulók attitűdjén és motiváltságán egy ilyen beavatkozás? Számít-e, hogy a tanulók ténylegesen elvégzik a megtervezett kísérleteket, vagy elég az elméletben való kísérlettervezés is? A 7. év végi teszt eredményei alapján nem tudtunk szignifikáns különbséget kimutatni a három csoport teljesítménye között sem a kémiai ismeretekben, sem a kísérlettervező készség fejlődésében, sem a kémiához és a kísérletezéshez kapcsolódó attitűdökben. Ugyanakkor az előmérés alapján képezett tercilisek eredményeinek összehasonlítása azt mutatta, hogy mind a három vizsgált területen az előmérésen gyengén szereplő tanulók érték el a legnagyobb relatív fejlődést, a legjobbak teljesítménye viszont szinte minden területen csökkent – csoporttól függetlenül. A vizsgálat 2. évében a kutatási modell annyiban változott, hogy a kísérleti csoportok számára tanítjuk a kísérlettervezés elveit: a (2) csoport számára a receptszerűen elvégzett kísérletek után, a (3) csoport számára a kísérlettervezés előtt. A 8. évfolyamosok év végi felmérése folyamatban van. Az eredményekről a konferencián számolunk be.

A kutatást az MTA támogatja (471026).

A KUTATÁSALAPÚ TANULÁS/TANÍTÁS LEHETŐSÉGEI A FIZIKAOKTATÁSBAN

ELŐADÁSOK

Radnóti Katalin, ELTE Természettudományi Kar Fizikai Intézet, MTA-SZTE
Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Hasznosi Tamásné, Sashalmi Tanoda, MTA-SZTE Természettudomány Tanítása
Kutatócsoport

Napjaink információs társadalmában nélkülözhetetlen a hozzánk érkező információk szűrése, értékelése, a bizonyítékokra alapozott döntéshozatal. Számítalan, a legkülönbözőbb témákról szóló kutatással kapcsolatos hír lát napvilágot. Sokszor egy-egy termék reklámozásakor a fejlesztést kutatási folyamat eredményeként állítják be. Mindezt kritikával kell kezelni! El kell tudni dönteni, hogy megbízható-e a kutatás. Az ehhez szükséges készségek fejlesztése az oktatás egyik fontos feladata. Több országban elterjedt gyakorlat, napjaink szakmódszertani fejlesztéseinek egyik meghatározó eleme a kutatásalapú természettudomány-tanítás koncepciója. Több nemzetközi projekt (Csapó, Csikos és Korom, 2016) feladatként tűzte ki e megközelítési mód tanítási gyakorlatban való elterjesztését. Az előadásban bemutatásra kerülő fejlesztésünk során ezekre, mint előzményekre támaszkodunk. A kutatási készségek fejlesztése fontos a fizika tantárgy tanulása során is, mely elsősorban az empirikus vizsgálatokhoz, köthető, bár a számításos feladatok esetében is megjelenhet. Ez nemcsak azon diákok számára fontos, akik természettudományos területen szeretnének továbbtanulni. Egyrészt egy fegyelmezett gondolkodásmódot, megismerési algoritmust tanulnak, de – reményeink szerint – ezzel a gondolkodásmóddal felvértezve képesek lesznek eligazodni napjaink tudományos és áltudományos hírei között is. Kutató- és fejlesztő munkánk fő célkitűzései: a természettudományos szemlélet érvényesítése, az ismeretszerzés menetének támogatása, a tanulók gondolkodásának fejlesztése. A munka során a kötelező tananyagot feldolgozó tanórákba illeszthető foglalkozásterveket készítettünk általános és középiskolás diákok számára, melyekben nagy hangsúlyt fektettünk a természettudományos megismerési folyamat módszereinek tanulmányozására. Közülük többet kipróbáltunk pilot jelleggel egy-egy osztályban. Az előadáson két kipróbálás tapasztalatairól számolunk be. Az egyik foglalkozáson 9. évfolyamos tanulók az egyik közismert hírportálon megjelent tudományos hír szövegét elemezték előre megadott tanári kérdések segítségével, majd az abban szereplő adatokkal modellszámítást végeztek. Egy vörös törpecsillag bolygóinak keringési adataiból becsülték meg a csillag tömegét az általuk éppen abban az időszakban tanult 3. Kepler törvény felhasználásával. Visszajelzéseik alapján kedvezően fogadták a tananyag ilyen jellegű megközelítését. A másik példa a 7. évfolyamon tárgyalt hőtani témakör, melynek kísérletes részeit kutatási szemléletű feladatlapon segítségével dolgozták fel a diákok. Ebben az esetben a korábbi évben megíratott témazáró dolgozatok eredményeivel tudtunk összehasonlítást tenni. Ez alapján megállapítható, hogy a fejlesztésben részt vett diákok tantárgyi teljesítménye magasabb. A munka folytatásaként a hőtan esetében tervezünk kísérleti és kontrollcsoportos, elő- és utóméréses kísérletet több osztály bevonásával.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

BIOLÓGUS HALLGATÓK TERMÉSZETTUDOMÁNYOS KOMPETENCIÁI – A SZAKMAI TUDÁS ÉS A PROBLÉMAMEGOLDÓ KÉPESSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

ELŐADÁSOK

Malmos Edina, Debreceni Egyetem

A Nemzeti Alaptanterv (2012) által meghatározott műveltségterületek mindegyikében megjelenik a problémamegoldó képesség fejlesztése, amely indokolja, hogy az iskolában kellő figyelmet fordítsunk rá valamennyi tantárgy keretében. Ahhoz, hogy egy tanuló sikeresen oldjon meg problémafeladatokat, rendelkeznie kell megfelelő szakmai tudással (deklaratív tudás), illetve ismernie kell a problémamegoldás folyamatának gyakorlati lépéseit is (procedurális tudás) (Kilpatrick és mtsai, 2001; Gol, 2010; Revákné, 2013). A problémamegoldó képesség vizsgálata a közoktatásban hosszú múltra nyúlik vissza (Anderson és mtsai, 2001; Mayer, 2008; Molnár, 2016), azonban jóval kevesebb figyelem irányult a felsőoktatásban tanuló hallgatók ilyen szempontú elemzésére (Blömeke és mtsai, 2015). Az egyetemi természettudományi szakokra viszonylag alacsony pontokkal is be lehet kerülni, így a belépő hallgatók szakmai tudása, készségeik és képességeik szintje nagyon egyenlőtlen. Előadásunkban arra igyekszünk választ adni, hogy az egyetemre belépő biológia szakos hallgatók milyen szintű kompetenciákkal érkeznek az egyetemre (kiemelve a problémamegoldás kulcskompetenciáját), illetve hogy ezt a közoktatás mely tényezői határozzák meg. A vizsgálatot 2017 szeptemberében végeztük. Az elsős biológus hallgatóknak (N=102) a biológia alapozó kurzuson egy szintfelmérő tesztet kell kitölteniük, amelynek célja, hogy az oktató képet kapjon a szakmai tudásuk szintjéről. A szintfelmérőben változatos kérdések, feladatok jelennek meg, amelyek alkalmasak a természettudományos kompetencia és a természettudományos tudás több szempontú elemzésére. Ehhez a teszthez egy háttérkérdőívet csatoltunk, amelyben szociális háttérváltozókra, tanulmányi eredményekre, a középiskolai képzésük módszertanára, a használt eszközökre és a szaktanárak tanítási stílusára, személyiségére voltunk kíváncsiak. Előadásunkban a szintfelmérőből a problémafeladat eredményeit vizsgáltuk korreláció vizsgálatokkal és faktoranalízissel. Az elemzésből kiderült, hogy az egyetemre belépő hallgatók szakmai tudása és problémamegoldó képességük szintje között egyénenként jelentős eltérések vannak, ugyanakkor a többség tudása rendkívül alacsony. A hallgatók fele a felvázolt biológiai probléma értelmezésére sem képes, a megoldáshoz szükséges adatok közti összefüggés feltárásáig és a hipotézis felállításáig pedig még kevesebben jutnak el. A háttérkérdőívől kiderült, hogy azok a hallgatók sikeresebb problémamegoldók, akiknél a közoktatásban a biológia tanórákon nagyobb gyakorisággal fordul elő csoportmunka, projektmunka vagy vita feladat, azonban ezen módszerek gyakorisága alacsony. Helyettük azok a módszerek dominálnak, amelyek a problémamegoldó képesség fejlődésére negatív hatást gyakorolnak.

KUTATÁSALAPÚ TANÍTÁS/TANULÁS SIKERE A FELSŐOKTATÁSBAN

ELŐADÁSOK

Jarosievitz Beáta, Gábor Dénes Főiskola

A kutatásalapú tanulás a konstruktivista tanulásfelfogásra épül. Egy olyan módszer, amely kiemeli a tanulói aktivitást, a tanulók gondolkodásának fejlesztését, a tudományos ismeretszerzés módszereinek elsajátítását és támogatja a hatékony, önálló tanulást (Korom, 2010). A kutatásalapú tanítás/tanulás kihívást jelent, hiszen más típusú feladatok kerülnek a középpontba, a hallgató – tanár kapcsolata is más jelleggel bírt (Korom, 2010). Tanárként a hallgatókat is partnerként kell kezelni. Jelen kutatás kérdése: Hatékonyan alkalmazható-e az IBL módszer a bemutatandó, tananyagrészek feldolgozására? Feltételeztük, hogy a Joseph John Thomson 1904-ben megalkotott atommodelljét, egy egyszerű, általunk készített kísérleti eszközzel is modellezhetjük, így a látottak segítségével a „száraz atommodell” felépítése könnyebben megérthető, a konklúzió levonható. Ebben a fázisban a tényleges kísérleti eszköz elkészítésére kerül sor, fejlesztve a hallgatók különböző alapkompenciáját is. Az egymást taszító, folyadékban úszó részecskék szabályos alakzatba rendeződve az edény falához úsznak, hogy egymástól minél távolabb kerüljenek. A Thomson-féle atommodellben az atom „anyaga” egy pozitív elektromos töltésű massa, amely viszont az elektronokat vonzza. Ezt a hatást itt az edény köré tekercselt szigetelt rézhuzalba egyenáramot vezetve értük el, mert a létrejött „külső” mágneses gradiense a mágneses részecskéket az edény középpontja felé vonzotta. Így a létrejött külső elektromágneses tér hatására a dugók a középpont felé mozogtak, szabályos alakzatba rendeződve. Alapvető kérdés, hogy mi történik, ha megcseréljük a polaritást, vagy több illetve kevesebb vizet teszünk az edénybe? A kísérlet sikeresnek bizonyult, a mágneses mező hatására a mágneshez rögzített dugók valóban egyenes elrendezést mutattak, az edény közepe felé történő mozgásukat követően is. A kiválasztott tananyag tanítására/tanulására kiválóan alkalmas volt a kutatáson alapuló tanulás ('inquiry-based learning', IBL) (Nagy, 2010) módszer alkalmazása. Előadásomban a hallgatóimmal partneri együttműködésben, az IBL módszerrel megvalósított, a modern fizika tananyagrészek feldolgozásának előnyeit és hátrányait tervezem bemutatni. Az elkészített kísérleti eszközt ma is használhatjuk, az elkészített videórészlet az ILIAS-ban a hallgatók számára publikus, a mérési jegyzőkönyvben látható, reprodukálható „Ugyancsak érdemes lenne támogatni olyan videofelvételek készítését és megosztását, amelyek sikeres oktatási gyakorlatokat mutatnak be...” (Halász és mtsai, 2011). A téma feldolgozása újszerű volt, a hallgatók-tanárok szoros együttműködésére, kooperációjára épült (Falus, 2003).

POLICY-MAKING IN EDUCATION, LEARNING, KNOWLEDGE

Chair: Zoltán Rónay, Eötvös Loránd University, Faculty of Education and Psychology,
Institute of Education

Presentations

LEVELS OF COOPERATION: VOLUNTARY EDUCATORS IN PREMARRIAGE EDUCATION – FIRST RESULTS OF A QUALITATIVE RESEARCH IN HUNGARY

PRESENTATIONS

Lilla Katalin Kozek, Debrecen University Doctoral Program for Educational Management
and Sciences

The presentation sets a comprehensive definition for premarriage education (PME): it is preventive educative intervention. Extensive in scheduling intensive in methods, focusing on various issues of the committed, long-term relationship. Its evidence-based three pillars are the proximal education before the wedding, the first-year follow-up session concerning new perspectives of the shared everyday life and lastly the preparation for the first baby-born – or the integration the lack of it. (Ponzetti, 2016) Presenting a short series of facts and data about current economic and demographical knots, we'll outline why it is essential to conduct PME on high standards: the evidence-based three pillars help to sustain a satisfying, healthy, committed relationship and establish a LLL strategy to support the couple on the long run. When total fertility rate is around 1,5 (KSH data), social proximal estimated costs of divorces are 43 billion HUF pro year (Haraszti and Temesváry, 2014), the governmental pressure is stressful on society. Within these circumstances, we'll have a short look on the scenes of PME in Hungary and then observe in details the work of voluntary educators with a church background. This qualitative research uses expert's sampling and questions for semi-structured interviews. The collection and evaluation are still in process, the presentation can show min. five different interviewees. According to first results, voluntary educators are both from the capital and rural parts of Hungary. They earned their degree in different fields but education, though most have some relevant formation in the field of PME or family life education. They are highly motivated mostly by their positive personal experiences in PME. With their extra efforts, they can form personal set-ups for the sessions and innovate for new or refreshed curricula. The cooperation with their church-background is various, such as the challenges they face during their service (i.e. poorly predictable pop-up of learners, lack of back-office support, lack of prepared and well-trained team-members, etc.) With a comprehensive overview, we can find different levels of cooperation: the first level is within the team mostly formed by married couples. The second level is their cooperation with clergy and the church background they are embedded in. The third level is meeting, motivating and mentoring learning couples. Fourthly most of the interviewees connect to other teams. Though, it is not an association yet. In the summary, we'll face the question of further steps of cooperation: when and how will official educational research support these civil services in their field work? How and when can these teams support researchers to build synergy among the different actors of Hungarian PME?

EARLY SCHOOL LEAVING IN HUNGARY

PRESENTATIONS

Szandra Szverle, University of Szeged, Doctoral School of Education

In Hungary almost ten thousand young people go out of public education every year, early, without qualifications. The increasing number of unskilled young people generates a shortage of labor markets and, secondly it puts a heavy burden on the social care system. The European Union wants to reduce the proportion of early school leavers in order to promote social inclusion. Within the framework of the Europe 2020 program, Member States, including Hungary, would like to reduce the rate of drop-outs to less than 10%. Labor market demand for low-education has been steadily declining in recent decades. In Hungary and in other countries of the European Union, the low level of education is extremely low, in other words, the number of people without a high school education. With the increase in the number of public employees, the number of people aged between 15 and 19 years increased, in 2017 it was 25875 thousand, and in 2015 it was 22 thousands. Employability is also strongly related to the level of key competences, for example: reading, computing, and IT skills, and the low level of social and learning competences can be a barrier to persistent labor market integration for skilled workers. In addition to reducing the rate of early school leavers, the other key EU educational policy goals include a meaningful reading level for the 15-year-olds to reduce the proportion of low-performing young people. Early school leaving problems can be traced back to a number of reasons, one of which is poor school performance, the repeating years of students in the 7th grade is 2090 compared to 2017, while the number of students in the 5th grade is 2101. The number of disadvantaged students increased by 7,000 between 2015 and 2018. In 2015, the number of disadvantaged students was 43,914 thousands, while in 2018 there were 50163 people. With regard to early school leaving, the proportion of disadvantaged students in the counties with high unemployment rates is highest. In Nógrád County, the proportion of early school-leavers in Hungary is more than 18%. In Borsod-Abaúj-Zemplén and Szabolcs-Szatmár-Bereg counties the proportion of early school-leavers is between 16-18%. These data are very promising as they may rebut the demotivities resulting from shorter schooling age, and poor performing students with multiple failures are more likely to quit without education. Poor socioeconomic status does not allow students to succeed in school advancement. Among the poor school achievements, the underdevelopment of students` reading and learning strategies is also outstanding, which is why students experience learning difficulties with emotional or behavioral problems. These pupils often do not feel part of the community, forming an anti-learning subculture among their contemporaries.

PROMOTING THE EARLY PHASE OF LIFELONG LEARNING IN HUNGARIAN PUBLIC EDUCATION

PRESENTATIONS

Nikolett Takács, University of Szeged, Doctoral School of Education

The large-scale changes caused by globalization implied a number of revolutions on certain stages of social life that had a remarkable influence on the education system as well. However, overall experience is that the ongoing educational reforms can't keep the pace with these effects. This is also well illustrated by the fact that lifelong learning (LLL) as a possible alternative was already recognized in public education even at the turn of the millennium. This new paradigm aims to provide students with skills, abilities and attitudes that will enable them to adapt to future challenges (Delors, 1996; Majzikné, 1997; European Commission, 1997; Németh, 2005; Farkas, 2013). Although pre-school and primary school education play an admittedly decisive role in the foundation of lifelong learning, still, practice shows that the current reforms focus rather on non-formal and informal learning activities in adult education - developments of the last decade have been concentrated on this area in Hungary (Hungarian framework strategy, 2014; Szabó, 2005; Samuelsson and Kaga, 2008: p.11.). Implementation apparently hasn't reached its original goal of supporting the real, „lifelong” learning process yet. All forms of learning (non-formal, informal, and formal) show up in children's life even in kindergarten age, so it means that this stage should be the basing phase of one's lifelong learning activity (Kraiciné, 2009, Csapó, 2005). In my literature review I used the method of document analysis to find the main focuses of basing LLL in Hungarian regulatory documents of education. (Hungarian National Core Curriculum, 2012; National Core Programme of Kindergarten Education, 2012; EMMI, 2012; KKK, 2016). The objectives of National Core Programme of Kindergarten Education refers to school preparatory function of kindergarten education and as the first step in institutional education, it also undertake the role of supporting social processes. On the other hand, Hungarian National Core Curriculum has more specific goals: it aims to develop childrens' attitudes that prepare them for the world of work and lifelong learning. In addition, career orientation, learning to learn and evolving self-directed learning strategies are concrete concept for teaching in approach of this document. (Hungarian National Core Curriculum, 2012. p 12–21.) Regarding the content and structure of Hungarian National Core Curriculum, the holistic, process-centered approach to the role of school in learning is well-evident. Although there's a dominant trend worldwide that handles kindergarten and the first years of primary school as a base in lifelong learning education, the examination of documents regulating Hungarian public education points out that in Hungary these reforms are still in its early stages even at regulation level, so practical developments still remain in the questions of the future.

SLEEP QUALITY IN COLLEGE STUDENTS: A LITERATURE REVIEW

PRESENTATIONS

Wang Feifei, Eötvös Loránd University

Éva Bíró, University of Debrecen

Attila Szabó, Eötvös Loránd University

Clarify the various risk factors of sleep quality and investigate intervention methods launched on promoting sleep quality among college students. The following databases were searched: PubMed, Web of Science and Cochrane library, results were documented by key searching items "sleep quality", "college students". Study Inclusion and Exclusion Criteria Studies either demonstrated risk factors or examining intervention strategies published in the last 10 years (Jan 2007–Oct 2017) were included. Excluded articles were those (1) taken sleep quality as risk factor for other outcomes; (2) inpatients or participants under medical care. Data Extraction Quantitative data were extracted into two groups: risk factors: lifestyle, mental health, social factors, physical factors; and interventions: cognitive intervention, education program, physical activity and singular trials. Three outcomes (improve sleep quality decrease sleep quality and no effect/no enough data) were made accordingly. Data Synthesis Quantitative data in the table were synthesized. Lifestyle, mental health and physical and social factors are the main sources associated with sleep quality. Physical activity (e.g. Aerobic activity, Tai chi, weight control activity etc.) and cognitive intervention benefit improving sleep quality. In addition, proper napping (nap-length, nap-frequency and nap-routine) during the day may strengthen overall sleep quality, while education programs show significance to sleep quality in college students. College students are vulnerable to sleep risks from both mental and physical aspects. Cognitive therapy and adjusted napping is recommended future research on sleep disorders. More evidence is needed to clarify the effectiveness of education program in college students.

POSZTERSZEKCIÓ

POSZTEREK

Elnök: Szabolcs Éva, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet

THE POSSIBILITIES OF LIFELONG LEARNING IN HUNGARIAN PRISON SERVICE

POSZTEREK

Adrienn Ács-Bíró, University of Pécs

The objective of lifelong learning is to achieve, on the one hand, the individuals' subjective and biographical change and on the other, the political-structural change of society as a whole by extending socially compulsory learning time to life (Óhidy, 2006). Its foundation is the high-quality basic education provided for everyone, during which one needs to acquire the new basic knowledge and skills required by the knowledge-based society. What kind of school experience and qualifications do prisoners have? Are they in possession of the necessary basic knowledge? What special limitations and needs do they have? One of the criteria of lifelong learning's quality is the extent to which education and training systems can effectively equip people with the knowledge they need to be able to overcome the difficulties they face in their lives and to solve the newer and newer tasks as well (Harangi 2004: 77). The purpose of prison education is two-fold: resocialization and decarceration; namely, to promote reintegration into society on the one hand and reducing the harms of prison on the other. What kind of learning environment and development opportunities are provided for the inmates? What motivates the prisoners? How effective is learning behind bars? After their release, how does the training contribute to reintegration? The lecture seeks answers to these questions. The observation examines adult education within the institutes of the Hungarian Prison Service in an inductive way, applying the semi-structured interview method in case of the 139 female prisoners surveyed. Firstly, the research discusses the function and role of school in penal institutions, and explores the possibilities of lifelong learning in prison. It gives a summary of the current practices of prison education, the possibilities for motivation, and the shortcomings of education for female prisoners and proposal for school improvement.

ÉRZELMI INTELLIGENCIA FEJLESZTÉSE 7–11 ÉVES KOR KÖZÖTT

POSZTEREK

Bálint Piroska, Eötvös Loránd Tudományegyetem

N. Kollár Katalin, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Életünk nagy részét társas kapcsolatokban éljük, és nagyon kevés az a szegmens, amelyben az érzelmi intelligencia ne játszana fontos, illetve döntő szerepet (Goleman, 1995). A 21. század emberi kapcsolataiban az érzelmi élethez kapcsolatos problémák egyre nyomasztóbb méreteket öltenek mind a gyermekek, mind a felnőttek körében. A felgyorsult élettempó következtében is egyre sürgetőbb feladattá válik nem csupán a családokban, hanem az oktatás keretei közt is az alapvető érzelmi készségek fejlesztése: mint az önkontroll, az érzelmi szabályozás, a lelkesedés, kitartás, az, hogy motiválni tudjuk magunkat, az empátia, amely az érzelmi tudatosságra épül, és amely alfája az emberekkel való bánásnak (Maccoby, 1980; Cole és Cole, 1997). Az érzelmi intelligencia és társas kompetenciák (kommunikáció, empátia) fejlesztését Érzelmiskála-naptár segítségével végeztük egy tanéven át 2017 szeptemberétől 2018 júniusáig, és mértük ennek hatékonyságát. A naptár a szerző, Bálint Piroska iskolapszichológus által kifejlesztett egyszerű és könnyen használható mindennapi eszköz, amelyen a gyerekek minden iskolai napon 1-től 10-ig terjedő skálán bejelölik az éppen rájuk jellemző érzelmi állapotukat az iskolába érkezéskor, valamint hazamenetel előtt. A kutatást három alsós évfolyamon (2–4. osztályosok) végeztük. A hatékonyság mérésére a diákok év elején és év végén egy általunk szerkesztett kérdőívet töltöttek ki. A kérdőív 15 kérdése az önreflexió – érzelmi tudatosság, társas-kapcsolatok, tanuló – pedagógus, valamint tanuló – szülőkapcsolat témakörökre vonatkoztak. Összesen 117 gyermek eredményei állnak rendelkezésünkre. Arra keressük a választ, hogy van-e kimutatható fejlődés az érzelmi tudatosodásban és a társas kapcsolatokban, valamint a naptár használata együtt jár-e, hogyan jár együtt a tanév eseményeivel, mint az évkezdés, ünnepek stb.. A vizsgálatban szisztematikus visszajelzést kértünk a pedagógusoktól félévkor valamint év végén. Az év végi felmérésben a pedagógusok és a gyerekek szubjektív hozzászólását, véleménynyilvánítását is kérjük nyílt kérdésben, melyet tartalmilag elemzünk. A poszter bemutatja az érzelmiskála-naptár módszerét és a hatásvizsgálat eredményeit.

A KOMPETENCIAMÉRÉSEK EREDMÉNYEIT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK A KISEBBSÉGI OKTATÁSBAN

POSZTEREK

Barabás Andrea, Debreceni Egyetem

A 2012–2013-as tanévtől Romániában az oktatási reform a kompetenciák fejlesztését helyezte előtérbe. Az általános iskola alsó tagozatán bevezetésre került az előkészítő osztály, valamint a II. és IV osztály végén sor kerül az országos szintű kompetenciamérésekre az anyanyelvi szövegértés és szövegalkotás, a román nyelv, valamint a matematika és természettudományok területén (Szántó, 2015). A reform oktatáspolitikai előzményeivel, az iskolaelőkészítő céljaival, az oktatás aktorainak felkészítésével több tanulmány is foglalkozik (Csorba és mtsai, 2012; ISE, 2013; Mandel, 2015). A diákok eredményeire az iskola szociális háttere is hatással van az egyéni családi, szociális háttere mellett (Széll, 2015). A tanulók teljesítményét a családi-társadalmi háttér mellett a pedagógusok jellemzői, az iskolai légkör, az iskola tanulási környezete is meghatározza (Lannert, 2006; Pusztai, 2009; Bacskai, 2015). Romániában a korai iskolaelhagyás aránya talán a legmagasabb az EU-ban mind az elemi (ISCED1), mind a gimnáziumi szinten (ISCED2). A korai iskolaelhagyás magas aránya főleg a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű vidéki iskolákra jellemző (OECD, 2017), valamint a gyenge tanulói teljesítmény is ezekben az iskolákban figyelhető meg. A kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy az oktatási reform bevezetése hogyan mutatkozik a negyedik osztályos kompetenciamérések eredményeinek tükrében. A kutatási mintát 1400 Kovászna megyében magyar nyelven tanuló negyedikes diák képezi. Dokumentumelemzést, adatelemzést és kérdőíveket alkalmaztunk a vizsgálat során. A vizsgálatban a következő kérdéseket tárgyaljuk: Az előkészítő osztály bevezetése és az integrált tantervek alkalmazása után hogyan jelentkezik az eredmény a kompetenciaméréseknél? A tanulók teljesítményére milyen hatással van családjuk szociális, kulturális és gazdasági helyzete? Az iskolai légkör befolyásolja-e a kompetenciamérések eredményeit? A feltárt eredmények arra engednek következtetni, hogy a kompetenciamérések során csak a tanulói teljesítmény kerül kiértékelésre, az okozó/befolyásoló tényezők megismerésére nincs hangsúly fektetve. Továbbá megállapíthattuk, hogy család szociális és gazdasági helyzete nagymértékben befolyásolja a tanulók iskolai eredményességét. Az is igazolódott, hogy az intézményes keretek között zajló délutáni oktatás és a tanórákon kívüli tevékenységek pozitív hatással vannak a tanulói teljesítményre. A kutatás során fény derült arra is, hogy reform során bevezetett intézkedések mennyire megosztották a pedagógus társadalmat.

A TÁVOKTATÁSBAN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK MOTIVÁLÁSA ONLINE

POSZTEREK

Bartal Orsolya, Dunaújvárosi Egyetem

A tudástársadalomban elterjedt újszerű tanulási módszerek és technikák ma már széleskörben használatosak például a távoktatás vagy a levelező oktatás terén is. Azonban a sok előnnyel rendelkező online platform módszertanilag is felvet kérdéseket, problémákat. Ahogyan azt Forgó (2017) is leírta, „az újmédia nem csupán az eszközöket és a felhasználói interaktivitáson alapuló tartalomszervezést és közösségi tartalommegosztást foglalja magában, hanem adatbázisra szerveződő új narrációs – óravezetési – technikákat” valamint az oktató motiválási lehetőségeit is. Jelen kutatást is ez a felvetés indikálta, hogy betekintést nyerjünk és értelmezessük a pedagógus lehetőségeit a tanulók motiválására és a fejlődésük elősegítésére. A szerző fontos kérdésnek tartja a motivációt a távoktatásban részt vevő hallgatók esetében. Gyakran tapasztalható tény, hogy a nem hagyományos tantermi-oktatásban résztvevők nagy számban veszítik inspirációjukat a tanulás és a választott képzés iránt. Az előadó a felmerült kérdésekre keresi a választ és a bemutatásra kerülő kutatási eredmények vélhetően reflektálnak arra, hogy hogyan tartható fenn a motiváció a távoktatásban; milyen módszerekkel valósítható ez meg; milyen gyakorisággal lép kapcsolatba az oktató a hallgatóival (egyéni vagy csoportosan), valamint nem utolsósorban, hogy mely platform használatával. A kutatásban összehasonlításra kerülnek egy magyar, egy finnországi és egy holland egyetem oktatóinak tapasztalatai a távoktatás és a motiválás tükrében. Fókuszban az online tananyagot használó és távoktatásban részt vevő tanárok állnak, akik egy kérdőív segítségével adnak válaszokat a fent említett problémakörre. A kutatás eredményeiből kiderül, hogy nincs egyszerű feladatuk azoknak az oktató kollégáknak, akik úgy határoznak, hogy az újmédia eszközein keresztül oktatnak és próbálnak motiváltá tenni hallgatóikat.

A NYELVVIZSGA MEGSZERZÉSÉNEK TÁMOGATÁSA – A HASIT IDEGEN NYELVI ALPROJEKTJE

POSZTEREK

Bartal Orsolya, Dunaújvárosi Egyetem

A Hallgatói Sikerességet Támogató HASIT program tevékenységeinek keretein belül valósult meg az előadásban bemutatandó idegen nyelvi alprojekt, amely egy vidéki egyetem hallgatóit támogatja a KER B2-es nyelvvizsga megszerzésében. Az egyetem vezetése szükségesnek vélte egy, a nyelvvizsga megszerzését támogató program megvalósítását hallgatói számára. A hallgatók nagy többsége első generációs értelmiségi, amely befolyásolja belső motivációjukat is a nyelvek elsajátítása iránt: nagy részük nyelvtudás és nyelvvizsga hiányában nyer felvételt az intézménybe (Szabó, 2017). A késleltetett diplomaszerezés a végzetek egyharmadát (32,3%) érinti, melyek között 701%-ot képvisel azoknak a hallgatóknak az aránya, akik a nyelvvizsga hiánya miatt nem kapják meg az oklevelüket (Szabó, 2017). Ezért elengedhetetlen volt az egyetem számára, hogy megoldást találjon a helyzet kezelésére, így a mai kor digitális társadalmához illeszkedő, rugalmas tananyag kidolgozását és tanfolyamok beindítását tűzte ki célul 2016-ban. Az angol nyelvi online tananyag a Moodle keretrendszeren keresztül érhető el. Kidolgozója alkalmassá tette blended (kevert) módszer feldolgozására, tehát hagyományos, tantermi kontaktórák alkalmazásával kivitelezhető a 13 hétre bontott nyelvi „tanfolyam”. A tananyag kidolgozója feltételezi, hogy hatékonyabbá tehető a hallgatók együttműködése az oktatóval a kevert módszer alkalmazásával, ami nagymértékben hozzájárulhat a hallgatók eredményességéhez. A több nyelvi szinthez (KER: A1-A2, B2, C1) alkalmazkodó tananyag a mai kor internetes világhoz és az élethosszig tartó tanulási folyamathoz, annak szinkron- és asszinkronitáshoz illeszkedik. Az előadás az említett idegen nyelvi anyag megszületését kívánja prezentálni, valamint egy mikro-kutatás eredményét mutatja be, az oktató és hallgató kooperálásáról a blended (kevert, mixed) módszer során. Az említett kisebb kutatás eredményeit bemutatva képet kaphatunk az oktató és a hallgató együttműködésének preferált formáiról, a több tantermi óra igényéről, valamint arról, hogy a tanár mosolya és érzelemgazdag, színes személyisége (Varga, 1998) még az online felület használata mellett is elhanyagolhatatlan.

INSPIRÁLÓ TANULÁS: JÖVŐKÉPTŐL AZ ÉRTÉKAJÁNLAT KÉSZÍTÉSIG – ESETTANULMÁNY A SERVICE DESIGN ALKALMAZÁSÁRÓL A FELSŐOKTATÁSBAN

POSZTEREK

Bika Gabriella, Eötvös Loránd Tudományegyetem
Herter Margit Júlia, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A poszter a Service Design módszertanára építve mutat be egy példát az autentikus tanulásra a felsőoktatásban. A hallgatók aktív részvételére építő, tapasztalati tanulás két kurzus (egy BA és egy MA) élményeit és adatait felhasználva vizsgálja a tanulás folyamatát, annak eredményeit. A poszter három területre fókuszál: (1) Az első terület a kontextusteremtés. Ez reflektál az autentikus tanulás fogalmára, a tanulási eredmény alapú oktatás által jelentett (Európai Unió, 2011; Vámos és Kopp, 2015; Derényi és Vámos, 2015; Bókay és Derényi, 2010) kihívásra. t a felsőoktatás számára; végül kitér Service Design bemutatására (Agarwal, Selen és Roose, eds., 2015; Stickdorn és Schneider, 2012;) és a felsőoktatásban való alkalmazásának nemzetközi tapasztalataira (Touchpoint, 2011; Haigh és Withell, 2013). (2) A második terület a tanulási folyamat. Bemutatja azt a megtervezett tanulási folyamatot, amiben kulcs szerepet játszott a megtapasztalás, a közös munka és gondolkodás, aminek módszertana a Service Designból a tanulási helyzethez hozzáillesztett módszereket (Stickdorn, Lawrence, Hormess és Schneider, 2017) tartalmazott: Inspirációk: néhány kiválasztott kulcsfontosságú tényező (technológiai fejlődés, demográfia, globalizáció stb.) milyen hatással vannak a felsőoktatás világára. Jövőképzés: az inspirációk, a személyes tapasztalatok, a megragadható kutatási eredmények alapján milyen forgatókönyv(ek) képzelhető(k) el a felsőoktatás számára. Personák készítése: a konkrét esetben a personák olyan „tipikus” hallgatók, akik jól reprezentálják a hallgatók egy-egy csoportját; és amely csoportokba tartozók szokásai, társadalmi/csoport státusza, attitűdje, hobbija stb. jól meghatározhatók, törekvéseik, elvárásaik, vágyaik és félelmeik, fájdalmaik leírhatók. Értékaajánlat készítése: az értékaajánlat poszter egy olyan eszköz, ami lehetővé teszi egy adott intézmény, szervezet ajánlatának (termékének, szolgáltatásának) meghatározott célcsoportok számára történő részletes leírását, valamint annak elemzését, értékelését, hogy a szervezet, intézmény által létrehozni kívánt érték és az ügyfélcsoportok elvárásai mennyire illeszkednek egymáshoz. Itt az alkalmazás felsőoktatási képzési programok vizsgálatát jelentette. (3) A harmadik terület a tanulás eredményei. A poszter az eredményt két megközelítésben mutatja be. Egyrészt listázza a megszületett produktumokat, másrészt a hallgatók személyes reflexiókban összegzik a Service Design módszereivel zajló tanulás tapasztalatait, ennek a tanulásuk minőségére gyakorolt hatásait.

AVATAR, AVAGY A VIRTUÁLIS SEGÍTŐTÁRS – ONLINE PROGRAMMAL A SIKERES HALLGATÓÉRT

POSZTEREK

Csikósné Maczó Edit, Dunaújvárosi Egyetem

Szabó Csilla Marianna, Dunaújvárosi Egyetem

Az egyetem lemorzsolódást megelőző HASIT (Hallgatói Sikeresség Támogatása) programjának egyik legfontosabb alapját képezi az az intelligens monitoring rendszer, amely lehetővé teszi a hallgatók számára a tanulmányi előrehaladásuknak vizuális megjelenítését. Ez az ún. AVATAR program, mely valamennyi oktató és hallgató számára elérhető a Neptun-rendszerben is használt kódjuk segítségével. Életre hívását az tette szükségessé, hogy a felsőoktatásban is már többségben van jelen az ún. netgeneráció, akik beleszülettek a digitális korba, természetes számukra a multimédiás eszközök használata, online élik és intézik életüket a nap 24 órájában, éppen ezért nagyfokú az igényük a vizuális ingerek, források iránt is (Tari, 2015). A felület kialakításánál az egyszerűség és felhasználóbarát kezelés került a fókuszba, de az első évre beiratkozó hallgatóknak egy szakmentori konzultáció keretében külön is bemutatjuk a szoftvert. A rendszer elsődleges célja, hogy azonnali és jól értelmezhető képet adjon arról, hogy a hallgató – a korábban megállapított indikátorok alapján – éppen hogy áll a tanulmányaival, feladataival. Az Avatar tehát naprakész információkat nyújt a hallgatóknak a tantárgyak teljesítéstől a hiányzásokon át a vizsgákkal és egyéb tanulmányi ügyekkel kapcsolatos teendőikig. A rendszer az összteljesítményt egy hétfokú érzelmi skálához hozzárendelt Avatar-figurával is szemlélteti, aki arckifejezésével rögtön jelzi a belépőnek az aktuális elégedettségi állapotot, akár egy gondos szülő vagy egy lelkiismeretes oktató. Így idejében felismerhető egy olyan probléma, amelynek korai kezelésével megelőzhető a felsőoktatási rendszerből való kiesés, s a rendelkezésre álló további segítségekkel (pl. szakmentorokkal) a hallgató sikeresen eljuthat a diploma átvételéig. Mivel a program az adatokat a Neptunból és Moodle-ből veszi, ezért lehetőséget ad a hallgatóknak arra, hogy előre lássák, pl. ráépülés esetén, mely tantárgyak teljesítése a legfontosabb tanulmányaik időben való befejezéséhez, valamint arra is, hogy a mintatantervek alapján egy új karriertervet készítsenek maguknak. A hirdetőfalnak és faliújságnak köszönhetően pedig olyan információkról is értesülhetnek, amelyek szintén az egyetemi életük megkönnyítését szolgálják (pl.: lakhatási és munkalehetőségek). A 2016/17-es tanévben mért adatok alapján mind a hallgatók, mind pedig az oktatók tanulmányokkal kapcsolatos teljesítménye, adminisztratív fegyelme nőtt, ami nagyrészt a programnak is köszönhető (András, Rajcsányi, Molnár és Szabó, 2017). A tapasztalatok beépítésével az Avatar-program fejlesztése folyamatosan zajlik, a legújabb verziója a 2018/19-es tanévben kerül indításra, mely még célirányosabb segítséget nyújt majd a hallgatóknak és oktatóknak.

A KÖZÖS EURÓPAI REFERENCIAKERET SZAKNYELVOKTATÁST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐI

POSZTEREK

Farkas János, Debreceni Egyetem

Az elméleti kutatásra épülő poszter szemlélteti a Közös Európai Referenciakeret (KER) szaknyelvoktatásra gyakorolt számos hatását a közép- és kelet-európai országok felsőoktatási intézményeiben. Bemutatásra kerül a nyelvoktatás, szaknyelvoktatás területén végbement számos változás, különös tekintettel arra, hogy a szaknyelvoktatásban hogyan tolódik el a hangsúly a szaknyelvvizsgákra való felkészítésre és hogyan válnak a különböző szaknyelvoktatási kurzusok szaknyelvi vizsgákra felkészítő kurzusokká. A Közös Európai Referenciakeret bevezetése kísérlet az Európai Unió oktatási intézményeiben történő nyelvoktatás összehangolására és eszközként szolgál az összes nyelvi kompetencia mérésére minden tagállamban. A Közös Európai Referenciakeretben leírt különböző kompetenciák köre hasznos emlékeztető a (szak)- nyelvtanárok számára a nyelvoktatás didaktikai módszereinek kidolgozásában, a nyelvtudás mérési és értékelési módszereinek alkalmazásában és közös alapot teremt Európa-szerte a nyelvi tantervek, tantervkészítési irányelvek, vizsgák, tankönyvek stb. kidolgozásához. Átfogó képet ad arról, hogy mit kell elsajátítaniuk a nyelvtanulóknak, milyen tudással és készségekkel kell, hogy rendelkezzenek a sikeres kommunikáció érdekében. A poszter betekintést nyújt néhány közép- és kelet-európai felsőoktatási intézmény jelenlegi kimeneti nyelvi követelményeibe, kiemelve az autonómiát, az egységet és a sokszínűséget. A szemléltetett információk bizonyítékok arra, hogy az Európai Unió nyelvoktatási szakpolitika végrehajtása hogyan ösztönözheti a (szak)nyelvtanárokat az idegen nyelvek oktatásának előmozdítására irányuló közös célok elérésében, hozzájárulva az európai uniós polgárok idegen nyelvi kompetenciájának fejlesztéséhez.

HASZNOS-E A TRÉNING, AVAGY SEM? – PROJEKT HATÁSVIZSGÁLAT TRÉNINGGEL SEGÍTVE ÉS ANÉLKÜL

Fehér Virág, Debreceni Egyetem

Életünk szinte minden területén elterjedt módszerré nőtte ki magát a projektmódszer, mellyel az oktatásban is sokszor találkozhatunk. A projekt hatását illetően az oktatásban azt alkalmazó pedagógusok pozitív megítélést tanúsítanak, viszont a hatásvizsgálata nemzetközi viszonylatban is fehér foltja a módszertani hatásvizsgálatoknak. A legkritikusabb pont az értékelésben a tanulói önértékelés. Ez valid formában az egyik leghatékonyabb módja a hatásvizsgálatnak, amihez azonban nemzetközi viszonylatban hiányoznak a megbízható és érvényes mérőeszközök. Kutatásunkban arra vállalkoztunk, hogy a Revákné (2013) által kifejlesztett ön- és társértékelő mérőeszközzel megvizsgáljuk egy hazai gimnáziumban, a 9. évfolyamos tanulók által végzett egyéves tanórán kívüli természettudományos projekt hatását a tanulók személyiségfejlődésére. A vizsgálatot már 3 éve végezzük mindig más osztályokkal, de a kutatás alapkérdése azonos. Vizsgálatunkban egy általam összeállított önértékelő programot is bemutatok. A projekt hatását a tanulók személyiségfejlődésére önértékelő tréninggel és kontrollcsoporttal is elvégeztük már több alkalommal. A mintaszám növelésével megbízhatóbb eredményeket várunk. A kontrollcsoportnál nem alkalmaztunk tréningeket a méréseink során. Mértük a projekt hatását a mérőeszköz segítségével az önértékelő tréning előtt és után is, a kontrollcsoport esetében pedig a projekt elején és végén. A tréning hatását a tanulói ön- és társértékelés egybevetésével igazoltuk. Egy olyan módszert mutatunk be, ahol nem azon van a hangsúly, hogy a tanulók pozitívabban vagy negatívabban ítélik meg egymás munkáját és fejlődését egy önértékelő tréning után, hanem azon, hogy önértékelésük realisabb, avagy sem. Vizsgálatunk kérdései a következők voltak: Milyen a projekt általános hatása a vizsgált populációra és az egyes csoportokra? Milyen eltérések vannak a két mérés eredménye közt, valamint a területek viszonylatában? Hogy változott az ön- és társértékelés a tréning előtt és után? Van-e különbség a kontrollcsoport és a tréninget alkalmazó csoport eredményei között? Hogyan változik a motiváció az egyes mérésekben? Az eredmények azt mutatták, hogy a projekt hatását hasonlóan értékelték a diákok a két mérésben. A projekt hatását a mérések során legpozitívabbnak és legnegatívabbnak hasonló személyiségterületekre gondolták. Az önértékelő tréning hatására változott a diákok ön- és társértékelése, de a változás okainak pontosabb megjelölése további vizsgálatok tárgyát képezi. A motivációt tekintve az egyes esetekben negatív megítélést mutattak a diákok.

HELYZETKÉP A KÁRPÁTALJAI MAGYAR NYELVŰ ROMÁK ISKOLÁZTATÁSÁRÓL

POSZTEREK

Fónai Mihály, Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar

Cséke Katalin, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Debreceni Egyetem Humán
Tudományok Doktori Iskola

A poszter a kárpátaljai magyar nyelvű romák „iskoláztatását” mutatja be, különös tekintettel az egyházak szerepére és lehetőségeire a roma tanulók sikeres iskolai pályafutásának támogatásában. A helyzet bemutatásához felvázoljuk Kárpátalja demográfiai jellemzőit, valamint az ukrán közoktatási rendszer főbb jellemzőit. A magyar tannyelvű kisebbségi oktatást e tágabb keretben tárgyaljuk. A kárpátaljai magyar nyelvű romák zömmel a magyar tannyelvű iskolákban tanulnak, ám az iskolarendszerbe való kései bekapcsolódásuk miatt olyan hátrányokkal küzdenek, ami több, egyházi és civil kezdeményezést indukált. Részben ezek keretében jöttek létre a térség „cigány iskolái”, illetve azok a missziós szolgálatok, melyek a romák támogatását és integrálását célozták meg. A vizsgált közösség a „kisebbség kisebbsége”, ami esetükben számos következménnyel jár, például az iskolai életútjukat, az iskolai kimaradást illetően, annak a távlati hatásaival együtt, például a foglalkoztatásban. A vizsgált kérdésnek csekély szakirodalma és empirikus kutatási előzménye van. A kutatások elsősorban a kárpátaljai magyar nyelvű közoktatást vizsgálják, ennek részeként kerül sor a magyar nyelvű romák helyzetének a vázolására. A szakirodalom másodelemzésére vállalkozunk, illetve részben saját, terepmunkán alapuló, kvalitatív kutatásunk eredményeit ismertetjük. Az alkalmazott módszertanból következően csak óvatos megállapításokat tehetünk, az eredmények általánosíthatósága korlátozott. A kárpátaljai magyar nyelvű roma tanulók iskoláztatásának tapasztalatai elsősorban az ismertetett terepkutatás eredményei alapján biztatók. A sikerek jelentős mértékben a magyar társadalmi szervezetek és egyházak aktív, „civil” tevékenységéhez, az egyházi missziók tevékenységéhez kapcsolódnak. Ez sokat jelent a kárpátaljai magyar tannyelvű oktatás egésze szempontjából, de különösen a „kisebbségek kisebbsége”, a magyar nyelvű romák iskolai integrációja miatt. Az érintett roma tanulóknak több évtizedes hátrányokat kell leküzdeni, ami indokolja a missziós tevékenység működésének a módjait, területeit, eszközeit is. Nagyon fontos azoknak a személyeknek a szerepe, akik az egész missziós tevékenységet szervezik, életben tartják, a problémák megoldására törekszenek. Ugyanakkor a terepmunka tapasztalatai alapján elmondható, hogy a fenntartható és sikeres integrációhoz újabb erőforrásokat is be kell vonni, ami jelenthet tanárokat, önkéntes segítőköt, infrastruktúrát és pénzügyi támogatást is. Az újabb erőforrások bevonása azért is fontos, hogy ne csak az érintett személyek személyes elkötelezettségén múljanak a sikerek – elismerve az általuk folytatott munka heroikusságát –, hanem annak érdekében, hogy a bemutatott kezdeményezések és tevékenységek jó értelemben véve intézményesüljenek.

SZÖVEGRÖGZÍTÉS TÍZUJJAS GÉPELÉssel: A „VAKÍRÁS” TANÍTÁSA A KÖZGAZDASÁGI SZAKMACSOPORTBAN

POSZTEREK

Hajdicsné Varga Katalin, Budapesti Gazdasági Centrum Berzeviczy Gergely
Szakgimnáziuma

2016-tól kutatótanárként a közgazdasági szakmacsoport 9. évfolyamán oktatott 10 ujjas vakírás eredményességét vizsgálom. A Digitális Jólét Program tartalmazza, hogy a kézírás és olvasás mellett a tízujjas gépelést is meg kell tanítani a tanulóknak, mert a digitális eszközhasználat mellőzöttsége esélyegyenlőségi hátrányt eredményez, csökkenti a munkaerőpiaci érvényesülést. A készség elsajátítását indokolja az is, hogy Magyarországon jelenleg még csak az orvoslás (Globalspeech szoftver) és a jog (két szoftver tesztelése zajlik) területén létezik azonnali információörögzítés beszéd felismeréssel. A kutatás első évének regionális felmérése (290 tanuló) azzal a tanulsággal szolgált, hogy a 14–15 éves korosztály számára már nem optimális a hagyományos eszközökkel és módszerekkel tanítani ezt a jellemzően monotonitást igénylő „tantárgyat”. Az országos kutatásban 35 iskola csaknem 700 tanulója válaszolt. A tanulók többsége – bár nem szívesen vett részt és alkalmazkodott a tantárgy által támasztott követelményekhez – középiskolai tanulmányaiban hasznosítható kompetenciának jelölte a vakírás tanulását és alkalmazását. Ugyanakkor úgy ítélték meg (a válaszadók 89,5%-a), hogy a későbbiekben nem fogják alkalmazni ezt a nehezen megszerzett készséget. Nevelési-oktatási szempontokat vizsgálva állíthatjuk, hogy a 9. évfolyamon már késő elkezdni a berögzült ujjhasználat miatt a 10 ujjas vakírás tanítását, a készségszintre eljuttató ismétlő, begyakorló műveletek végzése a tanulók számára kimondottan monoton és fárasztó, kevéssé tudnak koncentrálni, figyelmük terjedelme kicsi, fegyelmezettségük alacsony, és magának a tantárgynak a fő jellemzői miatt is megkérdőjelezzik annak létjogosultságát. Egyértelműen megállapítható, hogy az otthoni játékkal töltött „gépezés” a vakírás tanulási eredményét szinte a nullára viszi vissza. A kutatás további eredményei alapján hangsúlyozzuk, hogy a tanítás-tanulás folyamatában a hagyományos és az online lehetőségeket is ki kell aknázni. Hangsúlyosan figyelni kell az egyéni előismeretekre, s az esetek nagy részében nemcsak csoportok, hanem egyének közötti differenciálásra is szükség van az eszközök és módszerek használata tekintetében.

EGYENLŐ PARTNER SZERETNÉK LENNI: FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK RÉSZVÉTELE AZ ISKOLARENDSZEREN KÍVÜLI FELNŐTTKÉPZÉSBEN

Hangya Dóra, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A Országos Fogyatékosságügyi Program (I2015–2025) kiemeli a fogyatékossgal élő személyek népszámlálási adataira hivatkozva, hogy a legmagasabb iskolai végzettségre vonatkozó adatok jóval elmaradnak a társadalom egészére vonatkozó mutatóktól. A modern és innovatív oktatáspolitikának számos célja közül kiemelten kell, hogy kezelje a méltányosság és az esélyegyenlőség kérdését. Az oktatás és a képzés egy kiemelten fontos nemzetstratégiai ügy, a tagállamok versenyképességi tényezőjének tekinthető (Farkas, 2013; Hangya, 2014). Magyarország egész életen át tartó tanulás szakpolitikájának Keretstratégiája a 2014–2020 közötti időszakra is a specifikus célok között említi a fogyatékossgal élő emberek munkaerő-piaci integrációjának elősegítését a felnőttkori tanulás által. Az ÚNKP 2017/2018. évi pályázata keretében vizsgáltam a fogyatékossgal élő felnőttek iskolarendszeren kívüli felnőttképzéshez történő egyenlő esélyű hozzáféréseinek tapasztalatait. A kutatás célja volt megismerni, hogy a fogyatékossgal élő személyek hogyan vélekednek a felnőttkori tanulási lehetőségeikről és ezzel összefüggésben a munkavállalási esélyeikről. A kutatás mintáját a 393/2013 sz. Korm. rendelet 2. sz. mellékletében megnevezett fogyatékossgai csoportok érdekvédelmét ellátó szervezetek tagjai alkották (MVGYOSZ, MEOSZ, SINOSZ). A kutatás participatív módon valósult meg, figyelembe véve az érintett személyek tapasztalatát, a kutatás lebonyolítására vonatkozó feltételeit. Kutatás módszere primer adatgyűjtés, félig strukturált kérdőíves lekérdezés. Módszertani innovációnak tekinthető, hogy a célcsoport lekérdezése akadálymentesen történt, a mérőeszköz összes kérdése (74 db) magyar nyelven is elérhető volt a siket személyek számára, valamint a vak személyek számára is akadálymentes volt a kitöltés felülete. A kitöltők száma összesen 761 fő. A válaszadó fogyatékossgal élő személyek 65%-a vett már részt iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben, a kitöltők 93%-a érzi úgy, hogy a felnőttkori tanulás nagymértékben képes hozzájárulni a munkavállalási esélyeinek növeléséhez (n=761 fő). A kitöltők 43%-a vett már részt olyan pályázati programban, mely keretében lehetősége volt ingyenesen tanulni (n=761 fő). A 393/2013. évi Korm. rendelet 2. sz. mellékletében meghatározott tárgyi eszközök nem segítik elő a képzésekhez történő egyenlő esélyű hozzáférést, illetve a felsorolt eszközök többsége ismeretlen a kitöltők számára. 96%-uk szerint a felnőttképzésben dolgozók számára szükséges volna célcsoport-specifikus továbbképzést biztosítani (n=716 fő). A kutatás hozzájárulhat egy olyan inkluzív felnőttképzési rendszer létrejöttéhez, mely hatékonyabban tudja segíteni a célcsoport munkaerőpiaci elhelyezkedését és az egyéni igényen alapuló szükségletek megismerésével hosszútávon eredményesebbé teheti a foglalkozási rehabilitáció oktatási-képzési célú tevékenységrendszerét.

TANÁROK DIGITÁLIS KOMPETENCIÁJÁNAK FEJLESZTÉSE KOOPERÁCIÓN ALAPULÓ, SAJÁT ESZKÖZÖKKEL (BYOD) VÉGEZHETŐ MÉRÉSEKKEL

POSZTEREK

Jarosievitz Beáta, Eötvös Loránd Fizikai Társulat

A kutatói utánpótlás biztosításának és a tehetségek felkutatásának és kinevelésének érdekében a CERN már évek óta különös figyelmet fordít a középiskolai diákokra és a fizikatanárookra. 2005-ben elhatározta, hogy egy újszerű tanár-továbbképzési programot indít. Az új programra magyar csoport volt az első, amelyiki 2006-ban jelentkezett, és onnantól kezdve tíz éven keresztül, évenként kivittünk kb. 40 fizikatanárt a CERN-be. Lásd: <http://teacher-programmes.web.cern.ch/ntp/hungarian-teacher-programme>. A program magyar nyelven folyt, évente kb. 30–40 fő vett részt. A tanár-továbbképzési programnak három fő eleme volt: előadások, laboratóriumi látogatások és kooperációra épülő kiscsoportos munka számítógéppel, saját eszközökkel segített mérések elvégzése. Poszteremen a program egyik jellegzetességéről, a hivatalos cerni látogatás mellett végrehajtott kiscsoportos önálló munkáról, a saját eszközökkel végzett mérések megvalósításáról számolok be. Ezek közül részletesebben megismerhetjük az alábbiakat: hangsebesség függése a levegő hőmérsékletétől (a CERN területén és a Mont Blanc Aiguille du Midi csúcán); radon-koncentráció relatív meghatározása; környezeti háttérsugárzás mérése; Torricelli-kísérlete vízzel; víz forráspontjának mérése (nyomásfüggés); földrajzi helymeghatározás a Nap segítségével. Az alkalmazott módszer: kooperatív módszer heterogén csoportban. Jelen kutatás célja a tanárok digitális kompetenciájának fejlesztése, az egymástól való tanulás megismerése, alkalmazása. A mérések során szem előtt tartottuk a következő szempontokat, miszerint a képzésben részt vevő tanár képes legyen a grafikus felhasználói környezet alapelemeinek készségszintű használatára építve kihasználni a fizika tanulásához a számítógép által kínált lehetőségeket (animációk, videó, szimulációk, oktatóprogramok futtatása stb.); képes legyen értelmezni a számítógépes szimulációs programokat; képes legyen a multimédiás e-learning tananyagot használni; képes legyen az interneten található információk közül a tudományos értékű információkat kiválasztani; képes legyen a saját eszközeit egyszerű kísérletek elvégzésére is felhasználni. A továbbképzés alatt a részt vevő tanárok megismerkedtek a fizika legmodernebb területeinek kísérleti és részben elméleti vonatkozásaival, testközelből látták a világ legnagyobb részecskefizikai kutatólaboratóriumát. Lásd: <https://www.youtube.com/watch?v=i5i3GNZCjEO>. A visszajelzések alapján (beszámoló, cikkek, személyes interjú stb.) a továbbképzéseken részt vett tanárok (kb.: 400 fő) fizika iránti lelkesedése és elhivatottsága jelentősen megnőtt, tanítványaikat jobban tudják motiválni a természettudományi, fizikusi/mérnöki pályák felé, de emellett a tanár kollégák digitális kompetenciája jelentős fejlődésen ment keresztül, a kooperációt egyre többen alkalmazzák a mindennapi oktatómunkában.

METAKOGNITÍV MATEMATIKA

Kiss Márton, Debreceni Egyetem

POSZTEREK

Kutatásom tárgya elsősorban a matematika didaktika területéhez tartozik. A tapasztalat azt mutatja, hogy a tanulók többsége kevés tudatossággal, gépiesen próbálja megoldani a példákat és a többség szűk, nem átfogó fogalmi sémákkal rendelkezik. Mindezek további hátterének feltárása érdekében a kutatásom a metakogníció felé irányul, ami a saját gondolkodási folyamataink tudatosságával, tervezésével, felülvizsgálatával és ellenőrzésével foglalkozó terület. A kutatásom alapvető célja a tanulók mélyebb szintű gondolkodásának és a metakognitív képességeinek megismerése feladatmegoldások elemzésén keresztül. Legfőképpen arra a szempontra helyeztem a hangsúlyt, hogy hogyan, mennyire körültekintően és átgondoltan oldanak meg egy-egy olyan összetett példát a diákok, amelyben utasítást kapnak a kérdés átfogalmazására, a tervekészítésre, annak megvalósítására, illetve a megoldás magyarázatára, ellenőrzésére. Tehát lényegében a diákok saját gondolkodásuk tervezésének, nyomon követésének és ellenőrzésének a szintjét akartam vizsgálni. A felmérést 9. osztályosokkal végeztem, akiknek egy feladatsort kellett megoldaniuk egy 45 perces tanórán. A feladatok összetettek voltak, és minden feladat legalább két nagyobb matematikai témakört érintett, illetve nem csak egy megoldási módszert lehetett használni. A diákoknak nem pusztán a megoldásokat kellett kiszámolniuk, hanem a feladat szövege után írásban utasítást kaptak arra, hogy foglalják össze mi a feladat, készítsenek tervet hozzá, oldják meg a példát, ellenőrizzék és értelmezzék a megoldást, illetve keressenek más megoldási módot is a feladathoz. Tulajdonképpen Pólya György problémamegoldó módszerének lépései jelentek meg az utasításokon keresztül. A felméréshez azon szempont szerint választottam példákat, hogy lehetőség legyen a minél részletgazdagabb leírásra, megoldásra és elemzésre. Ezenkívül az is fontos szempont volt a feladatok kitűzésénél, hogy ne követeljen túlzott tárgyi tudást, hanem elsősorban a józan gondolkodásra alapozva lehessen azt megoldani. Az egyes lépések a szöveges utasítás ellenére felületesen jelentek meg a diákok munkáiban, ugyanis nincsenek hozzászokva az ilyen tudatosságot és átgondolást igénylő feladatmegoldáshoz. A számolási részt leszámítva az egyes lépések alacsony kidolgozottságot mutattak. Tehát mindenekelőtt a matematikai feladatmegoldás szempontjából a metakognitív képességek jelentőségére szeretném felhívni a figyelmet, amelyek fejlesztése által csökkenhetők a tanulók téves elképzelései és hibái, illetve növelhető a tanulók megértési szintje és tudatossága, nem csak a matematikára vonatkozóan, hanem más tantárgyak és az élet minden területén.

SPORTOLÓI ÉLETPÁLYAMODELL A KÖZNEVELÉSBEN – A LEMORZSOLÓDÁS HÁTTERÉBEN ÁLLÓ FAKTOROK

POSZTEREK

Kovács Karolina Eszter, Debreceni Egyetem

Kutatásunkban először megvizsgáljuk, milyen lemorzsolódási tendenciák tapasztalhatóak hazánk köznevelési intézményeiben a 6., 8. és 10. évfolyamon. Feltételezzük, hogy az egyes évfolyamokon különböző mértékű lemorzsolódási ráta lesz tapasztalható, s feltételezzük azt is, hogy mind a tanulmányi, mind a nem tanulmányi eredményességi mutatók tekintetében különbség tapasztalható. Várhatóan a 10. évfolyamon lesz a legmagasabb eredményesség (mivel addigra az eredménytelen tanulók kikerülnek az oktatási rendszerből), s várhatóan a lemorzsolódás tekintetében is jelentős területi különbségek lesznek kimutathatóak. Amennyiben feltételezzük, hogy a tanulmányi eredményesség kapcsolatban áll a lemorzsolódással, s tudjuk, hogy a tanulmányi eredményesség esetében jelentős területi determinizmus tapasztalható (pl. Garami, 2014), akkor a lemorzsolódás területi különbségeinek feltételezése is helyénvaló lehet. Emellett várhatóan jelentős változás mutatkozik a sportiskolai életpálya alakulásában, mivel az alapfokon köznevelési típusú sportiskolában tanuló diákok jelentős része középfokon nem köznevelési típusú sportiskolai intézményben folytatja tanulmányait, s a középfokon köznevelési típusú sportiskolai intézményben tanuló diákok jelentős része alapfokon nem köznevelési típusú sportiskolában tanult. Feltételezzük továbbá, hogy a tanulmányi eredményesség kapcsolatban áll a lemorzsolódással is, s annak egy sajátos típusához, a külső motiváció indukálta lemorzsolódáshoz vezet. Logisztikus regresszióanalízis segítségével mérhetővé válik a tanulmányi eredményesség lemorzsolódásra gyakorolt hatása, a társadalmi háttérváltozók kontrollálásán keresztül.

MIRE JÓ ÉS MITŐL JÓ AZ ALAPOZÓ HÁZAS KÉPZÉS? NEVELÉSTUDOMÁNY AZ ELMÉLETBEN – CIVIL INNOVÁCIÓK A GYAKORLATBAN

POSZTEREK

Kozek Lilla Katalin, Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola Nevelés- és művelődéstudományi doktori program

Az alapozó házasságképzés (premarriage education) preventív célzatú oktatási intervenció. Módszerében intenzív, időtartamában extenzív, az adott pár személyes jellemzőire fókuszál, figyelembe véve a befogadók SES háttérét (Ponzetti, 2016). Neveléstudományi kötődése szerint a családi életre nevelés körébe tartozik, azonban nem általánosságban, a közoktatási érásban készít fel az elkötelezett párokra, hanem valós párok konkrét igényeire fókuszál: meglévő készségeikre építve tovább fejleszti azokat, növeli a tudatosságot a viselkedésben és a döntéshozásban; tisztáz és egyeztet motivációkat, értékeket, attitűdöket (pl. Lakatos 2014). A képzés során a párok csoportosan vagy egyénileg tanulnak az elkötelezett párok jellemzőiről, életciklusairól, önálló stratégiákat dolgoznak ki terveik és szerepeik hosszútávú egyeztetésére (Murray és Murray, 2004). Gyakorolják a konfliktusok és a határok tudatos kezelését pl. a szexualitás, időbeosztás, pénzgazdálkodás és családi kapcsolatok terén (Feketéné, 2008). A képzés látens célja, hogy a tanulási folyamat során a pár szert tegyen a tapasztalatra: számukra a párok tanulása egy megújuló, hozzáférhető erőforrás, amely a kapcsolati sérülékenységeikből is adódó természetes amortizáció ellensúlyozója lehet. Ez a tapasztalat a későbbiekben is ösztönözheti a párt a preventív párok tanulása további formáinak aktív hasznosítására, és így a párok tanulása, mint életen át tartó tanulási stratégia tudatos kialakítására. Hazai viszonyaink között a teljes alapozó házasságképzés három bizonyítékokon alapuló pillére közül (1. proximális előkészítés, 2. első éves utánkövetés, 3. első normatív krízishez kötődő preventív képzési intervenció) az első valósul meg széles körben: a közvetlen felkészítés (Ponzetti, 2016). Bevett elnevezése és gyakorlata a hazai történelmi egyházak körében a jegyesoktatás (Horváth-Szabó és mtsai, 2015). A poszter egyik célja, hogy a provincialista felfogás alternatívájaként egy tudományos fogalmi- és értelmezési keretet javasoljon, ugyanakkor illusztrációként bemutasson néhány többszörösen is civil (tehát nem klerikus és neveléstudományban nem jártas önkéntesektől eredő) innovatív kezdeményezést, amelyek hazánkban mégiscsak főleg egyházi háttérű csoportok körében lelhető fel. A konkrét példákat kvalitatív vizsgálatomból választom, amelyben az alapozó házasságképzésekben dolgozó civileket félig strukturált interjú módszerével kutatom. Összegezve: a készülő poszter átfogó elméleti keretet ad, ugyanakkor példák révén módszertani, tananyagfejlesztési, idő-és térkezelési, valamint utánkövetési ötletek kreatív megvalósítását szemlélteti – vállalva ezzel a konferencia kihívását annak bemutatására, hogy „a kutatás nem értelmezhető a praxis nélkül”.

AZ ELSŐ ÉS MÁSODIK OSZTÁLYOS ÉNEK-ZENE TANKÖNYVEK ZENEHALLGATÁSI ANYAGA

POSZTEREK

Lehotka Ildikó, Lukin László Alapfokú Művészeti Iskola, Debreceni Egyetem

A tankönyvek egyfajta „vezérkönyvént” szolgálnak a tanárok, tanítók számára. A tananyagot a tankönyvek alapján mutatják be tanárok, tanítók a gyermekeknek. A tankönyv szerepe az otthoni tanulásban megkerülhetetlen, hiszen a gyermekek a tankönyvből tanulnak. A szülők számára is fontos a tankönyv, abból tudják követni, mi az a tudásanyag, amelyet a gyermeknek ismernie kell, illetve a könyv alapján van lehetősége a szülőnek ellenőrizni a gyermeke tudását. A gyermekek különféle családi környezetből, különféle zenei ismeretekkel, képességekkel érkeznek az első osztályba. A tanító, tanár feladata az, hogy ezeket az otthonról kapott zenei ismereteket kibővítse az ének-zene órán, a zenehallgatás igényét fejlessze, bevezesse a gyermekeket a zene világába. A 6–10 éves gyermekek óráit az osztálytanító, vagy ének-zene speciálkollégiumot is végzett kolléga tartja. A zenehallgatási anyagra az ének-zene órákon nem mindig jut idő. Az öt, a hivatalos tankönyvjegyzékben szereplő ének-zene tankönyv közül három az általános tantervű tagozat számára készült, egy a szakosított tantervű osztályoknak, valamint egy olyan tankönyvet is találunk, amely három tantárgyat fog össze (az első kötet kézikönyvében olyan szempontsor szerepel, amely alapján ki lehet szűrni a részképesség-zavart). Süle Ferenc és Lassúné Ruskó Renáta két, Lantos Rezsőné és Lukin Lászlóné két kötete alapján a zenehallgatási anyag összevetését végzem, kitérve a könyvekben szereplő megfigyelési szempontokra. A Technika – ének-zene – rajz tankönyv (szerzők: Demeter József és Molnár Mária) a készségtárgyakat komplex módon látta és taníttatja „a kompetenciafejlesztés igényeihez igazodva”. E kötetek zenehallgatási anyaga nem törekszik a teljességre, hanem egy témakörhöz kapcsolódva válogat a zenei anyagok közül, a tantárgyi integráció jegyében. Szabó Helga tankönyvei a szakosított tantervű osztályok számára készültek. A heti négy tanóra nagyobb szabadságot biztosít a tanár számára, így a tankönyvben szereplő zenehallgatási anyag kiegészíthető. A helyesen, jól megválasztott megfigyelési szempontok segítik a zenei anyag feldolgozását, több oldalról közelíthetnek meghallgatandó művek felé, felkeltik a gyermekek figyelmét, kíváncsiságát, az aktív zenehallgatásra való igény kialakítását. De vajon jók-e a tankönyvekben szereplő szempontok, találunk-e megfelelő mennyiségű, a hallgatandó zenére vonatkozó kérdést? A zenehallgatási anyag vajon sokszínű a zenével ismerkedők számára? Tudja-e a szülő a megadott zenehallgatási szempontok alapján gyermeke zenei fejlődését segíteni? Előadásom erre is keresi a választ, a tankönyvek zenehallgatási anyagának összevetése mellett.

AZ EGÉSZSÉGGEL KAPCSOLATOS TÉVKÉPZETEK EVOLÚCIÓJA A KÖZNEVELÉSTŐL A FELSŐOKTATÁSIG

POSZTEREK

Lipták Mónika Zoé, SZTE Bölcsészstudományi Kar
Tarkó Klára, SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

A tévképzet fogalma igen tág határok között mozog. Téves értelmezésből, vagy a tények alapos megfigyelésének hiányából eredhet, de tükrözheti az információ pusztá hiányát is (Wilfred és Sutton, 1962). A téves elképzelések olyan elképzelésekként írhatók le, amelyek tapasztalatokon alapulnak, és téves fogalomdefiniáláshoz vezetnek (Martin és mtsai., 2002). Az önállóan konstruált világ sok esetben eltérhet a tudományos koncepciótól. Amennyiben ezen új ismeret különbözik a jelenlegi értelmezési rendszertől, nem képes helyesen beépülni, létrejöhet a tévképzet (Tóth, 2011). Az oktatási folyamat során hiába kapják meg a gyerekek és fiatalok a szükséges tudást, nem tudják megmagyarázni tudományos szinten azt, amit a hétköznapi életben tapasztalnak (Korom és Csapó, 1999). A tévképzetek vizsgálatának egyik keveset kutatott területe az egészséggel kapcsolatos tévhitek megléte és azok hatása a felnövekvő nemzedék egészségmagatartására és egészségi állapotára. Külföldi vizsgálatok bizonyítják, hogy az emberek egészséggel kapcsolatos tévhitei befolyásolják azt, hogy egy adott betegség kapcsán milyen terápiát fogadnak el, milyen orvosi szolgáltatást vesznek igénybe, és hogy milyen életmódot folytatnak. Kutatásunk célja feltérképezni az óvodától a felsőoktatásig a gyermekek és fiatalok egészségfelfogását, melynek elemzésével fény derülhet az egészséggel kapcsolatos tévképzetek meglétére és típusaira. Az elsődleges reprezentatív kutatási minta állami fenntartású köznevelési és felsőoktatási intézményekből kiválasztott gyermekek és fiatalok, azaz a 3–25 éves korosztály, az adatgyűjtés asszisztált és önkitöltős kérdőíves módszerrel történik. Másodsorban a pedagógusok körében online lekérdezést végzünk, melyhez interjú módszer társul. A fentiek kiegészülnek továbbá a dokumentumelemzés módszerével. Feltételezzük, hogy minden életkorban fellelhetők az egészséggel kapcsolatos tévképzetek, melyek az évek előrehaladtával csak kis mértékben alakulnak, vagy egyáltalán nem változnak. Az iskola, mint másodlagos szocializációs közeg nagy szerepet tölt be a gyermekek egészségmagatartásának alakításában (Halpern-Felsher és Millstein, 2001; Hansen, 2001). A gyermekek és fiatalok egészséggel kapcsolatos tévképzeinek feltárása, kialakulásuk okainak azonosítása és beavatkozási pontok és módszerek megfogalmazása nyomán a köznevelés és a felsőoktatás egészségnevelő tevékenysége hatékonyabbá válhat.

A PÁLYAORIENTÁCIÓ, A MUNKAVÁLLALÁS, A TÁRSAS KAPCSOLATOK ÉS AZ EGÉSZSÉGMAGATARTÁS SZEREPE A FELSŐOKTATÁSI LEMORZSOLÓDÁSBAN

POSZTEREK

Markos Valéria, Debreceni Egyetem
Karászi Zsuzsanna, Debreceni Egyetem
Szabó Barbara, Debreceni Egyetem
Tóth Dorina Anna, Debreceni Egyetem
Ilyésné Novák Ildikó, Debreceni Egyetem

A nemzetközi és a hazai lemorzsolódás-kutatások elsősorban az alapfokú és középfokú oktatásra koncentrálnak – melynek okait alaposan, több szempontból feltárták –, míg a felsőoktatási lemorzsolódás egy kevésbé kutatott terület. Tinto (1975), Astin (1993) és Bennett (2003) vizsgálták azt, hogy melyek azok az egyéni társadalmi háttérváltozók és melyek azok a felsőoktatásra jellemző szervezeti változók, melyek befolyásolhatják a felsőoktatási tanulmányok félbeszakítását. Ezen elméleti modellekre és empirikus adatokra támaszkodva előadásunk célja annak vizsgálata, hogy melyek azok az egyéni háttér-, és intézményi tényezők, melyek befolyásolhatják a hallgatói lemorzsolódást. Kutatásunk legfőbb kérdése, hogy a családi háttér, az iskolai pályafutás, a pályorientáció, a tanulás melletti munkavégzés, a társas kapcsolatok és az egészségmagatartás képes-e befolyásolni, és ha igen, hogyan a tanulmányok félbeszakítását. Kérdésünkre kvalitatív módszerrel keressük a választ. Kilenc félig strukturált interjút készítettünk olyan felsőoktatási hallgatóval, akik valamilyen oknál fogva félbeszakították tanulmányaikat. Az eredményeink azt mutatják, hogy a lemorzsolódás soha sem egyetlen okra vezethető vissza. Ez egy olyan folyamat, melyet több tényező együttesen befolyásol. Az interjúalanyok által javasolt intézkedésekkel pl. pályorientációra való fokozottabb felkészítés, az oktatási intézmény által nyújtott segítő szolgáltatások, rugalmasabb tanulási környezet megteremtése, hozzájárulhatna a lemorzsolódás csökkentéséhez.

DEVELOPING FOREIGN LANGUAGE COMPETENCES VIA ENVIRONMENTAL EDUCATION

POSZTEREK

Mikó Attiláné, Eszterházy Károly University

The goal of sustainability pedagogy is to provide a lifelong learning process that educates informed and active citizens who have creative, problem-solving thinking, orientate themselves in the field of natural and environmental science, society, law and economics and assume a responsible commitment to individual or joint actions. Using environmental and sustainability themes in English lessons facilitate the development of students' foreign language competences. The article deals with the description of the experimental work aimed at testing the effectiveness of the environmental education by means of English foreign language. Environmental education and sustainability education are essential for the development of consciousness. In the process of environmental education – which is a multifaceted, complex process aimed at educating the environment culture, affecting lifestyles, thinking and behavior – we are able to influence the child, and the whole personality of a person, in addition to the skills and abilities to promote the environment, the knowledge of the environment, the ability to explore and solve environmental problems and emotional attitude. Environmental education, student engagement and experiential education provide students with a direct view of nature; learn natural phenomena, test methods, environmental protection and recycling. Motivating environments, working patterns other than lessons, co-operation with partners, fieldwork and individual vision have a positive impact on their development of communicative competences and language competences. The results were derived from the methods such as: conversation, testing. The whole the difference in the results of the experimental groups significantly allows us to state the effectiveness of pedagogical conditions of the environmental education. Learning-centered pedagogical procedures and the use of experience pedagogy and experiential education ensure learning based on your own experience. Students work in pairs and in groups, and novel processing of the subject as a topic and changing the learning environment helps maintain motivation. The development of foreign language competences for students is ongoing during the activities. During the elaboration of topics, the vocabulary extension process is discernible in the area which is rarely encountered during their foreign language studies. The inclusion of critical thinking skills where English as a foreign language is taught can help in further development of communicative abilities of students and their analytical thinking; it also allows them to apply communication in various situations when debating on global environmental issues. Developing collaborative and social skills will enable efficient work. An interdisciplinary approach to the development of global thinking is indispensable.

A SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS KONTRA A SZAKKÉPZÉSI IGÉNYEK, EGYÜTT EGYIRÁNYBA VAGY EGYMÁSSAL SZEMBEN – TÉNYEK ÉS PERSPEKTÍVÁK

POSZTEREK

Molnár György, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Szűts-Novák Rita, Országos Széchényi Könyvtár

A témával való foglalkozás aktualitását elsősorban a szakképzés, és a szakmai pedagógusképzés rendszerében 2010-től napjainkig végbement változások indokolják, másfelől a szakképzés gyors változása, melyet jól tükröz az immár 25 éves szakképzési törvényünk, az OKJ folyamatos változása (25 év alatt 24-szer). A szakmai pedagógusképzés körébe soroljuk a szakmai tanárképzést és a szakoktató képzést. Magyarországon alapvetően párhuzamos és követő formában folyik a szakmai pedagógusok képzése. Létezik viszonylag kis volumenben a vegyes forma is: azok a hallgatók, akik a párhuzamos képzésben nem jutottak el a tanári oklevélig, befejezhetik a pedagógusi tanulmányaikat követő formában. Napjaink szakmai tanárképzésének körébe tartozik a mérnök-, a közgazdász-, és az agrármérnök-tanár képzés mellett a gyógypedagógia-tanár, az egészségügyi-, a konduktor-, és a pedagógiatanár tanárképzés. Ezek képzési célja: „az iskolai nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakaszainak évfolyamain, az iskolai rendszerű, illetve az iskolarendszeren kívüli szakiskolai, szakközépiskolai oktatásban, felnőttek át- és továbbképzésében, továbbá az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképzésekben” (8/2013. (I.30.) EMMI rendelet 4. sz. m. tanárszakok KKK-i) adott szaktárgyak tanítására való felkészítés. A végzett szakmai tanárok és szakoktatók potenciális munkaerőpiacát a szakképzés intézményrendszere adja, így nagyon fontos lenne az államilag elismert szakképesítések (OKJ) szaktárgyainak tanítására felkészült tanárok szakképzési tantárgyi igényekhez illeszkedő foglalkoztatásának biztosítása. A BME Tanárképző Központjának szerepe a pedagógus-továbbképzésben hosszú évek óta kiemelkedő, eredete immár 148 évre tekint vissza, Báró Eötvös József vallás- és közoktatásügyi miniszter levelére hivatkozva. E hosszú idő során lehetőségünk volt arra, hogy helyzetelemzést végezzünk a szakmai pedagógusképző és a szakmai pedagógusokat foglalkoztató intézmények együttműködési kapcsolatrendszerére és az együttműködés területeire vonatkozóan (részben személyes interjúk, részben a több évtizedes együttműködési tapasztalatok összegző értékelései). Emellett vizsgáltuk a szakmai pedagógusképzést folytató felsőoktatási intézmények szak-szakirány szerint differenciált képzési kínálatát, a képzésekre jelentkező hallgatói létszámokat. Az OKJ változásaiból eredő szakmai tanári képesítési igényeknek való megfeleltethetőség számos kérdést felvet nem csak a képzők, hanem a szakképző intézmények oldaláról nézve is. Problémafeltáró előadásunk célja, hogy bemutassa a szakmai pedagógusképzés típusaiban, struktúrájában, a szakok és szakirányok rendszerében végbement változásokat, az OKJ-hez való illeszkedést, illetve a konzisztencia problémákat, valamint a szakmai tanárok foglalkoztatásával kapcsolatos problémákat, a foglalkoztathatóságot szolgáló tevékenységekre szóló javaslatainkat. Mindezek jó elméleti és gyakorlati alapot képezhetnek a jövőbeli oktatáskutatók és -fejlesztők számára.

A MENTÁLHIGIÉNÉS FEJLESZTÉS LEHETŐSÉGEI A MENTORÁLÁS FOLYAMATÁBAN

POSZTEREK

Nagy Edit, Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Pedagógia és Pszichológia
Intézete

A mai magyar társadalom legnagyobb lélekszámú, 6–700 000 főre becsült kisebbsége a cigányság, a 14. század óta él közöttünk. Megjelenésük kezdetétől fogva, bár részt vettek a magyar nép mindennapi életében, a társadalom peremén éltek gyakran jogfosztottan és esélytelenül. A cigányok/romák többsége aluliskolázott, munkanélküli és tartós mélyszegénységben él, s különösen igaz ez a nőkre/lányokra. A roma lányok köre, halmozottan hátrányos helyzetű csoportnak tekinthetők még a roma népességen belül is. Bizonyos problématerületeken rendkívül jellemző a roma nők szinte kizárólagos jelenléte, ezért ezekben az esetekben roma lányokra irányulóan koncentrált preventív célú beavatkozásokra van szükség. A roma nők iskolai végzettsége, foglalkoztatottsági szintje, jövedelme még a roma férfiakénál is jelentősen alacsonyabb mértéket mutat. A magas iskolai lemorzsolódási adatokért felelős tényezők: motivációvesztés, a hátrányos helyzetből adódó szocializációs és szociokulturális különbségek, gyakran az iskola nem releváns reakciói a lányok problémáira. A hátrányokkal küzdő, elsősorban roma lányok iskolai lemorzsolódásának csökkentését, valamint ehhez kapcsolódóan továbbtanulási esélyeik növelését célozza több iskolai program. Hazánkban fontos elvárás, s cél, a lemorzsolódással veszélyeztetett roma lányok tanulási motivációjának és családjaik tanulást szorgalmazó magatartásának erősítése, családalapítási és gyermekvállalási életkoruk későbbre halasztása, egészségi állapotuk javulása, valamint áldozattá válásuk valószínűségének csökkentése. Jelen előadásban nem ezen okok vizsgálatát kívánjuk elvégezni, hanem a probléma mentén azokat a területeket meghatározni, amelyek a felsőoktatási intézményben, s ezen belül is a szakkollégiumi keretek között, a mentálhigiénés fejlesztés egyes területei, s így a lemorzsolódás csökkentését elősegíthetik, rámutatva arra, hogy a mentori támogatás során e területek miként támogathatóak.

A SZAKMAI ÉN VIZSGÁLATA SELF-STUDY ELJÁRÁSSAL ÉS ÉN-KÖZPONTÚ HÁLÓZATKUTATÁSOKKAL

POSZTEREK

Nemes Gyöngyi, PTE Bölcsészettudományi Kar Nyelvtudományi Doktori Iskola Alkalmazott
Nyelvészeti Doktori Program

A tanárképzés során fontos, hogy a tanárjelöltek reflektívvá váljanak saját tanításukkal kapcsolatban, a jelöltek ugyanakkor a képzés során kevésbé kapnak szakmai fogódzókat ahhoz, hogy teljesítményüket reálisan értékeljék, reális énképet és reális szakmai énképet alkotva önmagukról. A reflektivitás kialakításához több eszköz is hozzájárulhat, ilyenek a tanárképzésben zajló akciókutatások, a self-study eljárások, valamint az én-központú hálózatkutatások. Jelen kutatás célja, hogy a szerző segítséget nyújtson a szakmai és reflektív én vizsgálatában a self-study eljárás és az én-központú hálózatkutatás módszereinek segítségével. A self-study nem más, mint „a személy – ez esetben a pedagógus – saját maga (tevékenysége, gondolkodása, döntései) vizsgálatára irányuló, önelemző eljárás (ön-tanulmányozás)”, ami „egy olyan kutatási gyakorlatot összegez, melyet az egyén azért végez, hogy önmagára, a tanításra, a tanulásra vonatkozó tudását feltárja és mindennek segítségével annak jobb megértésére jusson”. Az én-központú hálózatkutatások esetében egy konkrét személy kapcsolati hálójának feltárására figyelünk, ebben segítséget nyújtanak az ún. hálózatkárták, melyeknek több típusát különböztethetjük meg: strukturálatlan hálózatkárták, strukturált és sztenderdizált, valamint strukturált, nem sztenderdizált hálózatkárták. A kapcsolatok feltérképezése hozzásegítheti az egyént a saját szakmai énjének feltérképezésében és rávilágíthat arra is, hogyan jelenik meg a kollaboráció az egyén szintjén: hogyan, milyen mértékben és kikkel működik együtt a pedagógus saját, szakmai pályafutása alatt. A vizsgálat a self-study és az én-központú hálózatkutatások módszerét választja. Ezek során a szerző egy, a saját szakmai énképére vonatkozó self-study vizsgálat legfőbb pontjait ismerteti – külön kiemelve azokat a naiv, tanítással kapcsolatos nézeteit, melyek a vizsgált időszakban jellemzőek voltak tanítására –, majd bemutatva a hálózatkárták legfőbb sajátosságait, rávilágít arra, hogyan vizsgálható meg saját, szakmai énje a hálózatkárták, a hálózatkutatás segítségével. A kutatás során megtudjuk, milyen hatása volt a kurzusoknak, a tanítási gyakorlatoknak a szerző korábbi tanítással kapcsolatos nézeteire, tanári attitűdjére vonatkozólag, valamint a hálózatkárták segítségével feltárjuk a szerző szakmai pályafutásához köthető kapcsolati hálókat – segítve ezzel a jelöltet a reális szakmai énkép kialakításában.

A MUNKAHELYI EGÉSZSÉGFEJLESZTÉS MAGYARORSZÁGI TEVÉKENYSÉGPROFILJA ÉS A DIREKT EGÉSZSÉGNEVELÉS MEGJELENÉSE

POSZTEREK

Patakiné Bősze Júlia, ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A munkahelyekhez kötődő, valamely egészség dimenzióban megmutatkozó negatív hatások felismerése már a korábbi században is megtörtént, többek között az egyoldalú munkavégzés káros hatásának, vagy például bizonyos teljesítményhez kötődő szorongásnak a detektálása. A jó életminőségnek, mely szoros kapcsolatban van az egészséggel, számos összetevője kapcsolható a munkahelyekhez. Lehet példa a biológiai alapú szükségletek csoportja, hiszen például munkaidőben is szükséges valahogy étkeznünk; lehet szó társadalmi kötöttségeinkről, például a munkahelyi megbecsültség kérdésköre; lehet szó a tárgyakban megjelenő minőségről, így nem elhanyagolható a munkahelyi terek tájolása, komfortja vagy felszereltsége sem. Első célkitűzésem pillanatképet adni az online felületeken keresztül tartalmak megfigyelése alapján egy munkahelyi egészségfejlesztéshez kötődő tevékenységprofil bemutatásáról mai magyar vonatkozásban, valamint további célom a kifejezetten MEF-vel foglalkozó cégek kínálatában vizsgálni a direkt egészségnevelési lehetőségek megjelenését. Előadásomban az internetes Google keresőn keresztül „munkahelyi egészségfejlesztés” kulcsszóra való keresésből származó találati eredmények bemutatása, csoportosítása és elemzése valósul meg az első 61 darab találatra kivetítve, melyek az első öt találati oldalon helyezkedtek el 2018 március elején. Második célkitűzésemhez ugyan ezen találatok közül a MEF profilú cégek saját honlapját tekintetem át és kerestem direkt egészségnevelésre utaló tartalmakat. 45.000 bejegyzést kaptam a Google kereső segítségével. Az első öt találati oldal tartalmait saját magam által kialakított, így szubjektívnek tekinthető, nyolc kategóriába soroltam be. A szakmai minőséget, terjedelmeket, vagy jellegeket jelen munkában nem célom minősíteni, csak azt próbálom azonosítani, hogy milyen tevékenységi profilra mutatnak rá. Komplex (négy vagy több terület megjelenése): 19 találat. Szűkítetten komplex (legalább három részterület megjelenése) 11 találat. Nem kifejezetten munkahelyhez kötődő, de egészségfejlesztési tartalom: 11 találat. Munkahelyi stressz: 7 találat. Foglalkozás egészségügyi, biztonsági alapú: 4 találat. Fizikai környezet és ergonómia fókuszú: 4 találat. Mozgásszervi prevenció és torna: 3 találat. Több megközelítés, de csak pszichológiai alapon: 2 találat. Nem minden MEF profilú cég kínál direkt egészségnevelő lehetőségeket. Szükséges lenne szakmai szttenderdek meghatározására, melyek a mai magyar piacon nem figyelhetőek meg a fenti témakörben. Az MTMT-n ugyenezen szavakra való keresés csak 55 találatot hozott, mely alátámasztja a Google keresés eredményeinek böngészése közben is megfigyelteket: fontos lenne több tudományos kutatás tárgyává tenni a munkahelyi egészségfejlesztő tevékenységek hatékonyságát, illetve hozadékait magyarországi viszonylatban is. A MEF-en belül érdemes vizsgálni a direkt egészségnevelési tartalmak növelésének lehetőségét egy valós életmód változtatás reményében.

A METEOROLÓGIAI TUDÁS FELMÉRÉSE A 9–10. OSZTÁLYBAN, A METEOROLÓGIAI OKTATÁS MODERNIZÁLÁSA, MÓDSZERTANÁNAK ÁTALAKÍTÁSA A FÖLDRAJZOKTATÁSBAN

POSZTEREK

Petróczky Henrietta, ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Valamelyest speciálisnak mondható, amivel foglalkozom, foglalkozni szeretnék. Meteorológus végzettséggel rendelkezem és azt a célt tűztem ki, hogy az emberek meteorológiai tudását formáljam, illetve segítem az időjárás-jelentés értelmezését. Felmerülhet a kérdés, hogy erre miért van szükség. A mai meteorológiai előrejelzések egyre pontosabbak, egyre nagyobb biztonsággal tudják megmondani a meteorológusok, hogy milyen idő várható, azonban az is elmondható, hogy hiába javul az előrejelzések, veszélyjelzések megbízhatósága, a felhasználásuk hatékonysága ezzel nem javul arányosan. Sajnos hiába lesz jó egy prognózis, ha a használt fogalmakat, kifejezéseket nem érti, vagy félreérti a felhasználó. Egy korábbi kutatásom eredményei rámutattak arra, hogy ezzel a témával érdemes foglalkozni. A vizsgálatban arra kerestem a választ, hogy az emberek honnan tájékozódnak az időjárásról, miként viszonyulnak a veszélyjelzésekhez, hogyan értelmezik az előrejelzéseket. A felmérés utolsó blokkjában az érdekelt, hogy a kitöltők mennyire vannak tisztában azokkal a meteorológiai fogalmakkal (például hidegfront, ciklon), amelyek minden nap elhangzanak az időjárás jelentésekben és ismeretük szükséges az időjárás előrejelzés megfelelő, helyes értelmezéséhez. A kutatásom rávilágított arra, hogy valóban gondot jelent sok ember számára az, hogy helyesen értelmezze az időjárásról kapott információkat. A vizsgálatban 501-en vettek részt és a legnagyobb meglepetést a mintában lévő fiatalabb korosztály (14–18 év) okozta. Ők voltak azok, akik a legkevesebb jó választ adták a feltett kérdésekre. Ez az eredmény azért is elgondolkodtató, mert a fogalmakat a kilencedikes földrajz tankönyvből kölcsönöztem, tehát nekik kellett volna a legfrissebb ismeretekkel rendelkezniük a témáról. Ezért gondolom úgy, hogy célszerű lenne a végzett kutatást tovább folytatni. Ezáltal meglehetne vizsgálni, hogy a diákoknak mennyire sikerül elsajátítani a földrajzórán a meteorológiához kapcsolódó ismereteket, illetve az ott elhangzottakat mennyire tudják használni a mindennapjaik során. Az emberek többsége kilencedik osztályban találkozik utoljára a meteorológiával és az ott megszerzett tudást használja egész életében. Ezért gondoltam úgy, hogy a középiskolás korosztályban (9–10. osztály) végzek először kutatást. Az általam választott kutatási módszer a kérdőívezés volt. Összeállítottam egy kérdőívet, amelynek segítségével arra próbálok rávilágítani, hogy milyen részekkel vannak problémák, felmérem a diákok tájékozódási szokásait, a veszélyhelyzetben való döntéshozó készséget, illetve nagy hangsúlyt fektettem arra, hogy kiderüljön, hogy az órán megszerzett meteorológiai tudást, miként tudják használni a való életben. A kutatás jelenleg zajlik egy gimnáziumban és egy szakiskolában, várhatóan szeptemberben több helyen is, ezért a kapott eredményeket a konferencián fogom bemutatni. A vizsgálatról azt várom, hogy az eredmények megadják, hogy milyen területen vannak hiányosságok, miket érdemes újragondolni a tananyag készítésénél.

A KÖZÖSSÉG EREJE? A DEBRECENI LABDARÚGÓ AKADÉMIA KIALAKULÁSI KÖRÜLMÉNYEINEK A VIZSGÁLATA, A HELYI, KÖZÖSSÉGI ERŐK ESETLEGES SZEREPVÁLLALÁSA

POSZTEREK

Rábai Dávid, Debreceni Egyetem

Ezen kutatásunkat megelőző vizsgálatainkban a különböző járásokat (pl.: Hajdúhadházi, Debreceni stb.) vettük statisztikai elemzés alá, majd kvalitatív vizsgálat keretein belül kerestünk összefüggéseket a statisztikai számok és a terepmunka eredményei között. A jelen pilot-jellegű kutatásunkban mindezen eredményeket továbbgondolva arra vállalkoztunk, hogy a Debreceni Labdarúgó Akadémia lehetséges kialakulási körülményeit tekintsük át és elemezzük. A kutatásunk eredményeinek bemutatása előtt a magyar labdarúgó akadémiai rendszer kiépülését vizsgáltuk meg a rendszerváltástól kezdődően egészen az első honi futball akadémia megalakulásáig az ebben a témában íródott szakirodalmak segítségével. A fő kutatási kérdéseink arra irányultak, hogy a 2010-ben alapított Debreceni Labdarúgó Akadémia megalakulásában játszottak-e szerepet a helyi, közösségi erők. Ha igen, akkor milyen mértékben beszélhetünk ezek alapján alulról kezdeményezett jelenségről a Debreceni Labdarúgó Akadémia megalapításának kapcsán. Kérdés még, hogy interjúalanyunk szerint miért volt fontos az, hogy Debrecenben labdarúgó akadémia létesüljön, mi volt az a fő irányadó elv, amely az itteni utánpótlásképzést magasabb szintekre szeretne volna predesztinálni. Kutatásunkhoz a félig strukturált interjú módszerét alkalmaztuk, amely során a Debreceni Labdarúgó Akadémia szakmai igazgatójával történt beszélgetést elemeztük. Kutatásunk pilot jellege és ebből következő kezdetlegessége miatt további célunk, hogy a jövőben még markánsabban is megvizsgáljuk a kérdéskört egyéb szereplők, például támogatók, szülők, helyi lakosok, mint újabb interjúalanyok bevonásával, illetve további akadémiákat tárjunk fel ezen kérdések mentén a későbbi összehasonlíthatóság érdekében.

A KOMMUNIKÁCIÓS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSE AZ ISKOLAI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT PROGRAMJAIBAN

POSZTEREK

Sárosi Tünde, Eszterházy Károly Egyetem Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Magyarországon az Iskolai Közösségi Szolgálat 2011-ben vált kötelezővé a nappali tagozaton tanuló középiskolások részére. Ennek keretében a diákoknak 50 óra iskolán kívüli tevékenységet kell elvégezniük a jogszabályban meghatározott nyolc terület egyikén. A bevezetés kiemelt célja többek között a fiatalok szociális érzékenyítése, a felelősségtudat erősítése, az önkéntességre nevelés, mely készségeket leginkább valós helyzetekben lehet fejleszteni. Egy 2018-ban készített online felmérés alapján (N=19.075) a diákok többsége a kommunikációs készség tekintetében figyelt megjavulást a program végeztével. A kommunikációs kompetencia társadalmunk nélkülözhetetlen eleme, hiszen ez teszi képessé az egyént arra, hogy más emberekkel interakcióba lépjen és hogy képes legyen az érzéseit, gondolatait a lehető legpontosabban, az adott szociális normák által szabályozott viselkedésben kifejezni. A készség birtokában képesek vagyunk a másik ember érzéseinek érzékelésére és az empátiás viselkedés megvalósítására is. A kommunikációs fejlesztés jelentőségére több tanulmány is felhívta már a figyelmet (Szőke-Milinte, 2010). Ezek szerint a kommunikációs hatékonyság az önmegvalósítás egy fontos kritériuma, mely az önkiteljesedés, a személyiségfejlődés és a személyközi kapcsolatok kiteljesedésének folyamatát biztosítja. Ezen eredmények felismerése új célok és megfogalmazását teszi lehetővé az Iskolai Közösségi Szolgálattal kapcsolatban. A plakát a közösségi szolgálat keretein belül megvalósítható kommunikációs kompetenciák fejlesztésének fontosságát hangsúlyozza és bemutatja a diákok szemszögéből eddig elért eredményeket.

A FÖLDRAJZ IRÁNTI ÉRDEKLŐDÉS VIZSGÁLATA DEBRECENI ISKOLÁKBAN

POSZTEREK

Schlachter Gabriella, Debreceni Egyetem

A magyar közoktatási rendszerben az általános iskolában és a középiskolában is (bár csökkenő időkerettel) jelen van a földrajz tantárgy. A földrajz óraszámai az elmúlt évekre visszatekintve jelentős csökkenést mutattak. Annak ellenére, hogy nem kötelező érettségi tárgy a földrajz, a tanulók érdekesnek tartják és sokan választják érettségi vizsgatárgyként. Fontos az a faktor is, miszerint sok diák előrehozott érettségiként tette le a vizsgát, az általános értelemben vett „normális” érettségi vizsga száma, mely a 12. év végén letett vizsgát jelenti, alacsonyabb volt. Megfigyelhető azonban, hogy népszerűsége ellenére kevesen jelentkeznek földrajz vagy földtudományi orientációjú felsőoktatásba. Ez a csökkenő tendencia a 2011-es évektől van jelen. Mi lehet ennek az oka? Hogyan lehet ezen változtatni? A probléma összetettsége világos, jelen tanulmányban a lehetséges megoldások egy szűk szeletét próbálom feldolgozni, nevezetesen azt vizsgálom, hogy módszertani megújítással, hogy lehet a tanulók érdeklődését felkelteni, és népszerűsíteni a földrajztudományt. Ennek alapjaként kérdőíves adatfelvételt végeztem a tanulók körében földrajzhoz való viszonyukról és tantárgyhoz kapcsolódó érettségi szándékukról, továbbtanulási terveikről. Emellett a tantárgy tartalmi közül kiválasztottam egy érdekes, jól szemléltethető témakört, a csillagászati földrajzot, ami mindkét iskolai szinten szerepel a tananyagban. Vizsgáltam, hogy tanítása során milyen szemléltetési módszereket alkalmaznak jelenleg a pedagógusok és hogy lehetne/kellene ezen változtatni. Továbbá, fontos hangsúlyt kapott a földrajz tanulási módszertanának vizsgálata is, melynek keretein belül más természettudományos tárgyak tanulásában használt módszerekkel került összehasonlításra. Az eredmények kimutatták, hogy a diákok földrajz iránti érdeklődése nem alacsony, illetve közepesen kedvelt tantárgy ez a tudományterület. A csillagászati földrajz szemléltethetősége magas, azonban a gyakorlatban nem valósul meg megfelelően.

DIÁKOK KOMPETENCIÁJA CSILLAGÁSZATI FÖLDRAJZBÓL EGY TUDOMÁNYOS TESZT KITÖLTÉSE ALAPJÁN

POSZTEREK

Schlachter Gabriella, Debreceni Egyetem

Napjainkban az iskolában megtanulandó és elsajátítandó információ mennyisége a diákokban a túlterheltség érzését kelti. A tanulók gyakran panaszkodnak a leterheltségükre és az iskola keretein belüli tanítás sokrétűségére. Az oktatás mai rendszerében tantárgyanként sajátítják el a diákok az információkat. A tantárgyak között megtalálhatóak a természettudományi tantárgyak, közöttük a földrajz is. A földrajz egy integrált tudományterület, sok részterület eredményét összekapcsolja és elemzi. A földrajzot általánosságban kedvelik a diákok, azonban a tanulási folyamatban nagy szerepe van a szemléltetésnek is. A szemléltetés alapját képezi a tananyag diákok általi megértésnek. Feltételezhető lenne, hogy minél sikeresebb egy tananyag szemléltetése, annál inkább emlékeznek a tanulók a tananyag lényegi elemeire, illetve azok értelmezése kevésbé jelent nehézséget számukra. A kutatásom azt vizsgálta, mennyire értik meg a földrajzi elemeket a diákok egy olyan témakör kapcsán, amelynek a szemléltetése könnyen kivitelezhető. Ez a témakör a csillagászati földrajz volt. A kutatáshoz egy tesztet alkalmaztam, amelyben könnyebb, nehezebb, valamint közepes erősségű feladatok is helyet kaptak. A feladatok típusai is változatosak voltak, szerepelt bennük választásos, illetve nyílt végű feladat is. A kutatásból kiderült, hogy a diákok a lényegi elemekre sem emlékeznek teljes pontossággal, gyakran csupán asszociálnak a Földre mint bolygóra. Továbbá a 31 pontos tesztből kerekítve 12 pont lett az átlageredmény, 353 diák válaszaiból számítva. Egy másik fontos eredmény a tévképzeteket illeti, ami a napfogyatkozás definíciójának helytelen használatában jelent meg. A diákok jelentős hányadánál a napfogyatkozás egyet jelent a Nap térfogatának csökkenésével. Ezen eredmények tükrében felmerült az a kérdés, vajon az eredmények ilyen negatív alakulása csak a csillagászati földrajz témakörét érinti, vagy esetleg megjelenik-e több témakörnél is? Ez a kérdés további kutatások alapjául szolgálhat.

FÓKUSZBAN AZ EGYÜTTÉLÉS – EGY TUDOMÁNYOS ELŐADÁSSOROZAT TAPASZTALATAI

POSZTEREK

Svraka Tamásné, Eötvös Loránd Tudományegyetem
Endrődi-Nagy Orsolya, Eötvös Loránd Tudományegyetem
F. Lassú Zsuzsa, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az együttműködés, mint a szociális viselkedés alapja már óvodáskorban megfigyelhető jelenség, iskolába lépéskor még inkább megnő a jelentősége. A gyermekek együtt dolgoznak egy közös cél érdekében, csoportosan oldanak meg feladatokat, s naponta versenyeznek egymással a jobb jegyért, a megbecsülésért (Fülöp, 2003). Ez adja a társadalmi együttélés alapját, amihez fontos a megfelelő környezet (Vastagh, 2000), mivel a tanulásszervezést az egyén alapvető szükségleteihez kell igazítani (Lénárd, 2017). „A tehetség is természetes módon van jelen a mindennapokban, de a környezet számára nem feltétlenül észrevehető formában.” (Gyarmathy, 2013) Karunk az idei tanévben immár ötödik alkalommal szervezte meg az „Együttélés – együttműködés” című eseményt, melyet minden évben az egyetem évfordulós alapítási ünnepségének napján tartunk. Az eseményt hagyományteremtő céllal hoztuk létre, a társadalmi érzékenység, együttműködés és elfogadás fejlesztése, a Magyarországon élő emberek sokszínűségének elismerése, jó gyakorlatok megismertetése, az előítélet-mentes elfogadás attitűdjének megerősítése érdekében. Minden évben más megközelítésben hívjuk fel a figyelmet az együttműködés, összefogás fontosságára. A témák eddig a következőkre fókuszáltak: vallási sokszínűség, heteroszexizmus, roma kultúra, sajátos nevelési igény, generációk együttélése. Az idei rendezvény témája az atipikus tehetség témakörével foglalkozott, olyan tehetséges gyermekekre és fejlesztési lehetőségeikre irányította a figyelmet, amellyel a többségi/intézményes nevelés keretei közt nem, vagy csak elenyésző számban foglalkoznak a pedagógusok. Poszterbemutatónk célja egy jó gyakorlat bemutatása, mely informális tanúlással segíti a hallgatók ismereteinek mélyítését, az érzékenyítést és az attitűdformálást helyezve fókuszba. Az elmúlt 5 évben 20 műhely, 15 plenáris előadás és 5 kiállítás segítette ezt a célt. Az előadók a témák jeles kutatói, a műhelyvezetők kiváló gyakorlati szakemberek, a kiállítók pedig több esetben tehetséges gyermekek, fiatalok. Ez a sokszínűség elősegíti a multiperspektivikus és nyitott, elfogadó gondolkodást, véleményformálást.

A KÉSLELTETETT DIPLOMASZERZÉS ÉS LEMORZSOLÓDÁS HÁTTÉRÉBEN ÁLLÓ TÉNYEZŐK FELTÁRÁSA EGY, A PEDAGÓGUS HALLGATÓK KÖRÉBEN VÉGZETT KVALITATÍV KUTATÁS ALAPJÁN

POSZTEREK

Szigeti Fruzsina, Debreceni Egyetem
Kovács Karolina Eszter, Debreceni Egyetem
Ceglédi Tímea, Debreceni Egyetem
Kocsis Zsófia, Debreceni Egyetem
Pallay Katalin, Debreceni Egyetem

A felsőoktatási képzésből való lemorzsolódás kiemelkedő relevanciával bíró oktatáspolitikai kérdés Magyarországon. Egyrészt hazánkban a felsőoktatásban első végzettséget szerzők aránya elmarad az OECD országok átlagaitól, amelynek háttérben oki tényezőként elsősorban a felsőoktatási lemorzsolódás feltételezhető. Másrészt, habár nemzetközi szinten számos kutatás alapját képezi a lemorzsolódás pontos feltérképezése, hazánkban főként az egységes szakértői konszenzus hiánya okán a lemorzsolódás arányszámát meghatározó módszertan is hiányos, így pontos szám adatok híján nem rendelkezünk pontos képpel a lemorzsolódási arányok tekintetében, ami növeli az ezzel kapcsolatos kutatások hiánypótlásának szükségességét. Vizsgálatunk célja a pedagógushallgatók késleltetett diplomaszerezésének és a lemorzsolódás lehetséges okainak feltárása, amelyet a szakirodalom elméleteire alapozva kvalitatív kutatás keretein belül valósítottunk meg. Kutatásunkban a szocio-kulturális háttér, a felsőoktatás előtti évek, a felsőoktatási intézményválasztási motivációk, a munkavállalás, a sport, valamint a társas tevékenységek lemorzsolódásban betöltött szerepét vizsgáljuk 7 egyéni és egy 10 főből álló fókuszcsoporthoz tartozó interjú elemzésén keresztül, melynek módszertani alapját félig strukturált interjúvázlat képezte. A késleltetett diplomaszerezés és lemorzsolódás nehezebben megfigyelhető okai közé tudjuk sorolni a nem megfelelően választott intézményt és/vagy képzést, az intenzív felsőfokú tanulmányok melletti munkavégzést, a versenysport űzését, illetve a tanulás iránt negatív attitűddel rendelkező baráti közösséget. Elemzésünk biztos alapot nyújt a továbbiakban a nagyobb, reprezentatív mintán történő kérdőíves lekérdezéshez, amelynek főbb egységeit az interjúelemzések alapján létrehozott kutatási tömbök képezik.

A TANULÓKÖZÖSSÉGEK SZEREPE ÉS MŰKÖDÉSE AZ ONLINE KÖRNYEZETBEN FOLYTATOTT TANULÁS SORÁN

POSZTEREK

Szilágyi Gabriella, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Az infokommunikációs technológia napjainkban nemcsak a mindennapi életben, de a tanítás és a tanulás terén is jelen van. Az infokommunikációs technológia megjelenése és fejlődése mind hozzájárult ahhoz, hogy a tanulás folyamata is jelentős változásokon menjen keresztül. Ennek köszönhetően a tanulás színtere már nem egy hagyományos értelemben vett osztályterem, hanem az online környezet, ami számos multimédiás és multimodális elemet és lehetőséget jelent. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy a tanulás fogalmának értelmezési keretrendszere kibővüljön, s további kontextusban váljon értelmezhetővé (Tóth, 2014). Az online tanulási környezetek mellett a tanulók és az oktatók szerepe is nagy változáson ment keresztül: az új tanulási terek a tanulókat sokkal inkább önállóságra, magas fokú aktivitásra, tudatosságra, önszabályozott és önirányított tanulásra ösztönzi. Ezzel szemben a tanárok már nem a tanulási folyamatot irányító személyekként vannak jelen, hanem a különböző mentori, facilitátori és coaching tevékenységekkel segítik a tanulók sikeres és hatékony tanulását. Salmon (2000) az online tanulás kapcsán egy 5 lépcsős modellt hozott létre, mely az online térben a tanulói csoportok feladataival és fejlődésével foglalkozik. A modell bemutatja, hogy miként kell az oktatónak motiválnia és bevonnia a passzív hallgatókat, milyen fázisokból áll a tanulók motivációjának kialakulása online környezetben. Az előadás választ ad arra, hogy napjainkban miként értelmezhető az online tanulási környezet a neveléstudományok területén, s hogy az online tér miként segítheti elő a tanulók önszabályozó tanulási tevékenységét.

KÓRHÁZSULI PROGRAM – A BETEGSÉG MIATT MAGÁNTANULÓ STÁTUSZBAN LÉVŐ GYERMEKEK RENDSZERSZEMLÉLETŰ OKTATÁSI REHABILITÁCIÓJA

Tóthné Almássy Mónika, KórházSuli Alapítvány
Berczelédi Réka, Eötvös József Gimnázium

A beteg gyerekek ugyanazon „bánásmód” alá esnek, mint a bármely más okból magántanulói státuszba kerülő társaik, iskolájuktól – a törvényi szabályozás ellenére (Köznevelésről szóló tv. 27. §) – minimális segítséget kapnak a gyógyulás utáni sikeres reintegrációjukhoz. Az országos hatókörben működő KórházSuli program célja a résztvevők szempontjából: (1) Segítséget kérő beteg gyerekek, családok: személyre szabott, kortársaiktól érkező segítség nyújtása a tanuláshoz, a mentális és szociális képességeik, készségeik és motivációjuk megőrzése a gyógyulás utáni visszailleszkedéshez, a tanulmányaik folytatásához. (2) Önkéntes segítő középiskolások és egyetemisták kompetenciáinak növelése: önfejlesztés, önismeret, csapatmunka, kreativitás, IKT tudás, kooperáció, szociális érzékenység, önkéntesség kultúrájának elmélyítése. (3) Iskolák, mentortanárok: egyenrangú kooperációra épülő újfajta tanár-diák szerep kialakítása. (4) Egyetemi képző intézmények: a tanult szakmai ismeretek kibővítése, terepgyakorlati helyszín biztosítása. (5) A beteg gyerekek anyaiskolái: segítség a jogszabályi kötelezettségük teljesítéséhez, a beteg gyermekekről való információ- és tudásátadás, empátia, kooperáció. (6) Egészségügyi és oktatási rendszer: eszköz és szakértelem biztosítása a rendszerszemléletű kollaboráció felépítéséhez és működtetéséhez. A jelenlegi törvényi szabályozás újragondolása. A KórházSuli program a következő tevékenységekkel éri el a fenti célok megvalósítását: (1) Személyre szabott tananyagok fejlesztése a Moodle rendszerben önkéntes középiskolások által mentortanári támogatással. Értékes tananyaggyűjtemény létrejött. (2) Személyes/skype-os egyéni mentorálás, korrepetálás, amit egyetemi hallgatók (többségében ELTE karok) végeznek (délutáni KS tanulószobák működtetése a kórházi osztályokon kórházpedagógusi, pszichológusi támogatással; közösségi programok szervezése, ahol a segítők és segítettek oldott légkörben, szakemberek felügyeletével találkozhatnak egymással). A 2017/18-as tanévben a harmadik tanéve működő KórházSuli 120 beteg gyereknek segített 250 önkéntes fiatal bevonásával, akik 5000 órányi segítséget nyújtottak. A háttérben egy biztonságos adatkezelési és szakmailag megalapozott képzési rendszer áll, melyben pedagógusok, kórházpedagógusok, egyetemi oktatók, pszichológusok, orvosok, mentálhigiénés szakemberek működnek együtt. Az eredmények értékelése: az oktatási és egészségügyi intézmények aktív közreműködésével készek vagyunk a betegség miatt az oktatásból kieső gyermekek társadalmi visszatérésének rendszerszemléletű megsegítésére. Az elkövetkezendő időszakban az érintett területeken való kutatásokkal kívánjuk alátámasztani eredményeinket.

INTERDISZCIPLINÁRIS WORKSHOP FEJLESZTÉS: EGYÉN ÉS VÁROS

POSZTEREK

Vígh Viktória, Engame Akadémia

A poszter első oldalának célja, hogy bemutasson egyet azon workshop sorozatok közül, amelyeket az Engame Akadémia fejlesztett ki, majd a 2017–18-as tanévben alkalmazott először. Az egyenként összesen hat darab 150 perces foglalkozásból álló interdiszciplináris kurzusok építettek a középiskola 9–10. évfolyamában elsajátított tudásanyagra, ezt kiegészítve, illetve az egyes tantárgyak és tudomány területek közti összefüggésekre fókuszálva történt a diákok ismereteinek bővítése és a készségfejlesztés. Az Egyén & Város címet viselő kurzus a következő tematikájú blokkokból tevődött össze: Az emberi lépték felfedezése a várostervezés során (városfejlesztés, urbánus dizájn, városi közlekedés); Támogató városok, alkalmazkodó közösségek (lakhatás, együttélési formák, hajléktalanság a városban); Jól lenni a városban (az egészséges élet feltételei, környezeti hatások, szmog, térköz, közterek); A város reprezentációja (művészet, esztétika, újságírás, marketing, brand építés); Alternatív városi közösségek; Látogatás a Wekerle-telepen; Tervezz várost! (interaktív városi projektek, tervezés, inklúzió). A poszteren a blokkokon belül címszavakban jelennek meg a kurzus egyes feladatai, tevékenységei, az elsajátítandó anyag és a fejlesztett készségek. A nagyobb témakörök között pedig különféle jelzéseket használva (színkódok, nyilak, rajzok) ábrázoljuk az összefüggéseket. A poszter második eleme a mi példánk rendszerét követő üres, sablon ábra. Ennek segítségével a lehetséges utakat mutatnánk arra, hogy más témakörökkel (például mobilitás, étkezés, ruházat, pénz stb.) hogyan lehetséges az interdiszciplináris workshop fejlesztés.

RÖVID PROGRAM

RÖVID PROGRAM

2018. NOVEMBER 8. (CSÜTÖRTÖK)

- 09.00–** **Regisztráció** (*Aula*)
- 09.00–10.00** **Kávészünet** (*Fsz. 4., 215. terem*)
- 10.00–11.00** **Megnyitó** (*Aula*)
Borhy László, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora
Demetrovics Zsolt, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és
Pszichológiai Kar dékánja
Fehérvári Anikó, a konferencia elnöke
Kötetbemutató: *Kerülő Judit*, a XVII. ONK elnöke
- 11.00–12.00** **Plenáris előadás** (*Aula*)
Markku Niemivirta (University of Oslo, University of Helsinki): **Striving for achievement – A double-edged sword?**
Levezető elnök: Csíkos Csaba (MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság alelnöke)
- 12.00–13.00** **Ebéd** (*Fsz. 4., 215. terem*)

13.00–14.45 SZIMPÓZIUMOK: SZ1–SZ3; TEMATIKUS ELŐADÁSOK: T1–T6; POSZTERSZEKCIÓ: P1		
SZ1	Nevelj jedít! – Pedagógiai dilemmák a fantáziavilágokban <i>Elnök: Nagy Ádám; Opponens: Forray R. Katalin</i>	III. emelet 313. terem
SZ2	Kölcsönös felelősségtudatra építő, innovatív iskolai egészségnevelési program <i>Elnök: Falus András; Opponens: Csíkos Csaba</i>	III. emelet 302. terem
SZ3	Az oktatási szegregáció ügye napjainkban: oktatáspolitikai környezet, megoldási lehetőségek <i>Elnök: Fejes József Balázs; Opponens: Fehérvári Anikó</i>	III. emelet 303. terem
T1	Nevelés- és oktatástörténet: egészségpedagógia, szellemi elit, nővita <i>Elnök: Németh András</i>	III. emelet 304. terem
T2	Felnőttkori tanulás, élethosszig tartó tanulás <i>Elnök: Kereszty Orsolya</i>	III. emelet 305. terem
T3	Tanári együttműködések, pedagógusok kollaboratív tanulása <i>Elnök: Rapos Nóra</i>	III. emelet 306. terem
T4	Pszichológiai vizsgálatok: kognitív fejlődés, személyiségfejlődés, szerepattitűdök <i>Elnök: Zsolnai Anikó</i>	III. emelet 307. terem
T5	Mérés-értékelés: dimenziók, vizsgálatok <i>Elnök: Buda András</i>	III. emelet 308. terem
T6	Foreign Language Education, Bilingual Education <i>Chair: Balázs Benkei-Kovács</i>	III. emelet 309. terem
P1	Poszterszekció <i>Elnök: Szabolcs Éva</i>	Poszter terem

- 14.45–15.00** **Kávészünet** (*Fsz. 4., 215. terem*)

15.00–16.30 SZIMPÓZIUMOK: SZ4–SZ7; TEMATIKUS ELŐADÁSOK: T7–T12		
SZ4	A szociálisprobléma-megoldás sokféle arca – óvodától egyetemig <i>Elnök: Kasík László; Opponens: Sándor Mónika</i>	III. emelet 313. terem
SZ5	Vonzások és választások Karácsony Sándor szakmai erőterében <i>Elnök: Brezsnay László; Opponens: Bognárné Kocsis Judit</i>	III. emelet 302. terem
SZ6	Nézőpontváltások – A gyermekvédelmi rendszeren belüli együttműködés az intraprofessionalizmus tükrében <i>Elnök: Gönczi Ibolya; Opponens: Jankó Krisztina</i>	III. emelet 303. terem
SZ7	Egy gyakorlóiskola eredményességét befolyásoló tényezők feltárása <i>Elnök: Falus Iván; Opponens: Rapos Nóra</i>	III. emelet 304. terem
T7	Állampolgárságra nevelés, közösségi szolgálat, nemzeti identitás <i>Elnök: Mészáros György</i>	III. emelet 305. terem
T8	Óvodapedagógia: óvodapedagógus hallgatók, óvodapedagógusok <i>Elnök: Serfőző Mónika</i>	III. emelet 306. terem
T9	A tanulás és tanítás elméleti és gyakorlati megközelítései <i>Elnök: D. Molnár Éva</i>	III. emelet 307. terem
T10	Oktatási esélyek, reziliencia az oktatásban <i>Elnök: Papp Z. Attila</i>	III. emelet 308. terem
T11	Iskolafenntartás múltja és jelene <i>Elnök: Rébay Magdolna</i>	III. emelet 309. terem
T12	Művészeti nevelés, vizuális kultúra <i>Elnök: Vincze Beatrix</i>	II. emelet 217. terem

16.30–17.00 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

17.00–18.45 SZIMPÓZIUMOK: SZ8–SZ12; TEMATIKUS ELŐADÁSOK: T13–T17 MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság nyilvános ülése		
SZ8	IKT eszközökkel támogatott módszertani- és nyitott tananyagfejlesztés a szakképzésben <i>Elnök: Molnár György; Opponens: Mészáros Attila</i>	III. emelet 313. terem
SZ9	Kutatási sokszínűség a gyógypedagógiában <i>Elnök: Papp Gabriella; Opponens: Perlusz Andrea</i>	III. emelet 302. terem
SZ10	A modern magyar oktatási rendszer történetének néhány aspektusa nemzetközi összehasonlításban <i>Elnök: Nóbik Attila; Opponens: Pusztafalvi Henriette</i>	III. emelet 303. terem
SZ11	Paragon – Interkulturális kompetenciák a koragyermekkorai pedagógusképzésben <i>Elnök: Bajzáth Angéla; Opponens: Fináncz Judit</i>	III. emelet 304. terem
SZ12	Személyes narratívák, elbeszélte történelem és történelemtanítás <i>Elnök: Jancsák Csaba; Opponens: Pászka Imre</i>	III. emelet 305. terem
T13	Iskolai, osztálytermi tanulás, motiváció, társas közeg <i>Elnök: Fejes József Balázs</i>	III. emelet 306. terem
T14	Tehetséggondozás, tehetségfejlesztés, innováció <i>Elnök: Lénárd Sándor</i>	III. emelet 307. terem

T15	Tantervi követelmények, tankönyvi tartalmak, tankönyvelemzések <i>Elnök: Török Balázs</i>	III. emelet 308. terem
T16	Egészségnevelés, környezetpedagógia <i>Elnök: Paksi Borbála</i>	III. emelet 309. terem
T17	Zenei nevelés, ének-zene oktatás <i>Elnök: Váradi Judit</i>	II. emelet 217. terem
	MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság nyilvános ülése	III. emelet 314. terem

19.00–20.00 Kulturális program (*Aula*)
ELTE Egyetemi Koncertzenekar koncertje

20.00–22.00 Állófogadás, vacsora (*ELTE ÁJK Aula Magna, 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3.*)

2018. NOVEMBER 9. (PÉNTEK)

08.30–09.00 Kávészünet (*Fsz. 4., 215. terem*)

09.00–10.45	Szimpóziumok: SZ13–SZ16; Tematikus előadások: T18–T22 MTA PTB Informatikai Albizottság nyilvános ülése MTA PTB Nevelésszociológiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése MTA PTB Szociálpedagógiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése HERA vezetőségi ülés	
SZ13	Longitudinális mérések az iskola kezdő szakaszában <i>Elnök: Pásztor Attila; Opponens: Lénárd Sándor</i>	III. emelet 313. terem
SZ14	A pedagógiai tervezés és értékelés elsajátításának kezdeti szakasza tanárszakosok körében <i>Elnök: Vígh Tibor; Opponens: Bárdossy Ildikó</i>	III. emelet 302. terem
SZ15	Együttműködések és innovációk a logopédiában <i>Elnök: Tóthné Aszalai Anett; Opponens: Magyar Adél</i>	III. emelet 303. terem
SZ16	Kisebbségi magyar felsőoktatás a Kárpát-medencében <i>Elnök: Papp Z. Attila; Opponens: Kovács Klára</i>	III. emelet 304. terem
T18	Nevelés- és oktatástörténet: tanítóképzés, tanárképzés <i>Elnök: Molnár Béla</i>	III. emelet 305. terem
T19	Felsőoktatási stratégiák, nemzetköziesedés, mobilitás <i>Elnök: Fónai Mihály</i>	III. emelet 306. terem
T20	Gyógypedagógia: képzés és gyakorlat <i>Elnök: Gönczi Ibolya</i>	III. emelet 307. terem
T21	Kórházpedagógia, gyermekvédelem <i>Elnök: Macher Mónika</i>	III. emelet 308. terem
T22	Pedagóguspálya: pedagógusképek, pályavizsgálatok, attitűdök <i>Elnök: N. Kollár Katalin</i>	III. emelet 309. terem
	MTA PTB Informatikai Albizottság nyilvános ülése	III. emelet 311. terem

	MTA PTB Nevelésszociológiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése	III. emelet 312. terem
	MTA PTB Szociálpedagógiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése	III. emelet 314. terem
	HERA vezetőségi ülés	IV. emelet 415. terem

10.45–11.00 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

11.00–12.00 **Plenáris előadás (Aula)**
Meg Maguire (King's College, London): **Education Values in Policy and Practice**
Levezető elnök: Fehérvári Anikó (ELTE PPK Neveléstudományi Intézet vezetője)

12.00–13.00 Ebéd (Fsz. 4., 215. terem)

13.00–14.30 **Kerekasztal-beszélgetés (Aula)**
Téma: *Intelligens oktatáspolitikai beavatkozások tervezése, gyakorlata*
Résztevők: *Halász Gábor (ELTE PPK), Semjén András (MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet), Sió László (Digitális Pedagógiai Módszertani Központ), Szemenyei Mariann (Oktatási Hivatal)*
A beszélgetést moderálja: *Szegedi Eszter (Tempus Közalapítvány)*

14.30–14.45 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

14.45–16.30 SZIMPÓZIUMOK: SZ17–SZ20; TEMATIKUS ELŐADÁSOK: T23–T28		
SZ17	Iskolai klíma, iskolai kötődés <i>Elnök: Zsolnai Anikó, Opponens: Vidákovich Tibor</i>	III. emelet 307. terem
SZ18	Differenciálódó oktatói szerepek a felsőoktatásban <i>Elnök: Kálmán Orsolya; Opponens: Derényi András</i>	III. emelet 302. terem
SZ19	A táborozás pedagógiája <i>Elnök: Trencsényi László; Opponens: Karlowits-Juhász Orchidea</i>	III. emelet 303. terem
SZ20	A zenei nevelés kurrikuláris és extrakurrikuláris dimenziói <i>Elnök: Váradi Judit; Opponens: Bocsi Veronika</i>	III. emelet 304. terem
T23	Nevelés- és oktatástörténet: regionális és nemzetközi kutatások <i>Elnök: Pukánszky Béla</i>	III. emelet 305. terem
T24	Felsőoktatás: mentorálás, oktatói eredményesség <i>Elnök: Horváth H. Attila</i>	III. emelet 306. terem
T25	Digitális lehetőségek az oktatásban: eszközök, módszerek <i>Elnök: Lengyelne Molnár Tünde</i>	III. emelet 313. terem
T26	Testnevelés, sportolás, egészségnevelés és -fejlesztés <i>Elnök: Kovács Klára</i>	III. emelet 308. terem
T27	Idegen nyelvi oktatás, kétnyelvűség <i>Elnök: Endrődy-Nagy Orsolya</i>	III. emelet 309. terem
T28	Teachers and Assessment in Education <i>Chair: Gyöngyvér Molnár</i>	II. emelet 217. terem

16.30–16.45 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

16.45–18.15 SZIMPÓZIUMOK: SZ21–SZ24; TEMATIKUS ELŐADÁSOK: T29–T34		
SZ21	Személyes tudás és nevelés a reformpedagógia kezdeteitől napjainkig <i>Elnök: Balogh Brigitta; Opponens: Horváth H. Attila</i>	III. emelet 307. terem
SZ22	„... Ha majd a jognak asztalánál Mind egyaránt foglal helyet ...” <i>Elnök: Orsós Anna; Opponens: Papp Z. Attila</i>	III. emelet 302. terem
SZ23	A felsőoktatási tanulmányi alkalmasság mérésére kidolgozott rendszer a Szegedi Tudományegyetemen: a 2017-es adatfelvétel eredményei <i>Elnök: Molnár Gyöngyvér; Opponens: Stéger Csilla</i>	III. emelet 303. terem
SZ24	Az iskolai kipróbáláson alapuló tartalomfejlesztés <i>Elnök: Kojanitz László; Opponens: Halász Gábor</i>	III. emelet 304. terem
T29	Nevelés- és oktatástörténet: gyermeknevelés, ifjúságkutatás <i>Elnök: Szabolcs Éva</i>	III. emelet 305. terem
T30	Felsőoktatás: társas kapcsolatok, értékek, motivációk, erőforrások <i>Elnök: Szabó Éva</i>	III. emelet 306. terem
T31	Digitális lehetőségek az oktatásban: platformok, virtuális technikák <i>Elnök: Győri János</i>	III. emelet 313. terem
T32	Pedagóguspálya: pedagógusképzések, továbbképzések <i>Elnök: Kálmán Orsolya</i>	III. emelet 308. terem
T33	Cigánysággal kapcsolatos kutatások <i>Elnök: Forray R. Katalin</i>	III. emelet 309. terem
T34	Stressz és mindfulness <i>Elnök: Kassai Réka</i>	II. emelet 217. terem

18.15–18.30 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

18.30–20.00 SZIMPÓZIUMOK: SZ25–SZ28; TEMATIKUS ELŐADÁSOK: T35–T40		
SZ25	Roma szakkollégiumok itt és most <i>Elnök: Trendl Fanni; Opponens: Orsós Anna</i>	III. emelet 313. terem
SZ26	A felsőoktatási lemorzsolódás jelenségének többdimenziós vizsgálata <i>Elnök: Pusztai Gabriella; Opponens: Kozma Tamás</i>	III. emelet 302. terem
SZ27	Utak a kiemelt figyelmet igénylő tanulók neveléséhez <i>Elnök: Kállai Gabriella; Opponens: Varga Aranka</i>	III. emelet 303. terem
SZ28	Innovatív, minőségorientált intézményfejlesztés a felsőoktatásban – tanulási minőség fókuszú szervezetfejlesztés a Kodolányi János Főiskolán <i>Elnök: Horváth László; Opponens: Halász Gábor</i>	III. emelet 304. terem
T35	Pedagóguspálya: szakmai önértékelés, fejlődés, eredményesség <i>Elnök: Szivák Judit</i>	III. emelet 305. terem
T36	Reformpedagógiai megközelítések <i>Elnök: Vincze Beatrix</i>	III. emelet 306. terem
T37	Szakképzés, szakmai pedagógusképzés <i>Elnök: Bacsa-Bán Anetta</i>	III. emelet 307. terem

T38	Gyógypedagógia: vizsgáló eljárások, szakmaközi együttműködések <i>Elnök: Papp Gabriella</i>	III. emelet 308. terem
T39	Iskolai életutak, esélyek <i>Elnök: Nagy Péter Tibor</i>	III. emelet 309. terem
T40	Teacher Training and Teaching Profession <i>Chair: Julianna Mrázik</i>	II. emelet 217. terem

20.15–22.00 **Társas (VIP) vacsora** (*Trófea Grill Étterem, 1061 Budapest, Király utca 32.*)

2018. NOVEMBER 10. (SZOMBAT)

08.30–09.00 **Kávészünet** (*Fsz. 4., 215. terem*)

09.00–10.45 SZIMPÓZIUMOK: SZ29–SZ32; TEMATIKUS ELŐADÁSOK: T41–T45

SZ29	Az Arany János Programok átfogó vizsgálata <i>Elnök: Varga Aranka; Opponens: Szemerszki Marianna</i>	III. emelet 313. terem
SZ30	Család és karrier az egyetemisták jövőterveiben <i>Elnök: Engler Ágnes; Opponens: Jancsák Csaba</i>	III. emelet 302. terem
SZ31	Tanár–diák kooperáció pedagógiai lehetőségei a nyitott tartalomfejlesztésben <i>Elnök: Benedek András; Opponens: Lükő István</i>	III. emelet 303. terem
SZ32	Közösségi tanulás és társadalmi innováció <i>Elnök: Márkus Edina; Opponens: Forray R. Katalin</i>	III. emelet 304. terem
T41	Nevelés- és oktatástörténet: szocialista nevelés és oktatáspolitikai <i>Elnök: Golnhofer Erzsébet</i>	III. emelet 305. terem
T42	Az éneklés, a zenetanulás és a zeneművészet alternatív dimenzió <i>Elnök: Flamich Mária</i>	III. emelet 306. terem
T43	Fogyatékossgal kapcsolatos felfogásmódok, attitűdök <i>Elnök: Kállai Gabriella</i>	III. emelet 307. terem
T44	Könyvtárak szerepe az oktatásban, olvasási szokások <i>Elnök: Széll Krisztián</i>	III. emelet 308. terem
T45	Nemzetközi kitekintés, összehasonlító vizsgálatok: oktatási rendszerek, nevelési programok <i>Elnök: K. Nagy Emese</i>	III. emelet 309. terem

10.45–11.00 **Kávészünet** (*Fsz. 4., 215. terem*)

11.00–12.30 SZIMPÓZIUMOK: SZ33–SZ37; TEMATIKUS ELŐADÁSOK: T46–T49		
SZ33	Autizmus, oktatási-társadalmi integráció és annak támogatása: kvantitatív kutatási eredmények és kutatás-fejlesztési módszertani kérdések <i>Elnök: Győri Miklós; Opponens: Csákvári Judit</i>	III. emelet 313. terem
SZ34	Egyházi fenntartású nevelés és oktatás komparatív megközelítésben <i>Elnök: Morvai Laura; Opponens: Pusztai Gabriella</i>	III. emelet 302. terem
SZ35	Iskolavezetés Magyarországon – változó hangsúlyok, eltérő perspektívák <i>Elnök: Kiss Gábor; Opponens: Baráth Tibor</i>	III. emelet 303. terem
SZ36	Gyermekkori végrehajtó funkciók fejlesztése <i>Elnök: Vekety Boglárka; Opponens: Futó Judit</i>	III. emelet 304. terem
SZ37	A felsőoktatásban tanulók és a munkaerőpiac <i>Elnök: Tóth Péter; Opponens: Tóth Béláné</i>	III. emelet 305. terem
T46	Iskolák, pedagógusok, tanulók a határon túl <i>Elnök: Kozma Tamás</i>	III. emelet 306. terem
T47	Tanulási környezet, tanár-diák kapcsolatok <i>Elnök: Sántha Kálmán</i>	III. emelet 307. terem
T48	Kutatásalapú tanulás, tanítás, természettudományi oktatás <i>Elnök: Tóth Zoltán</i>	III. emelet 308. terem
T49	Policy-making in Education, Learning, Knowledge <i>Chair: Zoltán Rónay</i>	III. emelet 309. terem

12.30–13.00 A konferencia zárása (*Aula*)

13.00–14.00 Ebéd (*Fsz. 4., 215. terem*)

RÉSZLETES PROGRAM

RÉSZLETES PROGRAM

2018. NOVEMBER 8. (CSÜTÖRTÖK)

- 09.00–** **Regisztráció (Aula)**
- 09.00–10.00** **Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)**
- 10.00–11.00** **Megnyitó (Aula)**
Borhy László, az Eötvös Loránd Tudományegyetem rektora
Demetrovics Zsolt, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar dékánja
Fehérvári Anikó, a konferencia elnöke
Kötetbemutató: *Kerülő Judit*, a XVII. ONK elnöke
- 11.00–12.00** **Plenáris előadás (Aula)**
Markku Niemivirta (University of Oslo, University of Helsinki): **Striving for achievement – A double-edged sword?**
Levezető elnök: Csíkos Csaba (MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság alelnöke)
- 12.00–13.00** **Ebéd (Fsz. 4., 215. terem)**

13.00–14.45		Szimposiumok: SZ1–SZ3; Tematikus előadások: T1–T6; Poszterszekció: P1
SZ1	Nevelj jedít! – Pedagógiai dilemmák a fantáziavilágokban <i>Elnök: Nagy Ádám; Opponens: Forray R. Katalin</i> <ul style="list-style-type: none">• Nagy Ádám: A no win helyzetek társadalmi és pedagógiai tanulságai a Star Trek Kobayashi-Maru próbájának apropóján• Lőrincz Andrea: Stephen King – A Vesztesek Klubja• Melinda Mikusová: Bullying a Harry Potterben• Karlowits-Juhász Orchidea: Így neveld a sárkányodat, avagy pedagógiai kultúraváltás a Hibbant-szigeten• Horváth László: A tanulás és tanítás elméletének játékos oktatása a Harry Potter fantáziavilágán keresztül	III. emelet 313. terem

SZ2	<p>Kölcsönös felelősségtudatra építő, innovatív iskolai egészségnevelési program <i>Elnök: Falus András; Opponens: Csíkos Csaba</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Falus András, Darvay Sarolta, Kolosai Nedda, Nagyné Horváth Emília, Feith Helga Judit: Tudatos epigenetika az egészségpedagógia eszköztárában• Feith Helga Judit, Karacs Zsuzsanna, Kitzinger István, Füzi Rita Andrea, Falus András: Multidiszciplinaritás és kooperáció: lehetőségek és kihívások a köz- és felsőoktatásban egy kortárs egészségnevelési program bemutatásán keresztül• Kolosai Nedda, Darvay Sarolta, Falus András, Füzi Rita, Lukács J. Ágnes: Tanulni a másiktól általában jó, pláne, ha az egy gyerek – A kortársoktatás fogalmának alakulása• Darvay Sarolta, Gradvohl Edina, Soósné Kiss Zsuzsanna, Nagyné Horváth Emília, Bihariné Krekó Ilona: Az önreflexió szerepe a kortársoktatás gyakorlatában• Gradvohl Edina, Fritúz Gábor, Zombori Judit, Lehotsky Ákos, Lukács J. Ágnes: Iskolai egészségnevelési kortársoktatási programok bemutatása, gyakorlati elemeinek részletes ismertetése	III. emelet 303. terem
SZ3	<p>Az oktatási szegregáció ügye napjainkban: oktatáspolitikai környezet, megoldási lehetőségek <i>Elnök: Fejes József Balázs; Opponens: Fehérvári Anikó</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Berényi Eszter: Szabad iskolaválasztás: a szegregálás fokozatai• Fejes József Balázs, Szűcs Norbert: Hol tart ma az oktatási integráció ügye?• Szűcs Norbert, Fejes József Balázs: Az oktatási szegregáció enyhítésének lehetőségei• Bakó Boglárka: Iskolák között – a csobánkai általános iskola deszegregációs folyamata	III. emelet 303. terem
T1	<p>Nevelés- és oktatástörténet: egészségpedagógia, szellemi elit, nővita <i>Elnök: Németh András</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Pusztafalvi Henriette, Vass Livia: Néhány adalék az első Iskolaszanatórium működéséhez és a hazai kórház-pedagógia korai gyakorlatához• Pukánszky Béla: Német orvosok pedagógiája a 19. század első felében• Vass Livia, Pusztafalvi Henriette: Testnevelés tanítása: fókuszban az egészséghez köthető tartalmak• Ugrai János: A protestáns szellemi elit reprodukciós útjai a 19. századi Magyarországon• Maisch Patrícia: A Tudományos Gyűjtemény nővitájának nőnevelés- és olvasástörténeti aspektusa	III. emelet 304. terem

T2	Felnőttkori tanulás, élethosszig tartó tanulás <i>Elnök: Kereszty Orsolya</i> <ul style="list-style-type: none">• Káplár-Kodácsy Kinga, Schiller Emese, Dorner Helga: Az autonóm tanulás fejlesztésének lehetőségei a felnőttkori tanulás kontextusában• Lukács Andrea: Az élethosszig tartó tanulás és a szervezeti tudásmenedzsment összefüggései – Tudásmenedzsment modellek komparatív elemzése• Kispálné Horváth Mária: A nem formális felnőttkori tanulás vizsgálata életkori csoportok szerint• Szócsová Brigita, Kereszty Orsolya: A humán erőforrás-menedzsment dolgozók munkahelyi tanulása• Molnár Attila Károly: Tanulási lehetőségek és azok kihasználása a magyar börtönökben• Ács-Bíró Adrienn: Börtönről börtönre – egy ÚNKP kutatóút margójára	III. emelet 305. terem
T3	Tanári együttműködések, pedagógusok kollaboratív tanulása <i>Elnök: Rapos Nóra</i> <ul style="list-style-type: none">• Zank Ildikó: A kollaboráció és kooperáció szinterei a tanárképzésben• Einhorn Ágnes: A tanári kompetenciák fejlesztése együttműködésen alapuló továbbképzési formában• Rapos Nóra, Kálmán Orsolya: A pedagógusok kollaboratív tanulásának sajátosságai – esetelemzés nemzetközi térben• Horváthné Vertike Andrea: Sajátos nevelési igényű tanulók integrációjában jelen lévő utazó gyógypedagógusok nézetei, egy a pedagógusi kollaborációt segítő projektben• Tóth-Pjeczka Katalin Judit, Rapos Nóra, Szivák Judit: A tanári együttműködés az intézményvezetők nézeteinek tükrében• Bognárné Kocsis Judit: Metaforák és nézetek református óvónő- és tanítójelöltek szerepértelmezésében	III. emelet 306. terem
T4	Pszichológiai vizsgálatok: kognitív fejlődés, személyiségfejlődés, szerepattitűdök <i>Elnök: Zsolnai Anikó</i> <ul style="list-style-type: none">• Raechel Drew, Kassai Réka, Takács Zsófia, Futó Judit: Végrehajtó funkciók és proszociális viselkedés gyermekkorban• Nagy Ágnes Virág, D. Molnár Éva: A családi háttér szerepe a perzisztáló primitív reflexek kialakulásában• Juhász Ibolya: Korrigált életkor, korrigált lelki életkor• Fehérvári Brigitta: Eltérő szerepattitűdű édesapák tanítási és nevelési szokásainak vizsgálata az iskola előtti felkészítő szakaszban• Bálint Piroska, N. Kollár Katalin: Az érzelmi intelligencia fejlődése az Érzelmiskála-naptár hatására 10–14 éves gyerekek körében	III. emelet 307. terem
T5	Mérés-értékelés: dimenziók, vizsgálatok <i>Elnök: Buda András</i> <ul style="list-style-type: none">• Sebestyén Edmond: Az adatvezérelt döntéshozatal elméletének pedagógiai vonatkozása• Buda András: Mérés-értékelés a XXI. század iskoláiban• Arató Ferenc: Az értékes gyermek: az értékelés negyedik dimenziója – egy lehetséges fogalmi keretrendszer vázlata• Nagy Zoltán: A perfekcionizmus dimenziói és mérésének lehetőségei• Gál-Szabó Zsófia, Korom Erzsébet: Tanulói válaszok értékelése a feladat megértésével összefüggő kritériumok alapján felsoroló kombinatív problémák esetén	III. emelet 308. terem

T6	<p>Foreign Language Education, Bilingual Education <i>Chair: Balázs Benkei-Kovács</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Konul Karimova, Benő Csapó: Listening and Reading Self-Concepts in the English and Russian Languages• István Thékes: The development of a diagnostic test assessing young learners' knowledge of lexical phrases• Nguyen Huy Cuong: Motivation in learning English language: A case study at Vietnam National University• Linus Kambeyo: The relationship between English reading comprehension and inductive reasoning• Jargaltuya Ragchaa: English language teachers' view on assessment and their reflection on teaching practices: A Mongolian case study	III. emelet 309. terem
P1	<p>Poszterszekció <i>Elnök: Szabolcs Éva</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Ács-Bíró Adrienn: The possibilities of lifelong learning in Hungarian Prison Service• Bálint Piroska, N. Kollár Katalin: Érzelmi intelligencia fejlesztése 7–11 éves kor között• Barabás Andrea: A kompetenciamérések eredményeit befolyásoló tényezők a kisebbségi oktatásban• Bartal Orsolya: A távoktatásban részt vevő hallgatók motiválása online• Bartal Orsolya: A nyelvvizsga megszerzésének támogatása – a HASIT idegen nyelvi alprojektje• Bika Gabriella, Herter Margit Júlia: Inspiráló tanulás: jövőképtől az értékajánlat készítésig – esettanulmány a Service Design alkalmazásáról a felsőoktatásban• Csikósné Maczó Edit, Szabó Csilla Marianna: Avatar, avagy a virtuális segítőtárs – online programmal a sikeres hallgatóért• Farkas János: A Közös Európai Referenciakeret szaknyelvoktatást befolyásoló tényezői• Fehér Virág: Hasznos-e a tréning, avagy sem? – Projekt hatásvizsgálat tréninggel segítve és anélkül• Fónai Mihály, Cséke Katalin: Helyzetkép a kárpátaljai magyar nyelvű romák iskoláztatásáról• Hajdicsné Varga Katalin: Szövegrögzítés tízujjas gépeléssel: a „vakírás” tanítása a közgazdasági szakmacsoportban• Hangya Dóra: Egyenlő partner szeretnék lenni: fogyatékkal élő személyek részvétele az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben• Jarosievitz Beáta: Tanárok digitális kompetenciájának fejlesztése kooperáción alapuló, saját eszközökkel (BYOD) végezhető mérésekkel• Kiss Márton: Metakognitív matematika• Kovács Karolina Eszter: Sportolói életpályamodellel a köznevelésben – a lemorzsolódás hátterében álló faktorok• Kozek Lilla Katalin: Mire jó és mitől jó az alapozó házas képzés? Neveléstudomány az elméletben – civil innovációk a gyakorlatban• Lehotka Ildikó: Az első és második osztályos ének-zene tankönyvek zenehallgatási anyaga• Lipták Mónika Zoé, Tarkó Klára: Az egészséggel kapcsolatos tévképzetek evolúciója a közneveléstől a felsőoktatásig	Poszter terem

P1 (folytatás)	<p>Poszterszekció (folytatás)</p> <ul style="list-style-type: none">• Markos Valéria, Karászi Zsuzsanna, Szabó Barbara, Tóth Dorina Anna, Ilyésné Novák Ildikó: A pályaaorientáció, a munkavállalás, a társas kapcsolatok és az egészségmagatartás szerepe a felsőoktatási lemorzsolódásban• Mikó Attiláné: Developing foreign language competences via environmental education• Molnár György, Szűts-Novák Rita: A szakmai tanárképzés kontra a szakképzési igények, együtt egy irányba vagy egymással szemben – tények és perspektívák• Nagy Edit: A mentálhigiénés fejlesztés lehetőségei a mentorálás folyamatában• Nemes Gyöngyi: A szakmai én vizsgálata self-study eljárással és én-központú hálózat kutatásokkal• Patakiné Bősze Júlia: A munkahelyi egészségfejlesztés magyarországi tevékenységprofilja és a direkt egészségnevelés megjelenése• Petróczky Henrietta: A meteorológiai tudás felmérése a 9–10. osztályban, a meteorológiai oktatás modernizálása, módszertanának átalakítása a földrajzoktatásban• Rábai Dávid: A közösség ereje? A Debreceni Labdarúgó Akadémia kialakulási körülményeinek a vizsgálata, a helyi, közösségi erők esetleges szerepvállalása• Sárosi Tünde: A kommunikációs kompetencia fejlesztése az Iskolai Közösségi Szolgálat programjaiban• Schlachter Gabriella: A földrajz iránti érdeklődés vizsgálata debreceni iskolákban• Schlachter Gabriella: Diákok kompetenciája csillagászati földrajzból egy tudományos teszt kitöltése alapján• Svraka Tamásné, Endrődy-Nagy Orsolya, F. Lassú Zsuzsa: Fókuszban az együttélés – egy tudományos előadássorozat tapasztalatai• Szigeti Fruzsina, Kovács Karolina Eszter, Ceglédi Tímea, Kocsis Zsófia, Pallay Katalin: A késleltetett diplomaszerezés és lemorzsolódás hátterében álló tényezők feltárása egy, a pedagógus hallgatók körében végzett kvalitatív kutatás alapján• Szilágyi Gabriella: A tanulóközösségek szerepe és működése az online környezetben folytatott tanulás során• Tóthné Almássy Mónika, Berczelédi Réka: KórházSuli Program – a betegség miatt magántanuló státuszban lévő gyermekek rendszerszemléletű oktatási rehabilitációja• Vigh Viktória: Interdiszciplináris workshop fejlesztés: Egyén és Város	Poszter terem
----------------	--	---------------

14.45–15.00 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

15.00–16.30	Szimpóziumok: SZ4–SZ7; Tematikus előadások: T7–T12	
SZ4	<p>A szociálisprobléma-megoldás sokféle arca – óvodától egyetemig <i>Elnök: Kasik László; Opponens: Sándor Mónika</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Hegedűs Szilvia: Óvodások érzelemszabályozása és problémamegoldása• Fehér Orsolya, Kasik László: A perfekcionizmus és a problémamegoldás összefüggései serdülők körében• Kasik László, Gál Zita, Csibri Péter: A negatív problémaorientáció mögött meghúzódó kognitív folyamatok vizsgálata EEG-vel 18–22 évesek körében• Gál Zita, Jámbori Szilvia, Fejes József Balázs, Kasik László: A problémamegoldás kapcsolata az étellel való elégedettséggel és az iskolai jólléttel – középiskolások és egyetemisták longitudinális vizsgálata	III. emelet 313. terem
SZ5	<p>Vonzások és választások Karácsony Sándor szakmai erőterében <i>Elnök: Brezsnayánszky László; Opponens: Bognárné Kocsis Judit</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Fenyő Imre: Karácsony Sándor gyakorlati pedagógiához kapcsolódó művei• Bíró István Ferenc: Karácsony Sándor viszonya a népi kultúrához és a népi kultúra feltárására irányuló kezdeményezésekhez• Brezsnayánszky László: Karácsony Sándor pedagógiája a klasszikus és az új nevelés kettős vonzásában• Vincze Tamás: Hasonlóságok és különbségek Németh László és Karácsony Sándor pedagógiájában	III. emelet 302. terem
SZ6	<p>Nézőpontváltások – A gyermekvédelmi rendszeren belüli együttműködés az intraprofessionalizmus tükrében <i>Elnök: Gönczi Ibolya; Opponens: Jankó Krisztina</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Homoki Andrea: A reziliencia mérési lehetőségei: az iskolai és gyermekvédelmi közösségekbe való beilleszkedés, a gyermeki reziliencia és a szülői kompetencia• Nagy Krisztina: A gyermekotthoni vagy nevelőszülői ellátás kérdése a nevelőszülői hálózatok toborzási tevékenysége tükrében• Gönczi Ibolya: A gyermekjóléti szolgáltatásban és a köznevelési rendszerben érintettek együttműködési lehetőségei és jellemzői• Ráczné Németh Teodóra: Gyermekvédő hívószám. A jelzőrendszer negyedik szintje	III. emelet 303. terem
SZ7	<p>Egy gyakorlóiskola eredményességét befolyásoló tényezők feltárása <i>Elnök: Falus Iván; Opponens: Rapos Nóra</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Zagyváné Szűcs Ida: Az iskola önfejlesztő tevékenysége• Borsodi Csilla Noémi: Az iskola mint szervezet• Dobosné Földi Brigitta: Kiemelt figyelmet igénylő tanulók méltányos fejlesztése• Gaskó Krisztina: Az iskolai légkör és a szakmai-fejlesztő iskola összefüggései: egy hazai gyakorlóiskolai kutatás eredményei	III. emelet 304. terem

T7	Állampolgárságra nevelés, közösségi szolgálat, nemzeti identitás <i>Elnök: Mészáros György</i> <ul style="list-style-type: none">• Langerné Buchwald Judit: A tanulási célú ausztriai ingázás nemzeti identitás alakulására gyakorolt hatásának vizsgálata az osztrák-magyar határ menti régióban• Mészáros György: Állampolgárság, identitás és iskola: összehasonlító iskolai etnográfia• Sárosi Tünde: Az Iskolai Közösségi Szolgálat sajátosságai a kulturális és közösségi területen• Markos Valéria: A közösségi szolgálat szerepe a fiatalok civil aktivitásában	III. emelet 305. terem
T8	Óvodapedagógia: óvodapedagógus hallgatók, óvodapedagógusok <i>Elnök: Serfőző Mónika</i> <ul style="list-style-type: none">• Serfőző Mónika, Bajzáth Angéla, Böddi Zsófia, Sándor Mónika: Koragyermekkorai pedagógusjelöltek tanulásának támogatása• Golyán Szilvia: Óvodapedagógus hallgatók pályamotivációjának, pályaképének vizsgálata• Deák Virág: Hogyan vélekednek a szülők a pályakezdő óvodapedagógusokról?• Böddi Zsófia, Kerekes Valéria, Serfőző Mónika: Óvodapedagógusok vélekedései a játék támogatásáról és a szabad játék fejlődésben betöltött szerepéről• Fináncz Judit, Csima Melinda: Egészségműveltség alakítása a koragyermekkorai nevelésben	III. emelet 306. terem
T9	A tanulás és tanítás elméleti és gyakorlati megközelítései <i>Elnök: D. Molnár Éva</i> <ul style="list-style-type: none">• Balogh Brigitta: A „gyakorlat” mint tudományelméleti fogalom és mint tudásforma• Simonné Huszár Katalin, Farkas Erika, Pajor Gabriella, N. Kollár Katalin: A tanulás szimbolikus modelljének alkalmazása az iskolai gyakorlatban• Pálvölgyi Lajos: A didaktikai folyamatok modellezése• Habók Anita: A tanulásról alkotott vélemény változásának vizsgálata alsó tagozat elejétől végéig• Nagy Krisztina, D. Molnár Éva: A tanulási stratégiák és a tanulói jóllét összefüggéseinek empirikus vizsgálata középiskolás tanulók körében	III. emelet 307. terem
T10	Oktatási esélyek, reziliencia az oktatásban <i>Elnök: Papp Z. Attila</i> <ul style="list-style-type: none">• Szabó Dóra Fanni: Keretmodell a reziliencia kialakulásához hozzájáruló tényezők rendszerezéséhez és hatásvizsgálatához• Papp Z. Attila: Az iskola nem sziget? A reziliencia lehetősége az iskola és helyi közösség átalakuló viszonyai mellett• Neumann Eszter: Az iskola nem sziget: osztályközösségek társadalmi viszonyrendszerének szociometrikus vizsgálata• Szabó Fruzsina: Hogyan tanítsuk nyelvre a hátrányos helyzetű tanulókat?• Oláh Katalin: Ma jó voltam? – retrospektív esettanulmány	III. emelet 308. terem

T11	Iskolafenntartás múltja és jelene <i>Elnök: Rébay Magdolna</i> <ul style="list-style-type: none">• Rébay Magdolna: A Tiszántúli Református Egyházkerület közoktatási politikája a Horthy-korszakban• Pornói Imre: Az iskolák államosítása (1945–1948)• Tomasz Gábor: Ahol csak egyházi iskola van...• Baczúr István: A fenntartóváltások hatása az iskolaigazgatók vezetői autonómiájára	III. emelet 309. terem
T12	Művészeti nevelés, vizuális kultúra <i>Elnök: Vincze Beatrix</i> <ul style="list-style-type: none">• Sándor Katalin, Illés Anikó: A narratívum mint a párbeszéd tere a többszörösen különleges alkotók tevékenységének megismerésében• Lendvai Lilla, Horváth László, Dóczi-Vámos Gabriella: A színházi nevelés alkalmazása a bullying kezelésében• Babály Bernadett, Kárpáti Andrea: A térszemlélet fejlődésének vizsgálata, és a fejlesztés lehetőségeinek feltárása• Berta-Szénási Panna: A tárgyi és épített környezetünk megismerésének új nevelési lehetőségei a Demo Wood tevékenységeinek segítségével• Klima Gábor: A 21. század képi nyelvének tanítása, a digitális kor kihívásai és a vizuális média jelenléte a közoktatásban	II. emelet 217. terem

16.30–17.00 Kávészünet (*Fsz. 4., 215. terem*)

17.00–18.45	Szimpóziumok: SZ8–SZ12; Tematikus előadások: T13–T17 MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság nyilvános ülése	
SZ8	IKT eszközökkel támogatott módszertani- és nyitott tananyagfejlesztés a szakképzésben <i>Elnök: Molnár György; Opponens: Mészáros Attila</i> <ul style="list-style-type: none">• Molnár György: Hasadék, avagy szakadék: digitalizáció és a saját eszközhasználat hatása a nyitott tananyagfejlesztés támogatásában• Orosz Beáta: A digitális tartalomfejlesztés szakképzésre gyakorolt szemléletformáló hatása empirikus vizsgálatok alapján• Feketéné Szakos Éva: Nyitott tananyagfejlesztés: innovatív lehetőség a tanulás motiválására a szakképzésben• Nagy Katalin, Szenkovits Bence: Munkaerőpiaci kompetenciák fejlesztésének lehetőségei a korszerű oktatási rendszerekben	III. emelet 313. terem

SZ9	<p>Kutatási sokszínűség a gyógypedagógiában <i>Elnök: Papp Gabriella; Opponens: Perlusz Andrea</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Papp Gabriella, Marton Eszter: „Fókusz”-ban a szülő és a pedagógus kapcsolata – Egy kvalitatív tartalomelemzés margójára• Horváth Endre, Herbainé Szekeres Erika, Szekeres Ágota: Integráló óvodai közösségek IKT alapú szociometriai állapotmegismerése• Macher Mónika: Tanulásban akadályozott gyermekek szótanulási folyamatainak elemzése eltérő oktatási környezetben• Höfflérné Péntes Éva, Horváth Endre, Szenczi Beáta, Marton Klára: Integráltan és szegregáltan tanuló enyhén értelmi fogyatékos gyermekek idiómaértése• Havasi Ágnes: Autizmussal élő diákok kortársmentorainak szakmai támogatása – egy kísérleti program	III. emelet 302. terem
SZ10	<p>A modern magyar oktatási rendszer történetének néhány aspektusa nemzetközi összehasonlításban <i>Elnök: Nóbik Attila; Opponens: Pusztafalvi Henriette</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Hegedűs Judit: A dualizmus kori gyermekvédelem nemzetközi perspektívái• Fizel Natasa: A polgári iskola pedagógusainak helykeresése a magyar oktatási rendszerben, és a német tanárság professzionalizációjának rokonfolyamatai• Baska Gabriella: A 19. századi magyar népoktatás jellemzői nemzetközi összehasonlításban• Nóbik Attila: A tanítói pálya feminizációja Magyarországon a dualizmus időszakában nemzetközi összehasonlításban	III. emelet 303. terem
SZ11	<p>Paragon – Interkulturális kompetenciák a koragyermekkor pedagógusképzésben <i>Elnök: Bajzáth Angéla; Opponens: Fináncz Judit</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Bajzáth Angéla, Serfőző Mónika, Sándor Mónika, Aggné Pirka Veronika: Interkulturális kompetenciák a kora-germekkori pedagógusképzés kurrikulumban• Koscsóné Kolkopf Judit: Egy innovatív szemléletű tanulószervezetként működő bölcsőde tudásmegosztó szerepe a kora-germekkor pedagógusainak gyakorlati képzésében• Darvay Sarolta, Hill Katalin, Bárdi Árpád, Nagy Melinda: Az egészség-és környezettudatos nevelés szerepe a kora gyermekkor pedagógusképzésben• Bereczkiné Záluszkai Anna: A korai literáció kialakulásának támogatása irodalommal a kora-germekkori pedagógusképzésben	III. emelet 304. terem

SZ12	<p>Személyes narratívák, elbeszélte történelem és történelemtanítás <i>Elnök: Jancsák Csaba; Opponens: Pászka Imre</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Szőnyi Eszter Veronika, Jancsák Csaba: Videóinterjúk használata a holokauszt-oktatásban: egy kismintás hatáselemzés eredményei• Kojanitz László: A szemtanúkkal készült interjúk összekapcsolása új tanulási stratégiák alkalmazásával a történelemtanításban• Jancsák Csaba: Személyes narratívák és a történelemtanítás értékvilága• Kósa Maja: Történelemtanár szakos hallgatók történelemről és történelemtanításról alkotott nézeteinek vizsgálata• Képiró Ágnes, Jancsák Csaba: Szemtanúkkal készült videóinterjúk alkalmazása 1956 tanításában és az első kísérleti órák tapasztalatai	III. emelet 305. terem
T13	<p>Iskolai, osztálytermi tanulás, motiváció, társas közeg <i>Elnök: Fejes József Balázs</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Fejes József Balázs: Az osztályterem motivációs jellemzőinek feltárása a célorientációs elmélet alapján• Jagodics Balázs, Gajdics Janka, Gubics Flórián, Horvát Barbara, Vatai Katalin, Szabó Éva: Iskolához fűződő egyéni és csoportos normák vizsgálata középiskolás osztályközösségekben• Héjja-Nagy Katalin: Az osztálytermi tanulási élmény a bevonódás tükrében• Dancsházy-Nagy Ágnes: Diverzitás, motiváció és tehetségfejlesztés lehetőségei a kollégiumpedagógiában• Nagy-Czirok Lászlóné: Iskolai vizsgálat a szelektív szervezés feltételezhető hatásáról és az első évfolyam jelentőségéről	III. emelet 306. terem
T14	<p>Tehetséggondozás, tehetségfejlesztés, innováció <i>Elnök: Lénárd Sándor</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Lénárd Sándor, Rapos Nóra: A tehetségbarát intézményi tanulási módszerek elmélete és gyakorlata• Kőműves Edina Ágnes: A középiskolán innen és túl – A közoktatás és a privát oktatási intézményrendszer kapcsolódási pontjai• Sass Judit, Bodnár Éva: A pedagógusok tehetséggondozással kapcsolatos hiedelmeinek feltárása• Wakai Seiji: Sikeres kooperatív tanulás alapos tanári előkészítő munka nélkül• Győri János, Farkas Veronika: Innovációs és pályázási munkaközösség mint az iskolai innováció hatékony szervezeti lehetősége – esettanulmány	III. emelet 307. terem

T15	Tantervi követelmények, tankönyvi tartalmak, tankönyvelemzések <i>Elnök: Török Balázs</i> <ul style="list-style-type: none">• Dudok Fanni: A kelet-közép európai térség oktatási rendszereinek összehasonlító vizsgálata a tantervek szempontjából• Tomori Tímea: Kommunikáció mint keresztantervi kompetencia a szakközépiskolai oktatásban• Revákné Markóczi Ibolya: Tantervi követelmények és tankönyvi tartalmak az energiatudatosságra nevelés szolgálatában• Janurikné Soltész Erika, Darvas Anikó: A közoktatás számára készült evangélikus hit- és erkölcsstan tankönyvek vizsgálata a problémamegoldó gondolkodásra nevelés szempontjából• Békési Kálmán: Eredményes természettudományos tanítás-tanulás és azt támogató tankönyv. Tankönyvelemzési keret, kódolási kategóriák és előzetes eredmények	III. emelet 308. terem
T16	Egészségnevelés, környezetpedagógia <i>Elnök: Paksi Borbála</i> <ul style="list-style-type: none">• Birtalan Ilona Liliána, Péntes Mónika, Rácz József, Bárdos György: Szülői fogyasztás – gyermeki tanulás• Borbély Szilvia: A mindennapos testnevelés egyes céljainak megvalósulása az észak-alföldi régió pedagógusainak véleménye alapján• Simonné Kajtár Gabriella, Simon István Ágoston: A soproni 1–7 éves korosztály nevelésére készülő első éves pedagógusjelöltek egészségtudatos magatartásának változása az elmúlt 8 évben• Szivós Ádám, Nagy Lászlóné: Középiskolások fogászati egészségműveltségi szintjének vizsgálata• Fodor Éva, Révész László: A gyerekeknek szóló tanösvények tervezésének pedagógiai sajátosságai	III. emelet 309. terem
T17	Zenei nevelés, ének-zene oktatás <i>Elnök: Váradi Judit</i> <ul style="list-style-type: none">• Hegedűsné Tóth Zsuzsanna: Innováció az óvodapedagógusok ének-zenei képzésén• Asztalos Andrea: Zenei képességfejlesztés az általános iskolák alsó tagozatos osztályaiban• Pintér Tünde Kornélia: Ének-zenei attitűd teszten elért eredmények és a háttérváltozók közötti összefüggések vizsgálata 4–8. évfolyamos tanulók körében• Czettel Antónia Mária: A pedagógusszemélyiség szerepe és lehetőségei az értékközvetítésben és a művészeti pedagógiában• Pintér Tünde Kornélia: Tanulói és szülői nézetek az ének-zene oktatás presztízséről és céljáról	II. emelet 217. terem
	MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság nyilvános ülése	III. emelet 314. terem

19.00–20.00 Kulturális program (*Aula*)
ELTE Egyetemi Koncertzenekar koncertje

20.00–22.00 Állófogadás, vacsora (*ELTE ÁJK Aula Magna, 1053 Budapest, Egyetem tér 1–3.*)

2018. NOVEMBER 9. (PÉNTEK)

08.30–09.00 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

09.00–10.45	<p>Szimpóziumok: SZ13–SZ16; Tematikus előadások: T18–T22 MTA PTB Informatikai Albizottság nyilvános ülése MTA PTB Nevelésszociológiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése MTA PTB Szociálpedagógiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése HERA vezetőségi ülés</p>	
SZ13	<p>Longitudinális mérések az iskola kezdő szakaszában <i>Elnök: Pásztor Attila; Opponens: Lénárd Sándor</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hódi Ágnes, Tóth Edit: A fonológiai tudatosság online vizsgálata és a mérőeszköz előrejelző ereje • Rausch Attila: Korai numerikus készségek vizsgálata és a mérőeszköz előrejelző ereje • Pásztor Attila: Induktív gondolkodás vizsgálata és a mérőeszköz előrejelző ereje • Csapó Benő, Pásztor Attila, Molnár Gyöngyvér: Az iskolakezdő mérőeszköz-csomag eredményei a Szegedi Iskolai Longitudinális Programban 	III. emelet 313. terem
SZ14	<p>A pedagógiai tervezés és értékelés elsajátításának kezdeti szakasza tanárszakosok körében <i>Elnök: Vígh Tibor; Opponens: Bárdossy Ildikó</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vígh Tibor, Molnár Edit Katalin: Hogyan tanulnak tanárjelöltek egy előadáskurzuson? • Molnár Edit Katalin: A tervezési kompetencia fejlődésének megítélése tanárjelöltek körében • Vígh Tibor, Kiss-Kovács Renáta: Az értékelési kompetencia fejlődésének mérése és önértékelése tanárjelöltek körében • Kiss-Kovács Renáta: Az önreflexió kérdőíves pilot vizsgálata tanárjelöltek körében 	III. emelet 302. terem
SZ15	<p>Együttműködések és innovációk a logopédiában <i>Elnök: Tóthné Aszalai Anett; Opponens: Magyar Adél</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Juhász Valéria, Radics Márta: A szókincs nagysága az olvasási, szövegértési és tanulási képességek tükrében • Kálló Veronika: Az artikulációs mozgások modellezésének felhasználási lehetősége a logopédiai munkában, a „Száj Velem Módszer” kialakulásának előzményei • Havadi-Nagy Marian: Új utak a logopédiai gyakorlatban, a perifériás beszédszervek működésének fejlesztése a LingualBalance orofaciális taktilis-kinesztéziás tréninggel • Tóthné Aszalai Anett: Dadogó és folyamatosan beszélő gyermekek beszéddel kapcsolatos magatartása 	III. emelet 303. terem
SZ16	<p>Kisebbségi magyar felsőoktatás a Kárpát-medencében <i>Elnök: Papp Z. Attila; Opponens: Kovács Klára</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Papp Z. Attila: Oktatási részvétel és továbbtanulási szándékok a Kárpát-medencei kisebbségi magyar fiatalok körében • Márkus Zsuzsanna: Kisebbségi felsőoktatási perzisztens hallgatók a Kárpát-medencében • Ferenc Viktória: Túl az etnikai dimenzió – kisebbségi magyar szülők óvodaválasztási stratégiái • Pallay Katalin: Kárpátaljai magyar hallgatók tanulmányi eredményessége a Balassi Intézet példáján 	III. emelet 304. terem

T18	Nevelés- és oktatástörténet: tanítóképzés, tanárképzés <i>Elnök: Molnár Béla</i> <ul style="list-style-type: none">• Fizel Natasa: A polgári iskolai tanárképzés professzionalizációjának szakaszai (1868–1947)• Garai Imre: Középiszkolai tanárképzés a fővárosban az első világháború követően• Molnár Béla: Az érettségire alapozott rapid középfokú tanítóképzés története• Szabó Adrienn: A nők szerepének és lehetőségeinek változásai a magyarországi zeneelmélettanár-képzés történetében	III. emelet 305. terem
T19	Felsőoktatási stratégiák, nemzetköziesedés, mobilitás <i>Elnök: Fónai Mihály</i> <ul style="list-style-type: none">• Erdei Luca Alexa: Nemzetközi közös képzések megvalósításának regionális, nemzeti és intézményi keretei• Lannert Judit, Derényi András: Nemzetköziesedés a magyar felsőoktatásban és ebben az oktatók szerepe egy friss kutatás tükrében• Papp-Danka Adrienn, Hülber László, Zimányi Krisztina: A munkaerőpiac kompetenciafejlesztési igényei, és ezek implementálása a felsőoktatási intézmények működési stratégiáiba• Köpeczi-Bócz Tamás: Felsőoktatási stratégiák a demográfiai változások tükrében• Fónai Mihály: Felsőoktatási hallgatók térbeli mobilitásának mintázatai – a jogi kari hallgatók esete	III. emelet 306. terem
T20	Gyógypedagógia: képzés és gyakorlat <i>Elnök: Gönczi Ibolya</i> <ul style="list-style-type: none">• Horváth Péter László: Könnyen érthető kommunikációra felkészítő szakemberképzési programok• Márkus Eszter: A gyógypedagógus-képzés szerkezeti és tartalmi megújulása az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karon• Magyar Adél, Meggyesné Hosszú Tímea: Az „Inkluzív fejlesztő szakpedagógia” megjelenése a Kárpát-medencei Felsőoktatási Térség- programban• Loványi Eszter: A segítőkutya hatása gazdáik társadalmi integrációjára – egy inkluzív kutatás bemutatása	III. emelet 307. terem
T21	Kórházpedagógia, gyermekvédelem <i>Elnök: Macher Mónika</i> <ul style="list-style-type: none">• Borbás Emese, Papp Gabriella: Krónikus beteg gyermekek reintegrációját támogató programok• Tóthné Almássy Mónika: Gyógyító tanulás – KórházSuli Program• Berczelédi Réka: Tanítva tanulni a KórházSuliban• Nagy Krisztina: Árvácskától Öcsödig – A gyermekotthoni vagy nevelőszülői ellátás kérdése a nevelőszülői hálózatok toborzási tevékenységének tükrében• Ráczné Németh Teodóra: „Sokszor tragédiát előzünk meg”	III. emelet 308. terem

T22	<p>Pedagóguspálya: pedagógusképek, pályavizsgálatok, attitűdök <i>Elnök: N. Kollár Katalin</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Balázs Dóra: Út a tudományos élet felé: természettudományos pályavizsgálat a Debreceni Egyetem hallgatói körében Pfister Éva: Pedagógusképek a felvételizők szemével: a pályaaorientációs vizsgálatokban megjelenő pedagógusképek tartalmi elemzése Gy. Molnár Kadosa István, Jellinek Sára, Rálik Alexandra, N. Kollár Katalin: A kognitív disszonancia okai tanár szakos diákok pedagóguspályához való viszonyában Borsodi Csilla Noémi: A közismereti tantárgyakat oktató középiskolai tanárok eredményesség-értelmezésének fő kérdései Győri-Dani Dóra: Pedagógusképzésben résztvevők attitűdjei a gyászfeldolgozás segítségével kapcsolatban 	III. emelet 309. terem
	MTA PTB Informatikai Albizottság nyilvános ülése	III. emelet 311. terem
	MTA PTB Nevelésszociológiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése	III. emelet 312. terem
	MTA PTB Szociálpedagógiai Albizottság könyvbemutatóval egybekötött nyilvános ülése	III. emelet 314. terem
	HERA vezetőségi ülés	IV. emelet 415. terem

10.45–11.00 Kávészünet (*Fsz. 4., 215. terem*)

11.00–12.00 Plenáris előadás (*Aula*)

Meg Maguire (King's College, London): **Education Values in Policy and Practice**
Levezető elnök: Fehérvári Anikó (ELTE PPK Neveléstudományi Intézet vezetője)

12.00–13.00 Ebéd (*Fsz. 4., 215. terem*)

13.00–14.30 **Kerekasztal-beszélgetés** (*Aula*)

Téma: Intelligens oktatáspolitikai beavatkozások tervezése, gyakorlata

Résztvevők:

Halász Gábor (ELTE PPK)

Semjén András (MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet)

Sió László (Digitális Pedagógiai Módszertani Központ)

Szemenyei Mariann (Oktatási Hivatal)

A beszélgetést moderálja: *Szegedi Eszter* (Tempus Közalapítvány)

14.30–14.45 Kávészünet (*Fsz. 4., 215. terem*)

14.45–16.30		Szimpóziumok: SZ17–SZ20; Tematikus előadások: T23–T28
SZ17	Iskolai klíma, iskolai kötődés <i>Elnök: Zsolnai Anikó, Opponens: Vidákovich Tibor</i> <ul style="list-style-type: none">• Széll Krisztián, Fehérvári Anikó: Az iskolai légkört befolyásoló attribútumok• Paksi Borbála, Schmidt Andrea, Magi Anna, Vörös András, Felvinczi Katalin: A szervezeti bizalom és a pedagógusok társas hálózatai• Czető Krisztina: Milyen az iskola? Fiatalok iskolaképének, iskolával kapcsolatos nézeteinek vizsgálata• Zsolnai Anikó: Az iskolai és a pedagógiai kötődés empirikus vizsgálatának lehetőségei• Kurucz Orsolya Ágnes: Tanulói eredményesség és iskolai kötődés a szakképzésben	III. emelet 307. terem
SZ18	Differenciálódó oktatói szerepek a felsőoktatásban <i>Elnök: Kálmán Orsolya; Opponens: Derényi András</i> <ul style="list-style-type: none">• Kálmán Orsolya: Az oktatói identitás és szakmai fejlődés értelmezése az életutakban• Dorner Helga, Swapna Kumar: Szakmai professzionalizáció támogatásának lehetőségei – Egy felsőoktatás-pedagógiai program értékelésének tanulságai• Horváth László, Rónay Zoltán: Szerepek és együttműködés az interdiszciplináris képzési programfejlesztés- és menedzsment területén• Halász Gábor, Saád Judit, Erdei Luca Alexa: Témavezetői szerepek a doktori képzésben• Káplár-Kodácsy Kinga: Mentortanárok a tanárképzésben: oktatói szerepfelfogás, funkciók és kompetenciák	III. emelet 302. terem
SZ19	A táborozás pedagógiája <i>Elnök: Trencsényi László; Opponens: Karlowits-Juhász Orchidea</i> <ul style="list-style-type: none">• Trencsényi László: A táborozás pedagógiai kultúrája történeti hálóban• Nagy Ádám: A táborozáspedagógia és a pedagógiai rendszertan• Trencsényi László, Nagy Ádám: Táborozástipológia• Tóbiás László: A táborozás és helye	III. emelet 303. terem
SZ20	A zenei nevelés kurrikuláris és extrakurrikuláris dimenziói <i>Elnök: Váradi Judit; Opponens: Bocsi Veronika</i> <ul style="list-style-type: none">• Bíró István Ferenc: Műfajok vetélkedése? – avagy egy vita és ami mögötte van• Dragony Gábor: Az extrakurrikuláris népzeneoktatás bemutatása – Interjúelemzés• Szalai Tamás: Az Orff koncepció és a Kodály koncepció módszertani implementációjának összehasonlító elemzése• Váradi Judit: A zenei ízlésformálás extrakurrikuláris lehetősége• Szűcs Tímea: Családi milió és zenetanulás	III. emelet 304. terem

T23	<p>Nevelés- és oktatástörténet: regionális és nemzetközi kutatások <i>Elnök: Pukánszky Béla</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Szabó Zoltán András: Közép-Európa fővárosainak kulturális interakciói: Bécs, Berlin, Prága és Varsó reprezentációja a Magyar Paedagogia című folyóiratban (1892–1947)• Nemes-Németh Nóra: Székesfehérvár iskolastruktúrájának differenciálódása a 19. században• Pusztafalvi Henriette: Adalékok az iskolán kívüli népművelés gyakorlatához, különös tekintettel Baranya megyére a 20. század első felében• Drabancz M. Róbert: A kárpátaljai iskoláztatás kérdése a magyar sajtónyilvánosságban 1927–1930	III. emelet 305. terem
T24	<p>Felsőoktatás: mentorálás, oktatói eredményesség <i>Elnök: Horváth H. Attila</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Lászlóné Kenyeres Krisztina: Hogyan támogatják a szakmentorok a hallgatókat?• Horváth H. Attila, Mészáros Attila, Újhelyi Adrienn: Mentorálás a doktori képzésben• Csillik Olga, Daruka Magdolna: A hatékony egyetemi oktatóról alkotott kép megítélése az oktatásszervezési eljárások keretében• Szabó Csilla Marianna, Csikósné Maczó Edit: Különböző elvárások a köz- és felsőoktatásban? Hogyan lehet sikeres a felsőoktatási karrier?• Ollé János: A teljesítményértékelés módszertana és megoldásai a hazai felsőoktatásban	III. emelet 306. terem
T25	<p>Digitális lehetőségek az oktatásban: eszközök, módszerek <i>Elnök: Lengyelné Molnár Tünde</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Lengyelné Molnár Tünde: Digitális átállás az oktatásban – egy pedagógusok körében végzett fókuszcsoportos interjúsorozat tapasztalatai• Janek Noémi: Érintéstől a kattintásig: internethasználat óvodáskorban• Simon Katalin: Megtanulok tanulni az Internet segítségével• Bereczki Enikő Orsolya: A tanulói kreativitás fejlesztése IKT-eszközökkel támogatott tanulási környezetben• Klein László, Vida Nárcisz: Helytörténeti séták digitális eszközökkel• Lanszki Anita: A digitális történetmesélés kompetenciafejlesztő hatásrendszere az eltérő didaktikai jellemzők tükrében – Egy nagy mintán végzett kutatás eredményei	III. emelet 313. terem

T26	Testnevelés, sportolás, egészségnevelés és -fejlesztés <i>Elnök: Kovács Klára</i> <ul style="list-style-type: none">• Fintor Gábor: Egészségmagatartási szokások vizsgálata a mindennapos tanórai testnevelés bevezetésének időszakában• Budainé Csepela Yvette, Bábosik Zoltán, Borosán Lívია, Hamar Pál: A testnevelő tanár és a testnevelésórák mint az egészséges életmód szükségletének feltételei• Kovács Klára, Moravec Marianna: Kárpát-medencei egyetemek egészségfejlesztésben alkalmazott jó gyakorlatai• Kovács Karolina Eszter, Nagy Beáta Erika: Tanulói egészségmagatartási csoportok jellemzői és azok területi megoszlása• Németh Zsolt: A csapatépítés konfliktusai a sport környezetében	III. emelet 308. terem
T27	Idegen nyelvi oktatás, kétnyelvűség <i>Elnök: Endrődy-Nagy Orsolya</i> <ul style="list-style-type: none">• Kovács Ivett, Czachesz Erzsébet: A kétnyelvű óvodai nevelés szülői szemmel – elvárások és látható eredmények• Endrődy-Nagy Orsolya, Lénárt István: Tabula rasa: magyar és orosz gyermekek gyermekképe és nyelvi tudatossága 4–5 éves korban• Meggyesné Hosszu Tímea: Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók idegennyelv-tanulási motivációja az angol és a német nyelv tükrében• Kétyi András, Török Judit, Koltányiné Vadász Viktória, Kósik Ferenc: Projekt-alapú nyelvoktatás bevezetése egyetemi hallgatók körében – Egyetemi kutatócsoportunk eddigi eredményei• Morvai Laura, Novák Ildikó: Csak a papír miatt? Kelet-magyarországi felsőoktatási hallgatók nyelvtanulási attitűdjének vizsgálata	III. emelet 309. terem
T28	Teachers and Assessment in Education <i>Chair: Gyöngyvér Molnár</i> <ul style="list-style-type: none">• Batdulam Sukhbaatar, Klára Tarkó: Teacher communication with herder parents: Goals, forms, and frequency• Blanka Tary: Teachers view on how effective teaching reading is in L1 and L2 classes• Aigul Akhmetova, Benő Csapó: Development of Reading Skills of 6th and 8th graders in English, Kazakh, and Russian from the perspective of young learners' backgrounds in Pavlodar• Andi Rahmat Saleh, Gyöngyvér Molnár: Do boys and girls have different level of skill in inductive reasoning? – Case of Indonesia• Feng Wang, Hao Wu: Returns to education in rural and urban China: An empirical study	II. emelet 217. terem

16.30–16.45 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

16.45–18.15	Szimpóziumok: SZ21–SZ24; Tematikus előadások: T29–T34	
SZ21	<p>Személyes tudás és nevelés a reformpedagógia kezdeteitől napjainkig <i>Elnök: Balogh Brigitta; Opponens: Horváth H. Attila</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Vincze Beatrix: Rejtett tudásformák a pedagógiai- és az életreform törekvések gyakorlatában• Balogh Janka, Fenyves Márk: A reformpedagógia gyermekképe Isadora Duncan és Raymond Duncan táncpedagógiájában• Földiné Irtl Melinda, Komár Lajos: A buddhizmus helye és szerepe a magyar köz- és felsőoktatásban• Szente Dorina: Rituálékutatás a „MondoCon” szimbolikus világában	III. emelet 307. terem
SZ22	<p>„... Ha majd a jognak asztalánál Mind egyaránt foglal helyet ...” <i>Elnök: Orsós Anna; Opponens: Papp Z. Attila</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Orsós Anna: Cigány/roma nemzetiségi oktatás• Kovácsné Tóth Marianna: A cigány/roma nemzetiségi népismereti tantárgy iskolai megszervezésének kérdései• Gergye Eszter: Cigány népismeret oktatás középiskolában – Tanterv és gyakorlat tükrében• Láng Eszter: A cigány/roma nemzetiségi oktatás presztízsének emelése – beás nyelvi játékokkal• Bockovac Tímea: A horvát nyelv és népismeret oktatása a hazai köznevelésben	III. emelet 302. terem
SZ23	<p>A felsőoktatási tanulmányi alkalmasság mérésére kidolgozott rendszer a Szegedi Tudományegyetemen: a 2017-es adatfelvétel eredményei <i>Elnök: Molnár Gyöngyvér; Opponens: Stéger Csilla</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Csapó Benő: A felsőoktatási tanulmányi alkalmasság mérése: elméleti keretek, célok és lehetőségek• Molnár Gyöngyvér: Egyetemi tanulmányaikat kezdő hallgatók matematikai gondolkodásának és problémamegoldó képességének fejlettségi szintje• Pásztor Attila: Egyetemi tanulmányaikat kezdő hallgatók induktív és kombinatív gondolkodásának fejlettsége• Hódi Ágnes, Tóth Edit: Egyetemi hallgatók felsőfokú tanulmányaik elején: hogyan olvasnak, mit és miért?• D. Molnár Éva, Gál Zita: Elsőéves hallgatók tanulási stratégiáinak, motívumainak és attitűdjeinek jellemzői	III. emelet 303. terem
SZ24	<p>Az iskolai kipróbáláson alapuló tartalomfejlesztés <i>Elnök: Kojanitz László; Opponens: Halász Gábor</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Kojanitz László: A kísérleti tankönyvfejlesztés céljai és szakmai koncepciója• Kerber Zoltán: A kísérleti tankönyvek kipróbálásának folyamata és eszközei• Szemerszki Marianna: A tankönyvek szerepe a tanítási-tanulási folyamatban• Török Balázs: Tankönyv- és taneszköz fejlesztés rendszerelméleti megközelítésben	III. emelet 304. terem

T29	<p>Nevelés- és oktatástörténet: gyermeknevelés, ifjúságkutatás <i>Elnök: Szabolcs Éva</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Szabóné Kozma Katalin: Nevelési törekvések a felvilágosodás kori és reformkori gyermekkönyvek olvasmányanyagában• Szente Dorina: A Fortepan képi adatbázis rituálé központú vizsgálata• Bencsikné Molnár Réka: Gyermek a bölcsődében – A Tétényi úti Bölcsőde 1970-es évekbeli fotóinak elemzése• Kóger Yvetta: Rendelkezések az óvodai nevelés történetében /szülőket is érintő előírások/• Somogyvári Lajos: A CIA, a magyar ifjúság és a VIT (1949–1959)	III. emelet 305. terem
T30	<p>Felsőoktatás: társas kapcsolatok, értékek, motivációk, erőforrások <i>Elnök: Szabó Éva</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Engler Ágnes: Társas kapcsolati kultúra a felsőoktatásban• Kiss-Tóth Emőke, Rucska Andrea: Az egészségügyi képzésből kilépő hallgatók pályaszocializációs értékrendjének változása• Czakó Andrea, Bolló Henrietta: A hallgatói bevonódás és a motivációk szerepe a felsőfokú képzésben való benmaradásban• Szabó Éva, Kőrössy Judit, Martos Tamás, Jagodics Balázs: Tanulást támogató pszichológiai erőforrások jellemzői első éves egyetemi hallgatók körében• Fülöp Márta, Szabó Zsófia Éva, Silvana Greco: A megjelenés szerepe a felsőoktatási dolgozók munkájában	III. emelet 306. terem
T31	<p>Digitális lehetőségek az oktatásban: platformok, virtuális technikák <i>Elnök: Győri János</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Hegyi-Halmos Nóra, Üröginé Ács Anikó: Digitális platformok a felsőoktatásban megvalósuló tanítási-tanulási folyamatban• Vas János: Videojátékok a felsőoktatásban – egy egyetemi kollokvium tapasztalatainak elemzése a Debreceni Egyetemen• Kristóf Zsolt: Virtuális alapképességek és mikrotársadalmi jellemzők összefüggései• Misley Helga: Egyetemek és főiskolák online: hogyan használják a magyarországi felsőoktatási intézmények a weboldalakat és közösségi médiafelületeket?• Győri János: Népi, laikus pedagógia az internet világában: a tutorálás módszertanának terjesztése az interneten	III. emelet 313. terem
T32	<p>Pedagóguspálya: pedagógusképzések, továbbképzések <i>Elnök: Kálmán Orsolya</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Vincze Szilvia: A tanárhiány és a 10 féléves közismereti tanárképzés felvételi adatai (2013–2018)• Balázs Dóra, Vas János: Öt év távlatából – avagy az osztatlan tanárképzés eddigi tapasztalatai a Debreceni Egyetemen• Racsko Réka: Kísérlet egy online pedagógus-továbbképzési rendszer koncepciójának kidolgozására• Pálfi Dorina: Technology Acceptance Model konvertálása és alkalmazása egy pedagógusképzés sikerességének vizsgálatában• Nikitscher Péter: A pedagógiai munka támogatása, pedagógus-továbbképzések: tartalom, elérhetőség, eredményesség• Dancsházy-Nagy Ágnes: A hallgatói gyakorlatok módszertani lehetőségei a kollégiumpedagógiában	III. emelet 308. terem

T33	Cigánysággal kapcsolatos kutatások <i>Elnök: Forray R. Katalin</i> <ul style="list-style-type: none">Boros Julianna: Kitörési pont az iskola – cigány, roma családok viszonya a tanuláshoz és a tudáshoz hátrányos helyzetű településekenJenei Teréz, Kerülő Judit: Csökkenthető-e az előítélet?Lakatos Szilvia: Romani (lovári) nyelvhasználati vizsgálat BerkesdenCséke Katalin: A magyar anyanyelvű roma tanulók oktatási hátrányai duplán kisebbségi létbenÓhidy Andrea: Az európai roma-kisebbség és az élethosszig tartó tanulás	III. emelet 309. terem
T34	Stressz és mindfulness <i>Elnök: Kassai Réka</i> <ul style="list-style-type: none">Kassai Réka, Takács Zsófia: Hogyan függ össze az alacsony szocioökonómiai státusz és a kortizol hormonszint gyermekkorban?Takács Zsófia, Demetrovics Zsolt, Koncz Ádám: Valóban csökkenti a stresszt a meditáció?Koncz Ádám, Kassai Réka, Demetrovics Zsolt, Takács Zsófia: Tényleg tudnak az óvodások meditálni?Koncz Ádám, Kassai Réka, Demetrovics Zsolt, Takács Zsófia: Egy rövid mindfulness-alapú program hatása az iskolakezdés körüli stresszre: egy randomizált kontrollált vizsgálat	II. emelet 217. terem

18.15–18.30 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

18.30–20.00 Szimpóziumok: SZ25–SZ28; Tematikus előadások: T35–T40		
SZ25	Roma szakkollégiumok itt és most <i>Elnök: Trendl Fanni; Opponens: Orsós Anna</i> <ul style="list-style-type: none">Trendl Fanni, Varga Aranka, Vezden Katalin: Tehetséggondozás egy roma szakkollégiumbanKerülő Judit, Jenei Terézia: Kompetenciafejlesztés szakkollégiumi keretekbenCeglédi Tímea, Hüse Lajos: Reziliens szakkollégisták és a „törékeny ugródeszka” jelenségJancsák Csaba: A Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium a felsőoktatási eredményességhez való hozzájárulása értékszociológiai megközelítésben (2014–2018)	III. emelet 313. terem
SZ26	A felsőoktatási lemorzsolódás jelenségének többdimenziós vizsgálata <i>Elnök: Pusztai Gabriella; Opponens: Kozma Tamás</i> <ul style="list-style-type: none">Pallay Katalin, Tóth Dorina Anna, Karászi Zsuzsanna, Váradi Judit, Szűcs Tímea: A lemorzsolódás rendszerszintű szabályozása és intézményi perspektíváiTóth Dorina Anna, Szemerszki Marianna, Szabó Barbara: A lemorzsolódás képzési területi, képzési szint szerinti mintázataiPusztai Gabriella, Kovács Klára, Markos Valéria: Lemorzsolódott és perzisztens hallgatók összehasonlításaKocsis Zsófia, Kovács Karolina Eszter: Különböző motiváción alapuló munkavállalás-típusok a lemorzsolódás hátterébenSzigeti Fruzsina: Doktoranduszok fokozatszerzésének és lemorzsolódásának tudományterületi, intézményi mintázatai	III. emelet 302. terem

SZ27	<p>Utak a kiemelt figyelmet igénylő tanulók neveléséhez <i>Elnök: Kállai Gabriella; Opponens: Varga Aranka</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Szemerszki Marianna: Gyógypedagógus-képzés az adatok tükrében• Kállai Gabriella: Helyzetkép a sajátos nevelési igényű gyermekek együttneveléséről• Jakab György: Atipikus fejlődésű diákok és a digitális pedagógia lehetőségei – egy tanári attitűdvizsgálat tükrében• Imre Nóra: Tehetséggondozás a szülő és az iskola viszonyrendszerében• Jankó Krisztina: Egy borsodi kisiskola tehetséggondozásának története	III. emelet 303. terem
SZ28	<p>Innovatív, minőségorientált intézményfejlesztés a felsőoktatásban – tanulási minőség fókuszú szervezetfejlesztés a Kodolányi János Főiskolán <i>Elnök: Horváth László; Opponens: Halász Gábor</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Hervainé Szabó Gyöngyvér: Felsőoktatás minőség a 21. században: a felsőoktatás globális és regionális kormányzása – nemzetközi kihívások és KJF megoldásai• Szabó Péter: Hogyan támogatja a korszerű felsőoktatási szervezet az intézmény pedagógiai és kutatási tevékenységét• Kovács László: Tanulási környezet, képzési formák, minőség• Baráth Tibor: Egy Service Design alapú kutatás alkalmazása a KJF tanulási környezetének fejlesztésében• Mócz Dóra, Malatyinszki Szilárd, Szabó Péter: A középiskolások tanulási kompetenciáinak változása és mérése Békés megyében	III. emelet 304. terem
T35	<p>Pedagóguspálya: szakmai önértékelés, fejlődés, eredményesség <i>Elnök: Szivák Judit</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Gergely Katalin: Hogyan és mikor hatékony a tanár?• Némethné Tóth Ágnes: Tanórai hospitálás pedagógusszemmel• Páll Viktória: A pedagógusok kompetenciamintázatának és a ráépülő fejlődési tervének a vizsgálata• Zagyváné Szűcs Ida: A pedagógusok szakmai önértékelésre vonatkozó nézetei egy kvantitatív kutatás tükrében• Szivák Judit, Nagy Krisztina, Gazdag Emma: A videóval támogatott felidézés alkalmazása a tanárjelöltek és a pályakezdő tanárok folyamatos szakmai fejlődésének támogatásában	III. emelet 305. terem
T36	<p>Reformpedagógiai megközelítések <i>Elnök: Vincze Beatrix</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Verdes Miklós: Nem-marxista neveléskoncepciók megjelenése a pedagógiai szaksajtóban (1945–1970)• Valentné Albert Éva: Sacré Coeur iskolák térben és időben: iskolai terekbe rejtett múltunk jelenkori feltárásának innovatív módjai• Kiss Hajnal: A Rogers-pedagógia mai értelmezése a hazai és nemzetközi gyakorlatban – Két iskola nevelésfilozófiájának és gyakorlatának összehasonlítása• Vincze Beatrix: A tolsztojánus eszmék hatása a magyarországi pedagógiai és életreform törekvésekre• Székely Csilla Imola: Kokas Klára gyermekképeinek elemzése „A zene felemeli a kezeimet” című könyve alapján	III. emelet 306. terem

T37	Szakképzés, szakmai pedagógusképzés <i>Elnök: Bacsa-Bán Anetta</i> <ul style="list-style-type: none">• Bacsa-Bán Anetta: Vonzások és választások: szakmai tanárok (pedagógus) pályaelhagyása• Bacsa-Bán Anetta: Hová lettek/lesznek a szakmai tanárok?• Bükki Eszter: Szakmai tanárok karrier-útjai és folyamatos szakmai fejlődése• Mészáros Attila: Vállalati képzőközpontok humánerőforrás fejlesztése mint a szakmai tanárképzés fejlesztésének indikátora• Sós Tamás: Kutatások a szakképzés kompetenciakínálatának és a munkaerőpiac keresletének összefüggéseiről• Majorosi Anna, Sántha Kálmán: A tanulók reflektív gondolkodásának fejlesztése a szakképzésben: fókuszban a reflektív naplók	III. emelet 307. terem
T38	Gyógypedagógia: vizsgáló eljárások, szakmaközi együttműködések <i>Elnök: Papp Gabriella</i> <ul style="list-style-type: none">• Svraka Tamásné, Polgárdi Veronika, Dékány Judit: A Diszkalkulia Pedagógiai Vizsgálata (DPV) – gyógypedagógiai vizsgáló eljárás• Péntek-Dózsa Melinda, Lénárt Zoltán, Papp Gabriella: Az írás és a felső végtag mozgásfunkcióinak összefüggése cerebrális paretikus tanulók esetében• Márkus Eszter: A szakértői bizottsági komplex állapotfelmérés jelentősége a súlyosan-halmozottan fogyatékos tanulók iskolai ellátásának helyzetében• Juhász Ibolya: Korai ambulancia és szakmaközi műhely a korai intervenciók ellátásában• Barthel Betty: Szakmaközi együttműködés: szerkesztők és tankönyvírók közösen a minőségi munkáért	III. emelet 308. terem
T39	Iskolai életutak, esélyek <i>Elnök: Nagy Péter Tibor</i> <ul style="list-style-type: none">• Nagy Péter Tibor: Az iskolázottsági egyenlőtlenségek növekedése a 2010-es években• Szabó Csilla Marianna: A korai iskolaelhagyáshoz vezető tényezők az iskolarendszer három szereplője szerint• Lénárt András: Javaslat egy új inklúziós indikátor kifejlesztésére• Rédei Dorottya: „Ez egy ilyen láthatatlan probléma szerintem.” Középiszkolai tanárok és diákok nézetei a nemek közti iskolai esélyegyenlőségről• Fülöp Márta, Gábris Zita, Sebestyén Nóra: Kulturális közegváltás: Budapest – vidék; gimnázium – egyetem	III. emelet 309. terem
T40	Teacher Training and Teaching Profession <i>Chair: Julianna Mrázik</i> <ul style="list-style-type: none">• Helena Kovacs: The importance of understanding teacher learning in innovative schools• Julianna Mrázik: Teacher's image, teachers' career, self-reflection• Gyöngyi Nemes: Emotions and effects during the teacher training – a self-study research• Purevjav Davaajav, Edit Katalin Molnár: Perceptions of professional ethics and morality: A comparison of Hungarian and Mongolian teachers of english• Purevjav Davaajav, Gábor Z. Orosz, Renáta Kiss-Kovács: Hungarian teachers' perceptions: professional development needs	II. emelet 217. terem

2018. NOVEMBER 10. (SZOMBAT)

08.30–09.00 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

09.00–10.45	Szimpóziumok: SZ29–SZ32; Tematikus előadások: T41–T45	
SZ29	<p>Az Arany János Programok átfogó vizsgálata <i>Elnök: Varga Aranka; Opponens: Szemerszki Marianna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Híves Tamás: Az Arany János Programok területi elemzése • Fehérvári Anikó: Tanulói eredményesség az Arany János Programban • Mártonfi György: Programvezetők az Arany János Program rezilienciát támogató hatásáról • Varga Aranka, Pápai Boglárka: Az Arany János Programok sorsfordító ereje • Schäffer János, Dobó Tibor, Kristály Christopher, Végh Zoltán: Fókuszcsoportos interjúk interpretációja az országosan lefedett Arany János kutatás „értékeléséhez” 	III. emelet 313. terem
SZ30	<p>Család és karrier az egyetemisták jövőterveiben <i>Elnök: Engler Ágnes; Opponens: Jancsák Csaba</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Engler Ágnes, Joó Orsolya: Családalapítási aspirációk és karriertervek • Fényes Hajnalka, Fehérvári Brigitta: Apaszerepek megítélése az egyetemi hallgatók körében • Márkus Zsuzsanna, Pongrácz Attila: Magyar egyetemisták karriertervei • Ceglédi Tímea: Reziliensigéreték párkapcsolati mintázatai és családalapítási tervei • Bocsi Veronika, Dusa Ágnes, Szigeti Fruzsina: Hallgatók migrációs tervei 	III. emelet 302. terem
SZ31	<p>Tanár–diák kooperáció pedagógiai lehetőségei a nyitott tartalomfejlesztésben <i>Elnök: Benedek András; Opponens: Lükő István</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Benedek András: Interaktív-kollaboratív megközelítések a szakképzés módszertani fejlesztésében • Dobozy Gyöngyi: Tanár–diák kooperáció a nyitott tartalomfejlesztésben az iskolarendszerű szakképzés közgazdaság ágazat területén • Orosz Beáta: A tanulók közötti online kollaboráció tanári értékelése a nyitott tananyagfejlesztésben • Horváth Cz. János: Nyitott tananyagfejlesztés-támogató mikortartalomkezelő rendszer tervezési és működtetési szempontjai 	III. emelet 303. terem
SZ32	<p>Közösségi tanulás és társadalmi innováció <i>Elnök: Márkus Edina; Opponens: Forray R. Katalin</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kozma Tamás: Társadalmi innováció és közösségi tanulás • Boros Julianna, Gergye Eszter: Közös Érték – közösségi és kulturális tanulás Tésenfán • Márkus Edina, Szabó Barbara: A sport és a tanulás kapcsolata, a sport fejlesztő szerepe egy-egy térség életében • Tóth Dorina Anna: A KFKK konstrukció mint társadalmi innováció 	III. emelet 304. terem

T41	<p>Nevelés- és oktatástörténet: szocialista nevelés és oktatáspolitiká <i>Elnök: Golnhofer Erzsébet</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Szabolcs Éva, Golnhofer Erzsébet: A Szocialista Nevelés Könyvtára: törekvés a szocialista pedagógia kialakítására (1949–1957)• Somogyvári Lajos: A „társadalmi vita” a szocialista oktatáspolitikában (1960)• Darvai Tibor: Szocialista oktatáspolitiká és Makarenko az 1950-es években• Szabó Hajnalka Piroska: Nőkép a kommunista időszak Magyarországon az általános iskolai történelemtankönyvek tükrében• Berta-Szénási Panna: A tantermi berendezések vizsgálata az 1960-as évek magyarországi középiskoláiban	III. emelet 305. terem
T42	<p>Az éneklés, a zenetanulás és a zeneművészet alternatív dimenzió <i>Elnök: Flamich Mária</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Altorjay Tamás: A toldalécső ellenállását minimalizáló és növelő, énekhang bemelegítő gyakorlatok hatásának összehasonlítása• Héjja Bella Emerencia: Zeneművészeti szakgimnazisták életvezetési kompetenciái a családi háttérváltozók tükrében• Fekete Zsófia: A zene mindenkié?• Flamich Mária: „Rájöttem, mindenkit másképp kell tanítani!” – Vak muzsikások és tanáraik sztereotípiákról, kompetenciákról, a zenetanulás mindennapjairól és az esélyekről• Tiszai Luca, Devosa Iván: Akiket Bartók lenyűgözött: súlyosan halmozottan fogyatékos személyek figyelmének EEG vizsgálata zenehallgatás közben	III. emelet 306. terem
T43	<p>Fogyatékosággal kapcsolatos felfogásmódok, attitűdök <i>Elnök: Kállai Gabriella</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Hoffmann Rita: A kulturális fogyatékoságtudomány és a sokszínűség pedagógiájának összefüggései• Gulya Nikoletta Mária: Fogyatékosággal kapcsolatos felfogásmódok a Nat tananyagtartalmában• Gulya Nikoletta Mária, Lanszki Anita: My special hero – Fogyatékosággal élő emberekkel kapcsolatos szemléletformálás digitális történetmeséléssel• Szabó Zoltán Tamás, Vass Lívía, Pusztafalvi Henriette: Fogyatékosággal élők sportolási szokásainak megítélése sportszakos hallgatók körében• Krausz Anita: Szakiskolában tanuló SNI fiatalok fogyatékosággal kapcsolatos attitűdje	III. emelet 307. terem
T44	<p>Könyvtárak szerepe az oktatásban, olvasási szokások <i>Elnök: Széll Krisztián</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Varga Katalin: A neveléstudományi terminológia és a korszerű információszolgáltatás• Csík Tibor: A könyvtárak oktatási tevékenysége• Dömsödy Andrea, Széll Krisztián: Az iskolai könyvtár szerepe az általános iskolai tanulói eredményességben• Péterfi Rita: A gyermekeink életét meghatározó rejtett kulturális összefüggésekről• Erdős Attila, Lak Ágnes Rozina: Olvasási szokások és PIRLS-eredmények a Visegrádi Együttműködés országaiban	III. emelet 308. terem

T45	<p>Nemzetközi kitekintés, összehasonlító vizsgálatok: oktatási rendszerek, nevelési programok <i>Elnök: K. Nagy Emese</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Benkei-Kovács Balázs: Nemzetközi kvalitatív neveléstudományi vizsgálatok metasztintú elemzése az Atlas.ti szoftver tükrében • Tóthné Vojtkó Veronika, Fügedi Balázs, Révész László: Nemzetközi olimpiai nevelési programok gyakorlatának vizsgálata • Ladnai Attiláné Szerencsés Anita: A szavak forradalma, az oktatás forradalma? – avagy a positive education, hazai és nemzetközi kitekintésben • K. Nagy Emese: A Complex Instruction és a Komplex Instrukciós Program összehasonlító elemzése • Gál-Szabó Zsófia: A tanítási-tanulási folyamat sajátosságai az ír alapfokú oktatásban • Endrődy-Nagy Orsolya, Imai Ren: Az oroszán és a gyermek – gyermekkép a japán és magyar mesékben 	III. emelet 309. terem
------------	---	---------------------------------

10.45–11.00 Kávészünet (Fsz. 4., 215. terem)

11.00–12.30	Szimpóziumok: SZ33–SZ37; Tematikus előadások: T46–T49	
SZ33	<p>Autizmus, oktatási-társadalmi integráció és annak támogatása: kvantitatív kutatási eredmények és kutatás-fejlesztési módszertani kérdések <i>Elnök: Győri Miklós; Opponens: Csákvári Judit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vargáné Molnár Márta, Stefanik Krisztina, Borsos Zsófia, Németh Vivien: Autizmussal élő gyermekek szüleinek életminősége és az intézményes neveléssel összefüggő tényezők szerepe a pszichológiai jól-lét alakulásában • Győri Miklós, Vargáné Molnár Márta, Janoch Monika, Ehmann Bea: Kutatásmódszertani dilemmák az életminőség és az intézményes ellátás-oktatás kapcsolatának feltárásában, autizmussal élő személyek hazai mintáján • Ábrahám András, Stefanik Krisztina, Őszi Tamásné, Vígh Katalin: Autizmus spektrum zavarral élő diákok befogadását támogató tudásformáló programok áttekintése • Stefanik Krisztina, Vargáné Molnár Márta, Havasi Ágnes, Bertók Csilla: Kortárs-tudásformáló program evidencia-alapú fejlesztése az autizmussal élő diákok befogadásáért 	III. emelet 313. terem
SZ34	<p>Egyházi fenntartású nevelés és oktatás komparatív megközelítésben <i>Elnök: Morvai Laura; Opponens: Pusztai Gabriella</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Bacskai Katinka, Kelemen Gabriella: Imádkozva és dolgozva. Helyzetkép a tiszántúli református általános iskolákról. • Karázi Zsuzsanna: Az egyéni és fenntartói jellemzők szerepe a lemorzsolódásban • Morvai Laura: Tipikusak? Egyházi középiskolai telephelyek és eredményességük • Inántsý-Pap Ágnes: Félelmek az egyházi iskolák iskolaválasztásával kapcsolatban • Tódor Imre: Példaképek és értékek koegzisztenciájának vizsgálata a felekezeti és a nem felekezeti iskolás tanulók körében 	III. emelet 302. terem

SZ35	Iskolavezetés Magyarországon – változó hangsúlyok, eltérő perspektívák <i>Elnök: Kiss Gábor; Opponens: Baráth Tibor</i> <ul style="list-style-type: none">• Szabó Mária: Hangsúlyváltozások a közoktatási intézmények vezetésében• Kállai Gabriella: Foglalkozása: iskolaigazgató – állandósult és változó jellemzők két évtized tükrében• Imre Anna: Az iskolavezetés szerepe a szakpolitikai beavatkozások megvalósulásában• Sági Matild: Iskolavezetési megközelítések Magyarországon• Széll Krisztián: Az oktatás minőségét befolyásoló tényezők eltérő státuszú iskolák vezetői szerint	III. emelet 303. terem
SZ36	Gyermekkori végrehajtó funkciók fejlesztése <i>Elnök: Vekety Boglárka; Opponens: Futó Judit</i> <ul style="list-style-type: none">• Takács Zsófia, Kassai Réka: A gyermekkori végrehajtó működések fejlesztését célzó intervenciók hatékonyságának összehasonlítása: metaanalízis• Vekety Boglárka, Alexander Logemann, Takács Zsófia: Mindfulness-alapú intervenciók hatása a figyelmi problémákra és impulzív viselkedésre gyermekkorban: metaanalízis• Kassai Réka, Vekety Boglárka, Takács Zsófia: Hogyan lehet meditatálni gyerekekkel? A bizonyítékokon alapuló mindfulness intervenciók tartalmi analízise• Zimonyi Nóra, Kassai Réka, Takács Zsófia: Cerebral paretikus gyerekek hátránya a végrehajtó funkciók működése terén	III. emelet 304. terem
SZ37	A felsőoktatásban tanulók és a munkaerőpiac <i>Elnök: Tóth Péter; Opponens: Tóth Béláné</i> <ul style="list-style-type: none">• Holik Ildikó: Mérnökhallgatók felkészítése a munkaerőpiac elvárásaira• Pogátsnik Monika: A karrier én-hatékonyság, az érdeklődés és az oktatási céltudatosság fejlesztése a műszaki egyetemi képzésekben• Tóth Péter: A tanulási stílus és a pályamegfelelés kapcsolata• Simonics István: Az interneten elérhető források valóságtartalmának elemzése• Makó Ferenc: Diplomások pályakövetése az Óbudai Egyetemen, különös tekintettel a mérnök-tanár-képzésre	III. emelet 305. terem
T46	Iskolák, pedagógusok, tanulók a határon túl <i>Elnök: Kozma Tamás</i> <ul style="list-style-type: none">• Barabás Andrea: Kovászna megyei pedagógusok véleménye az előkészítő osztályról• Bálint Krisztián: A szerbiai egyetemi hallgatók bitcoinnal kapcsolatos nézőpontja• Kapás Mónika, Bálint Krisztián: A vajdasági általános iskolában tanuló roma/cigány nemzetiségű tanulók meglátásai az iskolabiztonsági megoldások területén• Kapás Mónika: A mélyszegénységben élő vajdasági roma/cigány nemzetiségű családok megélhetési problémái a 21. században	III. emelet 306. terem

T47	Tanulási környezet, tanár–diák kapcsolatok <i>Elnök: Sántha Kálmán</i> <ul style="list-style-type: none">• Rajnai Judit: Az iskolai viselkedés-szabályozás néhány amerikai modellje: hatékony módszerek a szabályok, normák interiorizációjának folyamatában• Huszka Noémi, Kinyó László: A tanuló–tanító kapcsolatának feltárását célzó Student-Teacher Relationship Scale (STRS) mérőeszköz magyarországi és vajdasági pilot kipróbálása• Sárospataki Barnabás: Tanár–diák szerepviszonyok a Facebookon – kísérlet egy szerepmódel kialakítására• Sántha Kálmán: Az iskola funkcionális tereinek vizsgálata a fuzzy-set Qualitative Comparative Analysis segítségével• Racsko Réka: Az intézmények digitális átállásának mérése (DIÁK) a Kvalitatív Komparatív Analízis módszerével	III. emelet 307. terem
T48	Kutatásalapú tanulás, tanítás, természettudományi oktatás <i>Elnök: Tóth Zoltán</i> <ul style="list-style-type: none">• Z. Orosz Gábor, B. Németh Mária, Korom Erzsébet: A kutatási készségek vizsgálata középiskolások és egyetemisták körében• Tóth Zoltán: Hatékony-e a kutatásalapú kémiaoktatás? – Egy longitudinális vizsgálat eddigi tapasztalatai• Radnóti Katalin, Hasznosi Tamásné: A kutatásalapú tanulás/tanítás lehetőségei a fizikaoktatásban• Malmos Edina: Biológus hallgatók természettudományos kompetenciái – a szakmai tudás és a problémamegoldó képesség összefüggései• Jarosievitz Beáta: Kutatásalapú tanítás/tanulás sikere a felsőoktatásban	III. emelet 308. terem
T49	Policy-making in Education, Learning, Knowledge <i>Chair: Zoltán Rónay</i> <ul style="list-style-type: none">• Lilla Katalin Kozek: Levels of Cooperation: Voluntary Educators in Premarriage Education – First results of a Qualitative Research in Hungary• Szandra Szverle: Early school leaving in Hungary• Nikolett Takács: Promoting the early phase of lifelong learning in Hungarian public education• Wang Feifei, Éva Bíró, Attila Szabó: Sleep quality in college students: a literature review	III. emelet 309. terem

12.30–13.00 A konferencia zárása (*Aula*)

13.00–14.00 Ebéd (*Fsz. 4., 215. terem*)

Országos Neveléstudományi Konferencia

elte | ppk